

**T.C.
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ENDERÛNLU HÂMİD DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ
[BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]**

Betül KARAYIL

**Danışman
Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK**

ADYAMAN-2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK danışmanlığında, Betül KARAYIL tarafından hazırlanan “Enderûnlu Hâmid Dîvânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)” başlıklı çalışma 19 / 06 / 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan/Danışman: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK İmza:

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Özkan CİĞA İmza:

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN İmza:

19/06/2019

Doc. No. Gokhan BILYAN

Enstitü Müdürü

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum" Enderunlu Hâmid Dîvânı Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/06/2019

Betül KARAYIL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Enderunlu Hâmîd Dîvânı Sözlüğü

[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Betül KARAYIL

Adıyaman Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Haziran, 2019

Bu çalışmada, 18. yy Enderûn şairlerinden asıl adı Mehmet olan Enderûnlu Hâmîd'in Dîvân'ı sözcük bağlamı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmamızdaki amaç, Enderûnlu Hâmîd Dîvânı'ndaki sözcüklerin tek tek incelemesinin yapılması ve bu sözcüklerin değişen bağlamlarından hareketle anlamlar verilerek sözlük biçiminde sunumudur. Dîvân şiirinin her açıdan klâsik anlayışı içinde kalan Hâmîd, yaşadığı dönemdeki edebî anlayışların özelliklerini Dîvân'ında birinci derecede gösteren bir şair değildir.

Çalışmada Prof. Dr.İbrahim Halil Tuğluk tarafından hazırlanan “*Enderunlu Hâmîd Dîvânı İnceleme- Metin*” adlı çalışma ele alınmıştır. Enderunlu Hâmîd Dîvânı'nda yer alan sözcükler üzerinde durulmuş, araştırmamızın temel konusu olan sözcük bağlamı kavramına değinilmiş, anlamın bağlama göre değişkenlik ve farklı çağrışımlar kazandığı gösterilmeye çalışılmış, düzenlenen sözcüklerle Enderunlu Hâmîd'in üslup özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve sonuç bölümünde de inceleme hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç olarak, Enderunlu Hâmîd Dîvânı'ndaki söz varlığından faydalanarak anlamın bağlama göre nasıl değiştiği ve nasıl anlamlar kazandığı, şairin kullandığı dil ve üslup özellikleri belirtilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sözlük, Bağlam, Enderunlu Hâmîd Dîvânı, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük.

ABSTRACT

Master's Thesis

Enderunlu Hâmîd' s Dîvân Glossory

[Concordance And Functional Glossory]

Betül KARAYIL

Adıyaman University

Graduate School of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Old Turkish Literature Science

June, 2019

In this study, one of the 18th century Enderun poets, whose real name is Mehmet, was studied within the framework of the word asıl The Dîvân of Enderunlu Hâmîd tahmin. The aim of our study is to analyze and edit the words in the Enderunlu Hâmîd Vocabulary and to present them in the form of a dictionary in terms of changing contexts. Hâmîd, who is within the classical understanding of Dîvân poetry in every aspect, is not a poet who showed the characteristics of literary understanding in his period in the first degree in Dîvân.

In this study, the study titled Enderunlu Hâmîd dervish which was prepared by Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk is studied. The words of Enderunlu Hâmîd are emphasized and the concept of word context, which is the main subject of our research, has been mentioned. it is made.

As a result, it has been tried to explain how meaning has changed according to context by using the vocabulary in Enderunlu Hâmîd, and the language and stylistic features used by the poet.

Key Words: Dictionary, Context, Enderunlu Hâmîd's Dîvân, Contextual Directory, Functional Dictionary.

ÖN SÖZ

Dîvân şiirini çözebilmek, verilen mesajı anlayabilmek için şairin yaşadığı yüzyılın toplum yapısını, değerlerini, şairin bunlardan ne derece etkilendiği ve eserine yansıttığını görebilmek açısından şerhler önemlidir. Bunun için de bağlam sözlüklerine ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Şairin Türk diline verdiği önem de kullandığı Türkçe rediflerden anlaşılmaktadır. Bu durum ise çalışmaya farklı bir boyut kazandırmaktadır. Hem Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların kullanılması hem de Türkçeye bu denli önem veren bir şairin eserinin incelenmesi Türk diline ve şerh çalışmasına katkı sağlamaktadır. Beyitler incelendiği zaman Hâmid Dîvânı'nda temel olarak Dîvân şiirinin sevgili-âşık-rakip üçlüsü arasında geçen klasik aşk işlenmiştir. Âşık, her daim sevgili için, ona kavuşma arzusuyla yanıp tutuşmaktadır ve onun ahının dumanı da göklere kadar çıkmaktadır. Sevgili ise her zamanki umursamaz tavrıyla âşığın bu durumunu görmezden gelmekte ve ona türlü cafâlar çektirmektedir.

Enderunlu Hâmîd Dîvânı'nı incelediğimizde; şairin Dîvân şiirinin her açıdan klasik anlayışı içinde kaldığını, yaşadığı dönemdeki edebî anlayışları eserine yansıttığını ancak bazı noktalarda dönemindeki diğer şairlerden ayrıldığını görmekteyiz. Enderunlu Hâmid Dîvânı'nda söz öbeklerinin, söz dağarcığının kullanımına bakacak olursak, Arapça-Farsça kelime ve tamlamaları çokça kullanmasına rağmen, Hâmid'in dili ağır değildir. Kullandığı Türkçe deyimler ve redifler şairin Türkçeyi nasıl kullandığını ve şiir diline nasıl aktardığını göstermektedir.

Sözcükleri tek tek ele aldığımızda bir sözcüğün tek başına yeterli bir anlam veremeyeceğini, anlamın çok sığ ve yalın kalacağını görebiliriz. Yaptığımız çalışma ile bu yalın kalan anlamları doldurup tamamlayabilmek için sözcükleri tek tek inceleyip bağlam anlamlarını vermeye çalıştık. Bu anlamları verirken bağlamsal sözlük alanında yapılmış olan çalışmalardan ve Klasik Türk şiirini anlamlandırırken kaynak olan belli başlı sözlüklerden yararlandık. Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK tarafından İnceleme- Metin olarak hazırlanan Enderunlu Hâmîd Dîvânı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğünün literatüre katkısının olacağı kanaatindeyiz. Kelimelerin anlam dünyasına olan merakımız bizi bu çalışma için daha da istekli hale getirmiş ve bağlamsal sözlük hazırlamaya yönelten sebeplerden olmuştur.

Bağlamsal sözlük çalışmaları normal sözlük çalışmalarına nazaran daha kapsamlı ve daha detaylı bir çalışmayı gerektirir. Çünkü kelimeler hem tek tek hem de bağlam içinde ele alınmıştır. Çalışmamızda kelimelerin bağlam anlamı verilirken zorluklar yaşanmıştır. Bu

zorlukların aşılmasında, deneyimli hocaların görüşleri, daha önce yapılmış olan bağlamsal sözlük çalışmaları, kapsamlı sözlükler yol gösterici olmuştur.

İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Enderunlu Hâmid'in hayatı, edebî kişiliği ve Dîvân'ı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise sözlük kullanım kılavuzu ve Enderunlu Hâmid Dîvânı Bağlamlı Dizin ve işlevsel sözlüğü yer almaktadır.

Çalışma konusunun belirlenmesinde Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a; çalışmadaki yol haritamızın belirlenmesinde, araştırmaya kaynak tayininde, anlamlandırmada içinden çıkılamayan noktalarda ve çalışmanın neticelendirilmesinde ilgi ve alakasından, yolumuzu aydınlatmasından ötürü değerli tez danışmanım Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK'a, çalışmanın tamamlanması sürecinde tecrübelerini ve bilgi birikimini paylaşmayı esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Özkan CİĞA'ya, desteğini her daim gördüğüm değerli aileme, tez sürecimde vefat etmiş olan anneme, desteklerini hissettiren tüm arkadaşlarım ve dostlarıma minnet ve şükranlarımı sunarım.

Adıyaman, Haziran, 2019

Betül KARAYIL

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI

Yaptığımız çalışma ile XVIII. yy şairi Enderûnlu Hâmid'in Divânı'ndaki söz varlığı ortaya konulmuş ve bu söz varlığının içinde bulunduğu bağlam ile anlamlandırılması amaçlanmıştır. Söz varlığı ortaya konulurken şairin dünya görüşü, içinde bulunduğu toplumun yapısı, yaşayış tarzı da ele alınarak dönem hakkında da bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Şairin dile verdiği önem, kullandığı deyim, atasözü gibi kavramlarla anlaşılmıştır. Hâmid, kullandığı kelime ve tamlamalarla dönemin özelliklerini de yansıtmış ve bu yansımaların Klasik Türk edebiyatına etkisi de incelenmiştir.

Çalışmada, kelimelerin ek ve köklerine ayrılarak anlam verilmesi dil bilgisi çalışmaları açısından da önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra bağlamsal sözlük çalışmaları, yüzyıllara göre şairlerin eserlerinin çözümlenmesini sağladığı için, bu yüzyıllar içerisinde dil ile ilgili yargılara da varılabilir.

Çalışmada yapılan tespitler ile şairin şiirleri daha rahat bir şekilde şerh edilecektir. Yapılan bu şerh çalışması ve bağlamsal sözlük alanında yapılan diğer şerh çalışmaları, Klasik Türk şiiri araştırmacılarına kolaylık sağlayacaktır.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENDERUNLU HÂMİD'İN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ	6

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK	8
2.1. SÖZLÜK KULLANIM KILAVUZU	8
2.2. ENDERUNLU HÂMİD DÎVÂNİ BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ.....	9
2.2.1.A/Â.....	10
2.2.2.B	61
2.2.3.C	154
2.2.4.Ç	167
2.2.5.D	180
2.2.6.E	234
2.2.7.F	272
2.2.8.G.....	285
2.2.9.H.....	341
2.2.10.İ	397
2.2.11.I	439
2.2.12.J	440
2.2.13.K.....	441
2.2.14.L	484

2.2.15.M	492
2.2.16.N	538
2.2.17.O	574
2.2.18.Ö	613
2.2.19.P	615
2.2.20.R	629
2.2.21.S	650
2.2.22.Ş	704
2.2.23.T	723
2.2.24.U	745
2.2.25.Ü	749
2.2.26.V	754
2.2.27.Y	771
2.2.28.Z	790
SONUÇ	810
KAYNAKÇA	812
ÖZGEÇMİŞ	816

KISALTMALAR

Ar.	:Arapça
C	:Cilt
Far.	:Farsça
G.	:Gazel
Haz.	:Hazret
hızl.	:Hazırlayan
K.	:Kaside
mec.	:Mecaz
s.	:Sayfa
S	:Sayı
TDK	:Türk Dil Kurumu.
TEBDİZ	:Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlüğü
vb.	:ve benzeri
vd.	:ve diğerleri
yy.	:yüzyıl

GİRİŞ

Dîvân şiiri metinleri derin hayâl dünyası, çok amaçlı ve çok anlamlı söz dağarcığı ile okuyucuyu şaşırtan bir içeriğe sahiptir. Okuyucunun bu anlam dünyasına girebilmesi, metinleri derinlemesine inceleyip anlamlandırmasına bağlıdır (Zavotçu, 2012:7). Klasik Türk edebiyatı tarihi incelendiği zaman, henüz bütün edebi malzemenin ortaya çıkmadığı görülmekte ve çıkarılan edebi ürünlerin de tam anlamıyla anlaşılmasından dolayı sözlük ve şerh çalışmaları önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda, eserlerin detaylı bir şekilde anlamlandırılması gerekmektedir. Dönem- eser- şair ekseninde yapılacak olan ayrıntılı incelemeler klasik edebiyat tarihi açısından önemlidir.

Bu çalışmamızda 18. yy divân şairlerinden olan Enderûnlu Hâmid'in bilgi birikiminin ve ifade tarzının şiirlerine yansması sözcük bağlamı çerçevesinde incelenmiştir. Enderunlu Hâmid'in elimizde bulunan dîvânındaki sözvarlığından yola çıkılarak anlamların bağlama göre nasıl bir anlam kazandığı, nasıl bir ifade gücüne sahip olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sözcükler, barındırdığı anlam ve ifade tarzıyla metinlerin anlam dünyasına katkı sağlamaktadır. Her bir sözcük, birlikte kullanıldığı diğer kelimelerle çeşitli anlamlar kazanmakta ve metni farklı anlam dünyalarına çekmektedir. Çalışmamız da bu doğrultuda, bir kelimenin birden çok anlamını ihtiva etmesi açısından değerlendirilmiştir. Kelimeye anlam verilirken onun tek bir anlamı değil metin içinde bağlantılı olduğu gerek mazmunlar gerekse söz sanatlarının kazandırdığı anlamlarla açıklaması yapılmıştır.

Bir dil kullanımının taşıdığı özelliklerin toplamı, bağlamdır. Söz, söz öbeği, cümle veya metnin taşıdığı bütün özellikler onun bağlamıdır, çevresidir. Bir söz veya söz öbeğinin bağlamı, içinde kullanıldığı cümle; bir cümlenin bağlamı, içinde geçtiği metin; bir metnin bağlamı, metnin ortaya çıktığı bütün bireysel ve toplumsal koşullardır. Sözcüklerin anlamları, noktalar hâlinde, sınırları belirgin, durağan ve sözlere yapışık etiketler hâlinde değil; sınırları komşu bilgilerin sınırlarıyla sürekli değişen alanlar hâlinde. Bu yüzden, sözlerin anlamları yoktur, kullanımları vardır. Sözün her kullanımında, komşu bilgilerin sürekli birbirlerinin sınırlarına girdikleri ve sözün anlam alanı sınırlarının değiştiği görülür. İşte sözlerin içinde yer aldıkları metin ve bağlama göre değiştirdikleri anlama, metin veya bağlam anlamı denir ve sözün anlamı, ancak cümlenin bağlı olduğu bir metin ve bir bağlam içinde gerçekleşebilir (Karaağaç, Günay, 2013:174-145).

“Bağlam” kelimesini dîvânımızdan bir örnekle açıklayacak olursak: “Zülûf” sözcüğü klasik Türk edebiyatı içinde çokça kullanılan mazmunlardandır. Sevgilinin güzellik unsuru olması ve âşıkların canlarının o zülûflere asılı olması hasebiyle sık bir şekilde

kullanılmaktadır. Örnek olarak verdiğimiz beyitte de Enderunlu Hâmid “zülûf” sözcüğünü teşbih sanatı vasıtasıyla kullanmıştır.

Ey şüh giriftâr olalı zülfüne gönlüm
Fark eyleyemem şâmumı aslâ seherümden (G112/5)

İşlevsel sözlüklerin ortaya çıkma sebebi yukarıdaki örnek beyitte de ele aldığımız gibi sözcük, kendisiyle birlikte kullanılan diğer sözcüklerle farklı bir anlam dünyası ve işlev kazanmaktadır.

Bağlamsal sözlük çalışmalarının temeline bakıldığında zaman, ilk olarak İngiltere’de kutsal metinlerde ve Shakespeare’in eserlerinde uygulanmıştır (Uysal, 2012:58). “Bağlamli dizin çalışmaları başlangıçta *İncil* metinlerine uygulanmıştır. Sözcükleri, diğer sözcüklerle oluşturduğu yapı içinde görebilmeyi sağlayan bu dizinler; kutsal metinlerin daha iyi anlaşılabilmesine olanak sağlamıştır” (Şenödeyici, 2017:283).

Batı’da da edebi metinlerin bağlamli dizinlerinin hazırlandığı bilinmektedir. Albert S. Cook’un 1911 yılında yayımladığı bağlamli dizin, bir destan metni olan Beowulf metnini esas almıştır. Shakespeare’in eserleri üzerinde de bu türden çalışmalar yapılmıştır. Horace Howard Furness, 1875 yılında, A. M John Bartlett ise 1990 yılında Shakespeare’ın şiirlerinin bağlamli dizinini yayımlamışlardır. Batı’da 19. yy’dan itibaren uygulanan bu yöntem, 1987 yılında İran şairi Hafız’ın Divan’ına uygulanmıştır (Şenödeyici, 2017: 283).

Bağlamsal sözlüklerde kullanılan dilin basit olması anlam verme işini kolaylaştırmaktadır. Ancak yüzyılın değişmesi, sanatçının dünyayı algılama şeklinin farklılığı bağlamsal sözlük kavramının daha da güçlenmesine ve çeşitlenmesine katkı sağlamıştır. Değişen yüzyıl ve bakış açılarının farklılaşması, araştırmacıları bağlamsal sözlük hazırlama noktasında daha da zorunlu hale getirmiştir. Çünkü değişen şartlar anlam çözümlerini zor hale getirmiştir.

Çalışmamızda TEBDİZ, Türk Edebiyatı Bağlamsal Dizin İşlevsel Sözlüğü kullanılmıştır. TEBDİZ, Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak öncülüğünde Gazi Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen bir projedir. Sistem, dîvânın içinde bulunan sözcüklerin tek tek parçalanarak anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Sözcüklere gerçek anlamı ve bağlam içinde kazandığı anlam olmak üzere temelde iki anlam verilmektedir. Verilen ilk anlam sözlüklerde geçen ve genel kabul görmüş anlamıdır. İkinci anlamı ise, yazarın ya kendi kastettiği ya da klasik edebiyat içinde şekillenerek kazandığı anlamdır. Sözcüklerin ikinci anlamlarının belirlenmesinde edebî sanatlar, mazmunlar, tasavvufî kavramlar yol gösterici olmuştur. Sistem, anlamlandırma işleminin yanında kelimelerin ek-kök şeklinde ayrılmasına olanak

vermektedir. Yani sadece kelime haznesinin genişlemesine değil, dil bilgisi çalışmalarına da destek veren bir çalışmadır.

Dizin şu şekilde oluşturulmuştur:

Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk tarafından yayınlanan Enderunlu Hâmîd Dîvânı'ndan yararlanılarak TEBDİZ programında kullanacağımız dîvân metni oluşturulmuştur. Kelimeler tek tek parçalanmış ve bu kelimelerin hangi türün hangi mısraına ait olduğu sistem tarafından numaralandırılarak belirtilmiştir. Beyitlerin altında dizilmiş olduğu madde koyu bir yazı stili ile gösterilmiştir.

âh:

1. âh:

Gazel 82

Mısra: 1

Bir acı ünlemidir. Divân şiirinde âşğın aşk ateşiyle gönlünden çıkan bir duman olarak algılanır. II. Âh etme, inleme.

Âh kim tākāt-rübā-yı 'âşıkāndur gözlerün
Hayret-efzā-yı dil-i bī-çāregāndur gözlerün (G154/8)

Ortak başlıkta kullanılan ve sık tekrar edilen kelimeler bir başlık altında sıralanmıştır:

bu:

1. bu:

Gazel 7

Mısra: 1

İşaret sıfatı. II. Alçak dünya.

Gelen bu dehr-i dūna 'āzim-i rāh-ı bekādur hep
Husūl-i kām içün sa'y ü hevesler ber-hevādur hep (G7/1)

2. bu:

Gazel 7

Mısra: 10

İşaret sıfatı. II. Sonu olmayan dünya.

Gam-ı müfrit helāke Hāmīdā bādī olur çün kim
Benüm bu 'ālem-i fānīde endīšem safādur hep (G7/10)

Bazı beyitlerde sanatlı kullanımlarla kelimenin anlamı çok farklı bir boyutta karşımıza çıkmaktadır. Vereceğimiz örnek beyitteki tevriyeli kullanımda bunu görebilmekteyiz:

dü şeşi:

1. dü şeşi:

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zar oyununda en büyük sayı olan iki "6" rakamının yan yana gelmesi. II Rast gelme, iyi tesâdüf, beklenmedik kazanç.

On iki yaşına girdükde idüp ‘arz-ı cemāl

Bahr-ı hicrāna düşen ‘āşika seyr it dü şeşi (G136/8)

Bir diğer husus ise anlamlandırma işleminde tamlamaların kullanım şeklidir. Tamlama oluşturulurken ayrı ayrı olan kelime sistemde birleştirilerek tamlama yapısına dönüştürülmüştür:

dür-i bahr-i melāhat:

1. dür-i bahr-i melāhat:

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik denizinin incisi. II Sevgili.

O rütbe eşküm efzūn oldu kim derd-i firākuñla

Yanında ey dür-i bahr-i melāhat heft deryā ne (G124/8)

Çalışmada sözcüklerin ikinci anlamları belirtilirken “II” sembolü kullanılmıştır:

düşmenüñ:

1. düşmenüñ: +üñ

Gazel 86

Mısra: 5

Düşman, hasım, dost olmayan. II Rakip.

Görince düşmenüñ ser-pençe-i mihnetde bahsīde

Mükāfāt ü cezāyı eylemezseñ ger te‘emmül gül

Dîvânda tasavvufî kavramlar, peygamber kıssalarına telmihler de bulunmaktadır.

Özellikle Hz. Yusuf’ a telmih yapılmıştır:

2. yūsuf-cemālüm: +üm

Gazel 25

Mısra: 4

Yusuf yüzlü. II Güzel yüzlü sevgili.

Eger bāzāra çıksañ sad-tüy-ı gencīne-i Kārūn

Yine Yūsuf-cemālüm nā-behā-yı serv-i kaddüñdür (G25/4)

Dîvân'da Klasik Türk edebiyatı'nda sıkça karşılaştığımız mazmunlardan olan âh mazmunu görülmektedir:

1. **âh çeküp:** -üip

Nazm 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Âh etmek, inlemek. II. Âşığın aşk acısı ile feryâd etmesi.

Dil-i şeydâ gice her harfde bir âh çeküp
Karalar kâkülüñ evsâfını dîvân ile

Prof. Dr.İbrahim Halil Tuğluk tarafından hazırlanmış olan Enderunlu Hâmîd Dîvânı İnceleme Metni çalışmamızın temelini teşkil etmiştir. Bu çalışma ile 18. yy şairi olan Enderunlu Hâmîd'in dîvânında dili ne derece kullandığı, dilini kullanmada dönemin etkisinin olup olmadığı, ve çalışmamızın kaynağını oluşturan bağlam kavramına bunların etkisini inceleyip görmeye çalıştık. Enderunlu Hâmîd'in sadece kendi döneminin diline vakıf olması değil, Arapça ve Farsça tamlamaları kullanmadaki ustalığı da bağlam çerçevesinde görülmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENDERUNLU HÂMİD'İN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

XVIII. yüzyıl Enderun şairlerinden olan Hâmid'in asıl adı Mehmed'dir. Abdullah Kâmil Paşa'nın oğludur. Öğrenim görmüş ve Enderun-ı hûmayûna girmiştir (İpekten vd. 1988:181). Şairin doğum yılı ile ilgili biyografisine yer veren tezkireler ve diğer kaynaklar aynı fikirde olmasının yanında gün ve ay konusunda bir birlik söz konusu değildir. Hâmid, babası Abdullah Kâmil Paşa'nın vefatından sonra Enderundaki Kılâr-ı Hâssa denilen Kiler bölümüne çırak olarak alınmıştır. Hâmid'in Enderun'a intisap etmeden önceki eğitimi hakkında kesin bilgiler mevcut değildir ancak Kılâr-ı Hâssa'ya girdikten sonra edep ve irfânın yanı sıra diğer ilimler ve şiir alanında da kendisini yetiştirdiği bilinmektedir. Şair aynı zamanda kendini musiki alanında da geliştirmiştir (Tuğluk, 2010:9-10).

Şairin mahlası Hâmid'dir. Dîvân şiirinin klasik anlayışına bağlı olan Hâmid, yaşadığı dönemin özelliklerini Dîvân'ına tam olarak yansıtmamıştır. Çağdaşı olan diğer 18. yy şairlerinde görülen Sebk-i Hindî'nin etkisi Hâmid'de görülmemektedir. Hâmid, Dîvânı'nda tasavvufu ön plâna almamıştır. Dil ve üslûbu açısından incelendiği zaman mahallîleşme akımına yakındır. Dîvânı incelendiği zaman, Hâmid'in kendini önemli bir şair olarak gördüğü ve kendi şiirleriyle dönemindeki diğer şairlerin şiirleri arasında belirgin farklar olduğunu belirtmekte hatta bu ayrımı, altın ve demir arasındaki farkı örnek vererek açıklamaktadır. Hâmid, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaları çok kullanmış ancak dili anlaşılmayacak şekilde ağır değildir. Şairin kullandığı Türkçe deyimler ve rediflerinin çoğunu Türkçe kelimelerden seçmiş olması onun Türkçeye ne denli önem verdiğini göstermektedir. Dîvân'ında Arapça ve Farsça'ya da hâkimdir. Dîvânı'nda Arapça şiir yoktur ancak az da olsa Arapça söz ve tamlamaları kullanmıştır. Bunun yanında Dîvânda Farsça gazel ve müfred bulunmaktadır. Bunların anlamlandırılması ise zor değildir. Şairin Türkçe dışında kullandığı dillerde de bir yalınlık söz konusudur.

Hâmid'in Dîvânı'nda 2 kaside, 1 tahmis, kaside nazım şeklinde bir tarih manzumesi, 3 kıta-ı kebîre, 156 gazel, 9 nazm, 7 kıt'a ve 8 beyit bulunmaktadır. Hâmid Dîvânı çok hacimli bir dîvân olmasa da mürettep bir dîvân özelliği göstermektedir (Tuğluk, 2010: 12).

Hâmid'in Dîvân'ında değinilecek bir diğer husus da Türkçeye olan düşkünlüğü ve Türkçeyi kullanmadaki başarısıdır. Hâmid, şiirlerinin çoğunu redifli yazmıştır ve bunlar da Türkçedir. Dîvân'daki 156 gazelin 144'ü rediflidir. Redifler çoğunlukla kelime halindedir

ancak ek, ek+kelime, ek+soru edatı+kelime gibi şekillerle kullanılan redifler bulunmaktadır. Ayrıca rediflerde isim, fiil, zamir, edat, soru edatı ve Türkçe'nin diğer eklerini de redif olarak görebiliriz (Tuğluk, 2010:13). Şairin elde bulunan tek eseri olan Dîvân'ına bakıldığında, konu olarak klasik edebiyatın genel çerçevesini oluşturan aşk anlayışının işlendiği, bunun çeşitli mazmun, telmih ve istiarelerle genişletildiği görülebilir. Tasavvufa çok yer verilmese de, bazı peygamber kıssalarına yer verilmiş, dinî birçok kavram ve ifade kullanılmıştır. Şair yaşadığı dönemin özelliklerini çok fazla yansıtmasa da dönemin önemli padişah ve şairlerine Dîvânı'nda yer vermiştir.

Dîvânın iki nüshası bulunmaktadır: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası ve Mısır Kahire Milli Kütüphane Türkçe Yazmalar nüshası' dır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası şair Hamid'in vefatından bir sene sonra istinsah edilmiştir. Mısır Millî Kütüphanesi nüshasında bulunmayan dört tarih manzumesi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasında bulunmaktadır. Mısır Kahire Milli Kütüphane Türkçe Yazmalar nüshası Yahya İhyâ tarafından istinsah edilmiştir (Tuğluk, 2010:26).

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük çalışmaları, kelimelerin sözlük anlamlarının yanı sıra, bir metin içinde kullanıldığı zaman kazandığı anlamı içermektedir. İşlevsel sözlüklerde amaç, oluşturulan kelime dünyası ile Klasik Türk şiirinin daha rahat anlaşılmasını sağlamaktır.

2.1. SÖZLÜK KULLANIM KILAVUZU

Yapılan bu bağlamsal sözlük çalışmasında ilk olarak Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk tarafından inceleme-metin olarak hazırlanan eserin Word şeklindeki hâli elde edilmiş ve TEBDİZ’ in ortak yazı fontu olan Gentium Plus fontuna çevrilmiştir. Daha sonra Dîvân içerisinde yer alan şiirler tek tek www.tebdiz.com adresine yüklenmiştir. Yükleme işi yapıldıktan sonra şiirler karşımıza kelimelerine parçalanmış hâliyle gelmiştir. Sisteme girilen şiirler numaralandırılmış olarak verilmiştir. Anlam verilecek olan madde başları sistem tarafından ek/kök biçiminde ayrılmıştır ve anlam verilirken kelime kökü esas alınmıştır. Daha sonra madde başları belirtilmiş ve bunların altında anlam verilecek olan alt maddeler sıralanmıştır. Sözlüğün hazırlanmasında izlenen yöntem şu şekildedir: Ekleri ayrılan kelimelerin Dîvân içinde nerede kullanıldığı, hangi satırda olduğu belirtilip daha sonra da anlamı verilmiştir.

agyardan:

1. agyardan: +dan

Gazel 23

Mısra: 10

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Eşk-i teriyle handak-i küyuñ pür eyleyüp
Agyardan seni gice Hâmid hirâs ider

Tamlamaları oluşturan kelimeler birlikte alınmış ve anlam bütünlüğü olması için birlikte anlam verilmiştir.

ebrû-kemâna:

1. ebrû-kemâna: +a

Gazel 111

Mısra: 12

Kemân kaşlı. II Keman gibi kaşları olan sevgili.

İtmez nıgeh dü-dīde-i yākūt-rīzūme
Lāzım degül mi Hâmid o ebrū-kemāna kân

Anlam verilirken bazen kelimenin verilen ilk anlamı bağlam anlamı olabilir. Yani kelimeye verilen ilk anlam yeterli ise ikinci bir anlam vermek gerekmebilir.

bār-ı hicrāna:

1. bār-ı hicrāna: +a

Gazel 41

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Ayrılık yükü.

Tākat ü tāb-āver olmak mümteni‘ken kühlar
Bār-ı hicrāna tahammül eylesün mi düşlar

2.2. ENDERUNLU HÂMİD DÎVÂNİ BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Hazırlanan Enderunlu Hâmid Dîvânı sözlüğü alfabetik bir sıralama esas alınmış olup madde başları içeriden, ara madde başları kenardan başlatılmıştır. Madde başları en sola dayalı ve kök-gövde halinde altı çizili olarak verilmiş olup kelimeler köklerine göre anlamlandırılmıştır.

2. 2.1.A/Ā

a:

1. a:

Gazel 88

Mısra: 8

Ey, seslenme edatı. II. Tasavvufî anlamda, sūfî' ye seslenme.

Şūfî bu ta'aşşub saña bir fâ'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

2. a:

Gazel 115

Mısra: 10

Ey, seslenme edatı. II. Kerbelâ olayına sebep olan Yezid'e seslenme.

Ey azlam ü bî-rahm Yezîd itdigün ef'âl
Ferzendine Zehrâ'nuñ a güm-râh nedür bu

3. a:

Gazel 134

Mısra: 2

Ey, seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sen gayırlarla zevkda semt-i Hîşâr'da
Kılma revâ mı ben a begüm intizârda

âb:

1. âb:

Gazel 96

Mısra: 5

Su. II. Âşığın gözyaşları.

Virdüm nihâl-i kâma dü-çeşmümle bunca âb
Ammâ bedel o şulara andan ber isterüm

âb ü dânesinde:

1. âb ü dânesinde: +si , +n, +de

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Su damlası (gibi)ben.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihtimâm
Murğ-ı cânun eyler âhîr lâne-i tenden ferâğ

âb ü tâbı:

1. âb ü tâbı: +ı

Gazel 122

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlaklık, güzellik.

Âb ü tâbı tehî mi ol şūhuñ
Mâye-i âh ü zâr var dilde

'abdü'l-hamîd hân'a:

1. 'abdü'l-hamîd hân'a:

Tarih 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Abdülhamid Han. II Osmanlı padişahlarının yirmi yedincisidir. Sultan üçüncü Ahmed ile Şermî Rabia Kadın'ın oğludur. 20 Mart 1725'te İstanbul Topkapı Sarayı'nda doğmuştur. Osmanoğullarının son üç kuşağı onun soyundan yürümüştür. İleri yaşta tahta çıkan Abdülhamid ,tarih okumayı seven, hattat denebilecek düzeyde güzel yazılar yazan, boş zamanlarında Kur'an istinsah edip ok ve yay yapan bir padişaktır. .1789'da vefat etmiştir(Osmanlılar Ansiklopedisi,2008: 48-52).

Recâ idüp şeh-i rûh-ı cihân ' Abdü'l-Hamîd Hân'a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ' if zam

'abdü'l-hamîd-i a'del ü ekrem:

1. 'abdü'l-hamîd-i a'del ü ekrem:

Tarih 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Adaletli ve şeref sahibi sultan Abdülhamid.

Şeh-i 'âlî-nazar ' Abdü'l-Hamîd-i a'del ü ekrem
Odur dil-mürdegân-ı pençe-i âlâma 'İsâ-dem

'abdü'l-hamîd-i memleket-pîrâ:

1. 'abdü'l-hamîd-i memleket-pîrâ:

Nazm 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Memleketi süsleyen Abdü'l Hamid.

Şeh-i 'âlî-nazar ' Abdü'l-Hamîd-i memleket-pîrâ
Bu câdan feth-i bâba eyledi çün himmet-i vâlâ

'abes:

1. 'abeş:

Gazel 59

Mısra: 12

Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Makşad ol gözleri âhûyî şikâr itmekdür
Hâmidâ yohsa 'abeş 'âzîm-i hâmun degülüz

2. 'abeş:

Gazel 3

Mısra: 5

Boş, anlamsız, gereksiz.

'Abeş endîşe-i tedbîre tabîbâ düşme
Nâ-pezîrâ-yî devâdur dil-i bîmâr-ı hevâ

'abes vere:

1. 'abeş yere: +e

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Boş yere.

Fıkr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebeb
'Aşıkkların 'abeş yere Mecnûn olur mı hîç

âb-ı firâvân:

1. âb-ı firâvân:

Gazel 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çok su. II. Gözyaşı.

Dil taḥammül idemez keşret-i âlâm ü gama
Ḳosalar küzeye ger âb-ı firâvân dökülür

2. âb-ı firâvân:

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çok su. II Kesret-i girye, âb-ı firâvân'a benzerliği bağlamında.

Olur dil keşret-i giryeyle gıldan Hâmidâ hâlî
Rehi taḥtîr ider çîrk-âbdan âb-ı firâvân bil

âb-ı havvân:

1. âb-ı havvân:

Gazel 35

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsârûñ yine şöhrettedür
Nâmı vardur âb-ı havvân gerçi kim zulmetdedür

âb-ı pâke:

1. âb-ı pâke: +e

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Temiz su. II. Tertemiz, saf gönül.

Şâf-diller zerreveş renciş ile tekdîr olur
Âb-ı pâke düşse ger bir kaṭre ḥûn taḡyîr olur

âb-ı şâfdur:

1. âb-ı şâfdur: +dur

Gazel 29

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Temiz su. II Sevgilinin temiz, güzel yüzü ve başı.

Ẓann eyledüm görince serin ü miyânını
Bir âb-ı şâfdur seri zîr-i kemerdedür

âbum:

1. âbum: +um

Gazel 93

Mısra: 4

Su. II Gözyaşı.

Taḥtgâh-ı şâh-ı ḡam bir şeh-r-i kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mû giyâhumdur benüm

açar:

1. açar: -ar

Gazel 80

Mısra: 2

Oluşmak, ortaya çıkmak. II Yara açmak.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başar ḡamzelerüñ
İbtidâ şoḡbeti ḡançerden açar ḡamzelerüñ

açdukda:

1. açdukda: -duk, -da

Kaside 1

Mısra: 15

Açmak. II (Bir şeyi) kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

Rûz-ı mahşer mührüñ açdukda şarâb-ı Kevser'üñ
İtme ben teşne-dili Allâh için mahrûm-ı cām

'aceb:

1. 'aceb:

Gazel 14

Mısra: 9

Acaba.

Böyle bir bezm görilmiş mi 'aceb k'anda ola
Yâr ü 'aşık kadeh-i neşve-fezâ bir iki üç

2. 'aceb:

Gazel 42

Mısra: 2

Şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.

Eller akan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül- 'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

3. 'aceb:

Gazel 57

Mısra: 5

Şaşırtıcı, tuhaf.

'Aceb degül mi bu kim ol per'yi da 'vet idüp
Geline meclise 'arz-ı merâma 'âr idertüz

4. 'aceb:

Gazel 66

Mısra: 5

Acaba.

Kıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler 'aceb
Zebrden nakşuñ her şafha-i dīvāra ğaraž

5. 'aceb:

Gazel 67

Mısra: 7

Acaba.

Sevdâ-yı rāme düşmiş 'aceb dil ol āfeti
Bir pādşāhı hîç ide mi bir gedā zabıt

6. 'aceb:

Gazel 81

Mısra: 10

Acaba.

Senüñ gibi güzel evlâdı perveriş kılmış
Ġaraž mı idi 'aceb Hâmidâ'ya ümm ü ebüñ

7. 'aceb:

Gazel 92

Mısra: 14

Gayet, oldukça.

O mest-i nâzumuñ inkâr olunmaz ey Hâmid
Maḥabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

8. 'aceb:

Gazel 100

Mısra: 4

Acaba.

Hedef-resân-ı merâm olmıyor ḥadeng-i taleb
'Aceb nedür bu rehâvet kemânımızda bizüm

9. 'aceb:

Gazel 135

Mısra: 10

Acaba.

Beni terk eyledi ol mäh ğayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mahzûnu

10. 'aceb:

Kaside 2

Mısra: 15

Şaşılr şekilde. II Tuhaf.

Seni bu mertebe tergîb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misüñ ki ne ḥâlet zamânıdur demidür

'aceb ki:

1. 'aceb ki:

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.

Çü mäh külbe-i târîküme piyâle-be-dest
'Aceb ki kanğı gün ol mihr-i tâbdâr gelür

2. 'aceb ki:

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.

Bu hāk-pāyına bir nīm-nigāh-ı luṭf itmek
O naḥl-ı 'işveye bilmem 'aceb ki bār mıdır

'aceb mi:

1. 'aceb mi:

Gazel 36

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tuhaf mı, şaşılır mı.

'Aceb mi berter olursa behāsi ol servūñ
Ki kāmetin de yeşil bir kabā-yı muḥmeli var

2. 'aceb mi:

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

'Aceb mi eyleseler şekve dest-i cevruñden
Fütādegān-ı ğam-ı 'aşk bī-taḥammül olur

3. 'aceb mi:

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı?

'Aceb mi levḥa-i dil olsa çāk ser-tā-pā
Der-i 'ināyeti āgyāra her zamān açılır

4. 'aceb mi:

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tuhaf mı, şaşılır mı.

İtse 'aceb mi dilleri ol dil-rübā zabıt
Eyler nice memāliki bir pādşā zabıt

5. 'aceb mi:

Gazel 71

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Zülf-i pür-çinine rabt olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Hāmid esīrān şaf şaf

6. 'aceb mi:

Gazel 100

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

'Aceb mi itmeseler raġbet ehle ey Hāmid
Qadir-şinās mı qaldı zamānımızda bizüm

7. 'aceb mi:

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Olsa her beytüm 'aceb mi rüy-ı cānān üstine
Ḥaşr ider güftārını bülbul gülistān üstine

8. 'aceb mi:

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

'Aceb mi ihtirāz itsem zebān-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hāmid isti'āze mār gördükçe

9. 'aceb mi:

Gazel 146

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Ka'be-i dil madreb-i pāy-ı ḥayālūñdür senūñ
Ben dü-çeşmümden revān itsem 'aceb mi zemzemi

'aceb midür:

1. 'aceb midür:

Gazel 120

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tuhaf mı, şaşılır mı.

‘Uşşāk ‘aceb midür kara sevdāya uğrasa
Çeşmün siyāh zülf siyāh ebruvān siyāh

‘acebā:

1. ‘acebā:

Gazel 72

Mısra: 5

Merak, kararsızlık ve kuşku belirten bir söz, acep.

‘Acebā gird-i cihān-gīr-i ğam-ı devrāndan
Var mı bir hātır-ı āzāde bir āyinesi şāf

2. ‘acebā:

Gazel 19

Mısra: 7

Merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep.

Dām-ı zülfinden o şāhīn bakışlum ‘acebā
Ne zamān murğ-ı dil-i zārumı eyler āzād

‘acebdür:

1. ‘acebdür: +dür

Gazel 150

Mısra: 4

Şaşılacak şey.

Cihān figānuma tākāt ne-y-āver olmuş iken
‘Acebdür itmedi te‘şīr kalb-i yāre dāhī

açıl:

1. açıl: -ıl

Gazel 86

Mısra: 1

Açık hāle gelmek. II Sevgilinin konuşması.

Açıl ey gönçe-fem meclisde nūş it sāğar-ı mül gül
Bu çīn çīn ebrūdān ne hāşıl dā‘imā gül gül

2. açıl: -ıl

Kaside 2

Mısra: 20

Açılmak (ferahlamak, rahatlamak bağlamında).

Nedür bu sūz u sūkūtuñ mişāl-i pervāne
Açıl çü bülbül-i şöhet zamānidur demidür

açıldıka:

1. açıldıka: -ıl, -duka

Gazel 127

Mısra: 1

Açmak, açılmak. II. Sevgilinin ağzının açılması, konuşması.

Gelüp güftāre meclisde leb-i cānān açıldıka

Temāşāya kapanmaz dīde-i giryān açıldıka

2. açıldıka: --ıl, --duka

Gazel 127

Mısra: 12

Açmak, açılmak. II Sevgilinin ağzının açılması, konuşması.

Metā‘-ı vaşlın aḥza cān ile ‘azm eylerüm Hāmid

Dem-i germiyyet-i bāzār olup dükkān açıldıka

3. açıldıka: --ıl, --duka

Gazel 127

Mısra: 2

Açmak, açılmak. II Sevgilinin konuşması.

Gelüp güftāre meclisde leb-i cānān açıldıka

Temāşāya kapanmaz dīde-i giryān açıldıka

4. açıldıka: -ıl, -duka

Gazel 127

Mısra: 4

Açmak. II. Çiçek açması.

Ruḥuñ yād eyleyüp ḥūn-ābe-i ḥasret doker çeşmüm
Figāna başlayup bülbül gül ü reyḥān açıldıka

5. açıldıka: -ıl, -duka

Gazel 127

Mısra: 6

Açmak, açılmak. II, Yara açılması, yara oluşması.

Gel ey gül penbe-i ālūde-i dühn-i mürüvvet baş

Fezā-yı sīnem üzre zaḥm-ı ḥun-efşān açıldıka

6. açıldıka: --ıl, --duka

Gazel 127

Mısra: 8

Açmak, açılmak. II. Konuşmanın açılması, başlaması.

O kām-ı behcet-i sīm-āb-ı cismüñ bezm-i vaşlında

Olur lerzān vücūdum şöhet-i hicrān açıldıka

7. **açıldıukça:** -ıl, -dukça

Gazel 127

Mısra: 10

Açmak, açılmak. II Görünmek.

Ruħuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ şehir ey mäh
Çekilüp perdesi âyine-i devrân açıldıukça

açılmaduk:

1. **açılmaduk:** -ıl, -maduk

Gazel 133

Mısra: 2

Açmak. II Ortaya çıkmak.

Tahayyülât-ı fem-i yâr-ı cân var bende
Açılmaduk nice râz-ı nihân var bende

açılmaz:

1. **açılmaz:** -ıl, -maz

Tahmis 1

Mısra: 5

Açmak. II. Ağzın açılması, sevgilinin konuşması..

Niçün açılmaz o leb gonce-i zîbâ mı degül
Kâdem-endâz olamam meclisine süflilerün

açılma:

1. **açılma:** --ıl, --sa

Gazel 69

Mısra: 11

*Açık hale gelmek, çiçeklenmek. II Sevgilinin ağzını
açıp konuşması.*

Ol gonce-i ne'şküfte-dehen geh açılma
Hâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne mâni'

2. **açılma:** -ıl, -sa

Gazel 130

Mısra: 4

*(Çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden
çıkma. II Sevgilinin arzu edilen ağzının açılıp
konuşması.*

Olurdu bûy-ı hâsedle 'adûlarum ser-sâm
Açılma gonce-i makşûd-ı cân murâdumca

açılup:

1. **açılup:** -ıl, -up

Gazel 126

Mısra: 12

Açılmak. II. Mesafe katetmek, yolculuk.

Hâk-pâyûñdan alup Hâmid gubâr itmek için
Açılup şeyyâhveş gitmiş Şıfâhân üstine

açılur:

1. **açılur:** -ıl, -ur

Gazel 32

Mısra: 13

Açılmak. II. Kaderin açılması.

Gâh bahtum açılur geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

2. **açılur:** -ıl, -ur

Gazel 98

Mısra: 9

Açılmak. II. Yaranın açılması.

Sînemde her şehir açılur şad hezâr dâğ
Şâh-ı bahâr-ı derd ü gamuñ lâlezârıyım

3. **açılur:** -ıl, -ur

Gazel 138

Mısra: 1

Açılmak. II. Sevgilinin ellere sırlarını açması.

Açılur ellere ol gonce-dehen yâr gibi
Ruqabâdan niceler mahrem-i esrâr gibi

4. **açılur:** -ıl, -ur

Gazel 53

Mısra: 1

Açmak. II. Tasavvufî bağlamda âriflerin konuşması.

Ne dem zebân-ı fem-i kilik-i 'ârifân açılur
Dehân-ı nâyje-i çeşme-i beyân açılur

5. **açılur:** --ıl, --ur

Gazel 53

Mısra: 2

Açmak. II Ağzı açmak, konuşmak.

Ne dem zebân-ı fem-i kilik-i 'ârifân açılur
Dehân-ı nâyje-i çeşme-i beyân açılur

6. açılır: --ıl, --ur

Gazel 53

Mısra: 4

Açmak. II. Sevgilinin gönünün ve dilinin açılması.

Hemân dü-dîdeñi hün-âbe-rîz-i ihlâş it
Hezâr gönçe-i kâm ü murâd-ı cân açılır

7. açılır: -ıl, -ur

Gazel 53

Mısra: 6

Açmak. II Sevgilinin gönül kapılarını açması.

‘Aceb mi levha-i dil olsa çāk ser-tā-pā
Der-i ‘ināyeti āgyāra her zamān açılır

8. açılır: -ıl, -ur

Gazel 53

Mısra: 10

Açmak. II Gözlerin açılması bağlamında.

Ne hāşiyet var o şūhuñ ruħında ey Hāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i ‘āşıkān açılır

‘āciz:

1. ‘āciz:

Gazel 54

Mısra: 5

Güçsüz, zayıf, yetersiz.

Eṭibbā-yı zemāne ser-te-ser tedbīrine ‘āciz
Felekler başum üzre ‘illet-i devvārdur sensiz

‘ācizüm:

1. ‘ācizüm: +üm

Gazel 118

Mısra: 2

Zayıf, güçsüz.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
‘Ācizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

açup:

1. açup: -up

Gazel 119

Mısra: 10

Açmak. II. Sabah olup, güneş doğması.

Vücūd-ı Hāmid’i hep pāre pāre itmelidür
Şabā açup ol iki gül-‘izārı söyletme

a’dā:

1. a’dā:

Gazel 69

Mısra: 4

Düşmanlar. II Rakipler.

Hestî-i hülüşüm nigeḥ-i ḥasrete mevķūf
Ġamz eylesün a’dā beni dil-dāra ne mānî

2. a’dā:

Gazel 142

Mısra: 8

Düşmanlar, hısımlar. II Rakipler.

‘Andelīb-i bāğ-ı ‘aşkuñ var iken lāyık mıdur
Zīb-i destār itmek a’dā verd-i ḥandānum seni

3. a’dā:

Nazm 5

Mısra: 4

Düşmanlar, hasımlar. II Rakipler.

Sīb-i zekān ü ḥāl-i ruḥı vaşfını ey dil
Güş itmesün a’dā dehene alma ḥab eyle

4. a’dā:

Gazel 5

Mısra: 1

Düşmanlar, yağılar. II Rakip.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a’dā neden revā
Eller bu gülsitānı temāşā neden revā

a’dālarınuñ:

1. a’dālarınuñ: -+lar, -+ı, -+nuñ

Tarih 1

Mısra: 35

Düşman, hasım.

Muḥaşşal Hāmid a’dālarınuñ ḥāne-i cismi
Ṭutuşsun muḥterik olsun mişāl-i sine-i mağrem

a’dāmı:

1. a’dāmı: +ı

Gazel 20

Mısra: 5

Düşmanlar, yağılar.

İtme a'dā mı helākumla kerem kıl ihyā
Benden ayrılma meded rūh-ı revānum Cāvīd

a'dā-yı dīn ü devletin:

1. a'dā-yı dīn ü devletin: +in

Tarih 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Din ve devlet düşmanları.

Müdemmer eylesün a'dā-yı dīn ü devletin Mevlā
Be-haqq-ı Hāzret-i 'İsī'bn-i Hāzret-i Meryem

ādem:

1. ādem:

Gazel 75

Mısra: 2

İnsan, kişi.

N'eyleyüm hātır-ı mecrūhum için merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-dih olur ādem yok

2. ādem:

Tarih 1

Mısra: 8

İnsan.

Bu ol şāhib-i temyīz ehl-i isti'dād ü dānişdür
Ki farṭ-ı fehmiyle iz'ānına hayrān olur ādem

ādeme:

1. ādeme: +e

Gazel 49

Mısra: 8

İnsan, adam.

Āgāh ider mürür iden 'ömr-i 'azīzden
Sā'at hemīşe ādeme muvahiş haber virtür

ādemi:

1. ādemi: -+i

Gazel 146

Mısra: 2

İnsan, ademoğlu.

Cennet-i kūyundan iḥrāc eyledūn ben pür-gamı
Bī-güneh lāyık mı giryān eylemek bir ādemi

'ādetdür:

1. 'ādetdür: +dür

Gazel 128

Mısra: 8

Alışkanlık haline getirilen davranış, görenek.

Gerçi alı al olur şerm ü hacāletden ruḥuñ
Līk 'āşıkdan begüm ma'sūka 'ādetdür nigāh

ādetdür:

1. ādetdür: +dür

Gazel 111

Mısra: 10

Alışkanlık haline getirilen davranış, görenek.

Üftādegān-ı 'aşkı gehī pāy-māl için
Ādetdür esb-i nāzı gönül dil-berāne rān

'adil:

1. 'adil:

Gazel 129

Mısra: 4

Adaletli.

Mālik olsamdı saña ey Yūsuf-ı Mısr-ı behā
Baña olmazdı 'adil efrüz-i dīnārda

'adū:

1. 'adū:

Gazel 21

Mısra: 3

Düşman, yagı, rakip.

Her bāziyi kul itmiş 'adū būs-ı lebiyle
Gör kāfiri rūh-ı dil-i bīmār ile oynar

2. 'adū:

Gazel 47

Mısra: 1

Düşman, yagı, rakip.

'Adū ki nā'il-i teşmīm-i 'ārız-ı gül olur
Tenūr-ı gamda gönül şüphesiz yanar kül olur

3. 'adū:

Gazel 114

Mısra: 4

Düşman, yagı, rakip.

Āteş-i qahruñla eyle kabrini nār-ı caḥīm
Kim ise āl-i Resūl-i Ekrem'e ya Rab 'adū

‘adūdan:

1. ‘adūdan: -+dan

Gazel 12

Mısra: 18

Düşman, yagı, rakip.

İmtizāc-ı şürekā çünkü maḥabbetde muḥāl
Ya ‘adūdan ya begüm Ḥāmid-i şeydādan geç

‘adūlar:

1. ‘adūlar: -+lar

Gazel 4

Mısra: 9

Düşman, yagı, rakip.

‘Adūlar kām-yāb olduğça būs-ı la‘l-fāmuñla
Mīşāl-i ḡonce-i üşkūfte bağrum ḥūn olur cānā

2. ‘adūlar: +lar

Gazel 156

Mısra: 3

Düşman, yagı, rakip.

Muḳaddem cevruñe gerçi ‘adūlar bā‘iş olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebep şimdi

‘adūlarum:

1. ‘adūlarum: +lar, +um

Gazel 130

Mısra: 3

Düşman, yagı, rakip.

Olurdu bŷy-ı ḥasedle ‘adūlarum ser-sām
Açılsa ḡonce-i maḳşūd-ı cān murādumca

‘adūlarumla:

1. ‘adūlarumla: +lar, +um, +la

Gazel 85

Mısra: 1

Düşman, yagı, rakip.

Cānā ‘adūlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ūlfet eyleme luṭf it kem olma gel

āferīde:

1. āferīde:

Kaside 1

Mısra: 10

Yaratılmış, mahlūk, yaratık.

Bŷlŷlān-ı ḡülşen-i dīni n’ola mest eylese
Çün ḥoyuñdan āferīde oldu verd-i sürḥ-fām

āfet:

1. āfet:

Gazel 85

Mısra: 9

Çok güzel insan. II. Güzel, sevgili.

Ḥāmid gibi bir āfet ile ūlfet eyleyüp
Ey dil esīr-i kākŷl-i ḥam-der-ḥam olma gel

2. āfet:

Gazel 90

Mısra: 10

Çok güzel insan. II. Güzel, sevgili.

Gelüp bir dem görünmez her ne rŷtbe eylesem da‘vet
Perī midŷr ol āfet Ḥāmidā insān midŷr bilmem

3. āfet:

Gazel 91

Mısra: 8

Çok güzel insan. II. Güzel, sevgili.

Oluḫ ḥŷsnŷñe maḡrŷr iltifāt itmezsŷñ ‘uşşāka
Senŷñ gibi cihānda ḥiç bir āfet yok mı sultānum

āfetdedŷr:

1. āfetdedŷr: -+de, -+dŷr

Gazel 35

Mısra: 8

Çok güzel insan. II. Güzel, sevgili.

Yār-ı ḡār-ı ḡam-ḡŷsār ŷ hem-dem idi bir zamān
Şimdicek bī-çāre ḡŷñlŷm līk bir āfetdedŷr

āfetden:

1. āfetden: +den

Gazel 156

Mısra: 10

Çok güzel insan. II. Güzel, sevgili.

Dağı haat almadı mäh-i ruḥın çün hâle âgûşa
'Ayıbdur büse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

âfeti:

1. âfeti: -+i

Gazel 67

Mısra: 7

Çok güzel insan. II. Güzel, sevgili.

Sevdâ-yı râme düşmüş 'aceb dil ol âfeti
Bir pādşāhı hîç ide mi bir gedâ zabıt

âfet-i delâke:

1. âfet-i delâke:

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İşveli dilber. II. Sevgili.

Nazarum nâgeh bir âfet-i delâke düşüp
Cân ü dil sühte-i âteş-i tün oldı tamâm

âfet-i devrân:

1. âfet-i devrân:

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan
güzel.*

Ne zamân eylesem ağıyar ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

2. âfet-i devrân:

Gazel 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan
güzel.*

El-ğıyâşu ve'l-ğıyâşu v'el-ğıyâşu ve'l-ğıyâş
Hâmidâ bir âfet-i devrân elinden el-ğıyâş

âfet-i devrânı:

1. âfet-i devrânı: +i

Gazel 77

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan
güzel.*

Hâmid didem o âfet-i devrânı dün görüp
Dil-dâde-i belâ-keş-i nâ-çârunum senün

âfet-i devr-i zamân:

1. âfet-i devr-i zamân:

Gazel 133

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Zamanın, dönemin dilberi. II. Sevgili.

Deründan gamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

âfet-i yegâne:

1. âfet-i yegâne:

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Biricik sevgili, güzel.

İtdüklerün bu hâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

âfet-i zülf-i perîşānuñ:

1. âfet-i zülf-i perîşānuñ: +uñ

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dağınık saçlı güzel sevgili.

Farḥ-ı sevdâ levnünî ey dil siyeh-fâm eylemiş
Bir cefākār âfet-i zülf-i perîşānuñ mı var

âfetün:

1. âfetün: +ün

Gazel 26

Mısra: 9

Aklı baştan alan güzel. II. Sevgili.

Hemîşe bāğ-ı cemâli ol âfetün Hâmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürḥ-fâm virür

âftābāsā:

1. âftābāsā:

Gazel 1

Mısra: 7
Güneş gibi. II Sevgili.

Āftābāsā idersūn gerçi sen 'arz- ı cemāl
Mānī'-i nezzāredür ammā begüm hayret baña

āftābı:

1. āftābı: +ı
Gazel 121
Mısra: 2
Güneş. II. Sevgili.

Haṭ-ı 'izānı görindi mi hicābı seyr eyle
Zevāle yüz tıttayor āftābı seyr eyle

āftāb-ı 'ālem-ārāya:

1. āftāb-ı 'ālem-ārāya: +y, +a
Gazel 83
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Dünyâyı süsleyen güneş. II Sevgili.

Bu zibā 'arız u bu kākül-i zer-tār ile cānā
Felekde āftāb-ı 'ālem-ārāya müşebbehşün

āftāb-ı burc-ı behā:

1. āftāb-ı burc-ı behā:
Gazel 145
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Paha biçilemeyen güneş burcu.

Ol āftāb-ı burc-ı behā bir nigāh idüp
Aldı götürdi gönlümi ammā getürmedi

āftāb-ı hüsne:

1. āftāb-ı hüsne: +e
Gazel 60
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Güzellik güneşi, sevgili.

Ol āftāb-ı hüsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kışsa Ḥamidā sebep oldı nigāhımız

āftāb-ı ziyā-baḥş-ı her diyār:

1. āftāb-ı ziyā-baḥş-ı her diyār:
Gazel 52
Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Işık saçan güneş diyarı.

Şu rāgı geşt iden ol şüh-ı şivekār mıdur
Ya āftāb-ı ziyā-baḥş-ı her diyār mıdur

aftābum:

1. aftābum:--+um
Gazel 55
Mısra: 9
Güneş(sevgili bağlamında).

Aftābum eylemişdi bir seḥer 'arz-ı cemāl
Bunca demler geçdi çeşmānumda bākī nem henüz

'afv it:

1. 'afv it:
Gazel 97
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Affetmek, bağışlamak.

Bu şeb mihmān idi kaşr-ı derūnumda hayāl-i yār
Kuşurum var ise 'afv it diyü çok i'tizār itdüm

'afv itsün:

1. 'afv itsün: -sün
Gazel 139
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Affetmek, bağışlamak.

Ḥadden efzūn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seḥeri yāre niyāz ile şabā var beni

āgāh:

1. āgāh:
Kıt'a 7
Mısra: 1
Haberi olan, haberdar.

Sūzişimden ol gül-i zibāyī āgāh itmeyün
Kim bu peygām-ı ciger-süz-ı elemle şolmasun

āgāh ider:

1. āgāh ider:--er
Gazel 49
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Haberdar etmek.

Āgāh ider mürür iden ‘ömr-i ‘azîzden
Sâ’at hemîşe âdeme muvahiş haber virür

âgâh idüñ:

1. **âgâh idüñ:** -üñ
Beyit 2
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Haberdar etmek.

Zelû-yı dem-keş-i ğamla vücûdum oldı nizâr
Tabîb-i nâzumı âgâh idüñ amân zinhâr

ağayan-ı ğalatayla:

1. **ağayan-ı ğalatayla:** +y, +la
Tarih 1
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Galata ağaları.

Ki ez-cümle Hazîne ile Kîlâr u Seferliye
Ağayan-ı Ğalatayla teberdârâna yek-ser hem

ağa-yı mehemmed:

1. **ağa-yı mehemmed:**
Tarih 1
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Muhammed ağa. II. Hz. Muhammed.

Semiyy-i fâhr-ı ‘âlem ya’ni Ağa-yı Mehemmed kim
Gelür cûşa hemîşe baħr-ı eltfâi mişâl-i yem

âğâz:

1. **âğâz:**
Gazel 77
Mısra: 7
Başlama. II. İnlemeye başlamak.

Fıkr-i ruħuñla eylerüm âğâz nâleye
Bir bûlbûl-i nevâ-keş-i ğülzârûñum senüñ

âğâz eylerüm:

1. **âğâz eylerüm:** -r, -üm
Gazel 149
Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Başlamak. II. İnlemeye başlamak.

Görmesem bir dem ben ol ruħsâr-ı âlî gül gibi
Nâle vü feryâda âğâz eylerüm bûlbûl gibi

âğâz ider:

1. **âğâz ider:** -er
Gazel 129
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Başlamak, işe girişmek.

Dil o murğ-ı beste-pâdur kâkül-i dil-dârda
Şâmdan âğâz ider feryâda sünbûl-zârda

âğûşa:

1. **âğûşa:** +a
Gazel 72
Mısra: 10
Kucak.

Ķameri siħr ile ħaps itmege beñzer ğâra
Almağ âğûşa seni bir gice der-zîr-i liħâf

2. **âğûşa:** -+a
Gazel 156
Mısra: 9
Kucak.

Daħi ħať almadı mâh-ı ruħın çün hâle âğûşa
‘Ayıbdur büse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

âğûş-ı merâm-ı dile:

1. **âğûş-ı merâm-ı dile:** +e
Gazel 48
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gönlün kucağındaki istek, niyet.

Āğûş-ı merâm-ı dile gelseydi gelürdi
Hâmid eger ol müy-miyân bunca zamândur

âğûşlar:

1. **âğûşlar:** -+lar
Gazel 41
Mısra: 1
Kucak.

Mü-miyānuñ kılma zīb-i nā-sezā āgūşlar
Olmasun pür penbe-i peygām-ı ğamla gūşlar

āgyār:

1. āgyār:

Gazel 13

Mısra: 9

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Mā-dām ğamz ider saña āgyār o bī-kesi
Hāmid hārīm-i vuşlata me'zūn olur mı hīç

2. āgyār:

Gazel 21

Mısra: 2

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Bāzīçe-i şatranca ser-āğāz idicek yār
At gibi koşup seyre gelür der-'aķab āgyār

3. āgyār:

Gazel 27

Mısra: 5

Gayrılar yabancılar, rakipler.

Ne zamān eyleşem āgyār ile perhāş u cedel
Varur anlar ile ol āfet-i devrān bir olur

4. āgyār:

Gazel 51

Mısra: 5

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Gice bī-dār olup āgyār ile der-bezm-i şarāb
Şubhādan şāma dek ol māh-liķā h'ābdadur

5. āgyār:

Gazel 63

Mısra: 4

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

İtmez oldı külbe-i aļzānumı rüşen o māh
Böyle rū-gerdān iden bizden anı āgyār imiş

6. āgyār:

Gazel 63

Mısra: 7

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Dillemiş āgyār berk-i ğonceveş la 'l-i lebin
Bilmez idüm nā-sezālar vāķıf-ı esrār imiş

7. āgyār:

Gazel 79

Mısra: 9

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Āgyār ile giderse çemenzāra Hāmid'e
Ol serv-i bāğ-ı hūsın ü edādan hāber virün

8. āgyār:

Gazel 79

Mısra: 6

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Telhī-i zaħm-ı deşne-i ebrū-yı yārdan
Āgyār bī-hābermiş oradan hāber virün

9. āgyār:

Gazel 139

Mısra: 1

Gayrılar yabancılar, rakipler.

Ser-be-bālīn-i elem görmesün āgyār beni
İtme ey rūh-ı revān hecr ile bīmār beni

āgyāra:

1. āgyāra: +a

Gazel 53

Mısra: 6

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

'Aceb mi levha-i dil olsa çāk ser-tā-pā
Der-i 'ināyeti āgyāra her zamān açılır

2. āgyāra: +a

Gazel 25

Mısra: 5

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Beni āgyāra pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Hırām-ı dil-pesendünle edā-yı serv-i ķaddündür

3. āgyāra: -+a

Gazel 66

Mısra: 3

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

İltifât eylemeden böyle begüm ağıyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i gam-ı'âra ğarağ

İltifâtıñ görüp ağıyâra dü-ebrüsüyla
Güiyâ sîneme birden iki hançer düşdi

4. ağıyâra: +a

Gazel 72

Mısra: 11

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Hâmidâ geydürür ağıyâra o şüh-ı hayyât
Nâ-güşâde yakası tâze kabâ-yı eltâf

10. ağıyâra: +a

Kıt'a 6

Mısra: 1

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Ağıyâra şeker-hânde-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmüm o ğayretle yarıldı

5. ağıyâra: +a

Gazel 102

Mısra: 3

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Ağıyâra luğf u 'âşık-ı zâra cefâ ider
Bir şüh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra hasretüm

ağıyardan:

1. ağıyardan: +dan

Gazel 23

Mısra: 10

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Eşk-i teriyle hândağ-i küyüñ pür eyleyüp
Ağıyardan seni gice Hâmid hirâs ider

6. ağıyâra: +a

Gazel 104

Mısra: 3

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Ol perî ağıyâra eylerken nigâh-âşinâ
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihân âyineden

2. ağıyardan: -+dan

Gazel 63

Mısra: 2

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Söylenürdi bir zamân küyünda sarık var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-'âr imiş

7. ağıyâra: +a

Gazel 115

Mısra: 8

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

'Uşşâk-ı belâ-keşden idüp nefret ü i'râz
Ağıyâra begüm muttaşıl îbâh nedür bu

3. ağıyardan: +dan

Gazel 80

Mısra: 9

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Eger ağıyardan ayrılmaz ise dîdelerüñ
Hâtır-ı 'âşıkâ degdükce deger ğamzelerüñ

8. ağıyâra: +a

Gazel 117

Mısra: 3

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

Ağıyâra va'deler virüp ey şüh vaşl içün
Almağ revâ mîdur niçe biñ kerre benden âh

ağızına:

1. ağızına: +ı, +n, +a

Gazel 147

Mısra: 18

Yüzde, avurtlarla iki çene arasında, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye ve besinleri içine almaya yarayan boşluk, ağız. II Avucuna düşmek.

Vızlar zebün-ı pençe-i 'aşkuñ olup gönül
Bir 'ankebüñ ağızına düşmiş siñek gibi

9. ağıyâra: +a

Gazel 148

Mısra: 3

Gayrılar, yabancılar, rakipler.

âh:

1. āh:

Gazel 82

Mısra: 1

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Āh kim tākāt-rübā-yı 'āşıkāndur gözlerün
Ĥayret-efzā-yı dil-i bî-çāregāndur gözlerün

2. āh:

Gazel 154

Mısra: 8

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Dil-i miskīn olalı beste-i dām-ı zūlfūn
Āh kim meşrebimüz avladı bezm-i sevdāyı

3. āh:

Gazel 115

Mısra: 2

Āh, vāh, meded, heyhāt.

Kākūl mi 'izāruñdaki ey māh nedür bu
Yā sūnbül-i jūlide midür āh nedür bu

4. āh:

Gazel 117

Mısra: 1

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

İtse ne dem şudür pür-āteş dehenden āh
Üftādeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden āh

5. āh:

Gazel 117

Mısra: 2

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

İtse ne dem şudür pür-āteş dehenden āh
Üftādeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden āh

6. āh:

Gazel 117

Mısra: 4

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ağyāra va'deler virüp ey şūh vaşl içün
Almağ revā midur niçe biñ kerre benden āh

7. āh:

Gazel 117

Mısra: 6

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ĥaṭ sāyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

8. āh:

Gazel 117

Mısra: 8

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ey Yūsuf-ı erīke-i Mışr-ı behā vü nāz
Delv-i dili düşürdüm o çāh-ı zekāndan āh

9. āh:

Gazel 117

Mısra: 10

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ĥaṭdur sebep siyāhī-i baḥta degül ruḥuñ
Gülden şikāyet eylemem ammā dikenden āh

10. āh:

Gazel 117

Mısra: 12

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Bāğ-ı ümīd-i Hāmid'e bir kerre gelmedüñ
Āh ey gül-i nihāl-i edeb āh senden āh

11. āh:

Gazel 117

Mısra: 12

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Bāğ-ı ümīd-i Hāmid'e bir kerre gelmedüñ
Āh ey gül-i nihāl-i edeb āh senden āh

12. **âh:**

Gazel 117

Mısra: 12

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Bâğ-ı ümîd-i Hâmid'e bir kerre gelmedün

Âh ey gül-i nihâl-i edeb âh senden âh

13. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 1

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yâr elinden âh âh

Âcizüm her dem iki bîmâr elinden âh âh

14. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 1

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yâr elinden âh âh

Âcizüm her dem iki bîmâr elinden âh âh

15. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 2

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yâr elinden âh âh

Âcizüm her dem iki bîmâr elinden âh âh

16. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 2

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yâr elinden âh âh

Âcizüm her dem iki bîmâr elinden âh âh

17. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 4

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Cûy-ı eşküm sũ-be-sũ eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

18. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 4

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Cûy-ı eşküm sũ-be-sũ eyler gezüp gülzârda

Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

19. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 6

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemün

Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

20. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 6

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemün

Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

21. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 7

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ben nice hatt-ı ruḥ-ı cānāneden âh itmeyem

Gül için kılmaz mı bûlbûl ḥâr elinden âh âh

22. **âh:**

Gazel 118

Mısra: 8

*Âh, vâh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ben nice hatt-ı ruḥ-ı cānāneden âh itmeyem

Gül için kılmaz mı bûlbûl ḥâr elinden âh âh

23. **āh:**

Gazel 118

Mısra: 8

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Ben nice haft-ı ruḥ-ı cānāneden āh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül hār elinden āh āh

24. **āh:**

Gazel 118

Mısra: 10

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Hāmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengin-dili
Eyledi Kūh-kenūn kuhsār elinden āh āh

25. **āh:**

Gazel 118

Mısra: 10

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Hāmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengin-dili
Eyledi Kūh-kenūn kuhsār elinden āh āh

26. **āh:**

Gazel 119

Mısra: 3

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Bir āh ile bu nūh eflāki muhtarıḳ eyler
Dil-i fütāde-i āteş-nisāri söyletme

27. **āh:**

Gazel 120

Mısra: 1

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

İtdüm görince 'ārızını ol perinūn āh
Aşdum kenār-ı āyineye perde-i siyāh

28. **āh:**

Gazel 120

Mısra: 4

*Āh, vāh, bir acı ünlemidir. II Âşığın aşk ateşiyle
gönlünden çıkan dumandır.*

Bir kerre eylesem ol gülün rüyına nigāh
Bī-çāre dil o demde ider şad hezār āh

āh çeküp:

1. **āh çeküp:** -üḫ

Nazm 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Āh etmek, inlemek.

Dil-i şeydā gice her harfde bir āh çeküp
Karalar kākülün evşafını dīvān ile

āh eyledüm:

1. **āh eyledüm:** -dū, -m

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Āh etmek, feryād etmek.

Āh eyledüm şehir ḡam-ı hālıyla Hāmidā
Yandı derūnı lālelerin lālezārda

āh idüp:

1. **āh idüp:** --üḫ

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Āh etmek.

Āh idüp dil gül-i ruhsārūn için kan aḡlar
Dem çeker pādīşehūm bülbül-i gülzār-ı hevā

āh itme:

1. **āh itme:** -me

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İnlemek, feryād etmek.

Ey āh itme te'sir ol şivekāre raḡm it
Bağışla ol periyi 'uşşāk-ı zāra raḡm it

āh ü fiḡān:

1. **āh ü fiḡān:**

Gazel 48

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aḡlayıp inlemek.

Eyler bu gönül āh ü fiğān bunca zamāndur
Raḥm eylemez ol şūḥ-ı cihān bunca zamāndur

2. āh ü fiğān:

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Ellerle 'azm-i gūlsitān itdükce ol serv-i revān
Ben eylerüm āh ü fiğān der-kūşe-i derd ü belā

āh u fiğānımızda:

1. āh u fiğānımızda: +ımuz, +da

Gazel 100

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ah edip inleme.

O ḡonce-fevzde ḡulkı mıdur bu bī-raḥmī
Eşer mi yok yaḡud āh u fiğānımızda bizüm

āh u fiğānum:

1. āh u fiğānum: -+um

Gazel 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ah ve ağlamalar.

Ey benüm rişte-i pūr-tāb ü tüvānum Cāvīd
Bā'is-i derd-i dilüm āh u fiğānum Cāvīd

āh u zār iderüz:

1. āh u zār iderüz: -er, -üz

Gazel 57

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Hevā-yı ḡaṭṭ-ı 'izār ile āh u zār iderüz
Müdām eser şavurur dehri pūr-ḡubār iderüz

āh u zār itmek:

1. āh u zār itmek: -mek

Gazel 15

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ah edip inlemek.

Gūlşen-i ḡoş-nūkhet-i 'aşḡuñ şafāsı bī-bedel
Dem-be-dem bülbulveş ammā āh u zār itmek de ḡüç

āh u zāra:

1. āh u zāra: +a

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ah çekip ağlamak.

Bu rūzgāra dilā āh u zāra geldüm ben
Telāṭum-ı ḡam-ı dehri şümāra geldüm ben

āh u zārından:

1. āh u zārından: +ı, +n, +dan

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleme.

O bī-raḥmuñ seḡer kūyına vardüm
Gönüller āh u zārından geçilmez

āh u zārum:

1. āh u zārum: +um

Gazel 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ah çekme ve inleyiş.

Firāvān bülbuli bir nev-resīde ḡül 'izārum var
Benüm bu bāḡ-ı 'ālemde tehī mi āh u zārum var

aḡbāb:

1. aḡbāb:

Gazel 12

Mısra: 13

Dostlar, bildikler, tanıdıklar.

Yārdan sa'y ider aḡbāb beni tebrīde
Dimede Ḳays'a nedür fā'ide Leylā'dan geç

aḡcār:

1. aḡcār:

Kaside 1

Mısra: 6

Taşlar.

Eyleyüp taşdıķ peygamberlüğün dirler idi
‘Azm-i rāh itdükçe eşcār ile aħcār es-selām

āhen olmuşdur:

1. āhen olmuşdur: -miş, -dur

Gazel 43

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Demir gibi olmak, demire dönmek. II Taş kalpli olmak .

Remād itdün derūnum püte-i ğamda yakup cismüm
Senün ey sīm-ten var ise qalbün āhen olmuşdur

āhenin:

1. āhenin: +in

Gazel 43

Mısra: 11

Demirden, demir gibi pek sağlam.

Bugün bir āhenin mītīn gördüm dest-i Hāmid’de
Yine var ise bir şīrīn-lebe kūh-ken olmuşdur

āh-ı cihān-süz:

1. āh-ı cihān-süz:

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cihānı yakan āh. II Āşığın feryatları.

Her şeb tā-be-seher-i hecirün biñ kerre
Hıābdan āh-ı cihān-süz ile bī-dār olurum

āh-ı hevāyī-reng:

1. āh-ı hevāyī-reng:

Gazel 111

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sûrete meyletmenin feryâdı.

Ol māhı ‘ākıbet bulur āh-ı hevāyī-reng
Olmaz ba’id hāşılı bād-ı vezāna dān

āh-ı ıstabl-ı tevaqqufda:

1. āh-ı ıstabl-ı tevaqqufda: +da

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sessizce bekleyerek āh etmek.

Āh-ı ıstabl-ı tevaqqufda qalup pā-beste
Esb-i kām-ı dil-i bī-çāre hārūn oldu tamām

āhir:

1. āhir:

Gazel 4

Mısra: 6

Nihayet, son olarak.

Hevā-yı Leyli-i zūlfūñle ‘uşşāk-ı perīşān-hāl
Mişāl-i Qays āhir ‘āzim-i hāmūn olur cānā

2. āhir:

Gazel 34

Mısra: 10

Nihayet, son olarak.

Eylemezseñ ihtiyāruñla sezā-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrūlaruñ derdiyle āhir pīr olur

3. āhir:

Gazel 70

Mısra: 6

Nihayet, son olarak.

Sen ne rütbe itseñ āb ü dānesinde ihtimām
Murg-ı cānuñ eyler āhir lāne-i tenden ferāğ

4. āhir:

Gazel 89

Mısra: 5

Nihayet, son olarak.

Merhem-i zaħm-ı derūn eylerüm āhir seni ben
Bu cihān içre ne dem sağ olurum var olurum

5. āhir:

Gazel 147

Mısra: 2

Nihayet, son olarak.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün raķıbe meyl idüp āhir felek gibi

6. āhir:

Gazel 149

Mısra: 6

Nihayet, son olarak.

Ārzū-yı pāy-māluñla ğam-ı ebrūlaruñ
Şeh-süvārā kāmētüm ħam kıldı āĥir pül gibi

āhiri:

1. **āhiri:** +i
Gazel 36
Mısra: 4
Nihayet, son olarak.

Ĥudā tecelli [ile] eylesün mücāzātuñ
Ne āĥiri bulunur fikrümüñ ne evveli var

āhir-i kār:

1. **āhir-i kār:**
Gazel 121
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
İşin sonu, sonunda, nihayetinde.

Ķarārgāh-ı ĥať oldı 'izārı āĥir-i kār
İĥāta eyledi mihri şehābı seyr eyle

āhir-kār:

1. **āhir-kār:**
Gazel 8
Mısra: 7
İşin sonunda, neticede.

Seyāĥat eyleyüp dil 'ālemi 'aşkuñla āĥir-kār
Vaťan-gır oldı kūyuñda varup tekrīm-i mihmān it

āhizān-ı 'aql ez-serdür:

1. **āhizān-ı 'aql ez-serdür:** +dür
Gazel 17
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Baştaki akli alan.

Dil viren 'āşık saña mümkün mi şeydā olmamak
Āhizān-ı 'aql ez-serdür o zülf ü ĥāl ü ruĥ

ahker:

1. **ahker:**
Gazel 96
Mısra: 8
Ateş koru. II. Aşk ateşi.

Olsam gerek irādem ile mübtelā-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil içün ahker isterüm

ahşam:

1. **ahşam:**
Gazel 29
Mısra: 6
Akşam vakti.

İtdüm şabāyı zülfine irsāl 'ale's-seĥer
Ahşam irişdi gelmedi ğuşum ĥabereddür

2. **ahşam:**
Kıt'a 2
Mısra: 4
Akşam vakti.

Şāni'-i dehrüñ iki sā'atidür
Birin ahşam kırar birini şeh

3. **ahşam:**
Kıt'a 3
Mısra: 4
Akşam vakti.

İki mir'atıdur zen-i dehrüñ
Birin ahşam aşar birini şeh

4. **ahşam:**
Kıt'a 4
Mısra: 4
Akşam vakti.

İki altūnıdur zen-i dehrüñ
Birin ahşam taķar birini şeh

5. **ahşam:**
Kıt'a 5
Mısra: 4
Akşam vakti.

İki dervīş-i sūĥte-dildür
Biri ahşam döner birisi şeh

ahşama:

1. **ahşama:** +a
Gazel 78
Mısra: 2
Akşam vakti.

Büs-ı destûn intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

aḥşamdan:

1. **aḥşamdan:** +dan

Gazel 34

Mısra: 5

Akşam vakti.

Eylesem âgâz vaşf-ı zülfine aḥşamdan
Şubḥa dek şoḥbet pey-ender-pey sürer zencîr olur

aḥtersûn:

1. **aḥtersûn:** +sûn

Gazel 94

Mısra: 8

Yıldız. II. Sevgili.

Dîde-i 'uşşâkı eyler hıyrenâk
Burc-ı behcetde bir aḥtersûn begüm

aḥterümün hükmi:

1. **aḥterümün hükmi:** +i

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yıldızların hükmi. II. Sevgilinin âşıklara
hükmetmesi.*

Zülf-i dil-dâr mıdır aḥterümün hükmi midür
Nedür âyâ bu perîşâni-i sâ mân şeb ü rûz

âhû:

1. **âhû:**

Gazel 151

Mısra: 5

Ceylan. II Sevgili, güzel.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

âhu-beçcevi:

1. **âhu-beçcevi:** +yi

Gazel 52

Mısra: 8

Ceylan yavrusu. II. Sevgili.

İçüp rakîb köpek gibi mest olunca dimiş
O âhu-beçcevi şayd eylemek şikâr mıdır

âhûlara:

1. **âhûlara:** +a

Gazel 80

Mısra: 6

Ceylan. II Sevgili, güzel.

Dün çemenzârda 'uşşâk-ı dil-figârına hiç
Komadı naḫraya âhûlara yir gâmezelerün

âhuvân:

1. **âhuvân:**

Gazel 58

Mısra: 8

Ceylanlar. II. Sevgili.

Seyr-i çeşmân-ı siyâhuñ içün ey nûr-ı başâr
Âhuvân deşt-be-deşt olmada püyân şeb ü rûz

âhû-yı deşt-i nâzuñ:

1. **âhû-yı deşt-i nâzuñ:** +uñ

Gazel 36

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz çölünün ceylanı. II. Sevgili.

Be-câ her 'uzvı o âhû-yı deşt-i nâzuñ lîk
Çarârum aldı iki dîde-i mûkahḥali var

aḥz idüp:

1. **aḥz idüp:** -üp

Gazel 110

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Almak, kabul etmek.

Yek-büse aḥz idüp dil o sâk-ı sefid den
Almış naşîbini hele naḥl-ı ümîdden

aḥza:

1. **aḥza:**

Gazel 127

Mısra: 11

Daha, en çok.

Metâ'-ı vaşlın aḥza cân ile 'azm eylerüm Hâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açıldukça

akan:

1. **aķan:** -an

Gazel 42

Mısra: 1

Akmak, coşmak.II. Gözyaşı dökmek.

Eller aķan sirişkümü küyunda yem bilür
Ol gül-'izār 'aceb bu ki mānend-i nem bilür

akar:

1. **aķar:** -ar

Gazel 146

Mısra: 8

Akmak, coşmak.II. Gözyaşı dökmek.

Vaşf -ı tīg-i ebruvānuñ yazmadan maķtül olup
Ĥāmemuñ sevdā ile maĥlūt aķar dā'im demi

akardı:

1. **aķardı:** -ar, -dı

Gazel 92

Mısra: 5

Akmak, coşmak.II. Gözyaşı dökmek.

Aķardı küyına eşküm ĥayāl-i zülfi ile
Varup o ķaraları baĥr-ı bī-kerān buldum

'ākıbet:

1. **'ākıbet:**

Gazel 72

Mısra: 2

Son, nihayet. II. Sonuç.

'Ařkı ol řāh-ı ĥüsün itdi derūna ithāf
'Āķıbet girdi o gencineye ol cevher-i řāf

2. **'ākıbet:**

Gazel 89

Mısra: 3

Son, nihayet. II. Sonuç.

Ĥať gelüp 'ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülşen-i ĥüsnde dirdüñ gül-i bī-ĥār olurum

3. **'ākıbet:**

Gazel 111

Mısra: 3

Son, nihayet. II. Sonuç.

Ol māhı 'ākıbet bulur āh-ı hevāyī-reng
Olmaz ba'īd ĥāřılı bād-ı vezāna dān

'aklı:

1. **'aklı:** +ı

Gazel 105

Mısra: 13

Aķıl; düşünme, anlama ve kavrama gücü.

Olur üftāde zemīne gidüp 'aklı serden
Ĥāmid-i zār seni görse efendüm ne zamān

'aks itdürüp:

1. **'aks itdürüp:**--dür, --üp

Gazel 104

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yansıtmak.

Ol perī aĥyāra eylerken nigāh-āřinā
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihān āyīneden

a'lā:

1. **a'lā:**

Gazel 43

Mısra: 10

Daha iyi, pek iyi.

Ĥayāl-i kāmēt-i bālā-yı mevzūnuñla ey meh-rū
Dil-i sūrāĥ-ı sīnem gāyet a'lā ney-zen olmuřdur

2. **a'lā:**

Gazel 74

Mısra: 9

Daha iyi, pek iyi.

Bundan a'lā bize devlet mi olur ey Ĥāmid
Nāzım-ı vak'a-i sultān-ı řehīdān olduķ

3. **a'lā:**

Tahmis 1

Mısra: 15

Daha iyi, pek iyi.

Gelüñ inřāf idelüm cümleden a'lā mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem řeydā bilmeñ

ālām-ı rüzgār:

1. **ālām-ı rüzgār:**

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Dünyanın derdi.

Seni bu merteye bî-îkâat eyleyen Hâmid
Cefâ-yı yâr mı âlâm-ı rûzgâr mıdır

âlâm-ı zülfinden:

1. **âlâm-ı zülfinden:** +i, +n, +den

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçların derdi.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemûn
Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

a'lâya:

1. **a'lâya:** +y, +a

Kaside 2

Mısra: 45

En yüksek, en üst.

Bu nev-kaşîdeden a'lâya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdır demidür

aldı:

1. **aldı:** -dı

Gazel 36

Mısra: 6

Etkilemek, etkisi altına almak.

Be-câ her 'uzvı o âhû-yı deşt-i nâzuñ lîk
Çarârüm aldı iki dîde-i mûkahhali var

2. **aldı:** -dı

Gazel 82

Mısra: 10

Etkilemek, etkisi altına almak.

Ey şeh-i mülk-i behâ emr ile virsünler emân
Hâmidûñ aldı dilûñ bunca zamândur gözlerûñ

3. **aldı:** -dı

Gazel 102

Mısra: 8

Almak, elde etmek.

İtdüm zemîn-i h'âhişe nañl-ı ümmîdi 'arz
Mañşûlın eller aldı vü ben bâra hasretüm

4. **aldı:** -dı

Gazel 145

Mısra: 8

Almak, tutmak.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi göñlümi ammâ getürmedi

aldum:

1. **aldum:** -du, -m

Gazel 109

Mısra: 2

Almak, elde etmek.

Lebin öpdükce sirişk oldu revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dür-i nâ-süfteye ben

2. **aldum:** -du, -m

Gazel 113

Mısra: 6

Almak, elde etmek. II İşitmek.

'Îlâcî derd-i hicrânûñ vişâl-i yâr imiş ancak
Dil-i bîmâruma şâfi cevâb aldum eñibbâdan

'âlem:

1. **'âlem:**

Gazel 55

Mısra: 1

Kâinat, dünya.

'Aşk yakdı cânım icâd olmadan 'âlem henüz
Sîneme dâğ açdılar nâ-bûd idi merhem henüz

2. **'âlem:**

Gazel 91

Mısra: 6

Kâinat, dünya.

Bilür yok kadr-i mir'ât-ı cemâlüm hayf dirmişsin
Bu 'âlem içre bir ehl-i başîret yok mı sultânüm

3. **'âlem:**

Gazel 134

Mısra: 4

Kâinat, dünya.

Qaldı nigāh-ı raġbeti bī-çāre göñlümün
‘Ālem esīr-i kākūli bir şīvekārda

‘ālemde:

1. ‘ālemde: +de

Gazel 40

Mısra: 4

Kâinat, dünya.

Ne lâyıķ âsiyâb-ı ârzûlarda ġubâr olmak
Bu ‘ālemde benüm bir tane göñlüm bir de gendüm var

2. ‘ālemde: +de

Gazel 40

Mısra: 9

Kâinat, dünya.

Cefâ-yı yârveş düşvâr miñnet yokdur ‘ālemde
Taħammül eyleyen merdâne taħsîn ü pesendüm var

3. ‘ālemde: -+de

Gazel 69

Mısra: 6

Kâinat, dünya.

Küyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur ‘āzim
‘Ālemde begüm ‘āşık-ı dīdāra ne māni’

4. ‘ālemde: +de

Gazel 75

Mısra: 8

Kâinat, dünya.

Kime ‘arz eyleyeyüm derd-i derünüm āyā
Baña hem-derd olur ‘ālemde bir ehl-i ġam yok

5. ‘ālemde: +de

Gazel 80

Mısra: 12

Kâinat, dünya.

Hāmidī nīm-nigāhuñla be-kām itdün çün
Görmesün zerreş ‘ālemde keder ġamzelerün

6. ‘ālemde: -+de

Gazel 141

Mısra: 1

Kâinat, dünya.

O kākülün ġamı ‘ālemde şādmān mı ķodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı ķodı

‘ālem-gır:

1. ‘ālem-gır:

Gazel 63

Mısra: 6

Dünyayı zapteden.

Bir ĥať-āver şūĥ seyr itdüm zamānıyla veli
Büyü ‘ālem-gır bir ra‘nā ġül-i bī-ĥār imiş

2. ‘ālem-gır:

Gazel 84

Mısra: 7

Dünyayı zapteden.

Büyü ‘ālem-gır cismi nermdür levni siyāh
Ĥāşılı müstaġni-i vaşf ü beyāndur perçemün

‘ālem-gır olur:

1. ‘ālem-gır olur: -ur

Gazel 41

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dünyayı zapteden.

Mācerā-yı dīde ‘ālem-gır olur eylerse ger
Tünd-bād-ı ġamla deryā-yı sirişķüm cüşlar

‘ālemi:

1. ‘ālemi: +i

Gazel 8

Mısra: 7

Kâinat, dünya.

Seyāĥat eyleyüp dil ‘ālemi ‘aşķuñla āĥir-kār
Vaťan-gır oldu küyuñda varup tekrīm-i miñmān it

2. ‘ālemi: +i

Gazel 137

Mısra: 9

Kâinat, dünya.

Çün mihr iderek ‘ālemi rüşen yine Hāmid
Ol serv-i revān cāme-i dībā ile ġeçdi

‘ālem-i āb içre:

1. 'âlem-i âb içre: +re

Gazel 41

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dünya suyunun içi.

Düşdiler meşk-ı senâya 'âlem-i âb içre hep
Der-bağal idüp kedü-yı bâdeyi mey-nüşlar

'âlem-i bālā:

1. 'âlem-i bālā:

Tahmis 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin uzun boyu.

Nazarı 'âlem-i bālāyadur ehl-i nazaruñ
N'ola bakşam kadüne 'âlem-i bālā mı degül

'âlem-i bālāyadur:

1. 'âlem-i bālāyadur:-+y, -+a, -+dur

Tahmis 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cihân'ın yücesi. II Allah, yüce yaratıcı.

Nazarı 'âlem-i bālāyadur ehl-i nazaruñ
N'ola bakşam kadüne 'âlem-i bālā mı degül

'âlem-i fânide:

1. 'âlem-i fânide:-+de

Gazel 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fânî 'âlem, fânî dünyâ.

Ğam-ı müfriṭ helâke Hâmidâ bādî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânide endişem şafâdur hep

'âlemi yok:

1. 'âlemi yok:

Gazel 59

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anlamı, manası yok.

Gayrı ümmîd-i vişâl eylemenüñ 'âlemi yok
Dürdan seyr ü temâşâsına me'zûn degülüz

'ale's-seher:

1. 'ale's-seher:

Gazel 29

Mısra: 5

Seher vakti.

İtdüm şabâyı zülfine irsâl 'ale's-seher
Ağşam irişdi gelmedi güşüm haberededür

âlet-i kâviş-i çâha:

1. âlet-i kâviş-i çâha: +a

Gazel 109

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünyâyı kazan alet.

Emrüñi eyleme nâ-ehle sipâriş zîrâ
Âlet-i kâviş-i çâha bedel olmaz süzen

alı al:

1. alı al ol:

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıpkırmızı olmak.

Gerçi alı al olur şerm ü hacâletden ruḥuñ
Lîk 'âşıkdan begüm ma'sûka 'âdetdür nigâh

âl-i resûl-i ekrem'e:

1. âl-i resûl-i ekrem'e: +e

Gazel 114

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hız. Muhammed' in soyu.

Âteş-i kâhruñla eyle kabrini nâr-ı caḥîm
Kim ise âl-i Resûl-i Ekrem'e ya Rab 'adû

allâh:

1. allâh:

Gazel 115

Mısra: 6

Yüce yaratıcı.

Her dem baña bir güne elem olmada 'ârîz
Ey kâdir ü kayyûm olan Allâh nedür bu

2. allâh:

Kaside 1

Mısra: 16

*Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı,
Hüdâ.*

Rûz-ı mahşer mührüñ açdukda şarâb-ı Kevser'üñ
İtme ben teşne-dili Allâh için mahrûm-ı câm

almadum:

1. **almadum:** -ma, -du, -m

Gazel 154

Mısra: 6

*Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak
bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.*

İdeli verd-i ruhuñ gülşen-i hüsn içre zuhûr
Almadum destüme teşmîme gül-i ra'nâyı

almağa:

1. **almağa:** -mag, -a

Gazel 61

Mısra: 8

Almak. II Elde etmek.

Ey cevher-i merâm seni ben de ba'd-ez-în
Rağbet idersem almağa sük-ı behâda gez

almak:

1. **almak:** - mak

Gazel 72

Mısra: 10

Almak, ele geçirmek.

Çameri sihr ile haps itmege beñzer gâra
Almak âgûşa seni bir gice der-zîr-i lihâf

2. **almak:**

Gazel 117

Mısra: 4

Almak. Âh almak.

Âgyâra va'deler virüp ey şüh vaşl için
Almak revâ midur niçe biñ kerre benden âh

almaz:

1. **almaz:** --maz

Gazel 131

Mısra: 2

Almak. II Elinde bulundurmak.

Alur deste eṭṭbâ nabzını bîmâr gördükçe
Ele almaz dil-i bî-tâbum ammâ yâr gördükçe

almış:

1. **almış:** -mı

Gazel 110

Mısra: 2

Almak, nasiplenmek.

Yek-büse aḥz idüp dil o sâḳ-ı sefîdden
Almış naşîbini hele naḥl-ı ümîdden

2. **almış:** --mı

Gazel 64

Mısra: 5

Almak. II Eline almak.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pâreyi zannum kenâd itmiş

alsa çâr-eṭrâfum:

1. **alsa çâr-eṭrâfum:** +um

Gazel 54

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dört bir yandan çevirmek.

Hezârân dil-ber-i meh-peyker alsa çâr-eṭrâfum
Gözümde her biri bir şüret-i dîvârdur sensiz

alsam:

1. **alsam:** - sa, -m

Gazel 132

Mısra: 8

Almak. II. Haber almak.

Sirişk-i dîde-i Ya'kûb-dil bir dem sükûn bulsa
Peyâm-ı şîḥḥat alsam Yûsuf'umdan kârbân gelse

altun:

1. **altun:**

Gazel 144

Mısra: 12

Altın.

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senüñ altun hilâlünü

altündür:

1. **altūnidur:** +1, -dur
Kıt'a 4
Mısra: 3
Altın.

İki altūnidur zen-i dehrūñ
Birin aḥşam ṭakar birini seḥer

alup:

1. **alup:** -up
Gazel 105
Mısra: 11
Almak. II. Eline almak .

Ey perī dā'im alup destūñe bir āyīne
Kendi ruḥsārınñı seyr it güle olma nigerān

2. **alup:** -up
Gazel 126
Mısra: 11
*Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak
bulunduğu yerden ayırmak.*

Ḥāk-pāyuñdan alup Ḥāmid ḡubār itmek için
Acılup şeyyāḥveş gitmiş Şıfāhān üstine

alur:

1. **alur:** --ur
Gazel 131
Mısra: 1
Almak(eline).

Alur deste eṭṭbbā nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bī-tābum ammā yār gördükçe

āmāc-ı maksūda:

1. **āmāc-ı maksūda:** -+a
Gazel 123
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Arzu edilen amaç.

Güşād itdükce kavş-i sa'yden āmāc-ı maksūda
İlāhī nāvek-i āh-ı dilüm nā-kār-ger itme

āmāc-ı sīnede:

1. **āmāc-ı sīnede:** +de
Gazel 39
Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Gönlün amacı.

Ḥāmid karar eylemez āmāc-ı sīnede
Peykān-ı tūr-i dost be-sür'at gelür geçer

āmāde:

1. **āmāde:**
Gazel 71
Mısra: 12
Hazır, hazırlanmış.

Söyleyüñ şeyḥe ki meydāna teveccüh kılsun
Ṭalga tevḥīdine āmāde mürīdān şaf şaf

amān:

1. **amān:**
Gazel 61
Mısra: 5
Yardım isteme, imdat.

Ol kaşları kemāna aman olma muntelhī
Ey tūr-i āh Ḥākḳ'ı severseñ hevāda gez

2. **amān:**
Gazel 48
Mısra: 8
Yardım isteme, imdat.

Ey Ḥālīḳ-ı bī-çün-ı semāvāt ḥalāş et
Miḥnet beni öldürdi amān bunca zamāndur

3. **amān:**
Gazel 106
Mısra: 6
Yardım isteme, imdat.

Ölince ḥidmet-i ḥāk-i derūñden ayrılmam
Beni amān gözüm nūrı sürme ol derden

4. **amān:**
Gazel 107
Mısra: 3
Yardım isteme, imdat.

Senüñ ayaḡuña ey pīr-i mey-fürüş-ı emel amān
Piyāle şun baña def-i ḥumāra geldüm ben

5. amān:

Gazel 155

Mısra: 3

Yardım isteme, imdat.

Korkdı gözüm cevri ü cefâdan amān
İtmemeğe gayrı inandur beni

6. amān:

Beyit 2

Mısra: 2

Yardım isteme, imdat.

Zelû-yı dem-keş-i gamla vücûdum oldu nizâr
Tabîb-i nâzumı âgâh idüñ amān zinhâr

amānı:

1. amānı: +ı

Gazel 73

Mısra: 6

Eminlik, korkusuzluk. II Bağışlama.

Bir zâlimüñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşâfı yok mürüvveti yok hiç amānı yok

‘amel:

1. ‘amel:

Gazel 100

Mısra: 9

İş, niyet.

İdince ma‘ni-i ın nîz be-guzeredle ‘amel
Bir oldu şâdi vü endüh yanımızda bizüm

ammā:

1. ammā:

Gazel 1

Mısra: 8

Ancak, ama.

Āftābāsā idersüñ gerçi sen ‘arz- ı cemāl
Māni‘ -i nezzāredür ammā begüm hayret baña

2. ammā:

Gazel 15

Mısra: 8

Ancak, ama.

Gülşen-i hoş-nükhed-i ‘aşkuñ şafası bî-bedel
Dem-be-dem bülbülveş ammā āh u zār itmek de güç

3. ammā:

Gazel 31

Mısra: 8

Ancak, ama.

Ğonce-i la‘lûne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i ‘aşkuñda ammā kim bu güyâluğ nedür

4. ammā:

Gazel 46

Mısra: 6

Ancak, ama.

Ol mehûñ ey dil ğubâr-ı pâyûñ eylersin taleb
Lâyık ol iksîre ammā çeşm-i giryānuñ mı var

5. ammā:

Gazel 63

Mısra: 12

Ancak, ama.

Hâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sîneyi
Kaşd iden ammā ki cāna ğamze-i hûn-h‘âr imiş

6. ammā:

Gazel 75

Mısra: 4

Ancak, ama.

Bülbülānuñ eşer-i eşk-i dem-ālûdından
Ğonce-i reste çok ammā femûñāsā fem yok

7. ammā:

Gazel 96

Mısra: 6

Ancak, ama.

Virdüm nihāl-i kâma dü-çeşmümle bunca āb
Ammā bedel o şulara andan ber isterüm

8. ammā:

Gazel 113

Mısra: 3

Ancak, ama.

Ğurûr eyler zamân-ı rif‘atında ehl-i cāh ammā
Olur şāhib-i tevāzu‘ itdükçe bālādan

9. ammā:

Gazel 117

Mısra: 10

Ancak, ama.

Haṭdur sebep siyāhī-i bahta degül ruḥuñ
Gülden şikāyet eylemem ammā dikenden āh

10. ammā:

Gazel 124

Mısra: 3

Ancak, ama.

Saḥa ben zārī ḡamz eyler imiş dā'im raḡīb ammā
Kerem kıl ey ferīşte-behçetüm gel uyma şeyṭāna

11. ammā:

Gazel 131

Mısra: 2

Ancak, ama.

Alur deste eṭṭbā nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bī-tābum ammā yār gördükçe

12. ammā:

Gazel 145

Mısra: 5

Ancak, ama.

Sāḥil-niṣīn-i ḥasretüm ammā bu ana dek
Dürr-i ümīdi mevce-i deryā getürmedi

13. ammā:

Gazel 145

Mısra: 8

Ancak, ama.

Ol āftāb-ı burc-ı behā bir nigāh idüp
Aldı götürdi göñlümi ammā getürmedi

14. ammā:

Gazel 150

Mısra: 7

Ancak, ama.

Dimāḡ-ı ālemyān mest olurdu ammā kim
Şabā ṭokunmadı ol zülf-i müşg-bāra daḡi

ān:

1. ān:

Gazel 126

Mısra: 10

Güzellik.

Bī-bedel bir şūḥsuñ ḥübān içinde ḥāşılı
Ḥüsñ ü ān olmaz begüm sende olan ān üstine

aña:

1. aña: *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Gazel 8

Mısra: 10

Ona, üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Âşık(Hâmid).

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i ḡam-h'āre 'aşkuñla
Cemālūñ aña bir kez 'arz idüp bī-hūş u ḡayrān it

2. aña: *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Gazel 68

Mısra: 7

O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Sen de ey serv-i gülüstān-ı behā meyl it aña
Kāmetūñ seyr eyleyüp itmiş dil-i dīvāne ḡaz

3. aña: *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Gazel 72

Mısra: 4

O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

O elif-kāmet o ebrūları yā rām olmaz
'Âşık-ı zār aña 'arz itse daḡi şan'at-ı kāf

4. aña: *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Gazel 6

Mısra: 4

Üçüncü teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Maḡşūş cevır itmek baña bir vechle düşmez aña

5. aña: *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Kaside 2

Mısra: 29

O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Sevgili.

Aña nemārık-ı zer-tār ü pūd-ı nevler ile
Döşense ḡasr-ı sa'adet zamānidur demidür

6. **aña:** *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Tahmis 1

Mısra: 1

*O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II Sevgili, III.Hz.
Muhammed.*

Halk-ı 'âlem aña hep 'âşık-ı şeydâ mı degül
Nâz ü reftârı ya reşk-âver-i Tübâ mı degül

7. **aña:** *ol şahıs zamiri+yönelme eki(e)*

Nazm 4

Mısra: 2

O, üçüncü teklik şahıs zamiri.II. Sevgili.

Halkuñ idrâk iden 'aybını 'irfân ile
Setrdür lâyıķ u evlâ aña dâmân ile

'anber:

1. **'anber:**

Gazel 96

Mısra: 2

*Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak,
yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. II
Güzel koku.*

Teşmîm-i hâl-i gerdenuñ ey dil-ber isterüm
Tebhûr içün dimâğ-ı dili 'anber isterüm

'anberden:

1. **'anberden:** +den

Gazel 106

Mısra: 12

*Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak,
yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. II
Güzel koku.*

Şemîm-i hâl-ı ruh-ı yâre Hâmidâ sa'y it
Gelür dimâğa za'îf olsa kuvvet 'anberden

'anber-i sârâ:

1. **'anber-i sârâ:**

Gazel 84

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Halis, saf anber.

Sâyesi düşdügi hâkı 'anber-i sârâ ider
Öyle bir esrâr-ı Hâllâķ-ı cihândur perçemün

ancaķ:

1. **ancaķ:**

Gazel 42

Mısra: 6

Yalnızca, sadece.

Ėıl vaşf-ı ebruvânımı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancaķ kalem bilür

2. **ancaķ:**

Gazel 152

Mısra: 12

Yalnızca, sadece.

Hele sen Hâmid-i mağmûm u zâra câm şun tırma
Budur ancaķ devâ-yı ter Ėam-ı devrâna ey sâķı

3. **ancaķ:**

Gazel 113

Mısra: 5

Yalnızca, sadece.

'İlâcı derd-i hicrânıñ vişâl-i yâr imiş ancaķ
Dil-i bîmâruma şâfi cevâb aldum eţibbâdan

andan:

1. **andan:** *ol şahıs zamiri+ ayrılma hali(dan)*

Gazel 31

Mısra: 7

Ondan.II. Sevgilinin dudağı.

Ėonce-i la'lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i 'aşķuñda ammâ kim bu Ėüyâluķ nedür

2. **andan:** *ol şahıs zamiri+ ayrılma hali(dan)*

Gazel 96

Mısra: 6

Ondan. II. Onun için.

Virdüm nihâl-i kâma dü-çeşmümle bunca âb
Ammâ bedel o şulara andan ber isterüm

'andelîbi:

1. 'andelîbi: +i

Gazel 108

Mısra: 6

Bûlbûl. II. Âşık.

Beni dūr eylemeñ ol nañl-i nāzuñ seyr-i rüyından
Cüdā itmek gibidür 'andelîbi gülsitânından

'andelîb-i bâğ-ı 'aşkuñ:

1. 'andelîb-i bâğ-ı 'aşkuñ: +uñ

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk bağının bûlbülü.

'Andelîb-i bâğ-ı 'aşkuñ var iken lâyıķ mîdur
Zîb-i destâr itmek a'dâ verd-i ħandānum seni

'andelîb-i nevā-senc-i şîne-sūzum:

1. 'andelîb-i nevā-senc-i şîne-sūzum: +um

Gazel 130

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bûlbûlün yanan kalbinin ahengi.

Bir 'andelîb-i nevā-senc-i şîne-sūzum lîk
Virilmedi baña bir gülsitân murādumca

anı:

1. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Gazel 23

Mısra: 6

Onu. II. Sevgilinin kirpikleri.

Darb eyledükçe ħançeriñi tîz çek şehā
Ĥûn-ı dil-i nizār anı zîrā ki pās ider

2. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Gazel 25

Mısra: 2

Onu. II. Âşık.

Dil-i ġam-dîde çokdan mübtelā-yı serv-i kıddüñdür
Anı bîġāne şanma âşinā-yı serv-i kıddüñdür

3. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Gazel 34

Mısra: 9

Onu. II. Âşık.

Eylemezseñ ihtiyāruñla sezā-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrûlaruñ derdiyle âñir pîr olur

4. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Gazel 63

Mısra: 4

Onu. II. Sevgili.

İtmez oldu külbe-i aħzānumı rûşen o māñ
Böyle rû-gerdān iden bizden anı aġyār imiş

5. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Gazel 88

Mısra: 12

Onu. II. Âşık(Hâmid).

Ey seng-dil it Ĥâmid-i müştākuña şefkat
Hecrûñ anı bî-tāķat ü tāb eyledi pek gel

6. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Kaside 2

Mısra: 26

O. II. Sevgili.

Budur o mihr-i zîyā-bağş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izā'et zamānidur demidür

7. **anı:** *ol şahıs zamiri+belirtme hali(i)*

Tarih 1

Mısra: 32

O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Hâmid.

Ĥudā bu nev'e ħayrāta muvaffak eyleyüp zātın
Mekîn itsün anı kâşāne-i iclālde her dem

añılmaz:

1. **añılmaz:** *-ıl, -maz*

Kaside 2

Mısra: 17

Anılmak, zikredilmek, hatırlanmak.

Añılmaz ism-i küdüret serā-yı şāñide
Bu ĥîñ def -i kâşāvet zamānidur demidür

'ankebütuñ:

1. **'ankebütuñ:** +uñ

Gazel 147

Mısra: 18

Örümcek.

Vızlar zebün-ı pençe-i 'aşkuñ olup gönül
Bir 'ankebütuñ ağzına düşmüş siñek gibi

anlar ile:

1. **anlar ile:**

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Onlar ile, onlarla.

Ne zamân eylesem ağıyar ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

anlara:

1. **anlara:** +lar, +a

Tarih 1

Mısra: 5

Onlar. II. Filozoflar.

Kemâl-i re'y ü idrâki virürdi anlara hayret
Aristo vü Felâfün olsalar mevcüd der-'âlem

añma:

1. **añma:** -ma

Gazel 150

Mısra: 1

Dile getirmek, söz etmek, hatırlamak.

Kelâm-ı refteyi añma bu dil-figâra dañi
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra dañi

anuñ:

1. **anuñ:** ol işaret zamiri+ilgi eki

Gazel 33

Mısra: 7

Onun. II. Gözyaşı.

Eşküm ol rütbe füzün oldı ki yanında anuñ
Yem nedür rüd nedür nehr nedür cü nedür

2. **anuñ:** ol şahıs zamiri+ilgi eki

Gazel 73

Mısra: 1

Üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Gönül.

Bir dil ki zülf-i yârda anuñ mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tã'ire kim âşiyânı yok

3. **anuñ:** ol şahıs zamiri+ilgi eki

Gazel 73

Mısra: 7

O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Gönül.

Meksür-ı seng-i ğamdur anuñ kâse-i dili
Şol 'âşkuñ ki nâle vü âh ü figânı yok

4. **anuñ:** ol şahıs zamiri+ilgi eki

Gazel 98

Mısra: 12

O, işaret zamiri. II. Aşk derdi.

Çekdüm ezel se sâgar-ı şahbâ-yı derd-i 'aşk
Tâ rüz-ı haşr Hâmid anuñ neş'edâriyum

5. **anuñ:** ol şahıs zamiri+ilgi eki

Gazel 106

Mısra: 8

O, işaret zamiri. II. Sevgilinin kirpikleri.

Tavaştun eylese bir dilde fikr-i müjgânuñ
Olur mı farkı anuñ hiç ğılâf-ı neşterden

6. **anuñ:** ol şahıs zamiri+ilgi eki

Gazel 143

Mısra: 10

Üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Hâmid.

Sultân-ı fakra Hâmid birdür büleñ ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

7. **anuñ:** ol işaret zamiri+ilgi eki

Kaside 2

Mısra: 14

Onun. II. Zevk, eğlence.

Şafâ için çü müneccim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdur demidür

8. **anuñ:** *ol şahıs zamiri+ilgi eki*

Tahmis 1

Mısra: 22

O, üçüncü teklik şahıs zamiri.II.Âştık.

Hâmidâsâ vatanın terk idüp ey serv-i hırâm
‘Aşk ile oldı anuñ hâl ü dil-i zârı tamâm

9. **anuñ:** *ol işaret zamiri+ilgi eki*

Nazm 6

Mısra: 4

O, işaret zamiri. II.Sevgilinin gamzeleri.

Şol kadar zaḥm-güşâ oldı dile gamzeleri
Baḳan elbette anuñ yarasına raḥm eyler

‘âr:

1. **‘âr:**

Gazel 138

Mısra: 4

Utanma, çekinme. II Utanılacak şey, hicap.

Yâre takrîrde lerzende-dehensin derdüñ
Ey dil-i zâr saña lâḥıḳ olur ‘âr gibi

‘âr gelür:

1. **‘âr gelür:** *+ür*

Gazel 30

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Utanmak.

Nigâh-ı ḥasret ü ‘arz-ı maḥabbet ey Hâmid
O şûḥa eyleme eller yanında ‘âr gelür

‘âr iderüz:

1. **‘âr iderüz:** *-er, -üz*

Gazel 57

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Utanmak.

‘Aceb degül mi bu kim ol perîyi da‘vet idüp
Gelince meclise ‘arz-ı merâma ‘âr iderüz

arada:

1. **arada:** *+da*

Gazel 140

Mısra: 6

İki şeyin arası.

Zülfin o ḡonce-femûñ ḥufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabâ maḥrem-i esrâr idi

‘arak-ı dilden:

1. **‘arak-ı dilden:** *- +den*

Gazel 55

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül damarları.

Ey kemân-ebrü ḥadeng-endâz-ı müjgân olma kim
‘Araḳ-ı dilden neşter-i ḡamzeñle cārî dem henüz

ārâmsız:

1. **ārâmsız:** *+sız*

Gazel 95

Mısra: 12

Durup dinlenmeden, aralıksız.

O şûḥ-ı kec-küleḥ Hâmid yanumdan ḡâ‘ib olduḳca
Mişâl-i Mevlevî ārâmsız gerdân olur çeşmüm

ārâmsız emtârdur:

1. **ārâmsız emtârdur:** *+dur*

Gazel 54

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aralıksız yağın yağmur. II.Gözyaşı.

Beyâzı çeşmümün çarḥ u siyâhı ebr-i çâpük-rev
Sirişk-i ḥasretüm ārâmsız emtârdur sensiz

ararum:

1. **ararum:** *-r, -um*

Gazel 58

Mısra: 2

Aramak. II Bulmaya çalışmak.

Eylerüm ‘azm-i deḳâkîn-i ṭabîbân şeb ü rüz
Ararum derd-i dil-i zârıma dermân şeb ü rüz

‘arbede:

1. 'arbede:

Kıt'a 6

Mısra: 3

Kavga, gürültü, patırtı.

Ferhād gibi itmediler 'arbede yoħsa
Kuhsār-ı maħabbetde ne ƣağlar ƣoparıldı

'arif i mülhem:

1. 'ārif i mülhem:

Tarih 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kendisine bilgi ilham olmuş olan.

Velī-i ni'metin her lahzada bir Һayra sevƣ eyler
O ser-tāc-ı Һayır-Һ'āhān-ı 'ālem 'ārif i mülhem

aristo vü felātūn:

1. aristo vü felātūn:

Tarih 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aristo ve Eflātūn (Yunan düşünürleri).

Kemāl-i re'y ü idrāki virürdi anlara Һayret
Aristo vü Felātūn olsalar mevcüd der-'ālem

'arız:

1. 'arız:

Gazel 115

Mısra: 5

Yanak.

Her dem baħa bir gūne elem olmada 'arız
Ey ƣādir ü ƣayyūm olan Allāh nedür bu

'arız u bu:

1. 'arız u bu:

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanak ve kokusu.

Bu zibā 'arız u bu kākül-i zer-tār ile cānā
Felekde āftāb-ı 'ālem-ārāya müşebbehsūn

'arızeyn-i sīne-süz-ı 'aşıkānuñ:

1. 'arızeyn-i sīne-süz-ı 'aşıkānuñ:

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Āşıkların gönüllerini yakan yanaklar. II Sevgilinin
hayran bırakan yanakları.*

Begüm ol 'arızeyn-i sīne-süz-ı 'aşıkānuñ sen
Birini mäh-ı tībān birini mihr-i dirāğşān bil

'arız-ı āteşini:

1. 'arız-ı āteşini:

Gazel 122

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağın ateşi, sıcaklığı.

'Arız-ı āteşini fıkriyle
Tüde-ber-tüde nār var dilde

'arız-ı dil-dār:

1. 'arız-ı dil-dār:

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı.

Bir zamān endişemüz 'arız-ı dil-dār idi
Hātırimuz bülbuli mā'il-i gülzār idi

'arızına:

1. 'arızına: +ı, +n, +a

Tahmis 1

Mısra: 11

Yanak.

Hāƣ ƣarīn eylemesün 'arızına çeşm-i bedi
Reng ü bū ile güli koydı Һacāletde Һadi

2. 'arızına: +ı, +n, +a

Gazel 2

Mısra: 7

Yanak.

Dil düşer 'arızına zülfini taħrīk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhānı şaƣın nāra şabā

'arızını:

1. 'ārızını: +ı, +n, +ı

Gazel 120

Mısra: 1

Yanak.

İtdüm görince 'ārızını ol per'nūñ āh
Aşdum kenār-ı āyineye perde-i siyāh

'ārızınıñ:

1. 'ārızınıñ: +ı, +nuñ

Gazel 136

Mısra: 1

Yanak.

Şanma zülf ü hañını 'ārızınıñ perde-keşi
Ebrdür işte bahār üsti qapatmış güneşi

'arşa-i ümmid-i dil-i zāruma:

1. 'arşa-i ümmid-i dil-i zāruma: +a

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yaralı gönlün ümit meydanı.

Dil çifte-ğor-ı eşheb-i ta'n olmağa rāzı
Sen 'arşa-i ümmid-i dil-i zāruma tek gel

'arūs-ı kām-ı dil-i hāmid'e:

1. 'arūs-ı kām-ı dil-i hāmid'e: +e

Gazel 141

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hamid'in gönlündeki arzu.

Ruñuñda hāl-i mu'anber mi yoħsa meşşāte
'Arūs-ı kām-ı dil-i Hāmid'e nişān mı qodı

'arż itdüm:

1. 'arż itdüm: -dü, -m

Gazel 102

Mısra: 7

Sunmak, göstermek.

İtdüm zemīn-i h'āhişe naħl-ı ümmidi 'arż
Maħşulın eller aldı vü ben bāra ħasretüm

2. 'arż idüp: -üp

Gazel 104

Mısra: 7

Göstermek, sunmak.

Geh dehānın gösterüp gāhī miyān eylerler 'arż
Ketm-i esrār itmez ehl-i ħüsn ü ān āyineden

'arz eyle-:

1. 'arz eyle-:

Gazel 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak, göstermek.

'Arz eyle Mīr Nāşid'e Hāmid bu nazmuñı
Qadrūñ senūñ faqat o kerīmū'ş-şiyem bilür

2. 'arż eyle-:

Gazel 125

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak, göstermek.

'Arz eyle çeşm-i Hāmid'e rüy-ı münevverüñ
Ey muħbir-i yegāne-i ħayrū'l-beşer gice

'arż eyleyeyüm:

1. 'arż eyleyeyüm: --y, --e, --y, --üm

Gazel 75

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sunmak, göstermek.

Kime 'arż eyleyeyüm derd-i derūnum āyā
Baña hem-derd olur 'ālemde bir ehl-i ħam yok

'arż- ı cemāl:

1. 'arż- ı cemāl:

Gazel 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüz gösterme.

Āftābāsā idersūñ gerçi sen 'arż- ı cemāl
Māni '-i nezzāredür ammā begüm ħayret baña

'arż idüp:

1. 'arż idüp: --üp

Gazel 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Sunmak, göstermek.

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i gam-h'âre 'aşkuñla
Cemâlûñ aña bir kez 'arz idüp bî-hûş u hayrân it

'arz itdi:

1. 'arz itdi:--di
Kaside 1
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Sunmak, göstermek.

Ĥaml-i kizb itdükde mi'râcuñ küffâr-ı Kureyş
Cebre'il der-pîş-i çeşm 'arz itdi Kuds'ı bi't-tamām

'arz itme:

1. 'arz itme: -me
Gazel 154
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sunmak, göstermek.

Çıkup 'arz itme seher ol ruĥ-ı müsteñâyı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihân-ârâyı

'arz itse:

1. 'arz itse: -se
Gazel 72
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Sunmak, takdim etmek II Öñüne sermek.

O elif-kâmet o ebrûları yâ râm olmaz
'Aşık-ı zâr aña 'arz itse daĥi şan'at-ı kâf

'arz itsün:

1. 'arz itsün:--sün
Gazel 8
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Ulaştırmak, sunmak.

Şabâ büy-ı laîfûñ sâkinân-ı Çîn'e 'arz itsün
Çıkar zîr-i külehden zülf-i müşğînûñ perîşân it

'arza:

1. 'arza: +a
Gazel 9

Mısra: 9
Sunmak, göstermek.

Be-Hâmid 'arza kuni ger hilâl-i ebrüyet
Dileş be-ân-dem ü-râ fidâ vü kurbân'est

'arza kıl:

1. 'arza kıl:
Gazel 103
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Sunmak, göstermek.

'Arza kıl ĥatt-ı ruĥuñ her hafta dest-i berbere
Ĥârdan taĥlîş ider dâmân-ı verdi bağbân

'arz-ı cemâl:

1. 'arz-ı cemâl:
Gazel 136
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yüzünü göstermek, sevgilinin cemâlini görmek. II Allah'ın cemâl sıfatı.

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemâl
Baĥr-ı hicrâna düşen 'aşıka seyr it dü şeşi

'arz-ı cemâl itse:

2. 'arz-ı cemâl itse:
Kaside 2
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Yüzünü göstermek, sevgilinin cemâlini görmek. II Allah'ın cemâl sıfatı.

O nîk-ĥaşlet ü ef'âla itse 'arz-ı cemâl
Hemîşe şâhid-i rif'at zamânıdır demidür

'arz-ı cemâl eyleseñ:

1. 'arz-ı cemâl eyleseñ: -se, -ñ
Gazel 69
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yüzünü göstermek. II Sevgilinin cemâli.

Sen 'arz-ı cemâl eyleseñ ey mâh-ı muşavver
Naķş eylese dîdârûñ dîvâra ne mâni'

'arz-ı cemâl ider:

1. 'arz-ı cemāl ider:

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüzünü göstermek.

Tâ cezb idince bir dili 'arz-ı cemāl ider

Evvel 'ayân şöra sitemger nihân olur

'arz-ı hāl-i dil-i āzürde-i hicrân:

1. 'arz-ı hāl-i dil-i āzürde-i hicrân:

Gazel 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılıktan dolayı kırılmış gönlün halinin arzı.

Yâre tekrâr-ı niyâz eyleme Hâmid rehde

'Arz-ı hāl-i dil-i āzürde-i hicrân bir olur

'arz-ı hāl-i kılma:

1. 'arz-ı hāl-i kılma: -mı

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hāl-i bildirilmesi, ne halde bulunduğunu bildirme.

Ġam-ı zülfiyle bu şeb kılma o şâh-ı hüsne

'Arz-ı hāl-i dil-i divâne perîşân tahîr

'arz-ı merâma:

1. 'arz-ı merâma: +a

Gazel 57

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Derdini , sıkıntısını arz etmek.

'Aceb degül mi bu kim ol perîyi da'vet idüp

Gelince meclise 'arz-ı merâma 'âr iderüz

'arz-ı vedâd eylemeden:

1. 'arz-ı vedâd eylemeden: -me, -den

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgi, dostluk isteği.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre garaž

Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra garaž

ârz-u vî bûs-ı hâk-ı pâyi:

1. ârz-u vî bûs-ı hâk-ı pâyi: +ı

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) ayağının toprağını öpme arzusu.

O servûn ârz-u vî bûs-ı hâk-ı pâyi ile

Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı qodı

ârz-u vî pây-mâluñla:

1. ârz-u vî pây-mâluñla: +uñ, +la

Gazel 149

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Perişan halde olmak.

Ârz-u vî pây-mâluñla ğam-ı ebrûlaruñ

Şeh-süvârâ kâmetüm ham kıldı âhîr pûl gibi

âsâdur:

1. âsâdur: +dur

Gazel 129

Mısra: 9

Kolay.

Hâmidâ âsâdur bûs-ı leb-i cân-bağş-ı yâr

Lîk düşvârî-i ter pinhâni-i esrârda

aşar:

1. aşar:

Kıt'a 3

Mısra: 4

Bir şeyi aşağıya sarkacak biçimde bir yere iliştip sarkıtmak.

İki mir'âtıdur zen-i dehrûn

Birin ağışam aşar birini şehir

âsârı:

1. âsârı: +ı

Gazel 30

Mısra: 11

İzler, nişaneler, alametler.

Recâmuñ itdi şabâya zühûr âsârı

Meşâm-ı câna şehir bûy-ı zûlf-i yâr gelür

âsâr-ı sefkât:

1. **âşâr-ı şefkat:**

Gazel 91

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şefkat izleri.

Helâk oldum gam-ı hecrûn ile inşâf it inşâf it
Derûnuñda senûn âşâr-ı şefkat yok mı sultânım

asdum:

1. **aşdum:** -du, -m

Gazel 120

Mısra: 2

Bir şeyi yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak, tâlik etmek.

İtdüm görince 'arızını ol perînûñ âh
Aşdum kenâr-ı âyineye perde-i siyâh

âşık olmamak:

1. **âşık olmamak:** -ma, -mak

Gazel 17

Mısra: 7

Aşka, sevgiye düşmemek.

Dil viren 'âşık saña mümkün mi şeydâ olmamak
Âhizân-ı 'aql ez-serdür o zülf ü hâl ü ruh

2. **âşık olur:** -ur

Gazel 115

Mısra: 11

Aşka, sevgiye düşmek.

Hâmid gibi kim görse cemâlûñ olur 'âşık
Ey şüh-ı cefâ-cüy-ı sitem-h'âh nedür bu

3. **âşık:**

Nazm 8

Mısra: 1

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

'Âşık ki hañt-ı 'arız-ı cânân okur yazar
Fenn-i küsûf-ı mihr-i dirahşân okur yazar

âşık:

1. **âşık:** -+a

Gazel 68

Mısra: 4

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Şâh-ı 'âdil zevk-yâb olmaz gedâya zulmdan
'Âşık cevr ü sitemden eylemez cânâna hâz

2. **âşık:** -+a

Gazel 68

Mısra: 5

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

İltifât it 'âşık 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâziden gelür zîrâ begüm mihmâna hâz

3. **âşık:**

Gazel 136

Mısra: 8

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

On iki yaşına girdükde idüp 'arż-ı cemâl
Bağr-ı hicrâna düşen 'âşık seyr it dü şeşi

âşıkân:

1. **âşıkân:**

Gazel 103

Mısra: 2

Âşıklar.

Şeh-per-i zülfûñle dâ'im rüyûñ eylersûñ nihân
Pâdşâhum görmedi devrûñde bir gün 'âşıkân

2. **âşıkân:**

Gazel 114

Mısra: 10

Âşıklar.

Hâmidâ ol serv-kâmet rehden itdükçe güzer
'Âşıkân bî-şabr olup dirler efendüm hû vû hû

âşıkânda:

1. **âşıkânda:** +da

Gazel 50

Mısra: 14

Âşıklar.

Dil-dâr Hâmidâ ne kadar olsa dil-nevâz
Ol rütbe 'âşıkânda maḥabbet füzûn olur

âşikâr iderüz:

1. **âşikâr iderüz:** -er, -üz

Gazel 57

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Belli etmek, açığa vermek.

Bezimde la'l-i lebin bahşini 'ayänen idüp
Nühüfte rāzımuza hālka âşıkār idertüz

'âşıkdan:

1. 'âşıkdan: +dan
Gazel 128
Mısra: 8
Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Gerçi alı al olur şerm ü hacâletden ruhuñ
Lık 'âşıkdan begüm ma'şûka 'âdetdür nigâh

'âşıkı:

1. 'âşıkı: +ı
Gazel 121
Mısra: 11.
Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Gelince 'âşıkı tırd itdi bāğ-ı kûyından
Raķīb-i tãğī-i nev-intisābı seyr eyle

'âşık-ı âvâresine:

1. 'âşık-ı âvâresine: +sı, +n, +e
Nazm 6
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Perişân âşık.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

'âşık-ı bî-'âruñum:

1. 'âşık-ı bî-'âruñum: +uñ, +um
Gazel 77
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Arsız, utanmayan âşık.

Geh nâle gâh girye geh izhâr-ı 'acız idüp
Bir belli başlı 'âşık-ı bî-'âruñum senüñ

'âşık-ı dîdâra:

1. 'âşık-ı dîdâra: -+a
Gazel 69

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzüne âşık.

Küyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur 'âzım
'Âlemde begüm 'âşık-ı dîdâra ne mânî'

'âşık-ı ğam-h'ârına:

1. 'âşık-ı ğam-h'ârına: +ı, +n, +a
Gazel 11
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sıkıntı çeken âşık.

Âşık-ı ğam-h'ârına va'd-i vişâlınden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tãbân elinden el-ğıyâs

'âşık-ı hasret-keş-i ğam-h'âreden:

1. 'âşık-ı hasret-keş-i ğam-h'âreden: +den
Gazel 48
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Hasret çeken kederli âşık.

Ben 'âşık-ı hasret-keş-i ğam-h'âreden eyler
Kendin o perî-çehre nihân bunca zamândur

'âşık-ı mahzûn:

1. 'âşık-ı mahzûn:
Gazel 13
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Hüzünlü âşık.

Şâyân-ı vaşluñ 'âşık-ı mahzûn olur mı hîç
Dil-h'âhuñ olmayan saña maķrûn olur mı hîç

'âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sâmānuñ:

1. 'âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sâmānuñ: +uñ
Gazel 46
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Eziyet çeken perişan aşığa yüz çeviren(sevgiliye ithafen).

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrānuñ mı var
'Âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sâmānuñ mı var

'âşık-ı mücrimi:

1. 'āşık-ı mücrimi: +i

Gazel 109

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Suçlu âşık.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Âşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

'āşık-ı şeydâ:

1. 'āşık-ı şeydâ:

Tahmis 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Divâne âşık.

Halk-ı 'âlem aña hep 'āşık-ı şeydâ mı degül
Nâz ü refâtârı ya reşk-âver-i Tübâ mı degül

'āşık-ı zâr:

1. 'āşık-ı zâr:

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlayan âşık.

O elif-kâmet o ebrûları yâ râm olmaz
'Âşık-ı zâr aña 'arz itse daği şan'at-ı kâf

'āşık-ı zâra:

1. 'āşık-ı zâra: +a

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnleyen âşık.

Ağyâra luğf u 'āşık-ı zâra cefâ ider
Bir şüh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra hasretüm

'āşık-küş:

1. 'āşık-küş:

Gazel 93

Mısra: 5

Âşık öldüren.

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-rahm 'āşık-küş iden
Çanlı zâlim hep seni baht-ı siyâhumdur benüm

'āşıkla:

1. 'āşıkla: +la

Gazel 27

Mısra: 7

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Olsa 'āşıkla n'ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem'-i fûrûzân bir olur

'āşıkların:

1. 'āşıkların: +lar, +ın

Gazel 13

Mısra: 4

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Fikr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebep
'Âşıkların 'abeş yere Mecnûn olur mı hîç

'āşıkun:

1. 'āşıkun: +uñ

Gazel 51

Mısra: 3

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Nazarı 'āşıkun ebrû-yı siyeh-kârdadur
Zâhidün dîdeleri küşe-i mihrâbdadur

2. 'āşıkun: -+uñ

Gazel 73

Mısra: 8

Âşık, birine, bir şeye tutkun kişi. II Seven.

Meksûr-ı seng-i ğamdur añun kâse-i dili
Şol 'āşıkun ki nâle vü âh ü figânı yok

aşıl:

1. aşıl:

Gazel 104

Mısra: 5

Asıl, esas, temel.

Kalb-i 'ârifdür aşıl âyîne-i ibret-nümâ
Görinen rûdur faķaţ ma'mûl olan âyîneden

âşinâ-yı serv-i kaddündür:

1. âşinâ-yı serv-i kaddündür: +dür

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Servi boyunu bilme.

Dil-i ğam-dide çokdan mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür
Anı bîġâne şanma âşinâ-yı serv-i kıddüñdür

âsiyâb-ı ârzûlarda:

1. âsiyâb-ı ârzûlarda: +da

Gazel 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arzu değirmiñi. II Heves çarkı.

Ne lâyıķ âsiyâb-ı ârzûlarda ġubâr olmak
Bu ‘âlemde benüm bir tane ġöñlüm bir de gendüm var

âsiyâb-ı ġam ü âlâmı:

1. âsiyâb-ı ġam ü âlâmı: +ı

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam ve keder değirmiñi, döñgüsü.

Âsiyâb-ı ġam ü âlâmı yeter döñdürdüñ
ġayrı inşâf felek biz ġar-ı tãhûn degülüz

âşiyân:

1. âşiyân:

Gazel 133

Mısra: 4

Yuva, ev.

Hemîşe menzil-i murġân-ı ġam ġöñül dirler
Ĥarâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

âşiyân-ber-ser:

1. âşiyân-ber-ser:

Gazel 31

Mısra: 3

Baştaki kuş yuvası.

Vâdi-i hecrüñde kıldum âşiyân-ber-ser çü Kıys
Ĥâlûme hiç şefķat itmezsiñ bu Leylâluķ nedür

âşiyândur:

1. âşiyândur: +dur

Gazel 84

Mısra: 10

Kuş yuvası, yuva.

Nâle vü feryâd ider diller derünında müdâm
Murġı çok bir telden örme âşiyândur perçemüñ

âşiyânı:

1. âşiyânı: -+ı

Gazel 73

Mısra: 2

Yuva, yer II Sevgilinin mekânı.

Bir dil ki zülf-i yârda añun mekânı yok
Beñzer o murġ-ı tã‘ire kim âşiyânı yok

‘aşk:

1. ‘aşk:

Gazel 55

Mısra: 1

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

‘Aşk yakdı cânım icâd olmadan ‘âlem henüz
Sıneme dâġ açdılar nâ-büd idi merhem henüz

2. ‘aşk:

Gazel 73

Mısra: 10

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

Sınem çü lâllezâr iken dâġhâ ile
Ĥâmid de dirmiş ol kaşı yâ ‘aşk nişânı yok

3. ‘aşk:

Gazel 156

Mısra: 7

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

Senüñ kârûñ degüldür ‘aşk müşkilterdür ey zâhid
TaĤammülden urusuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

4. ‘aşk:

Tahmis 1

Mısra: 22

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

Ĥâmidâsâ vatanın terk idüp ey serv-i Ĥirâm
‘Aşk ile oldı anuñ Ĥâl ü dil-i zârı tamâm

‘aşka:

1. ‘aşka: -+a

Gazel 137

Mısra: 3

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

Zinhār gönül 'aşka heves eyleme zîrâ
Her sâ'ati Kays'un ğam-ı Leylâ ile geçdi

'aşkı:

1. 'aşkı: +ı

Gazel 15

Mısra: 6

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

Mübtelâdan müctenib bir şûha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

2. 'aşkı: -ı

Gazel 72

Mısra: 1

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

'Aşk ol şâh-ı hüsün itdi derûna ithâf
'Âkıbet girdi o gencîneye ol cevher-i şâf

'aşk-ı cân-süz-ı dile:

1. 'aşk-ı cân-süz-ı dile: +e

Gazel 93

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlü yakan aşk.

'Aşk-ı cân-süz-ı dile bâdî nigâhumdur benüm
Hânemi vîrân iden kendi sipâhumdur benüm

'aşk-ı dil-rübâ:

1. 'aşk-ı dil-rübâ:

Gazel 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzelin aşkı.

Görmesem çekmem te'essüf ba'd-ez-în peymânemi
Virdi 'aşk-ı dil-rübâ bir güne keyfiyyet baña

'aşk-ı leylâ'dan:

1. 'aşk-ı leylâ'dan: +dan

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Leylânın aşkı.

Temennâ-yı rehâ itmezdim ol şûh-ı dil-ârâdan
Eger şahrâya Mecnûn düşmeseydi 'aşk-ı Leylâ'dan

'aşkına:

1. 'aşkına: +ı, +n, +a

Gazel 30

Mısra: 1

...in sevgisi için.

Hezâr 'aşkına bir gün o gül-'izâr gelür
Miyâneden bu bürüdet gider bahâr gelür

'aşkuma:

1. 'aşkuma: +um, +a

Gazel 14

Mısra: 11

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

'Aşkuma oldu bu eşyâ-yı şelâse bâdî
Çeşm ü hâl-i siyeh ü zülf-i dü-tâ bir iki üç

'aşkuñ:

1. 'aşkuñ: +uñ

Gazel 21

Mısra: 9

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

İklîm-i dil-i Hâmid'i yek-hamlede 'aşkuñ
Ferzâne-reviş zür ile zabt eyledi ey yâr

2. 'aşkuñ: +uñ

Gazel 22

Mısra: 9

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

Kilk-i kudretle senüñ Hâmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i mañfûz üzere Hâzret-i Yezdân tahrîr

3. 'aşkuñ: +uñ

Gazel 155

Mısra: 8

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

Cem' ola eñrâfuma pervânegân
Ol kadar 'aşkuñ ile yandur beni

aşkuña:

1. aşkuña: +uñ, +a

Gazel 151

Mısra: 9

Aşk, candan sevmeye. II.Muhabbet.

Hāmid düşeli aşkuña ey gonce-dehānum
Bülbül gibi her laḥza kılar nāle vü zārı

‘aşkuñla:

1. ‘aşkuñla: -+uñ, +la

Gazel 8

Mısra: 7

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

Seyāḥat eyleyüp dil ‘ālemi ‘aşkuñla āḥir-kār
Vaṭan-gır oldı kūyuñda varup tekrīm-i miḥmān it

2. ‘aşkuñla: -+uñ, -+la

Gazel 8

Mısra: 9

Aşk, candan sevmeye. II. Muhabbet.

Begüm kim ta’n iderse Hāmid-i ḡam-h’āre ‘aşkuñla
Cemālūñ aña bir kez ‘arz idüp bī-hūş u ḡayrān it

asla:

1. asla:

Gazel 112

Mısra: 6

Hiçbir zaman, kesinlikle.

Ey şūḡ giriftār olalı zūlfūne ḡöñlüm
Farḡ eyleyemem şāmumı asla seherümünden

2. asla:

Tahmis 1

Mısra: 13

Asla, hiç bir zaman.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini asla ebedī
Ḥūblar şadra geçürse n’ola ol serv-ḡadi

aslı:

1. aslı: +ı

Gazel 147

Mısra: 10

Aslı, kaynağı.

Ol serv-ḡad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigāhuñ aslı ne şūft eşek gibi

asluñ:

1. asluñ: +uñ

Kaside 2

Mısra: 15

Asıl, öz.

Seni bu mertebe tergīb-i zevḡuñ asluñ ‘aceb
Bilür misuñ ki ne ḡālet zamānıdır demidür

āsmān-ārā-yı ḡüsn ü ānsuñ:

1. āsmān-ārā-yı ḡüsn ü ānsuñ: +suñ

Gazel 83

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gökyüzünü süsleyen güzel. II. Sevgili.

Görünmezsuñ velī şeb-māndegān-ı derd-i hicrāna
Güzelsuñ āsmān-ārā-yı ḡüsn ü ānsuñ mehsuñ

āsnā:

1. āsnā:

Gazel 67

Mısra: 5

Bildik, tanıdık.

Sen eyledükçe ḡayrılara āsnā nigāḡ
Kendin nice ider bu dil-i mübtelā ḡabıt

āşüfte-ḡāl iden:

1. āşüfte-ḡāl iden: --en

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Halini perişān eden.

Ḡisūlarıyla gerden-i sīmīni fīkr ider
Āşüfte-ḡāl iden beni leyl ü nehārda

āşyān:

1. āşyān:

Gazel 130

Mısra: 10

Kuş yuvası. II. Mesken, ev, yuva.

O şūḡ kākūlini kıldı üstüvār-neverd
Yapıldı murg-ı dile āşyān murādumca

āşyānından:

1. āşyānından: +ı, +n, +dan

Gazel 108

Mısra: 10

Kuş yuvası. II Mesken, ev, yuva.

O meh zülfün perîşân itmege bâ'îs nedür bildük
Göñül murğın uçurmakmış murâdî âşyânından

at:

1. at:

Gazel 21

Mısra: 2

*Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen
evcil hayvan.*

Bâzîçe-i şatranca ser-âgâz idicek yâr
At gibi koşup seyre gelür der-‘akab ağıyâr

‘atâ-yı büse-i lebden:

1. ‘atâ-yı büse-i lebden: +den

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dudağındaki öpücüğü bahşetme.

‘Atâ-yı büse-i lebden bu ictinâb nedür
Mişâl-i sükker erür mi dehânımızda bizüm

atdukda:

1. atdukda: -duk, -da

Gazel 144

Mısra: 4

Atmak, örtmek.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atdukda sîm gerdenüne zerd şâluñı

âtes:

1. âtes:

Gazel 23

Mısra: 4

Od, hararet, kızgınlık.

Şahn-ı ruhuñda hâl-i siyâhuñ gören begüm
Âtes içinde pâre-i ‘anber kıyâs ider

âtes-i ‘aşkı:

1. âtes-i ‘aşkı: +ı

Gazel 20

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Âtes-i ‘aşkı ile sen de bir âyîne ruhuñ
Bilürüm sülhtesün tûti-zebânım Câvîd

âtes-i cân-süz-ı ğamla:

1. âtes-i cân-süz-ı ğamla:

Gazel 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Can yakan derdin ateşi.

Rakîb-i zîst-tenle eyleyelden zevk-ı germ-âbe
Derûnum âtes-i cân-süz-ı ğamla küllhen olmışdur

âtes-i hasret:

1. âtes-i hasret:

Gazel 50

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Özlem ateşi, ayrılık acısı.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perî-‘izâr
Tennûr-ı dilde âtes-i hasret füzûn olur

âtes-i kahrûñla:

1. âtes-i kahrûñla: +uñ, +la

Gazel 114

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kahr ateşi.

Âtes-i kahrûñla eyle kabrini nâr-ı cahîm
Kim ise âl-i Resûl-i Ekrem’e ya Rab ‘adû

âtes-i pür-su‘le:

1. âtes-i pür-su‘le:

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok ışıktı, pırıl pırıl ateş.

Sâkıyâ fikr-i ruhuñ kim dil-i bî-tâbdadur
Gör ki ol âtes-i pür-su‘le teh-i âbdadur

âtes-i süzândan:

1. âtes-i süzândan: -dan

Gazel 68

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yakıcı ateş.

Seyr-i rüyuñdan gelür elbet dil-i nālāna hāz
Āteş-i süzāndan eyler begüm pervāne hāz

āteş-i süzendeyi:

1. **āteş-i süzendeyi:** +y, +i
Gazel 105
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yakıcı ateş. II.Aşk ateşi.

Şişede āteş-i süzendeyi hıfz itmekdür
Eylemek zār-ı ğam-ı ‘aşkı derün içre nihān

āteşin-ruhsār:

1. **āteşin-ruhsār:**
Gazel 70
Mısra: 1
Sevgilinin ateş gibi yakıcı ve kırmızı yanağı.

Dil nice ey āteşin-ruhsār ider senden ferāğ
Eylemez pervāne hark-ı şem‘-i rüşenden ferāğ

āteşlere:

1. **āteşlere:** -+ler, -+e
Gazel 154
Mısra: 2
Od, hararet, kızgınlık.

Çıkup ‘arz itme seher ol ruh-ı müsteşnāyı
Yakma āteşlere gel mihr-i cihān-ārāyı

āteşzārdur:

1. **āteşzārdur:** +dur
Gazel 101
Mısra: 4
Ateşi çok olan yer, çok yakıcı yer.

Tutuşdı sīnem içre çü behā-yı derd-i hicrānuñ
Dirğ itfāsı bir nā-ķābil āteşzārdur göñlüm

āteş-zen olmışdur:

1. **āteş-zen olmışdur:** -mış, -dur
Gazel 43
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Ateşi yakan kişi olmak.

Çerāğ-ı ‘aşk ile ol tıfl-ı endek-sāle-i bī-fıkr
Serā-yı hātır-ı vīrānuma āteş-zen olmışdur

atlar:

1. **atlar:** +lar
Gazel 39
Mısra: 7
At, binek.

Atlar bu hāk-rāhını başmaz kadem dirğ
Her-bār o naḥl-ı bāğ-ı letāfet gelür geçer

atlas u dībādan:

1. **atlas u dībādan:** -+dan
Gazel 12
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Süslü, ipekli kumaş.

Zīnete şarf-ı nigāh eylemez erbāb-ı kemāl
Yüri var nev-hevesüm atlas u dībādan geç

‘attārları:

1. **‘attārları:** -+lar, -+ı
Gazel 2
Mısra: 6
Güzel kokular, iğne, iplik vesaire satan; aktar.

Neşr idüp nükhet-i gīsüsını tā Çīn ü Hātā
Kılduñ ‘attārları kārđān āvāre şabā

atup:

1. **atup:** -up
Gazel 6
Mısra: 9
Atmak, fırlatmak.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefā atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bī-çāreden çıkmaz şadā

2. **atup:** -up
Gazel 100
Mısra: 11
Atmak, fırlatmak.

Atup hadengümi der-pey revâne olduḡda
Hezār tîr bulındı kemānımızda bizüm

āvāre:

1. āvāre:

Gazel 69

Mısra: 2

Serseri, boş gezen. II Daḡınık, perişân âşık.

Dil düşse bakarken zeḡan-ı yāre ne māni‘
Ḥabs olsa ol āvāre biraz ḡāra ne māni‘

2. āvāre:

Tahmis 1

Mısra: 23

Serseri, boş gezen. II Daḡınık, perişân âşık.

Olmaḡ āvāre revā midur o hoş şavt-ı kelām
Gülşen-i kūyuñı Rūḡi n’ola ger ṡutsa maḡām

3. āvāre:

Gazel 2

Mısra: 6

Serseri, boş gezen. II Daḡınık, perişân âşık.

Neşr idüp nūkhet-i ḡīsūsını tā Çîñ ü Ḥaṡā
Ḳılduñ ‘aṡṡārları kārḡān āvāre şabā

āvāredür:

1. āvāredür: -+dür

Gazel 29

Mısra: 1

Serseri, boş gezen. II Daḡınık, perişân.

Āvāredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşḡ itmede kimi kimi vaż’-ı eşerdedür

āvāz ider:

1. āvāz ider: --er

Gazel 147

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Seslenmek.

‘Azm eyledükçe kūyına ol dil-nevāzımuñ
Āvāz ider raḡīb peşümden köpek gibi

āvāze-i bīmārdur:

1. āvāze-i bīmārdur: +dur

Gazel 54

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hastanın sesi, inlemesi.

Bezimde şavt-ı ney ‘uşşāḡ-ı zāra ey ḡādi mevzūn
Delinmiş baḡrı çün āvāze-i bīmārdur sensiz

āvīhte:

1. āvīhte:

Gazel 41

Mısra: 10

Asılı, asılmış şey.

Oldı rīzān nazrada ḡūn-ı sirişküñ ḡüşına
Eyledüm āvīhte yāḡütḡan mengüşlar

āvīhte-pā:

1. āvīhte-pā:

Gazel 38

Mısra: 9

Ayaklarından asılmış. II Baş ayaḡı asılmak.

Olinca murḡ-ı dil āvīhte-pā zūlfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma girifte bir şikārum var

avladı:

1. avladı: +la, +dı

Gazel 154

Mısra: 8

*Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil
olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi. II Tuzaḡa
düşürülen, kendisinden yararlanan kimse.*

Dil-i miskīn olalı beste-i dām-ı zūlfūñ
Āḡ kim meşrebimüz avladı bezm-i sevdāyı

‘avn-ı ḡudā:

1. ‘avn-ı ḡudā:

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Allah’ın yardımı.

Bir gün olur yeşillenür ‘avn-ı ḡudā ile
Rūy-ı zemīn-i kām-ı dilūñ eşk-bāriyum

āvā:

1. āyā:

Gazel 16

Mısra: 8

Acaba(şaşkınlık ve merak bağlamında).

Çarh-ı ümmîdimüze zînet ü fer virmez mi
Görinüp bir gice āyā meh-i tābān-ı feraḥ

2. āyā:

Gazel 46

Mısra: 11

Acaba(şaşkınlık ve merak bağlamında).

Hāmid endîşeñ ruḥ-ı cānān mıdur āyā yine
Şîşe-i fıkre nihāde verd-i ḥandānuñ mı var

3. āyā:

Gazel 58

Mısra: 4

Acaba(şaşkınlık ve merak bağlamında).

Zülf-i dil-dār mıdur aḥterümüñ ḥükmi midür
Nedür āyā bu perîşāni-i sāmān şeb ü rüz

4. āyā:

Gazel 65

Mısra: 7

Acaba(şaşkınlık ve merak bağlamında).

İtmege āyā ki bir şāḥib-şecā'at yok mıdur
Ben zebūnı pençe-i ālām-ı devrāndan ḥalāş

5. āyā:

Gazel 75

Mısra: 7

Acaba(şaşkınlık ve merak bağlamında).

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derūnum āyā
Baña hem-derd olur 'ālemde bir ehl-i ḡam yok

6. āyā:

Gazel 150

Mısra: 14

Acaba(şaşkınlık ve merak bağlamında).

Niyāz ü girye vü āḥ olmadı müfîd-i vişāl
Bu emr-i müşkile āyā ki var mı çāre daḥi

ayağına:

1. ayağına: +ı, +n, +a

Gazel 16

Mısra: 6

Ayak, huzur.

Ey şeh-i mülk-i şafā başuñ içün irsāl it
Reh-zenān-ı ḡamuñ ayağına fermān-ı feraḥ

ayağıña:

1. ayağıña: +u, +ñ, +a

Gazel 107

Mısra: 3

Ayak, huzur.

Senüñ ayağıña ey pîr-i mey-fürüş-ı emel amān
Piyāle şun baña def'-i ḥumāra geldüm ben

'ayān:

1. 'ayān:

Gazel 45

Mısra: 6

Görünür, belli, aşikâr.

Tā cezb idince bir dili 'arz-ı cemāl ider
Evvel 'ayān soñra sitemger nihān olur

2. 'ayān:

Gazel 99

Mısra: 9

Görünür, belli, aşikâr.

Çü perî ḡāḥ nihān ḡāḥ 'ayān itdi yüzün
Hāmid'üñ mihr-i dili böyle füzün oldu tamām

3. 'ayān:

Gazel 130

Mısra: 6

Görünür, belli, aşikâr.

Perîveşüm kapudan nîm gösterür kendin
Dirîḡ olmadı bir dem 'ayān murādumca

'ayān olsa:

1. 'ayān olsa: -sa

Gazel 45

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Belli, açık, aşikâr olmak, görünmek.

Dendānlaruñ femūñden ‘ayān olsa n’ola
Zīrā derūn-ı dūrcde gevher nihān olur

‘ayānen:

1. ‘ayānen:
Gazel 20
Mısra: 7
Açıkça.

N’ola vaşf-ı dehenūñ itsem ‘ayānen taḥrīr
Fāş oldu olacak rāz-ı nihānum Cāvīd

‘ayānen idüp:

1. ‘ayānen idüp: -üip
Gazel 57
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Açıkça göstermek, ortaya çıkarmak.

Bezimde la’l-i lebin baḥşini ‘ayānen idüp
Nühüfte rāzımuñı ḥalka āşikār iderüz

‘ayār:

1. ‘ayār:
Gazel 147
Mısra: 19
*Altının, gümüşün ve başka kıymetli mâdenlerin
karışma derecesi. II Ölçü.*

‘Uşşāk-ı dīgerān ile Ḥāmid var ol ‘ayār
Sür seng-i kūyına ruḥ-ı zerdūñ mehekk gibi

‘ayāra:

1. ‘ayāra: +a
Gazel 107
Mısra: 8
Saādete doğru gitme.

Bu çār-sūda murādumca bir mūmeyyiz yok
Mehekk-i şıdka vücūdum ‘ayāra geldüm ben

‘ayb olur:

1. ‘ayb olur:--ur
Gazel 67
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Hata olmak, uygun düşmemek.

Mihre nigāh ‘ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir ḳadeḥ-i ḡam-zidā zabıṭ

‘aybını:

1. ‘aybını: +ı, +n, +ı
Gazel 24
Mısra: 4
Utamlacak şey,kusur, ayıp, leke.

Pāk olur lā-būd çıkan kālā yed-i üstāddan
Ḥaṭ-ber-āver dil-berūñ ‘aybını berber başdurur

2. ‘aybını: +ı, +n, +ı
Nazm 4
Mısra: 1
Utamlacak şey, kusur, ayıp, leke.

Ḥalkuñ idrāk iden ‘aybını ‘irfān ile
Setrdür lāyık u evlā aña dāmān ile

āyendedür:

1. āyendedür: +dür
Gazel 29
Mısra: 4
Gelen, gelici.
- Bu şeş-der-i cihānda bir ehl-i sūkūn yok
Āyendedür kimi kimisi de güzervedür

‘ayıbdur:

1. ‘ayıbdur: +dur
Gazel 156
Mısra: 10
Utanç veren. II.Kusur, eksiklik.
- Daḥi ḥaṭ almadı māh-ı ruḥın çün hāle āḡūşa
‘Ayıbdur büse ol āfetden ey Ḥāmid taleb şimdi

āyīne:

1. āyīne:
Gazel 20
Mısra: 11
Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.
- Āteş-i ‘aşkı ile sen de bir āyīne ruḥuñ
Bilürüm sūhtesūñ ṭūṭi-zebānum Cāvīd

2. **âyine:**

Gazel 105

Mısra: 11

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Ey perî dâ'im alup destüne bir âyine
Kendi ruhsârıñı seyr it güle olma nigerân

âyinede:

1. **âyinede: +de**

Gazel 136

Mısra: 6

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Göremez mıslını bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyinede ol mâhuñ eşi

âyineden:

1. **âyineden: +den**

Gazel 104

Mısra: 1

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Seyr iden ruhsârıñ ey tûfî-zebân âyineden
Zann ider mihrüñ tûlû' uñ bî-gümân âyineden

2. **âyineden: +den**

Gazel 104

Mısra: 2

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Seyr iden ruhsârıñ ey tûfî-zebân âyineden
Zann ider mihrüñ tûlû' uñ bî-gümân âyineden

3. **âyineden: +den**

Gazel 104

Mısra: 4

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Ol perî ağıyara eylerken nigâh-âşinâ
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihân âyineden

4. **âyineden: +den**

Gazel 104

Mısra: 6

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Kalb-i 'arîfdür aşıl âyine-i ibret-nümâ
Görinen rûdur faķaķ ma'mûl olan âyineden

5. **âyineden: +den**

Gazel 104

Mısra: 8

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Geh dehânın gösterüp gâhî miyân eylerler 'arz
Ketm-i esrâr itmez ehl-i hûsn ü ân âyineden

6. **âyineden: -den**

Gazel 104

Mısra: 10

Ayna. II Gönlün (saf ve temiz) aynası.

Var iken Hâmid nigâh itmeme gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görünse çeşmüme bağ-ı cinân âyineden

âyine-i devrân:

1. **âyine-i devrân:**

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zamanın aynası.

Ruħuñdan sen de ref' it zûlf-i şeb-rengüñ seher ey mäh
Çekilüp perdesi âyine-i devrân açıldukça

âyine-i ibret-nümâ:

1. **âyine-i ibret-nümâ:**

Gazel 104

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İbret gösteren ayna.

Kalb-i 'arîfdür aşıl âyine-i ibret-nümâ
Görinen rûdur faķaķ ma'mûl olan âyineden

âyine-i ruhsârıñ:

1. **âyine-i ruhsârıñ: +uñ**

Gazel 126

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayna yüzü, sevgilinin ayna gibi olan yüzü
(parlaklık bağlamında).*

Ey perî âyine-i ruhsârıñ erbâb-ı nażar
N'ola terciħ itseler hırşîd-i rahşân üstine

âyine-i ruħuñ:

1. **âyine-i ruhuñ: +uñ**

Gazel 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanağının aynası. II Sevgilinin parlak yanağı.

Sen bir perî-cemâl güzelsin ki sevdüğüm

Âyine-i ruhuñ gören elbet şafâ ider

âyinesi:

1. **âyinesi: -+si**

Gazel 72

Mısra: 6

Ayna II İç, derun.

‘Acebâ gird-i cihân-gîr-i gam-ı devrândan

Var mı bir hâtırı âzâde bir âyinesi şâf

âyinüñ:

1. **âyinüñ: +üñ**

Gazel 116

Mısra: 7

*Dinî merâsim, bir mezhebin veya tarikatın kendine
has ibadet merâsimi.*

Felek-menişlerüñ âyînüñ eyleyüp icrâ

Dil-i belâ-keş-i ser-geşteden dönendür bu

ayırma:

1. **ayırma: -ma**

Gazel 112

Mısra: 4

Birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak.

Hâk olduğu demde reh-i ‘aşk içre vücûdum

Ey bād-ı muhâlîf beni ayırma yerümden

ayrılan:

1. **ayrılan: -l, -an**

Gazel 73

Mısra: 3

Birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak.

Cânânesinden ayrılan ‘uşşâk-ı dil-figâr

Beñzer o küştegâne ki rûh-ı revânı yok

ayrılma:

1. **ayrılma: -l, -ma**

Gazel 20

Mısra: 6

Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.

İtme a’ dāmı helākumla kerem kıl ihyâ

Benden ayrılma meded rûh-ı revānum Cāvîd

ayrılmam:

1. **ayrılmam: -l, -ma, -m**

Gazel 106

Mısra: 5

Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.

Ölince hîdmet-i hâk-i derûñden ayrılmam

Beni amân gözüm nûrî sürme ol derden

ayrılmaz:

1. **ayrılmaz: -l, -maz**

Gazel 80

Mısra: 9

Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.

Eger ağıyardan ayrılmaz ise dîdelerüñ

Hâtır-ı ‘âşıka degdükce deger gamzelerüñ

‘avs:

1. **‘avs:**

Kaside 2

Mısra: 10

Eğlence, zevk, safâ.

Tedârik ü nesak-ı bezmd e kuşûr itme

Bu demler ‘avs ile ‘işret zamânıdır demidür

‘avs ü ‘işret:

1. **‘avs ü ‘işret:**

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zevk ve sefa, yeme içme.

Bahâr oldı çemenzâra ‘azîmet yok mı sulţānum

Bu demlerde bizümle ‘avs ü ‘işret yok mı sulţānum

âzâde:

1. **âzâde:**

Gazel 72

Mısra: 6

Kurtulmuş, serbest.

‘Acebā gird-i cihān-gīr-i ğam-ı devrāndan
Var mı bir hātır-ı āzāde bir āyinesi şāf

āzāde olmaz:

1. āzāde olmaz: -maz

Gazel 47

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hür, serbest olmak.

Ḳuyūd-ı dehrden āzāde olmaz ey Ḥāmid
O kimseler ki umūrında nā-tevekkül olur

āzādegi-i murğ-ı dile:

1. āzādegi-i murğ-ı dile: -+e

Gazel 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Özgür olan gönül kuşu.

Mü-be-mü yokla girihhā-yı ser-i zülfini bak
Var mı āzādegi-i murğ-ı dile çāre şabā

āzādeyem:

1. āzādeyem: +y, +em

Gazel 133

Mısra: 5

Kurtulmuş, özgür.

Ümīd ü ye‘sden āzādeyem bi-ḥamdi‘llāh
Ne bīm-i zillet ü ne kayd-ı nişān var bende

āzār-ı firāk:

1. āzār-ı firāk:

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık sitemi.

Ḥāne-i hātır-ı vīrāna düşüp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-ḳadem cismimiz āzār-ı firāk

‘āzim:

1. ‘āzim:

Gazel 69

Mısra: 5

Azmetmek, sebat göstermek.

Kūyuñ reh-i şad-sāle de olsa olur ‘āzim
‘Ālemde begüm ‘āşık-ı dīdāra ne mānī‘

‘azīmet:

1. ‘azīmet:

Gazel 91

Mısra: 1

Gitme, gidiş.

Bahār oldı çemenzāra ‘azīmet yok mı sulṭānum
Bu demlerde bizümle ‘ayş ü ‘işret yok mı sulṭānum

‘āzim-i hāmūn:

1. ‘āzim-i hāmūn: +ūn

Gazel 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Büyük sahra.

Hevā-yı Leyli-i zülfünle ‘uşşāk-ı perīşān-ḥāl
Mişāl-i Ḳays āḫir ‘āzim-i hāmūn olur cānā

2. ‘āzim-i hāmūn: +ūn

Gazel 59

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Büyük sahra.

Maḳşad ol gözleri āhūy-ı şikār itmekdür
Ḥāmidā yoḫsa ‘abeş ‘āzim-i hāmūn degülüz

3. ‘āzim-i hāmūn: -+ūn

Gazel 65

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Büyük sahra.

Yusufāsā ‘āzim-i hāmūn iken itdi sūḳūt
Eyle ya Rab gönlüm ol çāh-ı zenaḥdāndan ḥalāş

‘āzim-i rāh-ı beḳādur:

1. ‘āzim-i rāh-ı beḳādur: +dur

Gazel 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sonsuzluk yolunun ulusu.

Gelen bu dehr-i dūna ‘āzim-i rāh-ı beḳādur hep
Ḥuşūl-i kām içün sa‘y ü hevesler ber-hevādur hep

azlam ü bî-rahm:

1. azlam ü bî-rahm:

Gazel 115

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zalim ve merhametsiz.

Ey azlam ü bî-rahm Yezîd itdigün ef'âl
Ferzendine Zehrâ'nuñ a güm-râh nedür bu

'azm eyledükce:

1. 'azm eyledükce: -dükçe

Gazel 147

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bir işteki engelleri yenmeye karar vermiş olmak.

'Azm eyledükçe küyına ol dil-nevâzımuñ
Âvâz ider rakîb peşümden köpek gibi

2. 'azm eyledükce: -dükce

Gazel 68

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Azmetmek, gayret etmek.

İltifât it 'âşıka 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâzîden gelür zîrâ begüm mihmâna hâz

'azm eylerüm:

1. 'azm eylerüm: -r, -üm

Gazel 127

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Azmetmek, kastetmek.

Metâ'-ı vaşlın aḥza cân ile 'azm eylerüm Ḥâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açıldukça

'azm ider:

1. 'azm ider: -er

Gazel 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çabalamak.

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pîşinde piyâde yürür 'uṣṣâk-ı dil-fikâr

2. 'azm ider: -er

Gazel 71

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gitmek, yola çıkmak.

'Azm ider küyına 'uṣṣâk fedâ-yı ser için
Çekilür ḥâniḳaha reme-i kurbân şaf şaf

'azm itdi:

1. 'azm itdi: -di

Gazel 145

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Niyet etmek. II Karar vermek.

'Azm itdi gülsitâna be-şad nâz egerçi yâr
Dil-ḥastesine bir gül-i ra'nâ getürmedi

'azm-i gülsitân itdükce:

1. 'azm-i gülsitân itdükce: -dükce

Gazel 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül bahçesine gitmek.

Ellerle 'azm-i gülsitân itdükce ol serv-i revân
Ben eylerüm âh ü figân der-küşe-i derd ü belâ

'azm-i râh itdükce:

1. 'azm-i râh itdükce: -dükçe

Kaside 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yola düşmek, yola çıkmak.

Eyleyüp taṣdîḳ peygamberlügün dirler idi
'Azm-i râh itdükçe eşcâr ile aḥcâr es-selâm

'azm-i terk-i diyâr:

1. 'azm-i terk-i diyâr:

Gazel 122

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bulunduğu yeri terk etmeye çalışmak.

Ḥâmidâ çün cevri taḥammül-süz
'Azm-i terk-i diyâr var dilde

'azmüm:

1. 'azmüm: +üm

Kıt'a 6

Mısra: 2

Bir işteki engelleri yenme kararlılığı.

Ağyāra şeker-ḥande-i la'lini ki gördüm
Ḥurma gibi her 'azmüm o gayretle yarıldı

āzürde:

1. āzürde:

Gazel 154

Mısra: 9

İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.

Elem-i manşib-ı devletden olur āzürde
Ziver-i düş kılan cāme-i istignāyı

āzürde olma:

1. āzürde olma: -ma

Gazel 143

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırılmak. II İncinmek.

Bahş itse dil femūnden āzürde olma şāhum
Dīvāne hiç ketm-i rāz-ı nihān bilür mi

āzürde-hâtır-ı ğam-ı leyl ü nehāriyum:

1. āzürde-hâtır-ı ğam-ı leyl ü nehāriyum: +l, +y, +um

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz gönlü kırılmış olan. II Âşık.

Çokdan bu çarḥ-ı kec-revişüñ dil-figāriyum
Āzürde-hâtır-ı ğam-ı leyl ü nehāriyum

āzürde-i ekdār-ı hevā:

1. āzürde-i ekdār-ı hevā:

Gazel 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hevesi kırılmış.

Bir elā gözli beni itdi giriftār-ı hevā
Oldı cān ü dilüm āzürde-i ekdār-ı hevā

āzürde-i mekr-i rüfekā:

1. āzürde-i mekr-i rüfekā:

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arkadaşlarının düzenini bozan.

Olma āzürde-i mekr-i rüfekā kim zīrā
Bā'is oldı şeref-i Yūsuf'a keyd-i iḥvān

2.2.2.B

bābdadur:

1. bābdadur: +da, +dur

Gazel 51

Mısra: 10

Bölüm, kısım. II. Mevzu.

Bir zamān Hāmid ile bahş-i lebūñ eyler idük
Yine ey gönca-dehen bahşimüz ol bābdadur

bāb-ı 'iklīm-i derūnumdan:

1. bāb-ı 'iklīm-i derūnumdan: +dan

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kalp ikliminin, ülkesinin kapısı.

Bāb-ı 'iklīm-i derūnumdan duhūl itmekdesin
Bilsem ey serdār-ı ğam destūñde fermānuñ mı var

bāb-ı nezārevi:

1. bāb-ı nezārevi: +y, +i

Beyit 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Seyir kapısı.

Gül-berg-i rüy-ı āline itsem nigāh eger
Bāb-ı nezārevi o gözüm nūrı sürmeler

bād-bān açılır:

1. bād-bān açılır: -ıl, -ur

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yelken açmak.

Huşūl-ı maṭlab için bir mu'tn lâzımdur
Vezān-ı bād kafaḍansa bād-bān açılır

bāde:

1. bāde:

Gazel 72

Mısra: 8

Kadeh, şarap. II Aşk şarabı.

Haşre dek keyf ile sākī yaturum mest ü ḥarāb
Bir içim bāde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

bāde-i ḥamrā:

1. bāde-i ḥamrā:

Tahmis 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Zevkumı bezm-i firākında ta'accüb kılmañ
İçdügüm hūn-ı ciger bāde-i ḥamrā mı degül

bāde-i nāz:

1. bāde-i nāz:

Gazel 6

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Naz şarabı.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefā atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bī-çāreden çıkmaz şadā

bāde-i şīr-efgen-i 'aşkuñla:

1. bāde-i şīr-efgen-i 'aşkuñla: +uñ, +la

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin aşkıyla aslan gibi haykırmanın
sarhoşluğu.*

Bāde-i şīr-efgen-i 'aşkuñla ben ser-mest idüm
Neş'edār-ı sāğar-ı hestī degilken Cem henüz

ba'de'l-vefāt:

1. ba'de'l-vefāt:

Gazel 28

Mısra: 6

Öldükten sonra.

'Uşşāk 'uyūn-ı ḥasrete ben ḥāk-ı pāyınıñ
Ba'de'l-vefāt 'izāmuñ ezüp tütüyā ider

bāde-nüşān-ı heves:

1. bāde-nüşān-ı heves:

Gazel 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İstikle içilen hoş şarap.

La'lin öpdükçe n'ola zühhāddan çeksem 'itāb
Bāde-nüşān-ı heves şāyeste-i ta'zīr olur

bādeyi:

1. bādeyi: +y, +i

Gazel 138

Mısra: 5

Şarap, içki.

Ben de nüş eyler idüm bādeyi sāgar sāgar
Neşve-baḥş olsa idi şoḥbet-i nebbār gibi

ba‘d-ez-în:

1. ba‘d-ez-în:

Gazel 1

Mısra: 5

Bundan sonra.

Görmesem çekmem te‘essüf ba‘d-ez-în peymānemi
Virdi ‘aşk-ı dil-rübā bir gūne keyfiyyet baña

2. ba‘d-ez-în:

Gazel 61

Mısra: 7

Bundan sonra.

Ey cevher-i merām seni ben de ba‘d-ez-în
Rağbet idersem almağa sūḫ-ı behāda gez

bādī:

1. bādī:

Gazel 14

Mısra: 11

Sebep olan, sebep.

‘Aşkuma oldu bu eşyā-yı şelāse bādī
Çeşm ü ḫāl-i siyeh ü zūlf-i dü-tā bir iki üç

2. bādī:

Gazel 70

Mısra: 3

Sebep olan, sebep.

Nā-ümīdi rāstī-i kāmete bādī olur
İdemez erbāb-ı ḫācet būs-ı dāmenden ferāğ

3. bādī:

Gazel 93

Mısra: 1

Sebep olan, sebep.

‘Aşk-ı cān-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Ḥānemi vīrān iden kendi sipāhumdur benüm

bād-ı ecel:

1. bād-ı ecel:

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ecel rüzgarı.

Gülşen-i ‘ömre vezān olsa gerek bād-ı ecel
Gūş-ı cān aşma hezāra gül-i ra‘nādan geç

bād-ı ğam-ı hecrüñle:

1. bād-ı ğam-ı hecrüñle: +üñ, +le

Gazel 153

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık gamının rüzgârı.

Nigāh it olmasun bād-ı ğam-ı hecrüñle efsürde
Gönül fānūs-ı ‘aşka çünki sulṭānum çerāğ oldu

bād-ı muḫālif:

1. bād-ı muḫālif:

Gazel 112

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgiliden ayıran rüzgar. II. Rakip.

Ḥāk olduğu demde reh-i ‘aşk içre vücūdum
Ey bād-ı muḫālif beni ayırma yerümden

bādī olur:

1. bādī olur:--ur

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

Ğam-ı müfriṭ helāke Ḥāmidā bādī olur çün kim
Benüm bu ‘ālem-i fāñide endişem şafādur hep

bād-ı şabā:

1. bād-ı şabā:

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Var söyle ey bād-ı şabā ol yār-ı cān-ı bī-vefā

2. bād-ı şabā:

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Zülfin o gönce-femûñ hufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabā mahrem-i esrār idi

3. bād-ı şabā:

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Bād-ı şabā peyāmuñı hayfā getürmedi
Hercâyilik idüp bize kaṭ'ā getürmedi

bād-ı şabādur:

1. bād-ı şabādur: - +dur

Gazel 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saba rüzgarı.

Esüp mahşüd-ı müşg zülf-i zer-tār-ı dil-ārādan
Beni hâṭır-perişān eyleyen bād-ı şabādur hep

bād-ı tîz-rev:

1. bād-ı tîz-rev:

Gazel 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çabuk yürüyüşlü, hızlı esen rüzgar.

Senden peyām-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vakt-i şehirde Hāmid-i şeydā recā eder

bād-ı vezān:

1. bād-ı vezān:

Gazel 132

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Esen yel.

Rehā-yāb-ı şudā'-ı hārḥār-ı intizār olsa
Şehir ol kākül-i pür-çinden bād-ı vezān gelse

bād-ı vezāna:

1. bād-ı vezāna: +a

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Esen yel.

Ol māhı 'ākıbet bulur āh-ı hevāyī-reng
Olmaz ba'īd ḥāşılı bād-ı vezāna dān

bādī-i eflāk ü nizām:

1. bādī-i eflāk ü nizām:

Kaside 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feleklerin düzeninin sebebi. II Kâinatın düzeninin sebebi.

Ey gubār-ı maḳdemi kuḥl-ı dü-çeşm-i ḥāş u 'ām
V'ey vücūd-ı eşrefi bādī-i eflāk ü nizām

bādī-i mihr ü mahabbetdür:

1. bādī-i mihr ü mahabbetdür: +dür

Gazel 128

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgi ve muhabbet sebebi.

Olma gāfil bādī-i mihr ü mahabbetdür nigāh
Mücib-i 'aşq-ı ciger-süz u ḥarāretdür nigāh

bāğ:

1. bāğ:

Gazel 153

Mısra: 2

Neşe ve mutluluk veren yer. II. Kalbin neşelenmesi.

Fezā-yı sīne fīkr-i 'arīzuñla dāğ dāğ oldı
O şahrā şimdi güller virdi bir ma'mūr bāğ oldı

bāğ-ārā-vı hüsn:

1. bāğ-ārā-yı hüsn:

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik bağının süsü. II Sevgili.

Ter-turup olsa n'ola her bār bāğ-ārā-yı hüsn
Dīdeden çıkmaz ḥayāl-i kākülün sünbül gibi

bāgbān:

1. bāgbān:

Gazel 70

Mısra: 8

Bahçıvan. II Âşık.

Haṭ-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n'ola mū-çin ile
Bāgbān itmez temiz-i ḥuṣb-i gülşenden ferāg

2. bāgbān:

Gazel 92

Mısra: 2

Bahçıvan. II Âşık.

Saṇa gözüm gibi bir iki merdümān buldum
Nihāl-i ḳaddūñ için ya'ni bāgbān buldum

3. bāgbān:

Gazel 103

Mısra: 6

Bahçıvan. II Âşık.

'Arza kıl ḥaṭṭ-ı ruḥuñ her hafta dest-i berbere
Ḥārdan taḥlīṣ ider dāmān-ı verdi bāgbān

bāğda:

1. bāğda: +da

Gazel 131

Mısra: 6

Bağ, bahçe, bostan.

Gelür la'l-i leb-i dil-dār ol dem ḥāṭır-ı zāra
Çıkup geşt ü güzāra bāğda gül-nār gördükçe

2. bāğda: +da

Gazel 139

Mısra: 5

Bağ, bahçe, bostan.

Ḥasret-i ḳaddūñ ile bāğda zār itdükçe
Murğlar nūṣa gelür zann idüp enhār beni

bāğ-ı 'ālemde:

1. bāğ-ı 'ālemde: +de

Gazel 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Firāvān bülbuli bir nev-resīde gül'izārum var
Benüm bu bāğ-ı 'ālemde tehī mi āh u zārum var

2. bāğ-ı 'ālemde: +de

Gazel 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Firāvān bülbuli bir nev-resīde gül'izārum var
Benüm bu bāğ-ı 'ālemde tehī mi āh u zārum var

bāğ-ı cemāli:

1. bāğ-ı cemāli: +i

Gazel 26

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik bağı.

Hemīşe bāğ-ı cemāli ol āfetūñ Ḥāmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürḥ-fām virür

2. bāğ-ı cemāli: +i

Gazel 86

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzellik bağı.

Bu ḥāşiyet sirişk-i dīde vü āh-ı dilündür hep
Virür bāğ-ı cemāli her faşılta tāze sünbül gül

bāğ-ı cinān:

1. bāğ-ı cinān:

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cennet bahçeleri.

Var iken Ḥāmid nigāh itmeme gül-i ruḥsār-ı yār
Ger görünse çeşmüme bāğ-ı cinān āyineden

bāğ-ı hüsnde:

1. bāğ-ı hüsnde: +de

Gazel 94

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik bağı.

Bu ḳad ü bu ruḥla bāğ-ı hüsnde
Bir nihāl-i verd-i aḥmersūñ begüm

bāğ-ı hüsine:

1. bāğ-ı hüsine: +i, +n, +e

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Bu zîb-i tâze yetişmez mi bāğ-ı hüsine kim
Kirâs-ı leb gibi bir dâne-i muhaşşalı var

bāğ-ı irem:

1. bāğ-ı irem:

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cennet.

Hûri misûn ki şûret-i nev'-i beşerdesûn
Dil-dâdegân küyuñi bāğ-ı İrem bilür

bāğ-ı kâma:

1. bāğ-ı kâma: +a

Gazel 78

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mutluluk bahçesi. II Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Ben tarîk-i 'aşkı bir pîre su'âl itdüm didi
Sâlikâna hâ'il olmaz kimse bāğ-ı kâma dek

bāğ-ı küyından:

1. bāğ-ı küyından: +ı, +n, +dan

Gazel 121

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin evinin bahçesi.

Gelince 'âşıkı tîrd itdi bāğ-ı küyından
Raķîb-i tîğî-i nev-intisâbı seyr eyle

bāğ-ı kuyuñdan:

1. bāğ-ı kuyuñdan: -+uñ, +dan

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin evinin bahçesi.

Ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña eşkümken sebeb
Bāğ-ı kuyuñdan beni dūr itdüñ ey serv-i revân

bāğ-ı melâhat:

1. bāğ-ı melâhat:

Gazel 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik bağı.

Bāğ-ı melâhat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yârümden özge kâmet-i mevzûn olur mı hîç

bāğ-ı melâhatda:

1. bāğ-ı melâhatda: +da

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Füleys-i kâküli ol tıfl-ı nâz-perverdüñ
Sürerse bāğ-ı melâhatda reşk-i sünbül olur

bāğ-ı temennâda:

1. bāğ-ı temennâda: +da

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Umut bağı.

Serv-i nâzum hâşılı bāğ-ı temennâda müdâm
Cüst-cû eyler seni eşk-i revânüm sū-be-sū

bāğ-ı ümîd-i hâmid'e:

1. bāğ-ı ümîd-i hâmid'e: +e

Gazel 117

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hamid'in ümit bağı.

Bāğ-ı ümîd-i Hâmid'e bir kerre gelmedüñ
Âh ey gül-i nihâl-i edeb âh senden âh

bāğ-ı ümmîdimûze:

1. bāğ-ı ümmîdimûze: +i, +müz, +e

Gazel 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ümit bahçesi.

Olmaduk biz dañi eller gibi gül-çîn-i merâm
Bāğ-ı ümmîdimûze düşmedi bârân-ı ferağ

bāğ-ı vaşla:

1. bāğ-ı vaşla: +a

Beyit 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vuslat, kavuşma bahçesi.

Bîmnâk itmege 'uşşâk-ı sitem-h'ârı rakîb
Bāğ-ı vaşla dikilür her gice tendîse gibi

bāğ-ı yâsemendür:

1. bāğ-ı yâsemendür: +dür

Gazel 116

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yasemin bahçesi.

Qad-i nigâr degül naḥl-i nârvendür bu
Fezâ-yı sîne degül bāğ-ı yâsemendür bu

bağışla:

1. bağışla:

Gazel 10

Mısra: 2

Affetmek.

Ey âh itme te'sîr ol şîvekâre rahm it
Bağışla ol perîyi 'uşşâk-ı zâra rahm it

bağrı:

1. bağrı: +ı

Gazel 54

Mısra: 4

Kalp, gönül.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâk-ı zâra ey kâdi mevzûn
Delinmiş bağrı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

bağrum:

1. bağrum: -+um

Gazel 4

Mısra: 10

Yürek.

'Adûlar kâ-m-yâb oldukça bûs-ı la'l-fâmuḥla
Mîsâl-i gonce-i ûşkûfte bağrum ḥûn olur cânâ

2. bağrum: +um

Gazel 11

Mısra: 7

Yürek.

Dilde sulṭân-ı gamuḥ bağrum kebâb eyler müdâm
Tarḥ-ı teklîf itmeyen miḥmân elinden el-ğiyâs

bahâr:

1. bahâr:

Gazel 30

Mısra: 2

*Kışla yaz arasındaki mevsim, bahar mevsimi. II
Sevgiliye kavuşma sebebiyle neşe ve sevincin ziyâde
olduğu vakit.*

Hezâr 'aşkına bir gün o gül-'izâr gelür
Miyâneden bu bürüdet gider bahâr gelür

2. bahâr:

Gazel 91

Mısra: 1

*Kışla yaz arasındaki mevsim, bahar mevsimi. II
Sevgiliye kavuşma sebebiyle neşe ve sevincin ziyâde
olduğu vakit.*

Bahâr oldı çemenzâra 'azîmet yok mı sulṭânüm
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sulṭânüm

3. bahâr:

Gazel 136

Mısra: 2

*Kışla yaz arasındaki mevsim, bahar mevsimi. II
Sevgiliye kavuşma sebebiyle neşe ve sevincin ziyâde
olduğu vakit.*

Şanma zülf ü ḥatını 'arızımuḥ perde-keşi
Ebrdür işte bahâr üsti kapatmış güneşi

bahâra:

1. bahâra:

Gazel 150

Mısra: 2

*Kışla yaz arasındaki mevsim, bahar mevsimi. II
Sevgiliye kavuşma sebebiyle neşe ve sevincin ziyâde
olduğu vakit.*

Kelâm-ı refteyi aḥma bu dil-figâra daḥi
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra daḥi

bahr-ı bî-kerân:

1. baħr-ı bî-kerân:

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Uçsuz bucaksız deniz. II Âşıkın gözyaşıyla oluşmuş
uçsuz bucaksız deniz.*

Akardı kuyına eşküm hayâl-i zülfi ile
Varup o kıraları baħr-ı bî-kerân buldum

baħr-ı eltfâfi:

1. baħr-ı eltfâfi: +ı

Tarih 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Lütûf denizi.

Semiy-i faħr-ı âlem ya'ni Ağa-yı Mehemmed kim
Gelür cûşa hemîşe baħr-ı eltfâfi mişâl-i yem

baħr-ı hicrâna:

1. baħr-ı hicrâna: +a

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılgın denizi.

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemâl
Baħr-ı hicrâna düşen 'âşıka seyr it dü şeşi

baħr-ı şafâ ğavvâsi:

1. baħr-ı şafâ ğavvâsi: +ı

Gazel 16

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zevk ve eğlence denizinin dalgıcı.

Çekme ğam bir gün olup baħr-ı şafâ ğavvâsi
Hâmid iħrâc iderüz taşraya mercân-ı feraħ

baħr-ı siyâh-ı derd ü elemnden:

1. baħr-ı siyâh-ı derd ü elemnden: +den

Nazm 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dert ve kederden kararan deniz (Kalp bağlamında).

Yâ Rab bu küşte-i ğama nevden hayât vir
Baħr-ı siyâh-ı derd ü elemnden necât vir

baħs itse:

1. baħs itse: --se

Gazel 143

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bahsetmek.

Baħs itse dil femünden âzürde olma şâhum
Dîvâne hîç ketm-i râz-ı nihân bilür mi

baħs-i la'lüm:

1. baħs-i la'lüm: +üm

Gazel 152

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) dudağının bahsi.

Sürilsün baħs-i la'lüm bezm-i meyde dâ'imâ dirsün
Hemân şahbâ yetişdür câm şun rindâna ey sâkî

baħs-i lebüñ:

1. baħs-i lebüñ: +üñ

Gazel 51

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dudağının kelamı.

Bir zamân Hâmid ile baħs-i lebüñ eyler idük
Yine ey ğonca-dehen baħsimüz ol bâbdadur

baħsîde:

1. baħsîde: +e

Gazel 86

Mısra: 5

Konuşmak, söz etmek.

Görince düşmenün ser-pençe-i miħnetde baħsîde
Mükâfât ü cezâyı eylemezseñ ger te'emmül gül

baħsimüz:

1. baħsimüz: +i, +müz

Gazel 51

Mısra: 10

Mesele.

Bir zamân Hâmid ile baħs-i lebüñ eyler idük
Yine ey ğonca-dehen baħsimüz ol bâbdadur

baht-ı siyāhımız:

1. **baht-ı siyāhımız:** +ı, +muz

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kara baht, kara talih.

Buldu zuhūr haṭṭ ile mihr-i ruḥı zevāl
Şām itdi şubhımız yine baht-ı siyāhımız

baht-ı siyāhumdur:

1. **baht-ı siyāhumdur:** +dur

Gazel 93

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kara talih.

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-raḥm 'āşık-küş iden
Kanlı zâlim hep seni baht-ı siyāhumdur benüm

bahtum:

1. **bahtum:** +um

Gazel 32

Mısra: 13

Talih, kader, kismet.

Gâh bahtum açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

ba'îd:

1. **ba'îd:**

Gazel 18

Mısra: 8

Uzak, ırak.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mümteni'
Senden bu haste hâṭır itdiyse kim ba'îd

2. **ba'îd:**

Gazel 81

Mısra: 7

Uzak II Manevi anlamda uzaklık.

Rakîbe mîve-i vaşluñ n'ola ba'îd olsa
Nihâl-i tâzesisin şahn-ı gülşen-i edebûñ

3. **ba'îd:**

Gazel 111

Mısra: 4

Uzak. II İhtimal vermeme.

Ol mâhı 'ākıbet bulur âh-ı hevâyî-reng
Olmaz ba'îd hâşılı bād-ı vezâna dān

ba'îdden:

1. **ba'îdden:** +den

Gazel 110

Mısra: 4

Uzak, ırak.

Yok rûze-i 'asîr-i firâka taḥammülüm
Ebrûlaruñ hilâlünü göster ba'îdden

bâ'is:

1. **bâ'is:**

Gazel 50

Mısra: 11

Sebep olan.

Bâ'is seḥâya hestî-i māl-ı keşîrdür
Nîstî-i sîm ü zer ile ḥisset füzûn olur

2. **bâ'is:**

Gazel 87

Mısra: 5

Sebep olan.

Olur elbetde bâ'is ḥandegî-i la'lüne eşküm
Güşâdî-i derûn-ı ḡonceyi mevķûf-ı bârân bil

3. **bâ'is:**

Gazel 108

Mısra: 9

Sebep olan.

O meh zülfüñ perîşân itmege bâ'is nedür bildük
Göñül murḡın uçurmaķmış murâdî âşyânından

4. **bâ'is:**

Gazel 136

Mısra: 9

Sebep olan.

İhtirāk-ı ruḥuña bâ'is iken gülşende
Seḥerî ḥâne-i dil-dârda gördüm güneşi

5. bā' is:

Gazel 137

Mısra: 7

Sebep olan.

Zahm-ı müjeñi çekmege bā' is kaşuñ oldı
Ol tır-i dil ü cāna begüm yā ile geçdi

bā' is oldı:

1. bā' is oldı: -dı

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

Olma āzürde-i mekr-i rüfekā kim zīrā
Bā' is oldı şeref-i Yūsuf'a keyd-i ihvān

bā' is olmuşdı:

1. bā' is olmuşdı: -mış, -dı

Gazel 156

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

Muḳaddem cevruñe gerçi 'adūlar bā' is olmuşdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebab şimdi

bā' is olur:

1. bā' is olur:

Gazel 105

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

İtme da'vet o perī-çehreyi giryeyle gönül
Med'uvvuñ bā' is olur mekşine zīrā bārān

bā' is-i derd-i dilüm:

1. bā' is-i derd-i dilüm:

Gazel 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Derde sebep olan gönül.

Ey benüm rişte-i pür-tāb ü tūvānum Cāvīd
Bā' is-i derd-i dilüm āh u figānum Cāvīd

bā' is-i rahmet:

1. bā' is-i rahmet:

Gazel 62

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Rahmet vesilesi.

Bā' is-i rahmet olur fikri ile ey Hāmid
Eyledük biz de nesaḳ üzre bu dīvāne heves

bā' is-i taḥşil-i gün-ā-gün-ı şan' atdur:

1. bā' is-i taḥşil-i gün-ā-gün-ı şan' atdur: +dur

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Türlü türlü sanatın ortaya çıkmasının sebebi.

Ma'rifet taḳrīr ile nā-ḳābil-i idrākdür
Bā' is-i taḥşil-i gün-ā-gün-ı şan' atdur nigāh

bak:

1. bak:

Gazel 2

Mısra: 3

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Mü-be-mü yokla girihhā-yı ser-i zülfini bak
Var mı āzādegi-i murğ-ı dile çäre şabā

2. bak:

Gazel 62

Mısra: 8

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Ruḥı yanında ne lāyık gele tevcīhe nigāh
Mihre bak itme şaḳın sāḡar-ı raḥşāna heves

bakamam:

1. bakamam: -a, -ma, -m

Tahmis 1

Mısra: 7

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Bakamam pādişehüm rüyına senden digeriñ
Ey iden ḳadrini işkeste ruḥıyla ḳamerüñ

bakan:

1. **bağan:** -an

Nazm 6

Mısra: 4

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Şol kadar zaḥm-güşā oldu dile ḡamzeleri
Bağan elbette anuñ yarasına raḥm eyler

bakarken:

1. **baḡarken:** --ar, --ken

Gazel 69

Mısra: 1

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Dil düşse baḡarken zeḡan-ı yāre ne māni'
Ḥabs olsa ol āvāre biraz ḡāra ne māni'

bakarsuñ:

1. **baḡarsuñ:** -ar, -suñ

Gazel 116

Mısra: 4

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Hezār diller içinde kem oldu Yūsufveş
Göñül çekil ne baḡarsuñ çeḡ-i zeḡandur bu

bākī:

1. **bākī:**

Gazel 55

Mısra: 10

Ebedi, sonsuz.

Aftābum eylemişdi bir seḡer 'arz-ı cemāl
Bunca demler geçdi çeşmānumda bākī nem henüz

bakılmaz:

1. **baḡılmaz:** --ıl, --maz

Gazel 131

Mısra: 3

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Baḡılmaz rüyına kesb-i ṭarāvet eyler ol rütbe
O gül-rū bezm-i meyde sāḡar-ı ser-şār gördükçe

baksam:

1. **baḡsam:** --sa, --m

Tahmis 1

Mısra: 10

Bakmak II Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Nazarı 'ālem-i bālāyadur ehl-i naḡaruñ
N'ola baḡsam ḡadūne 'ālem-i bālā mı degül

bālādan:

1. **bālādan:** +dan

Gazel 113

Mısra: 4

Yüksek, yukarı. II Boy.

Ḡurūr eyler zamān-ı rif'atında ehl-i cāḡ ammā
Olur şāḡīb-i tevāzu' itdükçe bālādan

bāma:

1. **bāma:** +a

Gazel 78

Mısra: 12

Çatı, dam, kubbe.

Üstüme Ḥāmid hücum itdükde kelbāsā raḡīb
Kefşümi ilḡa idüp sür'atle çıḡdum bāma dek

baña:

1. **baña:** -+a

Gazel 6

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana. II. Aşık.

Maḡşüş cevri itmek baña bir vechle düşmez aña

2. **baña:** +a

Gazel 1

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana. II. Aşık.

Künc-i 'uzletdür serāy-ı vāsi' -i devlet baña
Ḥalkdan yokdur nihān olmak ḡadar 'izzet baña

3. **baña:** +a

Gazel 1

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana. II. Aşık.

Künc-i 'uzletdür serây-ı vâsi'-i devlet baña
Halkdan yokdur nihân olmak kadar 'izzet baña

4. baña: +a

Gazel 1

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

İmtizâc-ı âteş ü kibrît ger kâbil ise
Eylemek nâ-ehl ile mümkindür ünsiyyet baña

5. baña: +a

Gazel 1

Mısra: 6

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Görmesem çekmem te'essüf ba'd-ez-în peymânemi
Virdi 'aşk-ı dil-rübâ bir güne keyfiyyet baña

6. baña: +a

Gazel 1

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Âftâbâsâ idersün gerçi sen 'arz-ı cemâl
Mâni'-i nezzâredür ammâ begüm hayret baña

7. baña: +a

Gazel 1

Mısra: 10

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Olmayam râh-ı temennâda kadem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cüyves sür'at baña

8. baña: +a

Gazel 14

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Fırkat ü cevr ü sitem cânuma geçdi sâkî
Câm şun baña be-ğavl-i hükemâ bir iki üç

9. baña:

Gazel 22

Mısra: 2

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

İdeli vaşf-ı haş-ı 'arız-ı cânân tahtır
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistân tahtır

10. baña: +a

Gazel 26

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Baña vişâl ile her kim ki bir peyâm virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nîzâm virür

11. baña: +a

Gazel 26

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Tehî mi mürtekib-i nûş-ı câm-ı şahbâyam
Eliyle sâkî-i gül-çehre baña câm virür

12. baña: +a

Gazel 37

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Ğaražuñ gayırlarla ülfetden
Baña ey bî-vefâ eziyetdür

13. baña: +a

Gazel 72

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali,
bana. II. Âşık.*

Haşre dek keyf ile sâkî yaturum mest ü harâb
Bir içim bâde virürseñ baña bā-sâğar-ı nâf

14. baña: -+a

Gazel 75

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali, bana. II. Âşık.*

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derünüm âyâ
Baña hem-derd olur 'âlemde bir ehl-i ğam yok

15. **baña: -+a**

Gazel 78

Mısra: 3

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali. II Âşık.*

Mübtelâyum pendüñ ey vâ'iz baña kâr eylemez
Seyr-i bâğ u sâz ü mañbûba mey-i gül-fâma dek

16. **baña: +a**

Gazel 102

Mısra: 9

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali. II Âşık.*

Hâmid çemen baña nice olmaz haram kim
Bir servi boylı nâzik-i refâra hasretüm

17. **baña: +a**

Gazel 107

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
şekli. II Âşık.*

Senüñ ayağuna ey pîr-i mey-fürüş-ı emel amân
Piyâle şun baña def'-i humâra geldüm ben

18. **baña: +a**

Gazel 129

Mısra: 4

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
şekli. II Âşık.*

Mâlik olsamdı saña ey Yûsuf-ı Mısr-ı behâ
Baña olmazdı 'adîl efrûzî-i dînârda

19. **baña: +a**

Gazel 130

Mısra: 1

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali. II Âşık.*

Felek ne virdi baña bir kemân murâdumca
Ne urdum 'ömrüm içinde nişân murâdumca

20. **baña: +a**

Gazel 130

Mısra: 7

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali. II Âşık.*

Baña netice bu mey-hâne-i cihân içre
Piyâle şunmadı pîr-i muğân murâdumca

21. **baña: +a**

Gazel 130

Mısra: 12

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali. II Âşık.*

Bir 'andelîb-i nevâ-senc-i sîne-süzüm lîk
Virilmedi baña bir gülsitân murâdumca

22. **baña: -+a**

Gazel 140

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.
II Âşık.*

Her ne zamân bezmde mest-i mey-i nâz olup
Baña nigâh eylese yüregüm oynar idi

23. **baña: +a**

Gazel 144

Mısra: 11

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.
II Âşık.*

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senüñ altun hilâlünü

24. **baña: -+a**

Gazel 147

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.
II Âşık.*

Ol serv-kad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigâhuñ aşlı ne şüft eşek gibi

25. **baña: -+a**

Gazel 149

Mısra: 9

*Ben, birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hali. II Âşık.*

Sāḥa-i sīmīn-i kâğıd baña Ḥāmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeýt-i ḥāmeýi düldül gibi

26. **baña:-+a**

Kaside 2

Mısra: 43

*Ben, birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
şekli. II Âşık.*

O nāzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belāğat zamānıdur demidür

27. **baña:-+a**

Kaside 2

Mısra: 46

*Ben, birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
şekli. II Âşık.*

Bu nev-kaşideden a'lāya kimse kâdir ise
Baña o demde ḥasāret zamānıdur demidür

28. **baña:-+a**

Gazel 18

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hâli.
II Âşık.*

Mağbūn-ı va'd-i düşmen ru-be-rāh meger olup
Cevr ü cefālar itdi baña müddet-i medīd

29. **baña:-+a**

Beyit 8

Mısra: 1

*Ben birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
hâli. II. Âşık.*

Baña rām olmadı bir kerre o māh
N'eyleyem n'eyleyem eyvāh eyvāh

30. **baña: +a**

Gazel 115

Mısra: 5

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış
şekli. II Âşık.*

Her dem baña bir güne elem olmada 'ārız
Ey kâdir ü kayyūm olan Allāh nedür bu

bār:

1. **bār:**

Gazel 3

Mısra: 9

Kere, def'a.

Ser-firāz olmağ için Ḥāmid'i eyler her bār
O nihāl-i çemen-ārā-yı bahā-zār-ı hevā

2. **bār:**

Gazel 83

Mısra: 10

Yük. II Keder, ızdırap.

Budur bir naḥl-i nāz ü mā'il-i reftārisuñ zannum
Ki zīrā Ḥāmidā her bār her dem mā'il-i rehsuñ

3. **bār:**

Gazel 89

Mısra: 10

Üzüntü, sıkıntı, yük.

Eyleyüp rüyına Ḥāmid nigeḥ-i pey-der-pey
O nihāl-i çemen-i ḥüsne niçün bār olurum

4. **bār:**

Gazel 121

Mısra: 3

Yük. II Keder, ızdırap.

Hezār bār ḥaṭab-ḥ'ār iken raḳīb-i ḥimār
Yine ol şūḥa varur irtikābı seyr eyle

bār iderüz:

1. **bār iderüz:** -er, -üz

Gazel 57

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kendini var etmek.

Tüvān ne-yāver-i bād-ı şabā iken ḳaddi
O naḥl-ı nāza varur kendimüzi bār iderüz

bār mıdur:

1. **bār mıdur:**

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Var mıdır?.

Bu hâk-pâyına bir nîm-nigâh-ı luṭf itmek
O naḥl-ı 'işveye bilmem 'aceb ki bār midur

bār olmam:

1. bār olmam: -ma, -m

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yük olmak.

Kaçan bir naḥl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saña gel ḥücreme bār olmam oğlum cüz'i pendüm var

bāra:

1. bāra: +a

Gazel 102

Mısra: 8

Tanrı, Allah.

İtdüm zemîn-i ḥ'āhişe naḥl-ı ümmîdi 'arz
Maḥşûlın eller aldı vü ben bāra ḥasretüm

bārân:

1. bārân:

Gazel 27

Mısra: 4

Yağmur.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuñda
Çār-deh sâlde bi'llāh bu bārân bir olur

2. bārân:

Gazel 105

Mısra: 8

Yağmur. II Engel.

İtme da'vet o perî-çehreyi giryeyle gönül
Med'uvvuñ bā'ış olur mekşine zîrā bārân

bārân-ı feraḥ:

1. bārân-ı feraḥ:

Gazel 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ferahlatıcı yağmurlar.

Olmaduk biz daḥi eller gibi gül-çîn-i merām
Bāğ-ı ümmîdimüze düşmedi bārân-ı feraḥ

bārdur:

1. bārdur: +dur

Gazel 54

Mısra: 14

Var, bulunan.

N'ola itse tevakkûf her ḳademde reh-rev olduḳça
Ten-i Ḥāmid'de her müy-ı sebük-ber bārdur sensiz

bār-ı 'alāyıkı:

1. bār-ı 'alāyıkı: +ı

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yük taşıma, kölelik.

Düşuñdan it figende bu bār-ı 'alāyıkı
Ḥıffet gelüp vücûduña rāḥat füzün olur

bār-ı dıraḥtan:

1. bār-ı dıraḥtan: +tan

Gazel 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağacın yükü.

Bî-hude eyleme ta'cîl berây-ı maṭlab
Vaḳti geldükde olur bār-ı dıraḥtan dökülür

bār-ı hicrāna:

1. bār-ı hicrāna: -+a

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık yükü.

Tāḳat ü tāb-āver olmaḳ mümteni'ken kühlar
Bār-ı hicrāna taḥammül eylesün mi düşlar

baş:

1. baş:

Gazel 127

Mısra: 5

Gönderme, gönderilme.

Gel ey gül penbe-i ālûde-i dühn-i mürüvvat baş
Fezâ-yı sînem üzre zaḥm-ı ḥun-efşân açılduḳça

baş virdi:

1. baş virdi: -di

Gazel 86

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Buğday vb. bitkilerin başak bağlamaya başlaması,
başak vermek. II Olgunlaşmak.*

Bulandı cüylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi'llâh yetiştüñ geldi ya 'ni devr-i bülbül gül

bâ-sâğar-ı nâf:

1. bâ-sâğar-ı nâf:

Gazel 72

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Az şarap ile.

Hâşre dek keyf ile sâkî yaturum mest ü harâb
Bir içim bâde virürseñ baña bâ-sâğar-ı nâf

başdılar:

1. başdılar: -dı, -lar

Gazel 55

Mısra: 3

Basmak(mühür basmak bağlamında),.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i maḥabbet başdılar
Bî-nişân ü nâm iken kırtās ile hâtem henüz

başdurdı:

1. başdurdı: -dı

Gazel 136

Mısra: 4

Bastırmak.

Mîvedâr olmağ için naḥl-i riyâz-ı kāmum
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

başdurur:

1. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 2

Bastırmak.

Derd-i âh-ı sîne-i süzânı sâğar başdurur
Zulmet-i leyli ziyâ-yı mihr-i enver başdurur

başdurur:

1. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 1

Bastırmak.

Derd-i âh-ı sîne-i süzânı sâğar başdurur
Zulmet-i leyli ziyâ-yı mihr-i enver başdurur

2. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 4

Bastırmak.

Pâk olur lâ-büd çıkan kâlâ yed-i üstâddan
Ḥaṭ-ber-âver dil-berüñ 'aybını berber başdurur

3. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 6

Bastırmak.

Sînelerde dâğlar açduḡca ol mâhuñ gamı
Şanurum kırtās üzre hâtem-i zer başdurur

4. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 8

Bastırmak.

Esb-i nâzı rāhda üftâdegānuñ üstine
Zerreveş rahm itmez ol şûḥ-ı dil-âver başdurur

5. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 10

Bastırmak.

Ol gülüñ küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülüñ feryâdını gülşende kimler başdurur

6. başdurur: -ur

Gazel 24

Mısra: 12

Bastırmak.

Düşmen-i bed-güya dâ'im vir cavâb-ı nîkter
Nefḥa-i murdârı zîrâ büy-ı 'anber başdurur

7. **başdurur:** -ur
Gazel 24
Mısra: 14
Bastırmak.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra çok evler başdurur

başınıñ çâresin:

1. **başınıñ çâresin:** +si, +n
Gazel 60
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Başının çaresi.

Görmezse başınıñ eger evvelce çâresin
Vardur rakîbe eyleyecek bir külâhımız

başladuk:

1. **başladuk:** --du, --k
Gazel 74
Mısra: 8
Bir işe girişmek, harekete geçmek.

O mehûn tâze gül-i 'ârız-ı âluñ görelî
Başladuk söylemege bülbül-i nâlân olduk

başlayup:

1. **başlayup:** --y, --up
Gazel 127
Mısra: 4
Başlamak. II Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Ruñuñ yâd eyleyüp hûn-âbe-i hasret döker çeşmüm
Figâna başlayup bülbül gül ü reyhân açıldukça

başmaz kadem:

1. **başmaz kadem:**
Gazel 39
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Ayakları yere basmak.

Atlar bu hâk-râhını başmaz kadem dirîğ
Her-bâr o nañl-ı bağ-ı letâfet gelür geçer

başum üzre:

1. **başum üzre:** +re
Gazel 54

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Başının üzerinde, başında.

Eñibbâ-yı zemâne ser-te-ser tedbîrine 'âciz
Felekler başum üzre 'illet-i devvârdur sensiz

başuñ:

1. **başuñ:** -+uñ
Gazel 16
Mısra: 5
Baş, kafa, ser.

Ey şeh-i mülk-i şafâ başuñ için irsâl it
Reh-zenân-ı gamuñ ayağına fermân-ı ferañ

batdı:

1. **batdı:** -dı
Gazel 76
Mısra: 4
Batmak, saplanmak.

Gülşen-i vaşl-ı dil-ârâda gezerken nâ-gâh
Batdı zîr-i kadem-i tıfl-ı dile hâr-ı firâk

bayrama:

1. **bayrama:** +a
Gazel 78
Mısra: 1
Millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler. II Sevgiliye kavuşma günü.

Bûs-ı destüñ intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken añşama dek

bâzâra:

1. **bâzâra:** +a
Gazel 25
Mısra: 3
Alışveriş yapılan yer. II Aşk pazarı.

Eger bâzâra çıksañ şad-tüy-ı gencîne-i Kârûn
Yine Yûsuf-cemâlüm nâ-behâ-yı serv-i kıddündür

bâzârda:

1. **bâzârda:** +da
Gazel 129
Mısra: 6
Pazar. II Dünya pazarı.

Yūsuf-ı Mısr-ı behāsiñ saña nā-zībendedür
Gezmek ey cān-ı ‘azīzüm sūk ile bāzārda

bāzārdur:

1. bāzārdur: +dur

Gazel 101

Mısra: 2

Pazar yeri, pazar.

Maḳarr-ı keşret-i efkār-ı zülf-i yārdur göñlüm
Maḳal yok ibreyi ilḳāya şan bāzārdur göñlüm

bāzice-i şatranca:

1. bāzice-i şatranca:

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Satranç oyunu.

Bāzice-i şatranca ser-āgāz idicek yār
At gibi koşup seyre gelür der-‘akab ağıyār

bāzi-i rumḥa mübtelā:

1. bāzi-i rumḥa mübtelā:

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rum oyunlarına alışkın, Rum oyunlarının mübtelası.

Fezā-yı sīnemi cevlangāh-ı esb-i nāz eyler
Benüm bāzi-i rumḥa mübtelā bir şeh-süvārum var

bāziyi:

1. bāziyi: +y, +i

Gazel 21

Mısra: 3

Beğenmeyen, istihfafeden, ağız bozuk.

Her bāziyi ḳul itmiş ‘adū būs-ı lebiyle
Gör kāfiri rūḥ-ı dil-i bīmār ile oynar

be-ān-dem:

1. be-ān-dem:

Gazel 9

Mısra: 10

Ansızın, vakitsizce.

Be-Ḥāmid ‘arza kuni ger hilāl-i ebrüyet
Dileş be-ān-dem ū-rā fidā vü ḳurbān’est

bebek:

1. bebek:

Gazel 147

Mısra: 4

Bebek, meme veya kucak çocuğu.

Pistānlaruñ mekiden içün tıfl-ı dil müdām
Mihr-i ḡamuñda giryeler eyler bebek gibi

be-cā:

1. be-cā:

Gazel 36

Mısra: 5

Yerinde, uygun.

Be-cā her ‘uzvı o āhū-yı deşt-i nāzuñ līk
Ḳarārum aldı iki dīde-i mūkahḥali var

bedā’:

1. bedā’:

Gazel 70

Mısra: 10

*Parlamak. II Öğrendiği ilimde çok iyi bir yere
gelmek.*

Eyleme bir laḥza Ḥāmid terk-i taḥşīl-i kemāl
Māhir olmaz gül ider bedā’ itdüğü fenden ferāḡ

be-dām-ı belā:

1. be-dām-ı belā:

Gazel 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Belā tuzağı.

Be-fıkr-i zülf-i siyekār-ı müşğ-büy-ı turā
Fütādegān be-dām-ı belā esīrān’est

bedel:

1. bedel:

Gazel 96

Mısra: 6

Karşılık, bir şeyin yerine verilen.

Virdüm nihāl-i kāma dü-çeşmümle bunca āb
Ammā bedel o şulara andan ber isterüm

2. bedel:

Gazel 109

Mısra: 4

Karşılık, denk.

Emrünü eyleme nâ-ehle sipâriş zîrâ
Âlet-i kâviş-i çâha bedel olmaz süzen

be-dest:

1. be-dest:

Gazel 6

Mısra: 9

Ele, elde.

O bâde-i nâz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Câm-ı dili kılsa şikest bî-çâreden çıkmaz şadâ

be-fikr-i zülf-i siyehkâr-ı müşg-büy-ı turâ:

1. be-fikr-i zülf-i siyehkâr-ı müşg-büy-ı turâ:

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) siyah saçlarının misk kokusunun
düşüncesi.*

Be-fikr-i zülf-i siyehkâr-ı müşg-büy-ı turâ
Fütâdegân be-dâm-ı belâ esîrân'est

begüm:

1. begüm: +üm

Gazel 12

Mısra: 18

Bey, efendi II Sevgili.

İmtizâc-ı şürekâ çünki maḥabbetde muḥâl
Ya 'adûdan ya begüm Ḥâmid-i şeydâdan geç

2. begüm: +üm

Gazel 66

Mısra: 3

Bey, efendi II Sevgili.

İltifât eylemeden böyle begüm ağıyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i gam-ḥ'âra ğaraz

3. begüm: -+üm

Gazel 68

Mısra: 2

Bey, efendi II Sevgili.

Seyr-i rüyundan gelür elbet dil-i nâlâna ḥaz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne ḥaz

4. begüm: -+üm

Gazel 68

Mısra: 6

Bey, efendi II Sevgili.

İltifât it 'âşıka 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâziden gelür zîrâ begüm mihmâna ḥaz

5. begüm: +üm

Gazel 69

Mısra: 6

Bey, efendi II Sevgili.

Küyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur 'âzim
'Âlemde begüm 'âşıq-ı dîdâra ne mâni'

6. begüm: +üm

Gazel 78

Mısra: 1

Bey, efendi II Sevgili, dost.

Büs-ı destüñ intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

7. begüm: +üm

Gazel 83

Mısra: 1

Bey, efendi. II Sevgili.

Begüm sen bir gül-i bağ-ı behâ şâyân-ı peh pehsün
Degülsün lâyıq-ı bezm-i gedâ şâyeste-i şehsün

8. begüm: -+üm

Gazel 87

Mısra: 3

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

Begüm ol 'ârızeyn-i sîne-süz-ı 'âşıķānuñ sen
Birini mäh-ı tâbân birini mihr-i dırâḥşân bil

9. begüm: -+üm

Gazel 94

Mısra: 1

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

Öyle bir zülfi mu'anbersün begüm
'İtr ile güyâ mu'aştarsün begüm

Yürüdükce sebz-gün câmeyle sen
Mevce-i deryâ-yı ahðarsün begüm

10. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 2

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

16. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 14

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

Öyle bir zülfi mu'anbersün begüm
'İtr ile güyâ mu'aştarsün begüm

Fark-ı re's-i i'tibâr-ı Hâmid'e
Hâşılı efsersün efsersün begüm

11. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 4

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

17. **begüm: +üm**

Gazel 115

Mısra: 8

Efendi, bey. II Sevgili.

Bu kad ü bu ruhla bağ-ı hüsnde
Bir nihâl-i verd-i ahmersün begüm

'Uşşâk-ı belâ-keşden idüp nefret ü i'râz
Agyâra begüm muttasıl îbâh nedür bu

12. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 6

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

18. **begüm: +üm**

Gazel 126

Mısra: 10

Efendi, bey. II Sevgili.

Miğlûñi nâ-didedür çeşm-i felek
Lık gâyetle sitemgersün begüm

Bî-bedel bir şühşuñ hûbân içinde hâşılı
Hüsñ ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

13. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 8

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

19. **begüm: +üm**

Gazel 128

Mısra: 8

Efendi, bey. II Sevgili.

Dîde-i 'uşşâkı eyler hıyrenâk
Burc-ı behcetde bir ahtersün begüm

Gerçi alı al olur şerm ü hacâletden ruhuñ
Lık 'âşıkdan begüm ma'sûka 'âdetdür nigâh

14. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 10

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

20. **begüm:-+üm**

Gazel 134

Mısra: 2

Efendi, bey. II Sevgili.

Zîver-i engüşt-i ragbet ol yüri
Bir müşa'şâ' pāk cevhersün begüm

Sen gayrılarla zevkda semt-i Hişâr'da
Qalmağ revâ mı ben a begüm intizârda

15. **begüm:-+üm**

Gazel 94

Mısra: 12

Bey, efendi. II Sevgili, dost.

21. **begüm: +üm**

Gazel 135

Mısra: 8

Efendi, bey. II Sevgili.

Dilüñ eylerseñ istifsâr-ı bâdî-i cünûnından
Begüm sevdâ-yı zülfüñ ihtiyâr itdürdi hāmûnı

Şahn-ı ruhuñda hâl-i siyâhuñ gören begüm
Âteş içinde pâre-i 'anber kıyâs ider

22. **begüm: -+üm**
Gazel 137
Mısra: 8
Efendi, bey. II Sevgili.

28. **begüm: +üm**
Gazel 31
Mısra: 11
Efendi, bey. II Sevgili.

Zahm-ı müjeñi çekmege bâ'is kaşuñ oldu
Ol tîr-i dil ü câna begüm yâ ile geçdi

Zâ'il olmaz neş'esi dilden begüm tâ rûz-ı haşr
Hasb-i hâl-i 'anberîñünde feraḥ-zâluḥ nedür

23. **begüm: +üm**
Gazel 138
Mısra: 12
Efendi, bey. II Sevgili.

29. **begüm: -+üm**
Gazel 38
Mısra: 4
Efendi, bey. II Sevgili.

Rûz ü şeb fikr-i dirâz itmeden olmaz hâlî
Dil-i Hâmid begüm ol qadde hevâdâr gibi

Hezârân dâḡ ile zeyn itdi sînem fikr-i ruḡsârûñ
Begüm bir seyre lâyıḡ nev-demîde lâle-zârum var

24. **begüm: -+üm**
Gazel 150
Mısra: 10
Efendi, bey. II Sevgili.

30. **begüm: +üm**
Gazel 39
Mısra: 9
Efendi, bey. II Sevgili.

Gehî 'itâb ü gehî nâz ü gâhî hışm itdüñ
Begüm ne qaldı cefâdan bu hâksâra daḡı

Endîşe-i müjeñ begüm itmez daḡıḡa fevt
Dilden mişâl-i 'akreb-i sâ'at gelür geçer

25. **begüm: +üm**
Gazel 1
Mısra: 8
Efendi, bey. II Sevgili.

be-guzeredle:

1. **be-guzeredle: +le**
Gazel 100
Mısra: 9
Geçmek için.

Âftâbâsâ idersüñ gerçi sen 'arz- ı cemâl
Mâni'-i nezzâredür ammâ begüm hayret baña

İdince ma'ni-i tîñ nîz be-guzeredle 'amel
Bir oldu şâdi vü endûh yanımızda bizüm

26. **begüm: +üm**
Gazel 8
Mısra: 9
Efendi, bey. II Sevgili.

be-hakk-ı bâ'is-i kevn ü mekân ü mevcûdât:

1. **be-hakk-ı bâ'is-i kevn ü mekân ü mevcûdât:**
Kaside 2

Mısra: 53
Kelime Tipi: -

Kâinâtın ve kâinâtta var olan şeylerin olmasına sebep olanın hakkı için. II Bu söz "Levlâke" hadisi (Ey habibim, sen olmasaydın kâinâtı yaratmazdım) bağlamında izâh edilebilir. Kâinâtta bütün kemâlâtın menşei ve esası nur-u Muhammedîdir. Her şey, kemâlini ve cemâlini O' nunla bulmuştur.

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i ḡam-h'âre 'aşkuñla
Cemâlüñ aña bir kez 'arz idüp bî-hûş u hayrân it

Be-hakk-ı bâ'is-i kevn ü mekân ü mevcûdât
O nîk-hûya selâmet zamânıdır demidür

27. **begüm: +üm**
Gazel 23
Mısra: 3
Efendi, bey. II Sevgili.

be-hakk-ı hazret-i 'îsî'bn-i hazret-i meryem:

1. be-hakk-ı hazret-i 'îsî'bn-i hazret-i meryem:

Tarih 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hazret-i Meryem' in oğlu Hazret-i İsâ' nın hakkı için.

Müdemmer eylesün a' dâ-yı dîn ü devletin Mevlâ
Be-hakk-ı Hazret-i 'İsî'bn-i Hazret-i Meryem

be-hâmid:

1. be-hâmid:

Gazel 9

Mısra: 9

Hamid. II Mahlas.

Be-Hâmid 'arza kuni ger hilâl-i ebrüyet
Dileş be-ân-dem ü-râ fidâ vü kurbân'est

behâsı:

1. behâsı: +sı

Gazel 36

Mısra: 11

Değer, kıymet.

'Aceb mi berter olursa behâsı ol servüñ
Ki kâmetinde yeşil bir kabâ-yı muhmelî var

behâ-vı derd-i hicrânun:

1. behâ-yı derd-i hicrânun: +nuñ

Gazel 101

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdinin pahası.

Țutuşdı sînem içre çü behâ-yı derd-i hicrânun
Dirîğ itfâsı bir nâ-kâbil âteşzârdur gönülüm

behcet:

1. behcet:

Gazel 50

Mısra: 1

Güzellik, güzel yüzlü olma.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzün olur
'Uşşâk-ı dil-fiğârda hayret füzün olur

behcetde:

1. behcetde: +de

Gazel 17

Mısra: 6

Sevinç. II Güzellik.

Dil-berân-ı ğayrda seyr itmedüm emşâlini
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü hâl ü ruh

be-ihlâs-ı derün:

1. be-ihlâs-ı derün:

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönüldeki samimiyetsizlik.

Hâmid-i zâruñ zebânında be-ihlâs-ı derün
Rûz u şeb vird-i mükerrerdür o zülf ü hâl ü ruh

be-kâm:

1. be-kâm:

Kaside 1

Mısra: 18

Maksat ve merâmına ulaşan.

Ey tabîb-i hastegân-ı ehl-i dîn it der-cezâ
Hâmid-i bîmârî dârü-yı şefâ'atle be-kâm

be-kâm itdün:

1. be-kâm itdün: -dü, -ñ

Gazel 80

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İsteğine kavuşturmak, mesut etmek.

Hâmidî nîm-nigâhuñla be-kâm itdün çün
Görmesün zerreveş 'âlemde keder gamzelerün

be-kavl-i hükemâ:

1. be-kavl-i hükemâ:

Gazel 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Alimlerin, bilginlerin dediğine göre.

Fırkat ü cevri ü sitem cânuma geçdi sâķī
Câm şun baña be-kavl-i hükemâ bir iki üç

bel bel bakup:

1. bel bel bakup: -up

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bön bön bakmak. II Anlamayarak, safça, şaşkın şaşkın bakmak.

Mihr-i 'izâr-ı dil-bere bel bel bakup müdâm
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükâ pür-nem olma gel

belâ vü âşikâr itmek:

1. belâ vü âşikâr itmek: -mek

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gamı ortaya çıkarmak.

Mübtelâdan müctenib bir şûha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

belâğat:

1. belâğat:

Gazel 97

Mısra: 9

Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme .

Belâğat sâhasında bîm-i lağzişden emîn oldum
Kümeit-i hâmenûn pâyını ol rûtbe kayar itdüm

beli:

1. beli:

Gazel 23

Mısra: 2

Evet.

Hübân senûnle leyl ü nehâr istinâs ider
Hürşidden kamer beli nûr iktibâs ider

2. beli:

Gazel 36

Mısra: 8

Bel, vücudun bir parçası.

Vücûd-ı 'âşık-ı zârî mişâl-i nâl eyler
Hayâli mûriş-i miñnetdür öyle bir beli var

belki:

1. belki:

Gazel 30

Mısra: 4

Ola ki.

Zamânlar oldı ki şahrâ-neverd-i ümmîdüm
Bizüm de dâmımuza belki bir şikâr gelür

belli başlı:

1. belli başlı:

Gazel 77

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açık bir şekilde belirlenmiş olan, muayyen.

Geh nâle gâh girye geh izhâr-ı 'aciz idüp
Bir belli başlı 'âşık-ı bî-'âruñum senûñ

ben:

1. ben:

Gazel 6

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ellerle 'azm-i gülsitân itdükce ol serv-i revân
Ben eylerüm âh ü figân der-küşe-i derd ü belâ

2. ben:

Gazel 10

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Râh-ı cefâda pâ-mâl itme semend-i nâza
Ey şeh-süvâr-ı nâzum ben hâksâra rahm it

3. ben:

Gazel 28

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

'Uşşâk 'uyûn-ı hasrete ben hâk-ı pâyınıñ
Ba'de'l-vefât 'izâmuñ ezüp tütüiyâ ider

4. ben:

Gazel 33

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ey şabâ vaş ü beyân eyle bu ben miskîne
Çîn-i zülfinde olan râyiha vü bû nedür

5. ben:

Gazel 42

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Kıl vaşf-ı ebruvânımı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancak kalem bilür

6. ben:

Gazel 46

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Rûzedârân-ı hevân içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zâdem senûñ bir dâhî şa'bânûñ mı var

7. ben:

Gazel 48

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ben 'âşık-ı hasret-keş-i ğam-h'âreden eyler
Kendin o perî-çehre nihân bunca zamândur

8. ben:

Gazel 55

Mısra: 7

Ben, birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Bâde-i şîr-efgen-i 'aşkuñla ben ser-mest idüm
Neş'edâr-ı sâğar-ı hestî degilken Cem henüz

9. ben:

Gazel 63

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ben şanurdum gâhi meyl-i h'âb ider kûyında dil
Fıkr-i zülfîyle meger şeb-tâ-seher bî-dâr imiş

10. ben:

Gazel 63

Mısra: 11

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Hâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zağm-ı sîneyi
Kaşd iden ammâ ki câna ğamze-i hûn-h'âr imiş

11. ben:

Gazel 64

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Hele ol lebleri çün berg-i ğonce nev-nihâl-ı nâz
Seher ben bülbül-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmiş

12. ben:

Gazel 65

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

İtmege âyâ ki bir şâhib-şecâ'at yok mıdur
Ben zebûnî pençe-i âlâm-ı devrândan hâlâş

13. ben:

Gazel 70

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Haş-ken-i ruhsâruñ olsam ben n'ola mü-çîn ile
Bâğbân itmez temîz-i huşb-i gülşenden ferâğ

14. ben:

Gazel 78

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ben tarîk-i 'aşkı bir pîre su'âl itdüm didi
Sâlikâna hâ'il olmaz kimse bâğ-ı kâma dek

15. ben:

Gazel 79

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ben cür'et-i niyâz ideyüm nâzenînüme
Sizler hemân kabûl-ı recâdan haber virüñ

16. ben:

Gazel 89

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Merhem-i zağm-ı derûn eylerüm âhîr seni ben
Bu cihân içre ne dem sağ olurum var olurum

17. ben:

Gazel 97

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Façağ sen düşmedüñ efkâr-ı zülf ü gerdene zâhid
O fikr-i mûriş-i sevdâyı ben leyl ü nehâr itdüm

18. ben:

Gazel 98

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Çeşm-i 'amâya çekse felek rûşen eylerüm
Reh-i maḥabbetüñ ben o gerd ü ğubâriyum

19. ben:

Gazel 102

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

İtdüm zemîn-i ḥ'âhişe naḥl-ı ümmîdi 'arz
Maḥşûlın eller aldı vü ben bâra ḥasretüm

20. ben:

Gazel 107

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bu rûzgâra dilâ âh u zâra geldüm ben
Telâṭum-ı ğam-ı dehri şümâra geldüm ben

21. ben:

Gazel 107

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bu rûzgâra dilâ âh u zâra geldüm ben
Telâṭum-ı ğam-ı dehri şümâra geldüm ben

22. ben:

Gazel 107

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Senüñ ayağıña ey pîr-i mey-fürüş-ı emel amân
Piyâle şun baña def'-i ḥumâra geldüm ben

23. ben:

Gazel 107

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bu deşt-i vâsi'-i aşk u vidâda bî-pervâ
Ġazâl-ı nâzumı şayd u şikâra geldüm ben

24. ben:

Gazel 107

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bu çâr-sûda murâdumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıdka vücûdum 'âyâra geldüm ben

25. ben:

Gazel 107

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Miyân-ı lücce-i ğamdan şinâ ile Hâmid
Hezâr şükr ola Ḥaḥk'a kenâra geldüm ben

26. ben:

Gazel 109

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Lebin öpdükce sirişk oldu revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dür-i nâ-süfteye ben

27. ben:

Gazel 118

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemüñ
Her ser-i satırında yazdum mâr elinden âh âh

28. ben:

Gazel 118

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ben nice ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cânâneden âh itmeyem
Gül içün kılmaz mı bülbül ḥâr elinden âh âh

29. ben:

Gazel 123

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Güzâr-ı 'ömrümün fikriyle ben mağmûm iken her gâh
Yüri var bir taraftan sen de ey sâ'at haber itme

30. ben:

Gazel 124

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Saîa ben zârı gamz eyler imiş dâ'im rakîb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytâna

31. ben:

Gazel 131

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Gözüm nûrî hemân h'âb-ı girân-ı nâza meyl ider
Bu ben dil-hastesin şeb-tâ-seher bî-dâr gördükçe

32. ben:

Gazel 134

Mısra: 2

Ben birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Sen gayrılarla zevkda semt-i Hîşâr'da
Kalmak revâ mı ben a begüm intizârda

33. ben:

Gazel 134

Mısra: 8

Ben, birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun
Ben her faşıl da zârum o faşl-ı bahârda

34. ben:

Gazel 138

Mısra: 5

Ben, birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ben de nûş eyler idüm bâdeyi sâgar sâgar
Neşve-bağş olsa idi şöhet-i nebbâr gibi

35. ben:

Gazel 144

Mısra: 12

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Der-pîş-i dîde baîa o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senün altun hilâlünü

36. ben:

Gazel 146

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Cennet-i küyüñdan ihrâc eyledün ben pür-gamı
Bî-güneh lâıyık mı giryân eylemek bir âdemi

37. ben:

Gazel 146

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ka'be-i dil madreb-i pây-ı hayâlündür senün
Ben dü-çeşmümden revân itsem 'aceb mi zemzemi

38. ben:

Gazel 149

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Görmesem bir dem ben ol ruhsâr-ı âlî gül gibi
Nâle vü feryâda âgâz eylerüm bülbül gibi

39. ben:

Gazel 152

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Lebün fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsânun
Esîr itdün dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâkı

40. ben:

Kaside 1

Mısra: 16

Ben, birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Rüz-ı mahşer mührün açdukda şarâb-ı Kevşer'ün
İtme ben teşne-dili Allâh için mahrûm-ı câm

41. **ben:**

Nazm 1

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bu ben bî-çāreye lutf u 'ināyet eyle yā Rabbi
Rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle yā Rabbi

42. **ben:**

Nazm 1

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

‘Ömürlerdür ki ben esb-i ğam-ı devrāna pā-mālem
Yed-i kudretle ref‘-i ḥāk-ı zillet eyle yā Rabbī

43. **ben:**

Kıt'a 7

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Tābe-i hicrānda ben olayum tefīde tek
Ol elā gözler sirişk ile dem-ā-dem ṭolsun

44. **ben:**

Gazel 3

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Sākıyā cām-ı meye pāre-i yaḥ vāz' eyle
Yaḳdı ben ḥākı ṭutıṣdurdı meded nār-ı hevā

45. **ben:**

Gazel 18

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Çāh-ı elemden itmez idüm ben necāt ümīd
Ger olmasa nihāyet-i leyl-i siyeh sefīd

46. **ben:**

Gazel 61

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ey cevher-i merām seni ben de ba'd-ez-īn
Raġbet idersem almağa sūk-ı behāda gez

47. **ben:**

Gazel 62

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ben de yansam n'ola nār-ı ğam-i ruḥsāruñ ile
Cismini her şeb ider sūzişe pervāne heves

bend:

1. **bend:**

Gazel 71

Mısra: 14

Kıvrım, bağ, düğüm. II Sevgilinin saçındaki kıvrım.

Zülf-i pür-çīnine rabṭ olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Ḥāmid esīrān şaf şaf

bend ü zencīr-i dil-i dīvānegāndur:

1. **bend ü zencīr-i dil-i dīvānegāndur: +dur**

Gazel 84

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dīvāne olmuş âşığın gönül bağı zinciri.

Her ne semte çekseñ ey meh Ḥāmid-i şeydā gelür
Bend ü zencīr-i dil-i dīvānegāndur perçemün

bende:

1. **bende: -+de**

Gazel 133

Mısra: 1

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Taḥayyülāt-ı fem-i yār-ı cān var bende
Açılmadıḳ nice rāz-ı nihān var bende

2. **bende: +de**

Gazel 133

Mısra: 2

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Taḥayyülāt-ı fem-i yār-ı cān var bende
Açılmadıḳ nice rāz-ı nihān var bende

3. **bende: -+de**

Gazel 133

Mısra: 4

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Hemîşe menzil-i murgân-ı ğam gönül dirler
Harâb olmuş [u] bir âşîyân var bende

4. bende: +de

Gazel 133

Mısra: 6

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Ümîd ü ye'sden âzâdeyem bi-hamdi'llâh
Ne bîm-i zillet ü ne kayd-ı nişân var bende

5. bende: +de

Gazel 133

Mısra: 8

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Hudâ dili kara sevdâdan eylesün mahfûz
Hayâl-i kâkül-i 'anber-feşân var bende

6. bende: -+de

Gazel 133

Mısra: 10

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Pür itme penbe-i ğafletle gûş-ı idrâki
Ki nâ-şenîde nice dâstân var bende

7. bende: -+de

Gazel 133

Mısra: 12

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Çi sûd o ğonce-i bâğ-ı cemâl gûş aşmaz
Mişâl-i murg-ı çemen biñ zebân var bende

8. bende: +de

Gazel 133

Mısra: 14

Ben birinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hali. II Âşık.

Derûndan ğamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

bendelerün:

1. bendelerün: +ler, +ün

Gazel 138

Mısra: 10

Kul, köle. II Âşık.

Bildüğüm gerçi hezâra çıkar ey ğonce-dehen
Ġayr-ı ma'lûm dahı bendelerün var gibi

bendeñ:

1. benden: +den

Gazel 20

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamirinin ayrılma eki almış biçimi.

İtme a'dâmı helâkumla kerem kıl ihyâ
Benden ayrılma meded rûh-ı revânüm Câvid

2. benden: +den

Gazel 117

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ağyâra va'deler virüp ey şûh vaşl içün
Almağ revâ mîdur niçe biñ kerre benden âh

3. benden: +den

Gazel 151

Mısra: 7

Ben, birinci teklik şahıs zamirinin ayrılma eki almış hali. II Âşık.

Benden o kadar itdiler ol ğonceyi tebrîd
Eyyâm-ı zemistân şanurum faşl-ı bahârı

4. bendeñ: +deñ

Gazel 14

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamirinin ayrılma eki almış hâli.

Dergehünde dil ü cân bir de bu bendeñ kâfi
Sıklet-i ğayra ne hâcet nûdemâ bir iki üç

bendeñe:

1. **bendeñe:** -+n, -+e

Gazel 4

Mısra: 3

Kul, köle.

Ta'ab çekme merāmuñ bendeñe ihsān-ı digerse
Göñül bir nīm-nigāh-ı luṭf ile memnūn olur cānā

beni:

1. **beni:** +i

Gazel 7

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Esüp maḥşūd-ı müşğ zülf-i zer-tār-ı dil-ārādan
Beni ḥāṭır-perīşān eyleyen bād-ı şabādūr hep

2. **beni:** -+i

Gazel 12

Mısra: 13

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yārdan sa'y ider aḥbāb beni tebrīde
Dimede Ḳays'a nedür fā'ide Leylā'dan geç

3. **beni:** +i

Gazel 21

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme eki almış şekli.

Tābi' olup efsūs ki iğvā-yı raḳībe
Bir file değışdi beni ol şūḥ-ı cefākār

4. **beni:** +i

Gazel 25

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme eki almış şekli.

Beni āgyāra pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Ḥırām-ı dil-pesendüñle edā-yı serv-i ḳaddüñdür

5. **beni:** +i

Gazel 26

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme eki almış şekli.

Süvār-ı eşheb-i nāz olsa pāy-māla beni
Raḳīb o demde gelür destine zimām virür

6. **beni:** +i

Gazel 40

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

7. **beni:** +i

Gazel 48

Mısra: 8

Ben, birinci teklik şahıs zamiri.

Ey Ḥāl-ı bī-çün-ı semāvāt ḥalāş et
Mihnet beni öldürdi amān bunca zamāndur

8. **beni:** +i

Gazel 58

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nev-nihālüm beni zār itme ki her bār maṭar
Yağsa pūsīde olur bīḥ-i nihālān şeb ü rüz

9. **beni:** +i

Gazel 64

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Benümle dün biri Mecnūn-ı ser-gerdānı yād itmiş
Beni tercīḥ idüp bir digeri vāfir 'inād itmiş

10. **beni:** +i

Gazel 69

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Hestī-i ḥulūşum nigeḥ-i ḥasrete mevḳūf
Ġamz eylesün a'dā beni dil-dāra ne māni'

11. **beni:** +i

Gazel 78

Mısra: 9

Birinci şahıs zamirinin yükleme eki almış hâli. II. Âşık.

Ol şeh-i hüsni ü behâ itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dünüñ söziyle kişver-i âlâma dek

Keyfiyyet-i tâli' mi kuşur-ı hükemâ mı
Dil-haste ider gam beni her gâh nedür bu

12. **beni: +i**
Gazel 103
Mısra: 4
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña eşkümken sebeb
Bâg-ı kuyuñdan beni dür itdüñ ey serv-i revân

18. **beni: -+i**
Gazel 123
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Beni ez-behr-i da'vet sübhâ-gerdân-ı keder itme
Perîveş cismüñ ey gül-çehre pinhân-ı nazar itme

13. **beni: +i**
Gazel 106
Mısra: 6
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ölince hizmet-i hâk-i derüñden ayrılmam
Beni amân gözüm nûrî sürme ol derden

19. **beni: +i**
Gazel 131
Mısra: 10
Ben, birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Derüñüñ seng-i hârâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dâd
Beni rahm eylemezsün künc-i gamda zâr gördükçe

14. **beni: +i**
Gazel 108
Mısra: 5
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Beni dür eylemeñ ol nañl-i nâzuñ seyr-i rüyından
Cüdâ itmek gibidür 'andelîbi gülsitânından

20. **beni: +i**
Gazel 134
Mısra: 6
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Gîsûlariyla gerden-i sîmîni fikr ider
Âşüfte-hâl iden beni leyl ü nehârda

15. **beni: +i**
Gazel 112
Mısra: 4
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Hâk olduğı demde reh-i 'aşk içre vücüdüm
Ey bād-ı muhâlif beni ayırma yerümden

21. **beni: +i**
Gazel 135
Mısra: 9
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Beni terk eyledi ol mäh gayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mahzûnu

16. **beni: +i**
Gazel 112
Mısra: 9
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Terk ideli Hâmid beni ol şüh-ı sitemkâr
Dünyâya nigâh eylemez oldum kederümden

22. **beni: +i**
Gazel 139
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ser-be-bâlin-i elem görmesün ağıyar beni
İtme ey rûh-ı revân hecr ile bîmâr beni

17. **beni: +i**
Gazel 115
Mısra: 4
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

23. **beni: -+i**
Gazel 139
Mısra: 2
Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ser-be-bālīn-i elem görmesün ağyār beni
İtme ey rūḥ-ı revān hecr ile bīmār beni

Beni endāḥte-i baḥr-i firāk eyleyeli
Dīdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

24. **beni:** +i

Gazel 139

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Nūr-ı ‘aynum ol iki çeşm-i kebūduñ gāmıdur
Eyleyen tā-be-seḥer her şeb-i bī-dār beni

30. **beni:** +i

Gazel 155

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Būs-ı leb-i la‘lūñe kandur beni
Şol keremi it ki utandur beni

25. **beni:** +i

Gazel 139

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ḥasret-i ḳaddūñ ile bağda zār itdükçe
Murğlar nūşa gelür zann idüp enhār beni

31. **beni:** +i

Gazel 155

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Būs-ı leb-i la‘lūñe kandur beni
Şol keremi it ki utandur beni

26. **beni:** +i

Gazel 139

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Senden ey ḡamzesi ḥūn-ḥ̣ār cūdā olmaz dil
Tığ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

32. **beni:** +i

Gazel 155

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ḳorḳdı gözüm cevır ü cefādan amān
İtmemeye ḡayrı inandur beni

27. **beni:** +i

Gazel 139

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ḥadden efzūn ise de cürmüm eger ‘afv itsün
Seḥeri yāre niyāz ile şabā var beni

33. **beni:** +i

Gazel 155

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Ḥ̣āb-ı girān-ı ḡam ü endūhdan
Pekçe çal ey sâ‘at uyandur beni

28. **beni:** +i

Gazel 147

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Sāḥil-nişīn-i vaşluñ olup ḡayrılar beni
İtdūñ yem-āşnā-yı maḥabbet semek gibi

34. **beni:** +i

Gazel 155

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Cem‘ ola eṭrāfuma pervānegān
Ol ḳadar ‘aşḳuñ ile yandur beni

29. **beni:** +i

Gazel 148

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

35. **beni:** +i

Gazel 155

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Derdini şor Hâmid'ün ey mäh-rû
Bir şeb tâ şubh boşandur beni

36. **beni: +i**
Gazel 156
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Beni bülbül gibi giryân ider bir gonce-leb şimdi
Pür oldı güş-i 'âlem nâle vü zârumla hep şimdi

37. **beni: +i**
Tahmis 1
Mısra: 16
Birinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hâli.
II. Âşık.

Gelün inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

38. **beni: +i**
Nazm 2
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hâli.
II. Âşık.

Beni İlâhi cehâletle şermsâr itme
Kitâb-hâne-i 'irfân içinde h'âr itme

39. **beni: +i**
Nazm 2
Mısra: 3
Birinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hâli.
II. Âşık.

Fürû-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O gayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

40. **beni: +i**
Nazm 5
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hâli.
II. Âşık.

Sâķī beni de dâķil-i bezm-i tarab eyle
Tertüb-i şafâ-baķş-ı çerâģân-ı şeb eyle

41. **beni: +i**
Gazel 3
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamiri. ben. II. Âşık.

Bir elâ gözli beni itdi giriftâr-ı hevâ
Oldı cân ü dilüm âzürde-i ekdâr-ı hevâ

benüm:

1. **benüm: +üm**
Gazel 7
Mısra: 10
Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ėam-ı müfriť helâke Hâmidâ bādī olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânīde endişem şafâdur hep

2. **benüm: +üm**
Gazel 20
Mısra: 1
Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ey benüm rişte-i pür-tâb ü tüvânüm Cāvīd
Bâ'is-i derd-i dilüm âh u fiģânüm Cāvīd

3. **benüm: +üm**
Gazel 20
Mısra: 10
Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Rûy-mâl-i kademünçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revânüm Cāvīd

4. **benüm: +üm**
Gazel 24
Mısra: 9
Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ol gülün küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryâdını gülşende kimler başdurur

5. **benüm: +üm**
Gazel 33
Mısra: 11
Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Cânibümde benüm ol çeşm-i mûkaķķal var iken
Hâmidâ fehmi idemem dīde-i âhū nedür

6. benüm: +üm

Gazel 38

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Firāvān bülbüli bir nev-resīde gül' 'izārum var
Benüm bu bāğ-ı 'ālemde tehī mi āh u zārum var

7. benüm: +üm

Gazel 38

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Fezā-yı sīnemi cevlangāh-ı esb-i nāz eyler
Benüm bāzi-i rumḥa mübtelā bir şeh-süvārum var

8. benüm:

Gazel 40

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ne lāyık āsiyāb-ı ārzūlarda ğubār olmak
Bu 'ālemde benüm bir tane gönüm bir de gendüm var

9. benüm:

Gazel 40

Mısra: 12

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Ferāğāt eyledüm şemm-i gül ü sünbülde ey Hāmid
Benüm bir verd-i bāğ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

10. benüm: -+üm

Gazel 75

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Dilde dāğum yok dīdede hūn-ı eşküm
Sāyesinde benüm ol serv-i revānuñ nem yok

11. benüm: +üm

Gazel 75

Mısra: 12

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Seyf-i zer-kaḇza-i ebrūsı ile ey Hāmid
Ḥāṭrum olmaya mecrūḥ benüm bir dem yok

12. benüm: +üm

Gazel 93

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

'Aşk-ı cān-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Ḥānemi vīrān iden kendi sipāhumdur benüm

13. benüm: +üm

Gazel 93

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

'Aşk-ı cān-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Ḥānemi vīrān iden kendi sipāhumdur benüm

14. benüm: +üm

Gazel 93

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Tahtgāh-ı şāh-ı ğam bir şehir-i kübrādur tenüm
Eşk ābum dīde çāhum mū giyāhumdur benüm

15. benüm: -+üm

Gazel 93

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Böyle ser-keş bī-vefā bī-raḥm 'āşık-küş iden
Kānlı zālīm hep seni baht-ı siyāhumdur benüm

16. benüm: -+üm

Gazel 93

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Dām-ı ümmīdüm berāy-ı āhuvān-ı 'işvedür
Deşt ü şahrā-yı maḥabbet şaydgāhumdur benüm

17. benüm: -+üm

Gazel 93

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Çarḥı zeyn eyler kevākib şanma Hāmid giceler
Ber-hevā olmuş şerār-ı nār-ı āhumdur benüm

18. **benüm:** +üm

Gazel 108

Mısra: 11

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Benüm keyfiyyetüm yâr ile Hâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

19. **benüm:** +üm

Gazel 137

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ârâ ile geçdi
Ömrüm benüm eyvâh ki hulyâ ile geçdi

20. **benüm:** -+üm

Kaside 2

Mısra: 41

Birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

benüm gibi:

1. **benüm gibi:**

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Benim gibi, bana benzeyen.

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrânı mı var
Âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sâmânı mı var

benümle:

1. **benümle:** +üm, +le

Gazel 50

Mısra: 5

Benimle birlikte.

Bir iki üç dakîka benümle yürise yâr
Şevk-ı dil-i şikestem o sâ'at füzûn olur

2. **benümle:** -+le

Gazel 64

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri. II. Âşık.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

3. **benümle:** -+le

Gazel 134

Mısra: 7

Ben birinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Bülbül benümle kendüi hem-nâle şanmasun
Ben her faşıl-da zârum o faşl-ı bahârda

beñzer:

1. **beñzer:**

Gazel 51

Mısra: 8

*İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak
kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.*

Dil-i şad-pâre-i miskîn ser-i ferhâlünde
Beñzer ol fâhteye pençe-i 'uqâbdadur

2. **beñzer:**

Gazel 72

Mısra: 9

*İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak
kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.*

Çameri sihr ile hâş itmege beñzer gâra
Almak âğuşa seni bir gice der-zîr-i lihâf

3. **beñzer:**

Gazel 73

Mısra: 2

*İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak
kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.*

Bir dil ki zülf-i yârda añun mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tâ'ire kim âşiyânı yok

4. **beñzer:**

Gazel 73

Mısra: 4

*İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak
kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.*

Cânânesinden ayrılan 'uşşâk-ı dil-figâr
Beñzer o küşteğâne ki rûh-ı revânı yok

ber:

1. **ber:**

Gazel 96

Mısra: 6
Vermek.

Virdüm nihâl-i kâma dü-çeşmümle bunca âb
Ammâ bedel o şulara andan ber isterüm

ber virür:

1. ber virür:

Gazel 49

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yemiş vermek, meyve vermek.

‘Uşşâka giderek o tıfil bûseler virür
Zirâ nihâl-i tâze yetişdükçe ber virür

berât:

1. berât:

Nazm 3

Mısra: 4

Kurtuluş.

Mülk-i şafâ-yı hâfırı zabt eylesün varup
Dest-i niyâz-ı Hâmid-i zâra berât vir

berây-ı âhuvân-ı ‘işvedür:

1. berây-ı âhuvân-ı ‘işvedür: +dür

Gazel 93

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İşveli ceylanlar(sevgililer)için.

Dâm-ı ümmîdüm berây-ı âhuvân-ı ‘işvedür
Deşt ü şahrâ-yı maḥabbet şaydgâhumdur benüm

berây-ı intizâm-ı ‘âşıkân:

1. berây-ı intizâm-ı ‘âşıkân:

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âşıkların düzeni için.

Saḥa lâyıḳ budur yek-rüz-ı çâr-dehde ey meh-rû
Berây-ı intizâm-ı ‘âşıkân tertîb-i divân it

berây-ı maṭlab:

1. berây-ı maṭlab:

Gazel 44

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
İsteği için.

Bî-hude eyleme ta‘cîl berây-ı maṭlab
Vakti geldükde olur bâr-ı dıraṭtan dökülür

berber:

1. berber:

Gazel 24

Mısra: 4

Berber; saç ve sakal kesmeyi meslek edinmiş kimse.

Pâk olur lâ-büd çıkan kâlâ yed-i üstâddan
Ḥaṭ-ber-âver dil-berûn ‘aybını berber başdurur

2. berber:

Beyit 4

Mısra: 2

Berber; saç ve sakal kesmeyi meslek edinmiş kimse.

Ḳıyâs itdüm ki toḡdı perde-i şeb çâk olup ḥurşîd
Bugün ḥaṭṭ-ı ‘izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

ber-dâra:

1. ber-dâra: +a

Gazel 109

Mısra: 8

Salbedilmiş, asılmış.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
‘Âşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

ber-dil-i çäkem:

1. ber-dil-i çäkem: +em

Beyit 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Paramparça perîşân gönül.

Peygâm-ı ruḥat k’ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem‘î şevved u şu‘le dihed ber-ser-i ḥäkem

bere-i nâz:

1. bere-i nâz:

Gazel 88

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nazlı kuzu.

Çağurma rak'ibi yanu'ña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hîle vü dek gel

berg-i gonce:

1. berg-i gonce:

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gonca yaprağı.

Hele ol lebleri çün berg-i gonce nev-nihâl-ı nâz
Şeher ben bülbül-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmiş

berg-i gülde:

1. berg-i gülde:-+de

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül yaprağı.

Kıyâs itme ki müy-ı 'izâr-ı yârîdur
Bu berg-i gülde haţ-ı Hâzret-i Yesârî'dür

berg-i gül-i ra'nâ-yı:

1. berg-i gül-i ra'nâ-yı: +y, +ı

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu gül yaprağı.

Eger berg-i gül-i ra'nâ-yı terden hâme-püş olsañ
Bu refîâr u leţâfetle sezâ-yı serv-i kıddüñdür

ber-gülistân'est:

1. ber-gülistân'est:

Gazel 9

Mısra: 2

Gül bahçesinin önündedir.

Me-kun kıyâs ki haţ-ı 'izâr-ı cânân'est
Keşîde ebr-i bahârî ki ber-gülistân'est

ber-güzâr:

1. ber-güzâr:

Gazel 122

Mısra: 2

Yadigâr olmak üzere verilen hediye, hatıra.

Fıkr-i müjgân-ı yâr var dilde
Tırveş ber-güzâr var dilde

ber-güzârum:

1. ber-güzârum: +um

Gazel 38

Mısra: 12

Hediye, hatıra.

Ol ebrûsı kemânuñ nâvek-i müjgânıdur zannum
Dimiş kim Hâmid-i dil-süftede bir ber-güzârum var

ber-güzide-i şâh-ı cihândan:

1. ber-güzide-i şâh-ı cihândan: +dan

Kaside 2

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Cihân padişahının seçtiği kimse (İnsanlığa
gönderilen son peygamber Hz. Muhammed).*

O ber-güzide-i şâh-ı cihândan yâ Rab
Nihân-ı vech-i küdûret zamânıdur demidür

ber-hevâ:

1. ber-hevâ:

Gazel 147

Mısra: 7

Havaya gitmiş, kaybolmuş.

Olmağda ber-hevâ gice bir şâh-ı hüsn için
Her bir şerâr-ı âteş-i âhum fişek gibi

ber-hevâ olmuş:

1. ber-hevâ olmuş: +mış

Gazel 93

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaybolmuş, havaya gitmiş.

Çarhı zeyn eyler kevâkib şanma Hâmid giceler
Ber-hevâ olmuş şerâr-ı nâr-ı âhumdur benüm

ber-hevâdur:

1. ber-hevâdur: +dur

Gazel 7

Mısra: 2

Havaya gitmiş, kaybolmuş.

Gelen bu dehr-i dūna 'āzim-i rāh-ı beḳādūr hep
Huşūl-i kām içün sa'y ü hevesler ber-hevādūr hep

berīd:

1. berīd:

Gazel 18

Mısra: 10

Postacı, haberci, tatar, ulak.

İrsāl-ı nāmeden sebebi icinābumuñ
Tek görmesün cemālini ol mehveşuñ berīd

berk-i ḡonceves:

1. berk-i ḡonceves:

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gonca gibi saçılan.

Dillemiş aḡyār berk-i ḡonceves la'l-i lebin
Bilmez idüm nā-sezālar vāḳıf-ı esrār imiş

ber-ser-i ḥākem:

1. ber-ser-i ḥākem:

Beyit 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hükmedenin, hüküm verenin başında.

Peyḡām-ı ruḥat k'ez tu resed ber-dil-i çākem
Şem'ī şevved u şu'le dihed ber-ser-i ḥākem

berter:

1. berter:

Gazel 152

Mısra: 9

Daha, pek çok.

Olur içdükçe şahbā şu'le-i nār-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyuñ hiç sīne-i sūzāna ey sākī

berter olursa:

1. berter olursa: -ur, -sa

Gazel 36

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Değerli olmak.

'Aceb mi berter olursa behāsi ol servüñ
Ki kāmetin de yeşil bir kabā-yı muḥmeli var

berterdür:

1. berterdür: +dür

Gazel 17

Mısra: 6

Daha, pek, çok, en yüksek, üstün, meziyetli, değerli.

Dil-berān-ı ḡayrda seyr itmedüm emşālini
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü ḥāl ü ruḥ

berü:

1. berü:

Gazel 105

Mısra: 2

-den bu yana.

Bün-i pāyında gice yatmış idüm girye-künān
Ḳatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revān

be-sad:

1. be-şad:

Gazel 145

Mısra: 9

Pek çok, çok fazla.

'Azm itdi ḡülsitāna be-şad nāz egerçi yār
Dil-ḥastesine bir gül-i ra'nā getürmedi

beste-i dām-ı zülfüñ:

1. beste-i dām-ı zülfüñ: +üñ

Gazel 154

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) tuzak saçlarının bestesi.

Dil-i miskīn olalı beste-i dām-ı zülfüñ
Āh kim meşrebimüz avladı bezm-i sevdāyı

beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün:

1. beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün:

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gece renkli saçların zincirinin bestesi, nağmesi.

Fāriḡ olduḡ o heveslerden o sevdālardan
Beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün degülüz

beste-i zencir-i zulf-i yar iderüz:

1. **beste-i zencir-i zulf-i yar iderüz:** -er, -üz

Gazel 57

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçını zincir bağı gibi yapmak.

Uşul ile boşanur Hâmidâ dil-i şeydâ

Ne dem ki beste-i zencir-i zulf-i yar iderüz

beste-i zulfüne:

1. **beste-i zulfüne:** -+ü, -+ñ, -+e

Gazel 62

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zülüflere bağlanmış. II Zülüflere tutulmuş.

Mâ'il-i 'arızuñ itmez gül-i hândâna heves

Beste-i zulfüne düşmez kıla reyhâna heves

be-sür'at:

1. **be-sür'at:**

Gazel 39

Mısra: 12

Hızla.

Hâmid karar eylemez âmac-ı sînde

Peykân-ı tîr-i dost be-sür'at gelür geçer

bevâzı çeşmümün çarh u siyâhı:

1. **beyâzı çeşmümün çarh u siyâhı:** +ı

Gazel 54

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gözümün beyazının içinde dönen siyahı.

Beyâzı çeşmümün çarh u siyâhı ebr-i çâpük-rev

Sirişk-i hasretüm ârâmsız emtârdur sensiz

beytüm:

1. **beytüm:** +üm

Gazel 126

Mısra: 1

İki mısradan oluşan nazım. II Şiir.

Olsa her beytüm 'aceb mi rüy-ı cânân üstine

Haşr ider güftârını bülbül gülîstân üstine

bezimde:

1. **bezimde:** +de

Gazel 54

Mısra: 3

Bezm, meclis.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâk-ı zâra ey qâdi mevzûn

Delinmiş bağı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

2. **bezimde:** -+de

Gazel 57

Mısra: 3

İçkili, eğlenceli meclis.

Bezimde la'l-i lebin bahşini 'ayânen idüp

Nühüfte râzımuza halka âşikâr iderüz

3. **bezimde:** -+de

Gazel 67

Mısra: 4

İçkili, eğlenceli meclis.

Mihre nigâh 'ayb olur itmek o rinde kim

İtmiş bezimde bir kadeh-i gam-zidâ zabıt

be-zîr-i zulf-i mu'anber:

1. **be-zîr-i zulf-i mu'anber:**

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel kokan saçlarının altı.

Rüyuñ be-zîr-i zulf-i mu'anber nihân olur

Şan ebr içinde mâh-ı münevver nihân olur

bezl itse:

1. **bezl itse:** -se

Gazel 49

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bol bol verme, saçma.

Hâmid vişâl için n'ola bezl itse varını

Şâhân o zevke saltanat-ı bahr ü ber virür

bezm:

1. **bezm:**

Gazel 14

Mısra: 9
İçkili, eğlenceli meclis.

Böyle bir bezm görülmüş mi 'aceb k'anda ola
Yâr ü 'aşık kadeh-i neşve-fezâ bir iki üç

bezmde:

1. **bezmde:** +de
Gazel 140
Mısra: 7
İçkili, eğlenceli meclis.

Her ne zamân bezmde mest-i mey-i nâz olup
Baña niğâh eylese yüregüm oynar idi

2. **bezmde:** -+de
Gazel 154
Mısra: 13
İçkili, eğlenceli meclis.

Bezmde la'l-i leb-i yâre tokınmış Hâmid
Görmesün gayrı gözüm câm-ı neşât-efzâyı

bezme:

1. **bezme:**
Gazel 80
Mısra: 1
İçkili, eğlenceli meclis.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başâr gamzelerün
İbtidâ şoñbeti hançerden açar gamzelerün

bezmi:

1. **bezmi:** +i
Gazel 142
Mısra: 1
İçkili, eğlenceli meclis.

Bezmi kimdür men' iden teşrîfden cânım seni
Söyle kim döndürdi bizden mâh-ı tâbânım seni

bezm-i 'aşka:

1. **bezm-i 'aşka:** +a
Gazel 135
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Aşk meclisi.

Hemân vird-i zebân it kâkül-i Leylâ-yı şeb-günü
Murâduñ da'vet ise bezm-i 'aşka rûh-ı Mecnûn'ı

bezm-i firâkında:

1. **bezm-i firâkında:** +ı, +n, +da
Tahmis 1
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
Ayrılık meclisi.

Zevkumı bezm-i firâkında ta'accüb kılmañ
İçdügüm hûn-ı ciger bâde-i hamrâ mı degül

bezm-i ğamda:

1. **bezm-i ğamda:** -+da
Gazel 5
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gam meclisi.

Dil bezm-i ğamda tâ-be-key itsün fîğân ü zâr
Meksûr-ı seng-i hecr ola mînâ neden revâ

bezm-i hâşımuza:

1. **bezm-i hâşımuza:** +ı, +muz, +ı
Gazel 85
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Temiz, saf meclis. II Aşk meclisi, dostlar meclisi.

Nâ-gâh bezm-i hâşımuza rûşen it bu şeb
Ey mâh-pâre muntazır-ı peygâm olma gel

bezm-i meyde:

1. **bezm-i meyde:** +de
Gazel 131
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
İçki meclisi.

Bakılmaz rüyına kesb-i tarâvet eyler ol rûtbe
O gül-rû bezm-i meyde sâgar-ı ser-şâr gördükçe

2. **bezm-i meyde:** +de
Gazel 152
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
İçki meclisi.

Sürilsün baḡs-i la' lüm bezm-i meyde dā'imā dirsün
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sākī

bezm-i sevdāy:

1. bezm-i sevdāy: +y, +ı

Gazel 154

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk meclisi.

Dil-i miskīn olalı beste-i dām-ı zülfün
Âh kim meşrebimüz avladı bezm-i sevdāy

bezm-i vaşında:

1. bezm-i vaşında: +ı, +n, +da

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma meclisi. II Elest bezmi.

O kân-ı behcet-i sīm-âb-ı cismün bezm-i vaşında
Olur lertzân vücudum şöhet-i hicrân açıldukça

bī-amān:

1. bī-amān:

Gazel 116

Mısra: 6

İnsafsız, merhametsiz.

Güdāz iden dilümi püte-i cefâlarda
Bu bī-amān ü bu zālīm bû-semendür (?) bu

bī-'ār:

1. bī-'ār:

Gazel 63

Mısra: 2

Arsız, utanmaz.

Söylenürdi bir zamān kūyında sārık var imiş
Ol meger agyârdan bir mürtekib bī-'ār imiş

bī-bedel:

1. bī-bedel:

Gazel 15

Mısra: 7

Eşsiz, bedelsiz.

Gülşen-i hoş-nükhet-i 'aşkuñ şafası bī-bedel
Dem-be-dem bülbülveş ammā âh u zâr itmek de güç

2. bī-bedel:

Gazel 126

Mısra: 9

Eşsiz, eşiti ve dengi olmayan.

Bī-bedel bir şühşuñ hūbān içinde hāşılı
Hüsni ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

bī-çäre:

1. bī-çäre:

Gazel 120

Mısra: 4

Çaresiz. II Düşkün, zavallı.

Bir kerre eylesem ol gülün rüyına nigāh
Bī-çäre dil o demde ider şad hezār âh

2. bī-çäre:

Gazel 134

Mısra: 3

Çaresiz. II Düşkün, zavallı.

Çaldı nigāh-ı rağbeti bī-çäre gönlümün
'Âlem esîr-i kāküli bir şivekârda

bī-çäre gönlüm:

1. bī-çäre gönlüm: +üm

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Yâr-ı gâr-ı gam-güsâr ü hem-dem idi bir zamān
Şimdicek bī-çäre gönlüm lîk bir âfetdedür

bī-çâreden:

1. bī-çâreden: - +den

Gazel 6

Mısra: 10

Çaresiz, zavallı.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bī-çâreden çıkmaz şadā

bī-çâresine:

1. bī-çâresine: +si, +n, +e

Nazm 6

Mısra: 2

Çaresiz, zavallı.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

bî-çâreve:

1. **bî-çâreve:** +y, +e

Nazm 1

Mısra: 1

Çaresiz, aciz.

Bu ben bî-çâreve lutf u 'inâyet eyle yâ Rabbi
Rehâ-yâb-ı belâ vü derd ü miñnet eyle yâ Rabbi

bî-dâd:

1. **bî-dâd:**

Gazel 19

Mısra: 1

Zulüm, işkence. II Zâlim, sevgili.

Râz-ı 'aşk-ı dilümi eyledi fehmi ol bî-dâd
Dostlar n'ışliyeüm taş-tı men ez-bâm üftâd

bî-dâr:

1. **bî-dâr:**

Gazel 63

Mısra: 10

Uyumayan, uykusuz.

Ben şanurdum gâhi meyl-i h'âb ider kûyında dil
Fikr-i zülfiyle meger şeb-tâ-seher bî-dâr imiş

2. **bî-dâr:**

Gazel 89

Mısra: 8

Uyumayan, uykusuz.

Her şeb tâ-be-seher-i hecirüñ biñ kerre
H'âbdan âh-ı cihân-süz ile bî-dâr olurum

3. **bî-dâr:**

Gazel 131

Mısra: 8

Uyumayan, uykusuz.

Gözüm nûrî hemân h'âb-ı girân-ı nâza meyl ider
Bu ben dil-ğastesin şeb-tâ-seher bî-dâr gördükçe

bî-dâr itme:

1. **bî-dâr itme:** -me

Gazel 146

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uyumamak, uykusuz kalmak.

Giceler ey bülbül-i dil nâle vü feryâd idüp
H'âbdan yok yire bî-dâr itme ol gonce-femi

bî-dâr olup:

1. **bî-dâr olup:**--up

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uykusuz olma.

Gice bî-dâr olup ağıyâr ile der-bezm-i şarâb
Şubhdan şâma dek ol mâh-liķâ h'âbdadur

2. **bî-dâr olup:**--up

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uyumayan, uykusuz.

Gice bî-dâr olup ağıyâr ile der-bezm-i şarâb
Şubhdan şâma dek ol mâh-liķâ h'âbdadur

bî-dârdur:

1. **bî-dârdur:** +dur

Gazel 101

Mısra: 6

Uyumayan, uykusuz.

Olup pâ-beste-i zencîr-i gîsü-yı siyehkârûñ
Giceler şubha dek dîvâneveş bî-dârdur göñlüm

bî-dâr-ı firâk:

1. **bî-dâr-ı firâk:**

Gazel 76

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uykudan ayrı, uykudan uzak.

Ola lâyıķ mıdur ey nâ'im-i gül-pister-i nâz
Şubha dek dîdelerüm her gice bî-dâr-ı firâk

biğâne:

1. biğâne:

Gazel 25

Mısra: 2

Kayıtsız, ilgisiz. II Yabancı.

Dil-i ğam-dide çokdan mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür
Anı biğâne şanma âşinâ-yı serv-i kıddüñdür

bî-gümân:

1. bî-gümân:

Gazel 103

Mısra: 8

Şüphesiz.

Kıssa-ı Mecnûn'ı nazm itmezdi erbâb-ı sühân
Ger zühûrundan haberdâr olsalardı bî-gümân

2. bî-gümân:

Gazel 104

Mısra: 2

Şüphesiz.

Seyr iden ruhsârûñ ey tûñ-zebân âyineden
Zann ider mihrûñ tûlû' uñ bî-gümân âyineden

bî-güneş:

1. bî-güneş:

Gazel 82

Mısra: 3

Günahsız.

Bî-güneş bir demde eyler şad dil-i 'âşık helâk
Ol kadar kıttâl-ı bî-raḥm ü amândur gözlerûñ

2. bî-güneş:

Gazel 146

Mısra: 2

Günahsız.

Cennet-i küyüñdan iḥrâc eyledüñ ben pür-gamı
Bî-güneş lâyıḳ mı giryân eylemek bir âdemi

bî-habermis:

1. bî-habermis: +miş

Gazel 79

Mısra: 6

Haberi olmayan, habersiz.

Telḥî-i zaḥm-ı deşne-i ebrû-yı yârdan
Ağyâr bî-habermis oradan ḥaber virüñ

bi-ḥamdi'llâh:

1. bi-ḥamdi'llâh:

Gazel 86

Mısra: 10

Allah' a şükür olsun, Allah'ın yardımıyla.

Bulandı cûylar baş virdi Ḥamid goncalar yek-ser
Bi-ḥamdi'llâh yetişdüñ geldi ya'ni devr-i bülbül gül

2. bi-ḥamdi'llâh:

Gazel 133

Mısra: 5

Allah'a şükürler olsun, Allah'ın yardımıyla.

Ümîd ü ye'sden âzâdeyem bi-ḥamdi'llâh
Ne bîm-i zillet ü ne kayd-ı nişân var bende

bîh-i nihâlân:

1. bîh-i nihâlân:

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fidan kökü.

Nev-nihâlüm beni zâr itme ki her bâr maṭar
Yağsa pûsîde olur bîh-i nihâlân şeb ü rûz

bîh-i nihâl-i merâm-ı dil:

1. bîh-i nihâl-i merâm-ı dil:

Gazel 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönlün istediği taze fidan(sevgili).

Ġarḳ-âb-ı dîde bîh-i nihâl-i merâm-ı dil
Şimdi ümîd-i ḥâṭır-ı zârum semerdedür

bî-hude:

1. bî-hude:

Gazel 44

Mısra: 3

Boşuna, boş yere,

Bî-hude eyleme ta'cîl berây-ı maṭlab
Vaḳti geldükde olur bâr-ı dıraḥtan dökülür

2. bî-hûde:

Gazel 98

Mısra: 5

Boşuna, boş yere.

Bî-hûde eylemem kafes-i gamda nâleler
Bir gence-i hadîka-i hüsnüñ hezâriyum

bî-hûş u hayrân it:

1. bî-hûş u hayrân it:

Gazel 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şaşırt ve hayran et.

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i gam-h'âre 'aşkuñla
Cemâlün aña bir kez 'arz idüp bî-hûş u hayrân it

bî-huzûr:

1. bî-huzûr:

Gazel 142

Mısra: 4

Huzursuz.

Eylemekden fâriğ oldum Ka'be-i küyuñ tavâf
Bî-huzûr eyler diyü feryâd ü efgânüm seni

bihzâd:

1. bihzâd:

Gazel 19

Mısra: 6

15. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcü.

Seni taşvîr için itse idi nezzâre
Düşürüp hâmesini vâlih olurdu Bihzâd

bî-kadrveş:

1. bî-kadrveş:

Gazel 46

Mısra: 9

Kadir gece(siz), Kadir gecesi olmayan.

Rûzedârân-ı hevân içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zâdem senün bir dâhî şa'bânun mı var

bî-karâra:

1. bî-karâra:-+a

Gazel 10

Mısra: 12

Kararsız.

Hâmid gamuñla giryân deşt-i cefâda püyân
Olmağ revâ mı her an ol bî-karâra rahm it

bî-kesi:

1. bî-kesi: +i

Gazel 13

Mısra: 9

Kimsesiz, çaresiz.

Mâ-dâm gamz ider saña ağıyâr o bî-kesi
Hâmid harîm-i vuşlata me'zûn olur mı hîç

bil:

1. bil:

Gazel 87

Mısra: 1

Anlamak, farkına varmak.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfünle perîşân bil
Netîce hüsnüñe dünyâyı ey meh-pâre hayrân bil

2. bil:

Gazel 87

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfünle perîşân bil
Netîce hüsnüñe dünyâyı ey meh-pâre hayrân bil

3. bil:

Gazel 87

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak.

Begüm ol 'arîzeyn-i sîne-sûz-ı 'aşıkânun sen
Birini mâh-ı tâbân birini mihr-i dirâhşân bil

4. bil:

Gazel 87

Mısra: 6

Anlamak, farkına varmak.

Olur elbetde bâ'is hâdegî-i la'lüne eşküm
Güşâdî-i derûn-ı gonceyi mevķûf-ı bârân bil

5. bil:

Gazel 87

Mısra: 8

Anlamak, farkına varmak.

Tüvânda mür ile yeksânsın nezd-i İlâhî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendüñ Süleymân bil

6. bil:

Gazel 87

Mısra: 10

Anlamak, farkına varmak.

Olur dil keşret-i giryeyle gıldan Hâmidâ hâlî
Rehi tañhîr ider çirk-âbdan âb-ı firâvân bil

7. bil:

Gazel 117

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

bildiñüz:

1. **bildiñüz:**

Kıt'a 2

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

Tahta-i lâciverd-i çarh içre
Bildiñüz mi nedür bu şems ü kamer

bildügüm:

1. **bildügüm:--düg, --üm**

Gazel 138

Mısra: 9

Anlamak, farkına varmak.

Bildügüm gerçi hezâra çıkar ey gonce-dehen
Gayr-ı ma'lûm dahı bendelerüñ var gibi

bildük:

1. **bildük: -dü, -k**

Gazel 108

Mısra: 9

Anlamak, farkına varmak.

O meh zülfüñ perîşân itmege bâ'îş nedür bildük
Göñül murğın uçurmakmış murâdı âşyânından

bildüñüz:

1. **bildüñüz: -dü, -ñüz**

Kıt'a 4

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

Kîse-i lâciverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

2. **bildüñüz:**

Kıt'a 5

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

Tekye-i lâciverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

bile:

1. **bile:**

Gazel 59

Mısra: 4

Dahi, de.

Mümtezicdür emeli luţfı ile dil-dâruñ
Şâd ü hürremde degülsek bile mañzûn degülüz

bilemem:

1. **bilemem: -e, -me, -m**

Gazel 52

Mısra: 6

Anlamak, farkına varmak.

Derûnı cây ideli fikr-i zülf ü ruhsârûñ
Zamânımı bilemem şeb midür nehâr midür

bi'llâh:

1. **bi'llâh:**

Gazel 27

Mısra: 4

"Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrânûñda
Çâr-deh sâlde bi'llâh bu bârân bir olur

2. **bi'llâh:**

Tarih 1

Mısra: 16

"Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

Budur ol şâhib-i fikr-i dağık ü ħurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

bilmege:

1. **bilmege:** -meg, -e

Gazel 109

Mısra: 6

Anlamak, farkına varmak.

Nef'i zarrdur getüren ħâtır-ı mazlûmâna
Dostuñ[un] kadrini bilmege sebebdür düşmen

bilmem:

1. **bilmem:** -me, -m

Gazel 80

Mısra: 3

Anlamak, farkına varmak.

Bilmem ey ruĥları reşk-i gül-i ter ğamzelerün
Çanuma girmege niyyet mi ider ğamzelerün

2. **bilmem:** -me, -m

Gazel 90

Mısra: 1

Anlamak, farkına varmak.

İzâruñ mihr-i enver mi meh-i tâbân mıdur bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâķûť ya mercân mıdur bilmem

3. **bilmem:** -me, -m

Gazel 90

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

İzâruñ mihr-i enver mi meh-i tâbân mıdur bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâķûť ya mercân mıdur bilmem

4. **bilmem:** --me, --m

Gazel 90

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak.

Perîşân eyleyen efkâr-ı dūr-â-dūr ile göñlüm
Ġam-ı devrân mı fikr-i kâķül-i cânân mıdur bilmem

5. **bilmem:** -me, -m

Gazel 90

Mısra: 6

Anlamak, farkına varmak.

Hezârân şerĥa vü sūrâĥ peydâ oldı sînemde
Nigâhuñ tîr midür ĥançer-i bürrân mıdur bilmem

6. **bilmem:** -me, -m

Gazel 90

Mısra: 8

Anlamak, farkına varmak.

Çarâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Ġamuñ şâĥib-serâ-yı dil midür miĥmân mıdur bilmem

7. **bilmem:** -me, -m

Gazel 90

Mısra: 10

Anlamak, farkına varmak.

Gelüp bir dem görünmez her ne rûtbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Ĥâmidâ insân mıdur bilmem

8. **bilmem:** -me, -m

Gazel 108

Mısra: 3

Anlamak, farkına varmak.

Ĥať-âverlük deminden şor o şûĥuñ evvelüñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

9. **bilmem:** -me, -m

Gazel 141

Mısra: 6

Anlamak, farkına varmak.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Raķîbi kūyına bilmem ki dîdebân mı ķodı

10. **bilmem:** -me, -m

Gazel 156

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak.

Muķaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'îş olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebeb şimdi

11. **bilmem:** -me, --m

Nazm 7

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hüsn
Bilmem ne sebep oldu bu dil-rîşe kırıldı

12. **bilmem:** -me, --m

Gazel 52

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak.

Bu hâk-pâyına bir nîm-nigâh-ı luğf itmek
O nağl-ı 'işveye bilmem 'aceb ki bâr mîdur

13. **bilmem:** -me, --m

Gazel 28

Mısra: 7

Anlamak, farkına varmak.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şûh-ı dil-fırîb
Geh cevri ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

14. **bilmem:** --me, --m

Gazel 29

Mısra: 11

Anlamak, farkına varmak.

Bilmem ne yapıdı eylemedüm hayliden su'âl
Hâmid-i dil-i şikestemüz ol sîm-berdedür

bilmeñ:

1. **bilmeñ:** -me, -ñ

Tahmis 1

Mısra: 16

Anlamak, farkına varmak.

Gelün inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

bilmez:

1. **bilmez:** --mez

Gazel 63

Mısra: 8

Anlamak, farkına varmak.

Dillemiş agyâr berk-i gonceveş la'l-i lebin
Bilmez idüm nâ-sezâlar vâkıf-ı esrâr imiş

2. **bilmez:** -mez

Gazel 31

Mısra: 14

Anlamak, farkına varmak.

Geh kudümüñ öpmek ister geh 'izâr-ı mehveşüñ
Hâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lâluğ nedür

bilse:

1. **bilse:** -se

Gazel 37

Mısra: 5

Anlamak, farkına varmak.

Dil zebân-ı hezâr bilse n'ola
Bülbül-i gülşen-i maḥabbetdür

bilsem:

1. **bilsem:** -se, -m

Gazel 131

Mısra: 9

Anlamak, farkına varmak.

Derünüñ seng-i hârâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dâd
Beni rahm eylemezsin künc-i gâmda zâr gördükçe

2. **bilsem:** -se, -m

Gazel 24

Mısra: 9

Anlamak, farkına varmak.

Ol gülün küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryâdını gülşende kimler başdurur

3. **bilsem:** -se, -m

Gazel 46

Mısra: 8

Anlamak, farkına varmak.

Bâb-ı 'iklîm-i derünümünden duḡul itmekdesin
Bilsem ey serdâr-ı gâm destünde fermânuñ mı var

bilseñ:

1. **bilseñ:** -se, -ñ

Gazel 141

Mısra: 7

Anlamak, farkına varmak.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruḡsâr
Raḡîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı ḡodı

bilür:

1. bilür:--ür

Gazel 42

Mısra: 6

Anlamak, farkına varmak.

Çıl vaşf-ı ebruvânımı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancak kalem bilür

2. bilür: -ür

Gazel 42

Mısra: 8

Anlamak, farkına varmak.

Hûri misûn ki şûret-i nev'-i beşerdesün
Dil-dâdegân küyüñ bağ-ı İrem bilür

3. bilür: -ür

Gazel 42

Mısra: 10

Anlamak, farkına varmak.

'Arz eyle Mîr Nâşid'e Hâmid bu nazmuñı
Kâdrüñ senüñ faķaķ o kerîmü'ş-şiyem bilür

4. bilür: -ür

Gazel 91

Mısra: 5

Anlamak, farkına varmak.

Bilür yok kâdr-i mir'ât-ı cemâlüm hayf dirmişsin
Bu 'âlem içre bir ehl-i başîret yok mı sulţânüm

5. bilür: -ür

Gazel 42

Mısra: 1

Anlamak, farkına varmak.

Eller akan sirişkümi küyında yem bilür
Ol gül-'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

6. bilür:--ür

Gazel 42

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak.

Eller akan sirişkümi küyında yem bilür
Ol gül-'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

7. bilür: -ür

Gazel 42

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkâr cümle halk
Ebrûlaruñ ğamıyla kad-i mâhı ham bilür

bilür mi:

1. bilür mi: -ür, -mi

Gazel 143

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bilir mi? II Tanur mı?

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müştaş olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

2. bilür mi: -ür, -mi

Gazel 143

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bilir mi? II Tanur mı?

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müştaş olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

3. bilür mi: -ür, -mi

Gazel 143

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bilir mi? II Tanur mı?

Bahş itse dil femûnden âzürde olma şâhum
Dîvâne hiç ketm-i râz-ı nihân bilür mi

4. bilür mi: -ür, -mi

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bilir mi? II Tanur mı?

İtdükleruñ bu hâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

5. bilür mi: -ür, -mi

Gazel 143

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Bilir mi? II Tanır mı?

Meyl ide mi kenâr-ı cüy-ı sirişk-i çeşme
Ol serv-i nâz zevk-ı âb-ı revân bilür mi

6. **bilür mi:** -ür, -mi

Gazel 143
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Bilir mi? II Tanır mı?

Sultân-ı fakra Hâmid birdür bülend ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

bilür misûn:

1. **bilür misûn:** -ür, - misûn

Kaside 2
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Bilir misin?

Seni bu mertebe terğîb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misûn ki ne hâlet zamânıdur demidür

bilürdüm:

1. **bilürdüm:** --ür, --dü, --m

Gazel 63
Mısra: 11
Anlamak, farkına varmak.

Hâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sîneyi
Kaşd iden ammâ ki câna ğamze-i hûn-h'âr imiş

bilürsün:

1. **bilürsün:** --ür, --sün

Gazel 112
Mısra: 2
Anlamak, farkına varmak.

Taḥrîk ile müjġānuñ dūr itmede çeşmüñ
Kaşd itmege neşter mi bilürsün cigerümden

bilürüm:

1. **bilürüm:** -ür, -üm

Gazel 20
Mısra: 12
Anlamak, farkına varmak.

Âteş-i 'aşkı ile sen de bir âyîne ruḥuñ
Bilürüm sülḥtesün tûṭi-zebānum Cāvîd

bîmâr:

1. **bîmâr:**

Gazel 89
Mısra: 2
Hasta. II Aşk derdine düşmüş olan.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyehkâr olurum
Ḥavfım oldur ki ol efkâr ile bîmâr olurum

2. **bîmâr:**

Gazel 118
Mısra: 2
Hasta. II Aşk derdine düşmüş olan.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yâr elinden âh âh
'Âcizüm her dem iki bîmâr elinden âh âh

3. **bîmâr:**

Gazel 131
Mısra: 1
Hasta. II Aşk derdine düşmüş olan.

Alur deste eṭṭbâ nabzını bîmâr gördükçe
Ele almaz dil-i bî-tâbum ammâ yâr gördükçe

4. **bîmâr:**

Gazel 139
Mısra: 2
Hasta. II Aşk derdine düşmüş olan.

Ser-be-bâlîn-i elem görmesün aġyâr beni
İtme ey rûḥ-ı revân hecr ile bîmâr beni

5. **bîmâr:**

Gazel 140
Mısra: 4
Hasta. II Aşk derdine düşmüş olan.

Keşret-i tedbîr ile oldı şifâ-yâbter
Pister-i ğamda gönül hecr ile bîmâr idi

bîmâr-ı firâk:

1. **bîmâr-ı firâk:**

Gazel 76
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Ayrılık hastası.

Dahı nâz itmede teşrîfe tabîb-i cânım
Dil ise oldı düşüp pistere bîmâr-ı firâk

bîm-i lağzişden:

1. bîm-i lağzişden: +den

Gazel 97
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Dilin sürçmesi korkusu.

Belâgat sâhasında bîm-i lağzişden emîn oldum
Kümeýt-i hâmenüñ pâyını ol rûtbe kayar itdüm

bîm-i zillet:

1. bîm-i zillet:

Gazel 133
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hor görölme, aşağılanma korkusu.

Ümîd ü ye'sden âzâdeyem bi-hamdi'llâh
Ne bîm-i zillet ü ne kayd-ı nişân var bende

bîmnâk itmege:

1. bîmnâk itmege: +e

Beyit 6
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Korkmak.

Bîmnâk itmege 'uşşâk-ı sitem-h'ârı rakîb
Bâğ-ı vaşla dikilür her gice tendîse gibi

biñ:

1. biñ:

Gazel 53
Mısra: 10
Bin, pek çok. II Aşırılık ve çokluk ifade eder.

Ne hâşiyet var o şühûñ ruñında ey Hâmid
Ki bir nigâh ile biñ çeşm-i 'âşıkân açılır

2. biñ:

Gazel 77
Mısra: 9
Bin, pek çok. II Aşırılık ve çokluk ifade eder.

Biñ cânım olsa mağdemüñe eylerüm nişâr
Yûsuf-cemâlüm öyle harîdârûñum senüñ

3. biñ:

Gazel 82
Mısra: 7
Bin, pek çok.

Tarfetü'l-'ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l-'aceb fettân ü şehhâr-ı cihândur gözlerüñ

4. biñ:

Gazel 133
Mısra: 12
Bin, binlerce, pek çok.

Çi sūd o gonce-i bâğ-ı cemâl gūş aşmaz
Mişâl-i murğ-ı çemen biñ zebân var bende

biñ kerre:

1. biñ kerre:

Gazel 89
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bin kere, çok kez.

Her şeb tâ-be-seher-i hecirüñ biñ kerre
H'âbdan âh-ı cihân-süz ile bî-dâr olurum

2. biñ kerre:

Gazel 117
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bin kere, çok kez.

Ağyâra va'deler virüp ey şüh vaşl için
Almak revâ mıdır niçe biñ kerre benden âh

binâ-vı mahzen-i nevre:

1. binâ-yı mahzen-i nevre: +le

Tarih 1
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Yeni hazine binası.

Kulüb-ı nâsdan ol hafvı def'a eyledi himmet
Binâ-yı mahzen-i nevre o esrâr-ı düvel-mahrem

binâ-vı neş'eve:

1. **binā-yı neş'eye:** +y, +e

Gazel 152

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Neşe, mutluluk binası.

Temeldür çün binā-yı neş'eye peymāne ey sākī

Esās-endāz-ı şevk ol hâtır-ı vîrâne ey sākī

bī-nihāyetdür:

1. **bī-nihāyetdür:** +dür

Gazel 37

Mısra: 12

Nihayetsiz, sonsuz.

Bir güle mā'ilüm ki bülbüline

Luṭfi yok cevri bī-nihāyetdür

bī-nişān ü nām:

1. **bī-nişān ü nām:**

Gazel 55

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Adı sanı bilinmez.

Sîne-i bī-kîneme mühr-i maḥabbet başdılar

Bī-nişān ü nām iken kırtās ile hâtem henüz

bī-pervā:

1. **bī-pervā:**

Gazel 107

Mısra: 5

Pervasız, korkusuz.

Bu deşt-i vāsi' -i aşk u vidāda bī-pervā

Ġazāl-ı nāzumı şayd u şikāra geldüm ben

bir:

1. **bir:**

Gazel 3

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.

Sevgiliyi belirtir.

Bir elā gözli beni itdi giriftār-ı hevā

Oldı cān ü dilüm āzürde-i ekdār-ı hevā

2. **bir:**

Gazel 4

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Ta'ab çekme merāmuñ bendeñe ihsān-ı digerse

Göñül bir nīm-nigāh-ı luṭf ile memnūn olur cānā

3. **bir:**

Gazel 1

Mısra: 6

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Görmesem çekmem te'essüf ba'd-ez-în peymānemi

Virdi 'aşk-ı dil-rübā bir güne keyfiyyet baña

4. **bir:**

Gazel 6

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Maḥşuş cevri itmek baña bir vechle düşmez aña

5. **bir:**

Gazel 11

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Āşık-ı ğam-h'ārına va'd-i vişālinden dönen

Bir felek-meşreb meh-i tābān elinden el-ġiyās

6. **bir:**

Gazel 11

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bir dūr-i baḥr-ı melāḥat ḥasretiyle rüz u şeb

Ḥ'āba varmaz dīde-i giryān elinden el-ġiyās

7. **bir:**

Gazel 11

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

El-ġiyāsu ve'l-ġiyāsu v'el-ġiyāsu ve'l-ġiyās

Ḥāmīdā bir āfet-i devrān elinden el-ġiyās

8. bir:

Gazel 27

Mısra: 1

Aynı, benzer. II. Sevgili gibi.

Hüb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebūñ gāyeti yok mihr-i dıraḥṣān bir olur

9. bir:

Gazel 27

Mısra: 2

Aynı, benzer. II. Sevgili gibi.

Hüb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebūñ gāyeti yok mihr-i dıraḥṣān bir olur

10. bir:

Gazel 27

Mısra: 4

Tek.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuñda
Çār-deh sâlde bi'llāh bu bārān bir olur

11. bir:

Gazel 27

Mısra: 8

Aynı, benzer. II. Sevgili gibi.

Olsa 'āşıkla n'ola sīne-be-sīne cānān
Gice pervāne ile şem'-i fūrūzān bir olur

12. bir:

Gazel 27

Mısra: 10

Aynı, benzer.

Yāre tekrār-ı niyāz eyleme Ḥāmid rehde
'Arz-ı ḥāl-i dil-i āzürde-i hicrān bir olur

13. bir:

Gazel 29

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bu şeş-der-i cihānda bir ehl-i sükūn yok
Āyendedür kimi kimisi de güzervedür

14. bir:

Gazel 30

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Zamānlar oldu ki şahrā-neverd-i ümmīdüm
Bizüm de dāmımuza belki bir şikār gelür

15. bir:

Gazel 35

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Yār-ı gār-ı gam-güsār ü hem-dem idi bir zamān
Şimdicek bī-çāre gönlüm līk bir āfetdedür

16. bir:

Gazel 36

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bu zīb-i tāze yetişmez mi bāğ-ı ḥüsne kim
Kirās-ı leb gibi bir dāne-i muḥaṣṣalı var

17. bir:

Gazel 37

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bir güle mā'ilüm ki bülbüline
Luṭfi yok cevri bī-nihāyetdür

18. bir:

Gazel 38

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Firāvān bülbüli bir nev-resīde gül'izārum var
Benüm bu bāğ-ı 'ālemde tehī mi āh u zārum var

19. bir:

Gazel 38

Mısra: 4

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fikr-i ruhsāruñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

20. **bir:**

Gazel 38

Mısra: 6

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Fezā-yı sīnemi cevlangāh-ı esb-i nāz eyler
Benüm bāzi-i rumḥa mübtelā bir şeh-süvārum var

21. **bir:**

Gazel 38

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Şabā kat' ideli peygām-ı zülf-i 'anber-eşşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qarārum var

22. **bir:**

Gazel 38

Mısra: 10

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Olinca murğ-ı dil āvīḥte-pā zülfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma girifte bir şikārum var

23. **bir:**

Gazel 38

Mısra: 12

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Ol ebrūsı kemānuñ nāvek-i müjgānıdır zannum
Dimiş kim Ḥāmid-i dil-süftede bir ber-güzārum var

24. **bir:**

Gazel 40

Mısra: 1

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā' il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

25. **bir:**

Gazel 40

Mısra: 5

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Kaçan bir naḥl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saña gel hücreme bār olmam oğlum cüz' i pendüm var

26. **bir:**

Gazel 40

Mısra: 12

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Ferāğāt eyledüm şemm-i gül ü sünbülde ey Ḥāmid
Benüm bir verd-i bağ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

27. **bir:**

Gazel 43

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bugün bir āhenīn mītīn gördüm dest-i Ḥāmid'de
Yine var ise bir şīrīn-lebe kūh-ken olmuştur

28. **bir:**

Gazel 43

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bugün bir āhenīn mītīn gördüm dest-i Ḥāmid'de
Yine var ise bir şīrīn-lebe kūh-ken olmuştur

29. **bir:**

Gazel 45

Mısra: 5

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Tā cezb idince bir dili 'arz-ı cemāl ider
Evvel 'ayān soñra sitemger nihān olur

30. **bir:**

Gazel 46

Mısra: 1

Aynı.

Bir bentüm gibi esîr-i derd-i hicrânun mî var
‘Âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sâmânun mî var

31. **bir:**

Gazel 50

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir iki üç dakîka benümle yürise yâr
Şevk-ı dil-i şikestem o sâ‘at füzûn olur

32. **bir:**

Gazel 52

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bu hâk-pâyına bir nîm-nigâh-ı lutf itmek
O nañl-ı ‘işveye bilmem ‘aceb ki bâr mıdur

33. **bir:**

Gazel 53

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Huşûl-ı mañlab içün bir mu‘în lâzımdur
Vezân-ı bād kâfâdansa bād-bân açılır

34. **bir:**

Gazel 53

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ne hâşiyet var o şûhuñ ruñında ey Hâmid
Ki bir nigâh ile biñ çeşm-i ‘âşıkân açılır

35. **bir:**

Gazel 54

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Hezârân dil-ber-i meh-peyker alsa çâr-eñrâfım
Gözümde her biri bir şüret-i dîvârdur sensiz

36. **bir:**

Gazel 55

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Aftâbum eylemişdi bir seher ‘arz-ı cemâl
Bunca demler geçdi çeşmânımda bâķī nem henüz

37. **bir:**

Gazel 63

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Söylenürdi bir zamân küyında sârık var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-‘âr imiş

38. **bir:**

Gazel 63

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bir hañ-âver şûh seyr itdüm zamânıyla veli
Büyü ‘âlem-gîr bir ra‘nâ gül-i bî-hâr imiş

39. **bir:**

Gazel 63

Mısra: 6

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bir hañ-âver şûh seyr itdüm zamânıyla veli
Büyü ‘âlem-gîr bir ra‘nâ gül-i bî-hâr imiş

40. **bir:**

Gazel 67

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

İtse ‘aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıñ
Eyler nice memâliki bir pādşâ zabıñ

41. **bir:**

Gazel 67

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Sevdâ-yı râme düşmiş ‘aceb dil ol âfeti
Bir pādşâhı hîç ide mi bir gedâ zabıñ

42. bir:

Gazel 67

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Ğavvâş-ı baħr-ı aşk olalı Hâmid eyledüm
Bir gevher-i yegâne-i âlem-behâ zabıt

43. bir:

Gazel 84

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm
Murğî çok bir telden örme âşiyândur perçemüñ

44. bir:

Gazel 85

Mısra: 9

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkûl-i ħam-der-ħam olma gel

45. bir:

Gazel 88

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Şûfî bu ta'aşşub saña bir fâ'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

46. bir:

Gazel 91

Mısra: 6

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bilür yok kâdr-i mir'ât-ı cemâlüm ħayf dirmişsin
Bu âlem içre bir ehl-i başîret yok mı sultânüm

47. bir:

Gazel 93

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Taħtgâh-ı şâh-ı ħam bir şehir-i kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mû giyâhumdur benüm

48. bir:

Gazel 94

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bu kâd ü bu ruhla bâğ-ı ħüsnde
Bir nihâl-i verd-i aħmersüñ begüm

49. bir:

Gazel 94

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Dîde-i 'uşşâkı eyler ħıyrenâk
Burc-ı behcetde bir aħtersüñ begüm

50. bir:

Gazel 94

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Zîver-i engüşî-i ragbet ol yûri
Bir müşa'sa' pāk cevhersüñ begüm

51. bir:

Gazel 96

Mısra: 4

Aynı, benzer.

Tahrîr ü kayda vaşf-ı ruh-ı al-ı dil-beri
Evrâk-ı gülden olmalı bir defter isterüm

52. bir:

Gazel 96

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Mes'ûlûme müsâ'ade Hâmid iderse çarħ
Bir şırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

53. bir:

Gazel 98

Mısra: 6

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Bî-hüde eylemem kâfes-i gamda nâleler
Bir gence-i hadîka-i hüsnüñ hezâriyum

54. bir:

Gazel 99

Mısra: 7

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Nazarum nâgeh bir âfet-i delâke düşüp
Cân ü dil sühte-i âteş-i tün oldı tamâm

55. bir:

Gazel 100

Mısra: 10

Ayn, benzer.

İdince ma'ni-i in nîz be-guzeredle 'amel
Bir oldı şâdi vü endüh yanımızda bizüm

56. bir:

Gazel 101

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Țutuşdı sînem içre çü behâ-yı derd-i hicrânuñ
Dirğ itfâsı bir nâ-kâbil âteşzârdur gönüm

57. bir:

Gazel 102

Mısra: 4

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Ağyâra lutf u 'âşık-ı zâra cefâ ider
Bir şüh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra hasretüm

58. bir:

Gazel 102

Mısra: 10

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Hâmid çemen baña nice olmaz hâram kim
Bir servi boylı nâzik-i refâra hasretüm

59. bir:

Gazel 105

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ey perî dâ'im alup destüñe bir âyîne
Kendi ruhsârıñı seyr it güle olma nigerân

60. bir:

Gazel 106

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Tavattun eylese bir dilde fikr-i müjgânuñ
Olur mı farkı anuñ hiç gılâf-ı neşterden

61. bir:

Gazel 107

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bu çâr-sûda murâdumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şidka vücûdum 'ayâra geldüm ben

62. bir:

Gazel 111

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Hayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

63. bir:

Gazel 112

Mısra: 8

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Bu mısra' ile fâhr iderüm kıddini görsem
Bir serv yetişdi eğer-i çeşm-i terümden

64. bir:

Gazel 113

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Saňa gencîne-i dâr-ı hüsn ü ân dirlerse şâyândur
Femün bir hoşkâdur kim pür-derünü dürr-i yektâdan

65. **bir:**

Gazel 118

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Cüy-ı eşküm sü-be-sü eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

66. **bir:**

Gazel 119

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir âh ile bu nüh eflâki muhtarık eyler
Dil-i fütâde-i âteş-nişârı söyletme

67. **bir:**

Gazel 122

Mısra: 6

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Eylemem yohsa şekve çün digerân
Bir degül gam hezâr var dilde

68. **bir:**

Gazel 122

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Rûzgâr ile mahv olur şâyed
Şimdilik bir gubâr var dilde

69. **bir:**

Gazel 125

Mısra: 5

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Bir mâhı cüst-cü iderüm kâdadur diyü
Tâ şubh olunca meş'al-i âhumla her gece

70. **bir:**

Gazel 125

Mısra: 8

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Qāl itdi pûte-i gam-ı 'aşk içre gönümi
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gece

71. **bir:**

Gazel 126

Mısra: 9

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Bî-bedel bir şûhsuñ hûbân içinde hâşılı
Hüsni ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

72. **bir:**

Gazel 129

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Tîr-i gamzeñveş bulunmaz bir hadeng-i cân-sitân
Cüst-cü olınsa yek-ser leşker-i Tâtar'da

73. **bir:**

Gazel 130

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Felek ne virdi baña bir kemân murâdumca
Ne urdum 'ömrüm içinde nişân murâdumca

74. **bir:**

Gazel 130

Mısra: 11

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Bir 'andelîb-i nevâ-senc-i sîne-süzüm lîk
Virilmedi baña bir gülsitân murâdumca

75. **bir:**

Gazel 130

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir 'andelîb-i nevâ-senc-i sîne-süzüm lîk
Virilmedi baña bir gülsitân murâdumca

76. **bir:**

Gazel 133

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Hemîşe menzil-i murgân-ı ğam gönül dirler
Harâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

77. bir:

Gazel 134

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Çaldı nigâh-ı raġbeti bî-çâre gönlümün
‘Âlem esîr-i kâkûli bir şîvekârda

78. bir:

Gazel 140

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bir lebi şîrîne dil vâlih ü hayrân olup
Tîşe-zen-i sîne-i vâsi’-i kuhsâr idi

79. bir:

Gazel 140

Mısra: 13

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Hâmid-i âzâdenün var idi bir dil-beri
Ġâyet ile şüh idi lîk sitemkâr idi

80. bir:

Gazel 141

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

İder varanlara bir vaz’-ı nâ-be-câ elbet
Raķîbi kûyına bilmem ki dîdebân mı ķodı

81. bir:

Gazel 144

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Sen bir meh-i sipîhr-i behâsın ki reşk ile
Mihruñ derûmı yandı görünce cemâlünü

82. bir:

Gazel 145

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi gönlümü ammâ getürmedi

83. bir:

Gazel 145

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

‘Azm itdi gülsitâna be-şad nâz egerçi yâr
Dil-ğastesine bir gül-i ra‘nâ getürmedi

84. bir:

Gazel 146

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Cennet-i kûyuñdan iħrâc eyledün ben pür-gamı
Bî-güneħ lâıyık mı giryân eylemek bir âdemi

85. bir:

Gazel 147

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Olmaķda ber-hevâ gice bir şâh-ı hüsñ için
Her bir şerâr-ı âteş-i âhum fişek gibi

86. bir:

Gazel 147

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Bir kaşı yâ ġadeng-i ġam-ı cân-sitân ile
Çıldı delik delik dil-i zârum elek gibi

87. bir:

Gazel 147

Mısra: 18

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.

Vızlar zebûn-ı pençe-i 'aşkuñ olup gönül
Bir 'ankebütuñ ağzına düşmiş siñek gibi

88. **bir:**

Gazel 150

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Gamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra dağı

89. **bir:**

Gazel 152

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Lebûñ fikriyle ben dil-hûndan kaç' itme ihsânuñ
Esîr itdûñ dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâkî

90. **bir:**

Gazel 153

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Fezâ-yı sîne fikr-i 'arızuñla dâğ dâğ oldu
O şahrâ şimdi güller virdi bir ma'mûr bâğ oldu

91. **bir:**

Gazel 154

Mısra: 4

Bir tane.

Keşret-i meşk ile çekdüm gam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

92. **bir:**

Gazel 156

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.

Sevgiliyi belirtir.

Beni bülbül gibi giryân ider bir gönce-leb şimdi
Pür oldu güç-ı 'âlem nâle vü zârumla hep şimdi

93. **bir:**

Gazel 156

Mısra: 5

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Gönül bir meh-cebîn-i mihr-i ruhsârûñ hevâsıyla
Gezer divâneveş şahrâ-be-şahrâ rûz ü şeb şimdi

94. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 31

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Meh ile mihre virûñ bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hıdmet zamânıdur demidür

95. **bir:**

Nazm 4

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Dil-i şeydâ gice her harfde bir âh çeküp
Çaralar kâkülûñ evşâfını dîvân ile

96. **bir:**

Tarih 1

Mısra: 9

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Bulur her emre istiḥdâm için bir şâhib-istiḥkāk
O şâhenşâh ez-ṭaraf-ı Cenâb-ı Kibriyâ mülhem

97. **bir:**

Tarih 1

Mısra: 11

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Huşûşan bir silahdâr-ı yegâna itdi kim peydâ
Füzûni-i seḥâ vü cevdetine reşk ider Ḥâtem

98. **bir:**

Tarih 1

Mısra: 19

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Velî-i ni'metin her laḥzada bir ḥayra sevk eyler
O ser-tâc-ı ḥayır-ḥ'âhân-ı 'âlem 'ârif i mülhem

99. bir:

Gazel 14

Mısra: 9

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Böyle bir bezm görülmüş mi 'aceb k'anda ola
Yâr ü 'aşık kadeh-i neşve-fezâ bir iki üç

100. bir:

Gazel 15

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Mübtelâdan müctenib bir şûha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

101. bir:

Gazel 16

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Çarh-ı ümmîdimüze zînet ü fer virmez mi
Görünüp bir gice âyâ meh-i tâbân-ı feraḥ

102. bir:

Gazel 16

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Çekme ğam bir gün olup baḥr-ı şafâ ğavvâsı
Ḥâmid iḥrâc iderüz taşraya mercân-ı feraḥ

103. bir:

Gazel 19

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Kâse-i ḳalbûmi bir rûte şikest itdün kim
Ġayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

104. bir:

Gazel 20

Mısra: 11

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Âteş-i 'aşkı ile sen de bir âyîne ruḥuñ
Bilürüm sühtesün tûṭi-zebânüm Cāvîd

105. bir:

Gazel 21

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Tâbi' olup efsûs ki iġvâ-yı rakîbe
Bir file deġişdi beni ol şûḥ-ı cefâkâr

106. bir:

Gazel 22

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ḥâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O ṭabîb-i dil ü cân derdüme dermân taḥrîr

107. bir:

Gazel 22

Mısra: 3

Bir, II Öbür.

Ḥâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O ṭabîb-i dil ü cân derdüme dermân taḥrîr

108. bir:

Gazel 23

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Dil bûse-ḥ'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şâhî-i dehr iltimâs ider

109. bir:

Gazel 26

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Baḥa vişâl ile her kim ki bir peyâm virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nizâm virür

110. bir:

Gazel 28

Mısra: 3

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Sen bir perî-cemâl güzelsin ki sevdüğüm
Âyîne-i ruḥuñ gören elbet şafâ ider

111. bir:

Gazel 29

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ẓann eyledüm görünce serin ü miyânını
Bir âb-ı şâfdur seri zîr-i kemereddür

112. bir:

Gazel 36

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

‘Aceb mi berter olursa behâsı ol servûñ
Ki kâmetinde yeşil bir kabâ-yı muḥmeli var

113. bir:

Gazel 46

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Fatḥ-ı sevdâ levnûñi ey dil siyeh-fâm eylemiş
Bir cefâkâr âfet-i zülf-i perîşânûñ mı var

114. bir:

Gazel 58

Mısra: 9

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Hâmidâ nâr-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cân ü dil tûn-şıfat olmada süzân şeb ü rûz

115. bir:

Gazel 60

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Görmezse başınûñ eger evvelce çâresin
Vardur rakîbe eyleyecek bir külâhımız

116. bir:

Gazel 63

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Söylenürdi bir zamân kūyında sârık var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-‘âr imiş

117. bir:

Gazel 65

Mısra: 7

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

İtmege âyâ ki bir şâhib-şecâ‘at yok mıdur
Ben zebûñı pençe-i âlâm-ı devrândan ḥalâş

118. bir:

Gazel 66

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Vaşldur ‘arz-ı vedâd eylemeden yâre garaż
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra garaż

119. bir:

Gazel 67

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Mihre nigâh ‘ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir kadeḥ-i ğam-zidâ zabıṭ

120. bir:

Gazel 67

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Sevdâ-yı râme düşmiş ‘aceb dil ol âfeti
Bir pādşâhı hîç ide mi bir gedâ zabıṭ

121. bir:

Gazel 69

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ol ğonce-i ne’şküfte-dehen geh geh açılşa
Hâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne mâñi’

122. bir:

Gazel 72

Mısra: 6

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

‘Acebâ gird-i cihân-gîr-i ğam-ı devrândan
Var mı bir ḥâtırî âzâde bir âyinesi şâf

123. bir:

Gazel 72

Mısra: 6

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

‘Acebā gird-i cihān-gīr-i ğam-ı devrāndan
Var mı bir hātır-ı āzāde bir āyinesi şāf

124. bir:

Gazel 72

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Haşre dek keyf ile sākī yaturum mest ü harāb
Bir içim bāde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

125. bir:

Gazel 72

Mısra: 10

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Qameri sihr ile haps itmege beñzer ğāra
Almağ āğūşa seni bir gice der-zīr-i lihāf

126. bir:

Gazel 73

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir dil ki zūlf-i yārda añun mekānı yok
Beñzer o murğ-ı t̄ā‘ire kim āşiyānı yok

127. bir:

Gazel 73

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir zālīmūñ maħabbetine dūşdi şimdi dil
İnşāfi yok mürüvveti yok hiç amānı yok

128. bir:

Gazel 75

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Kime ‘arz eyleyeyüm derd-i derūnum āyā
Baña hem-derd olur ‘ālemde bir eh1-i ğam yok

129. bir:

Gazel 77

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Geh nāle gāh girye geh izhār-ı ‘acz idüp
Bir belli başlı ‘āşık-ı bī-‘āruñum senūñ

130. bir:

Gazel 77

Mısra: 8

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Fıkr-i ruħuñla eylerüm āğāz nāleye
Bir bülbul-i nevā-keş-i gülzāruñum senūñ

131. bir:

Gazel 78

Mısra: 5

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ben t̄arīk-i ‘aşkı bir pīre su‘āl itdüm didi
Sālīkāna hā‘il olmaz kimse bāğ-ı kāma dek

132. bir:

Gazel 83

Mısra: 1

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Begüm sen bir gül-i bāğ-ı behā şāyān-ı peh pehsūñ
Degülsūñ lāyık-ı bezm-i gedā şāyeste-i şehsūñ

133. bir:

Gazel 83

Mısra: 9

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Budur bir naħl-i nāz ü mā‘il-i reftārisuñ zannum
Ki zīrā Hāmidā her bār her dem mā‘il-i rehşūñ

134. bir:

Gazel 14

Mısra: 1

Bir kere.

Tevbeler itdüm ise cürm ü hātā bir iki üç
Yeter ey şūh yeter cevri ü cefā bir iki üç

135. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 2

Bir kere.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haṭā bir iki üç
Yeter ey şūḥ yeter cev̄r ü cefā bir iki üç

136. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 4

Bir kere.

Dergehūnde dil ü cān bir de bu bendeñ kāfī
Şıḳlet-i ḡayra ne ḥācet nüdēmā bir iki üç

137. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 6

Bir tane.

Nāle vü āḥ ile zār eylemede hecrūñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehā bir iki üç

138. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 8

Bir tane.

Fırkat ü cev̄r ü sitem cānuma geçdi sākī
Cām şun baña be-ḳavl-i ḥükemā bir iki üç

139. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 10

Bir tane.

Böyle bir bezm görilmiş mi ‘aceb k’anda ola
Yār ü ‘āşık ḳadeḥ-i neşve-fezā bir iki üç

140. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 12

Bir tane.

‘Aşḳuma oldu bu eşyā-yı şelāşe bādī
Çeşm ü ḥāl-i siyeh ü zūlf-i dü-tā bir iki üç

141. **bir:**

Gazel 14

Mısra: 14

Bir tane.

Olsa lāyık bu nev-icādiña pey-rev Ḥāmid
Mır Nāşid gibi pākīze-edā bir iki üç

142. **bir:**

Gazel 27

Mısra: 6

Ayn, benzer.

Ne zamān eylesem aḡyār ile perḥāş u cedel
Varur anlar ile ol āfet-i devrān bir olur

143. **bir:**

Gazel 34

Mısra: 12

*Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. II.
Sevgiliyi belirtir.*

Rü‘yet-i yāḳūt-ı sürḥ itmek menāmında kişi
Leblerin taḳbīle bir meh-peykerūñ ta‘bīr olur

144. **bir:**

Gazel 35

Mısra: 10

Ayn, benzer.

Ḥāmidi fık̄r-i miyānuñ ol ḳadar ḳıldı za‘īf
Dīde-i mü-bīnden pinhān bir ḥāletdedür

bir bir:

1. **bir bir:**

Gazel 143

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tek tek, birer birer.

İtdüklerūñ bu ḥāke bir bir su‘āl itsem
Ol āfet-i yegāne devr-i zamān bilür mi

bir dāḥī:

1. **bir dāḥī:**

Gazel 46

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bundan sonra, artık, bir daha.

Rūzedārān-ı hevāñ içre bu ben bī-ḳadrveş
Ey recep-zādem senūñ bir dāḫī şa'bānuñ mı var

2. **bir daḫi:**
Gazel 88
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bir daha.

Ḳalduḳ şeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daḫi ey mihr-i felek gel

bir de:

1. **bir de:**
Gazel 40
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ayrıca.

Ne lāyık āsiyāb-ı ārzūlarda ḡubār olmak
Bu 'ālemde benüm bir tane ḡöñlüm bir de gendüm var

2. **bir de:**
Gazel 14
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Bir de.

Dergehūñde dil ü cān bir de bu bendeñ kāfī
Şıḳlet-i ḡayra ne ḥācet nūdemā bir iki üç

bir dem:

1. **bir dem:**
Gazel 88
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Bir an.

Şūfī bu ta'aşşub saña bir fā'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

2. **bir dem:**
Gazel 90
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bir an.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perī midür ol āfet Ḥāmidā insān midur bilmem

3. **bir dem:**
Gazel 130
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Bir an.

Perīveşüm ḳapudan nīm ḡösterür kendin
Dirḡ olmadı bir dem 'ayān murādumca

4. **bir dem:**
Gazel 132
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bir an.

Sirişḳ-i dīde-i Ya'ḳūb-dil bir dem sükūn bulsa
Peyām-ı şıḫḫat alsam Yūsuf'umdan kārban gelse

5. **bir dem:**
Gazel 149
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bir an.

Görmesem bir dem ben ol ruḫsār-ı ālı ḡül gibi
Nāle vü feryāda āḡāz eylerüm bülbul gibi

6. **bir dem:**
Gazel 75
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Bir an.

Seyf-i zer-ḳabza-i ebrūsı ile ey Ḥāmid
Ḥāṭırum olmaya mecrūḫ benüm bir dem yok

bir demde:

1. **bir demde:**
Gazel 82
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Bir an.

Bī-güneh bir demde eyler şad dil-i 'āşık helāk
Ol ḳadar ḳattāl-ı bī-raḥm ü amāndur ḡözlerüñ

bir digeri:

1. **bir digeri:-+i**

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir diğeri, başka, öteki.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

bir gün:

1. **bir gün:**

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Hezâr 'aşkına bir gün o gül-'izâr gelür
Miyânenen bu bürüdet gider bahâr gelür

2. **bir gün:**

Gazel 95

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Ruhuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur havfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

3. **bir gün:**

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Bir gün olur yeşillenür 'avn-ı Hudâ ile
Rûy-ı zemîn-i kâm-ı dilûñ eşk-bâriyum

4. **bir gün:**

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Şeh-per-i zülfünle dâ'im rûyuñ eylersün nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'aşıkân

5. **bir gün:**

Gazel 88

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Kalduğ şeb-i hicrânda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir dağ ey mihr-i felek gel

bir güne:

1. **bir güne:**

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir çeşit, bir tür.

Her dem baña bir güne elem olmada 'ârız
Ey kâdir ü kayyüm olan Allâh nedür bu

bir gunedür:

1. **bir gunedür:-+dür**

Gazel 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir türlü.

Herkese bir gunedür feyz-i tecelli-i Hudâ
Olmaz eşcâr-ı digerden tîr illâ gûşlar

bir iki:

1. **bir iki:**

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Birkaç.

Saňa gözüm gibi bir iki merdümân buldum
Nihâl-i kaddûñ için ya'ni bâğbân buldum

2. **bir iki:**

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Birkaç.

Perîveşüm bir iki da'vet ile zâhir olup
Hemân ki meclisüme geldi tâze cân buldum

3. **bir iki:**

Gazel 92

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Birkaç.

O şah-bāza şabā söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı Işfahān buldum

bir iki dem:

1. bir iki dem:

Gazel 149

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kısa bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır.

Haşre dek bu mest ider insānı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebūñ olsun mı sākī mül gibi

bir katre:

1. bir katre:

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir damla.

Şāf-diller zerreveş renciş ile tekdır olur
Āb-ı pāke düşse ger bir katre hūn tağyır olur

bir kerre:

1. bir kerre:

Gazel 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir kez, bir defa.

Şunmadı sākī-i devrān bize bir kerre dirġ
Mül-i neş'eyle tolu sāğar-ı raḡşān-ı feraḡ

2. bir kerre:

Gazel 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir kere, bir defa.

Bir kerre būs-ı pāyūñe şāyeste olmaduk
Ey māh-ı burc-ı ḡisn güzār itdi bunca 'ıd

3. bir kerre:

Gazel 19

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Gülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Ḥāmid
Ġonce-i kām-ı dilüm olmadı ḡayfā ki ḡuşād

4. bir kerre:

Gazel 35

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kez.

Gelmedüñ bir kerre istifsāra ḡalın raḡm idüp
Ḥaste dil bunca zamāndur pister-i firḡatdedür

5. bir kerre:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir defa.

Dāne-i ḡāline itmezdüm nigeḡ meh-rūlaruñ
Murġ-ı dil bir kerre olsa dām-ı hicrāndan ḡalāş

6. bir kerre:

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībüm ḡasretüñle ḡaste vü bīmārdur ḡöñlüm

7. bir kerre:

Gazel 117

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Bāġ-ı ümīd-i Ḥāmid'e bir kerre gelmedüñ
Āḡ ey gül-i nihāl-i edeb āḡ senden āḡ

8. bir kerre:

Gazel 120

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Bir kerre eylesem ol gülüñ rüyına nigāḡ
Bī-çāre dil o demde ider şad hezār āḡ

9. bir kerre:

Gazel 144

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Gördün mi künc-i gamda o hercâyî rahm idüp
Hâmid su'âl itmedi bir kerre hâlünü

10. bir kerre:

Beyit 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir defacık, bir kerecik.

Baňa râm olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyvâh eyvâh

bir kez:

1. bir kez:

Gazel 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir defa.

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i gam-h'âre 'aşkuñla
Cemâlün aña bir kez 'arz idüp bî-hûş u hayrân it

2. bir kez:

Gazel 142

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir defa.

Olsa Hâmidveş n'ola mâ'il şemîm-i sünbüle
H'âbda bir kez gören zülfî perîşânum seni

bir kimse:

1. bir kimse:

Gazel 136

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Herhangi biri.

Göremez mığlıni bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyîne de ol mâhuñ eşi

bir lahza:

1. bir lahza:

Gazel 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çok kısa bir an.

Kâr itdi fırkat cânuma rahm eylesün efgânuma
Bir lahza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devâ

2. bir lahza:

Gazel 70

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir an.

Eyleme bir lahza Hâmid terk-i taşşîl-i kemâl
Mâhir olmaz gül ider bedâ' itdügi fenden ferâğ

bir şeb:

1. bir şeb:

Gazel 155

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir gece.

Derdini şor Hâmid'ün ey mäh-rû
Bir şeb tâ şubh boşandur beni

bir tane:

1. bir tane:

Gazel 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir tane, II Tek, bir tanecik.

Ne lâyıq âsiyâb-ı ârzûlarda gubâr olmak
Bu 'âlemde benim bir tane gönlüm bir de gendüm var

bir taraftan:

1. bir taraftan: +dan

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir yandan, bir taraftan.

Güzâr-ı 'ömrümün fikriyle ben mağmûm iken her gâh
Yüri var bir taraftan sen de ey sâ'at haber itme

bir yer:

1. bir yer:

Gazel 148

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir yer, herhangi bir yer.

Hâmidâ maksem-i baħrinde bugün cem' olduk
Hişşeme künc-i cefâ nâmına bir yer düşdi

bir zamān:

1. bir zamān:

Gazel 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir zaman.

Yār-ı ğār-ı ğam-güsār ü hem-dem idi bir zamān
Şimdicek bī-çäre gönüm lîk bir âfetdedür

2. bir zamān:

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir zaman, bir süreliğine.

Bir zamān endişemüz ‘arız-ı dil-dār idi
Hâtırmuz bûlbûli mâ‘il-i güلزār idi

3. bir zamān:

Gazel 51

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir zaman, herhangi bir zaman.

Bir zamān Hāmid ile bahş-i lebûñ eyler idük
Yine ey gönca-dehen bahşimüz ol bâbdadur

bī-rahm:

1. bī-rahm:

Gazel 93

Mısra: 5

Acımasız.

Böyle ser-keş bī-vefā bī-rahm ‘aşık-küş iden
Çanlı zālîm hep seni baht-ı siyāhumdur benüm

bī-rahma:

1. bī-rahma: +a

Gazel 97

Mısra: 12

Merhametsiz.

Direklendürdi Hāmid seng-i ğamla kâse-i qalbüm
O bī-rahma şadāsız nice demler inkisār itdüm

bī-rahmi:

1. bī-rahmi: +i

Gazel 100

Mısra: 5

Acımasız.

O ğonce-fevzde hulkı mîdur bu bī-rahmi
Eşer mi yok yaħud âh u figānımızda bizüm

bī-rahmuñ:

1. bī-rahmuñ: +uñ

Gazel 56

Mısra: 3

Acımasız, zalim.

O bī-rahmuñ seher kūyına vardum
Gönüller âh u zārından geçilmez

biraz:

1. biraz:

Gazel 69

Mısra: 2

Biraz, bir parça.

Dil düşse bakarken zekān-ı yāre ne māñi’
Habs olsa ol âvāre biraz ğāra ne māñi’

2. biraz:

Gazel 151

Mısra: 3

Biraz, bir parça, birazcık.

Cüş-ı yem-i hicrānı biraz olsa da teskîn
Fûlk-i dil-i meşhûn-ı elem bulsa kenārı

birden:

1. birden:

Gazel 148

Mısra: 4

Ansızın, birdenbire.

İltifātuñ görüp aġyāra dü-ebrüsüyla
Güiyā sîneme birden iki ħançer düşdi

birdür:

1. birdür: +dür

Gazel 143

Mısra: 9

Aynı, benzer.

Sultân-ı fakra Hâmid birdür bülend ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

biri:

1. **biri:** -+i

Gazel 64

Mısra: 1

Biri II Âşıklardan biri.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

2. **biri:** +i

Kıt'a 5

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

İki dervîş-i sühte-dildür
Biri aḡşam döner birisi şehër

birin:

1. **birin:** +i, +n

Kıt'a 2

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

Şânî'-i dehrüñ iki sâ'atidür
Birin aḡşam kırar birini şehër

2. **birin:** +i, +n

Kıt'a 3

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

İki mir'âtidur zen-i dehrüñ
Birin aḡşam aşar birini şehër

3. **birin:** +i, +n

Kıt'a 4

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

İki altûnidur zen-i dehrüñ
Birin aḡşam taḡar birini şehër

birini:

1. **birini:** -+i, -+n, -+i

Gazel 87

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

Begüm ol 'ârîzeyn-i sîne-süz-ı 'âşıkânüñ sen
Birini mâh-ı tâbân birini mihr-i dirâḡşân bil

2. **birini:** +i, +n, +i

Gazel 87

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

Begüm ol 'ârîzeyn-i sîne-süz-ı 'âşıkânüñ sen
Birini mâh-ı tâbân birini mihr-i dirâḡşân bil

3. **birini:** +i, +n, +i

Kıt'a 2

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

Şânî'-i dehrüñ iki sâ'atidür
Birin aḡşam kırar birini şehër

4. **birini:** +i, +n, +i

Kıt'a 3

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

İki mir'âtidur zen-i dehrüñ
Birin aḡşam aşar birini şehër

5. **birini:** -+i, -+n, -+i

Kıt'a 4

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

İki altûnidur zen-i dehrüñ
Birin aḡşam taḡar birini şehër

birisi:

1. **birisi:** -+i, -+si

Gazel 17

Mısra: 3

Biri, bir tanesi.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midâd
Lâyık-ı taḡrîr-i defterdür o zülf ü ḡâl ü ruḡ

2. **birisi**: -+i, -+si

Kıt'a 5

Mısra: 4

Biri, bir tanesi.

İki dervîş-i sühre-dildür

Biri aḥşam döner birisi şehir

bî-şabr:

1. **bî-şabr:**

Gazel 78

Mısra: 2

Sabırsız.

Büs-ı destûn intizârıyla begüm bayrama dek

Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

2. **bî-şabr:**

Gazel 114

Mısra: 10

Sabırsız.

Hâmidâ ol serv-kâmet rehden itdükçe güzer

‘Âşıkân bî-şabr olup dirler efendüm hû vü hû

bisvâr:

1. **bisvâr:**

Gazel 27

Mısra: 1

Çok. II Sevgilinin çokça cefa etmesi bağlamında.

Hüb bisvâr velî sen gibi cânân bir olur

Kevkebün gâyeti yok mihr-i dirâḥşân bir olur

bî-taḥammül olur:

1. **bî-taḥammül olur:** -ur

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Taḥammülsüz olmak.

‘Aceb mi eyleseler şekve dest-i cevruñden

Fütâdegân-ı ḡam-ı ‘aşk bî-taḥammül olur

bî-tâkat eyleyen:

1. **bî-tâkat eyleyen:** -y, -en

Gazel 52

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Takatsız eden, halsiz bırakan.

Seni bu mertebe bî-tâkat eyleyen Hâmid

Cefâ-yı yâr mı âlâm-ı rûzgâr mıdur

bî-tâkat ü tâb:

1. **bî-tâkat ü tâb:**

Gazel 88

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Takatsız ve güçsüz.

Ey seng-dil it Hâmid-i müştâkuña şefkat

Hecrûn anı bî-tâkat ü tâb eyledi pek gel

bî-teklîf:

1. **bî-teklîf:**

Gazel 90

Mısra: 7

Teklîfsiz.

Karâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf

ḡamuñ şâhib-serâ-yı dil midür mihmân mıdur bilmem

bî-vefâ:

1. **bî-vefâ:**

Gazel 37

Mısra: 8

Vefâsız.

Ḡarazuñ gayırlarla ülfetden

Baḡa ey bî-vefâ eziyetdür

2. **bî-vefâ:**

Gazel 93

Mısra: 5

Vefâsız.

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-raḡm ‘âşık-küş iden

Ḡanlı zâlim hep seni baḡt-ı siyâhumdur benüm

bî-vefâsın:

1. **bî-vefâsın:** +sın

Gazel 83

Mısra: 4

Vefâsız, sözünde, sevgisinde durmayan.

İder 'uşşākına hūbān-ı diger geh vefā geh cevır
Niçün dil-ḥastegāna bī-vefāsın böyle her gehsün

biz:

1. biz:

Gazel 16

Mısra: 3

Biz, birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Olmaduk biz daḥi eller gibi gül-çīn-i merām
Bāğ-ı ümmīdimūze düşmedi bārān-ı feraḥ

2. biz:

Gazel 59

Mısra: 10

Biz, birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Āsiyāb-ı ḡam ü ālāmı yeter döndürdüñ
Ġayrı inşāf felek biz ḥar-ı t̄ahūn degülüz

3. biz:

Gazel 60

Mısra: 2

Biz, birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Peyveste olsa çarḥa n'ola dūd-ı āhımız
Ḳalduḳ şeb-i firākda biz gitdi māhımız

4. biz:

Gazel 60

Mısra: 5

Biz, birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Biz kışver-i neşāṭı n'ola eylesek fetih
Ser-tā-be-pāy leşker-i ḡamdur sipāhımız

5. biz:

Gazel 62

Mısra: 10

Birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Bā'is-i rahmet olur fikri ile ey Ḥāmid
Eyledük biz de nesāḳ üzre bu dīvāne heves

6. biz:

Gazel 108

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Ġubār-ı maḳdemin söyler dimez hiç ḡisuvānından
Şabā itsün uşanduk muṭrıbuñ biz ıṣfāhān'ından

bizden:

1. bizden:-+den

Gazel 63

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

İtmez oldı külbe-i aḥzānumı rüşen o māh
Böyle rü-gerdān iden bizden anı aḡyār imiş

2. bizden:-+den

Gazel 142

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri. II.Âşıklar.

Bezmi kimdür men' iden teşrīfden cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden māh-ı t̄abānum seni

bize:

1. bize:-+e

Gazel 16

Mısra: 9

Birinci çokluk şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli. II.Âşıklar.

Şunmadı sākī-i devrān bize bir kerre dirīḡ
Mül-i neş'eyle tolu sāḡar-ı rahşān-ı feraḥ

2. bize:-+e

Gazel 74

Mısra: 1

Birinci çokluk şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli. II.Âşıklar.

Rāst-revlik bize güç geldi peşimān olduk
Bozduḳ ol ṭavrı yine t̄abī'-i devrān olduk

3. bize:-+e

Gazel 74

Mısra: 9

Biz zamirinin yönelme eki almış hali. II.Âşıklar.

Bundan a'lā bize devlet mi olur ey Ḥāmid
Nāzım-ı vak'a-i sulṭān-ı şehīdān olduk

4. **bize:** +e

Gazel 121

Mısra: 5

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîğ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

5. **bize:** +e

Gazel 145

Mısra: 2

*Birinci çokluk şahıs zamirinin yönelme eki almış
hâli. II Âşıklar.*

Bâd-ı şabâ peyâmûnı hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kaç'â getürmedi

6. **bize:** -+e

Gazel 147

Mısra: 1

*Birinci çokluk şahıs zamirinin yönelme eki almış
hâli. II Âşıklar.*

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün rakîbe meyl idüp âhîr felek gibi

bizlere:

1. **bizlere:** -+ler, -+e

Gazel 153

Mısra: 5

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Gül-i şad-berg-i kâmi bizlere düşvârdur teşmîm
Bu gülzârûn hezâr-ı nağme-senci şimdi zâğ oldu

bizüm:

1. **bizüm:** +üm

Gazel 16

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Çonsa şahrâ-yı dile ceşş-i firāvân-ı ferağ
Deştîmüz olsa bizüm menzil-i sultân-ı ferağ

2. **bizüm:** +üm

Gazel 30

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Zamânlar oldu ki şahrâ-neverd-i ümmîdüm
Bizüm de dāmımuza belki bir şikâr gelür

3. **bizüm:** +üm

Gazel 100

Mısra: 1

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

O hâşiyet mi var eşk-i revânımızda bizüm
Zuhûr-ı mîve ide büstânımızda bizüm

4. **bizüm:** +üm

Gazel 100

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

O hâşiyet mi var eşk-i revânımızda bizüm
Zuhûr-ı mîve ide büstânımızda bizüm

5. **bizüm:** +üm

Gazel 100

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Hedef-resân-ı merâm olmuyor hadeng-i taleb
'Aceb nedür bu rehâvet kemânımızda bizüm

6. **bizüm:** +üm

Gazel 100

Mısra: 6

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

O gence-fevzde hulkı mıdır bu bî-rahmi
Eğer mi yok yahud âh u figânımızda bizüm

7. **bizüm:** +üm

Gazel 100

Mısra: 8

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

'A tâ-yı büse-i lebden bu ictinâb nedür
Mişâl-i sükker erür mi dehânımızda bizüm

8. **bizüm:** -+üm

Gazel 100

Mısra: 10

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

İdince ma'ni-i in nîz be-guzeredle 'amel
Bir oldı şâdi vü endüh yanımızda bizüm

9. **bizüm:** -+üm

Gazel 100

Mısra: 12

Birinci çokluk şahıs zamiri. Âşıklar.

Atup hadengümi der-pey revâne olduḡda
Hezâr tîr bulındı kemânımızda bizüm

10. **bizüm:** -+üm

Gazel 100

Mısra: 14

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

'Aceb mi itmeseler râğbet ehle ey Hâmid
Ḳadir-şinâs mı ḳaldı zamânımızda bizüm

bizümle:

1. **bizümle:** +üm, +le

Gazel 91

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Bahâr oldı çemenzâra 'azîmet yok mı sulṭânüm
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sulṭânüm

boşandur:

1. **boşandur:** +dur

Gazel 155

Mısra: 10

Dertlerini, yakınmalarını anlatmak. II Sıyrılmak, kurtulmak.

Derdini şor Hâmid'ün ey mäh-rû
Bir şeb tâ şubḥ boşandur beni

boşanur:

1. **boşanur:** -ur

Gazel 57

Mısra: 11

Boşanmak, çözülp açılmak.

Uşûl ile boşanur Hâmidâ dil-i şeydâ
Ne dem ki beste-i zencîr-i zûlf-i yâr iderüz

2. **boşanur:** -ur

Gazel 44

Mısra: 2

Birdenbire ve bol bol akmak. II Çok ağlamak.

Ebrveş rûyına kim zûlf-i perîşân dökülür
Dîdelerden boşanur eşk çü bârân dökülür

boy çekdi:

1. **boy çekdi:** -di

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Boyuna büyülemek, uzamak.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Ḳatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

boyı:

1. **boyı:** +ı

Gazel 118

Mısra: 4

Boy (sevgilinin boyu bağlamında).

Cüy-ı eşküm sū-be-sū eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

böyle:

1. **böyle:**

Gazel 14

Mısra: 9

Böyle, bu şekilde.

Böyle bir bezm görilmiş mi 'aceb k'anda ola
Yâr ü 'âşık ḳadeḥ-i neşve-fezâ bir iki üç

2. **böyle:**

Gazel 24

Mısra: 13

Böyle, bu şekilde.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i 'uşşâḳ-ı dil-efgâra çok evler başdurur

3. **böyle:**

Gazel 31

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Eşkümün ey şüh-ı neccārum güzergāhında tā
Böyle bünyād itdigün kâşāne deryāluḡ nedür

4. böyle:

Gazel 32

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Hāl-ı 'ālem-i lā-yūs'elü 'ammā yef'al
Böyle dem dem şeb ü rüzānı küçüldür büyüdür

5. böyle:

Gazel 63

Mısra: 4

Böyle, bu şekilde.

İtmez oldı külbe-i aḡzānumı rüşen o mäh
Böyle rü-gerdān iden bizden anı aḡyār imiş

6. böyle:

Gazel 66

Mısra: 3

Böyle, bu şekilde.

İltifāt eylemeden böyle begüm aḡyāra
Sitem-i tāze degül mi dil-i ḡam-ḡāra ḡaraḡ

7. böyle:

Gazel 66

Mısra: 8

Böyle, bu şekilde.

Zerreş neydüğini tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol ḡonce-dehen ḡāre ḡaraḡ

8. böyle:

Gazel 75

Mısra: 6

Böyle, bu şekilde , işaret sıfatı.

Gerçi çok kākül-i müşḡn-i perişān vardur
Böyle sevdāları tahrik ider perçem yok

9. böyle:

Gazel 83

Mısra: 4

Böyle, bu şekilde.

İder 'uşşākına ḡübān-ı diger geh vefā geh cevır
Niçün dil-ḡastegāna bī-vefāsın böyle her geḡsün

10. böyle:

Gazel 93

Mısra: 5

Böyle, bu şekilde.

Böyle ser-keş bī-vefā bī-raḡm 'āşık-küş iden
Ḳanlı zālīm hep seni baḡt-ı siyāhumdur benüm

11. böyle:

Gazel 99

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Çü perī ḡāḡ nihān ḡāḡ 'ayān itdi yüzün
Ḥāmid'ün mihr-i dili böyle füzün oldı tamām

boylı:

1. boylı: +l

Gazel 102

Mısra: 10

Bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık. II. Sevgilinin boyu.

Ḥāmid çemen baña nice olmaz ḡarām kim
Bir servi boylı nāzik-i refāra ḡasretüm

bozduk:

1. bozduk: -duk

Gazel 74

Mısra: 2

Bozmak, değiştirmek (tavır değiştirmek anlamında).

Rāst-revlik bize güç geldi peşimān olduk
Bozduk ol tavır yine tābi' -i devrān olduk

bu:

1. bu:

Gazel 7

Mısra: 1

İşaret sıfatı. II. Alçak dünya.

Gelen bu dehr-i dūna 'āzim-i rāḡ-ı bekādur hep
Ḥuşul-i kām içün sa'y ü hevesler ber-hevādur hep

2. bu:

Gazel 7

Mısra: 10

İşaret sıfatı. II. Sonu olmayan dünya.

Ġam-ı müfriṭ helāke Ḥāmidā bādī olur çün kim
Benüm bu 'ālem-i fānīde endişem şafādur hep

8. bu:

Gazel 20

Mısra: 10

İşaret zamiri.

Rûy-māl-i kademüñçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revānum Cāvīd

3. bu:

Gazel 10

Mısra: 8

İşaret sıfatı. II. Aşk derdi.

Oldum nice zamāndur maḥmūm-ı nār-ı hicrān
Bul ey ṭabīb-i cānum bu derde çäre rahm it

9. bu:

Gazel 20

Mısra: 13

İşaret sıfatı.

Bu sūḥan-sāzi-i murğ-ı dil-i nālāna sebep
İ'tibāruñdur eyā ḡonce-dehānum Cāvīd

4. bu:

Gazel 14

Mısra: 3

İşaret zamiri.

Dergehüñde dil ü cān bir de bu bendeñ kāfī
Şıķlet-i ḡayra ne ḥācet nüdemā bir iki üç

10. bu:

Gazel 22

Mısra: 5

İşaret sıfatı. II. Gece.

Ġam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şāh-ı ḥüsne
'Arz-ı ḥāl-in dil-i dīvāne perīşān tahrīr

5. bu:

Gazel 14

Mısra: 6

İşaret sıfatı. II. Aşk.

Nāle vü āh ile zār eylemede hecrüñle
Bulunur mı bu ḡuluñ gibi şehā bir iki üç

11. bu:

Gazel 25

Mısra: 8

İşaret sıfatı.

Eger berg-i gül-i ra'nā-yı terden ḥāme-püş olsañ
Bu refīār u leṭāfetle sezā-yı serv-i ḡaddüñdür

6. bu:

Gazel 14

Mısra: 11

İşaret sıfatı.

'Aşkuma oldu bu eşyā-yı ḡelāse bādī
Çeşm ü ḥāl-i siyeh ü zulf-i dü-tā bir iki üç

12. bu:

Gazel 27

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuñda
Çār-deh sālde bi'llāh bu bārān bir olur

7. bu:

Gazel 14

Mısra: 13

İşaret sıfatı.

Olsa lāyık bu nev-icādīña pey-rev Ḥāmid
Mīr Nāşid gibi pākīze-edā bir iki üç

13. bu:

Gazel 29

Mısra: 3

İşaret sıfatı. II. Dünya.

Bu şeş-der-i cihānda bir ehl-i sükūn yok
Āyendedür kimi kimisi de güzerdedür

14. bu:

Gazel 30

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Hezār 'aşkına bir gün o gül- 'izār gelür
Miyāneden bu bürüdet gider bahār gelür

20. bu:

Gazel 37

Mısra: 10

İşaret zamiri.

Sākiyā neş'e yok şarābuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hāletdür

15. bu:

Gazel 31

Mısra: 8

İşaret sıfatı.

Gonce-i la'lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i 'aşkuñda ammā kim bu güyāluk nedür

21. bu:

Gazel 37

Mısra: 15

İşaret sıfatı.

Saña Hāk'dan bu şun'-ı pāk-ı laṭīf
Luṭfudur Hāmidā 'ināyetdür

16. bu:

Gazel 33

Mısra: 5

İşaret zamiri. II. Âşık.

Ey şabā vaşf ü beyān eyle bu ben miskīne
Çin-i zülfinde olan rāyiha vü bû nedür

22. bu:

Gazel 39

Mısra: 1

İşaret sıfatı.

Bu devre-i belā-yı meşakkat gelür geçer
Fülküñ te'essüf itme selāmet gelür geçer

17. bu:

Gazel 36

Mısra: 2

İşaret sıfatı. II. Gönül.

Kitāb-ı 'aşkuñ efendi hezār mücmeli var
Şürūhı ile bu dil-sūhtede mufaşşalı var

23. bu:

Gazel 39

Mısra: 6

İşaret sıfatı.

Mağrūr-ı rif'at olma eyā mest-i 'izz ü cāh
Bu neş'e-i piyāle-i devlet gelür geçer

18. bu:

Gazel 36

Mısra: 9

İşaret sıfatı.

Bu zīb-i tāze yetişmez mi bāğ-ı hüsine kim
Kirās-ı leb gibi bir dāne-i muhaşşalı var

24. bu:

Gazel 39

Mısra: 7

İşaret sıfatı.

Atlar bu hāk-rāhını başmaz kadem dirēğ
Her-bār o naḥl-ı bāğ-ı letāfet gelür geçer

19. bu:

Gazel 36

Mısra: 13

İşaret sıfatı.

Bu kūh-ı hem-ser-i eflāk-ı 'aşkuñ ey Hāmid
Ne nerbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

25. bu:

Gazel 40

Mısra: 4

İşaret sıfatı. II. Dünya.

Ne lāyık āsiyāb-ı ārzülarda gubār olmak
Bu 'ālemde benüm bir tane gönlüm bir de gendüm var

26. bu:

Gazel 42

Mısra: 2

İşaret zamiri.

Eller akan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül-‘izâr ‘aceb bu ki mânend-i nem bilür

27. bu:

Gazel 42

Mısra: 9

İşaret sıfatı.

‘Arz eyle Mîr Nâşid’e Hâmid bu nazmuñı
Kadrûñ senûñ faķat o kerîmü’ş-şiyem bilür

28. bu:

Gazel 46

Mısra: 9

İşaret zamiri. II. Âşık.

Rûzedârân-ı hevân içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zâdem senûñ bir dâhî şa‘bânuñ mı var

29. bu:

Gazel 48

Mısra: 1

İşaret sıfatı. II. Sevgili.

Eyler bu gönül âh ü figân bunca zamândur
Raḥm eylemez ol şüh-ı cihân bunca zamândur

30. bu:

Gazel 50

Mısra: 3

İşaret sıfatı.

Düşuñdan it figende bu bār-ı ‘alâyıkı
Ḥıffet gelüp vücûduña râḥat füzûn olur

31. bu:

Gazel 52

Mısra: 3

İşaret sıfatı.

Bu ḥâk-pâyına bir nîm-nigâh-ı luṭf itmek
O naḥl-ı ‘işveye bilmem ‘aceb ki bār mıdur

32. bu:

Gazel 52

Mısra: 9

İşaret sıfatı.

Seni bu mertebe bî-tâķat eyleyen Hâmid
Cefâ-yı yâr mı âlâm-ı rüzgâr mıdur

33. bu:

Gazel 57

Mısra: 5

İşaret zamiri.

‘Aceb degül mi bu kim ol perîyi da‘vet idüp
Gelince meclise ‘arz-ı merâma ‘âr iderüz

34. bu:

Gazel 58

Mısra: 4

İşaret sıfatı. II. Sevgili.

Zülf-i dil-dâr mıdur aḥterümûñ ḥükmi midür
Nedür âyâ bu perîşâni-i sāmân şeb ü rüz

35. bu:

Gazel 62

Mısra: 10

İşaret zamiri. II. Âşık.

Bâ‘iş-i raḥmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesâķ üzre bu dîvâne heves

36. bu:

Gazel 63

Mısra: 11

İşaret zamiri. II. Âşığın gönlü.

Hâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sîneyi
Kaşd iden ammâ ki cāna ḡamze-i ḥûn-ḥ‘âr imiş

37. bu:

Gazel 65

Mısra: 9

İşaret zamiri.

Eyledükde Hâmidâ bu ḥâkdândan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cāndan ḥalâş

38. bu:

Gazel 66

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Vaşldur 'arz-ı vedād eylemeden yāre garaž
Bir devādur bu revişden dil-i bīmāra garaž

44. bu:

Gazel 89

Mısra: 6

İşaret sıfatı.

Merhem-i zaḥm-ı derūn eylerüm āḥir seni ben
Bu cihān içre ne dem sağ olurum var olurum

39. bu:

Gazel 83

Mısra: 7

İşaret sıfatı.

Bu zībā 'arız u bu kākül-i zer-tār ile cānā
Felekde āftāb-ı 'ālem-ārāya müşebbehsūñ

45. bu:

Gazel 91

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Bahār oldu çemenzāra 'azīmet yok mı sultānum
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sultānum

40. bu:

Gazel 85

Mısra: 5

İşaret sıfatı.

Nā-gāh bezm-i ḥāşimuzı rüşen it bu şeb
Ey māh-pāre muntazır-ı peygām olma gel

46. bu:

Gazel 91

Mısra: 6

İşaret sıfatı. II. Dünya.

Bilür yok kadr-i mir'āt-ı cemālüm hayf dirmişsin
Bu 'ālem içre bir ehl-i başiret yok mı sultānum

41. bu:

Gazel 86

Mısra: 2

İşaret sıfatı. II. Sevgilinin kaşı.

Açıl ey gonce-fem meclisde nüş it sāğar-ı mül gül
Bu çin çin ebrūdan ne ḥāşıl dā'imā gül gül

47. bu:

Gazel 94

Mısra: 3

İşaret sıfatı. II. Sevgilinin yanağı.

Bu kad ü bu ruhla bağ-ı hüsnde
Bir nihāl-i verd-i aḥmersūñ begüm

42. bu:

Gazel 86

Mısra: 3

İşaret sıfatı.

Bu ḥāşiyet sirişk-i dīde vü āh-ı dilūndür hep
Virür bağ-ı cemāl-i her faşılde taze sünbül gül

48. bu:

Gazel 94

Mısra: 3

İşaret sıfatı. II. Sevgilinin boyu ve yanağı.

Bu kad ü bu ruhla bağ-ı hüsnde
Bir nihāl-i verd-i aḥmersūñ begüm

43. bu:

Gazel 88

Mısra: 7

İşaret sıfatı.

Şüfî bu ta'aşşub saña bir fā'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

49. bu:

Gazel 97

Mısra: 7

İşaret sıfatı. II. Gece.

Bu şeb mihmān idi kaşr-ı derūnumda ḥayāl-i yār
Kuşurum var ise 'afv it diyü çok i'tizār itdüm

50. bu:

Gazel 98

Mısra: 1

İşaret sıfatı.

Çokdan bu çarh-ı kec-revişüñ dil-figāriyum
Äzürde-hâtır-ı ğam-ı leyl ü nehāriyum

51. bu:

Gazel 100

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Hedef-resān-ı merām olmıyor ĥadeng-i taleb
‘Aceb nedür bu rehāvet kemānımızda bizüm

52. bu:

Gazel 100

Mısra: 5

İşaret sıfatı. II. Sevgili.

O ğonce-fevzde ĥulkı mıdur bu bī-raĥmi
Eşer mi yok yaĥud āh u fiġānımızda bizüm

53. bu:

Gazel 100

Mısra: 7

İşaret sıfatı.

‘Aṭā-yı büse-i lebden bu ictināb nedür
Mişāl-i sükker erür mi dehānımızda bizüm

54. bu:

Gazel 107

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Bu rüzgāra dilā āh u zāra geldüm ben
Telāṭum-ı ğam-ı dehri şümāra geldüm ben

55. bu:

Gazel 107

Mısra: 5

İşaret sıfatı. II. Kavuşma çölü.

Bu deşt-i vāsi‘-i aşk u vidāda bī-pervā
Ġazāl-ı nāzumı şayd u şikāra geldüm ben

56. bu:

Gazel 107

Mısra: 7

İşaret sıfatı.

Bu çār-sūda murādumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıdka vücūdum ‘ayāra geldüm ben

57. bu:

Gazel 110

Mısra: 8

İşaret sıfatı.

Olmaz güşāde perde-i maṭlab vesīlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kufl ü kilīden

58. bu:

Gazel 112

Mısra: 7

İşaret sıfatı. II. Şairin mısraları.

Bu mısra‘ ile faĥr iderüm kıddini görsem
Bir serv yetiştirdi eşer-i çeşm-i terümden

59. bu:

Gazel 114

Mısra: 2

İşaret zamiri.

Ĥār ile hem-bezm idi gülşende līk ol verd-rū
Şadme-i bād-ı ĥazān ile ne o kaldı ne bu

60. bu:

Gazel 115

Mısra: 1

İşaret zamiri.

Kākül mi ‘izāruñdaki ey māh nedür bu
Yā sünbül-i jülīde midür āh nedür bu

61. bu:

Gazel 115

Mısra: 2

İşaret zamiri.

Kākül mi ‘izāruñdaki ey māh nedür bu
Yā sünbül-i jülīde midür āh nedür bu

62. bu:

Gazel 115

Mısra: 4

İşaret zamiri.

Keyfiyyet-i t̤ālī‘ mi kuşūr-ı hükemā mı
Dil-ḥaste ider gam beni her gāh nedür bu

68. bu:

Gazel 116

Mısra: 2

İşaret zamiri.

Ḳad-i nigār degül naḥl-i nārvendür bu
Fezā-yı sīne degül bāğ-ı yāsemendür bu

63. bu:

Gazel 115

Mısra: 6

İşaret zamiri.

Her dem baña bir güne elem olmada ‘arız
Ey ḳādīr ü ḳayyūm olan Allāh nedür bu

69. bu:

Gazel 116

Mısra: 4

İşaret zamiri.

Hezār diller içinde kem oldu Yūsufveş
Gönül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekāndur bu

64. bu:

Gazel 115

Mısra: 8

İşaret zamiri.

‘Uşşāḳ-ı belā-keşden idüp nefret ü i‘rāz
Ağyāra begüm muttaşıl ībāh nedür bu

70. bu:

Gazel 116

Mısra: 6

İşaret sıfatı.

Güdāz iden dilümi püte-i cefālarda
Bu bī-amān ü bu zālīm bū-semendür (?) bu

65. bu:

Gazel 115

Mısra: 10

İşaret zamiri.

Ey azlam ü bī-rahm Yezīd itdigün ef‘āl
Ferzendine Zehrā’nuñ a güm-rāh nedür bu

71. bu:

Gazel 116

Mısra: 6

İşaret sıfatı.

Güdāz iden dilümi püte-i cefālarda
Bu bī-amān ü bu zālīm bū-semendür (?) bu

66. bu:

Gazel 115

Mısra: 12

İşaret zamiri.

Hāmid gibi kim görse cemālūñ olur ‘aşıḳ
Ey şūḥ-ı cefā-cüy-ı sitem-ḥ‘āh nedür bu

72. bu:

Gazel 116

Mısra: 6

İşaret zamiri.

Güdāz iden dilümi püte-i cefālarda
Bu bī-amān ü bu zālīm bū-semendür (?) bu

67. bu:

Gazel 116

Mısra: 1

İşaret zamiri.

Ḳad-i nigār degül naḥl-i nārvendür bu
Fezā-yı sīne degül bāğ-ı yāsemendür bu

73. bu:

Gazel 116

Mısra: 8

İşaret zamiri.

Felek-menişlerüñ āyīnūñ eyleyüp icrā
Dil-i belā-keş-i ser-geşteden dönendür bu

74. bu:

Gazel 116

Mısra: 10

İşaret zamiri.

Fiğânını çıkaran el-ğazer ki 'uşşâkuñ
Hüseynî perdesine Hâmid-i ahsendür bu

80. bu:

Gazel 130

Mısra: 7

İşaret sıfatı. II. Dünya.

Baħa netice bu mey-ğâne-i cihân içre
Piyâle şunmadı pîr-i muğân murâdumca

75. bu:

Gazel 117

Mısra: 6

İşaret zamiri.

Haţ sâyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zâhir ola yâsemenden âh

81. bu:

Gazel 131

Mısra: 8

İşaret zamiri.

Gözüm nûrî hemân h`âb-ı girân-ı nâza meyl ider
Bu ben dil-ğastesin şeb-tâ-seher bî-dâr gördükçe

76. bu:

Gazel 118

Mısra: 5

İşaret sıfatı.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemüñ
Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

82. bu:

Gazel 135

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Yine derd-i firâkuñ rütbe sînem çâk çâk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu tās-ı vārûnı

77. bu:

Gazel 119

Mısra: 3

İşaret sıfatı. II. Dokuz felek.

Bir âh ile bu nüh eflâki muhtarığ eyler
Dil-i fütâde-i âteş-nişârı söyletme

83. bu:

Gazel 135

Mısra: 10

İşaret sıfatı. II. Hüzünlü kalp.

Beni terk eyledi ol mâh ğayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i maḥzûnu

78. bu:

Gazel 121

Mısra: 13

İşaret sıfatı. II. Saf dizeler.

Bu nazm-ı pākūñi tanzîr iderse ey Hâmid
Kelâm-ı Nâşid-i ḥâzır-cevâbı seyr eyle

84. bu:

Gazel 141

Mısra: 7

İşaret sıfatı.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruḥsâr
Raḳîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı ḳodı

79. bu:

Gazel 123

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Dü-çeşmân-ı kebûda kuḥl-ı istignâ-keş olduḳça
Gözüm nûrî bu giryâna nigâh-ı ḥışmter itme

85. bu:

Gazel 143

Mısra: 5

İşaret sıfatı.

İtdüklerüñ bu ḥâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

86. bu:

Gazel 149

Mısra: 7

İşaret zamiri.

Haşre dek bu mest ider insānı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebūn olsun mı sākī mül gibi

92. bu:

Kaside 2

Mısra: 1

İşaret sıfatı.

Göñül bu ğam ne meserret zamānıdır demidür
Şafā-yı kalb ü şeṭāret zamānıdır demidür

87. bu:

Gazel 150

Mısra: 1

İşaret sıfatı.

Kelām-ı refteyi aṯma bu dil-figāra daḥi
Zamān var ey meh-i burc-ı behā bahāra daḥi

93. bu:

Kaside 2

Mısra: 14

İşaret sıfatı.

Şafā için çü müneccim dem ihtiyār itme
Anuñ hemān ki bu sâ'at zamānıdır demidür

88. bu:

Gazel 150

Mısra: 10

İşaret sıfatı.

Gehī 'itāb ü gehī nāz ü gāhī ḥışm itdūñ
Begüm ne ḳaldı cefādan bu ḥāksāra daḥi

94. bu:

Kaside 2

Mısra: 15

İşaret sıfatı.

Seni bu mertebe tergīb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misūñ ki ne ḥālet zamānıdır demidür

89. bu:

Gazel 150

Mısra: 14

İşaret sıfatı.

Niyāz ü girye vü āh olmadı müfīd-i vişāl
Bu emr-i müşkile āyā ki var mı çāre daḥi

95. bu:

Kaside 2

Mısra: 18

İşaret sıfatı.

Añılmaz ism-i küdürer serā-yı şāhīde
Bu ḥīn def'-i ḳasāvet zamānıdır demidür

90. bu:

Gazel 153

Mısra: 6

İşaret sıfatı.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvārdur teşmīm
Bu gülzāruñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāğ oldu

96. bu:

Kaside 2

Mısra: 19

İşaret sıfatı.

Nedür bu sūz u sükūtuñ mişāl-i pervāne
Açıl çü bülbül-i şoḥbet zamānıdır demidür

91. bu:

Gazel 156

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Muḳaddem cevruñe gerçi 'adūlar bā'is olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebep şimdi

97. bu:

Kaside 2

Mısra: 39

İşaret sıfatı.

Serūñ bu mertebe taşdı' eylemezdüm līk
Hücüm-ı ceys-i tabī'at zamānıdır demidür

98. bu:

Kaside 2

Mısra: 45

İşaret sıfatı.

Bu nev-kaşideden a'lāya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdur demidür

99. bu:

Nazm 1

Mısra: 1

İşaret zamiri.

Bu ben bî-çāreye luṭf u 'ināyet eyle yâ Rabbi
Rehâ-yâb-ı belâ vü derd ü miḥnet eyle yâ Rabbi

100. bu:

Nazm 3

Mısra: 1

İşaret sıfatı.

Yâ Rab bu küşte-i ğama nevden ḥayât vir
Baḥr-ı siyâh-ı derd ü elemden necât vir

101. bu:

Nazm 6

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine raḥm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine raḥm eyler

102. bu:

Nazm 7

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Hâmid o gül-i şâḥ-ı nihâl-i çemen-i ḥüsn
Bilmem ne sebep oldu bu dil-rîşe kırıldı

103. bu:

Nazm 9

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Şeh-i 'ālî-naẓar 'Abdû'l-Hamîd-i memleket-pîrâ
Bu cādan feth-i bâba eyledi çün himmet-i vâlâ

104. bu:

Nazm 9

Mısra: 3

İşaret zamiri.

Delîl-i feth-i bâb-ı feyz-i Raḥmânî'dür el-ḥaḥ bu
Güşâd oldukça çâk olsun ser-â-ser sîne-i a'dâ

105. bu:

Kıt'a 1

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Qıyâs itme ki müy-ı 'izâr-ı yârîdur
Bu berg-i gülde ḥaṭ-ı Ḥazret-i Yesârî'dür

106. bu:

Kıt'a 2

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Taḥta-i lâciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

107. bu:

Kıt'a 3

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Qubbe-i lâciverd-i çarḥ içre
Gördüñüz mü nedür bu şems ü kamer

108. bu:

Kıt'a 4

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Kîse-i lâciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

109. bu:

Kıt'a 5

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Tekye-i lâciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

110. bu:

Kıt'a 7

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Süzişimden ol gül-i zibâyı āgāh itmeyün
Kim bu peygām-ı ciger-süz-ı elemle şolmasun

111. bu:

Tarih 1

Mısra: 7

İşaret zamiri.

Bu ol şāhib-i temyîz ehl-i isti'dād ü dānişdür
Ki farṭ-ı fehmiyle iz'ânına hayrân olur âdem

112. bu:

Gazel 5

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a'dā neden revā
Eller bu gülsitānı temāşā neden revā

113. bu:

Gazel 5

Mısra: 8

İşaret sıfatı.

Ey serv-i bāğ-ı ḥüsn ü leṭāfet dem-i ḥirām
Dībā gerek bu kāmete ḥārā neden revā

114. bu:

Gazel 18

Mısra: 8

İşaret sıfatı.

Olsun esîr o derde ki dārūsı mümteni'
Senden bu ḥaste ḥāṭırı itdiyse kim ba'îd

115. bu:

Gazel 67

Mısra: 6

İşaret sıfatı.

Sen eyledükçe gayrılara āšnā nigāh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelā zabıt

116. bu:

Gazel 31

Mısra: 4

İşaret sıfatı.

Vādi-i hecrüñde kaldum āşiyân-ber-ser çü Kays
Ḥālûme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylâluḡ nedür

117. bu:

Gazel 38

Mısra: 2

İşaret sıfatı.

Firāvân bülbüli bir nev-resîde gül'izârum var
Benüm bu bāğ-ı 'âlemde tehî mi āh u zârum var

bu ana dek:

1. bu ana dek:

Gazel 145

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bu zamana kadar.

Sāhil-nişîn-i ḥasretüm ammā bu ana dek
Dürr-i ümîdi mevce-i deryā getürmedi

bu demler:

1. bu demler: -+ler

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bu zamanlar.

Tedārik ü nesak-ı bezmde kuşūr itme

Bu demler 'ays ile 'işret zamānidur demidür

bu esnāda:

1. bu esnāda: +da

Tarih 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Bu sırada.

Bu esnāda ḥuşūşan şāh-ı gerdün-pāye vü taḥṭı
Nice ḥayr-ı celîle itdi sevk ol ekrem ü a'zam

bu kadar:

1. bu kadar:

Gazel 30

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Bu kadar, çok fazla.

Dirîğ gitmedi sevdâ-yı zûlf ü ruhsârı
Zamân geçer bu kadar leyl olur nehâr gelür

bu nev'e:

1. bu nev'e: +e

Tarih 1
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Bu çeşit, bu şekilde, böyle.

Hudâ bu nev'e hayrâta muvaffak eyleyüp zâtın
Mekîn itsün anı kâşâne-i iclâlde her dem

bu şeb:

1. bu şeb:

Gazel 133
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Bu gece.

Derûndan gamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

budur:

1. budur: +dur

Gazel 35
Mısra: 6
Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Dîdeden cism-i laîfîñ hayliden itdi nihân
Ol perî-şüret yine zannum budur da'vetdedür

2. budur: +dur

Gazel 8
Mısra: 5
Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Saîna lâyıf budur yek-rüz-ı çâr-dehde ey meh-rû
Berây-ı intizâm-ı 'âşıkân tertîb-i dîvân it

3. budur: +dur

Gazel 83
Mısra: 9

Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Budur bir naḥl-i nâz ü mâ'il-i reftârisuñ zannum
Ki zîrâ Hâmidâ her bâr her dem mâ'il-i rehşuñ

4. budur: +dur

Gazel 95

Mısra: 2

Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Ruḥuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur ḥavfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

5. budur: +dur

Gazel 152

Mısra: 12

Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Hele sen Hâmid-i mağmûm u zâra cām şun ṭurma
Budur ancak devâ-yı ter gam-ı devrâna ey sâkî

6. budur: +dur

Kaside 2

Mısra: 25

Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Budur o mihr-i ziyâ-baḥş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izâ'et zamânıdır demidür

7. budur: +dur

Tarih 1

Mısra: 15

Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret eden söz.

Budur ol şâhib-i fikr-i daḳîk ü ḥurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

bugün:

1. bugün:

Gazel 43

Mısra: 11

Bugün, içinde bulunulan zaman.

Bugün bir âhenîn mîṭîn gördüm dest-i Hâmid'de
Yine var ise bir şîrîn-lebe küh-ken olmışdur

2. bugün:

Gazel 148

Mısra: 9

Bugün, içinde bulunulan zaman.

Hâmidâ maķsem-i baķrinda bugün cem' olduk
Hişşeme künc-i cefâ nâmina bir yer düşdi

3. bugün:

Beyit 4

Mısra: 2

İçinde bulunulan zaman.

Kıyâs itdüm ki toğdı perde-i şeb çâk olup hırşîd
Bugün haţţ-ı 'izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

bul:

1. bul:

Gazel 10

Mısra: 8

Elde etmek, ulaşmak.

Oldum nice zamândur maķmûm-ı nâr-ı hicrân
Bul ey taķîb-i cânûm bu derde çâre rahm it

bü'l- 'aceb:

1. bü'l- 'aceb:

Gazel 82

Mısra: 8

Çok acayip, çok tuhaf, çok şaşılacak şey.

Tarfetü'l- 'ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l- 'aceb fettân ü sehğâr-ı cihândur gözlerüñ

bulandı:

1. bulandı: -dı

Gazel 86

Mısra: 9

Duruluşunu, berraklığını yitirmek.

Bulandı cûylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-ħamdi'llâh yetişdüñ geldi ya'ni devr-i bülbül gül

bülbül:

1. bülbül:

Gazel 47

Mısra: 4

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Niķâb-ı verd-i ruķ-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler göñül ki bülbül olur

2. bülbül:

Gazel 118

Mısra: 8

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Ben nice haţţ-ı ruķ-ı cânâneden âh itmeyem
Gül içün kılmaz mı bülbül hâr elinden âh âh

3. bülbül:

Gazel 126

Mısra: 2.

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Olsa her beytüm 'aceb mi rûy-ı cânân üstine
Haşr ider güftârını bülbül gülistân üstine

4. bülbül:

Gazel 127

Mısra: 4

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Ruķuñ yâd eyleyüp hûn-âbe-i ĥasret döker çeşmüm
Fiğâna başlayup bülbül gül ü reyhân açıldukça

5. bülbül:

Gazel 134

Mısra: 7

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun
Ben her faşılâ zârûm o faşl-ı bahârda

6. bülbül:

Gazel 149

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Görmesem bir dem ben ol ruķsâr-ı âlî gül gibi
Nâle vü feryâda âğâz eylerüm bülbül gibi

7. bülbül:

Gazel 151

Mısra: 10

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Hāmid düşeli aşkuña ey gonce-dehānum
Bülbül gibi her laḥza kılar nāle vü zārı

8. bülbül:

Gazel 156

Mısra: 1

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Beni bülbül gibi giryān ider bir gonce-leb şimdi
Pür oldı gūş-ı ‘ālem nāle vü zārumla hep şimdi

bülbülân-ı gülşen-i dīni:

1. bülbülân-ı gülşen-i dīni: +i

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dinin gül bahçesinin bülbülleri. II Âşıklar, sūfiler.

Bülbülân-ı gülşen-i dīni n’ola mest eylese
Çün hoyuñdan âferīde oldı verd-i sürḥ-fām

bülbülānuñ:

1. bülbülānuñ: +uñ

Gazel 75

Mısra: 3

Bülbüller.

Bülbülānuñ eğer-i eşk-i dem-ālūdından
Gonce-i reste çok ammā femūñāsā fem yok

2. bülbülānuñ: +uñ

Gazel 148

Mısra: 2

Bülbüller.

Yine vaşf-ı leb-i yāre şu‘arālar düşdi
Bülbülānuñ diline gonce-i aḥmer düşdi

bülbülü:

1. bülbülü: +i

Gazel 38

Mısra: 1

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Firāvān bülbülü bir nev-resīde gül‘izārum var
Benüm bu bāğ-ı ‘ālemdə tehī mi āh u zārum var

2. bülbülü: -+i

Gazel 140

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş. II Âşık.

Bir zamān endişemüz ‘arız-ı dil-dār idi
Ḥatırımız bülbülü mā‘il-i gülzār idi

bülbül-i ‘aşkuñda:

1. bülbül-i ‘aşkuñda: +uñ, +da

Gazel 31

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bülbülün aşkı, sevgisi.

Gonce-i la‘lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i ‘aşkuñda ammā kim bu gūyāluk nedür

bülbül-i aşüfte-hāl-i zārı:

1. bülbül-i aşüfte-hāl-i zārı: +ı

Gazel 64

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnleyen perişân bülbül.

Hele ol lebleri çün berg-i gonce nev-nihāl-ı nāz
Seher ben bülbül-i aşüfte-hāl-i zārı yād itmiş

bülbül-i dil:

1. bülbül-i dil:

Gazel 146

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu. II Âşık.

Giceler ey bülbül-i dil nāle vü feryād idüp
Ḥ‘ābdan yok yire bī-dār itme ol gonce-femi

bülbül-i gülşen-i mahabbetdür:

1. bülbül-i gülşen-i mahabbetdür: +dür

Gazel 37

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Muhabbet gül bahçesinin bülbülü.

Dil zebān-ı hezār bilse n’ola
Bülbül-i gülşen-i mahabbetdür

bülbül-i gülzār-ı hevā:

1. bülbül-i glzr-ı hev:

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gl bahçesini arzu eden bülbül.

h idüp dil gl-i ruhsru için an ağlar
Dem eker pdiehm bülbül-i glzr-ı hev

bülbül-i nln:

1. bülbül-i nln:

Gazel 74

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağlayan bülbül.

O meh tze gl-i 'arız-ı lu grel
Başladuğ söylemege bülbül-i nln olduğ

bülbül-i nev-ke-i glzruum:

1. bülbül-i nev-ke-i glzruum: +u, +um

Gazel 77

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gl bahçesindeki blbln nağmelerini dinleyen. II
ık.*

Fıkr-i ruula eylerüm gz nleye
Bir bülbül-i nev-ke-i glzruum sen

bülbül-i eyd:

1. bülbül-i eyd:

Tahmis 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

ılgın bülbül. II ılgın ık.

Tab'-ı gysı mı yok bülbül-i eyd mı degül

bülbül-i hbet:

1. bülbül-i hbet:

Kaside 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Blbln konuşma zamanı. II ıın konuşma
zamanı.*

Nedür bu sz u sktu mil-i pervne
Aıl  bülbül-i hbet zamanıdır demidür

bülbüline:

1. bülbüline: +i, +n, +e

Gazel 37

Mısra: 11

Güzel sesiyle bilinen kuş. II ık.

Bir gle m'ilm ki bülbüline
Lufi yok cevri b-nihyetdr

bülbülü:

1. bülbülü: +

Gazel 24

Mısra: 10

Güzel sesiyle bilinen kuş. II ık.

Ol gl kyında nlem kim keser bilsem benüm
Bülbülü ferydını glende kimler başdurur

blblves:

1. blblves:

Gazel 15

Mısra: 8

Bülbül gibi.

Gülşen-i hoş-nkhet-i 'ku fsı b-bedel
Dem-be-dem blblves amm h u zr itmek de gc

buldı zuhr:

1. buldı zuhr:

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak, görünmek.

Buldı zuhr htt ile mihr-i ruı zevl
am itdi ubumuz yine bat-ı siyhımız

buldum:

1. buldum: -du, -m

Gazel 92

Mısra: 1

Bulmak, elde etmek.

Saa gözüm gibi bir iki merdmn buldum
Nihl-i add için ya'ni bbn buldum

2. **buldum:** -du, -m

Gazel 92

Mısra: 2

Bulmak, elde etmek.

Saňa gözüm gibi bir iki merdümân buldum
Nihâl-i kıddüñ için ya'ni bağbân buldum

3. **buldum:** -du, -m

Gazel 92

Mısra: 4

Bulmak, elde etmek.

Perîveşüm bir iki da'vet ile zâhir olup
Hemân ki meclisüme geldi tâze cân buldum

4. **buldum:** -du, -m

Gazel 92

Mısra: 8

Bulmak, elde etmek.

Mezâr-ı Kays'ı ziyaret idüp dimiş Leylâ
Mağabbetüñle senüñ bunca nâm ü şân buldum

5. **buldum:** --du, --m

Gazel 92

Mısra: 6

Bulmak, elde etmek.

Akardı kûyına eşküm hayâl-i zülfi ile
Varup o qaraları baħr-ı bî-kerân buldum

6. **buldum:** -du, -m

Gazel 92

Mısra: 10

Bulmak, elde etmek.

O şâh-bāza şabâ söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı İsfahân buldum

7. **buldum:** -dum

Gazel 92

Mısra: 12

Bulmak, elde etmek.

O mäh-pāreye kerrâtla nigâh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyân buldum

8. **buldum:** -du, -m

Gazel 92

Mısra: 14

Bulmak, elde etmek.

O mest-i nâzumuñ inkâr olunmaz ey Hâmid
Mağabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

bülend ü pestî:

1. **bülend ü pestî:**

Gazel 143

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yükseklik ve alçaklık. II mec. zenginlik ve fakirlik.

Sultân-ı fakra Hâmid birdür bülend ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

bulındı:

1. **bulındı:** -dı

Gazel 100

Mısra: 12

Bulmak, elde etmek.

Atup ğadengümi der-pey revâne olduĝda
Hezâr tîr bulındı kemânımızda bizüm

bulınmaz:

1. **bulınmaz:** --ın, --maz

Gazel 129

Mısra: 7

Bulmak, elde etmek.

Tîr-i ğamzeñveş bulınmaz bir ğadeng-i cân-sitân
Cüst-cû olınsa yek-ser leşker-i Tâtar'da

bulınur:

1. **bulınur:** -ın, -ur

Gazel 36

Mısra: 4

Bulmak, elde etmek.

Ĥudâ tecelli [ile] eylesün mücâzâtüñ
Ne âhîri bulınur fikrümüñ ne evveli var

bulmadum:

1. **bulmadum:** -ma, -dum

Gazel 105

Mısra: 5

Bulmak. II Görmek(İlgi görmek bağlamında).

Bulmadum nām ü nişān serv-i hīrāmānumdan
Gezmedük ne leb-i cū kaldı ne şahın-ı büstān

bulmuş:

1. **bulmuş:** -miş

Gazel 111

Mısra: 7

Bulmak, elde etmek, II.Kavuşmak.

Şad-pāre oldı reşk ile bulmuş diyü gönül
Gīsū-yı dil-rübāya takarrubla şāne şān

bulsa:

1. **bulsa:** --sa

Gazel 151

Mısra: 4

Bulmak. II Keşfetmek.

Cüş-ı yem-i hicrānı biraz olsa da teskīn
Fülk-i dil-i meşhūn-ı elem bulsa kenārı

bulunur:

1. **bulunur:**

Gazel 14

Mısra: 6

(Arayarak veya rastgele) bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak.

Nāle vü āh ile zār eylemede hecrūñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehā bir iki üç

bulur:

1. **bulur:** -ur

Gazel 111

Mısra: 3

Bulmak, elde etmek, ulaşmak.

Ol māhı 'ākıbet bulur āh-ı hevāyī-reng
Olmaz ba'īd hāşılı bād-ı vezāna dān

2. **bulur:** --ur

Tarih 1

Mısra: 9

Bulmak, elde etmek, ulaşmak.

Bulur her emre istiḥdām için bir şāhib-istiḥkāk
O şāhenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

buña:

1. **buña:** +ña

Gazel 136

Mısra: 11

İşaret zamiri.

Buña tāb-āveri-i sīne ne mümkün Ḥāmid
Müjeler tūr-i belā kavı-ı kazā iki kaşı

bunca:

1. **bunca:**

Gazel 18

Mısra: 6

Bu kadar çok.

Bir kerre būs-ı pāyūñe şāyeste olmaduk
Ey māh-ı burc-ı ḥüsn güzār itdi bunca 'īd

2. **bunca:**

Gazel 88

Mısra: 1

Bu kadar çok.

Çalduk şeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daḥi ey mihr-i felek gel

3. **bunca:**

Gazel 92

Mısra: 8

Bu kadar çok.

Mezār-ı Qays'ı ziyāret idüp dimiş Leylā
Maḥabbetūñle senūñ bunca nām ü şān buldum

4. **bunca:**

Gazel 96

Mısra: 5

Bu kadar çok.

Virdüm nihāl-i kāma dü-çeşmümle bunca āb
Ammā bedel o şulara andan ber isterüm

bunca demler:

1. **bunca demler:** +ler

Gazel 55

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Aftābum eylemişdi bir şehir 'arz-ı cemāl
Bunca demler geçti çeşmānumda bākī nem henüz

bunca zamandır:

1. bunca zamandır:

Gazel 35
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Gelmedün bir kerre istifsāra hālın rahm idüp
Haste dil bunca zamandır pister-i firkatdedür

2. bunca zamandır:

Gazel 48
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Eyler bu gönül āh ü figān bunca zamandır
Rahm eylemez ol şüh-ı cihān bunca zamandır

3. bunca zamandır:

Gazel 48
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Eyler bu gönül āh ü figān bunca zamandır
Rahm eylemez ol şüh-ı cihān bunca zamandır

4. bunca zamandır:

Gazel 48
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Der-h'āb gam ü miḥnet ü endüh u belāsuñ
Ey dīde-i baht-ı dil uyan bunca zamandır

5. bunca zamandır:

Gazel 48
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Ben 'āşık-ı ḥasret-keş-i gam-h'āreden eyler
Kendin o perī-çehre nihān bunca zamandır

6. bunca zamandır:

Gazel 48
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Ey Hālīk-ı bī-çün-ı semāvāt ḥalāş et
Miḥnet beni öldürdi amān bunca zamandır

7. bunca zamandır:

Gazel 48
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Āgūş-ı merām-ı dile gelseydi gelürdi
Ḥāmid eger ol müy-miyān bunca zamandır

8. bunca zamandır:

Gazel 82
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Nice zamandır, çok zamandır.

Ey şeh-i mülk-i behā emr ile virsünler emān
Ḥāmidün aldı dilün bunca zamandır gözlerün

bundan:

1. bundan: -+n, -+dan

Gazel 74
Mısra: 9
İşaret zamiri.

Bundan a'lā bize devlet mi olur ey Ḥāmid
Nāzım-ı vak'a-i sultān-ı şehīdān olduk

bün-i pâyında:

1. bün-i pâyında: +i, +n, +da

Gazel 105
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ayağının altı.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künān
Kātı boy çekdi o demden berü ol serv-i revān

bünyâd itdigün:

1. bünyâd itdigün: -digün

Gazel 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yapı, bina yapmak.

Eşkümüñ ey şüh-ı neccârum güzergâhında tâ
Böyle bünyâd itdigün kâşâne deryâluğ nedür

burc-ı behcetde:

1. burc-ı behcetde: +de

Gazel 94

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik burcu, güzellik kalesi.

Dîde-i 'uşşâkı eyler hıyrenâk
Burc-ı behcetde bir ahtersün begüm

bürüdet:

1. bürüdet:

Gazel 30

Mısra: 2

Soğukluk.

Hezâr 'aşkına bir gün o gül-'izâr gelür
Miyânenen bu bürüdet gider bahâr gelür

büs iden:

1. büs iden: -en

Gazel 144

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Qabri olurdı ma'den-i yâkût haşre dek
Dünyâda büs iden leb-i reşk-i zülâlünü

büse:

1. büse:

Gazel 156

Mısra: 10

Öpücük.

Dağı haç almadı mâh-ı ruhın çün hâle âgûşa
'Ayıbdur büse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

büse-h'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr:

1. büse-h'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr:

Gazel 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yasemin gerdanından öpücük isteyen.

Dil büse-h'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakır şâhî-i dehr iltimâs ıder

büseler:

1. büseler: +ler

Gazel 49

Mısra: 1

Öpme. II Bir kere öpme.

'Uşşâka giderek o tıfıl büseler virür
Zîrâ nihâl-i tâze yetişdükçe ber virür

bü-semendür:

1. bü-semendür: +dür

Gazel 116

Mısra: 6

Yasemin kokulu.

Güdâz iden dilümi püte-i cefâlarda
Bu bî-amân ü bu zâlim bü-semendür (?) bu

büse-zen-i küşe-i dāmān:

1. büse-zen-i küşe-i dāmān:

Gazel 74

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eteğinin ucunu öpen. II Tas. Müridlerin şeyhlerinin eteğini öpmesi.

Müntic-i züll ü rezâlet imiş eyvâh eyvâh
Nice dem büse-zen-i küşe-i dāmān olduk

büs-ı dāmenden:

1. büs-ı dāmenden: -+den

Gazel 70

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Etek öpme. II Tas. Müridlerin mürşidlerinin eteğini öpmesi.

Nâ-ümîdi râstî-i kâmete bādî olur
İdemez erbâb-ı hacet büs-ı dāmenden ferâğ

būs-ı destūn:

1. būs-ı destūn: +üñ

Gazel 78

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

El öpme. II Tas. müridlerin şeyhinin elini öpmesi.

Būs-ı destūn intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

būs-ı la 'l-fāmuñla:

1. būs-ı la 'l-fāmuñla: -+la

Gazel 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yâkut renkli ağzının öpücüğü.

'Adûlar kām-yâb olduğça būs-ı la 'l-fāmuñla
Mîşâl-i ḡonce-i üşkûfte baḡrum ḥûn olur cānā

būs-ı leb-i cānāna:

1. būs-ı leb-i cānāna: -+a

Gazel 62

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin dudakları, öpücüğü II Sevgilinin ağzından
çıkan sözler.*

La 'l ü yâkûtî düşürdük nigeḥ-i raḡbetden
Dilimüz ideli būs-ı leb-i cānāna heves

būs-ı leb-i cān-baḥş-ı yār:

1. būs-ı leb-i cān-baḥş-ı yār:

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının can veren öpücüğü.

Ḥāmidā āsāndur būs-ı leb-i cān-baḥş-ı yār
Lik düşvārî-i ter pinḥāni-i esrārda

būs-ı leb-i la 'lūñe:

1. būs-ı leb-i la 'lūñe: +üñ, +e

Gazel 155

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kırmızı dudağının öpücüğü.

Būs-ı leb-i la 'lūñe kandur beni
Şol keremî it ki utandur beni

būs-ı lebiyle:

1. būs-ı lebiyle: +i, +y, +le

Gazel 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dudaklarının öpücüğü.

Her bâziyi kûl itmiş 'adū būs-ı lebiyle
Gör kâfirî rûḥ-ı dil-i bīmār ile oynar

būs-ı lebüñ:

1. būs-ı lebüñ: +üñ

Gazel 81

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öpme, öpücük.

Ne dem ki ḥâtır-ı nā-şāda gelse būs-ı lebüñ
Ḥumārını çekerüm keyf-i bâde-i talebüñ

būs-ı pâyüñe:

1. būs-ı pâyüñe: +üñ, +e

Gazel 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayak öpme.

Bir kerre būs-ı pâyüñe şâyeste olmaduk
Ey mäh-ı burc-ı ḥüsn güzār itdi bunca 'îd

büstānımızda:

1. büstānımızda: +ımız, +da

Gazel 100

Mısra: 2

Bahçe.

O ḥāşiyet mi var eşk-i revānımızda bizüm
Zuhūr-ı mîve ide büstānımızda bizüm

büt-i muḡ-beçe:

1. büt-i muḡ-beçe:

Gazel 58

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Meyhaneci, içki dağıtan put(put gibi güzel sevgili
bağlamında).*

Hāmidā nār-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cân ü dil tün-şifat olmada sūzān şeb ü rûz

büyü:

1. büyü: -+ı

Gazel 63

Mısra: 6

Koku.

Bir haṭ-āver şūh seyr itdüm zamānıyla veli
Büyü 'ālem-gır bir ra'nā gül-i bī-hār imiş

2. büyü: +ı

Gazel 84

Mısra: 7

Koku.

Büyü 'ālem-gır cismi nermdür levni siyāh
Hāşılı müstağni-i vaşf ü beyāndur perçemuñ

büyü-ı 'anber:

1. büyü-ı 'anber:

Gazel 24

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Anber kokusu.

Düşmen-i bed-güya dā'im vir cavāb-ı nīkter
Nefḥa-i murdārı zīrā büyü-ı 'anber başdurur

büyü-ı ḥasedle:

1. büyü-ı ḥasedle: +le

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıskançlık kokusu.

Olurdı büyü-ı ḥasedle 'adūlarum ser-sām
Açılsa gonce-i maḥşūd-ı cān murādumca

büyü-ı laṭifūñ:

1. büyü-ı laṭifūñ: -+üñ

Gazel 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hoş koku.

Şabā büyü-ı laṭifūñ sākinān-ı Çın'e 'arz itsün
Çıkar zīr-i külehden zülfi-i müşgīnūñ perişān it

büyü-ı vefā:

1. büyü-ı vefā:

Gazel 119

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vefā kokusu.

Ruḥuñ güşād idüp 'uşşāk-ı zārı söyletme
O gülde büyü-ı vefā yok hezārı söyletme

büyü-ı zülfi-i yār:

1. büyü-ı zülfi-i yār:

Gazel 30

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçının kokusu.

Recāmuñ itdi şabāya zuhūr āşārı
Meşām-ı cāna şehir büyü-ı zülfi-i yār gelür

büyüdür:

1. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 1

Büyütmek, genişletmek.

Şeyḥ destār-ı perişānı küçüldür büyüdür
Güiyā kubbe-i eyvānı küçüldür büyüdür

2. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 2

Büyütmek, genişletmek.

Şeyḥ destār-ı perişānı küçüldür büyüdür
Güiyā kubbe-i eyvānı küçüldür büyüdür

3. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 4

Büyütmek, genişletmek.

Çeşm-i 'ibretle nigāh it ki Ḥakīm-i muṭlak
Kuvvet ü za'f ile insānı küçüldür büyüdür

4. büyüdür: : -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 6

Büyütmek, genişletmek.

Yapmağa hâzime‘i rande göre sa‘y eyler
Şîşeger cām-ı dırağşanı küçüldür büyüdür

5. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 8

Büyütmek, genişletmek.

Kef-i şâbün ile hâmmâmda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

6. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 10

Büyütmek, genişletmek.

Hâlîk-ı ‘âlem-i lâ-yüs‘elü ‘ammâ yef‘al
Böyle dem dem şeb ü rüzânı küçüldür büyüdür

7. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 12

Büyütmek, genişletmek.

Gâh yir rişvet-i hâbbâz gehi seng-i ta‘n
Kâdi-i ehl-i tama‘ nânı küçüldür büyüdür

8. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 14

Büyütmek, genişletmek.

Gâh bahtum açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

9. büyüdür: -d, -ür

Gazel 32

Mısra: 16

Büyütmek, genişletmek.

N‘eyleyem yazmadı gönlümce muşavvir Hâmid
Dâ‘imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

2.2.3.C

cādan:

1. cādan: +dan

Nazm 9

Mısra: 2

Yer, mevki.

Şeh-i 'ālī-naẓar 'Abdū'l-Ḥamīd-i memleket-pīrā
Bu cādan feth-i bāba eyledi çün himmet-i vālā

cām:

1. cām:

Gazel 14

Mısra: 8

Kadeh.

Fırkat ü cev̄r ü sitem cānuma geçdi sākī
Cām şun baña be-kavl-i hükemā bir iki üç

2. cām:

Gazel 152

Mısra: 4

Kadeh.

Sürilsün baḥş-i la'lüm bezm-i meyde dā'imā dirsün
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sākī

3. cām:

Gazel 152

Mısra: 11

Kadeh.

Hele sen Ḥamid-i maḡmūm u zāra cām şun tırma
Budur ancak dev̄-yı ter ḡam-ı devrāna ey sākī

cām virür:

1. cām virür: +ür

Gazel 26

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İçki vermek.

Tehī mi mürtekib-i nūş-ı cām-ı şahbāyam
Eliyle sākī-i gül-çehre baña cām virür

cāme-i dībā:

1. cāme-i dībā:

Gazel 137

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İpekli elbise.

Çün mihr iderek 'ālemi rüşen yine Ḥamid
Ol serv-i revān cāme-i dībā ile geçdi

cāme-i istiḡnāy:

1. cāme-i istiḡnāy: +y, +ı

Gazel 154

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Naz elbisesi.

Elem-i manşib-ı devletden olur āzürde
Zīver-i dūş kılan cāme-i istiḡnāy

cāme-i şabr-ı dil-i zārum:

1. cāme-i şabr-ı dil-i zārum: +um, +ı

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aḡlayan gönlün sabır elbisesi.

Ḥamidā şemm-i gül-i rüyına haṭ mānī' olup
Cāme-i şabr-ı dil-i zārumı çāk itdi diken

cāmeyle:

1. cāmeyle: +y, +le

Gazel 94

Mısra: 11

Elbise.

Yürüdükce sebz-gün cāmeyle sen
Mevce-i deryā-yı aḡdarsuñ begüm

cām-ı dili:

1. cām-ı dili: +ı

Gazel 6

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül kadehi.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefā atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bī-çāreden çıkmaz şadā

cām-ı dıraḡşānı:

1. cām-ı dıraḡşānı: +ı

Gazel 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Parlayan kadeh.

Yapmaḡa hāzıme'ı rande göre sa'y eyler
Şişeger cām-ı dıraḡşānı küçüldür büyüdür

cām-ı meve:

1. cām-ı meye:-+e

Gazel 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Sâkıyâ cām-ı meye pâre-i yağ vaz' eyle
Yağdı ben hâkı tıttırdı meded nâr-ı hevâ

cām-ı neşât-efzâyı:

1. cām-ı neşât-efzâyı: +y, +ı

Gazel 154

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Neşe ve sevinci arttıran kadeh.

Bezmd e la'l-i leb-i yâre tıknmış Hâmid
Görmesün gayrı gözüm cām-ı neşât-efzâyı

câmlar:

1. câmlar: +lar

Gazel 132

Mısra: 2

Sırça, cam, bardak, kadeh.

Olup meclis müheyyâ sâkı-i ârâm-ı cân gelse
Çekilse câmlar rûy-ı dil-i bîmâra kan gelse

cân:

1. cân:

Gazel 92

Mısra: 4

Can, ruh. II Gönül.

Perîveşüm bir iki da'vet ile zâhir olup
Hemân ki meclisüme geldi tâze cân buldum

2. cân:

Gazel 111

Mısra: 1

Can, ruh. II Gönül.

Hayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

3. cân:

Gazel 125

Mısra: 8

Can, ruh. II Gönül.

Qâl itdi pûte-i gam-ı 'aşk içre gönümi
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

4. cân:

Gazel 127

Mısra: 11

Can, ruh, gönül.

Metâ'-ı vaşlın ahza cân ile 'azm eylerüm Hâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açıldıkça

5. cân:

Gazel 141

Mısra: 2

Can, ruh, gönül.

O kâkülün gamı 'âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

cân ü dil:

1. cân ü dil:

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Hâmidâ nâr-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cân ü dil tün-şifat olmada süzân şeb ü rûz

2. cân ü dil:

Gazel 99

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Nazarum nâgeh bir âfet-i delâke düşüp
Cân ü dil sühte-i âteş-i tün oldı tamâm

cân ü dilüm:

1. cân ü dilüm:-+üm

Gazel 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Bir elâ gözli beni itdi giriftâr-ı hevâ
Oldı cân ü dilüm âzürde-i ekdâr-ı hevâ

cânâ:

1. cânâ:

Gazel 4

Mısra: 2

Ey cân, ey sevgili.

Cemâl-i mehveşün seyr eyleyen meftûn olur cânâ
Düşüp zülf-i siyâhuñ kaydına Mecnûn olur cânâ

2. cānā:

Gazel 4

Mısra: 4

Ey cān, ey sevgili.

Ta'ab çekme merāmuñ bendeñe ihsān-ı digerse
Göñül bir nīm-nigāh-ı lutf ile memnūn olur cānā

3. cānā:

Gazel 4

Mısra: 6

Ey cān, ey sevgili.

Hevā-yı Leyli-i zülfüñle 'uşşāk-ı perīşān-ḥāl
Mişāl-i Qays āḥir 'āzīm-i hāmūn olur cānā

4. cānā:

Gazel 4

Mısra: 8

Ey cān, ey sevgili.

Kızardukça gül-i nev-ḥīz-i rüyuñ tābiş-i mülden
Fiğān-ı 'andelīb-i ḥāṭirum efzūn olur cānā

5. cānā:

Gazel 4

Mısra: 10

Ey cān, ey sevgili.

'Adūlar kām-yāb olduğça būs-ı la'l-fāmuñla
Mīşāl-i gonçe-i üşküfte bağrum ḥūn olur cānā

6. cānā:

Gazel 4

Mısra: 12

Ey cān, ey sevgili.

Varup zānū-be-zānū gayrılarla şoḥbet itdükçe
Derūnı Ḥāmid-i bī-çārenūñ maḥzūn olur cānā

7. cānā: -+a

Gazel 63

Mısra: 12

Gönül, kalp.

Ḥāmid ebrūdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sīneyi
Kaşd iden ammā ki cāna gamze-i ḥūn-ḥ'ār imiş

8. cānā:

Gazel 83

Mısra: 7

Ey sevgili, ey dost.

Bu zībā 'arız u bu kākül-i zer-tār ile cānā
Felekde āftāb-ı 'ālem-ārāya müşebbeḥsūñ

9. cānā:

Gazel 85

Mısra: 1

Ey cān, ey sevgili.

Cānā 'adūlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme lutf it kem olma gel

10. cānā:

Gazel 4

Mısra: 1

Ey cān, ey sevgili.

Cemāl-i mehveşūñ seyr eyleyen meftūn olur cānā
Düşüp zülf-i siyāhuñ kaydına Mecnūn olur cānā

cānān:

1. cānān:

Gazel 11

Mısra: 1

Sevgili, gönül verilmiş, ma'suka.

Cevr ile gönüm yıkan cānān elinden el-ğıyās
Ḥāneler vīrān iden sultān elinden el-ğıyās

2. cānān:

Gazel 27

Mısra: 1

Sevgili, gönül verilmiş, ma'suka.

Ḥūb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebūñ gāyeti yok mihr-i dıraḥşān bir olur

3. cānān:

Gazel 27

Mısra: 7

Sevgili, gönül verilmiş, ma'suka.

Olsa 'āşıkla n'ola sīne-be-sīne cānān
Gice pervāne ile şem'-i fūrūzān bir olur

4. cānān:

Gazel 64

Mısra: 4

Sevgili, gönül verilmiş, ma'suka.

Cihān-gīr oldı murğān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim 'uḳdehā-yı kākülūñ cānān gūşād itmış

5. **cānān:**

Gazel 71

Mısra: 2

Sevgili, gönül verilmiş, ma'sûka.

Pîş-i sultānda tûrur çünkü nedīmān şaf şaf
Dizer 'uşşāk-ı ser-i kûyına cānān şaf şaf

cānāna:

1. **cānāna:-+a**

Gazel 68

Mısra: 4

Sevgili, gönül verilmiş, ma'sûka.

Şāh-ı 'ādil zevk-yāb olmaz gedāya zulmdan
'Āşıka cevri ü sitemden eylemez cānāna hāz

cānānesinden:

1. **cānānesinden:-+si, -+n, -+den**

Gazel 73

Mısra: 3

Sevgili, gönül verilmiş, ma'sûka.

Cānānesinden ayrılan 'uşşāk-ı dil-figār
Beñzer o küştegāne ki rûh-ı revānı yok

cān-dāde-i leṭāfet-i güftāruñum:

1. **cān-dāde-i leṭāfet-i güftāruñum: +uñ, +um**

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hoş sözlere candan bağlanmış olan. II. Āşık.

Ey serv-i nāz mā'il-i refṭāruñum senüñ
Cān-dāde-i leṭāfet-i güftāruñum senüñ

cān-ı 'azīzüm:

1. **cān-ı 'azīzüm: +üm**

Gazel 129

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aziz can.

Yūsuf-ı Mısr-ı behāsiñ saña nā-zībendedür
Gezmek ey cān-ı 'azīzüm sūk ile bāzārda

cānibe:

1. **cānibe: +e**

Gazel 21

Mısra: 5

Taraf, cihet, yan.

Her cānibe kim 'azm ider ol şāh-süvārum
Pişinde piyāde yürür 'uşşāk-ı dil-fikār

cānib-i beyt-i hudā'da:

1. **cānib-i beyt-i hudā'da: +da**

Gazel 61

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah'ın evinin etrafı.

Pīrāmen-i derünına gel Ḥāmid'üñ müdām
Ey fikr-i dost cānib-i beyt-i Hudā'da gez

cānib-i destār ü re's-i devletine:

1. **cānib-i destār ü re's-i devletine:-+i, -+n, -+e**

Kaside 2

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Devletin reisinin sarığının bir tarafı.

Şokılsa cānib-i destār ü re's-i devletine
Gül-i hadıka-i 'izzet zamānıdır demidür

cānib-i hevāda:

1. **cānib-i hevāda: +da**

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Heves yönü.

Ne cānib-i hevāda ne semt-i hevesde gez
Rāh-ı rızā-yı ḥāzret-i Bārī Hudā'da gez

cānibümde:

1. **cānibümde: +üm, +de**

Gazel 33

Mısra: 11

Taraf, cihet, yan.

Cānibümde benüm ol çeşm-i mūkahḥal var iken
Ḥāmidā fehmi idemem dīde-i āhū nedür

cānum:

1. **cānum: +um**

Gazel 55

Mısra: 1

Can, ruh. II. Gönül.

'Aşk yakdı cānum icād olmadan 'ālem henüz
Sıneme dāğ açdılar nā-būd idi merhem henüz

2. **cānum: +um**

Gazel 77

Mısra: 9
Can, ruh. II.Gönül.

Biñ cānum olsa maḳdemüñe eylerüm nişār
Yūsuf-cemālüm öyle ḥarīdāruñum senüñ

3. cānum: +um

Gazel 142

Mısra: 1

Can, ruh. II.Gönül.

Bezmi kimdür men‘ iden teşrīfden cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden mäh-ı tábānum seni

cānum alur:

1. cānum alur: -ur

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Canını almak.

O şūḥ cānum alur dest-i cevri ile güyā
Ne dem ki ḥande-künān ellere selām virür

cānuma:

1. cānuma: +um, +a

Gazel 6

Mısra: 5

Can, ruh. II.Gönül.

Kār itdi fırkat cānuma raḥm eylesün efgānuma
Bir laḥza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devā

2. cānuma: -+um, -+a

Gazel 14

Mısra: 7

Can, ruh. II.Gönül.

Fırkat ü cevri ü sitem cānuma geçdi sākī
Cām şun baña be-ḳavl-i ḥükemā bir iki üç

cārī:

1. cārī:

Gazel 55

Mısra: 12

Akan.

Ey kemān-ebrū ḥadeng-endāz-ı müjgān olma kim
‘Araḳ-ı dilden neşter-i ḡamzeñle cārī dem henüz

cārüb-ı sa‘y:

1. cārüb-ı sa‘y:

Kaside 2

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her yönüyle çalışan.

Ġubār ü gerdüñi cārüb-ı sa‘y ile pāk it
Vülüc-ı şāh-ı beşāret zamānidur demidür

cavāb-ı nıkter:

1. cavāb-ı nıkter:

Gazel 24

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çok iyi cevap.

Düşmen-i bed-gūya dā‘im vir cavāb-ı nıkter
Nefḥa-i murdārī zīrā büy-ı ‘anber başdurur

cāvīd:

1. cāvīd:

Gazel 20

Mısra: 8

Daimi kalacak olan, sonrasız, ebedi, bengi.

N’ola vaşf-ı dehenüñ itsem ‘ayānen taḥrīr
Fāş oldı olacaḳ rāz-ı nihānum Cāvīd

2. cāvīd:

Gazel 20

Mısra: 1

Şair Cāvīd.

Ey benüm rişte-i pür-tāb ü tüvānum Cāvīd
Bā‘iş-i derd-i dilüm āh u fiḡānum Cāvīd

3. cāvīd:

Gazel 20

Mısra: 2

Şair Cāvīd.

Ey benüm rişte-i pür-tāb ü tüvānum Cāvīd
Bā‘iş-i derd-i dilüm āh u fiḡānum Cāvīd

4. cāvīd:

Gazel 20

Mısra: 4

Şair Cāvīd.

Ḳoma tenhā teb-i tārīk-i firāḳuñda dili
Rüşen it dīdemüzi mihr-i cihānum Cāvīd

5. cāvīd:

Gazel 20

Mısra: 6
Şair Câvid.

İtme a' dâmi helâkumla kerem kıl ihyâ
Benden ayrılma meded rûh-ı revânum Câvid

6. cāvîd:
Gazel 20
Mısra: 10
Şair Câvid.

Rûy-mâl-i kâdemüñçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revânum Câvid

7. cāvîd:
Gazel 20
Mısra: 12
Şair Câvid.

Âteş-i 'aşkı ile sen de bir âyine ruhuñ
Bilürüm sühtesüñ tûti-zebânum Câvid

8. cāvîd:
Gazel 20
Mısra: 14
Şair Câvid.

Bu sühân-sâzi-i murğ-ı dil-i nâlâna sebep
İ'tibârıñdur eyâ gonce-dehânum Câvid

9. cāvîd:
Gazel 20
Mısra: 16
Şair Câvid.

Qılma endâhte-i sahn-e-i pehnâ-yı firâk
Tırveş Hâmid'i ey kaşı kemânum Câvid

cây:

1. cây:
Gazel 12
Mısra: 11
Yer.

Rûy-mâl it ki o kadar qalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

cây ideli:

1. cây ideli: -eli
Gazel 52
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yer edinmek, yer etmek.

Derûnı cây ideli fikr-i zûlf ü ruhsârûñ
Zamânumı bilemem şeb midür nehâr midür

cebîn-i rif'at ü mecdinden:

1. cebîn-i rif'at ü mecdinden: +i, +n, +den
Kaside 2
Mısra: 37
Kelime Tipi: -
Yüce ve şerefli alın.

Cebîn-i rif'at ü mecdinden itse vakt-i seher
Tulû'-ı mihr-i nebâhat zamânıdır demidür

cebre'il:

1. cebre'il:
Kaside 1
Mısra: 12
Allah ile peygamberleri arasında elçilik ifâ eden ve
Allah'ın emir ve vahiylerini tebliğ eden dört büyük
melekten biridir.

Haml-i kızb itdükde mi'râcuñı küffâr-ı Kureyş
Cebre'il der-pîş-i çeşm 'arz itdi Quds'ı bi't-tamâm

cefâ:

1. cefâ:
Gazel 102
Mısra: 3
Eziyet, sıkıntı.

Ağyâra lûtf u 'âşık-ı zâra cefâ ider
Bir şûh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra hasretüm

cefâdan:

1. cefâdan: +dan
Gazel 150
Mısra: 10
Eziyet, sıkıntı.

Gehî 'itâb ü gehî nâz ü gâhî hışm itdün
Begüm ne qaldı cefâdan bu hâksâra dañi

cefâkâr:

1. cefâkâr:
Gazel 46
Mısra: 4
Eziyet eden.

Farç-ı sevdâ levnüñi ey dil siyeh-fâm eylemiş
Bir cefâkâr âfet-i zûlf-i perîşânıñ mı var

cefâ-pîşeden:

1. **cefâ-pîşeden**: -+den

Gazel 12

Mısra: 4

Zâlim, gaddar. II Maşuk, sevgili.

İtmeden ebhîre-i 'aşk dimâğuñ muhtell
O cefâ-pîşeden ol zülf-i semensâdan geç

cefâ-yı vār:

1. **cefâ-yı yār:**

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin cefası.

Seni bu mertebe bî-tâkat eyleyen Hâmid
Cefâ-yı yār mı âlâm-ı rûzgâr mıdur

cefâ-yı yârveş:

1. **cefâ-yı yârveş:**

Gazel 40

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgili gibi sıkıntı veren.

Cefâ-yı yârveş düşvâr miñnet yokdur 'âlemde
Taḥammül eyleyen merdâne taḥsîn ü pesendüm var

cefâ-yı yezîd'den:

1. **cefâ-yı yezîd'den**: +den

Gazel 110

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yezîd' in eziyetleri. (Yezîd; Emevî Devleti'nin kurucusu Muaviye'nin oğlu).

Dil-rîşüm ol kadar ki degül kâbil-i beyân
Sultân-ı Kerbelâ'ya cefâ-yı Yezîd'den

cehâletle:

1. **cehâletle**: +le

Nazm 2

Mısra: 1

Cahillik, bilmezlik.

Beni İlâhi cehâletle şermsâr itme
Kitâb-ḥâne-i 'irfân içinde ḥ'âr itme

cellâd-ı ğamzeñ:

1. **cellâd-ı ğamzeñ**: +ñ

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öldürücü yan bakış.

Katlûme cellâd-ı ğamzeñ çünkü me' mûr olmadı
Zülf-i müşğînünde şâhum şekl-i tuğrâluğ nedür

2. **cellâd-ı ğamzeñ**: +ñ

Gazel 147

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kahredici, öldürücü yan bakışı.

Cellâd-ı ğamzeñ itdüğü dem katl-i 'âşıkân
Ġaltân olur nice nice serler kelek gibi

cem:

1. **cem:**

Gazel 55

Mısra: 8

Hükümdar, şah. II Şark mitolojisinde şarap ve içkinin icatçısı.

Bâde-i şîr-efgen-i 'aşkuñla ben ser-mest idüm
Neş'edâr-ı sâgar-ı hestî degilken Cem henüz

cem' ola:

1. **cem' ola**: -a

Gazel 155

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir araya gelmek, toplanmak.

Cem' ola eṭrâfuma pervânegân
Ol kadar 'aşkuñ ile yandur beni

cem' olduk:

1. **cem' olduk**: -duk

Gazel 148

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Toplanma.

Hâmidâ maḵsem-i baḥrinde bugün cem' olduk
Ḥişşeme künc-i cefâ nâmına bir yer düşdi

cemâli:

1. **cemâli**: +i

Gazel 143

Mısra: 2

Güzellik, sevgilinin güzel yüzü. II Hüsn i mutlak.

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müşṭâk olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

cemāl-i mehveşüñ:

1. cemāl-i mehveşüñ: +üñ

Gazel 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ay gibi güzel yüzlü (sevgili).

Cemāl-i mehveşüñ seyr eyleyen meftûn olur cânā
Düşüp zulf-i siyāhuñ kaydına Mecnûn olur cânā

cemālîni:

1. cemālîni:

Gazel 18

Mısra: 10

Yüz güzelliği.

İrsāl-ı nâmeden sebebi ictinâbumuñ
Tek görmesün cemālîni ol mehveşüñ berîd

cemālûñ:

1. cemālûñ: +üñ

Gazel 8

Mısra: 10

*Güzellik, yüz güzelliği. II Allah'ın lütuf ve rahmetinin
vasfı, Allah'ın vechi ile tecelli etmesidir.*

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i ğam-h'âre 'aşkuñla
Cemālûñ aña bir kez 'arz idüp bî-hüş u hayrân it

2. cemālûñ: +üñ

Gazel 115

Mısra: 11

*Güzellik, yüz güzelliği. II Allah'ın lütuf ve
rahmetinin vasfı, Allah'ın vechi ile tecelli etmesidir.*

Hâmid gibi kim görse cemālûñ olur 'aşık
Ey şüh-ı cefâ-cüy-ı sitem-h'âh nedür bu

cemālûñi:

1. cemālûñi: -+üñ, -+i

Gazel 144

Mısra: 8

*Güzellik, yüz güzelliği. II Allah'ın lütuf ve
rahmetinin vasfı, Allah'ın vechi ile tecelli etmesidir.*

Sen bir meh-i sipîhr-i behâsın ki reşk ile
Mihruñ derûmı yandı görünce cemālûñi

cem'-i mālâ:

1. cem'-i mālâ: -+a

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Malını toplamak.

Sa'y eyle cem'-i mālâ zelîl itme kendüñi
Rûzî ise sa'âdet ü devlet füzûn olur

cenâb-ı kibriyâ:

1. cenâb-ı kibriyâ:

Tarih 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

Cenâb-ı Kibriyâ mir'ât-ı kalbin eylesün maḥfûz
Müdâm ez-rûy-ı zîşt-i mürr ü âlâm u humûm u ğam

cennet-i küyuñdan:

1. cennet-i küyuñdan: -+uñ, -+dan

Gazel 146

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin cennet mahallesi.

Cennet-i küyuñdan iḥrâc eyledüñ ben pür-ğamı
Bî-güneḥ lâıyık mı giryân eylemek bir âdemi

cevâb:

1. cevâb:

Gazel 113

Mısra: 6

Cevap. II Karşılık.

'İlâcı derd-i hicrânuñ vişâl-i yâr imiş ancak
Dil-i bîmâruma şâfî cevâb aldum etîbbâdan

cevâbı:

1. cevâbı: +ı

Gazel 121

Mısra: 6

Cevap. II Karşılık.

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîğ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

cevher-i merâm:

1. cevher-i merâm:

Gazel 61

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İstek cevheri.

Ey cevher-i merâm seni ben de ba'd-ez-în
Ragbet idersem almağa sūk-ı behâda gez

cevher-i şâf:

1. cevher-i şâf:

Gazel 72

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saf cevher II Temiz yaradılış.

'Aşk ol şâh-ı hüsün itdi derûna ithâf
'Âkıbet girdi o gencîneye ol cevher-i şâf

cevhersün:

1. cevhersün: +sün

Gazel 94

Mısra: 10

Öz. II Mücevher, elmas.

Zîver-i engüş-i ragbet ol yüri
Bir müşâ'şâ' pāk cevhersün begüm

cevlāngāh-ı esb-i nāz eyler:

1. cevlāngāh-ı esb-i nāz eyler: -r

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz atı gibi dolaşma.

Fezā-yı sīnemi cevlāngāh-ı esb-i nāz eyler
Benüm bâzi-i rumhā mübtelā bir şeh-süvārum var

cevr:

1. cevr:

Gazel 11

Mısra: 1

Eza, cefa, eziyet.

Cevr ile gönüm yıkan cānān elinden el-ğıyās
Hāneler vīrān iden sultān elinden el-ğıyās

2. cevr:

Gazel 83

Mısra: 3

Eza, cefa, eziyet.

İder 'uşşākına hūbān-ı dīger geh vefā geh cevr
Niçün dil-hastegāna bī-vefāsın böyle her gehsün

3. cevr:

Gazel 28

Mısra: 8

Eza, cefa, eziyet.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şūh-ı dil-fırīb
Geh cevr ü gāh nāz ü sitem geh vefā ider

cevr itmek:

1. cevr itmek: +mek

Gazel 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

Var söyle ey bād-ı şabā ol yār-ı cān-ı bī-vefā

cevr ü cefā:

1. cevr ü cefā:

Gazel 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İncitici söz veya davranışlar(sevgiliden gelen).

Tevbeler itdüm ise cürm ü haṭā bir iki üç
Yeter ey şūh yeter cevr ü cefā bir iki üç

cevr ü cefādan:

1. cevr ü cefādan: +dan

Gazel 155

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgiliden gelen) eziyet ve sıkıntı.

Çorçdı gözüm cevr ü cefādan amān
İtmemeye gayrı inandur beni

cevr ü cefālar itdi:

1. cevr ü cefālar itdi: -di

Gazel 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sıkıntı verip eziyet etmek.

Mağbūn-ı va'd-i düşmen ru-be-rāh meger olup
Cevr ü cefālar itdi baña müddet-i medīd

cevr ü sitemden:

1. cevr ü sitemden: -+den

Gazel 68

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İncitici söz ve davranışlar.

Şāh-ı 'ādil zevk-yāb olmaz gedāya zulmdan
'Aşıka cevr ü sitemden eylemez cānāna hāz

cevri:

1. cevri: +i

Gazel 37

Mısra: 12

Eza, cefa, eziyet.

Bir güle mā'ilüm ki bülbüline
Luṭfi yok cevri bî-nihâyetdür

2. cevri: +i

Gazel 122

Mısra: 11

Eza, cefa, eziyet.

Hâmidâ çün cevri taḥammül-süz
'Azm-i terk-i diyâr var dilde

cevrüñe:

1. cevrüñe: +üñ, +e

Gazel 156

Mısra: 3

Eza, cefa, eziyet.

Muḳaddem cevrüñe gerçi 'adûlar bâ'is olmuşdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebab şimdi

ceyş-i firāvân-ı ferah:

1. ceyş-i firāvân-ı ferah:

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok fazla ses.

Ḳonsa şahrâ-yı dile ceyş-i firāvân-ı ferah
Deştümüz olsa bizüm menzil-i sultân-ı ferah

ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra:

1. ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra: +a

Gazel 24

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gönlü yaralı olan âşıkların sesi.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra çok evler başdurur

cezb ider:

1. cezb ider: -er

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kendine çekmek, bağlamak, etkilemek.

Tarfetü'l-'ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l-'aceb fettân ü şehhâr-ı cihândur gözlerün

cezb idince:

1. cezb idince:--ince

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kendine çekmek.

Tâ cezb idince bir dili 'arz-ı cemâl ider
Evvel 'ayân şofra sitemger nihân olur

cigerümden:

1. cigerümden: +den

Gazel 112

Mısra: 2

Yürek.

Tahrîk ile müjgânuñı dūr itmede çeşmüñ
Ḳaşd itmege neşter mi bilürsün cigerümden

cihân:

1. cihân:

Gazel 89

Mısra: 6

Dünya, âlem, cihân.

Merhem-i zaḥm-ı derün eylerüm âḥir seni ben
Bu cihân içre ne dem sağ olurum var olurum

2. cihân:

Gazel 136

Mısra: 5

Dünya, âlem, cihân.

Göremez mişlini bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyinede ol mâhuñ eşi

3. cihân:

Gazel 150

Mısra: 3

Dünya, âlem, cihân.

Cihân fiğânuma tākāt ne-y-āver olmuş iken
'Acebdür itmedi te'sîr kalb-i yâre daḥi

cihânda:

1. cihânda: +da

Gazel 91

Mısra: 8

Dünyâ, âlem, cihân.

Olup ḥüsnüñe mağrûr iltifât itmezsün 'uşşâka
Senün gibi cihânda hiç bir âfet yok mı sultânım

cihān-gīr:

1. cihān-gīr:

Gazel 64

Mısra: 3

Cihānı, dünyâyı zapteden.

Cihān-gīr oldı murğān-ı dīl ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim 'uqdehā-yı kākülün cānān gūşād itmiş

cihānı:

1. cihānı: +ı

Gazel 106

Mısra: 4

Dünyâ, âlem, cihân.

Gül-âb içinde gelür müşge hiddet-i nūkheth
Cihānı tutsa n'ola-būy-ı kākülün derden

cirm-i meh-i tībāna:

1. cirm-i meh-i tībāna: -+a

Gazel 152

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Büyük parlak ay.

Dirğ itmek neden peymāne-i leb-rīz-i şahbāy
Resimdür kāsī cirm-i meh-i tībāna ey sākī

cismi:

1. cismi: +i

Gazel 84

Mısra: 7

Beden. II.Varlık.

Būy 'ālem-gīr cismi nermdür levni siyāh
Hāşılı müstağni-i vaşf ü beyāndur perçemün

cism-i laṭīfūn:

1. cism-i laṭīfūn: -+üñ

Gazel 35

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hoş, nazik beden. II Sevgilinin hoş bedeni.

Dīdeden cism-i laṭīfūn hayliden itdi nihān
Ol perī-şüret yine zannum budur da'vetdedür

cismimüz:

1. cismimüz: -+i, -+müz

Gazel 76

Mısra: 2

Beden. II.Varlık.

Hāne-i hātır-ı vīrāna düşüp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-kaḍem cismimüz āzār-ı firāk

cisini:

1. cisini: -+i, -+n, -+i

Gazel 62

Mısra: 4

Beden. II.Varlık.

Ben de yansam n'ola nār-ı ğam-i ruhsāruñ ile
Cisini her şeb ider sūzişe pervāne heves

cismüm:

1. cismüm: +üm

Gazel 43

Mısra: 5

Beden. II.Varlık.

Remād itdün derūnum pūte-i ğamda yakup cismüm
Senün ey sīm-ten var ise kālbiñ āhen olmışdur

2. cismüm: +üm

Gazel 79

Mısra: 3

Beden. II.Varlık.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten hārāb
Ol şāh-ı hūsne hāl-i gedādan haber virün

cismün:

1. cismün: +ün

Gazel 123

Mısra: 2

Beden. II.Varlık.

Beni ez-behr-i da'vet sübhā-gerdān-ı keder itme
Perīveş cismün ey gül-çehre pinhān-ı nazar itme

2. cismün: +ün

Gazel 124

Mısra: 2

Beden. II.Varlık.

İşitdürme gice feryāduñ ol māk-ı tībāna
Süküt it nār-ı ğam yakduḱca cismün hem-çü pervāne

cū-be-cū:

1. cū-be-cū:

Gazel 25

Mısra: 9

Taraf taraf II araya araya.

İden hep Hâmid'i gülşen-be-gülşen cü-be-cü püyan
Ruḥ-ı âlûn ḥayâliyle hevâ-yı serv-i ḳaddûndür

cüdâ:

1. cüdâ:

Gazel 108

Mısra: 6

Ayrı kalmış, ayrılmış, uzak düşmüş.

Beni dūr eylemeñ ol naḥl-i nāzuñ seyr-i rüyından
Cüdâ itmek gibidür 'andelfîbi gülsitânından

cüdâ olmaz:

1. cüdâ olmaz: -maz

Gazel 139

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılmak, ayrı kalmak, ayrı düşmek.

Senden ey ḡamzesi ḥûn-ḥ'âr cüdâ olmaz dil
Tiḡ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

cümle:

1. cümle:

Gazel 42

Mısra: 3

Bütûn.

Sen her ne rûtbe eyleseñ inkâr cümle ḥalk
Ebrûlaruñ ḡamıyla ḳad-i mâhı ḥam bilür

cümleden:

1. cümleden: +den

Gazel 17

Mısra: 6

Herkes.

Dil-berân-ı ḡayrda seyr itmedüm emsâlini
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü ḥâl ü ruḥ

2. cümleden: +den

Tahmis 1

Mısra: 15

Herkes.

Gelûñ inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

cür'et-i niyâz:

1. cür'et-i niyâz:

Gazel 79

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarmaya cesaret etme. II Âşığın sevgiliye yalvarması.

Ben cür'et-i niyâz ideyüm nâzenînüme
Sizler hemân ḳabûl-ı recâdan ḥaber virüñ

cürm ü ḥatâ:

1. cürm ü ḥatâ:

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Suç ve yanlış.

Tevbeler itdüm ise cürm ü ḥatâ bir iki üç
Yeter ey şûḥ yeter cevri ü cefâ bir iki üç

cürmüm:

1. cürmüm: +üm

Gazel 139

Mısra: 9

Suç, günah, kabahat, kusur.

Ḥadden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seheri yâre niyâz ile şabâ var beni

cûşa:

1. cûşa: +a

Tarih 1

Mısra: 14

Coşmak, coşma, coşku.

Semiyy-i faḥr-ı 'âlem ya'ni Aḡa-yı Meḥemmed kim
Gelür cûşa hemîşe baḥr-ı elţâfi mişâl-i yem

cûş-ı yem-i hicrânı:

1. cûş-ı yem-i hicrânı: +ı

Gazel 151

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılığın coşan denizi.

Cûş-ı yem-i hicrânı biraz olsa da teskîn
Fülk-i dil-i meşḥûn-ı elem bulsa kenârı

cûşlar:

1. cûşlar: -+lar

Gazel 41

Mısra: 14

Coşma, kaynama.

Mâcerâ-yı dîde 'âlem-gîr olur eylerse ger
Tünd-bâd-ı ğamla deryâ-yı sirîşküm cûşlar

cüst-cû:

1. cüst-cû:

Gazel 114

Mısra: 8

Arayıp sorma, araştırma.

Serv-i nâzum hâşılı bağ-ı temennâda müdâm
Cüst-cû eyler seni eşk-i revânüm sū-be-sū

2. cüst-cû:

Gazel 129

Mısra: 8

Arayıp sorma, araştırma.

Tîr-i ğamzeñveş bulunmaz bir hadeng-i cân-sitân
Cüst-cû olınsa yek-ser leşker-i Tâtar'da

cüst-cû iderüm:

1. cüst-cû iderüm: -er, -üm

Gazel 125

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Araştırıp sorma, soruşturma.

Bir mâhı cüst-cû iderüm kâdadur diyü
Tâ şubhı olıncı meş'al-i âhumla her gice

cüvâna:

1. cüvâna: +a

Gazel 111

Mısra: 1

Genç, taze delikanlı.

Hayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

cüy-ı eşküm:

1. cüy-ı eşküm: +üm

Gazel 118

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı ırmağı.

Cüy-ı eşküm sū-be-sū eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

cüylar:

1. cüylar: +lar

Gazel 86

Mısra: 9

İrmak. II Âşığın gözyaşları.

Bulandı cüylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi'llâh yetişdün geldi ya'ni devr-i bülbül gül

cüyves:

1. cüyves:

Gazel 1

Mısra: 10

Akarsu gibi.

Olmayam râh-ı temennâda kâdem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cüyves sür'at baña

cüz'î pendüm:

1. cüz'î pendüm: +üm

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Küçük bir nasihat.

Kaçan bir naḥl-ı nâza râst gelse dir imiş vâ'iz
Saña gel hücreme bâr olmam oğlum cüz'î pendüm var

2.2.4.Ç

çağurma:

1. çağurma: -ma

Gazel 88

Mısra: 9

Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek.

Çağurma rak'ibi yanu'ña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hîle vü dek gel

çâh-ı 'amîk-ı ğamdan:

1. çâh-ı 'amîk-ı ğamdan: +dan

Beyit 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feleğin derin üzüntüsü.

Ey Mesîhâ'yı zühûra getüren Meryem'den
Eyle ihrâc dili çâh-ı 'amîk-ı ğamdan

çâh-ı elemnden:

1. çâh-ı elemnden: +den

Gazel 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Keder kuyusu.

Çâh-ı elemnden itmez idüm ben necât ümîd
Ger olmasa nihâyet-i leyl-i siyeh sefid

çâh-ı miñnete:

1. çâh-ı miñnete: +e

Gazel 55

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Mihnet çukuru.

Yüsufâsâ tıfl-ı dil düşmüşdi çâh-ı miñnete
Pîr-i Ken'an olmadan Hâmid esîr-i ğam henüz

çâh-ı zekandan:

1. çâh-ı zekandan: +dan

Gazel 117

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Ey Yüsuf-ı erîke-i Mısr-ı behâ vü nâz
Delv-i dili düşürdüm o çâh-ı zekandan âh

çâh-ı zenañdandan:

1. çâh-ı zenañdandan: +dan

Gazel 65

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çene kuyusu, çene çukuru.

Yüsufâsâ 'âzım-ı hāmūn iken itdi süķūṭ
Eyle ya Rab gönlüm ol çâh-ı zenañdandan ħalâş

çâhum:

1. çâhum: +um

Gazel 93

Mısra: 4

Kuyu, çukur.

Tahtgâh-ı şâh-ı ğam bir şehîr-i kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mû giyâhumdur benüm

çâk çâk:

1. çâk çâk:

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Paramparça.

Dest-i cevruñle girîbân ki taħammül çâk çâk
Oldı olmaz mı daḥî ey şūḥ şâyân-ı rûfû

çâk çâk itmez:

1. çâk çâk itmez: -mez

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Parça parça etmek, parçalamak.

Yine derd-i firâkuñ rûtbe sînem çâk çâk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu tās-ı vārūnı

çâk çâk-ı perde-i nāmūs u 'âr itmek:

1. çâk çâk-ı perde-i nāmūs u 'âr itmek: -mek

Gazel 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ar ve namus perdesini parça parça etmek.

Gerçi terk-i şoḥbet-i cân-baḥş-ı yâr itmek de güç
Çâk çâk-ı perde-i nāmūs u 'âr itmek de güç

çâk itdi:

1. çâk itdi: -di

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Parçalamak, yırtmak.

Hâmidâ şemm-i gül-i rüyına haţ mâni' olup
Câme-i şabr-ı dil-i zârumı çâk itdi diken

çâk olsun:

1. **çâk olsun:** -sun

Nazm 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parçalamak.

Delîl-i feth-i bâb-ı feyz-i Raḥmânî' dūr el-haḡ bu
Güşâd olduḡça çâk olsun ser-â-ser sîne-i a'dâ

çâk olup:

1. **çâk olup:** --up

Beyit 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parçalanmak, yarılmak.

Kıyâs itdüm ki toḡdı perde-i şeb çâk olup ḡurşîd
Bugün haţ-ı 'izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

çâker-i ḡarîde-i dînâruñum:

1. **çâker-i ḡarîde-i dînâruñum:** -uñ, -um

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Delinmemiş inci parasının kölesi. II Sevgilinin kölesi
olan âşık.*

İster dög ister öldür ü ister ḡalâş kıl
Çün çâker-i ḡarîde-i dînâruñum senüñ

çal:

1. **çal:**

Gazel 155

Mısra: 6

Çalmak (saatin çalması bağlamında).

Ḥ'âb-ı girân-ı ḡam ü endühdan
Pekçe çal ey sâ'at uyandır beni

çâr-deh:

1. **çâr-deh:**

Gazel 27

Mısra: 4

Ayın on dördü.

Şefkât it giryeme ey meh şeb-i hicrânuñda
Çâr-deh sâlde bi'llâh bu bârân bir olur

çâre:

1. **çâre:**

Gazel 2

Mısra: 4

Îlâç, tedbir. II Sevgili.

Mü-be-mü yokla girihhâ-yı ser-i zülfini bak
Var mı âzâdegi-i murğ-ı dile çâre şabâ

2. **çâre:**

Gazel 10

Mısra: 8

Îlâç, tedbir. II Sevgili.

Oldum nice zamândur maḡmûm-ı nâr-ı hicrân
Bul ey ṡabîb-i cânım bu derde çâre raḡm it

3. **çâre:**

Gazel 150

Mısra: 14

Îlâç, tedbir, çâre. II Sevgili.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfîd-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre daḡi

çâr-ebru:

1. **çâr-ebru:**

Gazel 66

Mısra: 9

Dört kaşlı civân II Sevgili.

Oldı çâr-ebru diyenler saña hep nâ'il-i kām
Eyledüñ Ḥâmid-i nâ-çâr-ı şenâkâra ḡaraḡ

çâresi:

1. **çâresi:** -+si

Gazel 151

Mısra: 6

Îlâç, devâ, çâre.

Âḡû gibi şahrâlara düşmiş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

çarḡ:

1. **çarḡ:**

Gazel 96

Mısra: 9

Felek, baht, talih.

Mes'ûlûme müsâ'ade Hâmid iderse çarh
Bir şırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

çarha:

1. **çarha:** +a

Gazel 60

Mısra: 1

Felek, gök. II. Talih.

Peyveste olsa çarha n'ola dūd-ı āhımız
Çalduķ şeb-i firākda biz gitdi māhımız

çarhı:

1. **çarhı:** +ı

Gazel 93

Mısra: 9

Felek, gök. II. Talih.

Çarhı zeyn eyler kevākib şanma Hâmid giceler
Ber-hevā olmuş şerār-ı nār-ı āhumdur benüm

çarh-ı berînüñ:

1. **çarh-ı berînüñ:** +üñ

Gazel 108

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göğün en yüksek tabakası.

Temāşā-yı cemālin giceler terk itdüm ol māhuñ
Hālāş olmak için çarh-ı berînüñ imtinānından

çarh-ı kec-revişüñ:

1. **çarh-ı kec-revişüñ:** +üñ

Gazel 98

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yolu düzgün olmayan talih.

Çokdan bu çarh-ı kec-revişüñ dil-figāriyum
Āzürde-hātır-ı gam-ı leyl ü nehāriyum

çarh-ı ümmīdimüze:

1. **çarh-ı ümmīdimüze:** +imüz, +e

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ümit çarkı.

Çarh-ı ümmīdimüze zīnet ü fer virmez mi
Görinüp bir gice āyā meh-i tābān-ı feraḥ

çar-sūda:

1. **çar-sūda:**

Gazel 107

Mısra: 7

Dünya çarşısı.

Bu çār-sūda murādumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıdka vücūdum 'ayāra geldüm ben

çeh-i zekandur:

1. **çeh-i zekandur:** +dur

Gazel 116

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Hezār diller içinde kem oldu Yūsufveş
Göñül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekandur bu

çek:

1. **çek:**

Gazel 23

Mısra: 5

Öldürücü bir silahla cana kast etmek.

Darb eyledükçe ḥançeriñi tiz çek şehā
Hün-ı dil-i nizār anı zīrā ki pās ider

çekdügüm:

1. **çekdügüm:** -digüm

Gazel 37

Mısra: 4

Katlanmak, üzüntü ve sıkıntıya göğüs germek.

Ebruvānuñ gamıyla şām ü şehir
Çekdügüm kavs-ı derd ü ḥasretdür

çekdüm:

1. **çekdüm:** -düm

Gazel 98

Mısra: 11

Katlanmak, üzüntü ve sıkıntıya göğüs germek.

Çekdüm ezel se sāgar-ı şahbā-yı derd-i 'aşk
Tā rüz-ı ḥaşr Hâmid anuñ neş'edāriyum

2. **çekdüm:** -düm

Gazel 154

Mısra: 3

Çekmek, aynısını yazmak veya çizmek.

Keşret-i meşk ile çekdüm gam-ı ebrūlarını
Bir çeker varsa şalādur o demirden yāy

çeker:

1. **çeker:** -er

Gazel 154

Mısra: 4

Çekmek (yay çekmek bağlamında).

Keşret-i meşk ile çekdüm ğam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

çekerek:

1. **çekerek:** -erek

Gazel 88

Mısra: 4

Çekmek. II Sürmek bağlamında.

‘Uşşâkuñı pâ-mâl idecek mertebe sürme
Ey şâh-süvâr eşheb-i nâzî çekerek gel

çekerüm:

1. **çekerüm:** -er, -üm

Gazel 81

Mısra: 2

Yüklenmek, üzerine almak, etkisi altında bulunmak.

Ne dem ki hâtır-ı nâ-şâda gelse bûs-ı lebüñ
Humârını çekerüm keyf-i bâde-i talebüñ

çekil:

1. **çekil:** -il

Gazel 116

Mısra: 4

Geri itilmek, geri çekilmek.

Hezâr diller içinde kem oldı Yūsufveş
Gönül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekandur bu

çekildi:

1. **çekildi:** -il, -di

Gazel 144

Mısra: 3

Yazmak, çizmek.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atdukdâ sîm gerdenüñe zerd şâluñı

2. **çekildi:** -il, -di

Gazel 150

Mısra: 12

Çekilmek; bulunduğu yerden uzaklaşmak.

Ġamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra daħı

çekilse:

1. **çekilse:** -il, -se

Gazel 132

Mısra: 2

Çekmek. II Atmak.

Olup meclis müheyyâ sâki-i ârâm-ı cân gelse
Çekilse câmlar rüy-ı dil-i bîmâra kan gelse

çekilüp:

1. **çekilüp:** -üp

Gazel 127

Mısra: 10

Çekmek, çekilmek (örtü vs çekilmesi bağlamında).

Ruħuñdan sen de ref it zülf-i şeb-rengüñ şehir ey mâh
Çekilüp perdesi âyîne-i devrân açıldıuçça

çekilür:

1. **çekilür:** -ür

Gazel 71

Mısra: 8

Bir yerden uzaklaşmak, gerilemek, geri gitmek.

‘Azın ider küyına ‘uşşâk fedâ-yı ser için
Çekilür hânîkaha reme-i kurbân şaf şaf

çekme ğam:

1. **çekme ğam:**

Gazel 16

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sıkıntı çekmek.

Çekme ğam bir gün olup baħr-ı şafâ ğavvâsı
Hâmid ihrâc iderüz taşraya mercân-ı feraħ

çekmege:

1. **çekmege:** -meg, -e

Gazel 137

Mısra: 7

Çekmek, katlanmak, tahammül etmek.

Zahm-ı müjeñi çekmege bâ’iş kaşuñ oldı
Ol tîr-i dil ü câna begüm yâ ile geçdi

çekmem:

1. **çekmem:** -me, -m

Gazel 1

Mısra: 5

Kaldırmak, yüklenmek.

Görmesem çekmem te’essüf ba’d-ez-în peymânemi
Virdi ‘aşk-ı dil-rübâ bir güne keyfiyyet baña

çekse:

1. çekse: -se
Gazel 98
Mısra: 3
Benzemek.

Çeşm-i 'amāya çekse felek rüşen eylerüm
Reh-i maḥabbetüñ ben o gerd ü ğubāriyum

çeksem 'itāb:

1. çeksem 'itāb:
Gazel 34
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Azarlama, tersleme, paylama; darılma.

La 'lin öpdükçe n'ola zühāddan çeksem 'itāb
Bāde-nüşān-ı heves şāyeste-i ta 'zīr olur

çekseñ:

1. çekseñ: -señ
Gazel 84
Mısra: 11
(Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğ yere) başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek.

Her ne semte çekseñ ey meh Hāmid-i şeydā gelür
Bend ü zencīr-i dil-i dīvānegāndur perçemün

çeküp:

1. çeküp: -üp
Gazel 88
Mısra: 1
Çekmek. II Emek vermek bağlamında.

Qalduk şeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daḥi ey mihr-i felek gel

2. çeküp: --üp
Gazel 154
Mısra: 12
Çekmek, çizgi durumunda uzatmak (Göze sürme çekmek bağlamında).

Dīdeden Kays revān eyler idi hūn-ı sirīşk
Tütüyā gibi çeküp ḥāk-ı reh-i Leylā'yı

çemen:

1. çemen:
Gazel 102

Mısra: 9
Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

Hāmid çemen baña nice olmaz ḥarām kim
Bir servi boyılı nāzik-i refāra ḥasretüm

çemende:

1. çemende: +de
Gazel 147
Mısra: 9
Çimen, yeşillik yer, bahçe.

Ol serv-ḳad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigāhuñ aşı ne şüft eşek gibi

çemenzāra:

1. çemenzāra: +a
Gazel 79
Mısra: 9
Bahçe, çimenlik.

Ağyār ile giderse çemenzāra Hāmid'e
Ol serv-i bağ-ı hüsn ü edādan ḥaber virün

2. çemenzāra: +a
Gazel 91
Mısra: 1
Bahçe, çimenlik.

Bahār oldı çemenzāra 'azīmet yok mı sultānum
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sultānum

çemenzārda:

1. çemenzārda: +da
Gazel 80
Mısra: 5
Bahçe, çimenlik.

Dün çemenzārda 'uşşāk-ı dil-fiğārına hīç
Qomadı naḫraya āhūlara yir ğamzelerün

çerāğ:

1. çerāğ:
Gazel 153
Mısra: 4
Mum, kandil.

Nigāh it olmasun bād-ı ğam-ı hecrüñle efsürde
Gönül fānūs-ı 'aşka çünki sultānum çerāğ oldu

çerāğ-ı 'aşk:

1. çerāğ-ı 'aşk:
Gazel 43

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Aşk ateşi.

Çerâğ-ı 'aşk ile ol tıfl-ı endek-sâle-i bî-fikr
Serâ-yı hâtır-ı vîrânuma âteş-zen olmuşdur

çerâğ-ı seb-i târa:

1. çerâğ-ı seb-i târa:

Gazel 102

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Karanlık gecenin mumu.

Pervâneym çerâğ-ı seb-i târa hasretüm
Ya'ni ki mâh-ı 'arız-ı dil-dâra hasretüm

çeşm ü hâl-i siveh ü zülf-i dü-tâ:

1. çeşm ü hâl-i siyeh ü zülf-i dü-tâ:

Gazel 14

Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Gözler, siyah ben ve iki büklüm saç.

'Aşkuma oldu bu eşyâ-yı selâse bâdî
Çeşm ü hâl-i siyeh ü zülf-i dü-tâ bir iki üç

çeşmânı:

1. çeşmânı: +ı

Gazel 126

Mısra: 5
Gözler.

Kaşlarıñ şandum görüp çeşmânı üzre ol mehûn
Tiglerdür vaz' olunmış vezne mîzân üstine

çeşmānumda:

1. çeşmānumda: +um, +da

Gazel 55

Mısra: 10
Gözler.

Aftābum eylemişdi bir seher 'arız-ı cemāl
Bunca demler geçdi çeşmānumda bâkî nem henüz

çeşm-i 'amāya:

1. çeşm-i 'amāya: +y, +a

Gazel 98

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kör göz.

Çeşm-i 'amāya çekse felek rüşen eylerüm
Reh-i mahabbetüñ ben o gerd ü ğubarıyum

çeşm-i 'âşıkân:

1. çeşm-i 'âşıkân:

Gazel 53

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Âşıkların gözleri.

Ne hâşiyet var o şūhuñ ruħında ey Hāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i 'âşıkân açılır

çeşm-i bedi:

1. çeşm-i bedi:

Tahmis 1

Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Kötü, kem göz.

Hak karîn eylesün 'arızına çeşm-i bedi
Reng ü bü ile güli koydı hacâletde hadi

çeşm-i felek:

1. çeşm-i felek:

Gazel 94

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Feleğin gözü.

Mişlüñi nâ-didedür çeşm-i felek
Lîk gâyetle sitemgersün begüm

2. çeşm-i felek:

Tahmis 1

Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Feleğin gözü.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-ğadi

çeşm-i fiten-cü:

1. çeşm-i fiten-cü:

Gazel 140

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Fitne eden, ara bozan gözler.

Hâşılı sevdāmuzu her şeb tahrîk iden
Çeşm-i fiten-cü ile zülf-i siyehkâr idi

çeşm-i ğirvānuñ:

1. **çeşm-i giryānuñ:-+uñ**

Gazel 46

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayan göz.

Ol mehuñ ey dil gubâr-ı pâyuñ eylersin taleb
Lâyık ol iksîre ammâ çeşm-i giryānuñ mı var

çeşm-i hâmid'e:

1. **çeşm-i hâmid'e: +e**

Gazel 125

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hamid'in gözleri.

'Arz eyle çeşm-i Hâmid'e rüy-ı münevvertiñ
Ey muhbir-i yegâne-i hayrû'l-beşer gice

çeşm-i hün-rîz-i kebûduña:

1. **çeşm-i hün-rîz-i kebûduña: +uñ, +da**

Gazel 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kan döken mavi gözler.

Kâkül-i ham-der-hamuña sünbülâsaluk nedür
Çeşm-i hün-rîz-i kebûduña o şehlâluk nedür

çeşm-i 'ibretle:

1. **çeşm-i 'ibretle: +le**

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İbret gözü.

Çeşm-i 'ibretle nigâh it ki Hâkîm-i mutlak
Kuvvet ü za'f ile insânî küçüldür büyüdür

çeşm-i kebûduñ:

1. **çeşm-i kebûduñ: +uñ**

Gazel 139

Mısra: 3ñ

Kelime Tipi: -

Mavi gözler.

Nûr-ı aynum ol iki çeşm-i kebûduñ gamıdur
Eyleyen tâ-be-seher her şeb-i bî-dâr beni

çeşm-i mukahhal:

1. **çeşm-i mukahhal:**

Gazel 33

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sürme çekilmiş göz.

Cânibümde benüm ol çeşm-i mukahhal var iken
Hâmidâ fehmi idemem dîde-i âhü nedür

çeşm-i müsta'idd-i bükâ:

1. **çeşm-i müsta'idd-i bükâ:**

Gazel 85

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ağlamaya istidadlı gözler. II Ağlamaya alışı
gözler, âşığın gözleri.*

Mihr-i 'izâr-ı dil-bere bel bel bakup müdâm
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükâ pür-nem olma gel

çeşmüm:

1. **çeşmüm: +üm**

Gazel 95

Mısra: 1

Göz. II Âşığın gözleri.

Ruhuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur havfum ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

2. **çeşmüm: +üm**

Gazel 95

Mısra: 2

Göz. II Âşığın gözleri.

Ruhuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur havfum ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

3. **çeşmüm: +üm**

Gazel 95

Mısra: 4

Göz. II Âşığın gözleri.

Ne hâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruhsâr
Hicâbından derûn-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

4. **çeşmüm:-+üm**

Gazel 95

Mısra: 6

Göz. II Âşığın gözleri.

Tarâvet-yâbi-i verd-i ruḥ-ı âlûñ için ey meh
Mişâl-i ebr-i nîsân sâkib-i bârân olur çeşmüm

5. **çeşmüm:-+üm**

Gazel 95

Mısra: 8

Göz. II Âşığın gözleri.

Temâşâyâ senûñ ey nev-nihâl 'işve-i refîârûñ
Nigâh-endâz-ı şaħn-ı gülşen ü bostân olur çeşmüm

6. çeşmüm: +üm

Gazel 95

Mısra: 10

Göz. II Âşığın gözleri.

Eger rüşen iderseñ külb-i târik-i aħzânum
Kudümüñçün hezârân dürr ü la'l-efşân olur çeşmüm

7. çeşmüm: +üm

Gazel 95

Mısra: 12

Göz. II Âşığın gözleri.

O şüh-ı kec-küleħ Hâmid yanumdan gâ'ib olduķca
Mişâl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

8. çeşmüm: +üm

Gazel 127

Mısra: 3

Göz. II Âşığın gözleri.

Ruħuñ yâd eyleyüp hûn-âbe-i hasret döker çeşmüm
Figâna başlayup bülbül gül ü reyhân açılduķca

9. çeşmüm: +üm

Gazel 43

Mısra: 1

Göz. II Âşığın gözleri.

Fürûğ-ı mihr-i ruhsârûñla çeşmüm rüşen olmuşdur
Müjem her rişte-i zerrîn-i zülfe süzen olmuşdur

çeşmüme:

1. çeşmüme: +üm, +e

Gazel 104

Mısra: 10

Göz. II Âşığın gözleri.

Var iken Hâmid nigâh itmemeñ gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görinse çeşmüme bağ-ı cinân âyineden

çeşmüñ:

1. çeşmüñ: +üñ

Gazel 112

Mısra: 1

Göz. II. Sevgilinin gözleri.

Tahrîk ile müjgânuñı dūr itmede çeşmüñ
Kaşd itmege neşter mi bilürsüñ cigerümden

2. çeşmüñ: +üñ

Gazel 120

Mısra: 6

Göz. II Âşığın gözleri.

'Uşşâk 'aceb midür kara sevdâyâ uğrasa
Çeşmüñ siyâh zülf siyâh ebruvân siyâh

çi:

1. çi:

Gazel 133

Mısra: 11

Ne.

Çi sūd o ğonce-i bağ-ı cemâl güş aşmaz
Mişâl-i murğ-ı çemen biñ zebân var bende

çifte-hor-ı eşheb-i ta'n olmağa:

1. çifte-hor-ı eşheb-i ta'n olmağa: -mag, -a

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kır atın çiftesini yemekten utanmak. II Sevgilinin
verdiği tüm çile ve sıkıntılardan hoşnut olmak ve insanlar
içinde hor görülebilmekten utanmamak.

Dil çifte-hor-ı eşheb-i ta'n olmağa râzı
Sen 'arşa-i ümmîd-i dil-i zâruma tek gel

çıkan:

1. çıkan: -an

Gazel 24

Mısra: 3

Ortaya çıkmak.

Pâk olur lâ-büd çıkan kâlâ yed-i üstâddan
Hať-ber-âver dil-berüñ 'aybını berber başdurur

çıkaz:

1. çıkaz: -ar

Gazel 8

Mısra: 4

Giysi, ayakkabı ve benzerini vücuttan ayırmak,
soymak.

Şabâ büy-ı laťifüñ sâkinân-ı Çîn'e 'arz itsün
Çıkar zîr-i külehden zülf-i müşğînüñ perîşân it

2. çıkaz: -ar

Gazel 138

Mısra: 9
Çıkmak.

Bildüğüm gerçi hezāra çıkar ey gence-dehen
Gayr-ı ma'lūm dahı bendelerün var gibi

3. çıkar: -ar
Beyit 3
Mısra: 2
Hatır bağlamında "akıl ve gönülde yer vermemek".

Gīsularuñ hayāli ile fikr-i gerdenün
Şām ü seher çıkar mı dil ü dīdeden senün

çıkaran:

1. çıkaran: -ar, -an
Gazel 116
Mısra: 9
Çıkarmak, ulaştırmak.

Figānını çıkaran el-hazer ki 'uşşākuñ
Hüseynī perdesine Hāmid-i ahsendür bu

çıkarmaz:

1. çıkarmaz:--maz
Gazel 109
Mısra: 7
(Gizli, kapalı veya örtülü olarak durduğu yerden)
göstermek.

Zīr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Aşık-ı mücrimi ber-dāra gerekmez mi resen

çıkıdum:

1. çıkıdum: -du, -m
Gazel 78
Mısra: 12
Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek,
ayrılmak.

Üstüme Hāmid hücum itdükde kelbāsā rakīb
Kefşümi ilkā idüp sür'atle çıkıdum bāma dek

çıkamaz:

1. çıkamaz: -maz
Gazel 6
Mısra: 10
Çıkmak, belirmek.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefā atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bī-çāreden çıkamaz şadā

çıkısañ:

1. çıkısañ: -sa, -ñ
Gazel 25
Mısra: 3
Çıkmak, alışverişe çıkmak.

Eger bāzāra çıkısañ şad-tüy-ı gence-ne-i Kārūn
Yine Yūsuf-cemālüm nā-behā-yı serv-i kıddündür

çıkup:

1. çıkup: -up
Gazel 131
Mısra: 6
Çıkmak, içeriden dışarıya varmak, gitmek.

Gelür la'l-i leb-i dil-dār ol dem hātır-ı zāra
Çıkup geşt ü güzāra bāğda gül-nār gördükçe

2. çıkup: -up
Gazel 154
Mısra: 1
Çıkmak (meydana çıkmak bağlamında).

Çıkup 'arz itme seher ol ruh-ı müsteşnāyı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihān-ārāyı

3. çıkup: -up
Tarih 1
Mısra: 37
Çıkmak, peydâ olmak.

Çıkup hep sāha-i nazma didüñ tārīh-i ra'nāsuñ
Du'ā ile seni yād eylesünler her zamān her dem

çin çin:

1. çin çin:
Gazel 86
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Büklüm büklüm.

Açıl ey gence-fem meclisde nüş it sāğar-ı mül gül
Bu çin çin ebrüdan ne hāşıl dā'imā gül gül

çin ü hatā:

1. çin ü hatā:
Gazel 2
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Çin ülkesi.

Neşr idüp nükheth-i gīsüsünü tā Çin ü Hatā
Kılduñ 'atğarları kārđān āvāre şabā

çin-i zülfinde:

1. **çîn-i zülfinde:** +i, +n, +de

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saç kıvrımı.

Ey şabâ vaşf ü beyân eyle bu ben miskîne

Çîn-i zülfinde olan râyiha vü bü nedür

cirk-âbdan:

1. **çirk-âbdan:** +dan

Gazel 87

Mısra: 10

Çirkef, pis su.

Olur dil keşret-i giryeyle gıldan Hâmidâ hâlî

Rehi tahtîr ider çirk-âbdan âb-ı firâvân bil

çok:

1. **çok:**

Gazel 24

Mısra: 14

Miktarı ziyade olan, çok.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ

Ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra çok evler başdurur

2. **çok:**

Gazel 75

Mısra: 4

Miktarı ziyade olan, çok.

Bülbülânun eşer-i eşk-i dem-âlûdından

Gonce-i reste çok ammâ femûnâsâ fem yok

3. **çok:**

Gazel 75

Mısra: 5

Miktarı ziyade olan, çok.

Gerçi çok kâkül-i müşğîn-i perîşân vardır

Böyle sevdâları tahrik ider perçem yok

4. **çok:**

Gazel 84

Mısra: 10

Miktarı ziyâde olan, çok.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm

Murgı çok bir telden örme âşiyândur perçemün

5. **çok:**

Gazel 97

Mısra: 8

Miktarı ziyade olan, çok.

Bu şeb mihmân idi kaşr-ı derûnumda hayâl-i yâr

Kuşûrum var ise 'afv it diyü çok i 'tizâr itdüm

6. **çok:**

Gazel 99

Mısra: 3

Miktarı ziyade olan, çok.

Yaluñız Kays degül çok kişi Leylâ diyerek

Sâlik-i semt-i beyâbân-ı cünûn oldı tamâm

çokdan:

1. **çokdan:** +dan

Gazel 25

Mısra: 1

Çoktan beri, çok zamandan beri.

Dil-i gam-dîde çokdan mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür

Anı bîgâne şanma âşinâ-yı serv-i kıddüñdür

2. **çokdan:** +dan

Gazel 98

Mısra: 1

Çoktan beri, çok zamandan beri.

Çokdan bu çarh-ı kec-revişün dil-figâriyum

Âzürde-hâtır-ı gam-ı leyl ü nehâriyum

cü:

1. **cü:**

Gazel 30

Mısra: 7

Çünkü.

Çü mâh külbe-i târikûme piyâle-be-dest

'Aceb ki kañgı gün ol mihr-i tâbdâr gelür

2. **cü:**

Gazel 31

Mısra: 3

Gibi.

Vâdi-i hecrûñde kıldum âşiyân-ber-ser çü Kays

Hâlûme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylâluğ nedür

3. **cü:**

Gazel 33

Mısra: 8

Akarsu, ırmak, çay.

Eşküm ol rütbe füzün oldı ki yanında anuñ
Yem nedür rüd nedür nehr nedür cü nedür

4. çü:

Gazel 60

Mısra: 9

Çünkü.

Ol âftâb-ı hüsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kışsa Hâmidâ sebeb oldı nigâhımız

5. çü:

Gazel 73

Mısra: 9

Gibi.

Sinem çü lâlezâr iken dâğhâ ile
Hâmid de dirmiş ol kaşı yâ 'aşk nişanı yok

6. çü:

Gazel 99

Mısra: 9

Çünkü.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Hâmid'ün mihr-i dili böyle füzün oldı tamâm

7. çü:

Gazel 101

Mısra: 3

Çünkü.

Tutuşdı sinem içre çü behâ-yı derd-i hicrânun
Dirîğ ıtfâsı bir nâ-kâbil âteşzârdur gönülüm

8. çü:

Kaside 2

Mısra: 11

Çünkü.

Çü Kays-ı serseri şahrâ-neverd-i 'aşk olma
Ku 'üd-ı künc-i ferâgat zamânıdır demidür

9. çü:

Kaside 2

Mısra: 13

Çünkü.

Şafâ içün çü münecceim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdır demidür

10. çü:

Kaside 2

Mısra: 20

Çünkü.

Nedür bu süz u sükûtuñ mişâl-i pervâne
Açıl çü bülbül-i şoğbet zamânıdır demidür

cün:

1. çün:

Gazel 7

Mısra: 9

Çünkü.

Ğam-ı müfriñ helâke Hâmidâ bādî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânide endişem şafâdur hep

2. çün:

Gazel 25

Mısra: 5

İçin.

Beni ağıyâra pâ-mâl itdüren çün sâye her yirde
Hıram-ı dil-pesendünle edâ-yı serv-i kıddündür

3. çün:

Gazel 34

Mısra: 13

İçin.

Zülfine dil-bestesin çün kaşlarından kıl hâzer
Hâmidâ zîrâ üsârâ tu 'me-i şemşîr olur

4. çün:

Gazel 54

Mısra: 4

Çünkü.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâk-ı zâra ey kâdi mevzûn
Delinmiş bağı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

5. çün:

Gazel 64

Mısra: 7

İçin, uğruna.

Hele ol lebleri çün berg-i gonce nev-nihâl-ı nâz
Seher ben bülbül-i aşûfte-hâl-i zârı yâd itmiş

6. çün:

Gazel 77

Mısra: 6

Çünkü.

İster dög ister öldür ü ister hâlâş kıl
Çün çâker-i harîde-i dînârûñum sentüñ

7. çün:

Gazel 80

Mısra: 11

Nasıl ki.

Hâmidî nîm-nigâhuñla be-kâm itdüñ çün
Görmesün zerreveş 'âlemde keder gâmezelerüñ

8. çün:

Gazel 84

Mısra: 3

İçin.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nâ-bîn-i rûz
Dâ'imâ zerrîn külâh içre nihândur perçemüñ

9. çün:

Gazel 122

Mısra: 5

Çünkü, nedeniyle.

Eylemem yohsa şekve çün digeñ
Bir degül gâm hezâr var dilde

10. çün:

Gazel 122

Mısra: 11

Çünkü, nedeniyle.

Hâmidâ çün cevri taḥammül-sûz
'Azm-i terk-i diyâr var dilde

11. çün:

Gazel 137

Mısra: 9

Çünkü.

Çün mihr iderek 'âlemi rûşen yine Hâmid
Ol serv-i revân câme-i dîbâ ile geçdi

12. çün:

Gazel 152

Mısra: 1

İçin.

Temeldür çün binâ-yı neş'eye peymâne ey sâķī
Esâs-endâz-ı şevķ ol ḥâtır-ı vîrâne ey sâķī

13. çün:

Gazel 152

Mısra: 8

Ne vakit ki.

Lebüñ fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsânüñ
Esîr itdüñ dili çün bir gâm-ı pinhâna ey sâķī

14. çün:

Gazel 156

Mısra: 9

İçin.

Daḥi ḥaṭ almadı mâh-ı ruḥın çün hâle âğûşa
'Ayıbdur büse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

15. çün:

Kaside 1

Mısra: 10

Çünkü.

Bülbülân-ı gülşen-i dîni n'ola mest eylese
Çün ḥoyuñdan âferîde oldı verd-i sürḥ-fâm

16. çün:

Nazm 9

Mısra: 2

Ne vakit ki.

Şeh-i 'âlî-nazar 'Abdü'l-Hamîd-i memleket-pîrâ
Bu cādan feth-i bâba eyledi çün himmet-i vâlâ

çünkü:

1. çünkü:

Gazel 12

Mısra: 17

Çünkü.

İmtizâc-ı şürekâ çünkü maḥabbetde muḥâl
Ya 'adûdan ya begüm Hâmid-i şeydâdan geç

2. çünkü:

Gazel 31

Mısra: 5

Çünkü.

Ḳatlûme cellâd-ı gâmzeñ çünkü me'mûr olmadı
Zülf-i müşğînünde şâhum şekl-i tuğrâluḳ nedür

3. çünkü:

Gazel 71

Mısra: 1

Çünkü.

Piş-i sultānda turur çünki nedīmān şaf şaf
Dizer ‘uřřākı ser-i küyına cānān şaf şaf

4. çünki:

Gazel 153

Mısra: 4

Çünkü.

Nigāh it olmasun bād-ı ğam-ı hecrüñle efsürde
Göñül fānūs-ı ‘aşka çünki sultānum çerāğ oldu

2.2.5.D

1. dem-be-dem:

Gazel 15

Mısra: 8 da:

1. da:

Gazel 151

Mısra: 3

Bile, -da/ -de.

Cüş-ı yem-i hicrânı biraz olsa da teskîn
Fülk-i dil-i meşhûn-ı elem bulsa kenârı

2. da:

Nazm 8

Mısra: 4

Bile, -da/ -de.

Gīsū-yı leyl-i rengīnūñ evşāfın ol mehūñ
Ehl-i sūḥan da yazsa perīşān okur yazar

dāfi ‘-i sevdā-yı dil:

1. dāfi ‘-i sevdā-yı dil:

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönüldeki sevdayı defeden.

Hüb-rüy u āb-ı cārī vü çemenzāra gehi
Dāfi ‘-i sevdā-yı dil ḥüzün ü ḳasāvetdür nigāh

dāğ:

1. dāğ:

Gazel 38

Mısra: 3

Yara. II Gönül yarası.

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fikr-i ruḥsāruñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

2. dāğ:

Gazel 98

Mısra: 9

Yara. II Gönül yarası.

Sīnemde her seḫer açılır şad hezār dāğ
Şāh-ı bahār-ı derd ü ḡamuñ lālezāryum

dāğ açdılar:

1. dāğ açdılar: -dı, -lar

Gazel 55

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yara açmak.

‘Aşk yakdı cānum icād olmadan ‘ālem henüz
Sīneme dāğ açdılar nā-būd idi merhem henüz

dāğ dāğ oldu:

1. dāğ dāğ oldu: -dı

Gazel 153

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok yaralı olmak.

Fezā-yı sīne fikr-i ‘arīzuñla dāğ dāğ oldu
O şahrā şimdi güller virdi bir ma ‘mūr bāğ oldu

dāğdār itdüm:

1. dāğdār itdüm: -dū, -m

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dağlanmış, yaralanmış.

O māhuñ fikr-i ruḥsāryla sīnem dāğdār itdüm
Zemīn-i pūr-giyāhı terbiyetle lālezār itdüm

dāğhā:

1. dāğhā:

Gazel 73

Mısra: 9

Yara. II Gönül yarası.

Sīnem çü lālezār iken dāğhā ile
Ḥāmid de dirmiş ol ḳaşı yā ‘aşḳ nişanı yok

dāğlar açdukca:

1. dāğlar açdukca: -dukca

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaralar açmak.

Sīnelerde dāğlar açdukca ol māhuñ ḡamı
Şanurum ḳırtās üzre ḥātem-i zer başdurur

dāğum:

1. dāğum: --um

Gazel 75

Mısra: 9

Yara. II. Gönül yarası.

Dilde dāğum yok dīdede ḥūn-ı eşküm
Sāyesinde benüm ol serv-i revānuñ nem yok

daḥi:

1. daḥi:

Gazel 16

Mısra: 3

Bile, da/de.

Olmaduḡ biz daḥi eller gibi gül-çîn-i merâm
Bâğ-ı ümmîdimüze düşmedi bârân-ı feraḡ

2. daḥi:

Gazel 72

Mısra: 4

Bile, da/de.

O elif-kâmet o ebrûları yâ râm olmaz
‘Âşık-ı zâr aña ‘arz itse daḥi şan‘at-ı kâf

3. daḥi:

Gazel 114

Mısra: 6

Bile, da/de.

Dest-i cevruñle girîbân ki taḡammûl çâk çâk
Oldı olmaz mı daḥi ey şûḡ şâyân-ı rûfû

4. daḥi:

Gazel 138

Mısra: 10

Bile, da/de.

Bildügüm gerçi hezâra çıkar ey gonce-dehen
Ġayr-ı ma‘lûm daḥi bendelerüñ var gibi

5. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 1

Bile, -da/ -de.

Kelâm-ı refteyi aña bu dil-figâra daḥi
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra daḥi

6. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 2

Bu zamana kadar, şimdiye dek.

Kelâm-ı refteyi aña bu dil-figâra daḥi
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra daḥi

7. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 4

Bile, -da/ -de.

Cihân figânuma tākāt ne-y-âver olmuş iken
‘Acebdür itmedi te‘şîr kalb-i yâre daḥi

8. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 6

Bile, -da/ -de.

Maḡar degüldür ider girye hâlûme gerdün
Ġomaz döneklüğü elden o mâh-pâre daḥi

9. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 8

Bile, -de/ -da.

Dimâğ-ı âlemiyân mest olurdu ammâ kim
Şabâ toḡunmadı ol zülfi müşg-bâra daḥi

10. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 10

Bile, -da/ -de.

Gehî ‘itâb ü gehî nâz ü gâhî hışm itdüñ
Begüm ne ḡaldı cefâdan bu hâksâra daḥi

11. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 12

Daha.

Ġamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra daḥi

12. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 14

Bile, -da/ -de.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfîd-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre daḥi

13. daḥi:

Gazel 150

Mısra: 16

Bile, -da/ -de.

Miyâne-gerd-i yem-i hecr-i yâr olup Ḥâmid
Temâyül itmedi keşti-i dil kenâra daḥi

14. **daḥi:**

Gazel 156

Mısra: 9

Daha, henüz.

Daḥi ḥaṭ almadı māh-ı ruḥın çün hāle āgūşa
‘Ayıbdur büse ol āfetden ey Hāmid taleb şimdi

15. **daḥi:**

Tarih 1

Mısra: 27

Daha, henüz.

Daḥi saḳf-ı ḥazīne keşret-i heyzümle olmışdı
Mişāl-i kâmet-i pîr-i firāvân-sāl ḥam-der-ḥam

16. **daḥi:**

Gazel 76

Mısra: 7

Daha, henüz.

Daḥi nāz itmede teşrîfe ṭabîb-i cānum
Dil ise oldu düşüp pistere bîmâr-ı firāk

dāhil-i bezm-i tarab eyle:

1. **dāhil-i bezm-i tarab eyle:**

Nazm 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şenlik meclisine dahil etmek.

Sāḳî beni de dāhil-i bezm-i tarab eyle
Tertîb-i şafâ-baḥş-ı çerāğân-ı şeb eyle

dā'im:

1. **dā'im:**

Gazel 24

Mısra: 11

Her zaman.

Düşmen-i bed-güya dā'im vir cavāb-ı nîkter
Nefḥa-i murdârı zîrâ bûy-ı ‘anber başdurur

2. **dā'im:**

Gazel 74

Mısra: 3

Her zaman.

Dār-ı fânide neden fikr-i qarār dā'im
Yek-dü rûz eyleyelüm farz ki mihmân olduk

3. **dā'im:**

Gazel 95

Mısra: 3

Her zaman.

Ne ḥāletdür seni gördükçe dā'im ey perî-ruḥsār
Ḥicâbından derûn-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

4. **dā'im:**

Gazel 103

Mısra: 1

Her zaman.

Şeh-per-i zülfünle dā'im rûyuñ eylersün nihân
Pādşāhum görmedi devründe bir gün ‘aşıḳân

5. **dā'im:**

Gazel 105

Mısra: 11

Her zaman.

Ey perî dā'im alup destüne bir āyîne
Kendi ruḥsârını seyr it güle olma nigerân

6. **dā'im:**

Gazel 124

Mısra: 3

Her zaman.

Saḥa ben zârı ḡamz eyler imiş dā'im raḳîb ammā
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytāna

7. **dā'im:**

Gazel 146

Mısra: 8

Her zaman.

Vaşf -ı tîğ-i ebruvānuñ yazmadan maḳtûl olup
Ḥāmēmün sevdā ile maḥlûṭ aḳar dā'im demi

dā'imā:

1. **dā'imā:**

Gazel 32

Mısra: 16

Her zaman, her vakit.

N'eyleyem yazmadı gönlümce muşavvir Hāmid
Dā'imā kâmet-i cānânı küçüldür büyüdür

2. **dā'imā:**

Gazel 84

Mısra: 4

Her zaman.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nâ-bîn-i rûz
Dâ'imâ zerrîn külâh içre nihândur perçemüñ

3. dâ'imâ:

Gazel 86

Mısra: 2

Her zaman.

Açıl ey gonce-fem meclisde nüş it sāğar-ı mül gül
Bu çîn çîn ebrûdan ne hâşıl dâ'imâ gül gül

4. dâ'imâ:

Gazel 152

Mısra: 3

Her zaman.

Sürilsün bahş-i la'lüm bezm-i meyde dâ'imâ dirsün
Hemân şahbâ yetişdür cām şun rindāna ey sâķī

dakika:

1. dakika:

Gazel 39

Mısra: 9

Dakika(zaman).

Endiše-i müjeñ begüm itmez dakika fevt
Dilden mişāl-i 'akreb-i sā'at gelür geçer

2. dakika:

Gazel 50

Mısra: 5

Dakika(zaman).

Bir iki üç dakika benümle yürise yār
Şevk-ı dil-i şikestem o sā'at füzün olur

dāmān:

1. dāmān:

Nazm 4

Mısra: 2

Etek.

Ĥalkuñ idrāk iden 'aybını 'irfān ile
Setrdür lāyık u evlā aña dāmān ile

dāmān-ı verdi:

1. dāmān-ı verdi: -di

Gazel 103

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gülün eteği.

'Arza kıl ĥaĥ-ı ruĥuñ her hafta dest-i berbere
Ĥārdan taĥlīş ider dāmān-ı verdi bağbān

dām-ı ālāma:

1. dām-ı ālāma: +a

Gazel 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Elem tuzağı.

Olinca murğ-ı dil āvīĥte-pā zūlfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma girifte bir şikārum var

dām-ı hicrāndan:

1. dām-ı hicrāndan: -+dan

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayrılık tuzağı.

Dāne-i ĥāline itmezdüm nigeĥ meh-rūlaruñ
Murğ-ı dil bir kerre olsa dām-ı hicrāndan ĥalāş

dām-ı ümmīde:

1. dām-ı ümmīde: +e

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ümit tuzağı.

Göñül püyendegī-i deşt-i ĥāhişden ĥalāş olsa
Ĥutulsa dām-ı ümmīde hü mā-yı 'izz ü şān gelse

dām-ı ümmīdüm:

1. dām-ı ümmīdüm: +üm

Gazel 93

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ümid tuzağı.

Dām-ı ümmīdüm berāy-ı āhuvān-ı 'işvedür
Deşt ü şahrā-yı maĥabbet şaydgāhumdur benüm

dām-ı zūlfinde:

1. dām-ı zūlfinde: +i, +n, +de

Gazel 146

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçların tuzağı.

Şanma Ĥāmid dām-ı zūlfinde nümāyān ĥāller
Şayd-ı murğ-ı cān içün yir yir feşān itmiş yemi

dām-ı zülfinden:

1. **dām-ı zülfinden:** +i, +n, +den

Gazel 19

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zülfün tuzağı.

Dām-ı zülfinden o şahîn bakışlum 'acebā
Ne zamān murğ-ı dil-i zārımı eyler āzād

dāmımuza:

1. **dāmımuza:** +ımuza, +a

Gazel 30

Mısra: 4

Tuzak, ağ.

Zamānlar oldı ki şahrā-neverd-i ümmüdüm
Bizüm de dāmımuza belki bir şikār gelür

dān:

1. **dān:**

Gazel 111

Mısra: 4

Tan vakti.

Ol mähı 'ākıbet bulur āh-ı hevāyī-reng
Olmaz ba 'İd hāşılı bād-ı vezāna dān

dāne-çinīye:

1. **dāne-çinīye:** +y, +e

Gazel 71

Mısra: 10

*Tāne toplayan, devşiren, döküntü hâlinde bulunan
ufak tefek şeylerden faydalanan.*

Meyl ider hālüne diller kafes-i zülfünden
Dāne-çinīye olur hāzır-ı murğān şaf şaf

dāne-i hāline:

1. **dāne-i hāline:** +i, +n, +e

Gazel 65

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tek ben.

Dāne-i hāline itmezdim nıgeh meh-rûlaruñ
Murğ-ı dil bir kerre olsa dām-ı hicrāndan hālāş

dāne-i muhaşşalı:

1. **dāne-i muhaşşalı:** +ı

Gazel 36

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasıl olan taneler.

Bu zīb-i tāze yetişmez mi bāğ-ı hüsne kim
Kirās-ı leb gibi bir dāne-i muhaşşalı var

dār ü diyāra:

1. **dār ü diyāra:** -+a

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vatan. II Sevgilinin bulunduğu yer.

Terk itdi hānesin dil oldı muķīm-i küyuñ
Mehcūr-ı bī-nevā-yı dār ü diyāra rahm it

darb eyledükçe:

1. **darb eyledükçe:** -dükçe

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dövme, vurma.

Darb eyledükçe hançeriñi tiz çek şehā
Hün-ı dil-i nizār anı zīrā ki pās ider

dārī:

1. **dārī:**

Gazel 9

Mısra: 3

Ev. II Yer, yurt.

Tu yek 'izār-ı dil-efrüz-ı āteşin dārī
Dil-i sipihr-i çehārüm zi-reşk sūzān'est

dār-ı fānide:

1. **dār-ı fānide:** -+de

Gazel 74

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Fani dünya.

Dār-ı fānide neden fikr-i qarār dā'im
Yek-dü rüz eyleyelüm farz ki mihmān olduk

dārü:

1. **dārü:**

Gazel 33

Mısra: 10

İlaç.

O ʔabīb-i dil ü cān zerreş idrāk itmez
Derd-i bīmār-ı ğam-ı fir̄ate dārū nedür

dārūsı:

1. **dārūsı:** -+sı
Gazel 18
Mısra: 7
İlaç.

Olsun esīr o derde ki dārūsı mümteni'
Senden bu hāste hāṭırnı itdiyse kim ba'ıd

dārū-vı şefā'atle:

1. **dārū-vı şefā'atle:** -+le
Kaside 1
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Şefaāt ilācı.

Ey ʔabīb-i hāstegān-ı ehl-i dīn it der-cezā
Hāmid-i bīmārı dārū-yı şefā'atle be-kām

dāsītānından:

1. **dāsītānından:** -+ı, -+n, -+dan
Gazel 108
Mısra: 12
Destan. II Hikāye, kıssa.

Benüm keyfiyyetüm yār ile Hāmid şimdi dillerde
Ziyāde söylenür Leylā vü Mecnūn dāsītānından

dāstān:

1. **dāstān:**
Gazel 133
Mısra: 10
Destan. II Aşk hikāyesi.

Pür itme penbe-i ğafletle gūş-ı idrāki
Ki nā-şenide nice dāstān var bende

da'vet:

1. **da'vet:**
Gazel 64
Mısra: 9
Çağırma, davet.

Küçüķşu'ya o serv-i bāğ-ı işve eyleyüp da'vet
Dil-i maḥzūn-ı zār-ı Hāmidi ğāyetle şād itmiş

2. **da'vet:**
Gazel 90
Mısra: 9
Davet etmek, çağırma.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perī midür ol āfet Hāmida insān midur bilmem

3. **da'vet:**
Gazel 92
Mısra: 3
Davet etme, çağırma.

Perīveşüm bir iki da'vet ile zāhir olup
Hemān ki meclisüme geldi taze cān buldum

4. **da'vet:**
Gazel 105
Mısra: 7
Davet etmek, çağırma.

İtme da'vet o perī-çehreyi giryeyle gönül
Med'uvvuñ bā'ış olur mekşine zīrā bārān

5. **da'vet:**
Gazel 135
Mısra: 2
Davet etmek, çağırma.

Hemān vird-i zebān it kākül-i Leylā-yı şeb-günı
Murāduñ da'vet ise bezm-i 'aşka rüh-ı Mecnūn'ı

da'vet idüp:

1. **da'vet idüp:** -üp
Gazel 57
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Davet etmek, çağırma.

'Aceb degül mi bu kim ol perīyi da'vet idüp
Geline meclise 'arz-ı merāma 'ār iderüz

2. **da'vet idüp:** -üp
Gazel 78
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Davet etmek, çağırma.

Muḥterik oldı vücūdum nār-ı ğayretle raķīb
Ol perīyi eylemiş da'vet idüp ḥammāma dek

da'vetdedür:

1. **da'vetdedür:** +de, +dür
Gazel 35
Mısra: 6
Davet etmek, çağırma.

Dideden cism-i laṭifūñ hayliden itdi nihān
Ol perī-şüret yine ḡannum budur da‘vetdedür

da‘vet-i ġayra:

1. da‘vet-i ġayra: +a

Gazel 103

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yabancıların daveti. II Rakibin daveti.

Da‘vet-i ġayra icābet eyleyüp hem-çün perī
Dīde-i giryān-ı Hāmid‘den niçün olduñ nihān

de:

1. de:

Gazel 61

Mısra: 7

Dahi, de (bağlacı).

Ey cevher-i merām seni ben de ba‘d-ez-īn
Rağbet idersem almağa sūk-ı behāda gez

2. de:

Gazel 15

Mısra: 1

De bağlacı.

Gerçi terk-i şoḡbet-i cān-baḡş-ı yār itmek de güç
Çāk çāk-ı perde-i nāmūs u ‘ār itmek de güç

3. de:

Gazel 15

Mısra: 2

De bağlacı.

Gerçi terk-i şoḡbet-i cān-baḡş-ı yār itmek de güç
Çāk çāk-ı perde-i nāmūs u ‘ār itmek de güç

4. de:

Gazel 15

Mısra: 4

De bağlacı.

Emr-i müşkil şabr-ı cān-süz-ı cefā-yı dil-rübā
Fāriğ-i seyyāḡheş terk-i diyār itmek de güç

5. de:

Gazel 15

Mısra: 6

De bağlacı.

Mübtelādan müctenib bir şūḡa düşdi şimdi dil
Gizlemek ‘aşkı belā vü aşikār itmek de güç

6. de:

Gazel 15

Mısra: 8

De bağlacı.

Gülşen-i hoş-nükhet-i ‘aşkuñ şafāsı bī-bedel
Dem-be-dem bülbulveş ammā āh u zār itmek de güç

7. de:

Gazel 15

Mısra: 10

De bağlacı.

Fıkr-i zülf ü gerdenuñ iḡrāc-ı ḡāṭır itmesem
Hāmid ol endīşeyi leyl ü nehār itmek de güç

8. de:

Gazel 20

Mısra: 11

De bağlacı.

Āteş-i ‘aşkı ile sen de bir āyīne ruḡuñ
Bilürüm sūḡtesuñ ṭūṭi-zebānum Cāvīd

9. de:

Gazel 29

Mısra: 4

De bağlacı.

Bu şeş-der-i cihānda bir ehl-i sūkūn yok
Āyendedür kimi kimisi de güzerdedür

10. de:

Gazel 30

Mısra: 4

Dahi anlamındaki ek.

Zamānlar oldu ki şahrā-neverd-i ümmīdüm
Bizüm de dāmımuza belki bir şikār gelür

11. de:

Gazel 62

Mısra: 3

De bağlacı.

Ben de yansam n’ola nār-ı ġam-i ruḡsāruñ ile
Cismini her şeb ider sūzişe pervāne heves

12. de:

Gazel 62

Mısra: 10

De bağlacı.

Bā'is-i rahmet olur fikri ile ey Hāmid
Eyledük biz de nesağ üzre bu dīvāne heves

13. de:

Gazel 68

Mısra: 7

De bağlacı.

Sen de ey serv-i gülistān-ı behā meyl it aña
Kāmetüñ seyr eyleyüp itmiş dil-i dīvāne hāz

14. de:

Gazel 69

Mısra: 5

De, dahi.

Kūyuñ reh-i şad-sāle de olsa olur 'āzim
'Alemdə begüm 'āşık-ı dīdāra ne māni'

15. de:

Gazel 73

Mısra: 10

De bağlacı.

Sīnem çü lālezār iken dāghā ile
Hāmid de dirmiş ol kaşı yā 'aşk nişānı yok

16. de:

Gazel 95

Mısra: 4

Dahi, de.

Ne hāletdür seni gördükçe dā'im ey perī-ruhsār
Hicābından derūn-ı pīle de pinhān olur çeşmüm

17. de:

Gazel 117

Mısra: 5

De bağlacı.

Hat sāyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

18. de:

Gazel 123

Mısra: 6

De, dahi.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben mağmūm iken her gāh
Yüri var bir tarafından sen de ey sâ'at haber itme

19. de:

Gazel 127

Mısra: 9

De, dahi.

Ruñundan sen de ref' it zülf-i şeb-rengün seher ey mäh
Çekilüp perdesi āyine-i devrān açıldukça

20. de:

Gazel 138

Mısra: 5

De, dahi.

Ben de nüş eyler idüm bādeyi sāgar sāgar
Neşve-bağış olsa idi şöhet-i nebbār gibi

21. de:

Gazel 139

Mısra: 9

De, dahi.

Hadden efzün ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seheri yāre niyāz ile şabā var beni

22. de:

Nazm 5

Mısra: 1

De bağlacı.

Sākī beni de dāhil-i bezm-i tarab eyle
Tertīb-i şafā-bağış-ı çerāgān-ı şeb eyle

dedār-ı sarh-ı 'avn-ı hāzret-i mevlā:

1. **dedār-ı sarh-ı 'avn-ı hāzret-i mevlā:**

Tarih 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yüce Allah'ın yardım köşkü.

İdelden per dedār-ı sarh-ı 'avn-ı Hāzret-i Mevlā
Hārīm-i rif'at ü iqbāl ü mecde zātını maḥrem

def'a:

1. **def'a:**

Tarih 1

Mısra: 29

Kez, kere.

Çulüb-ı nāsdan ol ḥafvı def'a eyledi himmet
Binā-yı maḥzen-i nevle o esrār-ı düvel-maḥrem

def'-i bürüdet-i dil:

1. **def'-i bürüdet-i dil:**

Gazel 96

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönüldeki soğukluğu atmak, def etmek.

Olsam gerek irâdem ile mübtelâ-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil için ahker isterüm

def'-i humâra:

1. **def'-i humâra:** +a

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sersemlik verme.

Senûn ayağûña ey pîr-i mey-fürûş-ı emel amân
Piyâle şun baña def'-i humâra geldüm ben

def'-i kasâvet:

1. **def'-i kasâvet:**

Kaside 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gamı, kederi def etme.

Añılmaz ism-i küdûret serâ-yı şâhîde
Bu hîn def'-i kasâvet zamânıdır demidür

defter:

1. **defter:**

Gazel 96

Mısra: 4

Defter (Sevgilinin yüzü bağlamında).

Tahrîr ü kayda vaşf-ı ruh-ı al-ı dil-beri
Evrâk-ı gülden olmalı bir defter isterüm

defter-i erbâb-ı hıreddin:

1. **defter-i erbâb-ı hıreddin:** +den

Tahmis 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Akıllı kişiler defteri.

İsmümi defter-i erbâb-ı hıreddin silmeñ
Seyr idüp vâdi-i tavr ü harekâtum gülmeñ

degdükce:

1. **degdükce:** -dükce

Gazel 80

Mısra: 10

Dokunmak, isabet etmek.

Eger ağyardan ayrılmaz ise dîdelerün
Hâtır-ı 'âşıka degdükce deger gamzelerün

deger:

1. **deger:** --er

Gazel 80

Mısra: 10

Dokunmak, isabet etmek.

Eger ağyardan ayrılmaz ise dîdelerün
Hâtır-ı 'âşıka degdükce deger gamzelerün

değişdi:

1. **değişdi:** -di

Gazel 21

Mısra: 8

Değişmek, değiştirmek.

Tâbi' olup efsûs ki iğvâ-yı rakîbe
Bir file değişdi beni ol şüh-ı cefakâr

degül:

1. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 1

Değil, sadece.... değil.

Leb degül gonce-i leâfettür
Kad degül serv-i bâğ-ı behcetdür

2. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 2

Değil, sadece.... değil.

Leb degül gonce-i leâfettür
Kad degül serv-i bâğ-ı behcetdür

3. **degül:**

Gazel 66

Mısra: 4

Değil.

İltifât eylemeden böyle begüm ağyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i gam-h'âra gârağ

4. **degül:**

Gazel 99

Mısra: 3

Değil.

Yalunuz Kays degül çok kişi Leylâ diyerek
Sâlik-i semt-i beyâbân-ı cünûn oldu tamâm

5. degül:

Gazel 110

Mısra: 5

Değil.

Dil-rîşûm ol kadar ki degül kâbil-i beyân
Sultân-ı Kerbelâ'ya cefâ-yı Yezîd'den

6. degül:

Gazel 117

Mısra: 5

Değil.

Hâş sâyesi degül de nedür gerdenündeki
Mümkün midür bu zâhir ola yâsemenden âh

7. degül:

Gazel 122

Mısra: 6

Değil, sadece..... değil.

Eylemem yohsa şekve çün digerân
Bir degül gam hezâr var dilde

8. degül:

Kaside 2

Mısra: 21

Değil.

Saîa netîce hamûşî degül sezâ vü revâ
Şenâ-yı kân-ı 'inâyet zamânıdır demidür

9. degül:

Tahmis 1

Mısra: 1

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Halk-ı 'âlem aña hep 'âşık-ı şeydâ mı degül
Nâz ü refîârı ya reşk-âver-i Tübâ mı degül

10. degül:

Tahmis 1

Mısra: 2

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Halk-ı 'âlem aña hep 'âşık-ı şeydâ mı degül
Nâz ü refîârı ya reşk-âver-i Tübâ mı degül

11. degül:

Tahmis 1

Mısra: 3

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Lâyık-ı püşîş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ârâ mı degül

12. degül:

Tahmis 1

Mısra: 4

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Lâyık-ı püşîş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ârâ mı degül

13. degül:

Tahmis 1

Mısra: 5

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Niçün açılmaz o leb gönce-i zîbâ mı degül
Kadem-endâz olamam meclisine süflilerün

14. degül:

Tahmis 1

Mısra: 10

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Nazarı 'âlem-i bâlâyadur ehl-i nazaruñ
N'ola bakşam kadüne 'âlem-i bâlâ mı degül

15. degül:

Tahmis 1

Mısra: 15

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Gelün inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

16. **degül:**

Tahmis 1

Mısra: 20

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Zevkumı bezm-i firâkında ta'accüb kılmāñ
İçdügüm hün-ı ciger bâde-i hamrâ mı degül

17. **degül:**

Tahmis 1

Mısra: 25

Değil. II Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Tab'-ı güyâsı mı yok bülbül-i şeydâ mı degül

18. **degül:**

Gazel 116

Mısra: 1

"Değil" bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.

Qad-i nigâr degül naḥl-i nârvendür bu
Fezâ-yı sîne degül bağ-ı yâsemendür bu

19. **degül:**

Gazel 116

Mısra: 2

"Değil" bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.

Qad-i nigâr degül naḥl-i nârvendür bu
Fezâ-yı sîne degül bağ-ı yâsemendür bu

20. **degül:**

Gazel 117

Mısra: 9

"Değil" bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.

Ḥatdûr sebep siyâhî-i baḥta degül ruḥuñ
Gülden şikâyet eylemem ammâ dikenden âh

degül mi:

1. **degül mi:**

Gazel 57

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Değil mi.

'Aceb degül mi bu kim ol perîyi da'vet idüp
Gelince meclise 'arz-ı merâma 'âr iderüz

2. **degül mi:**

Gazel 111

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Değil mi.

İtmez nigh dü-dîde-i yâkût-rîzûme
Lâzım degül mi Ḥâmid o ebrû-kemâna kân

degüldür:

1. **degüldür: -+dür**

Gazel 8

Mısra: 1

Değil, isim yüklemine olumsuz hali.

Ṭabîbüm vaqt-i istiğnâ degüldür luṭf ü iḥsân it
Gelüp derd-i dil-i bîmârıma vaşluñla dermân it

2. **degüldür: +dür**

Gazel 150

Mısra: 5

Değil, olumsuzluk edatı.

Maṭar degüldür ider girye ḥâlûme gerdün
Qomaz döneklüğü elden o mâh-pâre daḥi

3. **degüldür: -+dür**

Gazel 156

Mısra: 7

Değil, olumsuzluk edatı.

Senüñ kârûñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

degülsek:

1. **degülsek: --se, --k**

Gazel 59

Mısra: 4

Değülsek.

Mümtezicdür emeli luṭf ile dil-dârûñ
Şâd ü ḥurremde degülsek bile maḥzûn degülüz

degülsün:

1. **degülsün: -sün**

Gazel 83

Mısra: 2

Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarını olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Begüm sen bir gül-i bāğ-ı behā şāyān-ı peh pehsün
Degülsün lāyık-ı bezm-i gedā şāyeste-i şehsün

degülüz:

1. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 1

Değil.

Renciş-i hātır-ı a'dā ile memnūn degülüz
Öyle sevdā-yı mükāfāta düşer dūn degülüz

2. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 2

Değil.

Renciş-i hātır-ı a'dā ile memnūn degülüz
Öyle sevdā-yı mükāfāta düşer dūn degülüz

3. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 4

Değil.

Mümtezicdür emeli luṭfi ile dil-dāruñ
Şād ü hurremde degülsek bile maḥzūn degülüz

4. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 6

Değil.

Gayrı ümmid-i vişāl eylemenün 'ālemi yok
Dürdan seyr ü temāşāsına me'zūn degülüz

5. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 8

Değil.

Fāriğ olduk o heveslerden o sevdālardan
Beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün degülüz

6. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 10

Değil.

Āsiyāb-ı gam ü ālāmı yeter döndürdün
Ġayrı inşāf felek biz ḥar-ı tāhūn degülüz

7. degülüz: -+üz

Gazel 59

Mısra: 12

Değil.

Maḥşad ol gözleri āhūyı şikār itmekdür
Ḥāmidā yoḥsa 'abeş 'āzim-i hāmūn degülüz

dehān-ı nāyje-i çeşme-i bevān:

1. dehān-ı nāyje-i çeşme-i beyān:

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Beyan çeşmesinin ney'inin ağzı.

Ne dem zebān-ı fem-i kil-k-i 'ārifān açılır
Dehān-ı nāyje-i çeşme-i beyān açılır

dehānımızda:

1. dehānımızda: +da

Gazel 100

Mısra: 8

Ağz.

'Aṭā-yı büse-i lebden bu ictināb nedür
Mişāl-i sükker erür mi dehānımızda bizüm

dehānın:

1. dehānın: +ın

Gazel 104

Mısra: 7

Ağz. II Sevgilinin ağzı.

Geh dehānın gösterüp gāhī miyān eylerler 'arz
Ketm-i esrār itmez ehl-i ḥüsn ü ān āyineden

dehenden:

1. dehenden: +den

Gazel 117

Mısra: 1

Ağz. II Sevgilinin ağzı.

İtse ne dem şudür pür-āteş dehenden āh
Üftadeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden āh

dehene alma:

1. **dehene alma:** -ma

Nazm 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağzına almak.

Sīb-i zekān ü hāl-i ruḥı vaşfını ey dil
Güş itmesün a'dā dehene alma ḥab eyle

dehri:

1. **dehri:** +i

Gazel 57

Mısra: 2

Dünya, felek.

Hevā-yı ḥaṭṭ-ı 'izār ile āh u zār iderüz
Müdām eser şavurur dehri pür-gubār iderüz

dehr-i dünya:

1. **dehr-i dünya:** -+a

Gazel 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşâğılık dünya.

Gelen bu dehr-i dünya 'āzim-i rāh-ı beḳādur hep
Huşul-i kām içün sa'y ü hevesler ber-hevādur hep

dek:

1. **dek:**

Gazel 72

Mısra: 7

Kadar, dek.

Ḥaşre dek keyf ile sākī yaturum mest ü ḥarāb
Bir içim bâde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

2. **dek:**

Gazel 76

Mısra: 6

Kadar, dek.

Ola lâyıḳ mıdur ey nā'im-i gül-pister-i nāz
Şubḥa dek dīdelerüm her gice bī-dār-ı firāk

3. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 1

Kadar, dek.

Būs-ı destüñ intizārıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bī-şabr iken aḥşama dek

4. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 2

Kadar, dek.

Būs-ı destüñ intizārıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bī-şabr iken aḥşama dek

5. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 4

Kadar, dek.

Mübtelāyüm pendüñ ey vā'iz baña kār eylemez
Seyr-i bāğ u sāz ü maḥbūba mey-i gül-fāma dek

6. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 6

Kadar, dek.

Ben ṭarīḳ-i 'aşḳı bir pīre su'āl itdüm didi
Sālikāna ḥā'il olmaz kimse bāğ-ı kāma dek

7. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 8

Kadar, dek.

Muḥterik oldı vücūdum nār-ı ḡayretle raḳīb
Ol per'yi eylemiş da'vet idüp ḥammāma dek

8. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 10

Kadar, dek.

Ol şeh-i ḥüsn ü behā itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dünüñ söziyle kişver-i ālāma dek

9. **dek:**

Gazel 78

Mısra: 12

Kadar, dek.

Üstüme Ḥamid hücum itdükde kelbāsā raḳīb
Kefşümi ilḳā idüp sür'atle çıkdum bāma dek

delik delik:

1. **delik delik:**

Gazel 147

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Delik delik, paramparça.

Bir kaşı yâ hadeng-i gam-ı cân-sitân ile
Kıldı delik delik dil-i zârum elek gibi

delil-i feth-i bâb-ı feyz-i rahmânî'dür:

1. **delil-i feth-i bâb-ı feyz-i rahmânî'dür:** +dür

Nazm 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Allah'ın ilmi, fetih kapısının delilidir.

Delil-i feth-i bâb-ı feyz-i Rahmânî'dür el-hak bu
Güşad oldukça çak olsun ser-â-ser sîne-i a'dâ

delinmiş:

1. **delinmiş:** -in, -miş

Gazel 54

Mısra: 4

Delmek. II Yaralamak.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşak-ı zâra ey kadi mevzûn
Delinmiş bağırı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

delv-i dili:

1. **delv-i dili:** +i

Gazel 117

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül burcu, gönül kovası.

Ey Yûsuf-ı erîke-i Mısr-ı behâ vü nâz
Delv-i dili düşürdüm o çâh-ı zekandan âh

dem:

1. **dem:**

Gazel 55

Mısra: 12

Zaman, an.

Ey kemân-ebrû hadeng-endâz-ı müjgân olma kim
'Arağ-ı dilden neşter-i gamzeñle cârî dem henüz

2. **dem:**

Gazel 74

Mısra: 6

Zaman, an.

Müntic-i zûll ü rezâlet imiş eyvâh eyvâh
Nice dem büse-zen-i küşe-i dâmân olduk

3. **dem:**

Gazel 80

Mısra: 1

Zaman, an.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başâr gamzelerüñ
İbtidâ şoñbeti hañçerden açar gamzelerüñ

4. **dem:**

Gazel 131

Mısra: 5

Zaman, an.

Gelür la'l-i leb-i dil-dâr ol dem hâtır-ı zâra
Çıkup geşt ü güzâra bâğda gül-nâr gördükçe

5. **dem:**

Gazel 147

Mısra: 15

Zaman, an.

Cellâd-ı gamzeñ itdügi dem katl-i 'aşıkân
Gâltân olur nice nice serler kelek gibi

6. **dem:**

Kaside 2

Mısra: 13

Zaman, an.

Şafâ için çü müneccim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdır demidür

dem çeker:

1. **dem çeker:** --er

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İçki içmek.

Âh idüp dil gül-i ruhsârüñ için kan ağlar
Dem çeker pâdişehüm bülbül-i gülzâr-ı hevâ

dem dem:

1. **dem dem:**

Gazel 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zaman zaman.

Hâlık-ı 'âlem-i lâ-yüs'elü 'ammâ yef'al
Böyle dem dem şeb ü rûzânı küçüldür büyüdür

dem olur:

1. **dem olur:** -ur

Nazm 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir zaman gelir, bir zaman olur.

Dem olur 'aşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

dem-â-dem:

1. **dem-â-dem:**

Kıt'a 7

Mısra: 4

Zaman zaman, an be an.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefide tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem çolsun

dem-be-dem:

Zaman zaman, an be an.

Gülşen-i hoş-nûkhet-i 'aşkuñ şafâsı bî-bedel
Dem-be-dem bülbülveş ammâ âh u zâr itmek de güç

2. **dem-be-dem:**

Gazel 95

Mısra: 1

Zaman zaman, an be an.

Ruñuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur havfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

3. **dem-be-dem:**

Gazel 126

Mısra: 7

Zaman zaman, an be an.

Tiğ-i müjgân ü kemân ebrûlarıñla dem-be-dem
Kaşd idersüñ murğ-ı perrân-ı dil ü cân üstine

demde:

1. **demde:** +de

Gazel 112

Mısra: 3

Zaman, vakit, an.

Hâk olduğı demde reh-i 'aşk içre vücüdüm
Ey bād-ı muhâlif beni ayırma yerümden

2. **demde:** -+de

Gazel 26

Mısra: 6

Zaman, vakit.

Süvâr-ı eşheb-i nâz olsa pây-mâla beni
Rakîb o demde gelür destine zimâm virür

demden:

1. **demden:** +den

Gazel 105

Mısra: 2

Zaman, an.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Çatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

demi:

1. **demi:** +i

Gazel 146

Mısra: 8

Zaman, an.

Vaşf -ı tiğ-i ebruvânıñ yazmadan maktûl olup
Hâmemüñ sevdâ ile mañlûṭ akar dâ'im demi

dem-i germiyyet-i bâzâr:

1. **dem-i germiyyet-i bâzâr:**

Gazel 127

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sıcaklık zamanının meydanı.

Metâ'-ı vaşlın aḥza cân ile 'azm eylerüm Hâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açılduḡça

dem-i hırâm:

1. **dem-i hırâm:**

Gazel 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Naz zamanı.

Ey serv-i bâğ-ı ḥüsn ü leṭâfet dem-i hırâm
Dîbâ gerek bu kâmete ḥârâ neden revâ

demideğ-i gül ü lâlehâ:

1. **demideğ-i gül ü lâlehâ:**

Gazel 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çıkan, yetişen gül ve laleler.

Ruḡ'et zi-girye-i men reng ü büy-ı hoş yâbed
Demideğ-i gül ü lâlehâ zi-bârân'est

demidür:

1. **demidür:** -+i, -+dür

Kaside 2

Mısra: 52

Zaman, vakit, an.

Vücüd-ı mekremet-âlûdını elemelerden
İlâhî hıfz u hırâset zamânıdır demidür

2. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 1

Zaman, vakit, an.

Göñül bu ğam ne meserret zamânıdır demidür
Şafâ-yı kalb ü şetâret zamânıdır demidür

3. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 2

Zaman, vakit, an.

Göñül bu ğam ne meserret zamânıdır demidür
Şafâ-yı kalb ü şetâret zamânıdır demidür

4. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 4

Zaman, vakit, an.

Türâb ü seng-i ğamı kıl imâta sîneñden
Çudüm-ı şâdiye hürmet zamânıdır demidür

5. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 6

Zaman, vakit, an.

Ġubâr ü gerdüñi cârüb-ı sa'y ile pāk it
Vülûc-ı şâh-ı beşâret zamânıdır demidür

6. **demidür:** -+i, -+dür

Kaside 2

Mısra: 8

Zaman, vakit, an.

Pür eyle sâğarı şahbâ-yı nâb-ı şād ile
Ki intîfâ-yı harâret zamânıdır demidür

7. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 10

Zaman, vakit, an.

Tedârik ü nesâk-ı bezmde kuşûr itme
Bu demler 'ays ile 'işret zamânıdır demidür

8. **demidür:** -+i, -+dür

Kaside 2

Mısra: 12

Zaman, vakit, an.

Çü Kays-ı serseri şahrâ-neverd-i 'aşk olma
Ku'üd-ı künc-i ferâğat zamânıdır demidür

9. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 14

Zaman, vakit, an.

Şafâ içün çü müneccim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdır demidür

10. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 16

Zaman, vakit, an.

Seni bu mertebe terğîb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misuñ ki ne hâlet zamânıdır demidür

11. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 18

Zaman, vakit, an.

Añılmaz ism-i küdret serâ-yı şâhîde
Bu hñn def -i kasâvet zamânıdır demidür

12. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 20

Zaman, vakit, an.

Nedür bu süz u sükutuñ mişâl-i pervâne
Açıl çü bülbül-i şöhbet zamânıdır demidür

13. **demidür:** +i, +dür

Kaside 2

Mısra: 22

Zaman, vakit, an.

Saňa netice hamûşî degül sezâ vü revâ
Senâ-yı kân-ı 'inâyet zamânıdır demidür

14. **demidür:** -+i, -+dür

Kaside 2

Mısra: 24

Zaman, vakit, an.

Sütüdekâr-ı silahdâr-ı şâh-ı 'âdil kim
O kenz-i re'feti midhât zamânıdır demidür

15. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 26

Zaman, vakit, an.

Budur o mihr-i ziyâ-bağş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izâ'et zamânıdır demidür

16. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 28

Zaman, vakit, an.

Mağall-i şemse-i kapuına olup mümkün
Virilse mihr ile zînet zamânıdır demidür

17. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 30

Zaman, vakit, an.

Aña nemâriq-ı zer-târ ü pûd-ı nevler ile
Döşense kâsr-ı sa'adet zamânıdır demidür

18. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 32

Zaman, vakit, an.

Meh ile mihre virûn bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hîdmet zamânıdır demidür

19. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 34

Zaman, vakit, an.

O nîk-şâset ü ef'âla itse 'arz-ı cemâl
Hemîşe şâhid-i rif'at zamânıdır demidür

20. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 36

Zaman, vakit, an.

Şokılsa cânib-i destâr ü re's-i devletine
Gül-i hadîka-i 'izzet zamânıdır demidür

21. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 38

Zaman, vakit, an.

Cebîn-i rif'at ü mecdinden itse vakt-i şehir
Tulû'-ı mihr-i nebâhat zamânıdır demidür

22. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 40

Zaman, vakit, an.

Serûn bu mertebe taşdî' eylemezdim lîk
Hücüm-ı ceyş-i tabî'at zamânıdır demidür

23. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 42

Zaman, vakit, an.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

24. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 44

Zaman, vakit, an.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdır demidür

25. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 46

Zaman, vakit, an.

Bu nev-kaşîdeden a'lâya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdır demidür

26. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 48

Zaman, vakit, an.

Dırâz itme yeter gayrı Hâmidâ sühanı
Du'â qarîn-i icâbet zamânıdır demidür

27. **demidür:-+i, -+dür**

Kaside 2

Mısra: 50

Zaman, vakit, an.

O ber-güzide-i şâh-ı cihândan yâ Rab
Nihân-ı vech-i küdret zamânıdur demidür

28. **demidür:** -+i, -+dür

Kaside 2

Mısra: 54

Zaman, vakit, an.

Be-ḥaḳḳ-ı bâ'îṣ-i kevn ü mekân ü mevcûdât
O nîk-ḥüya selâmet zamânıdur demidür

deminden:

1. **deminden:** +i, +n, +den

Gazel 108

Mısra: 3

Zaman, vakit, an.

Ḥaṭ-âverlûk deminden şor o şûḥuñ evvelûñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

demirden:

1. **demirden:** +den

Gazel 154

Mısra: 4

Demir, sert maden.

Keşret-i meşḳ ile çekdüm ğam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâı

demler:

1. **demler:** +ler

Gazel 97

Mısra: 12

Zaman, vakit, an.

Direklendürdi Ḥamid seng-i ğamla kâse-i ḳalbüm
O bî-raḥma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

demlerde:

1. **demlerde:** +ler, +de

Gazel 91

Mısra: 2

Zaman, vakit, an.

Bahâr oldu çemenzâra 'azîmet yok mı sulṭânüm
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sulṭânüm

dendânlaruñ:

1. **dendânlaruñ:** +lar, +uñ

Gazel 45

Mısra: 3

Diş.

Dendânlaruñ femûñden 'ayân olsa n'ola
Zîrâ derûn-ı dîrcde gevher nihân olur

der kilid:

1. **der kilid:**

Gazel 18

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kapalı kapı.

Ref'-i niḳâb-ı rûyunuñ endîşesin raḳîb
Zann itme Ḥamid ider eḥibbâya der kilid

der- 'akab:

1. **der- 'akab:**

Gazel 21

Mısra: 2

Hemen arkasından.

Bâzîçe-i şatranca ser-âġâz idicek yâr
At gibi қоşup seyre gelür der- 'akab aġyâr

der- 'âlem:

1. **der- 'âlem:**

Tarih 1

Mısra: 6

Dünya dışında.

Kemâl-i re'y ü idrâki virürdi anlara ḥayret
Aristo vü Felâṭun olsalar mevcûd der- 'âlem

der-baġal idüp:

1. **der-baġal idüp:** -üp

Gazel 41

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Koltuk içi etmek.

Düşdiler meşḳ-ı şenâya 'âlem-i âb içre hep
Der-baġal idüp kedü-yı bâdeyi mey-nüşlar

der-bezm-i şarâb:

1. **der-bezm-i şarâb:**

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şarap meclisinin kapısı.

Gice bî-dâr olup aġyâr ile der-bezm-i şarâb
Şubḥdan şama dek ol mäh-liḳâ ḥ'âbdadur

der-cezâ:

1. **der-cezā:**

Kaside 1

Mısra: 17

Kapı cezası.

Ey ṭabīb-i ḥastegān-ı ehl-i dīn it der-cezā
Ḥāmid-i bīmārı dārū-yı şefā'atle be-kām

derde:

1. **derde: +e**

Gazel 142

Mısra: 6

Gam, keder, tasa.

‘İllet-i hecrüñ devāsından peyām aldum hele
Zīb-i āgüş eylemekmiş derde dermānum seni

2. **derde: -+e**

Gazel 18

Mısra: 7

Gam, keder, tasa.

Olsun esīr o derde ki dārūsı mümtenī’
Senden bu ḥaste ḥāṭırı itdiyse kim ba’īd

3. **derde: -+e**

Gazel 10

Mısra: 8

Gam, keder, tasa.

Oldum nice zamāndur maḥmūm-ı nār-ı hicrān
Bul ey ṭabīb-i cānum bu derde çāre raḥm it

derden:

1. **derden: +den**

Gazel 106

Mısra: 4

Kapı, eşik. II Sevgilinin yanı.

Gül-āb içinde gelür müşge ḥiddet-i nūkheth
Cihānı ṭutsa n’ola-būy-ı kākülün derden

2. **derden: +den**

Gazel 106

Mısra: 6

Kapı, eşik. II Sevgilinin yanı.

Ölince ḥidmet-i ḥāk-i deründen ayrılımam
Beni amān gözüm nūrı sürme ol derden

derd-i āh-ı sīne-i sūzānı:

1. **derd-i āh-ı sīne-i sūzānı: +ı**

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Derdin yürek yakan ahları.

Derd-i āh-ı sīne-i sūzānı sāgar başdurur
Zulmet-i leyli ziyā-yı mihr-i enver başdurur

derd-i bīmār-ı ğam-ı firḳate:

1. **derd-i bīmār-ı ğam-ı firḳate: +e**

Gazel 33

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılık acısının derdiyle hasta.

O ṭabīb-i dil ü cān zerreveş idrāk itmez
Derd-i bīmār-ı ğam-ı firḳate dārū nedür

derd-i derūnum:

1. **derd-i derūnum: +um**

Gazel 75

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Kime ‘arz eyleyeyüm derd-i derūnum āyā
Baña hem-derd olur ‘ālemde bir ehl-i ğam yok

derd-i dile:

1. **derd-i dile: -+e**

Gazel 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Kār itdi firḳat cānuma raḥm eylesün efḡānuma
Bir laḥza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devā

derd-i dil-i bīmārıma:

1. **derd-i dil-i bīmārıma: +ım, +a**

Gazel 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta gönlün derdi.

Ṭabībüm vakt-i istignā degüldür luṭf ü iḥsān it
Gelüp derd-i dil-i bīmārıma vaşluñla dermān it

derd-i dil-i zārıma:

1. **derd-i dil-i zārıma: +ım, +a**

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan gönlün derdi.

Eylerüm 'azm-i dekākīn-i ṭabībān ṣeb ü rüz
Ararum derd-i dil-i zārīma dermān ṣeb ü rüz

derd-i dü-çeşm-i yār:

1. **derd-i dü-çeşm-i yār:**

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin iki gözünün (gözlerinin) derdi.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
'Ācizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

derd-i firākuñ:

1. **derd-i firākuñ:** +uñ

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdi.

Yine derd-i firākuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pūr olsa içsem zehr ile bu fās-ı vārūnı

derd-i firākuñla:

1. **derd-i firākuñla:** +uñ, +la

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdi.

O rütbe eşküm efzūn oldı kim derd-i firākuñla
Yanında ey dūr-i baḥr-i melāḥat heft deryā ne

derd-i hicrānuñ:

1. **derd-i hicrānuñ:** +uñ

Gazel 113

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdi.

'İlācı derd-i hicrānuñ vişāl-i yār imiş ancak
Dil-i bīmāruma şāfī cevāb aldum eṭibbādan

derd-i rü'yet-i rüyuñla:

1. **derd-i rü'yet-i rüyuñla:** +uñ, +la

Gazel 125

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzünü görme derdi. II Allah'ın cemālını
görme derdi.*

Her laḥza derd-i rü'yet-i rüyuñla rāhda
Ḥurşid olur nehārda sâ'ir kâmer gice

derdini:

1. **derdini:** +i, +n, +i

Gazel 155

Mısra: 9

Gam, keder, tasa.

Derdini şor Ḥāmid'üñ ey mäh-rū
Bir ṣeb tā ṣubḥ boşandur beni

derdüme:

1. **derdüme:** +üm, +e

Gazel 22

Mısra: 4

Gam, keder, tasa.

Ḥāme bir elde bir elde varak eyler zannum
O ṭabīb-i dil ü cān derdüme dermān taḥrīr

derdüñ:

1. **derdüñ:** -+üñ

Gazel 138

Mısra: 3

Gam, keder, tasa.

Yāre taḥrīrde lerzende-dehensin derdüñ
Ey dil-i zār saña lāḥıḳ olur 'ār gıbi

dergehüñde:

1. **dergehüñde:** -+üñ, -+de

Gazel 14

Mısra: 3

Kapı, kapı önü(sevgilinin kapısının önü).

Dergehüñde dil ü cān bir de bu bendeñ kâfī
Sıḳlet-i ḡayra ne ḥācet nüdemā bir iki üç

der-h'āb:

1. **der-h'āb:**

Gazel 48

Mısra: 3

Uyku kapısı, karanlığa açılan kapı anlamında.

Der-h'āb ḡam ü miḥnet ü endüh u belāsuñ
Ey dīde-i baḥt-ı dil uyan bunca zamāndur

der-i 'ināyeti:

1. **der-i 'ināyeti:** +i

Gazel 53

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Lütuf, ihsan kapısı.

‘Aceb mi levḥa-i dil olsa çāk ser-tā-pā
Der-i ‘ināyeti aḡyāra her zamān açılır

der-i mi‘māra:

1. **der-i mi‘māra:-+a**

Gazel 69

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mimar'ın kapısı. II Tas. Yaratıcının huzuru, makamı.

Kaşr-ı dil-i vīrānuñ ez-behr-i meremmāt
Şāyed yapalar var der-i mi‘māra ne māni‘

der-küşe-i derd ü belā:

1. **der-küşe-i derd ü belā:**

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dert ve belā çıkmazı.

Ellerle ‘azm-i gülsitān itdükce ol serv-i revān
Ben eylerüm āh ü fiḡān der-küşe-i derd ü belā

dermān:

1. **dermān:**

Gazel 22

Mısra: 4

İlaç, çare. II. Sevgili.

Hāme bir elde bir elde varaḡ eyler zannum
O ṭabīb-i dil ü cān derdüme dermān taḡrīr

2. **dermān:**

Gazel 58

Mısra: 2

İlaç, çare. II. Sevgili.

Eylerüm ‘azm-i deḡākīn-i ṭabībān şeb ü rüz
Ararum derd-i dil-i zārıma dermān şeb ü rüz

dermān it:

1. **dermān it:**

Gazel 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şifa vermek, iyileştirmek.

Ṭabībüm vaḡt-i istiḡnā degüldür luṭf ü iḡsān it
Gelüp derd-i dil-i bīmārıma vaşluñla dermān it

dermānum:

1. **dermānum: +um**

Gazel 142

Mısra: 6

İlaç, şifā. II Devā, çare.

‘İllet-i hecrüñ devāsından peyām aldum hele
Zīb-i āḡuş eylemekmiş derde dermānum seni

der-pey:

1. **der-pey:**

Gazel 100

Mısra: 11

Ardı sıra.

Atup ḡadengümi der-pey revāne olduḡda
Hezār tīr bulındı kemānımızda bizüm

der-pīş-i çeşm:

1. **der-pīş-i çeşm:**

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Göz önünde bulunan.

Ḥaml-i kizb itdükde mi‘rācuñı küffār-ı Kureyş
Cebre‘il der-pīş-i çeşm ‘arz itdi Quds’ı bi’t-tamām

der-pīş-i dīde:

1. **der-pīş-i dīde:**

Gazel 144

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Göz önünde bulunan.

Der-pīş-i dīde baña o zerd-ebruvān gerek
Ben n‘eyleyüm felek senüñ altun hilālünü

derūna:

1. **derūna: +a**

Gazel 72

Mısra: 1

Gönül, kalp, yürek.

‘Aşḡı ol şāh-ı ḡüsün itdi derūna ithāf
‘Ākıbet girdi o gencīneye ol cevher-i şāf

derūndan:

1. **derūndan:-+dan**

Gazel 133

Mısra: 13

Gönül, kalp, yürek.

Derūndan ḡamı sa‘y eyle men‘e ey Ḥāmid
Bu şeb o āfet-i devr-i zamān var bende

derûnı:

1. **derûnı:** +ı
Gazel 4
Mısra: 12
Gönül.

Varup zânû-be-zânû gayrılarla şöhet itdükçe
Derûnı Hâmid-i bî-çârenüñ maḥzûn olur cânâ

2. **derûnı:** +ı
Gazel 52
Mısra: 5
Gönül.

Derûnı cây ideli fikr-i zülf ü ruḥsârûñ
Zamânumı bilemem şeb midür nehâr midur

3. **derûnı:** +ı
Gazel 119
Mısra: 6
Gönül.

Getürme ḥâtırına mâ-cerâ-yı Ferhâd'ı
Derûnı yaralıdur kühsârı söyletme

4. **derûnı:** -+ı
Gazel 134
Mısra: 10
Gönül.

Âh eyledüm seḥer ğam-ı ḥâlıyla Hâmidâ
Yandı derûnı lâlelerüñ lâlezârda

5. **derûnı:** -+ı
Gazel 144
Mısra: 8
Gönül.

Sen bir meh-i sipîhr-i behâsın ki reşk ile
Mîhrüñ derûnı yandı görünce cemâlünü

derûn-ı dürcde:

1. **derûn-ı dürcde:** +de
Gazel 45
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gönül kutusu.

Dendânlaruñ femûñden 'ayân olsa n'ola
Zîrâ derûn-ı dürcde gevher nihân olur

derûn-ı pîle:

1. **derûn-ı pîle:** +e
Gazel 95
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kalbin içi.

Ne ḥâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruḥsâr
Ḥicâbından derûn-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

derûn-ı sînede:

1. **derûn-ı sînede:** +de
Gazel 54
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kalp, gönül.

Derûn-ı sînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nükte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

derûnına:

1. **derûnına:** +ı, +n, +a
Gazel 49
Mısra: 4
Gönül.

Ḥasret-keş-i nezâre-i rüy-ı şafâ olur
Ehl-i dilüñ derûnına her kim keder virür

derûnında:

1. **derûnında:** +ı, +n, +da
Gazel 84
Mısra: 9
Gönül.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm
Murğı çok bir telden örme âşiyândur perçemüñ

derûnum:

1. **derûnum:** +um
Nazm 2
Mısra: 4
Gönül.

Fürû-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O ğayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

2. **derûnum:** -+um
Gazel 43
Mısra: 4
Gönül.

Rakîb-i zîşt-tenle eyleyelden zevk-ı germ-âbe
Derûnum âteş-i cân-süz-ı ğamla küllhen olmışdur

3. **derūnum:** +um

Gazel 43

Mısra: 5

Gönül.

Remād itdūñ derūnum pūte-i ğamda yakup cismüm
Senūñ ey sīm-ten var ise ğalbūñ āhen olmışdur

derūnuñ:

1. **derūnuñ:** +uñ

Gazel 131

Mısra: 9

Gönül.

Derūnuñ seng-i hārādan mı bilsem ey şeh-i bī-dād
Beni rahm eylemezsin künc-i ğamda zār gördükçe

derūnuñda:

1. **derūnuñda:** +uñ, +da

Gazel 91

Mısra: 4

Gönül.

Helāk oldum ğam-ı hecrūñ ile inşāf it inşāf it
Derūnuñda senūñ āşār-ı şefkat yok mı sulţānum

dervīş-i sūhte-dildür:

1. **dervīş-i sūhte-dildür:** -+dür

Kıt'a 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bağrı yanık dervīş.

İki dervīş-i sūhte-dildür
Biri aḥşam döner birisi şehir

deryā:

1. **deryā:**

Gazel 5

Mısra: 6

Deniz.

Ol tıfl-ı 'işve keşt-i nāza süvār olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryā neden revā

2. **deryā:**

Gazel 124

Mısra: 8

Deniz.

O rütbe eşküm efzūn oldu kim derd-i firākuñla
Yanında ey dūr-i baḥr-i melāḥat heft deryā ne

dervādan:

1. **dervādan:** +dan

Gazel 12

Mısra: 16

Deniz.

Zevraḫ-ı nāz ü sitiğnāya süvār oldukça
Ḥün-ı nā-qa'r-ı sirişküm gibi dervādan geç

dervāluk:

1. **dervāluk:** +luk

Gazel 31

Mısra: 10

Bir şeyin bol olduğu yer. II Pek, çok.

Eşkümün ey şūḥ-ı neccārum güzergāhında tā
Böyle bünyād itdigün kāşāne dervāluk nedür

dervā-yı fikret-i siyeh:

1. **dervā-yı fikret-i siyeh:**

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Derya kadar simsiyah düşünceler.

Gīsū-yı yāre kendüyi kim mübtelā ider
Dervā-yı fikret-i siyeh içre şinā ider

dervā-yı sirişküm:

1. **dervā-yı sirişküm:** -+üm

Gazel 41

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gözyaşı denizi.

Mācerā-yı dīde 'ālem-gīr olur eylerse ger
Tünd-bād-ı ğamla dervā-yı sirişküm cūşlar

der-zīr-i lihāf:

1. **der-zīr-i lihāf:**

Gazel 72

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kapının altındaki örtü, paspas. II Âşığın sevgilinin
yakınında bulunmak için istediği makamlardan biri.

Ḳameri siḥr ile ḥaps itmege beñzer ğāra
Almak āġūşa seni bir gice der-zīr-i lihāf

der-zīr-i pīle:

1. **der-zīr-i pīle:** +e

Gazel 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Kapının altındaki fil.

Güyâ ki lānesinde dü-âhû karar ider
Der-zîr-i pîle ol iki gözler nihân olur

deşt ü şahrâ-yı mahabbet:

1. deşt ü şahrâ-yı mahabbet:

Gazel 93
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Muhabbet çölü.

Dâm-ı ümmîdüm berây-ı âhuvân-ı 'işvedür
Deşt ü şahrâ-yı mahabbet saydgâhumdur benim

destâr-ı perîşânı:

1. destâr-ı perîşânı:-+ı

Gazel 32
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Dağınık sarık.

Şeyh destâr-ı perîşânı küçüldür büyüdür
Güiyâ kubbe-i evvânı küçüldür büyüdür

dest-be-dest:

1. dest-be-dest:

Gazel 58
Mısra: 8
Çölden çöle.

Seyr-i çeşmân-ı siyâhuñ için ey nûr-ı başar
Âhuvân deşt-be-deşt olmada püyân şeb ü rûz

deste:

1. deste:-+e

Gazel 64
Mısra: 5
El.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pâreyi zannum kenâd itmiş

2. deste: +e

Gazel 131
Mısra: 1
El.

Alur deste etîbbâ nabzını bîmâr gördükçe
Ele almaz dil-i bî-tâbum ammâ yâr gördükçe

dest-i berbere:

1. dest-i berbere: +e

Gazel 103

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Berber eli.

'Arza kıl haţţ-ı ruhuñ her hafta dest-i berbere
Hârdan tahtîş ider dâmân-ı verdi bağbân

dest-i cefâda:

1. dest-i cefâda: +da

Gazel 10
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Üzüntü çölü.

Hâmid gamuñla giryân deşt-i cefâda püyân
Olmağ revâ mı her an ol bî-ğarâra rahm it

dest-i cevri:

1. dest-i cevri:

Gazel 26
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Eziyet ve cefa eli.

O şüh cānum alur dest-i cevri ile güyâ
Ne dem ki hānde-künān ellere selām virür

dest-i cevriünden:

1. dest-i cevriünden: +üñ, +den

Gazel 47
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sıkıntı eli.

'Aceb mi eyleseler şekve dest-i cevriünden
Fütâdegân-ı gam-ı 'aşk bî-taḥammül olur

dest-i cevriñle:

1. dest-i cevriñle: +üñ, +le

Gazel 114
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Eziyet ve cefâ eli.

Dest-i cevriñle girîbân ki taḥammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daḥi ey şüh şâyân-ı rûfû

dest-i hâmid'de:

1. dest-i hâmid'de:-+de

Gazel 43
Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Hamid' in eli.

Bugün bir âhenîn mîfîn gördüm dest-i Hâmid'de
Yine var ise bir şîrîn-lebe küh-ken olmuşdur

dest-i niyâz-ı hâmid-i zâra:

1. **dest-i niyâz-ı hâmid-i zâra:** +a
Nazm 3
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
İnleyip elini açarak yalvaran Hamid.

Mülk-i şafâ-yı hâtırî zabt eylesün varup
Dest-i niyâz-ı Hâmid-i zâra berât vir

deşt-i vâsi'-i aşk u vidâda:

1. **deşt-i vâsi'-i aşk u vidâda:** +da
Gazel 107
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Aşk ve sevgi çölündeki kişi.

Bu deşt-i vâsi'-i aşk u vidâda bî-pervâ
Gazâl-ı nâzumî şayd u şikâra geldüm ben

deştîmüz:

1. **deştîmüz:** +i, -+müz
Gazel 16
Mısra: 2
Çöl.

Konsa şahrâ-yı dile ceşş-i firâvân-ı feraḥ
Deştîmüz olsa bizüm menzîl-i sultân-ı feraḥ

destine:

1. **destine:** +i, +n, +e
Gazel 26
Mısra: 6
El.

Süvâr-ı eşheb-i nâz olsa pây-mâla beni
Raḳîb o demde gelür destine zimâm virür

destüme:

1. **destüme:** +üm, +e
Gazel 154
Mısra: 6
El.

İdeli verd-i ruḥuñ gülşen-i ḥüsn içre zuhûr
Almadum destüme teşmîme gül-i ra'nâyı

2. **destüme:** -+üm, -+e
Kaside 2
Mısra: 42
El.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

destünde:

1. **destünde:** +üñ, +de
Gazel 46
Mısra: 8
El.

Bâb-ı 'iḳlîm-i derûnumdan duḥûl itmekdesin
Bilsem ey serdâr-ı ḡam destünde fermânuñ mı var

destüne:

1. **destüne:** +üñ, +e
Gazel 105
Mısra: 11
El.

Ey perî dâ'im alup destüne bir âyîne
Kendi ruḥsârını seyr it güle olma nigerân

devâdur:

1. **devâdur:** -+dur
Gazel 66
Mısra: 2
Dermân, çâre, şifâ.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre ḡaraḡ
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra ḡaraḡ

devâsından:

1. **devâsından:** +sı, +n, +dan
Gazel 142
Mısra: 5
Îlâç. II Çare, tedbir.

'İllet-i hecrüñ devâsından peyâm aldum hele
Zîb-i âḡuş eylemekmiş derde dermânım seni

devâ-yı ter:

1. **devâ-yı ter:**
Gazel 152
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Devâsı çok.

Hele sen Hâmid-i maḡmûm u zâra cām şun ṭurma
Budur ancaḡ devâ-yı ter ḡam-ı devrâna ey sâḳî

devlet:

1. devlet:

Gazel 74

Mısra: 9

Mutluluk, talih. II Makam, haşmet, şan.

Bundan a'lâ bize devlet mi olur ey Hâmid
Nâzım-ı vağ'a-i sultân-ı şehidân olduk

2. devlet:

Gazel 56

Mısra: 5

Mutluluk, talih. II Makam, haşmet, şan.

Hudâ nâ-dâna devlet virmesün hiç
Edâsından vakârından geçilmez

devre-i belâ-yı meşakkat:

1. devre-i belâ-yı meşakkat:

Gazel 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sıkıntı ve zorluk devresi.

Bu devre-i belâ-yı meşakkat gelür geçer
Fülküh te'essüf itme selâmet gelür geçer

devr-i bülbül:

1. devr-i bülbül:

Gazel 86

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bülbül devri.

Bulandı cüylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi'llâh yetişdüh geldi ya'ni devr-i bülbül gül

devr-i zamân:

1. devr-i zamân:

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kader, talih.

İtdüklerüh bu hâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

devründe:

1. devründe:-+üñ, -+de

Gazel 103

Mısra: 2

Zaman, devir. II Dönem.

Şeh-per-i zülfühle dâ'im rüyuñ eylersüh nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'aşıkân

dibâ:

1. dibâ:

Gazel 5

Mısra: 8

Renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş.

Ey serv-i bağ-ı hüsn ü leâfet dem-i hırâm
Dibâ gerek bu kâmete hârâ neden revâ

2. dibâ:

Tahmis 1

Mısra: 3

Renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş.

Lâyık-ı püşiş-i kemhâ ile dibâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ârâ mı degül

dibâ-püşlar:

1. dibâ-püşlar:-+lar

Gazel 41

Mısra: 6

Elbise kumaşı.

Nezd-i merdân-ı hâkikat-binde yek-sândur
Ehl-i fakr-ı jendedârân ile dibâ-püşlar

didâruñ:

1. didâruñ:-+u, -+ñ, -+ı

Gazel 69

Mısra: 8

Güzel yüz, çehre. II Tas. Cenâb-ı Hakk'ın müminlere vadettiği görünüşü, tecellisi.

Sen 'arz-ı cemâl eyleseñ ey mäh-ı muşavver
Naş eylese didâruñı divâra ne mâni'

dide:

1. dide:

Gazel 93

Mısra: 4

Göz.

Tahtgâh-ı şâh-ı gam bir şehri kübrâdur tenüm
Eşk âbum dide çâhum mü giyâhumdur benüm

didebân:

1. didebân:

Gazel 141

Mısra: 6

Gözcü, gözleyici, bekçi, kolcu, nöbetçi.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Raķibi kūyına bilmem ki dīdebān mı ķodi

dīdede:

1. **dīdede:** -+de

Gazel 75

Mısra: 9

Göz, çeşm.

Dilde dağum yok dīdede hūn-ı eşküm
Sāyesinde benüm ol serv-i revānuñ nem yok

dīdeden:

1. **dīdeden:** +den

Gazel 35

Mısra: 5

Göz, çeşm.

Dīdeden cism-i laţifūñ hayliden itdi nihān
Ol perî-şüret yine zannum budur da'vetdedür

2. **dīdeden:** +den

Gazel 154

Mısra: 11

Göz, çeşm.

Dīdeden Kays revān eyler idi hūn-ı sirişk
Tütüyā gibi çeküp hāk-ı reh-i Leylā'yı

dīdeden çıkmaz:

1. **dīdeden çıkmaz:** -maz

Gazel 149

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözden çıkmak.

Ter-ţurup olsa n'ola her bār bağ-ārā-yı hüsn
Dīdeden çıkmaz hayāl-i kākülün sünbül gibi

dīde-i āhū:

1. **dīde-i āhū:**

Gazel 33

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ceylan göz(sevgilinin ceylan gözleri).

Cānibümde benüm ol çeşm-i mūkahhal var iken
Hāmidā fehm idemem dīde-i āhū nedür

dīde-i baht-ı dil:

1. **dīde-i baht-ı dil:**

Gazel 48

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bahtımın gönül gözü.

Der-h'āb ğam ü miñnet ü endüh u belāsuñ
Ey dīde-i baht-ı dil uyan bunca zamāndur

dīde-i fettānı:

1. **dīde-i fettānı:** +ı

Gazel 32

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Fettan göz.

Gāh bahtum açılır geh kapanur meclisde
Yār kim dīde-i fettānı küçüldür büyüdür

dīde-i giryān:

1. **dīde-i giryān:**

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayan göz, yaşlı göz.

Bir dür-i baħr-ı melāhat hasretiyle rüz u şeb
H'āba varmaz dīde-i giryān elinden el-ğıyās

2. **dīde-i giryān:**

Gazel 127

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan göz, yaşlı göz.

Gelüp güftāre meclisde leb-i cānān açıldukça
Temāşāya kapanmaz dīde-i giryān açıldukça

dīde-i giryān-ı hāmid'den:

1. **dīde-i giryān-ı hāmid'den:** +den

Gazel 103

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hamid'in yaşlı gözleri.

Da'vet-i ğayra icābet eyleyüp hem-çün perî
Dīde-i giryān-ı Hāmid'den niçün olduñ nihān

dīde-i mü-bīnden:

1. **dīde-i mü-bīnden:** -+den

Gazel 35

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Açık göz.

Hāmidî fıkır-i miyānuñ ol kadar kıldı za'îf
Dīde-i mü-bīnden pinhān bir hāletdedür

dīde-i mükahhali:

1. dīde-i mükahhali: +i

Gazel 36

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sürmeli göz.

Be-cā her 'uzvı o āhū-yı deşt-i nāzuñ lîk
Qarārüm aldı iki dīde-i mükahhali var

dīde-i 'uşşākı:

1. dīde-i 'uşşākı: +ı

Gazel 94

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıkların gözü.

Dīde-i 'uşşākı eyler hıyrenāk
Burc-ı behcetde bir ahtersūñ begüm

dīdelerden:

1. dīdelerden: +ler, -den

Gazel 44

Mısra: 2

Göz. II Âşığın gözleri.

Ebrveş rüyına kim zülf-i perīşān dökilür
Dīdelerden boşanur eşk çü bārān dökilür

2. dīdelerden: +ler, -den

Gazel 148

Mısra: 6

Göz. II Âşığın gözleri.

Beni endāhte-i baħr-i firāk eyleyeli
Dīdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

dīdeleri:

1. dīdeleri: +ler, +i

Gazel 51

Mısra: 4

Göz.

Nazarı 'āşıkuñ ebrū-yı siyeh-kārdadur
Zāhidūñ dīdeleri küşe-i mihrābdadur

dīdelerinden:

1. dīdelerinden: +ler, +i, +n, -den

Gazel 5

Mısra: 11

Göz. II Âşığın gözleri.

İtmek revān dīdelerinden sirişk-i hūn
Heçr-i ruħuñla Hāmid-i şeydā neden revā

dīdelerüm:

1. dīdelerüm: +ler, +üm

Gazel 76

Mısra: 6

Göz. II Âşığın gözleri.

Ola lāyık mıdur ey nā'im-i gül-pister-i nāz
Şubħa dek dīdelerüm her gice bī-dār-ı firāk

2. dīdelerüm: +ler, +üm

Gazel 79

Mısra: 3

Göz. II Âşığın gözleri.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten harāb
Ol şāh-ı hüsne hāl-i gedādan haber virūñ

dīdelerün:

1. dīdelerün: +ler, +ün

Gazel 80

Mısra: 9

Göz. II Âşığın gözleri.

Eger ağıyārdan ayrılmaz ise dīdelerün
Hātır-ı 'āşıka degdükce deger ğamzelerün

didem:

1. didem: +m

Gazel 77

Mısra: 11

Göz. II Âşığın gözleri.

Hāmid didem o āfet-i devrānı dün görüp
Dil-dāde-i belā-keş-i nā-çārınım senūñ

dīdemüzi:

1. dīdemüzi: +müz, +i

Gazel 20

Mısra: 4

Göz.

Qoma tenhā teb-i tārık-i firākuñda dili
Rūşen it dīdemüzi mihr-i cihānum Cāvīd

didi:

1. didi: -di

Gazel 78

Mısra: 5
Demek, söylemek.

Ben ʔarīk-i 'aşkı bir pīre su'āl itdüm didi
Sālikāna hā'il olmaz kimse bāğ-ı kāmā dek

2. didi:

Gazel 121
Mısra: 6
Demek, söylemek.

Didüm icāzet-i būs-ı dehān var mı bize
Dirġ yok didi zālīm cevābı seyr eyle

didüm:

1. didüm: -dū, -m

Gazel 121
Mısra: 5
Demek, söylemek.

Didüm icāzet-i būs-ı dehān var mı bize
Dirġ yok didi zālīm cevābı seyr eyle

didūn:

1. didūn: -dūn

Tarih 1
Mısra: 37
Demek, söylemek.

Çıkup hep sāha-i naẓma didūn tāṛīḥ-i ra'nāsuñ
Du'ā ile seni yād eylesünler her zamān her dem

digerān:

1. digērān:

Gazel 122
Mısra: 5
Başkaları.

Eylemem yoḥsa şekve çün digērān
Bir degül ġam hezār var dilde

digerūn:

1. digērūn:

Tahmis 1
Mısra: 7
Başka, başkası.

Bakamam pādīşehūm rüyına senden digērūn
Ey iden ẓadrini işkeste ruḥıyla ẓamerūn

dihed:

1. dihed:

Beyit 7

Mısra: 2
Parlatmak.

Peyġām-ı ruḥat k'ez tu resed ber-dil-i ẓākem
Şem'ī şevved u şu'le dihed ber-ser-i ḥākem

diken:

1. diken:

Gazel 109
Mısra: 10
Diken. II Rakip.

Ḥāmidā şemm-i gül-i rüyına ḥaṭ mānī' olup
Cāme-i şabr-ı dil-i zārumı ẓāk itdi diken

dikenden:

1. dikenden: +den

Gazel 117
Mısra: 10
Diken. II Rakip.

Ḥaṭdur sebeb siyāḥī-i baḥta degül ruḥuñ
Güldeñ şikāyet eylemem ammā dikenden āh

dikilür:

1. dikilür: --il, --ür

Beyit 6
Mısra: 2
Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek.

Bīmnaḥ itmege 'uşşāk-ı sitem-ḥ'ārı raḳīb
Bāğ-ı vaşla dikilür her gice tendīse gibi

dil:

1. dil:

Gazel 3
Mısra: 7
Gönül.

Āh idüp dil gül-i ruḥsāruñ içün ẓan aġlar
Dem ẓeker pādīşehūm bülbul-i gülzār-ı hevā

2. dil:

Gazel 5
Mısra: 3
Gönül.

Dil bezm-i ġamda tā-be-key itsün fġān ü zār
Meksür-ı seng-i hecr ola mīnā neden revā

3. dil:

Gazel 8

Mısra: 7
Gönül.

Seyâhat eyleyüp dil 'âlemi 'aşkuñla âhir-kâr
Vañan-gr oldu küyuñda varup tekrîm-i mihmân it

4. dil:
Gazel 10
Mısra: 5
Gönül.

Terk itdi hânesin dil oldu muķîm-i küyuñ
Mehcûr-ı bî-nevâ-yı dâr ü diyâra rahm it

5. dil:
Gazel 15
Mısra: 5
Gönül.

Mübtelâdan müctenib bir şûha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

6. dil:
Gazel 23
Mısra: 7
Gönül.

Dil büse-ğ'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şâhî-i dehr iltimâs ider

7. dil:
Gazel 37
Mısra: 5
Gönül.

Dil zebân-ı hezâr bilse n'ola
Bülbül-i gülşen-i maħabbetdür

8. dil:
Gazel 37
Mısra: 13
Gönül.

Dil zenahdānuñ ideli me'vâ
Melce'üm ka'r-ı çâh-ı miñnetdür

9. dil:
Gazel 44
Mısra: 5
Gönül.

Dil taħammül idemez keşret-i âlām ü ğama
Kosalar kûzeye ger âb-ı firāvān dökilür

10. dil:
Gazel 46
Mısra: 3
Gönül.

Farğ-ı sevdâ levnünî ey dil siyeh-fâm eylemiş
Bir cefākār âfet-i zülf-i perîşānuñ mı var

11. dil:
Gazel 46
Mısra: 5
Gönül.

Ol mehûn ey dil ğubâr-ı pâyûn eylersin taleb
Lâyık ol iksîre ammâ çeşm-i giryānuñ mı var

12. dil:
Gazel 49
Mısra: 5
Gönül.

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriğ oldu dil
Seyr-i ruħuñ sineñ gice ħükm-i kamer virür

13. dil:
Gazel 63
Mısra: 9
Gönül.

Ben şanurdum ğâhi meyl-i ħ'âb ider küyında dil
Fikr-i zülfîyle meger şeb-tâ-seħer bî-dâr imiş

14. dil:
Gazel 65
Mısra: 1
Gönül.

Dil nice olsun ğam-ı ruħsâr-ı cānāndan ħalâş
Zerre olmaz pençe-i ħurşîd-i raħşāndan ħalâş

15. dil:
Gazel 67
Mısra: 7
Gönül.

Sevdâ-yı rāme düşmiş 'aceb dil ol âfeti
Bir pādşāhı ħiç ide mi bir gedâ zabıť

16. dil:
Gazel 69
Mısra: 1
Gönül.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yāre ne mānī‘
Ḥabs olsa ol āvāre biraz ğāra ne mānī‘

Mısra: 10
Gönül.

17. dil:

Gazel 70
Mısra: 1
Gönül.

Dil nice ey āteşin-ruḥsār ider senden ferāĝ
Eylemez pervāne ḥarķ-ı şem‘-i rüşenden ferāĝ

Ḥāmid gibi bir āfet ile ūlfet eyleyüp
Ey dil esīr-i kākül-i ḥam-der-ḥam olma gel

24. dil:

Gazel 87
Mısra: 9
Gönül.

Olur dil keşret-i giryeyle ğıldan Ḥāmidā ḥālī
Rehi taḥḥīr ider çirk-ābdan āb-ı firāvān bil

18. dil:

Gazel 73
Mısra: 1
Gönül.

Bir dil ki zūlf-i yārda añun mekānı yok
Beñzer o murĝ-ı tã‘ire kim āşiyānı yok

25. dil:

Gazel 88
Mısra: 5
Gönül.

Dil çifte-ḥor-ı eşheb-i ta‘n olmaĝa rāzı
Sen ‘arşa-i ümmīd-i dil-i zāruma tek gel

19. dil:

Gazel 73
Mısra: 5
Gönül.

Bir zālīmūñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşāfı yok mürüvveti yok hiç amānı yok

26. dil:

Gazel 95
Mısra: 1
Gönül.

Ruḥuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem giryān olur çeşmüm
Budur ḥavfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

20. dil:

Gazel 76
Mısra: 8
Gönül.

Daḥı nāz itmede teşrīfe ṭabīb-i cānum
Dil ise oldı düşüp pistere bīmār-ı firāk

27. dil:

Gazel 99
Mısra: 1
Gönül.

Dil ğam-ı ‘arız-ı āluñ ile ḥūn oldı tamām
Düşdi ser-pençe-i müjĝāna zebūn oldı tamām

21. dil:

Gazel 78
Mısra: 2
Gönül.

Būs-ı destūñ intizārıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bī-şabr iken aḥşama dek

28. dil:

Gazel 110
Mısra: 1
Gönül.

Yek-büse aḥz idüp dil o sāk-ı sefīdden
Almış naşībini hele naḥl-ı ümīdden

22. dil:

Gazel 82
Mısra: 7
Gönül.

Ṭarfetü‘l-‘ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü‘l-‘aceb fettān ü seḥḥār-ı cihāndur gözlerūñ

29. dil:

Gazel 120
Mısra: 4
Gönül.

Bir kerre eylesem ol gülūñ rüyına nigāḥ
Bī-çāre dil o demde ider şad hezār āḥ

23. dil:

Gazel 85

30. **dil:**

Gazel 128

Mısra: 9

Gönül.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i gam geh meserredür nigâh

31. **dil:**

Gazel 129

Mısra: 1

Gönül.

Dil o murğ-ı beste-pâdur kâkül-i dil-dârda
Şâmdan âgâz ider feryâda sünbül-zârda

32. **dil:**

Gazel 139

Mısra: 7

Gönül.

Senden ey gamzesi hûn-h'âr cüdâ olmaz dil
Tiğ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

33. **dil:**

Gazel 140

Mısra: 11

Gönül.

Bir lebi şîrîne dil vâlih ü hayrân olup
Tişe-zen-i sîne-i vâsi'-i kuhsâr idi

34. **dil:**

Gazel 143

Mısra: 1

Gönül.

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müştaş olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

35. **dil:**

Gazel 143

Mısra: 3

Gönül.

Bahş itse dil femûnden âzürde olma şâhum
Dîvâne hîç ketm-i râz-ı nihân bilür mi

36. **dil:**

Gazel 150

Mısra: 11

Gönül.

Ğamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra dañi

37. **dil:**

Nazm 5

Mısra: 3

Gönül.

Sîb-i zekân ü hâl-i ruhı vaşfını ey dil
Güş itmesün a' dâ dehene alma hâb eyle

38. **dil:**

Nazm 7

Mısra: 1

Gönül.

Dil eyleyerek kâkülün endîşe kırıldı
Sünbüllerün efzûn gelüp şîşe kırıldı

dil düşer:

1. **dil düşer:--er**

Gazel 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönlün düşmesi, gönlün kayması.

Dil düşer 'arızına zülfini tahrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânı şağın nâra şabâ

dil ü cân:

1. **dil ü cân:**

Gazel 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül ve cân.

Dergehünde dil ü cân bir de bu bendeñ kâfi
Sıklet-i gayra ne hâcet nüdemâ bir iki üç

dil ü dîdeden:

1. **dil ü dîdeden:**

Beyit 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül ve göz.

Gîsûlaruñ hayâli ile fikr-i gerdenüñ
Şâm ü seher çıkar mı dil ü dîdeden senüñ

dil viren:

1. **dil viren: -en**

Gazel 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Gönül vermek.

Dil viren 'aşık saña mümkün mi şeydâ olmamak
Âhizân-ı 'aql ez-serdür o zülf ü hâl ü ruh

dilâ:

1. dilâ:

Gazel 12
Mısra: 9
Ey gönül.

Sen dilâ haste-i teşvîr-i maḥabbetseñ ezel
Gel taleb-kârî-i dârü-yı etîbbâdan geç

2. dilâ:

Gazel 107
Mısra: 1
Ey gönül.

Bu rûzgâra dilâ âh u zâra geldüm ben
Telâṭum-ı ğam-ı dehrî şümâra geldüm ben

dil-ârâ:

1. dil-ârâ:

Gazel 33
Mısra: 1
Gönül alan, gönül süsleyen. II Sevgili.

O dil-ârâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kıvımsız kâzâ nâmına ebrû nedür

dil-ber:

1. dil-ber:

Gazel 96
Mısra: 1
Gönül alan güzel. II Sevgili.

Teşmîm-i hâl-i gerdenüñ ey dil-ber isterüm
Tebhîr için dimâğ-ı dili 'anber isterüm

dil-berâne:

1. dil-berâne:

Gazel 111
Mısra: 10
Dilbere, sevgiliye yakıştır sûrette.

Üftâdegân-ı 'aşkı gehî pây-mâl için
Âdetdür esb-i nâzî gönül dil-berâne rân

dil-berân-ı ğayrda:

1. dil-berân-ı ğayrda: +da **Gazel 17**

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Başka, diğer güzeller.

Dil-berân-ı ğayrda seyr itmedüm emşâlini
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü hâl ü ruh

dil-berde:

1. dil-berde: +de

Gazel 50
Mısra: 1
Gönül alan, güzel.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzûn olur
'Uşşâk-ı dil-figârda hayret füzûn olur

dil-beri:

1. dil-beri: +i

Gazel 140
Mısra: 13
Gönül alan güzel. II Sevgili.

Hâmid-i âzâdenüñ var idi bir dil-beri
Ġâyet ile şüh idi lîk sitemkâr idi

dil-ber-i meh-peyker:

1. dil-ber-i meh-peyker:

Gazel 54
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Ay yüzlü dilber, sevgili.

Hezârân dil-ber-i meh-peyker alsa çâr-eṭrâfım
Gözümde her biri bir şüret-i dîvârdur sensiz

dil-ber-i sîmîn-ber:

1. dil-ber-i sîmîn-ber:

Gazel 96
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gümüş gerdanlı(ak gerdanlı) sevgili.

Mes'ûlûme müsâ'ade Hâmid iderse çarḫ
Bir şırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

dil-berüñ:

1. dil-berüñ: +üñ

Gazel 24
Mısra: 4
Gönlü alıp götüren güzel.

Pâk olur lâ-büd çıkan kâlâ yed-i üstâddan
Ḥaṭ-ber-âver dil-berüñ 'aybını berber başdurur

dil-bestesin:

1. dil-bestesin: +si, +n

Gazel 34

Mısra: 13

Gönül bağlamış. II Aşık.

Zülfine dil-bestesin çün kaşlarından kıl hâzer
Hâmidâ zîrâ üsârâ tu' me-i şemşîr olur

dil-dâdegân:

1. dil-dâdegân:

Gazel 42

Mısra: 8

Gönül vermiş, âşık.

Hûri misûn ki şûret-i nev'-i beşerdesün
Dil-dâdegân küyüñi bîg-ı İrem bilür

dil-dâde-i belâ-keş-i nâ-çârınım:

1. dil-dâde-i belâ-keş-i nâ-çârınım: +ın, +um

Gazel 77

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Belâlara gönül vermiş perîşân âşık.

Hâmid didem o âfet-i devrânı dün görüp
Dil-dâde-i belâ-keş-i nâ-çârınım senüñ

dil-dâr:

1. dil-dâr:

Gazel 50

Mısra: 13

Birinin gönlünü almış, sevgili.

Dil-dâr Hâmidâ ne kadar olsa dil-nevâz
Ol rütbe 'âşıkânda maḥabbet füzûn olur

dil-dâra:

1. dil-dâra:--+a

Gazel 69

Mısra: 4

Gönül alan II Sevgili.

Hestî-i ḥulûşum nîgeh-i ḥasrete mevkûf
Gamz eylesün a'dâ benî dil-dâra ne mâni'

dil-dâruñ:

1. dil-dâruñ: +uñ

Gazel 59

Mısra: 3

Sevgili.

Mümtezicdür emeli luṭfî ile dil-dâruñ
Şâd ü ḥurremde degülsek bile maḥzûn degülüz

dilde:

1. dilde:--+de

Gazel 75

Mısra: 9

Gönül.

Dilde dâğum yok dîdede ḥûn-ı eşkûm
Sâyesinde benüm ol serv-i revânuñ nem yok

2. dilde: +de

Gazel 106

Mısra: 7

Gönül.

Tavaṭṭun eylese bir dilde fikr-i müjgânüñ
Olur mı farkı anuñ hiç ğılâf-ı neşterden

3. dilde: +de

Gazel 122

Mısra: 1

Gönül.

Fikr-i müjgân-ı yâr var dilde
Tırveş ber-güzâr var dilde

4. dilde:--+de

Gazel 122

Mısra: 2

Gönül.

Fikr-i müjgân-ı yâr var dilde
Tırveş ber-güzâr var dilde

5. dilde:--+de

Gazel 122

Mısra: 4

Gönül.

'Ârız-ı âteşini fikriyle
Tûde-ber-tûde nâr var dilde

6. dilde:--+de

Gazel 122

Mısra: 6

Gönül.

Eylemem yoḥsa şekve çün digerân
Bir degül gam hezâr var dilde

7. **dilde:-+de**
Gazel 122
Mısra: 8
Gönül.

Âb ü tâbı tehi mi ol şühuñ
Mâye-i âh ü zâr var dilde

8. **dilde:-+de**
Gazel 122
Mısra: 10
Gönül.

Rûzgâr ile mahv olur şâyed
Şimdilik bir gubâr var dilde

9. **dilde:-+de**
Gazel 122
Mısra: 12
Gönül.

Hâmidâ çün cevri ta Hammül-süz
‘Azm-i terk-i diyâr var dilde

10. **dilde:-+de**
Gazel 11
Mısra: 7
Gönül.

Dilde sultân-ı gamuñ bağrum kebâb eyler müdâm
Tarh-ı teklîf itmeyen mihmân elinden el-ğiyâs

dilden:

1. **dilden: +den**
Gazel 39
Mısra: 10
Gönül.

Endîşe-i müjeñ begüm itmez dakîka fevt
Dilden mişâl-i ‘akreb-i sâ‘at gelür geçer

2. **dilden:-+den**
Gazel 31
Mısra: 11
Gönül.

Zâ‘il olmaz neş‘esi dilden begüm tâ rûz-ı haşr
Hasb-i hâl-i ‘anberînünde feraḥ-zâluḥ nedür

dile:

1. **dile: +e**
Gazel 137

Mısra: 6
Gönül.

Ol tıfl-ı nev-âmûz-ı debistân-ı leṭâfet
Ta ‘lîm-i cefâyı dile lâ lâ ile geçdi

2. **dile:-+e**
Nazm 6
Mısra: 3
Gönül.

Şol kadar zaḥm-güşâ oldı dile ğamzeleri
Bakan elbette anuñ yarasına raḥm eyler

dileş:

1. **dileş:**
Gazel 9
Mısra: 10
?

Be-Hâmid ‘arza kuni ger hilâl-i ebrüyet
Dileş be-ân-dem ü-râ fidâ vü kurbân’est

dil-figâra:

1. **dil-figâra: +a**
Gazel 150
Mısra: 1
Gönlü yaralı, âşık.

Kelâm-ı refteyi añma bu dil-figâra daḥi
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra daḥi

dil-figâriyum:

1. **dil-figâriyum: +ı, +y, +um**
Gazel 98
Mısra: 1
Gönlü yaralı olan. II âşık.

Çokdan bu çarḥ-ı kec-revişüñ dil-figâriyum
Âzürde-ḥâṭır-ı ğam-ı leyl ü nehâriyum

dil-h‘âhuñ:

1. **dil-h‘âhuñ: +uñ**
Gazel 13
Mısra: 2
Gönül isteği, gönül dileği.

Şâyân-ı vaşluñ ‘âşık-ı maḥzûn olur mı hîç
Dil-h‘âhuñ olmayan saña maḥrûn olur mı hîç

dil-haste:

1. **dil-haste:**
Gazel 115

Mısra: 4
Hasta gönül.

Keyfiyyet-i t̤ali‘ mi kuşūr-ı hükemā mı
Dil-ḥaste ider gam beni her gāh nedür bu

dil-hastegāna:

1. **dil-ḥastegāna:** +a

Gazel 83

Mısra: 4

Gönlü hasta düşenler. II Âşıklar.

İder ‘uşşākına ḥübān-ı diger geh vefā geh cevır
Niçün dil-ḥastegāna bī-vefāsın böyle her gehsün

dil-hastesin:

1. **dil-ḥastesin:** +sin

Gazel 131

Mısra: 8

Hasta gönül.

Gözüm nūrı hemān ḥ‘āb-ı girān-ı nāza meyl ider
Bu ben dil-ḥastesin şeb-tā-seher bī-dār gördükçe

dil-hastesine:

1. **dil-ḥastesine:** +sin, +e

Gazel 145

Mısra: 10

Gönül hastası.

‘Azm itdi gülsitāna be-şad nāz egerçi yār
Dil-ḥastesine bir gül-i ra‘nā getürmedi

dil-hūndan:

1. **dil-hūndan:** +dan

Gazel 152

Mısra: 7

İçi kan ağlayan.

Lebūn fikriyle ben dil-hūndan kaç‘ itme iḥsānuñ
Esīr itdūñ dili çün bir gam-ı pinhāna ey sākī

dili:

1. **dili:** +i

Gazel 45

Mısra: 5

Gönül.

Tā cezb idince bir dili ‘arz-ı cemāl ider
Evvel ‘ayān şoñra sitemger nihān olur

2. **dili:** +i

Gazel 124

Mısra: 5
Gönül.

Dili sen leyle-i firkatde meyl-i ḥ‘āb ider şanma
Ḥuşūş-ı ‘aşkda Mecnūn’a gālībdür o dīvāne

3. **dili:** +i

Gazel 133

Mısra: 7

Gönül.

Ḥudā dili kara sevdādan eylesün maḥfūz
Ḥayāl-i kākül-i ‘anber-feşān var bende

4. **dili:** +i

Gazel 152

Mısra: 8

Gönül, kalp.

Lebūn fikriyle ben dil-hūndan kaç‘ itme iḥsānuñ
Esīr itdūñ dili çün bir gam-ı pinhāna ey sākī

5. **dili:** -+i

Beyit 1

Mısra: 2

Gönül.

Ey Mesīhā’yı zuhūra getüren Meryem’den
Eyle iḥrāc dili çāh-ı ‘amīk-ı gamdan

6. **dili:** -+i

Gazel 20

Mısra: 3

Gönül.

Ḳoma tenhā teb-i tārīk-i firāḳuñda dili
Rūşen it dīdemūzi mihr-i cihānum Cāvīd

dil-i ‘aşık:

1. **dil-i ‘aşık:**

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Âşığın gönlü.

Bī-güneḥ bir demde eyler şad dil-i ‘aşık helāk
Ol kadar kıttāl-ı bī-raḥm ü amāndur gözlerūñ

dil-i belā-keş-i ser-geşteden:

1. **dil-i belā-keş-i ser-geşteden:** -+den

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Belâ çeken sersem gönül.

Felek-menişlerüñ âyînüñ eyleyüp icrâ
Dil-i belâ-keş-i ser-geşteden dönendür bu

dil-i bîmâra:

1. dil-i bîmâra: - +a

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre garaž
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra garaž

dil-i bîmâr-ı hevâ:

1. dil-i bîmâr-ı hevâ:

Gazel 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hasta gönülün arzusu, isteği.

'Abeş endîşe-i tedbîre tabîbâ düşme
Nâ-pezirâ-yı devâdur dil-i bîmâr-ı hevâ

dil-i bîmârûma:

1. dil-i bîmârûma: +um, +a

Gazel 113

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

'Îlâcî derd-i hicrânüñ vişâl-i yâr imiş ancak
Dil-i bîmârûma şâfî cevâb aldum eñbâdan

dil-i bî-tâbdadur:

1. dil-i bî-tâbdadur: - +da, - +dur

Gazel 51

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yorgun gönül.

Sâkıyâ fikr-i ruñuñ kim dil-i bî-tâbdadur
Gör ki ol âteş-i pür-şu'le teh-i âbdadur

dil-i bî-tâbum:

1. dil-i bî-tâbum: +um

Gazel 131

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yorgun gönül.

Alur deste eñbbâ nabzını bîmâr gördükçe
Ele almaz dil-i bî-tâbum ammâ yâr gördükçe

dil-i dîvâne:

1. dil-i dîvâne:

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

Ėam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şâh-ı hüsne
'Arz-ı hâlin dil-i dîvâne perîşân tahrîr

2. dil-i dîvâne:

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

Sen de ey serv-i gülîstân-ı behâ meyl it aña
Ėâmetüñ seyr eyleyüp itmiş dil-i dîvâne hâz

dil-i fütâde:

1. dil-i fütâde:

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıkların gönlü.

Dil-i fütâde leb-i yârî eylemiş takbîl
Ėarîk-i 'âde olan fetĖ-ı bâbı seyr eyle

dil-i fütâde-i âteş-nisârı:

1. dil-i fütâde-i âteş-nisârı: +ı

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Âşıkların ateş saçan gönlü.

Bir âh ile bu nüh eflâki muhtarîk eyler
Dil-i fütâde-i âteş-nisârı söyletme

dil-i Ėam-dîde:

1. dil-i Ėam-dîde:

Gazel 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam çekmiş gönül.

Dil-i Ėam-dîde çokdan mübtelâ-yı serv-i kaddüñdür
Anı bîğâne şanma âşinâ-yı serv-i kaddüñdür

dil-i Ėam-h'âra:

1. **dil-i ğam-ḥāra:-+a**

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kederlenen gönül.

İltifât eylemeden böyle begüm ağıyāra
Sitem-i taze degül mi dil-i ğam-ḥāra ğaraz

dil-i ğam-ḥāre:

1. **dil-i ğam-ḥāre:-+e**

Gazel 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kederlenmiş gönül.

Güzer eylerseñ eger kākül-i dil-dāre şabā
Kerem it tesliye-baḥş ol dil-i ğam-ḥāre şabā

dil-i hāmid:

1. **dil-i hāmid:**

Gazel 138

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hamid'in gönlü.

Rūz ü şeb fikr-i dırāz itmeden olmaz ḥālī
Dil-i Hāmid begüm ol kade hevādār gibi

dil-i işkeste-i seng-i cefāy:

1. **dil-i işkeste-i seng-i cefāy:-+y, -+ı**

Gazel 64

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cefā taşlarıyla kırılmış gönül. II. Âşığın sevgilinin
eziyetleri ile kırılan gönlü.*

Dil-i işkeste-i seng-i cefāyı deste almış yār
Yine ol kāse-i şad-pāreyi zannum kenād itmiş

dil-i maḥzūn-ı zār-ı hāmidi:

1. **dil-i maḥzūn-ı zār-ı hāmidi:-+i**

Gazel 64

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hamid'in hüznü, inleyen gönlü.

Küçükuşu'ya o serv-i bağ-ı işve eyleyüp da'vet
Dil-i maḥzūn-ı zār-ı Hāmidi ḡāyetle şad itmiş

dil-i miskīn:

1. **dil-i miskīn:**

Gazel 154

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zavalı gönül. II Âşığın gönlü.

Dil-i miskīn olalı beste-i dām-ı zülfün
Âh kim meşrebimiz avladı bezm-i sevdâyı

dil-i mübtelā:

1. **dil-i mübtelā:**

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âşık gönül.

Sen eyledükçe gayrılara âşnā nigāh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelā zabıt

dil-i nālāna:

1. **dil-i nālāna:-+a**

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

Seyr-i rüyūñdan gelür elbet dil-i nālāna ḥaz
Âteş-i sūzāndan eyler begüm pervāne ḥaz

dil-i nizār:

1. **dil-i nizār:**

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zayıf gönül.

Zebūn olup elem-i ebruvān-ı dil-berden
Dil-i nizār yatur şimdi zaḥm-ı ḥançerden

dil-i nizāra:

1. **dil-i nizāra: +a**

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zayıf, güçsüz gönül.

Dil-i nizāra su'āl itme zülf-i dil-berden
O murğzār-ı giriftār-ı mārī söyletme

dil-i nizārum:

1. **dil-i nizārum: +um**

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zayıf gönül.

Hısm ile olma şahum tığ-i nigh keşide
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre rahm it

dil-i şad-pāre-i miskīn:

1. dil-i şad-pāre-i miskīn:

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüz parça olmuş miskin gönül.

Dil-i şad-pāre-i miskīn ser-i ferhālünde
Beñzer ol fāhteye pençe-i 'uqābdadur

dil-i şeydā:

1. dil-i şeydā:

Gazel 57

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

Uşul ile boşanur Hāmidā dil-i şeydā
Ne dem ki beste-i zencīr-i zūlf-i yār idertüz

2. dil-i şeydā:

Nazm 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Deli, çılgın gönül.

Dil-i şeydā gice her harfde bir āh çeküp
Çaralar kākülün evşafını dīvān ile

dil-i şikeste vü āşüfeme:

1. dil-i şikeste vü āşüfeme: +e

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Perişān hâlde ve kırık olan gönül.

Baňa vişāl ile her kim ki bir peyām virür
Dil-i şikeste vü āşüfeme nizām virür

dil-i sipihr-i çehārüm:

1. dil-i sipihr-i çehārüm: +üm

Gazel 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dört feleğin gönlü.

Tu yek 'izār-ı dil-efrüz-ı āteşin dārī
Dil-i sipihr-i çehārüm zi-reşk sūzān'est

dil-i sūrāh-ı sīnem:

1. dil-i sūrāh-ı sīnem:

Gazel 43

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Delik delik olmuş gönül.

Hayāl-i kāmēt-i bālā-yı mevzūnuñla ey meh-rū
Dil-i sūrāh-ı sīnem gāyet a'lā ney-zen olmuşdur

dil-i vīrān:

1. dil-i vīrān:

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Harap gönül.

Gönder hayālūñi dil-i vīrān geşteme
Ma'mūr olur qūdūmı ile kōnsa hāna Hān

dil-i zār:

1. dil-i zār:

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Yāre takrīrde lerzende-dehensin derdūñ
Ey dil-i zār saña lāhık olur 'ār gibi

dil-i zārum:

1. dil-i zārum: +um

Gazel 147

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Bir kaşı yā hādeng-i gam-ı cān-sitān ile
Çıldı delik delik dil-i zārum elek gibi

dilimüz:

1. dilimüz: -+i, -+müz

Gazel 62

Mısra: 6

Gönül.

La'l ü yāķūtü düşürdük nigh-i rağbetden
Dilimüz ideli būs-ı leb-i cānāna heves

diline:

1. diline: +i, +n, +e

Gazel 148

Mısra: 2

Gönül.

Yine vaşf-ı leb-i yâre şu 'arâlar düşdi
Bülbülânun diline gonce-i aḥmer düşdi

dillemiş:

1. **dillemiş:** -miş
Gazel 63
Mısra: 7
Dillemek, dilini sürmek.

Dillemiş ağyar berk-i gonceveş la 'l-i lebin
Bilmez idüm nâ-sezâlar vâkıf-ı esrâr imiş

diller:

1. **diller:** -+ler
Gazel 71
Mısra: 9
Gönül II Âşık.

Meyl ider ḥâlûne diller kafes-i zülfünden
Dâne-çînîye olur ḥâzır-ı murḡân şaf şaf

2. **diller:** -+ler
Gazel 71
Mısra: 13
Gönül II Âşık.

Zülf-i pür-çînine rabṭ olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Ḥâmid esîrân şaf şaf

3. **diller:** +ler
Gazel 84
Mısra: 9
Gönül.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm
Murḡı çok bir telden örme âşiyândur perçemün

4. **diller:** +ler
Gazel 116
Mısra: 3
Gönül.

Hezâr diller içinde kem oldı Yüsufveş
Gönül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekandur bu

dillerde:

1. **dillerde:** +ler, +de
Gazel 108
Mısra: 11
Gönül.

Benüm keyfiyyetüm yâr ile Ḥâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

dilleri:

1. **dilleri:** -+ler, -+i
Gazel 67
Mısra: 1
Gönül.

İtse 'aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıṭ
Eyler nice memâliki bir pādşâ zabıṭ

2. **dilleri:** -+ler, -+i
Gazel 87
Mısra: 1
Gönül.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfünle perîşân bil
Netice ḥüsnüne dünyâyı ey meh-pâre ḥayrân bil

3. **dilleri:**
Gazel 124
Mısra: 9
Gönül.

Hülâgüveş yıkar ol şâh-ı ḥüsnüm dilleri Ḥâmid
İder her laḥza taḥrîb-i memâlik-ḥâne şâhâne

dil-mürdegân-ı pençe-i âlâma:

1. **dil-mürdegân-ı pençe-i âlâma:** +a
Tarih 1
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kederin pençesiyle ölmüş gönül.

Şeh-i 'âlî-nazar 'Abdü'l-Ḥamîd-i a'del ü ekrem
Odur dil-mürdegân-ı pençe-i âlâma 'İsâ-dem

dil-nevâz:

1. **dil-nevâz:**
Gazel 50
Mısra: 13
Gönül okşayan.

Dil-dâr Ḥâmidâ ne kadar olsa dil-nevâz
Ol rütbe 'âşıkânda maḥabbet füzûn olur

dil-nevâzımuñ:

1. **dil-nevâzımuñ:** +ım, +uñ
Gazel 147
Mısra: 13
Gönül okşayan.

'Azm eyledükçe kūyına ol dil-nevâzımuñ
Âvâz ider rakîb peşümden köpek gibi

dil-nüvâziden:

1. dil-nüvâziden: -+den

Gazel 68

Mısra: 6

Gönül okşayan II Âşık.

İltifât it 'âşıkâ 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâziden gelür zîrâ begüm mihmâna haz

dil-rîşe:

1. dil-rîşe:

Nazm 7

Mısra: 4

Yaralı gönül.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hüsn
Bilmem ne sebep oldu bu dil-rîşe kırıldı

dil-rîşüm:

1. dil-rîşüm: +üm

Gazel 110

Mısra: 5

Yaralı yürek.

Dil-rîşüm ol kadar ki degül kâbil-i beyân
Sulţân-ı Kerbelâ'ya cefâ-yı Yezîd'den

dil-rübâ:

1. dil-rübâ:

Gazel 67

Mısra: 1

Gönül alan II Güzel, sevgili.

İtse 'aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıt
Eyler nice memâliki bir pādşâ zabıt

dil-sühtede:

1. dil-sühtede: -+de

Gazel 36

Mısra: 2

Yüreği yanık, kederli.

Kitâb-ı 'aşkuñ efendi hezâr mücmeli var
Şürûhı ile bu dil-sühtede mufaşşalı var

dilümi:

1. dilümi: +üm, +i

Gazel 116

Mısra: 5

Gönül.

Güdâz iden dilümi püte-i cefâlarda
Bu bî-amân ü bu zâlim bû-semendür (?) bu

dilûn:

1. dilûn: +üñ

Gazel 82

Mısra: 10

Gönül.

Ey şeh-i mülk-i behâ emr ile virsünler emân
Hâmidûñ aldı dilûn bunca zamândur gözlerûñ

2. dilûn: +üñ

Gazel 135

Mısra: 7

Gönül.

Dilûn eylerseñ istifsâr-ı bādî-i cününından
Begüm sevdâ-yı zülfûñ ihtiyâr itdürdi hāmûñ

dimāğa:

1. dimāğa: +a

Gazel 106

Mısra: 12

Akıl.

Şemîm-i hâl-ı ruḥ-ı yâre Hâmidâ sa'y it
Gelür dimāğa za'îf olsa kuvvet 'anberden

dimāğ-ı âlemiyân:

1. dimāğ-ı âlemiyân:

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnsanların şuuru, akı.

Dimāğ-ı âlemiyân mest olurdu ammâ kim
Şabâ tokunmadı ol zülf-i müşğ-bâra daḥi

dimāğ-ı dili:

1. dimāğ-ı dili: +i

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlün şuuru.

Teşmîm-i hâl-i gerdenuñ ey dil-ber isterüm
Tebhîr için dimāğ-ı dili 'anber isterüm

dimāğûñ:

1. dimāğûñ: +uñ

Gazel 12

Mısra: 3
Akıl, şuur.

İtmeden ebhîre-i 'aşk dimâğuñ muhtell
O cefâ-pîşeden ol zülf-i semensâdan geç

dime:

1. **dime:** -de
Gazel 12
Mısra: 14
Söylemek, demek.

Yârdan sa'y ider aḥbâb beni tebrîde
Dimele Ḳays'a nedür fâ'ide Leylâ'dan geç

dimez:

1. **dimez:** -mez
Gazel 108
Mısra: 1
Söylemek, demek.

Ġubâr-ı maḳdemin söyler dimez hîç ġisuvânından
Şabâ itsün uşanduk muṭrıbuñ biz ıṣfahân'ından

dimiş:

1. **dimiş:** -miş
Gazel 38
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Olinca murğ-ı dil âvîlhte-pâ zülfine yâruñ
Dimiş kim dâm-ı âlâma girifte bir şikârum var

2. **dimiş:** -miş
Gazel 38
Mısra: 12
Demek, söylemek.

Ol ebrûsı kemânuñ nâvek-i müjgânıdır zannum
Dimiş kim Hâmid-i dil-süftele bir ber-güzârum var

3. **dimiş:** -miş
Gazel 52
Mısra: 7
Demek, söylemek.

İçüp rakîb köpek gibi mest olunca dimiş
O âhu-beççeyi şayd eylemek şikâr mıdır

4. **dimiş:** -miş
Gazel 92
Mısra: 7
Demek, söylemek.

Mezâr-ı Ḳays'ı ziyâret idüp dimiş Leylâ
Maḥabbetüñle senüñ bunca nâm ü şân buldum

5. **dimiş:** -miş
Gazel 97
Mısra: 4
Demek, söylemek.

Görüp eşk-i firâvânım geçerken reh-güzârından
Dimiş ol serv-kâmet zevk-i seyr-i cüy-bâr itdüm

diñlesün:

1. **diñlesün:** -sün
Gazel 92
Mısra: 9
Kulak vermek, işitmek.

O şâh-bâza şabâ söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı ıṣfahân buldum

dir:

1. **dir:** --r
Kaside 2
Mısra: 26
Demek, söylemek.

Budur o mihr-i ziyâ-baḥş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izâ'et zamânıdır demidür

dir imiş:

1. **dir imiş:** -miş
Gazel 40
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Demek, söylemek.

Ḳaçan bir naḥl-ı nâza râst gelse dir imiş vâ'iz
Saña gel hücreme bâr olmam oğlum cüz'i pendüm var

dırâz itme:

1. **dırâz itme:** --me
Kaside 2
Mısra: 47
Kelime Tipi: -
Uzatmak, uzun tutmak.

Dırâz itme yeter ġayrı Hâmidâ sūḥanı
Du'â ḳarîn-i icâbet zamânıdır demidür

dirdün:

1. **dirdün:** -r, -dü, -ñ
Gazel 89

Mısra: 4
Demek, söylemek.

Haṭ gelüp 'ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülşen-i hüsnde dirdüñ gül-i bî-hâr olurum

direklendürdi:

1. **direklendürdi:** -dür, -di

Gazel 97

Mısra: 11

Sağlamlaştırmak.

Direklendürdi Hâmid seng-i ğamla kâse-i kalbüm
O bî-raḥma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

dirîğ:

1. **dirîğ:**

Gazel 30

Mısra: 9

Eyvah, ah, aman, yazık.

Dirîğ ğitmedi sevdâ-yı zülf ü ruḥsârı
Zamân geçer bu kâdar leyl olur nehâr gelür

2. **dirîğ:**

Gazel 39

Mısra: 7

Eyvah, ah, aman, yazık.

Atlar bu ḥâk-râhını başmaz kadem dirîğ
Her-bâr o naḥl-ı bağ-ı leṭâfet gelür geçer

3. **dirîğ:**

Gazel 101

Mısra: 4

Eyvah, ah, aman, yazık.

Tutuşdı sînem içre çü behâ-yı derd-i hicrânıñ
Dirîğ ıtfâsı bir nâ-kâbil âteşzârdur gönülüm

4. **dirîğ:**

Gazel 121

Mısra: 6

Eyvah, ah, aman, yazık.

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîğ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

5. **dirîğ:**

Gazel 130

Mısra: 6

Eyvah, ah, aman, yazık.

Perîveşüm kapudan nîm gösterür kendin
Dirîğ olmadı bir dem 'ayân murâdumca

6. **dirîğ:**

Gazel 16

Mısra: 9

Eyvah, aman, âh!

Şunmadı sâkî-i devrân bize bir kerre dirîğ
Mül-i neş'eyle tolu sāğar-ı raḥşân-ı feraḥ

dirîğ itmek:

1. **dirîğ itmek:** -mek

Gazel 152

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Esirgemek, sakınmak.

Dirîğ itmek neden peymâne-i leb-rîz-i şahbâyı
Resimdür kâstî cirm-i meh-i tâbâna ey sâkî

dirler:

1. **dirler:** -r, -ler

Gazel 114

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Hâmidâ ol serv-kâmet rehden itdükçe güzer
'Âşıkân bî-şabr olup dirler efendüm hû vü hû

2. **dirler:** -r, -ler

Gazel 133

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Hemîşe menzil-i murğân-ı ğam gönül dirler
Ḥarâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

3. **dirler:** --r, --ler

Kaside 1

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Eyleyüp taşdıḳ peygamberlügüñ dirler idi
'Azm-i râh itdükçe eşcâr ile aḥcâr es-selâm

dirlermiş:

1. **dirlermiş:** -r, -ler, -miş

Gazel 22

Mısra: 2

Demek, söylemek.

İdeli vaşf-ı haṭ-ı 'arız-ı cānān taḥrīr
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistān taḥrīr

dirlerse:

1. **dirlerse:** -r, -ler, -se

Gazel 113

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Saṇa gencīne-i dār-ı ḥüsn ü ān dirlerse şāyāndur
Femūñ bir ḥoḳḳadur kim pūr-derūñı dürr-i yektādan

dirmiş:

1. **dirmiş:** --r, --miş

Gazel 73

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Sīnem çü lālezār iken dāghā ile
Ḥāmid de dirmiş ol kaşı yā 'aşḳ nişāñı yok

dirmişsin:

1. **dirmişsin:** --r, --miş, --sin

Gazel 91

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Bilür yok ḳadr-i mir'āt-ı cemālüm ḥayf dirmişsin
Bu 'ālem içre bir ehl-i başīret yok mı sulṭānum

dirse:

1. **dirse:** --r, --se

Gazel 86

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Saṇa kim dirse sūnbül zūlf-i müşḡnūñle hem-būdur
O jāḡ-ḥāyī istihzā it ey jülīde-kākül gül

dirseñ:

1. **dirseñ:**

Gazel 42

Mısra: 5

Söylemek.

Ḳıl vaşf-ı ebruvānumı dirseñ lisān ile
Ben idemem o rāları ancaḳ ḳalem bilür

dirsün:

1. **dirsün:** --r, --sün

Gazel 152

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Sürilsün baḡ-ı la'lüm bezm-i meyde dā'imā dirsün
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sākī

dīvān:

1. **dīvān:**

Gazel 22

Mısra: 8

Şiir kitabı.

Şu'arā itseler ol serv-ḳadūñ vaşfiyla
Leb-i cūlarda sezādur nice dīvān taḥrīr

2. **dīvān:**

Nazm 4

Mısra: 4

Şiir kitabı.

Dil-i şeydā gice her ḥarfde bir āḥ çeküp
Ḳaralar kākülūñ evşāfını dīvān ile

dīvāne:

1. **dīvāne:** --+e

Gazel 62

Mısra: 10

Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser.

Bā'ış-i raḥmet olur fıkri ile ey Ḥāmid
Eyledük biz de nesaḳ üzre bu dīvāne heves

2. **dīvāne:**

Gazel 124

Mısra: 6

Deli, mecnûn.

Dili sen leyle-i fırkatde meyl-i ḥ'āb ider şanma
Ḥuşuş-ı 'aşḳda Mecnûn'a ḡālibdür o dīvāne

3. **dīvāne:**

Gazel 143

Mısra: 4

Deli, mecnûn. II Âşık.

Baḡ itse dil femūñden āzürde olma şāhum
Dīvāne hiç ketm-i rāz-ı nihān bilür mi

dīvāneves:

1. **dīvāneves:**

Gazel 101

Mısra: 6
Deli gibi.

Olup pā-beste-i zencīr-i gīsū-yı siyehkārūñ
Giceler şubḥa dek dīvāneveş bī-dārdur gönüm

2. dīvāneveş:
Gazel 156
Mısra: 6
Deli gibi.

Gönül bir meh-cebīn-i mihr-i ruḥsārūñ hevāsıyla
Gezer dīvāneveş şahrā-be-şahrā rüz ü şeb şimdi

dīvār:

1. dīvār:
Gazel 138
Mısra: 8
Duvar.

Yāri nezzāre murād üzre ne mümkün ki rakīb
Ḥā'il-i pīş-i nigāh olmada dīvār gibi

dīvāra:

1. dīvāra: -+a
Gazel 69
Mısra: 8
Duvar.

Sen 'arż-ı cemāl eyleseñ ey mäh-ı muşavver
Naķş eylese dīdārūñı dīvāra ne māñı'

dīvār-ı firāk:

1. dīvār-ı firāk:
Gazel 76
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Ayrılık duvarı. II Engel.

Seyl-i qahrūñ ile hedm eyle İlähī yarūñ
Māñı'-i 'azm oluyor kūyına dīvār-ı firāk

divāra:

1. diyāra: +a
Gazel 150
Mısra: 12
Memleket, ülke.

Ġamuñla itmiş idi dil nice memālik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyāra daḥı

diyenler:

1. diyenler: --y, --en, --ler
Gazel 66
Mısra: 9
Demek, söylemek.

Oldı çār-ebru diyenler saña hep nā'il-i kām
Eyledüñ Ḥamid-i nā-çār-ı şenākāra garaz

diyerek:

1. diyerek: -y, -erek
Gazel 99
Mısra: 3
Demek, söylemek.

Yaluñız Qays degül çok kişi Leylā diyerek
Sālik-i semt-i beyābān-ı cünün oldı tamām

diyü:

1. diyü: -y, -ü
Gazel 97
Mısra: 8
Diye.

Bu şeb mihmān idi kaşr-ı derünümde hayāl-i yār
Quşurum var ise 'afv it diyü çok i'tizār itdüm

2. diyü: -y, -ü
Gazel 125
Mısra: 5
Diyerek, deyip.

Bir mähı cüst-cü iderüm qandadur diyü
Tā şubḥ olunca meş'al-i āhumla her gice

3. diyü: --y, --ü
Gazel 142
Mısra: 4
Demek, söylemek.

Eylemekden fāriğ oldum Ka'be-i kūyuñ tavāf
Bī-ḥuzūr eyler diyü feryād ü efgānum seni

4. diyü: --y, --ü
Gazel 111
Mısra: 7
Demek. II Sanmak.

Şad-pāre oldı reşk ile bulmuş diyü gönül
Gīsū-yı dil-rübāya taqarrubla şāne şān

dizer:

1. dizer: -er
Gazel 71

Mısra: 2

Yan yana veya üst üste sıralamak, dizmek.

Pîş-i sultānda tūtur çūnki nedīmān şaf şaf
Dizer 'uşşākı ser-i kūyına cānān şaf şaf

dizilür:

1. **dizilür:** --il, --ür

Gazel 71

Mısra: 3

Yan yana veya üst üste sıralamak.

Eşk-i hūnīn kıyās itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dāne-i mercān şaf şaf

dög:

1. **dög:**

Gazel 77

Mısra: 5

Dövmek.

İster dög ister öldür ü ister hālāş kıl
Çün çāker-i hārīde-i dīnāruñum senüñ

döker:

1. **döker:** -er

Gazel 127

Mısra: 3

Dökmek, akıtmak.

Ruñuñ yād eyleyüp hūn-ābe-i hāşret döker çeşmüm
Figāna başlayup bülbül gül ü reyñān açıldıçça

dökilür:

1. **dökilür:** -il, -ür

Gazel 44

Mısra: 1

Dökmek. II Salmak.

Ebrveş rüyına kim zülf-i perīşān dökilür
Dīdelerden boşanur eşk çü bārān dökilür

2. **dökilür:** - il, -ür

Gazel 44

Mısra: 2

Akmak (gözyaşı).

Ebrveş rüyına kim zülf-i perīşān dökilür
Dīdelerden boşanur eşk çü bārān dökilür

3. **dökilür:** -il, -ür

Gazel 44

Mısra: 4

Saçmak. II Etrafa yaymak.

Bī-hude eyleme ta'cīl berāy-ı maṭlab
Vakti geldükde olur bār-ı dıraṭtan dökilür

4. **dökilür:** -il, -ür

Gazel 44

Mısra: 6

Dökmek. II Akmak.

Dil taḥammül idemez keşret-i ālām ü ğama
Kosalar küzeye ger āb-ı fīrāvān dökilür

5. **dökilür:** -il, -ür

Gazel 44

Mısra: 8

Dökmek. II Akmak.

Olma mağrūr za'īf-i 'adūya kaṭ'a
Nīşterden telef-i nefse sebep kan dökilür

6. **dökilür:** -il, -ür

Gazel 44

Mısra: 10

Dökmek. II Yağmak.

Zülf-i keser olsa olur hūn-ı sirişküm rīzān
Hāmidā olsa şikest riştesi mercān dökilür

döndün:

1. **döndün:** -dün

Gazel 147

Mısra: 2

Yönelmek.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün rakıbe meyl idüp āñir felek gibi

döndürdi:

1. **döndürdi:** -dür, -di

Gazel 142

Mısra: 2

Döndürmek. II Geri çevirmek(yolundan geri çevirmek bağlamında).

Bezmi kimdür men' iden teşrīfden cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden mäh-ı tābānum seni

döndürdün:

1. **döndürdün:** -dür, -dün

Gazel 59

Mısra: 9

Dönmek. II Çevirmek.

Āsiyāb-ı ğam ü âlâmı yeter döndürdün
Ġayrı inşāf felek biz ħar-ı tāhūn degülüz

döneklügi:

1. **döneklügi:** +lüg, +i

Gazel 150

Mısra: 6

*İnanç ve düşüncesini değiştiren, sözüne
güvenilmeyen, caygın, kaypak (kimse).*

Maţar degüldür ider girye ħālūme gerdün
Ġomaz döneklügi elden o māh-pāre daĥi

dönen:

1. **dönen:** --en

Gazel 11

Mısra: 3

Dönmek, vazgeçmek.

Āşık-ı ğam-ĥārına va‘d-i vişālinden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tābān elinden el-ġiyās

dönendür:

1. **dönendür:** -en, -dür

Gazel 116

Mısra: 8

Dönmek, vazgeçmek.

Felek-menişlerüñ āyīnün eyleyüp icrā
Dil-i belā-keş-i ser-geşte den dönendür bu

döner:

1. **döner:** -er

Kıt'a 5

Mısra: 4

Dönmek (bir şeyin etrafında dönmek bağlamında).

İki derviş-i sūĥte-dıldür
Biri aĥşam döner birisi seĥer

döşense:

1. **döşense:** --n, --se

Kaside 2

Mısra: 30

*Bir ev veya dairenin oturulabilir duruma gelmesi
için gerekli eşyayı oraya yerleştirmek.*

Aña nemārık-ı zer-tār ü pūd-ı nevler ile
Döşense ħasr-ı sa‘adet zamānidur demidür

dostlar:

1. **dostlar:** --+lar

Gazel 19

Mısra: 2

Dostlar! Ey dostlar!.

Rāz-ı ‘aşk-ı dilümi eyledi fehml ol bī-dād
Dostlar n’işliye yüm taşt-ı men ez-bām üftād

2. **dostlar:** +lar

Gazel 40

Mısra: 8

Dostlar! Ey dostlar!.

Sürülmez ġāvşeng-i sa‘y ile kūy-ı dil-ārādan
Raĥīb-i ġāv-sīret n’eyleyüm dostlar nejendüm var

3. **dostlar:** +lar

Gazel 118

Mısra: 1

Dostlar! Ey dostlar!.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
‘Ācizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

dostuñ[un]:

1. **dostuñ[un]:** +uñ, +uñ

Gazel 109

Mısra: 6

Dost, sevilen kimse.

Nef‘i zarrdur getüren ĥāĥır-ı mazlūmāna
Dostuñ[un] ĥadrini bilmege sebebdür düşmen

dü şeşi:

1. **dü şeşi:** +i

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Zar oyununda en büyük sayı olan iki "6" rakamının
yan yana gelmesi. II Rast gelme, iyi tesâdüf, beklenmedik
kazanç.*

On iki yaşına girdükde idüp ‘arz-ı cemāl
Baĥr-ı hicrāna düşen ‘āşıkā seyr it dü şeşi

du‘ā:

1. **du‘ā:**

Kaside 2

Mısra: 48

Allah' a yalvarma, niyâz.

Dırāz itme yeter ğayrı Hāmidā sūḥanı
Du'ā qarīn-i icābet zamānidur demidür

2. du'ā:

Tarih 1

Mısra: 38

Dua, Allah' a yalvarma, niyaz.

Çıkup hep sâḥa-i nazma didūñ tārīḥ-i ra'nāsuñ
Du'ā ile seni yād eylesünler her zamān her dem

dü-āhū:

1. dü-āhū:

Gazel 45

Mısra: 7

İki ceylan.

Güyā ki lānesinde dü-āhū qarār ider
Der-zīr-i pīle ol iki gözler nihān olur

dü-çeşmān-ı kebūda:

1. dü-çeşmān-ı kebūda: +a

Gazel 123

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İki mavi göz.

Dü-çeşmān-ı kebūda kuḥl-ı istiğnā-keş olduḡça
Gözüm nūrı bu giryāna nigāh-ı ḥışmter itme

dü-çeşm-i ḥasretümden:

1. dü-çeşm-i ḥasretümden: +den

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) İki gözünün ḥasreti.

O serv-kāmetūñ taḡbīle pāyın reh-güzārında
Revān itdüm dü-çeşm-i ḥasretümden eşk-i Ceyḥūn'ı

dü-çeşmümden:

1. dü-çeşmümden: -+üm, -+den

Gazel 146

Mısra: 4

İki göz.

Ka'be-i dil maḍreb-i pāy-ı ḥayālūñdür senūñ
Ben dü-çeşmümden revān itsem 'aceb mi zemzemi

dü-çeşmümle:

1. dü-çeşmümle: +üm, +le

Gazel 96

Mısra: 5

İki göz.

Virdüm nihāl-i kāma dü-çeşmümle bunca āb
Ammā bedel o şulara andan ber isterim

dūd-ı āhımız:

1. dūd-ı āhımız: +ımız

Gazel 60

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Āh dumanı. II. Āşığın yanan gölünden çıkan duman.

Peyveste olsa çarḡa n'ola dūd-ı āhımız
Ḳalduḡ şeb-i firāḡda biz gitdi māhımız

dü-dīde-i yāḡūt-rīzūme:

1. dü-dīde-i yāḡūt-rīzūme: +e

Gazel 111

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yakut saçan iki göz. II Gözyaşı akıtan gözler.

İtmez nıgeh dü-dīde-i yāḡūt-rīzūme
Lāzım degül mi Hāmid o ebrū-kemāna kân

dü-dīdeñi:

1. dü-dīdeñi: +ñ, +i

Gazel 53

Mısra: 3

İki göz.

Hemān dü-dīdeñi ḥūn-ābe-rīz-i iḥlāş it
Hezār ğonce-i kām ü murād-ı cān açılır

dü-ebrūsıyla:

1. dü-ebrūsıyla: +sı, +y, +la

Gazel 148

Mısra: 3

İki kaş.

İltifātuñ görüp aḡyāra dü-ebrūsıyla
Güyyā sīneme birden iki ḥançer düşdi

duḥūl itmekdesin:

1. duḥūl itmekdesin: -mekde, -sin

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçeri girme, içine girme.

Bāb-ı 'ıḡlīm-i derūnumdan duḥūl itmekdesin
Bilsem ey serdār-ı ḡam destūñde fermānuñ mı var

dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı 'aşk:

1. dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı 'aşk:

Gazel 57

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dört taraftan aşka kucak açmak.?

Dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı 'aşk olduk
Neticesi ya ziyân eylerüz ya kâr iderüz

dükkân:

1. dükkân:

Gazel 127

Mısra: 12

Dükkân II Sevgilinin ağzı.

Metâ'-ı vaşlın aḥza cân ile 'azm eylerüm Hâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açıldukça

düldül:

1. düldül:

Gazel 149

Mısra: 10

*Hız. Muhammed' in atının adıdır. Bu atı, daha sonra
damadı Hız. Ali' ye hediye etmiştir. Hızından dolayı
"düldül" adı verilmiştir. II Düldül kelimesi de burada hız
bağlamında kullanılmıştır.*

Sâḥa-i sîmîn-i kâğıd baña Hâmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeýt-i ḥâmeyi düldül gibi

dün:

1. dün:

Gazel 64

Mısra: 1

Dün, önceki gün.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîḥ idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

2. dün:

Gazel 77

Mısra: 11

Dün, önceki gün.

Hâmid didem o âfet-i devrânı dün görüp
Dil-dâde-i belâ-keş-i nâ-çârınım senün

3. dün:

Gazel 80

Mısra: 5

Dün, önceki gün.

Dün çemenzârda 'uşşâk-ı dil-fiğârına hîç
Kıomadı nazraya âhûlara yir ğamzelerün

4. dün:

Gazel 120

Mısra: 7

Önceki gün.

Hem-bezm imiş rakîb ile ol mâh dün gice
Sîne güşâde sāgar-ı mey elde kec-külâh

5. dün:

Gazel 59

Mısra: 2

Aşâğılık. II Alçak, soysuz kimse.

Renciş-i ḥâtır-ı a'dâ ile memnûn degülüz
Öyle sevdâ-yı mükâfâta düşer dün degülüz

dünyâda:

1. dünyâda: +da

Gazel 144

Mısra: 10

Dünya, cihan, yeryüzü.

Ḳabri olurdu ma'den-i yâkût ḥaşre dek
Dünyâda bûs iden leb-i reşk-i zülâlünü

dünyâya:

1. dünyâya: +y, +a

Gazel 112

Mısra: 10

Yeryüzü, âlem.

Terk ideli Hâmid beni ol şüh-ı sitemkâr
Dünyâya nigâh eylemez oldum kederümünden

dünyâyı:

1. dünyâyı: +y, +ı

Gazel 87

Mısra: 2

Dünyâ, yeryüzü. II Herkes.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfünle perîşân bil
Netice ḥüsnüne dünyâyı ey meh-pâre ḥayrân bil

dür:

1. dür:

Gazel 103

Mısra: 4

Uzak.

Ser-firāzī-i kād-ı dīl-cūña eşkümken sebeb
Bāğ-ı kuyūñdan benī dūr itdūñ ey serv-i revān

dūr eylemeñ:

1. **dūr eylemeñ:** -me, -ñ

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uzak tutmak.

Beni dūr eylemeñ ol naḥl-i nāzuñ seyr-i rüyından
Cüdā itmek gibidür ‘andelfībi gülsitānından

dūr itmede:

1. **dūr itmede:** -me, -de

Gazel 112

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak.

Tahrīk ile müjgānuñ dūr itmede çeşmüñ
Kaşd itmege neşter mi bilürsüñ cigerümünden

dürdan:

1. **dürdan:** -+dan

Gazel 59

Mısra: 6

Uzaktan.

Gayrı ümmīd-i vişāl eylemenüñ ‘ālemi yok
Dürdan seyr ü temāşāsına me‘zūn degülüz

2. **dürdan:**

Gazel 104

Mısra: 4

Uzaktan.

Ol perī ağıyāra eylerken nigāh-āşinā
Dürdan ‘aks itdürüp gördüm nihān āyineden

dür-i baḥr-i melāḥat:

1. **dür-i baḥr-i melāḥat:**

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik denizinin incisi. II Sevgili.

O rütbe eşküm efzūn oldu kim derd-i firākuñla
Yanında ey dūr-i baḥr-i melāḥat heft deryā ne

dür-i baḥr-ı melāḥat ḥasretiyle:

1. **dür-i baḥr-ı melāḥat ḥasretiyle:** +i, +y, +le

Gazel 11

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik denizinin incisinin(sevgili) hasreti.

Bir dūr-i baḥr-ı melāḥat ḥasretiyle rüz u şeb
Ḥāba varmaz dīde-i giryān elinden el-ğiyās

dür-i nā-süfteye:

1. **dür-i nā-süfteye:** +y, +e

Gazel 109

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Delinmemiş inci.

Lebin öpdükce sirişk oldu revān gözlerden
Aldum ol la‘li hezārān dūr-i nā-süfteye ben

dürr ü la‘l-efşān:

1. **dürr ü la‘l-efşān:**

Gazel 95

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnci ve yakut saçan.

Eger rüşen iderseñ külbe-i tārīk-i aḥzānum
Kudūmuñçün hezārān dürr ü la‘l-efşān olur çeşmüm

dürr ü yākūt:

1. **dürr ü yākūt:**

Gazel 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnci ve yakut.

Dürr ü yākūt ile maşnū‘-ı yed-i kudret olan
Fem-i cānāne mey ol ḥoḳḳa-i dīl-cū nedür

dürr-i ümīdi:

1. **dürr-i ümīdi:** +i

Gazel 145

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ümit incisi.

Sāḥil-nişīn-i ḥasretüm ammā bu ana dek
Dürr-i ümīdi mevce-i deryā götürmedi

düşdi:

1. **düşdi:** --di

Gazel 73

Mısra: 5

Meyletmek, mübtelâ olmak, tutulmak.

Bir zālīmūn maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşāfı yok mürüvveti yok hiç amānı yok

2. düşdi: -di

Gazel 99

Mısra: 2

Meyletmek, mübtelâ olmak, tutulmak.

Dil ğam-ı ‘arız-ı âluñ ile hūn oldu tamām
Düşdi ser-pençe-i müjgāna zebūn oldu tamām

3. düşdi: -di

Gazel 148

Mısra: 1

Düşmek, nasip olmak.

Yine vaşf-ı leb-i yāre şu ‘arālar düşdi
Bülbülānuñ diline ğonce-i aḥmer düşdi

4. düşdi: --di

Gazel 148

Mısra: 2

Düşmek, nasip olmak.

Yine vaşf-ı leb-i yāre şu ‘arālar düşdi
Bülbülānuñ diline ğonce-i aḥmer düşdi

5. düşdi: -di

Gazel 148

Mısra: 4

Düşmek (Değmek, saplanmak bağlamında).

İltifātūñ görüp aġyāra dü-ebrüsüyla
Güyyiā sīneme birden iki ḥançer düşdi

6. düşdi: --di

Gazel 148

Mısra: 6

Düşmek(akmak, damlamak bağlamında).

Beni endāḥte-i baḥr-i firāk eyleyeli
Dīdelerden hele ğorseñ ne güherler düşdi

7. düşdi: -di

Gazel 148

Mısra: 8

*Durduġu, bulunduġu, tutunduġu yerden ayrılarak
veya dayanaġını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya
inmek.*

Leşker-i ḥaṭṭ-ı siyehkārına maġlūb oldu
Eşheb-i nāzdan ol şūḥ-ı dil-āver düşdi

8. düşdi: --di

Gazel 148

Mısra: 10

*Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak (Hissesine,
payına düşmek bağlamında).*

Hāmidā maḥsem-i baḥrinde bugün cem’ olduġ
Hişşeme künc-i cefā nāmına bir yer düşdi

9. düşdi: --di

Gazel 15

Mısra: 5

Müptelâ olmak, kapılmak.

Mübtelâdan müctenib bir şūḥa düşdi şimdi dil
Gizlemek ‘aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

düşdiler:

1. düşdiler: --di, --ler

Gazel 41

Mısra: 11

Yakalanmak, ele geçmek.

Düşdiler meşk-ı şenāya ‘ālem-i āb içre hep
Der-baġal idüp kedü-yı bādeyi mey-nüşlar

düşdüğü:

1. düşdüğü: -diğ, -ü

Gazel 84

Mısra: 5

Düşmek. II Gölgenin düşmesi bağlamında.

Sāyesi düşdüğü ḥākı ‘anber-i sārā ider
Öyle bir esrār-ı Ḥallāk-ı cihāndur perçemün

düşeli:

1. düşeli: --eli

Gazel 151

Mısra: 9

Meyletmek, uğramak, kapılmak.

Hāmid düşeli aşkuña ey ğonce-dehānum
Bülbül gibi her laḥza kılar nāle vü zārı

düşen:

1. düşen: --en

Gazel 136

Mısra: 8

Düşmek. II Uğramak.

On iki yaşına girdükde idüp ‘arz-ı cemāl
Baḥr-ı hicrāna düşen ‘aşıka seyr it dü şeşi

düşer:

1. **düşer:** -er

Gazel 59

Mısra: 2

Müptela olmak.

Renciş-i hâtır-ı a'dâ ile memnûn degülüz
Öyle sevdâ-yı mükâfâta düşer dün degülüz

düşlar:

1. **düşlar:** -+lar

Gazel 41

Mısra: 4

Omuz.

Tâkat ü tâb-âver olmak mümteni'ken kühlar
Bâr-ı hicrâna taḥammül eylesün mi düşlar

düşme:

1. **düşme:** --me

Gazel 3

Mısra: 5

Düşmek, yakalanmak.

'Abeş endîşe-i tedbîre tabîbâ düşme
Nâ-pezirâ-yı devâdur dil-i bîmâr-ı hevâ

düşmedi:

1. **düşmedi:** -me, -di

Gazel 16

Mısra: 4

Yağmak.

Olmaduk biz daḥi eller gibi gül-çîn-i merâm
Bâğ-ı ümmîdimüze düşmedi bârân-ı ferâḥ

düşmedün:

1. **düşmedün:** -me, -dün

Gazel 97

Mısra: 5

Düşmek. II Bir duruma düşmek bağlamında.

Faḫaṭ sen düşmedün efkâr-ı zülf ü gerdene zâhid
O fikr-i mûriş-i sevdâyı ben leyl ü nehâr itdüm

düşmen:

1. **düşmen:**

Gazel 109

Mısra: 6

Dost olmayan, yağı, düşman.

Nef'i zarıdur getüren hâtır-ı mazlûmâna
Dostuñ[un] kadrini bilmege sebebdür düşmen

düşmen-i bed-güya:

1. **düşmen-i bed-güya:**

Gazel 24

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dedikoducu düşman.

Düşmen-i bed-güya dâ'im vir cavâb-ı nîkter
Nefḥa-i murdârı zîrâ büy-ı 'anber başdurur

düşmen-i dünüñ:

1. **düşmen-i dünüñ:** +uñ

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Alçak düşman.

Ol şeh-i ḥüsni ü behâ itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dünüñ söziyle kişver-i âlâma dek

düşmenün:

1. **düşmenün:** +ün

Gazel 86

Mısra: 5

Düşman, hasım, dost olmayan. II Rakip.

Görince düşmenün ser-pençe-i miḥnetde baḥsîde
Mükâfât ü cezâyı eylemezseñ ger te'emmül gül

düşmesevdi:

1. **düşmesevdi:** -me, -se, -y, -di

Gazel 113

Mısra: 2

Düşmek(çöle düşmek bağlamında).

Temennâ-yı rehâ itmezdim ol şûḥ-ı dil-ârâdan
Eger şahrâya Mecnûn düşmeseydi 'aşk-ı Leylâ'dan

düşmez:

1. **düşmez:** -mez

Gazel 6

Mısra: 4

Yaraşmaz, uygun olmaz.

Maḥşûş cevri itmek baña bir vechle düşmez aña

2. **düşmez:** --mez

Gazel 62

Mısra: 2

Payına düşmek.

Mā'il-i 'ārızuñ itmez gül-i ḥandāna heves
Beste-i zūlfūne düşmez kıla reyḥāna heves

düşmiş:

1. **düşmiş:--miş**

Gazel 67

Mısra: 7

Düşmek II Tutulmak.

Sevdā-yı rāme düşmiş 'aceb dil ol āfeti
Bir pādşāhı hiç ide mi bir gedā zabıṭ

2. **düşmiş: -miş**

Gazel 147

Mısra: 18

Düşmek (Ağzına düşmek bağlamında).

Vızlar zebūn-ı pençe-i 'aşkuñ olup göñül
Bir 'ankebütuñ ağzına düşmüş siñek gibi

düşmişdi:

1. **düşmişdi: -mişdi, - di**

Gazel 55

Mısra: 13

Düşmek.

Yūsufāsā tıfl-ı dil düşmişdi çāh-ı miḥnete
Pır-i Ken'ān olmadan Ḥāmid esīr-i ḡam henüz

düşse:

1. **düşse:--se**

Gazel 69

Mısra: 1

Düşmek. II Meyletmek.

Dil düşse bakarken zeḳan-ı yāre ne mānı'
Ḥabs olsa ol āvāre biraz ḡāra ne mānı'

2. **düşse: -se**

Gazel 34

Mısra: 2

Düşmek, damlamak.

Şāf-diller zerreveş renciş ile tekdır olur
Āb-ı pāke düşse ger bir kaṭre ḥün taḡyīr olur

düşuñdan:

1. **düşuñdan: +uñ, +dan**

Gazel 50

Mısra: 3

Omuz.

Düşuñdan it figende bu bār-ı 'alāyıkı
Ḥıffet gelüp vücūduña rāḥat füzūn olur

düşüp:

1. **düşüp:--üp**

Gazel 76

Mısra: 1

Düşmek, olumsuz bir duruma girmek.

Ḥāne-i ḥātır-ı vīrāna düşüp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-ḳadem cismimüz āzār-ı firāk

2. **düşüp: -üp**

Gazel 76

Mısra: 8

Olumsuz bir duruma girmek, kötüleşmek.

Daḥı nāz itmede teşrīfe ṭabīb-i cānum
Dil ise oldı düşüp pistere bīmār-ı firāk

3. **düşüp:--üp**

Gazel 99

Mısra: 7

Düşmek. II Tutulmak.

Nāzarum nāgeh bir āfet-i delāke düşüp
Cān ü dil sūḥte-i āteş-i tūn oldı tamām

4. **düşüp:--üp**

Gazel 4

Mısra: 2

Düşmek, istenmeyen bir duruma düşmek.

Cemāl-i mehveşuñ seyr eyleyen meftūn olur cānā
Düşüp zūlf-i siyāhuñ kaydına Mecnūn olur cānā

düşürdük:

1. **düşürdük:--ür, --dü, --k**

Gazel 62

Mısra: 5

Düşmek II gözden düşmek.

La'l ü yāḳūtı düşürdük nıgeh-i raḡbetden
Dilimüz ideli būs-ı leb-i cānāna heves

düşürdüm:

1. **düşürdüm: -ür, -düm**

Gazel 117

Mısra: 8

*Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru
inmek.*

Ey Yūsuf-ı erīke-i Mısr-ı behā vü nāz
Delv-i dili düşürdüm o çāh-ı zeķandan āh

düşürüp:

1. **düşürüp:** -ür, -üp

Gazel 19

Mısra: 6

Yukarıdan aşağı düşürmek.

Seni taşvīr içün itse idi nezzāre
Düşürüp hāmesini vālih olurdı Bihzād

düşvār:

1. **düşvār:**

Gazel 40

Mısra: 9

Güç, müşkül, zor.

Cefā-yı yārveş düşvār miḥnet yokdur ‘ālemde
Taḥammül eyleyen merdāne taḥsīn ü pesendüm var

düşvārdur:

1. **düşvārdur:** +dur

Gazel 153

Mısra: 5

Güç, zor.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvārdur teşmīm
Bu gülzāruñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāğ oldu

düşvāri-i ālām-ı ‘aşkuñ:

1. **düşvāri-i ālām-ı ‘aşkuñ:** +uñ

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşkın zorluğunun işaretleri.

Yeter düşvāri-i ālām-ı ‘aşkuñ Hāmid-i zāra
Kerem kıl ez-ser-i nev ḥayret-efzā şīveler itme

düşvārī-i ter:

1. **düşvārī-i ter:**

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çok güç, çok zor.

Hāmidā āsāndur būs-ı leb-i cān-baḥş-ı yār
Līk düşvārī-i ter pinhāni-i esrārda

dü-tüy:

1. **dü-tüy:**

Gazel 76

Mısra: 11

İki kat.

Yine ey kaşları yā hem-çü kemān kıldı dü-tüy
Ḳāmet-i Hāmid-i ḡam-ḥ‘arı yetiş nār-ı firāk

2.2.6.E

ebedî:

1. ebedî:

Tahmis 1

Mısra: 13

Sonsuz, ölümsüz, bâkî.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-şadi

ebhire-i 'aşk:

1. ebhire-i 'aşk:

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk dumanları.

İtmeden ebhire-i 'aşk dimāguñ muhtell
O cefâ-pîşeden ol zülf-i semensâdan geç

ebr:

1. ebr:

Gazel 45

Mısra: 2

Bulut.

Rüyuñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde mäh-ı münevver nihân olur

ebdür:

1. ebdür: +dür

Gazel 136

Mısra: 2

Bulut.

Şanma zülf ü hañını 'arızınıñ perde-keşi
Ebdür işte bahâr üstü kapatmış güneşi

ebr-i bahârî:

1. ebr-i bahârî:

Gazel 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bahar bulutu.

Me-kun kıyâs ki hañt-ı 'izâr-ı cânân'est
Keşîde ebr-i bahârî ki ber-gülistân'est

ebr-i çâpük-rev:

1. ebr-i çâpük-rev:

Gazel 54

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çabuk giden bulut.

Beyâzı çeşmümün çarh u siyâhı ebr-i çâpük-rev
Sirişk-i hasretüm ârâmsız emîrdur sensiz

ebrü:

1. ebrü:

Gazel 33

Mısra: 2

Kaş.

O dil-ârâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kıavs-ı kaçâ nâmına ebrü nedür

ebrüdan:

1. ebrüdan: +dan

Gazel 63

Mısra: 11

Kaş.

Hâmid ebrüdan bilürdüm ben bu zañm-ı sîneyi
Kaşd iden ammâ ki cânâ gamze-i hûn-h'âr imiş

2. ebrüdan: +dan

Gazel 86

Mısra: 2

Kaş.

Açıl ey gönçe-fem meclisde nûş it sâgar-ı mül gül
Bu çîn çîn ebrüdan ne hâşıl dâ'imâ gül gül

ebrü-kemâna:

1. ebrü-kemâna: +a

Gazel 111

Mısra: 12

Kemân kaşlı. II Keman gibi kaşları olan sevgili.

İtmez nîgeh dü-dîde-i yâkût-rîzûme
Lâzım degül mi Hâmid o ebrü-kemâna kân

ebrüları:

1. ebrüları: +lar, +ı

Gazel 72

Mısra: 3

Kaş.

O elif-kâmet o ebrüları yâ râm olmaz
'Âşık-ı zâr aña 'arz itse dañi şan'at-ı kâf

ebrülarıñ:

1. ebrülarıñ: +lar, +ıñ

Gazel 110

Mısra: 4
Kaş.

Yok rûze-i 'asîr-i firâka tahammülüm
Ebrûlaruñ hilâlünü göster ba'îdden

ebrûlaruñ derdiyle:

1. ebrûlaruñ derdiyle: +i, +y, +le

Gazel 34

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaşlarının derdiyle, hasretiyle.

Eylemezseñ ihtiyârûñla sezâ-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrûlaruñ derdiyle âhîr pîr olur

ebrûlaruñ ğamıyla:

1. ebrûlaruñ ğamıyla: +i, +y, +la

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kaşlarının derdi.

Sen her ne rûtbe eyleseñ inkâr cümle halk
Ebrûlaruñ ğamıyla kad-i mâhî ham bilür

ebrûlaruñla:

1. ebrûlaruñla: +lar, +uñ, +la

Gazel 126

Mısra: 7

Kaş.

Tiğ-i müjgân ü kemân ebrûlaruñla dem-be-dem
Kaşd idersüñ murğ-ı perrân-ı dil ü cân üstine

ebrûsı:

1. ebrûsı: -+sı

Gazel 38

Mısra: 11

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar, kaş.

Ol ebrûsı kemānuñ nāvek-i müjgānidur zannum
Dimiş kim Hāmid-i dil-süftede bir ber-güzārum var

ebruvān:

1. ebruvān:

Gazel 120

Mısra: 6

Kaşlar.

'Uşşāk 'aceb midür kara sevdāya uğrasa
Çeşmüñ siyāh zülf siyāh ebruvān siyāh

ebruvānuñ ğamıyla:

1. ebruvānuñ ğamıyla: +i, +y, +la

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaşlarının derdi.

Ebruvānuñ ğamıyla şām ü şehir
Çekdügüm kavs-ı derd ü hasretdür

ebrü-vı siveh-kârdadur:

1. ebrü-vı siyeh-kârdadur: +da, +dur

Gazel 51

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin suçlu kaşları.

Nazarı 'aşıkuñ ebrü-vı siyeh-kârdadur
Zâhidüñ dîdeleri küşe-i mihrâbdadur

ebrveş:

1. ebrveş:

Gazel 44

Mısra: 1

Bulut gibi.

Ebrveş rüyına kim zülf-i perîşân dökülür
Dîdelerden boşanur eşk çü bārân dökülür

2. ebrveş:

Gazel 64

Mısra: 3

Bulut gibi.

Cihān-gîr oldı murğân-ı dil ü cân ebrveş nāgeh
Meger kim 'ukdehâ-yı kākülün cānān güşād itmiş

edāsından:

1. edāsından: +dan

Gazel 56

Mısra: 6

Tavırları hoş olan, nazlı, işveli.

Hudā nā-dāna devlet virmesün hiç
Edāsından vaķârından geçilmez

edâ-vı serv-i kaddündür:

1. edâ-vı serv-i kaddündür: +dün, +dür

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Servi boyunun edası.

Beni ağıyara pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Hıram-ı dil-pesendüñle edā-yı serv-i kıddüñdür

ef'āl:

1. ef'āl:

Gazel 115

Mısra: 9

Fiiller, işler.

Ey azlam ü bī-raḥm Yezīd itdigüñ ef'āl
Ferzendine Zehrā'nuñ a güm-rāh nedür bu

efendi:

1. efendi:

Gazel 36

Mısra: 1

Efendi, sevgili.

Kitāb-ı 'aşkuñ efendi hezār mücmeli var
Şürūhı ile bu dil-sühtede mufaşşalı var

efendüm:

1. efendüm: +m

Gazel 105

Mısra: 14

Efendi, bey. II Sevgili.

Olur üftāde zemīne gidüp 'aklı serden
Hāmid-i zār seni görse efendüm ne zamān

2. efendüm: +m

Gazel 114

Mısra: 10

Efendi, bey. II Sevgili.

Hāmidā ol serv-kāmet rehden itdükçe güzer
'Aşıkān bī-şabr olup dirler efendüm hū vū hū

3. efendüm: -+m

Gazel 40

Mısra: 1

Efendi, bey. II Sevgili.

Beni eyler şıyānet tīb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

efğānuma:

1. efğānuma: -+um, -+a

Gazel 6

Mısra: 5

Iztırap ile haykırma, bağırıp çağırma; inleme.

Kār itdi fırkat cānuma raḥm eylesün efğānuma
Bir lahza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devā

efkār:

1. efkār:

Gazel 89

Mısra: 2

Sıkıntı, üzüntü.

Her dem endişe-zen-i çeşm-i siyehkār olurum
Ḥavfım oldur ki ol efkār ile bīmār olurum

efkār-ı dūr-ā-dūr:

1. efkār-ı dūr-ā-dūr:

Gazel 90

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uzaktan uzağa efkar.

Periştān eyleyen efkār-ı dūr-ā-dūr ile göñlüm
Ġam-ı devrān mı fıkır-i kākül-i cānān mıdır bilmem

efkār-ı zülf ü gerdene:

1. efkār-ı zülf ü gerdene: +e

Gazel 97

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçının ve gerdanının düşüncesi.

Fakaş sen düşmedüñ efkār-ı zülf ü gerdene zāhid
O fıkır-i müriş-i sevdāyı ben leyl ü nehār itdüm

efkār-ı zülfüñle:

1. efkār-ı zülfüñle: +üñ, +le

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saçlarının düşüncesi. II Sevgilinin saçları.

Ser-ā-ser dilleri efkār-ı zülfüñle periştān bil
Netice ḥüsnüñe dünyāyı ey meh-pāre ḥayrān bil

efrüz-i dīnārda:

1. efrüz-i dīnārda: +da

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak para. II Çil çil altın.

Mālik olsamdı saña ey Yūsuf-ı Mısr-ı behā
Baña olmazdı 'adıl efrüz-i dīnārda

efersün:

1. **efersüñ:** +süñ

Gazel 94

Mısra: 14

Tâc (Baş tâcı olmak bağlamında).

Fark-ı re's-i i'tibâr-ı Hâmid'e
Hâşılı efsersüñ efsersüñ begüm

2. **efersüñ:** +süñ

Gazel 94

Mısra: 14

Tâc (Baş tâcı olmak bağlamında).

Fark-ı re's-i i'tibâr-ı Hâmid'e
Hâşılı efsersüñ efsersüñ begüm

efsürde:

1. **efsürde:** +de

Gazel 153

Mısra: 3

Donmuş, donuk. II Kansız, gayretsiz, duygusuz.

Nigâh it olmasun bād-ı ğam-ı hecrüñle efsürde
Göñül fânüs-ı 'aşka çünkü sultānum çerāğ oldu

efsüs:

1. **efsüs:**

Gazel 21

Mısra: 7

Yazık, eyvah! gibi bir teessür edatı.

Tābi' olup efsüs ki igvā-yı rakıbe
Bir file değışdi beni ol şüh-ı cefākār

efzün:

1. **efzün:**

Gazel 139

Mısra: 9

Çok fazla, ziyâde.

Hadden efzün ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seheri yâre niyâz ile şabâ var beni

efzün gelüp:

1. **efzün gelüp:** -üp

Nazm 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fazla gelmek, çok gelmek.

Dil eyleyerek kākülün endîşe kırıldı
Sünbüllerün efzün gelüp şîşe kırıldı

efzün oldu:

1. **efzün oldu:** -dı

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

O rütbe eşküm efzün oldu kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dür-i baħr-i melâhat heft deryâ ne

efzün olur:

1. **efzün olur:** -ur

Gazel 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çok olur.

Kızardukça gül-i nev-hîz-i rüyuñ tâbiş-i mülden
Fiğân-ı 'andelib-i hâtırüm efzün olur cânâ

eger:

1. **eger:**

Gazel 25

Mısra: 3

Eğer.

Eger bâzâra çıksañ şad-tüy-ı gencîne-i Kārūn
Yine Yūsuf-cemālüm nâ-behâ-yı serv-i kıddüñdür

2. **eger:**

Gazel 25

Mısra: 7

Eğer.

Eger berg-i gül-i ra'nâ-yı terden hâme-püş olsañ
Bu refîar u lefâfetle sezâ-yı serv-i kıddüñdür

3. **eger:**

Gazel 48

Mısra: 10

Eğer.

Āğüş-ı merâm-ı dile gelseydi gelürdi
Hâmid eger ol müy-miyân bunca zamāndur

4. **eger:**

Gazel 60

Mısra: 3

Eğer.

Görmezse başınuñ eger evvelce çâresin
Vardur rakıbe eyleyecek bir külâhımız

5. eger:

Gazel 80

Mısra: 9

Eğer, şayet.

Eger ağyardan ayrılmaz ise dîdelerün
Hâtır-ı 'âşıka degdükce deger gamzelerün

6. eger:

Gazel 95

Mısra: 9

Eğer, şayet.

Eger rüşen iderseñ külb-i târik-i aḥzānum
Ḳudümüñçün hezārān dürr ü la'l-efşān olur çeşmüm

7. eger:

Gazel 113

Mısra: 2

Eğer, şayet.

Temennā-yı rehā itmezdüm ol şüh-ı dil-ārādan
Eger şahrāya Mecnūn düşmeseydi 'aşk-ı Leylā'dan

8. eger:

Gazel 135

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Yine derd-i firāḳuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fās-ı vārūnı

9. eger:

Gazel 139

Mısra: 9

Eğer, şayet.

Ḥadden eفزūn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seheri yāre niyāz ile şabā var beni

10. eger:

Beyit 5

Mısra: 1

Eğer, şayet.

Gül-berg-i rüy-ı āline itsem nigāh eger
Bāb-ı neẓāreyi o gözüm nūrı sürmeler

11. eger:

Gazel 2

Mısra: 1

Eğer, şayet.

Güzer eylerseñ eger kākül-i dil-dāre şabā
Kerem it tesliye-baḥş ol dil-i gam-ḥ'āre şabā

egerçi:

1. egerçi:

Gazel 145

Mısra: 9

Her ne kadar ise de. II Gerçi.

'Azm itdi gülsitāna be-şad nāz egerçi yār
Dil-ḥastesine bir gül-i ra'nā getürmedi

2. egerçi:

Gazel 82

Mısra: 5

Her ne kadar,.... ise de, gerçi.

Ḳavs-i şun'-ı ḥāzret-i Ḥaḳ'dur egerçi kaşlaruñ
Lik şāyān-ı hezārān el-amāndur gözleruñ

ehibbāya:

1. ehibbāya: +y, +a

Gazel 18

Mısra: 12

Dostlar, sevgililer, tanıdıklar, bildikler.

Ref'-i niḳāb-ı rüyunuñ endişesin raḳīb
Zann itme Ḥāmid ider ehibbāya der kilīd

ehle:

1. ehle: +e

Gazel 100

Mısra: 13

Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemāat.

'Aceb mi itmeseler raḡbet ehle ey Ḥāmid
Ḳadir-şinās mı ḳaldı zamānımızda bizüm

ehl-i başiret:

1. ehl-i başiret:

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Basiretli, kalp gözü açık.

Bilür yok ḳadr-i mir'āt-ı cemālüm ḥayf dirmişsin
Bu 'ālem içre bir ehl-i başiret yok mı sultānum

ehl-i belāḡat:

1. ehl-i belāḡat:

Kaside 2

Mısra: 44

Kelime Tipi: -
Belâgat ehli. II Şair.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdur demidür

ehl-i câh:

1. **ehl-i câh:**
Gazel 113
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Makam, mevki sahipleri.

Ğurûr eyler zamân-ı rif'atında ehl-i câh ammâ
Olur şâhib-i tevâzu' itdükçe bâlâdan

ehl-i dilûn:

1. **ehl-i dilûn:** +uñ
Gazel 49
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Âşıklar, gönül ehli.

Hasret-keş-i nezâre-i rûy-ı şafâ olur
Ehl-i dilûn derûnına her kim keder virür

ehl-i fakr-ı jendedârân:

1. **ehl-i fakr-ı jendedârân:**
Gazel 41
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Fakirliğin yamalı hurkası.

Nezd-i merdân-ı haqîkat-bînde yek-sândur
Ehl-i fakr-ı jendedârân ile dîbâ-püşlar

ehl-i ğam:

1. **ehl-i ğam:**
Gazel 75
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Gam sahibi olanlar.

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derûnum âyâ
Baña hem-derd olur 'âlemde bir ehl-i ğam yok

ehl-i hüsn ü ân:

1. **ehl-i hüsn ü ân:**
Gazel 104
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Güzellik sahipleri, güzel olanlar.

Geh dehânın gösterüp gâhî miyân eylerler 'arz
Ketm-i esrâr itmez ehl-i hüsn ü ân âyineden

ehl-i isti'dād ü dānişdür:

1. **ehl-i isti'dād ü dānişdür:** +dür
Tarih 1
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bilgi ve kabiliyet sahipleri.

Bu ol şâhib-i temyîz ehl-i isti'dād ü dānişdür
Ki farf-ı fehmiyle iz'ânına hayrân olur âdem

ehl-i küfrûn:

1. **ehl-i küfrûn:** +uñ
Kaside 1
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kâfîrler, küfür ehli.

Ehl-i küfrûn rişte-i tākātluñ kat' eyledüñ
Tîğ-i cevherdâr-ı dîni idüp ihrâc-ı niyâm

ehl-i nazaruñ:

1. **ehl-i nazaruñ:** +uñ
Tahmis 1
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bakış ehli. II Gönül gözü açık olanlar.

Nazarı 'âlem-i bālâyadur ehl-i nazaruñ
N'ola bakşam kadüne 'âlem-i bālâ mı degül

ehl-i sühan:

1. **ehl-i sühan:**
Nazm 8
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Söz sahipleri. II Şairler.

Gîsü-yı leyl-i rengînün evşâfın ol mehûñ
Ehl-i sühan da yazsa perîşân okur yazar

ehl-i sükûn:

1. **ehl-i sükûn:**
Gazel 29
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sakin ve yumuşak huylu kişi.

Bu şeş-der-i cihânda bir ehl-i sükûn yok
Âyendedür kimi kimisi de güzervedür

ehlin:

1. ehlin: +in

Gazel 108

Mısra: 4

Erbab, işten anlayan.

Haṭ-âverlûk deminden sor o şûhuñ evvelûñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

ekrem ü a'zam:

1. ekrem ü a'zam:

Tarih 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Yüce ve kerem sahibi.

Bu eṣnâda huşuşan şâh-ı gerdün-pâye vü taḥtî
Nice ḥayr-ı celîle itdi sevḳ ol ekrem ü a'zam

elâ:

1. elâ:

Kıt'a 7

Mısra: 4

(Göz için) sarıya çalan kestane rengi.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefîde tek
Ol elâ gözler sirîşk ile dem-â-dem ṭolsun

2. elâ:

Gazel 3

Mısra: 1

Gözde sarıya çalan kestane rengi.

Bir elâ gözli beni itdi giriftâr-ı hevâ
Oldı cân ü dilüm âzürde-i ekdâr-ı hevâ

el-amândur:

1. el-amândur: +dur

Gazel 82

Mısra: 6

Yardım ve şikâyet edatı olarak , aman, medet manasındadır.

Ḳavs-i şun'-ı ḥazret-i Ḥaḳ'dur egerçi ḳaşlaruñ
Lîk şâyân-ı hezârân el-amândur gözleruñ

elbet:

1. elbet:

Gazel 28

Mısra: 4

Mutlaka, muhakkak ki.

Sen bir perî-cemâl güzelsin ki sevdüğüm
Âyîne-i ruḥuñ gören elbet şafâ ider

2. elbet:

Gazel 68

Mısra: 1

Mutlaka, hiç şüphesiz.

Seyr-i rüyuñdan gelür elbet dil-i nâlâna ḥaz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne ḥaz

3. elbet:

Gazel 106

Mısra: 10

Mutlaka, hiç şüphesiz.

İzâr-ı üzre olan târ-ı gîsû-yı zerdüñ
Gören kıyâs ider elbet keşîdedür zerden

4. elbet:

Gazel 141

Mısra: 5

Mutlaka, hiç şüphesiz.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Rakîbî kûyına bilmem ki dîdebân mı ḳodı

elbetde:

1. elbetde: +de

Gazel 87

Mısra: 5

Mutlaka, hiç şüphesiz.

Olur elbetde bâ'is ḥandegî-i la'lüne eşküm
Güşâdî-i derûn-ı ḡonceyi mevḳûf-ı bârân bil

elbette:

1. elbette: +de

Nazm 6

Mısra: 4

Tabi ki, mutlaka, hiç şüphesiz.

Şol ḳadar zaḥm-güşâ oldı dile ḡamzeleri
Baḳan elbette anuñ yarasına raḥm eyler

elde:

1. elde: +de

Gazel 22

Mısra: 3

Elinde.

Ḥâme bir elde bir elde varaḳ eyler zannum
O ṭabîb-i dil ü cân derdüme dermân taḥrîr

2. **elde:** +de

Gazel 22

Mısra: 3

Elinde.

Hāme bir elde bir elde varak eyler zannum
O tabīb-i dil ü cān derdüme dermān taḥrīr

3. **elde:** +de

Gazel 120

Mısra: 8

Elinde.

Hem-bezm imiş rakīb ile ol māh dün gice
Sine güşāde sāgar-ı mey elde kec-külāh

elden:

1. **elden:** +den

Gazel 150

Mısra: 6

El (Elinden).

Maṭar degüldür ider girye ḥālūme gerdün
Ḳomaz döneklügi elden o māh-pāre daḥi

ele:

1. **ele:** +e

Gazel 131

Mısra: 2

El.

Alur deste eṭıbbā nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bī-tābum ammā yār gördükçe

elek:

1. **elek:**

Gazel 147

Mısra: 12

Taneli veya un gibi toz durumunda olan şeyleri yabancı maddelerden ayıklamak veya incisini kabasından ayırmak için kullanılan, tahta bir kasnak ve tek tarafa gerilmiş, gözenekli tel, kıl, bez vb'nden oluşan araç.

Bir kaşı yā ḥadeng-i ḡam-ı cān-sitān ile
Ḳıldı delik delik dil-i zārum elek gibi

elem:

1. **elem:**

Gazel 115

Mısra: 5

Üzüntü, tasa, keder.

Her dem baña bir gūne elem olmada 'ārız
Ey ḳādir ü ḳayyūm olan Allāh nedür bu

elem-i ebruvān-ı dil-berden:

1. **elem-i ebruvān-ı dil-berden:** +den

Gazel 106

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kaşlarının acısı. II Sevgiliden ayrı olmanın verdiği acı bağlamında.

Zebūn olup elem-i ebruvān-ı dil-berden
Dil-i nizār yatur şimdi zaḥm-ı ḥançerden

elem-i manşıb-ı devletden:

1. **elem-i manşıb-ı devletden:** +den

Gazel 154

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Devlet hizmetinin elemi.

Elem-i manşıb-ı devletden olur āzürde
Zīver-i düş ḳılan cāme-i istiḡnāyı

elem-i rüzgārdan:

1. **elem-i rüzgārdan:** +dan

Gazel 144

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Elem rüzgarı.

İtsün nigāh Ḥaḳ elem-i rüzgārdan
Perverde-i sirişḳüm olan nev-nihālūñi

elemlerden:

1. **elemlerden:** -+ler, -+den

Kaside 2

Mısra: 51

Aḡrı, acı, sızı. II Dert, keder.

Vücūd-ı mekremet-ālūdını elemlerden
İlāhī ḥıfz u ḥırāset zamānidur demidür

el-ḡıyās:

1. **el-ḡıyās:**

Gazel 11

Mısra: 1

Medet, aman!.

Cevr ile gönlüm yıkan cānān elinden el-ḡıyās
Ḥāneler vīrān iden sultān elinden el-ḡıyās

2. **el-ğiyās:**

Gazel 11

Mısra: 2

Medet, aman!.

Cevr ile gönlüm yıkan cānān elinden el-ğiyās
Hāneler vīrān iden sulṭān elinden el-ğiyās

3. **el-ğiyās:**

Gazel 11

Mısra: 4

Medet, aman!.

Āşık-ı ğam-ḥ'ārına va'd-i vişālinden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tābān elinden el-ğiyās

4. **el-ğiyās:**

Gazel 11

Mısra: 6

Medet, aman!.

Bir dūr-i baḥr-ı melāḥat ḥasretiyle rūz u şeb
Ḥ'āba varmaz dīde-i giryān elinden el-ğiyās

5. **el-ğiyās:**

Gazel 11

Mısra: 8

Medet, aman!.

Dilde sulṭān-ı ğamuñ bağrum kebāb eyler mūdām
Ṭarḥ-ı teklīf itmeyen miḥmān elinden el-ğiyās

6. **el-ğiyās:**

Gazel 11

Mısra: 10

Medet, aman!.

El-ğiyāsu ve'l-ğiyāsu v'el-ğiyāsu ve'l-ğiyās
Ḥāmidā bir āfet-i devrān elinden el-ğiyās

el-ğiyāsu:

1. **el-ğiyāsu:**

Gazel 11

Mısra: 9

Medet, aman!.

El-ğiyāsu ve'l-ğiyāsu v'el-ğiyāsu ve'l-ğiyās
Ḥāmidā bir āfet-i devrān elinden el-ğiyās

el-ḥak:

1. **el-ḥak:**

Nazm 9

Mısra: 3

Doğrusu, hak budur ki.

Delīl-i feth-i bāb-ı feyz-i Raḥmānī'dür el-ḥak bu
Güşād oldukça çāk olsun ser-ā-ser sīne-i a'dā

el-hazer:

1. **el-hazer:**

Gazel 116

Mısra: 9

Sakin, çekin!.

Figānını çıkaran el-hazer ki 'uşşākuñ
Ḥüseynī perdesine Ḥāmid-i aḥsendür bu

elif-kāmet:

1. **elif-kāmet:**

Gazel 72

Mısra: 3

Elif gibi düzgün ve uzun boylu II Sevgili.

O elif-kāmet o ebrūları yā rām olmaz
'Āşık-ı zār aña 'arz itse daḥi şan'at-ı kāf

elin:

1. **elin:** +i, +n

Gazel 153

Mısra: 9

El, bedenin bir uzvu.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp ḥaṭ Ḥāmidā gördüñ mi muḥtāc-ı ayāğ oldu

elinden:

1. **elinden:** +i, +n, +den

Gazel 118

Mısra: 1

Sebebiyle, nedeniyle.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
'Ācizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

2. **elinden:** +i, +n, +den

Gazel 118

Mısra: 2

El. II Güç, irāde.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
'Ācizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

3. **elinden:** +i, +n, +den

Gazel 118

Mısra: 4

Sebebiyle, nedeniyle.

Cüy-ı eşküm sū-be-sū eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

4. **elinden:** +i, +n, +den

Gazel 118

Mısra: 6

Sebebiyle, nedeniyle.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemûn
Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

5. **elinden:** +i, +n, +den

Gazel 118

Mısra: 8

Sebebiyle, nedeniyle.

Ben nice hatt-ı ruḥ-ı cānāneden âh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül hâr elinden âh âh

6. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 118

Mısra: 10

Sebebiyle, nedeniyle.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûn kuhsâr elinden âh âh

7. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 11

Mısra: 1

Sebebiyle, yüzünden.

Cevr ile gönlüm yıkan cānân elinden el-ğiyâs
Hâneler vîrân iden sultân elinden el-ğiyâs

8. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 11

Mısra: 2

Sebebiyle, yüzünden.

Cevr ile gönlüm yıkan cānân elinden el-ğiyâs
Hâneler vîrân iden sultân elinden el-ğiyâs

9. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 11

Mısra: 4

Sebebiyle, yüzünden.

Âşık-ı ğam-ḥ'ârına va'd-i vişâlınden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tâbân elinden el-ğiyâs

10. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 11

Mısra: 6

Sebebiyle, yüzünden.

Bir dūr-i baḥr-ı melâḥat ḥasretiyle rûz u şeb
Ḥ'âba varmaz dîde-i giryân elinden el-ğiyâs

11. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 11

Mısra: 8

Sebebiyle, yüzünden.

Dilde sultân-ı ğamuñ bağrum kebâb eyler müdâm
Tarḥ-ı teklîf itmeyen mihmân elinden el-ğiyâs

12. **elinden:** -+i, -+n, -+den

Gazel 11

Mısra: 10

Sebebiyle, yüzünden.

El-ğiyâsu ve'l-ğiyâsu v'el-ğiyâsu ve'l-ğiyâs
Hâmidâ bir âfet-i devrân elinden el-ğiyâs

eliyle:

1. **eliyle:** +i, +y, +le

Gazel 26

Mısra: 8

El, organ.

Tehî mi mürtekib-i nûş-ı cām-ı şahbâyam
Eliyle sâki-i gül-çehre baña cām virür

el-kıssa:

1. **el-kıssa:**

Gazel 60

Mısra: 10

Sözün kıtası, kısacası.

Ol âftâb-ı ḥüsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kıssa Hâmidâ sebep oldu nigâhımız

eller:

1. **eller:** -+ler

Gazel 5

Mısra: 2

Yabancılar, başkaları, herkes.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a'dâ neden revâ
Eller bu gülsitânı temâşâ neden revâ

2. **eller:** +ler

Gazel 16

Mısra: 3

Yabancılar, başkaları, herkes.

Olmaduk biz daği eller gibi gül-çîn-i merâm
Bâg-ı ümmîdimüze düşmedi bârân-ı ferağ

3. **eller:** +ler

Gazel 30

Mısra: 14

Yabancılar, başkaları, herkes.

Nigâh-ı hasret ü 'arz-ı maḥabbet ey Hâmid
O şûḥa eyleme eller yanında 'âr gelür

4. **eller:** +ler

Gazel 102

Mısra: 8

Yabancılar, başkaları.

İtdüm zemîn-i ḥ'âhişe naḥl-ı ümmîdi 'arz
Maḥşûlın eller aldı vü ben bâra ḥasretüm

5. **eller:-+ler**

Gazel 42

Mısra: 1

Yabancı.

Eller akan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül- 'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

ellere:

1. **ellere:** +ler, +e

Gazel 26

Mısra: 4

Yabancılar, başkaları.

O şûḥ cānum alur dest-i cevri ile gūyā
Ne dem ki ḥande-künān ellere selām virür

2. **ellere:** +ler, +e

Gazel 138

Mısra: 1

Başkaları, yabancılar.

Açılur ellere ol gonçe-dehen yâr gibi
Ruḳabādan niceler maḥrem-i esrâr gibi

ellerle:

1. **ellerle:** +ler, +le

Gazel 6

Mısra: 7

Yabancılar, gayrılar.

Ellerle 'azm-i gülsitân itdükce ol serv-i revân
Ben eylerüm âh ü figân der-küşe-i derd ü belâ

eltâf-ı hudâ:

1. **eltâf-ı hudâ:**

Gazel 6

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Allah'ın keremi.

Ey Hâmid-i şâhib-emel rabṭ-ı dile virme ḥalel
Ḥaḳ'dan ümîdüñ kesme gel vâsi'dür eltâf-ı Hudâ

emân:

1. **emân:**

Gazel 82

Mısra: 9

Yardım isteme, aman dileme.

Ey şeh-i mülk-i behâ emr ile virsünler emân
Hâmidüñ aldı dilüñ bunca zamândur gözlerüñ

emek:

1. **emek:**

Gazel 88

Mısra: 1

Bir iş uğruna gayret ve çaba sarfetmek.

Ḳalduk şeb-i hicrânda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daği ey mihr-i felek gel

emeli:

1. **emeli:** +i

Gazel 59

Mısra: 3

Ümit, umma, arzu, hırs, tamah.

Mümtezicdür emeli luṭfi ile dil-dâruñ
Şâd ü ḥurremde degülsek bile maḥzûn degülüz

emîn oldum:

1. **emîn oldum:** -dum

Gazel 97

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İnanmak, güvenmek.

Belâgat sāḥasında bîm-i lağzişden emîn oldum
Kümeýt-i ḥâmenüñ pâyını ol rütbe kayar itdüm

emr:

1. emr:

Gazel 82

Mısra: 9

Emir, buyruk.

Ey şeh-i mülk-i behā emr ile virsünler emān
Hāmidūñ aldı dilūñ bunca zamāndur gözlerūñ

emre:

1. emre: +e

Tarih 1

Mısra: 9

Buyruk, komut, talimat, ferman. II İstek.

Bulur her emre istiḥdām içün bir şāhib-istiḥkāk
O şāhenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

emr-i müşkil:

1. emr-i müşkil:

Gazel 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zor iş.

Emr-i müşkil şabr-ı cān-süz-ı cefā-yı dil-rübā
Fāriḡ-i seyyāḥveş terk-i diyār itmek de güç

emr-i müşkile:

1. emr-i müşkile: +e

Gazel 150

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Zor emir.

Niyāz ü girye vü āh olmadı müfīd-i vişāl
Bu emr-i müşkile āyā ki var mı çāre daḡi

emrūñi:

1. emrūñi: +ūñ, +i

Gazel 109

Mısra: 3

İş buyurma, buyruk.

Emrūñi eyleme nā-ehle sipāriş zīrā
Ālet-i kāviş-i çāha bedel olmaz süzen

emsālini:

1. emsālini: -+i, -+n, -+i

Gazel 17

Mısra: 5

Eş, benzer.

Dil-berān-ı ḡayrda seyr itmedüm emsālını
Cümleden behcetde berterdür o zūlf ü ḡāl ü ruḡ

emvāc-ı baḡr-i ḡüsn ü ān:

1. emvāc-ı baḡr-i ḡüsn ü ān:

Gazel 132

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik denizinin dalgaları.

Ruḡun ḡoy-gerde görsek tāb-ı müldeñ ol mehūñ Hāmid
Kenār-ı la'line emvāc-ı baḡr-i ḡüsn ü ān gelse

endāhte-i baḡr-i firāk:

1. endāhte-i baḡr-i firāk:

Gazel 148

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık denizine atılmış.

Beni endāhte-i baḡr-i firāk eyleyeli
Dīdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

endāhte-i saḡne-i pehnā-vı firāk:

1. endāhte-i saḡne-i pehnā-vı firāk:

Gazel 20

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Büyük bir ayrılıḡın ortasına atılmış.

Qılma endāhte-i saḡne-i pehnā-vı firāk
Tırveş Hāmid'i ey kaşı kemānum Cāvīd

endīşe:

1. endīşe:

Nazm 7

Mısra: 1

Düşünce, fikir. II Hayāl.

Dil eyleyerek kākülūñ endīşe kırıldı
Sünbüllerūñ efzūñ gelüp şīşe kırıldı

endīşe-i ḡisū-vı dil-ārādan:

1. endīşe-i ḡisū-vı dil-ārādan: -+dan

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçının endīşesi.

Gönlül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişin olma o sevdâdan geç

endîşe-i müjeñ:

1. **endîşe-i müjeñ:**

Gazel 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kirpiklerinin endîşesi.

Endîşe-i müjeñ begüm itmez daķıķa fevt
Dilden mişâl-i 'akreb-i sâ'at gelür geçer

endîşe-i tedbîre:

1. **endîşe-i tedbîre: +e**

Gazel 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gamın çaresi.

'Abeş endîşe-i tedbîre tabîbâ düşme
Nâ-pezirâ-yı devâdur dil-i bîmâr-ı hevâ

endîšem:

1. **endîšem: -+m**

Gazel 7

Mısra: 10

Düşünce, kaygı, gam, keder, korku.

Gam-ı müfriṭ helâke Hâmidâ bādî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânîde endîšem şafâdur hep

endîšemüz:

1. **endîšemüz: +müz**

Gazel 140

Mısra: 1

Düşünce. II Kaygı, gam, keder.

Bir zamân endîšemüz 'arız-ı dil-dâr idi
Ḥâṭırımız bülbüli mâ'il-i gülzâr idi

endîşeñ:

1. **endîşeñ: +ñ**

Gazel 46

Mısra: 11

Kaygı, endîşe.

Hâmid endîşeñ ruh-ı cânân mîdur âyâ yine
Şîşe-i fikre nihâde verd-i ḥandânıñ mı var

endîşesiyle:

1. **endîşesiyle: -+si, -+y, -+le**

Gazel 145

Mısra: 3

Düşünce, hayal.

Gîsû-yı leyl-i renginüñ endîşesiyle hîç
Ey mâh kimse ḳaldı mı sevdâ getürmedi

endîşevi:

1. **endîşevi: +y, +i**

Gazel 15

Mısra: 10

Üzüntü, tasa.

Fîkr-i zülf ü gerdenuñ iḥrâc-ı ḥâṭır itmesem
Ḥâmid ol endîşeyi leyl ü nehâr itmek de güç

endîşe-zen-i çeşm-i siyekâr:

1. **endîşe-zen-i çeşm-i siyekâr:**

Gazel 89

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Endîşe veren suçlu gözler. II Sevgilinin gözleri.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyekâr olurum
Ḥavfım oldur ki ol efkâr ile bîmâr olurum

engüşt-i nevâzişle:

1. **engüşt-i nevâzişle: +le**

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parmakla okşamak.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevâzişle
Ṭabîbüm ḥasretüñle ḥaste vü bîmârdur göñlüm

enhâr:

1. **enhâr:**

Gazel 139

Mısra: 6

Irmaklar.

Ḥasret-i ḳaddüñ ile bâgda zâr itdükçe
Murğlar nûşa gelür zann idüp enhâr beni

enverî:

1. **enverî:**

Gazel 81

Mısra: 4

Açıklık, parlaklık. II Ünlü İran şairi.

Nikāt ü ma'ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fâ'ide tütalum Enverî imiş laḳabuñ

erbâb-ı hâcet:

1. erbâb-ı hâcet:

Gazel 70

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İhtiyaç sahibi.

Nâ-ümîdi râstî-i kâmete bâdî olur
İdemez erbâb-ı hâcet bûs-ı dâmendenden ferâğ

erbâb-ı kemâl:

1. erbâb-ı kemâl:

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Olgunluk ehilleri, olgun kişiler.

Zînete şarf-ı nigâh eylemez erbâb-ı kemâl
Yüri var nev-hevesüm aḫlâs u dîbâdan geç

erbâb-ı nazar:

1. erbâb-ı nazar:

Gazel 126

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakış sahipleri.

Ey perî âyîne-i ruḫsârûñ erbâb-ı nazar
N'ola tercîh itseler ḫurşîd-i raḫşân üstine

erbâb-ı sühân:

1. erbâb-ı sühân:

Gazel 103

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleme üstatları.

Qışsa-ı Mecnûn'ı nazm itmezdi erbâb-ı sühân
Ger zuḫûrumdan ḫaberdâr olsalardı bî-gümân

erbâb-ı tab'-ı müstakîmâsâ:

1. erbâb-ı tab'-ı müstakîmâsâ:

Gazel 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İyi ve doğru yaratılışlı kimseler.

Nihâlân-ı çemen erbâb-ı tab'-ı müstakîmâsâ
Ḥurâm-ı nâzuña ey serv-kâmet mübtelâdur hep

erür:

1. erür: -r

Gazel 100

Mısra: 8

Erimek, yok olmak.

'Aṭâ-yı büse-i lebden bu ictinâb nedür
Mişâl-i sükker erür mi dehânımızda bizüm

es'âr-ı 'asra:

1. es'âr-ı 'asra: +a

Gazel 110

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Asrın şiiirleri.

Eş'âr-ı 'asra nisbet ile nazmı Ḥâmid'ün
Mümtâzdur o mertebe ki zer ḫadîdden

esâs-endâz-ı şevk:

1. esâs-endâz-ı şevk:

Gazel 152

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mutluluğun asıl ölçüsü.

Temeldür çün binâ-yı neş'eye peymâne ey sâkî
Esâs-endâz-ı şevk ol ḫâtır-ı vîrâne ey sâkî

esb-i ğam-ı devrâna:

1. esb-i ğam-ı devrâna: +a

Nazm 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feleğin gam atı.

'Ömürlerdür ki ben esb-i ğam-ı devrâna pâ-mâlem
Yed-i kudretle ref'-i ḫâḳ-ı zillet eyle yâ Rabbî

esb-i kâm-ı dil-i bî-çâre:

1. esb-i kâm-ı dil-i bî-çâre:

Gazel 99

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çaresiz olan gönül atının arzusu.

Âh-ı ıstabl-ı tevaḳḳufda kalup pâ-beste
Esb-i kâm-ı dil-i bî-çâre ḫarûn oldı tamâm

esb-i nâzi:

1. **esb-i nâzî: +ı**

Gazel 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazlı at.

Esb-i nâzî rāhda üftādegānuñ üstine
Zerreveş rahm itmez ol şüh-ı dil-āver başdurur

2. **esb-i nâzî: +ı**

Gazel 111

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Naz attı. II Sevgili.

Üftādegān-ı ‘aşkı gehī pāy-māl için
Ādetdür esb-i nâzî gönül dil-berāne rān

eşcār:

1. **eşcār:**

Kaside 1

Mısra: 6

Ağaçlar.

Eyleyüp taşdıķ peygamberlüğün dirler idi
‘Azm-i rāh itdükçe eşcār ile aħcār es-selām

eşcār-ı digerden:

1. **eşcār-ı digerden: -+den**

Gazel 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Başka ağaçlar.

Herkese bir gūnedür feyz-i tecelli-i Hūdā
Olmaz eşcār-ı digerden tır illā gūşlar

eşek:

1. **eşek:**

Gazel 88

Mısra: 8

Eşek, merkep.

Şūfī bu ta‘aşşub saña bir fā‘ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

2. **eşek:**

Gazel 147

Mısra: 10

Eşek, merkep.

Ol serv-kād çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigāhuñ aşlı ne şūfī eşek gibi

eser:

1. **eser: -er**

Gazel 57

Mısra: 2

Esmek, esen.

Hevā-yı haţţ-ı ‘izār ile āh u zār iderüz
Müdām eser şavurur dehri pür-gübār iderüz

2. **eşer:**

Gazel 92

Mısra: 12

Eser, iz, nişan.

O mäh-pāreye kerrātla nigāh itdüm
Velī ne femden eşer var ü ne miyān buldum

3. **eşer:**

Gazel 100

Mısra: 6

Eser, iz, nişan.

O ğonce-fevzde hulkı mıdur bu bī-raħmī
Eşer mi yok yaħud āh u figānımızda bizüm

eser-i çeşm-i terümden:

1. **eşer-i çeşm-i terümden: +den**

Gazel 112

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çok ağlayan gözlerin eseri.

Bu mısra‘ ile fāħr iderüm kıddini görsem
Bir serv yetiştı eşer-i çeşm-i terümden

eser-i eşk-i dem-ālūdından:

1. **eşer-i eşk-i dem-ālūdından: -+ı, -+n, -+dan**

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kan bulaşmış gözyaşı .

Bülbülānuñ eşer-i eşk-i dem-ālūdından
Ğonce-i reste çok ammā femüñāsā fem yok

esheb-i nāzdan:

1. **eşheb-i nāzdan: +dan**

Gazel 148

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Naz attı. II Sevgili.

Leşker-i haţî-i siyehkârına mağlûb oldu
Eşheb-i nâzdan ol şûh-ı dil-âver düşdi

eşheb-i nâzı:

1. eşheb-i nâzı: +ı

Gazel 88

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nazik, narin at. II. Sevgili.

‘Uşşâkuñı pâ-mâl idecek meretebe sürme
Ey şâh-süvâr eşheb-i nâzı çekerek gel

esi:

1. eşi: +i

Gazel 136

Mısra: 6

Eş, benzer.

Göremez mişlini bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyinede ol mâhuñ eşi

esîr:

1. esîr:

Gazel 152

Mısra: 8

Tutsak, kul, köle. II Düşkün, vurgun.

Lebûñ fikriyle ben dil-hündan kaç‘ itme ihsânûñ
Esîr itdûñ dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâkî

2. esîr:

Gazel 18

Mısra: 7

Kul, köle. II Düşkün.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mümteni‘
Senden bu haste hâtırı itdiyse kim ba‘îd

esîrân:

1. esîrân:

Gazel 71

Mısra: 14

Esirler II Aşk tutsakları.

Zülf-i pür-çinine rabt olsa ‘aceb mi diller
Bend olur silsileye Hâmid esîrân şaf şaf

esîrân’est:

1. esîrân’est:

Gazel 9

Mısra: 8

Esirlerdir, tutsaklardır.

Be-fikr-i zülf-i siyehkâr-ı müşg-büy-ı turâ
Fütâdegân be-dâm-ı belâ esîrân’est

esîrân-ı ‘ilel:

1. esîrân-ı ‘ilel:

Gazel 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hastalıkların esiri.

Tabîbüm hâtır-ı mecrûhuma merhem-zen-i vaşl ol
Esîrân-ı ‘ilel zîrâ ki muhtâc-ı devâdur hep

esîr-i derd-i hicrânûñ:

1. esîr-i derd-i hicrânûñ: -+uñ

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdinin esiri.

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrânûñ mı var
‘Âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sâmânûñ mı var

esîr-i gam olmadan:

1. esîr-i gam olmadan: -madan

Gazel 55

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gam esiri olmak.

Yüsufâsâ tıfl-ı dil düşmişdi çâh-ı miñnete
Pîr-i Ken‘ân olmadan Hâmid esîr-i gam henüz

esîr-i kâküli:

1. esîr-i kâküli: -+i

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) saçlarının esiri. II Aşk.

Qaldı nigâh-ı rağbeti bî-çâre göñlümün
‘Âlem esîr-i kâküli bir şivekârda

esîr-i kâkül-i ham-der-ham:

1. esîr-i kâkül-i ham-der-ham:

Gazel 85

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım saçların esiri.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkül-i ham-der-ham olma gel

eşk:

1. eşk:

Gazel 93

Mısra: 4

Gözyaşı.

Tahtgâh-ı şâh-ı gam bir şehir-i kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mü giyâhumdur benüm

eşk çü bārân:

1. eşk çü bārân:

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yağmur gibi gözyaşı.

Ebrveş rûyına kim zülf-i perîşân dökülür
Dîdelerden boşanur eşk çü bārân dökülür

eşk-bârıyım:

1. eşk-bârıyım: +ı, +y, +um

Gazel 98

Mısra: 8

Çok ağlayan.

Bir gün olur yeşillenür 'avn-ı Hudâ ile
Rûy-ı zemîn-i kâm-ı dilûn eşk-bârıyım

eşk-i ceyhûn'ı:

1. eşk-i ceyhûn'ı: +ı

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ceyhun (nehri gibi) gözyaşları.

O serv-kâmetûn takbîle pâyın reh-güzârında
Revân itdüm dü-çeşm-i hasretümden eşk-i Ceyhûn'ı

eşk-i firāvānum:

1. eşk-i firāvānum: +um

Gazel 97

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çokça gözyaşı.

Görüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzârından
Dimiş ol serv-kâmet zevk-i seyr-i cüy-bâr itdüm

eşk-i hûnîn:

1. eşk-i hûnîn:

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Eşk-i hûnîn kıyâs itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

eşk-i revân:

1. eşk-i revân:

Gazel 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Akan gözyaşı.

Rûy-mâl it ki o kadar kalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

eşk-i revânımızda:

1. eşk-i revânımızda: +ımız, +da

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Akıp giden gözyaşı.

O hâşiyet mi var eşk-i revânımızda bizüm
Zuhûr-ı mîve ide büstânımızda bizüm

eşk-i revānum:

1. eşk-i revānum: +um

Gazel 114

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akan gözyaşı.

Serv-i nâzum hâşılı bağ-ı temennâda müdâm
Cüst-cü eyler seni eşk-i revānum sū-be-sū

2. eşk-i revānum: -+um

Gazel 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Akan gözyaşı.

Rûy-mâl-i kademüñçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revānum Cāvîd

eşk-i teriyle:

1. eşk-i teriyle: +ı, +y, +le

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Terli gözyaşı ile.

Eşk-i teriyle hândağ-i küyüñ pür eyleyüp
Ağyardan seni gice Hâmid hirâs ider

esküm:

1. **esküm:** +üm

Gazel 87

Mısra: 5

Gözyaşı.

Olur elbetde bâ'îş hândeğ-i la'lüne eşküm
Güşâdî-i derûn-ı gönceyi mevķûf-ı bârân bil

2. **esküm:** +üm

Gazel 92

Mısra: 5

Gözyaşı.

Akardı küyına eşküm hayâl-i zülfi ile
Varup o qaraları baħr-ı bî-kerân buldum

3. **esküm:** +üm

Gazel 124

Mısra: 7

Gözyaşı.

O rütbe eşküm efzûn oldu kim derd-i firâķuñla
Yanında ey dūr-i baħr-i melâhat heft deryâ ne

4. **esküm:** -+üm

Gazel 33

Mısra: 7

Gözyaşı.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

eskümken:

1. **eskümken:**

Gazel 103

Mısra: 3

Gözyaşı.

Ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña eşkümken sebeb
Bâğ-ı kuyuñdan beni dūr itdûñ ey serv-i revân

eskümüñ:

1. **eskümüñ:** -+üm, -+üñ

Gazel 31

Mısra: 9

Gözyaşı.

Eşkümüñ ey şüh-ı neccârum güzergâhında tâ
Böyle bünyâd itdigüñ kâşâne deryâluķ nedür

esrârdur:

1. **esrârdur:** +dur

Gazel 54

Mısra: 2

Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.

Derûn-ı sînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nükte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

esrâr-ı düvel-mahrem:

1. **esrâr-ı düvel-mahrem:**

Tarih 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Yasak devletlerin sırrı.

Ėulüb-ı nâsdan ol hafvı def' a eyledi himmet
Binâ-yı mahzen-i nevre o esrâr-ı düvel-mahrem

esrâr-ı hallâķ-ı cihândur:

1. **esrâr-ı hallâķ-ı cihândur:** +dur

Gazel 84

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dünyâyı yaratan sır.

Sâyesi düşdügi Ėâķı 'anber-i sârâ ider
Öyle bir esrâr-ı Ėallâķ-ı cihândur perçemün

es-selâm:

1. **es-selâm:**

Kaside 1

Mısra: 6

Selâm olsun!.

Eyleyüp taşdıķ peygamberlüğüñ dirler idi
'Azm-i râh itdükçe eşcâr ile ağcâr es-selâm

esüp:

1. **esüp:** -üp

Gazel 7

Mısra: 5

Havanın bir yönden bir yöne akması, rüzgar olmak.

Esüp mahşûd-ı müşğ zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan
Beni Ėâtır-perîşân eyleyen bâd-ı şabâdur hep

esvâ-vı selâse:

1. **esvâ-yı selâse:**

Gazel 14

Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Üç şey.

‘Aşkuma oldu bu eşyâ-yı şelâse bâdî
Çeşm ü hâl-i siyeh ü zülf-i dü-tâ bir iki üç

etubbâ:

1. **eṭṭebbâ:**
Gazel 131
Mısra: 1
Tabipler, hekimler.

Alur deste eṭṭebbâ nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bî-tābūm ammā yār gördükçe

etibbādan:

1. **eṭṭebbādan:** +dan
Gazel 113
Mısra: 6
Doktorlar.

‘İlâcî derd-i hicrānuñ vişāl-i yār imiş ancak
Dil-i bīmāruma şāfî cevāb aldum eṭṭebbādan

etubbâ-yı zemâne:

1. **eṭṭebbâ-yı zemâne:**
Gazel 54
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Zamane hekimler.

Eṭṭebbâ-yı zemâne ser-te-ser tedbîrine ‘âciz
Felekler başum üzre ‘illet-i devvârdur sensiz

etrâfuma:

1. **eṭṭrâfuma:** -+um, -+a
Gazel 155
Mısra: 7
Yanlar, taraflar. II Çevre, dolay.

Cem’ ola eṭṭrâfuma pervânegân
Ol kadar ‘aşkuñ ile yandur beni

evlâdı:

1. **evlâdı:**
Gazel 81
Mısra: 9
Bir kimsenin oğlu veya kızı.

Senüñ gibi güzel evlâdı perveriş kılmış
Garaž mı idi ‘aceb Hâmidâ’ya ümm ü ebüñ

evler:

1. **evler:** +ler
Gazel 24
Mısra: 14
Ev.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i ‘uşşâk-ı dil-efgâra çok evler başdurur

evrâk-ı gülden:

1. **evrâk-ı gülden:** +den
Gazel 96
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gül yaprakları.

Tahrîr ü kayda vaşf-ı ruḥ-ı al-ı dil-beri
Evrâk-ı gülden olmalı bir defter isterüm

evşâfın:

1. **evşâfın:** +ın
Nazm 8
Mısra: 3
Vasf, özellik.

Gîsü-yı leyl-i rengînüñ evşâfın ol mehûñ
Ehl-i süḥan da yazsa perîşân okur yazar

evşâfını:

1. **evşâfını:** +ın, +ı
Nazm 4
Mısra: 4
Vasf, özellik.

Dil-i şeydâ gice her ḥarfde bir âh çeküp
Ḳaralar kâkülüñ evşâfını dîvân ile

evvel:

1. **evvel:**
Gazel 45
Mısra: 6
Önceden.

Tâ cezb idince bir dili ‘arz-ı cemâl ider
Evvel ‘ayân soñra sitemger nihân olur

2. **evvel:**
Gazel 147
Mısra: 1
Önceden.

Evvel bize teveccüh iderdüñ melek gibi
Döndüñ raķibe meyl idüp āhır felek gibi

evvelce:

1. **evvelce:**

Gazel 60

Mısra: 3

Önceden.

Görmezse başınıñ eger evvelce çāresin
Vardur raķibe eyleyecek bir külāhımız

evveli:

1. **evveli:-+i**

Gazel 36

Mısra: 4

Önce, ilk, birinci, ibtida, başlangıç.

Hudā tecelli [ile] eylesün mücāzātuñ
Ne āhırı bulunur fikrümün ne evveli var

evvelün:

1. **evvelün: +üñ**

Gazel 108

Mısra: 3

Önce. II Eski, geçmiş.

Hať-āverlük deminden şor o şūhuñ evvelün bilmem
Taşarruf ehlin istifşār iderler hep zamānından

ey:

1. **ey:**

Gazel 6

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Var söyle ey bād-ı şabā ol yār-ı cān-ı bī-vefā

2. **ey:**

Gazel 6

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey Hāmid-i şāhib-emel rabť-ı dile virme hālel
Haķ'dan ümīdün kesme gel vāsi'dür elťāf-ı Hudā

3. **ey:**

Gazel 7

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Nihālān-ı çemen erbāb-ı tab'-ı müstaķīmāsā
Hırām-ı nāzuña ey serv-ķāmet mübtelādur hep

4. **ey:**

Gazel 8

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Saña lāyık budur yek-rüz-ı çār-dehde ey meh-rū
Berāy-ı intizām-ı 'āşıkān tertīb-i dīvān it

5. **ey:**

Gazel 10

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey āh itme te'sīr ol şīvekāre rahm it
Bağışla ol per'iyi 'uşşāk-ı zāra rahm it

6. **ey:**

Gazel 10

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Rāh-ı cefāda pā-māl itme semend-i nāza
Ey şeh-süvār-ı nāzum ben hāksāra rahm it

7. **ey:**

Gazel 10

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Oldum nice zamāndur maħmūm-ı nār-ı hicrān
Bul ey řabīb-i cānum bu derde çāre rahm it

8. **ey:**

Gazel 12

Mısra: 12

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Rūy-māl it ki o kadar kalmaya cāy hālī
Meded ey eşk-i revān kūy-ı dil-ārādan geç

9. **ey:**

Gazel 14

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haťā bir iki üç
Yeter ey şūh yeter cevır ü cefā bir iki üç

10. **ey:**

Gazel 16

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey şeh-i mülk-i şafâ başuñ içün irsâl it
Reh-zenân-ı gamuñ ayağına fermân-ı feraḥ

11. ey:

Gazel 18

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bir kerre būs-ı pâyüñe şâyeste olmaduḥ
Ey mäh-ı burc-ı ḥüsñ güzâr itdi bunca 'îd

12. ey:

Gazel 19

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Kāse-i ḳalbümi bir rütbe şikest itdüñ kim
Gayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenād

13. ey:

Gazel 20

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey benüm rişte-i pür-tâb ü tüvānum Cāvîd
Bâ'îs-i derd-i dilüm âh u figānum Cāvîd

14. ey:

Gazel 20

Mısra: 16

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ḳılma endāḥte-i saḥne-i pehnâ-yı firāk
Tırveş Ḥāmid'i ey ḳaşı kemānum Cāvîd

15. ey:

Gazel 21

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

İḳlîm-i dil-i Ḥāmid'i yek-ḥamlede 'aşḳuñ
Ferzâne-reviş zûr ile zabt eyledi ey yâr

16. ey:

Gazel 27

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Şefḳat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuñda
Ḳār-deh sâlde bi'llāh bu bārān bir olur

17. ey:

Gazel 28

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Senden peyām-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vaḳt-i şeherde Ḥāmid-i şeydā recâ eder

18. ey:

Gazel 30

Mısra: 13

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Nigāh-ı ḥasret ü 'arz-ı maḥabbet ey Ḥāmid
O şūḥa eyleme eller yanında 'ār gelür

19. ey:

Gazel 31

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Eşḳümüñ ey şūḥ-ı neccārum güzergāhında tā
Böyle bünyād itdigüñ ḳaşāne deryālūḥ nedür

20. ey:

Gazel 33

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey şabā vaşf ü beyān eyle bu ben miskîne
Ḳîn-i zülfinde olan rāyiḥa vü bû nedür

21. ey:

Gazel 36

Mısra: 13

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bu kūh-ı hem-ser-i eflāk-ı 'aşḳuñ ey Ḥāmid
Ne nerdbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

22. ey:

Gazel 37

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ḡarazuñ ḡayrılarla ülfetden
Baña ey bî-vefā eziyetdür

23. ey:

Gazel 40

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ferāḡāt eyledüm şemm-i gül ü sünbülde ey Ḥāmid
Benüm bir verd-i bāḡ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

24. ey:

Gazel 43

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Remād itdüñ derünüm püte-i ğamda yakup cismüm
Senüñ ey sîm-ten var ise ğalbüñ âhen olmışdur

25. ey:

Gazel 43

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hayâl-i kâmet-i bālâ-yı mevzûnuñla ey meh-rû
Dil-i sūrâh-ı sînem ğâyet a'lâ ney-zen olmışdur

26. ey:

Gazel 46

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Farı-ı sevdâ levnünü ey dil siyeh-fâm eylemiş
Bir cefākâr âfet-i zülf-i perîşānuñ mı var

27. ey:

Gazel 46

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ol mehûñ ey dil ğubâr-ı pāyuñ eylersin taleb
Lâyık ol iksîre ammâ çeşm-i giryānuñ mı var

28. ey:

Gazel 46

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bâb-ı 'iklîm-i derünümde duĥûl itmekdesin
Bilsem ey serdâr-ı ğam destüñde fermānuñ mı var

29. ey:

Gazel 46

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Rûzedârân-ı hevâñ içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zâdem senüñ bir dāhî şa'bānuñ mı var

30. ey:

Gazel 47

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ķuyûd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkûl olur

31. ey:

Gazel 48

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Der-h'âb ğam ü miĥnet ü endüh u belâsuñ
Ey dîde-i baĥt-ı dil uyan bunca zamāndur

32. ey:

Gazel 48

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey Hâlık-ı bî-çün-ı semâvât ĥalâş et
Miĥnet beni öldürdi amân bunca zamāndur

33. ey:

Gazel 51

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bir zamân Hâmid ile baĥş-i lebûñ eyler idük
Yine ey ğonca-dehen baĥşimüz ol bâbdadur

34. ey:

Gazel 53

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ne ĥâşiyet var o şûĥuñ ruĥında ey Hâmid
Ki bir nigâh ile biñ çeşm-i 'âşıkân açılır

35. ey:

Gazel 54

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâk-ı zâra ey kâdi mevzûn
Delinmiş baĥrı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

36. ey:

Gazel 55

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey kemân-eburî ĥadeng-endâz-ı müjġân olma kim
'Arâk-ı dilden neşter-i ğamzeñle cârî dem henüz

37. ey:

Gazel 58

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Seyr-i çeşmân-ı siyâhuñ için ey nûr-ı başar
Âhuvân deşt-be-deşt olmada püyân şeb ü rûz

38. ey:

Gazel 61

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sürme semend-i nâzuñı süy-ı cefâya gel
Ey şeh-süvâr-ı işve fezâ-yı vefâda gez

39. ey:

Gazel 61

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ol kaşları kemâna aman olma müntehî
Ey tîr-i âh Hakk'ı severseñ hevâda gez

40. ey:

Gazel 61

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey cevher-i merâm seni ben de ba'd-ez-în
Rağbet idersem almağa sük-ı behâda gez

41. ey:

Gazel 61

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Pîrâmen-i derûnına gel Hâmid'ün müdâm
Ey fikr-i dost cânib-i beyt-i Hudâ'da gez

42. ey:

Gazel 62

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bâ'îs-i rahmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesâk üzre bu dîvâne heves

43. ey:

Gazel 19

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Gülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gonce-i kâm-ı dilüm olmadı hayfâ ki güşâd

44. ey:

Gazel 66

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Qıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler 'aceb
Zebrden nakşuñı her şafha-i dîvâra ğarâz

45. ey:

Gazel 68

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sen de ey serv-i gülistân-ı behâ meyl it aña
Kâmetün seyr eyleyüp itmiş dil-i dîvâne hâz

46. ey:

Gazel 69

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sen 'arz-ı cemâl eyleseñ ey mäh-ı muşavver
Nakş eylese dîdâruñı dîvâra ne mâni'

47. ey:

Gazel 70

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Dil nice ey âteşin-ruhsâr ider senden ferâğ
Eylemez pervâne hark-ı şem'-i rûşenden ferâğ

48. ey:

Gazel 74

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bundan a'lâ bize devlet mi olur ey Hâmid
Nâzım-ı vak'a-i sultân-ı şehîdân olduk

49. ey:

Gazel 75

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Seyf-i zer-kaşba-i ebrûsı ile ey Hâmid
Hâtırum olmaya mecrûh benüm bir dem yok

50. ey:

Gazel 76

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ola lāyık mıdur ey nā'im-i gül-pister-i nāz
Şubha dek dīdelerüm her gice bī-dār-ı firāk

51. ey:

Gazel 76

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Yine ey kaşları yā hem-çü kemān kıldı dü-tüy
Kāmet-i Hāmid-i gam-h'arı yetiş nār-ı firāk

52. ey:

Gazel 77

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey serv-i nāz mā'il-i reftāruñum senüñ
Cān-dāde-i leṭāfet-i güftāruñum senüñ

53. ey:

Gazel 78

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Mübtelāyum pendüñ ey vā'iz baña kār eylemez
Seyr-i bağ u sāz ü maḥbūba mey-i gül-fāma dek

54. ey:

Gazel 80

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bezme gelsek ne dem ey nūr-ı başār gamzelerüñ
İbtidā şoḥbeti ḥaṇçerden açar gamzelerüñ

55. ey:

Gazel 80

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bilmem ey ruḥları reşk-i gül-i ter gamzelerüñ
Kānuma girmeye niyyet mi ider gamzelerüñ

56. ey:

Gazel 82

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey şeh-i mülk-i behā emr ile virsünler emān
Hāmidüñ aldı dilüñ bunca zamāndur gözlerüñ

57. ey:

Gazel 84

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Her ne semte çekseñ ey meh Hāmid-i şeydā gelür
Bend ü zencir-i dil-i dīvānegāndur perçemüñ

58. ey:

Gazel 85

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Nā-gāh bezm-i ḥāşımuzı rüşen it bu şeb
Ey māh-pāre muntazır-ı peyğām olma gel

59. ey:

Gazel 85

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Mihr-i'izār-ı dil-bere bel bel bakup müdām
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükā pür-nem olma gel

60. ey:

Gazel 85

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hāmid gibi bir āfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esir-i kākül-i ḥam-der-ḥam olma gel

61. ey:

Gazel 86

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Açıl ey gönçe-fem meclisde nüş it sāğar-ı mül gül
Bu çin çin ebrüdan ne ḥāşıl dā'imā gül gül

62. ey:

Gazel 86

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Saḥa kim dirse sünbül zülf-i müşgīnünle hem-büdur
O jā-jāy istihzā it ey jülīde-kākül gül

63. ey:

Gazel 87

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ser-ā-ser dilleri efkār-ı zülfünle perişān bil
Netice ḥüsnüne dünyāyı ey meh-pāre ḥayrān bil

64. ey:

Gazel 88

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ƙalduƙ ŧeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daħi ey mihr-i felek gel

65. ey:

Gazel 88

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

‘Uŧŧāƙuñı pā-māl idecek mertebe sürme
Ey ŧāh-süvār eşheb-i nāzı çekerek gel

66. ey:

Gazel 88

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Çağurma raƙıbi yanuña ey bere-i nāz
Eyler saña ol gürg-i belā hile vü dek gel

67. ey:

Gazel 88

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey seng-dil it Hāmid-i müstāƙuña ŧefƙat
Hecrūñ anı bī-ƙāƙat ü tāb eyledi pek gel

68. ey:

Gazel 89

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hat gelüp ‘ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülŧen-i hüsnde dirdüñ gül-i bī-hār olurum

69. ey:

Gazel 92

Mısra: 13

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

O mest-i nāzumuñ inkār olunmaz ey Hāmid
Maħabbetinde ‘aceb neŧ’e-i nihān buldum

70. ey:

Gazel 95

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ruħuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem giryān olur çeŧmüm
Budur havfum ki ey gül-çehre bir gün ƙan olur çeŧmüm

71. ey:

Gazel 95

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ne hāletdür seni gördükçe dā‘im ey perī-ruħsār
Hiçābından derün-ı pīle de pinhān olur çeŧmüm

72. ey:

Gazel 95

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ʀarāvet-yābi-i verd-i ruħ-ı ālūñ içün ey meh
Miŧāl-i ebr-i nīsān sākib-i bārān olur çeŧmüm

73. ey:

Gazel 95

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Temāŧāya senüñ ey nev-nihāl ‘işve-i ref̧āruñ
Nigāh-endāz-ı ŧāhn-ı gülŧen ü bostān olur çeŧmüm

74. ey:

Gazel 96

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Teŧmīm-i hāl-i gerdenuñ ey dil-ber isterüm
Tebhūr içün dimāğ-ı dili ‘anber isterüm

75. ey:

Gazel 100

Mısra: 13

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

‘Aceb mi itmeseler rağbet ehle ey Hāmid
Ƙadir-ŧinās mı ƙaldı zamānımızda bizüm

76. ey:

Gazel 103

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ser-fırāzī-i ƙad-ı dil-cüña eşkümen sebep
Bāğ-ı kuyuñdan beni dūr itdüñ ey serv-i revān

77. ey:

Gazel 104

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Seyr iden ruhsârûn ey tûfî-zebân âyîneden
Zann ider mihrûn tûlû' uñ bî-gümân âyîneden

78. ey:

Gazel 105

Mısra: 11

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey perî dâ'im alup destûne bir âyîne
Kendi ruhsârîñı seyr it güle olma nigerân

79. ey:

Gazel 107

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Senûñ ayağûña ey pîr-i mey-fürûş-ı emel amân
Piyâle şun baña def'-i humâra geldüm ben

80. ey:

Gazel 112

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hâk olduğı demde reh-i 'aşk içre vücüdüm
Ey bād-ı muhālîf beni ayırma yerümden

81. ey:

Gazel 112

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey şüh giriftâr olalı zülfüne göñlüm
Farq eyleyemem şamumı aşlâ seherümden

82. ey:

Gazel 114

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Dest-i cevruñle girîbân ki taḥammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daḥi ey şüh şâyân-ı rüfû

83. ey:

Gazel 115

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Kākül mi 'izârûndaki ey mäh nedür bu
Yâ sünbül-i jülîde midür âh nedür bu

84. ey:

Gazel 115

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Her dem baña bir gûne elem olmada 'arîz
Ey kâdir ü kayyüm olan Allâh nedür bu

85. ey:

Gazel 115

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey azlam ü bî-raḥm Yezîd itdigüñ ef'âl
Ferzendine Zehrâ'nuñ a güm-râh nedür bu

86. ey:

Gazel 115

Mısra: 12

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hâmid gibi kim görse cemâlûñ olur 'aşîk
Ey şüh-ı cefâ-cüy-ı sitem-h'âh nedür bu

87. ey:

Gazel 117

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ağyâra va'deler virüp ey şüh vaşl için
Almaḥ revâ midur niçe biñ kerre benden âh

88. ey:

Gazel 117

Mısra: 12

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bâğ-ı ümîd-i Hâmid'e bir kerre gelmedüñ
Âh ey gül-i nihâl-i edeb âh senden âh

89. ey:

Gazel 121

Mısra: 13

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bu nazm-ı pākûñi tanzîr iderse ey Hâmid
Kelâm-ı Nâşîd-i ḥâzır-cevâbı seyr eyle

90. ey:

Gazel 123

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Beni ez-behr-i da‘vet sübha-gerdân-ı keder itme
Perîveş cismûn ey gül-çehre pinhân-ı nazar itme

91. ey:

Gazel 123

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Güzâr-ı ‘ömrümün fikriyle ben mağmûm iken her gâh
Yüri var bir taraftan sen de ey sâ‘at haber itme

92. ey:

Gazel 124

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Saňa ben zârî gamz eyler imiş dâ‘im rakıb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytâna

93. ey:

Gazel 124

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

O rütbe eşküm efzûn oldu kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dür-i baħr-i melâhat heft deryâ ne

94. ey:

Gazel 125

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

‘Arz eyle çeşm-i Hâmid’e rüy-ı münevverün
Ey muhbir-i yegâne-i hayrû‘l-beşer gice

95. ey:

Gazel 126

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey perî âyîne-i ruhsârûñ erbâb-ı nazar
N’ola tercîh itseler ħurşîd-i rahşân üstine

96. ey:

Gazel 127

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Gel ey gül penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet baş
Fezâ-yı sînem üzre zaħm-ı ħun-efşân açıldukça

97. ey:

Gazel 127

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ruħuñdan sen de ref‘ it zülf-i şeb-rengün seher ey mâh
Çekilüp perdesi âyîne-i devrân açıldukça

98. ey:

Gazel 129

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Mâlik olsamdı saňa ey Yûsuf-ı Mısr-ı behâ
Baňa olmazdı ‘adıl efrûzî-i dînârdâ

99. ey:

Gazel 129

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Yûsuf-ı Mısr-ı behâsîn saňa nâ-zîbendedür
Gezmek ey cân-ı ‘azîzüm sük ile bâzârdâ

100. ey:

Gazel 131

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Derûnuñ seng-i ħarâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dâd
Beni rahm eylemezsın künc-i gamda zâr gördükçe

101. ey:

Gazel 133

Mısra: 13

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Derûndan gamı sa‘y eyle men‘e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

102. ey:

Gazel 138

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Yâre takrîrde lerezende-dehensin derdün
Ey dil-i zâr saňa lâhık olur ‘âr gibi

103. ey:

Gazel 138

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bildüğüm gerçi hezâra çıkar ey gonce-dehen
Gayr-ı ma‘lûm dahı bendelerün var gibi

104. ey:

Gazel 139

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ser-be-bālīn-i elem görmesün ağyār beni
İtme ey rūḥ-ı revān hecr ile bīmār beni

105. ey:

Gazel 139

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Senden ey ğamzesi ḥūn-ḥ`ār cüdā olmaz dil
Tig-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

106. ey:

Gazel 141

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perī-ruḥsār
Raḳīb-i seg seni germ-ābeye nihān mı ḳodı

107. ey:

Gazel 144

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Fıkr eylerem hemiṣe ruḥ-ı āl-i ālūñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç ḥayālūñi

108. ey:

Gazel 145

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Gīsū-yı leyl-i renginūñ endiṣesiyle hiç
Ey māh kimse ḳaldı mı sevdā getürmedi

109. ey:

Gazel 146

Mısra: 5

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Giceler ey bülbul-i dil nāle vü feryād idüp
Ḥ`ābdan yok yire bī-dār itme ol ğonce-femi

110. ey:

Gazel 150

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Kelām-ı refteyi añma bu dil-figāra daḥi
Zamān var ey meh-i burc-ı behā bahāra daḥi

111. ey:

Gazel 151

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ḥāmid düşeli aşkuña ey ğonce-dehānum
Bülbül gibi her laḥza kılar nāle vü zārı

112. ey:

Gazel 152

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Temeldür çün binā-yı neṣ`eye peymāne ey sāḳī
Esās-endāz-ı şevḳ ol ḥātır-ı vīrāne ey sāḳī

113. ey:

Gazel 152

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Temeldür çün binā-yı neṣ`eye peymāne ey sāḳī
Esās-endāz-ı şevḳ ol ḥātır-ı vīrāne ey sāḳī

114. ey:

Gazel 152

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sürilsün baḡs-i la`lüm bezm-i meyde dā`imā dirsün
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sāḳī

115. ey:

Gazel 152

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Dirġ itmek neden peymāne-i leb-rīz-i şahbāyı
Resimdür kāsṭī cirm-i meh-i tābāna ey sāḳī

116. ey:

Gazel 152

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Lebūñ fikriyle ben dil-ḥūndan ḳaṭ` itme iḥsānuñ
Esīr itdūñ dili çün bir ğam-ı pinhāna ey sāḳī

117. ey:

Gazel 152

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Olur içdükçe şahbâ şu 'le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyun hiç sîne-i süzâna ey sâkî

118. ey:

Gazel 152

Mısra: 12

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hele sen Hâmid-i mağmûm u zâra cām şun tırma
Budur ancak devâ-yı ter gâ-m-ı devrâna ey sâkî

119. ey:

Gazel 155

Mısra: 6

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

H'âb-ı girân-ı gâ-m ü endühdan
Pekçe çal ey sâ'at uyandır beni

120. ey:

Gazel 155

Mısra: 9

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Derdini şor Hâmid'ün ey mâh-rû
Bir şeb tâ şubh boşandır beni

121. ey:

Gazel 156

Mısra: 4

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Muqaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'is olmuşdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebep şimdi

122. ey:

Gazel 156

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Senün kâruñ degöldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urusuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

123. ey:

Gazel 156

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Daḥi ḥaṭ almadı mâh-ı ruḥın çün hâle âgûşa
'Ayıbdur büse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

124. ey:

Kaside 1

Mısra: 1

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey gubâr-ı maḳdemi kuḥl-ı dü-çeşm-i ḥâş u 'âm
V'ey vücüd-ı eşrefi bâdî-i eflâk ü nizâm

125. ey:

Kaside 1

Mısra: 17

Ey, seslenme edatı.

Ey ṭabîb-i ḥastegân-ı ehl-i dîn it der-cezâ
Hâmid-i bîmârı dârü-yı şefâ'atle be-kâm

126. ey:

Tahmis 1

Mısra: 8

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Bakamam pâdişehüm rûyına senden digerün
Ey iden kâdrini işkeste ruḥıyla kâmerün

127. ey:

Tahmis 1

Mısra: 21

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Hâmidâsâ vâṭanın terk idüp ey serv-i ḥurâm
'Aşk ile oldı anuñ ḥâl ü dil-i zârı tamâm

128. ey:

Nazm 5

Mısra: 3

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sîb-i zekân ü ḥâl-i ruḥı vaşfını ey dil
Güş itmesün a'dâ dehene alma ḥab eyle

129. ey:

Beyit 1

Mısra: 1

Ey, seslenme edatı.

Ey Mesîḥâ'yı zuhûra getüren Meryem'den
Eyle iḥrâc dili çâh-ı 'amîḳ-ı gâmdan

130. ey:

Gazel 5

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey serv-i bāğ-ı hüsni ü leṭāfet dem-i hırām
Dībā gerek bu kāmete hārā neden revā

131. ey:

Gazel 5

Mısra: 10

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Sen şīşe-i ümīd-i dil-i nā-kesāne zīb
Olmaḡ hemīşe ey gül-i ra' nā neden revā

132. ey:

Gazel 117

Mısra: 2

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

İtse ne dem şudūr pūr-āteş dehenden āh
Üftādeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden āh

133. ey:

Gazel 117

Mısra: 7

Seslenme edatı. II. Sevgiliye seslenme.

Ey Yūsuf-ı erīke-i Mısr-ı behā vü nāz
Delv-i dili düşürdüm o çāh-ı zekāndan āh

eyā:

1. eyā:

Gazel 20

Mısra: 14

Ey. II. Sevgili.

Bu sūḡan-sāzi-i murğ-ı dil-i nālāna sebeb
İ'tibāruñdur eyā ḡonce-dehānum Cāvīd

2. eyā:

Gazel 39

Mısra: 5

Ey. II. Sevgili.

Maḡrūr-ı rif'at olma eyā mest-i 'izz ü cāh
Bu neş'e-i piyāle-i devlet gelūr geçer

eyle:

1. eyle:

Gazel 65

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Yusufāsā 'āzım-ı hāmūn iken itdi sūḡūt
Eyle ya Rab ḡöñlüm ol çāh-ı zenaḡdāndan ḡalāş

2. eyle:

Gazel 114

Mısra: 3

Yapmak, etmek.

Āteş-i ḡahruñla eyle ḡabrini nār-ı caḡīm
Kim ise āl-i Resūl-i Ekrem'e ya Rab 'adū

3. eyle:

Beyit 1

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Ey Mesīḡā'yı zuhūra getüren Meryem'den
Eyle iḡrāc dili çāh-ı 'amīḡ-ı ḡamdan

eyledi:

1. eyledi:--di

Gazel 88

Mısra: 12

Etmek, eylemek.

Ey seng-dil it ḡāmid-i müştāḡuña şefḡat
Hecrūñ anı bī-tāḡat ü tāb eyledi pek gel

2. eyledi:--di

Gazel 118

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

ḡāmid'ūñ sa'yi nice nerm itmez ol sengīn-dili
Eyledi Kūh-kenūñ kuhsār elinden āh āh

3. eyledi:

Kaside 1

Mısra: 14

Etmek, eylemek.

Sāḡ-ı 'arşuñ şafḡasında ismūñi Rabb-ı 'alīm
Eyledi nām-ı laṭīfiyle muḡārin irtikām

4. eyledi:--di

Tarih 1

Mısra: 29

Etmek, eylemek.

ḡulüb-ı nāsdan ol ḡafvı def'a eyledi himmet
Binā-yı maḡzen-i nevre o esrār-ı düvel-maḡrem

eyledi fehm:

1. eyledi fehm:

Gazel 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fehm eylemek, anlamak.

Râz-ı 'aşk-ı dilümi eyledi fehm ol bî-dâd
Dostlar n'ışliyeiüm taş-ı men ez-bâm üftâd

eyledük:

1. **eyledük:** *-dük*

Gazel 62

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Bâ'îş-i rahmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de neşak üzre bu dîvâne heves

eyledükçe:

1. **eyledükçe:** *--dükçe*

Gazel 67

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Sen eyledükçe gayrılara âşnâ nigâh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelâ zabıt

2. **eyledükçe:** *--dükçe*

Gazel 147

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Ol serv-kaç çemende baña eyledükçe meyl
Kec kec nigâhuñ aşlı ne şüfî eşek gibi

eyledükçe güşâd:

1. **eyledükçe güşâd:**

Gazel 47

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Açmak.

Nikâb-ı verd-i ruh-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler gönül ki bülbül olur

eyledükde:

1. **eyledükde:** *--dük, --de*

Gazel 65

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Eyledükde Hâmidâ bu hâkdândan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cândan halâş

eyledüm:

1. **eyledüm:** *-dû +m*

Gazel 41

Mısra: 10

Eylemek.

Oldı rîzân nazrada hûn-ı sirişküm güşına
Eyledüm âvîhte yâkûtdan mengüşlar

2. **eyledüm:** *--dû, --m*

Gazel 67

Mısra: 9

Yapmak, etmek.

Ğavvâş-ı bañr-ı 'aşk olalı Hâmid eyledüm
Bir gevher-i yegâne-i 'âlem-behâ zabıt

eyledün:

1. **eyledün:** *--dû, --ñ*

Gazel 66

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Oldı çâr-ebru diyenler saña hep nâ'il-i kâml
Eyledün Hâmid-i nâ-çâr-ı şenâkâra garaž

eyleme:

1. **eyleme:** *-me*

Gazel 30

Mısra: 14

Yapmak, etmek.

Nigâh-ı hasret ü 'arz-ı mañabbet ey Hâmid
O şûha eyleme eller yanında 'âr gelür

2. **eyleme:** *--me*

Gazel 70

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Eyleme bir lañza Hâmid terk-i tañşıl-i kemâl
Mâhir olmaz gül ider bedâ' itdügi fenden ferâğ

3. **eyleme:** *-me*

Gazel 109

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Emrünü eyleme nâ-ehle sipariş zîrâ
Âlet-i kâviş-i çâha bedel olmaz süzen

eyleme ta'cîl:

1. **eyleme ta'cîl:**

Gazel 44

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Acele ettirme, çabuklaştırma.

Bî-hude eyleme ta'cîl berây-ı maṭlab
Vaḳti geldükde olur bâr-ı dıraḥtan dökilür

eylemeden:

1. eylemeden:--meden

Gazel 49

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriğ oldı dil
Seyr-i ruḥuñ sineñ gice ḥükm-i ḳamer virür

2. eylemeden:--meden

Gazel 66

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre ğaraž
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra ğaraž

3. eylemeden:--meden

Gazel 66

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

İltifât eylemeden böyle begüm aġyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i ğam-ḥ'âra ğaraž

eylemedüm:

1. eylemedüm:--me, --dü, --m

Gazel 29

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Bilmem ne yapıd eylemedüm ḥayliden su'âl
Ḥâmid-i dil-i şikestemüz ol sîm-berdedür

eylemek:

1. eylemek: -mek

Gazel 1

Mısra: 4

Yapmak, etmek.

İmtizâc-ı âteş ü kibrîr ger ḳâbil ise
Eylemek nâ-ehl ile mümkindür ünsiyyet baña

2. eylemek:

Gazel 105

Mısra: 10
Etmek, eylemek.

Şîşede âteş-i süzendeyi ḥıfz itmekdür
Eylemek zâr-ı ğam-ı 'aşḳı derûn içre nihân

eylemekden:

1. eylemekden:--den

Gazel 142

Mısra: 3

Etmek. II Eylemek(yönelmek bağlamında).

Eylemekden fâriğ oldum Ka'be-i küyuñ ṭavâf
Bî-ḥuzûr eyler diyü feryâd ü efgânım seni

eylemem:

1. eylemem: -me, -m

Gazel 98

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Bî-hûde eylemem ḳafes-i ğamda nâleler
Bir ğonce-i ḥadıḳa-i ḥüsnüñ hezâriyum

2. eylemem:--me, --m

Gazel 117

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Ḥaṭdur sebep siyâhî-i baḥta degül ruḥuñ
Gülden şikâyet eylemem ammâ dikenden âh

3. eylemem:

Gazel 122

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Eylemem yoḥsa şekve çün digerân
Bir degül ğam hezâr var dilde

eylemez:

1. eylemez:--mez

Gazel 68

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Şâh-ı 'âdil zevk-yâb olmaz gedâya zulmdan
'Âşıkça cevır ü sitemden eylemez cânâna ḥaz

2. eylemez:--mez

Gazel 70

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Dil nice ey âteşin-ruhsâr ider senden ferâğ
Eylemez pervâne hark-ı şem‘-i rüşenden ferâğ

eylemezseñ:

1. eylemezseñ: -mez, -señ

Gazel 34

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Eylemezseñ ihtiyârûñla sezâ-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrûlaruñ derdiyle âhîr pîr olur

2. eylemezseñ: -mez, -señ

Gazel 86

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Görince düşmenüñ ser-pençe-i miñnetde bañsîde
Mükâfât ü cezâyı eylemezseñ ger te‘emmül gül

eylemiş:

1. eylemiş: --miş

Gazel 78

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Muhterik oldı vücūdum nâr-ı gayretle rakîb
Ol periyi eylemiş da‘vet idüp hammâma dek

2. eylemiş: -miş

Gazel 121

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Dil-i fütâde leb-i yâri eylemiş takbîl
Harîk-i ‘âde olan fetḥ-i bâbı seyr eyle

eylemişdi ‘arz-ı cemâl:

1. eylemişdi ‘arz-ı cemâl:

Gazel 55

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüzünü, cemalini göstermek.

Aftâbum eylemişdi bir seher ‘arz-ı cemâl
Bunca demler geçdi çeşmânımda bâkî nem henüz

eyler:

1. eyler: --r

Gazel 3

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

Ser-firâz olmağ içün Hâmid’i eyler her bâr
O nihâl-i çemen-ârâ-yı bahâ-zâr-ı hevâ

2. eyler: -r

Gazel 22

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Hâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O tabîb-i dil ü cân derdüme dermân tahîr

3. eyler: --r

Gazel 48

Mısra: 1

Eylemek, yapmak.

Eyler bu gönül âh ü figân bunca zamândur
Raḥm eylemez ol şüh-ı cihân bunca zamândur

4. eyler: -r

Gazel 48

Mısra: 5

Eylemek.

Ben ‘âşık-ı ḥasret-keş-i ğam-ḥ‘âreden eyler
Kendin o perî-çehre nihân bunca zamândur

5. eyler: --r

Gazel 67

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

İtse ‘aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıṭ
Eyler nice memâliki bir pâdşâ zabıṭ

6. eyler: --r

Gazel 68

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Seyr-i rüyûñdan gelür elbet dil-i nâlâna ḥaz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne ḥaz

7. eyler: --r

Gazel 70

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihtimâm
Murğ-ı cânûñ eyler âhîr lâne-i tenden ferâğ

8. eyler: --r

Gazel 82

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Bî-güneh bir demde eyler şad dil-i 'âşık helâk
Ol kadar kıttâl-ı bî-rahm ü amândur gözlerün

9. **eyler: -r**

Gazel 88

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Çağurma rakîbi yanuña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hîle vü dek gel

10. **eyler:--r**

Gazel 94

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Dîde-i 'uşşâkı eyler hıyrenâk
Burc-ı behcetde bir ahtersün begüm

11. **eyler:--r**

Gazel 114

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Serv-i nâzum hâşılı bağ-ı temennâda müdâm
Cüst-cü eyler seni eşk-i revânüm sũ-be-sũ

12. **eyler:--r**

Gazel 117

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

13. **eyler:**

Gazel 118

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Cũy-ı eşkũm sũ-be-sũ eyler gezũp gũlzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

14. **eyler:--r**

Gazel 142

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Eylemekden fâriğ oldum Ka'be-i kũyuñ tavâf
Bî-ñuzũr eyler diyũ feryâd ü efgânũm seni

eyler âzâd:

1. **eyler âzâd:**

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Azad etmek, serbest bırakmak.

Dâm-ı zũlfinden o şâhîn bakışlum 'acebâ
Ne zamân murğ-ı dil-i zârũmı eyler âzâd

eyler idũk:

1. **eyler idũk: -dũk**

Gazel 51

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Etmek, eylemek.

Bir zamân Hâmid ile bahş-i lebũñ eyler idũk
Yine ey gönca-dehen bahşimũz ol bâbdadur

eyler şıyânet:

1. **eyler şıyânet:**

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Himaye etmek, korumak.

Beni eyler şıyânet tâb-ı gamdan bir efendũm var
Serũmden zâ'il itmez sâyesin serv-i bũlendũm var

eylerdi figân:

1. **eylerdi figân:**

Gazel 55

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İztırap ile bağırap çağırma, inleme.

Rũhum eylerdi figân ol vak'a-i cân-sũz içün
Halk şâh-ı Kerbelâ'ya tutmadan mâtem henũz

eylerken:

1. **eylerken: -r, -ken**

Gazel 104

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Ol perî ağıyâra eylerken nigâh-âşinâ
Dũrdan 'aks itdũrũp gördũm nihân âyineden

2. **eylerken:--r, --ken**

Gazel 153

Mısra: 9
Yapmak, etmek.

Elin öpdürmege meclisde nâz eylerken 'uşşâka
Gelüp hat Hâmidâ gördüñ mi muhtâc-ı ayâğ oldu

eylerler:

1. **eylerler:** -r, -ler
Gazel 104
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Geh dehânın gösterüp gâhî miyân eylerler 'arz
Ketm-i esrâr itmez ehl-i hüsn ü ân âyînenen

eylerse:

1. **eylerse:** -r, -se
Gazel 41
Mısra: 13
Yapmak, etmek.

Mâcerâ-yı dîde 'âlem-gîr olur eylerse ger
Tünd-bâd-ı gamla deryâ-yı sirişküm cûşlar

eylerseñ:

1. **eylerseñ:** -r, -señ
Gazel 135
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Dilüñ eylerseñ istifsâr-ı bâdî-i cününından
Begüm sevdâ-yı zülfüñ ihtiyâr itdürdi hāmūnı

eylersin taleb:

1. **eylersin taleb:**
Gazel 46
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Talep etmek, istemek.

Ol mehûñ ey dil gubâr-ı pâyūñ eylersin taleb
Lâyık ol iksîre ammâ çeşm-i giryānuñ mı var

eylersün:

1. **eylersün:** -r, -sün
Gazel 103
Mısra: 1
Etmek, eylemek.

Şeh-per-i zülfüñle dâ'im rüyuñ eylersün nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'aşıkân

eylerüm:

1. **eylerüm:** --r, --üm
Gazel 77
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Fikr-i ruhuñla eylerüm âgâz nâleye
Bir bülbül-i nevâ-keş-i gülzârūñum senüñ

2. **eylerüm:** --r, --üm
Gazel 77
Mısra: 9
Etmek, eylemek.

Biñ cānum olsa maqdemüne eylerüm nişâr
Yūsuf-cemālüm öyle harîdârūñum senüñ

3. **eylerüm:** --r, --üm
Gazel 89
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Merhem-i zaḥm-ı derûn eylerüm âḥir seni ben
Bu cihân içre ne dem saḡ olurum var olurum

4. **eylerüm:** --r, --üm
Gazel 98
Mısra: 3
Etmek, eylemek.

Çeşm-i 'amāya çekse felek rûşen eylerüm
Reh-i maḥabbetüñ ben o gerd ü gubâryum

5. **eylerüm:** --r, --üm
Gazel 6
Mısra: 8
Etmek, eylemek.

Ellerle 'azm-i gülsitân itdükce ol serv-i revân
Ben eylerüm âḥ ü figân der-küşe-i derd ü belâ

eylerüm 'azm-i dekaḳîn-i tabībân:

1. **eylerüm 'azm-i dekaḳîn-i tabībân:**
Gazel 58
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Tabiplerin dükkânlarına(kastedilen anlam hastane)
yönelmek.

Eylerüm 'azm-i dekaḳîn-i tabībân şeb ü rûz
Ararum derd-i dil-i zârıma dermân şeb ü rûz

evlesek fetih:

1. eylesek fetih:

Gazel 60

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Fethetmek.

Biz kişver-i neşâti n'ola eylesek fetih
Ser-tâ-be-pây leşker-i ğamdur sipâhımız

eyleseler şekve:

1. eyleseler şekve:

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şikayet etmek, hoşnut olmamak.

'Aceb mi eyleseler şekve dest-i cevruñden
Fütâdegân-ı ğam-ı 'aşk bî-taħammül olur

eylesem:

1. eylesem: -sem

Gazel 27

Mısra: 5

Eylemek, etmek.

Ne zamân eylesem aġyâr ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

2. eylesem: -sem

Gazel 90

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insan midur bilmem

3. eylesem: -sem

Gazel 120

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Bir kerre eylesem ol gülüñ rûyına nigâh
Bî-çâre dil o demde ider şad hezâr âh

eylesem âġâz:

1. eylesem âġâz:

Gazel 34

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Başlamak.

Eylesem âġâz vaşf-ı zülfine aħşamdan
Şubha dek şöhet pey-ender-pey sürer zencîr olur

eylesün:

1. eylesün: -sün

Gazel 36

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Hudâ tecelli [ile] eylesün mucâzâtüñ
Ne âhiri bulunur fikrümüñ ne evveli var

2. eylesün: --sün

Gazel 69

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Hestî-i hülûşum nigeħ-i ĥasrete mevķûf
Ġamz eylesün a'dâ beni dil-dâra ne mâni'

3. eylesün: --sün

Gazel 78

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Bûs-ı destüñ intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aħşama dek

4. eylesün: --sün

Gazel 133

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Hudâ dili kara sevdâdan eylesün maħfûz
Ĥayâl-i kâkül-i 'anber-feşân var bende

5. eylesün: --sün

Tarih 1

Mısra: 33

Etmek, eylemek.

Cenâb-ı Kibriyâ mir'ât-ı kâlbîn eylesün maħfûz
Müdâm ez-rûy-ı zişt-i mürr ü âlâm u humûm u ğam

eyleyecek:

1. eyleyecek: -y, -ecek

Gazel 60

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Görmezse başınuñ eger evvelce çâresin
Vardur raķibe eyleyecek bir külâhımız

eyleyelden:

1. **eyleyelden:** --y, --el, --den

Gazel 43

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Rakīb-i zişt-tenle eyleyelden zevk-ı germ-ābe
Derūnum āteş-i cān-süz-ı gamla külhen olmuşdur

eyleveli:

1. **eyleveli:** -y, -eli

Gazel 148

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Beni endāhte-i baħr-i firāk eyleveli
Dīdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

eylevelüm:

1. **eylevelüm:** -y, -elüm

Gazel 74

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Dār-ı fānide neden fikr-i qarār dā'im
Yek-dü rüz eylevelüm farz ki miħmān olduk

eyleyen:

1. **eyleyen:** -y, -en

Gazel 90

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Perişān eyleyen efkār-ı dūr-ā-dūr ile gönلüm
Gam-ı devrān mı fikr-i kākül-i cānān mıdur bilmem

2. **eyleyen:** y, -en

Gazel 139

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Nūr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebūduñ gamıdur
Eyleyen tā-be-seħer her şeb-i bī-dār beni

eyleyerek:

1. **eyleyerek:** --y, --erek

Nazm 7

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Dil eyleyerek kākülün endīşe kırıldı
Sünbüllerün efzün gelüp şişe kırıldı

eyleyüp:

1. **eyleyüp:** --y, --üp

Gazel 64

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Küçükşu'ya o serv-i bağ-ı işve eyleyüp da'vet
Dil-i maħzūn-ı zār-ı Hāmidī gāyetle şād itmiş

2. **eyleyüp:** --y, --üp

Gazel 89

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Eyleyüp rüyına Hāmid nıgeh-i pey-der-pey
O nihāl-i çemen-i hüsne niçün bār olurum

3. **eyleyüp:** --y, --üp

Gazel 116

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Felek-menişlerün āyınun eyleyüp icrā
Dil-i belā-keş-i ser-geşteden dönendür bu

4. **eyleyüp:** --y, --üp

Kaside 1

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Eyleyüp taşdıķ peyğamberlüğün dirler idi
'Azm-i rāh itdükçe eşcār ile aħcār es-selām

eyvāh:

1. **eyvāh:**

Gazel 74

Mısra: 5

Eyvah, ne yazık!.

Müntic-i züll ü rezālet imiş eyvāh eyvāh
Nice dem büse-zen-i küşe-i dāmān olduk

2. **eyvāh:**

Gazel 74

Mısra: 5

Eyvah, ne yazık!.

Müntic-i züll ü rezālet imiş eyvāh eyvāh
Nice dem büse-zen-i küşe-i dāmān olduk

3. **eyvāh:**

Gazel 137

Mısra: 2

Eyvah, ne yazık!.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
Ömrüm benüm eyvāh ki hulyā ile geçdi

4. **eyvāh:**

Beyit 8

Mısra: 2

Eyvah, ne yazık!

Baňa rām olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyvāh eyvāh

5. **eyvāh:**

Beyit 8

Mısra: 2

Eyvah, ne yazık!

Baňa rām olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyvāh eyvāh

evvām-ı zemistān:

1. **eyvām-ı zemistān:**

Gazel 151

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kış günleri, kış mevsimi.

Benden o kadar itdiler ol gönceyi tebrîd
Eyyām-ı zemistān şanurum faşl-ı bahārı

ez-behr-i da'vet:

1. **ez-behr-i da'vet:**

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Davet edip onarmak.

Beni ez-behr-i da'vet sübha-gerdān-ı keder itme
Perîveş cismün ey gül-çehre pinhān-ı nazar itme

ez-behr-i meremmāt:

1. **ez-behr-i meremmāt:**

Gazel 69

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tamir etmek, onarmak.

Kaşr-ı dil-i vîrānuñ ez-behr-i meremmāt
Şāyed yapalar var der-i mi'māra ne māni'

ez-cümle:

1. **ez-cümle:**

Tarih 1

Mısra: 23

Kısaca, özetle.

Ki ez-cümle Hızîne ile Kılār u Seferliye
Ağayan-ı Ğalaṭayla teberdārāna yek-ser hem

ezel:

1. **ezel:**

Gazel 12

Mısra: 9

Çok eskiden beri.

Sen dilā haste-i teşvîr-i maḥabbetseñ ezel
Gel taleb-kārî-i dārû-yı eṭibbādan geç

2. **ezel:**

Gazel 98

Mısra: 11

Çok eskiden beri.

Çekdüm ezel se sāğar-ı şahbā-yı derd-i 'aşk
Tā rûz-ı ḥaşr Hāmid anuñ neş'edāriyum

eziyetdür:

1. **eziyetdür: +dür**

Gazel 37

Mısra: 8

Eziyet, incinecek, incitecek hal, incitme, ceza, meşakkat, zahmet.

Ğaražuñ gayrılarla ülfetden
Baňa ey bî-vefā eziyetdür

2.2.7.F

fahr iderüm:

1. fahr iderüm: --er, --üm

Gazel 112

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Övünmek.

Bu mısra ile fahr iderüm kaddini görsem
Bir serv yetişi eşer-i çeşm-i terümden

fähteve:

1. fähteve: +y, +e

Gazel 51

Mısra: 8

Üveyik kuşu.

Dil-i şad-päre-i miskîn ser-i ferhâlünde
Beñzer ol fähteve pençe-i 'ukâbdadur

fä'ide:

1. fä'ide:

Gazel 12

Mısra: 14

Fayda, yarar.

Yârdan sa'y ider aḥbâb beni tebrîde
Dime de Qays'a nedür fä'ide Leylâ'dan geç

2. fä'ide:

Gazel 81

Mısra: 4

Fayda, yarar.

Nikât ü ma'ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fä'ide tütalum Enverî imiş laḳabuñ

fä'ide virmez:

1. fä'ide virmez: -mez

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kazanç vermek, yarar sağlamak.

Şüfî bu ta'aşşub saña bir fä'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

fakat:

1. fakat:

Gazel 42

Mısra: 10

Ama, ancak.

'Arz eyle Mîr Nâşid'e Hâmid bu nazmuñı
Ḳadrüñ senüñ fakat o kerîmü'ş-şiyem bilür

2. fakat:

Gazel 97

Mısra: 5

Ama, ancak.

Fakat sen düşmedüñ efkâr-ı zülf ü gerdene zâhid
O fikr-i mürîş-i sevdâyı ben leyl ü nehâr itdüm

3. fakat:

Gazel 104

Mısra: 6

Ama, ancak.

Ḳalb-i 'arîfdür aşıl âyîne-i ibret-nümâ
Görinen rûdur fakat ma'mûl olan âyineden

fakîr:

1. fakîr:

Gazel 23

Mısra: 8

Zavallı, biçare, aciz.

Dil büse-ḥ'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şâhî-i dehr iltimâs ider

fânüs-ı 'aşka:

1. fânüs-ı 'aşka: -+a

Gazel 153

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk feneri.

Nigâh it olmasun bād-ı ḡam-ı hecrüñle efsürde
Göñül fânüs-ı 'aşka çünki sultânüm çerâḡ oldu

fâriḡ oldu:

1. fâriḡ oldu: -dı

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriḡ oldu dil
Seyr-i ruḡuñ sineñ gice ḥükm-i kamer virür

fâriḡ olduk:

1. **fāriğ olduk:** -duk

Gazel 59

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek, çekilmek.

Fāriğ olduk o heveslerden o sevdâlardan

Beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün degülüz

fāriğ oldum:

1. **fāriğ oldum:** -dum

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vazgeçmiş, çekilmiş.

Eylemekden fāriğ oldum Ka'be-i kūyuñ tavāf

Bī-ḥuzūr eyler diyü feryād ü efgānum seni

fāriğ-i sevvāhves:

1. **fāriğ-i seyyāhves:**

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gezgin gibi rahat.

Emr-i müşkil şabr-ı cān-süz-ı cefā-yı dil-rübā

Fāriğ-i seyyāhves terk-i diyār itmek de güç

fark evlevemem:

1. **fark eyleyemem:** -y, - e, -mem

Gazel 112

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Farkına varmak, fark etmek.

Ey şūḥ giriftār olalı zūlfūne gōñlüm

Fark eyleyemem şāmumı aşlā seherümden

farkı:

1. **farkı:** +ı

Gazel 106

Mısra: 8

Fark, ayırım, başkalık.

Tavaṭṭun eylese bir dilde fikr-i müjgānuñ

Olur mı farkı anuñ hiç ğılāf-ı neşterden

fark-ı re's-i i'tibār-ı ḥamid'e:

1. **fark-ı re's-i i'tibār-ı ḥamid'e:** +e

Gazel 94

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Hamid'in baş üstündeki itibarının farkı.

Fark-ı re's-i i'tibār-ı Ḥamid'e

Ḥāşılı efsersüñ efsersüñ begüm

fart-ı fehmiyle:

1. **fart-ı fehmiyle:** +i, +y, +le

Tarih 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Fevkalāde düşünce.

Bu ol şāḥib-i temyīz ehl-i isti'dād ü dānişdür

Ki fart-ı fehmiyle iz'ānına ḥayrān olur ādem

fart-ı sevdā levnüñi:

1. **fart-ı sevdā levnüñi:** +üñ, +i

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çok fazla sevdanın rengi.

Fart-ı sevdā levnüñi ey dil siyeh-fām eylemiş

Bir cefākār āfet-i zūlf-i perişānuñ mı var

farz ki:

1. **farz ki:**

Gazel 74

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Diyelim ki, farz edelim ki.

Dār-ı fānīde neden fikr-i qarār dā'im

Yek-dü rüz eyleyelüm farz ki miḥmān olduk

fāş oldı:

1. **fāş oldı:** -dı

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Meydana çıkarmak, açığa vurmak, dile vermek.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayānen taḥrīr

Fāş oldı olacaḡ rāz-ı nihānum Cāvid

faşılđa:

1. **faşılđa:** +da

Gazel 86

Mısra: 4

İlkbahar.

Bu hâşiyet sirişk-i dîde vü âh-ı dilûndür hep
Virür bâğ-ı cemâli her faşîlda tâze sünbül gül

2. faşîlda: -+da

Gazel 134

Mısra: 8

Fasleden, fasıl, başlangıç.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun
Ben her faşîlda zârum o faşl-ı bahârda

faşl-ı bahârda:

1. faşl-ı bahârda: -+da

Gazel 134

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun
Ben her faşîlda zârum o faşl-ı bahârda

faşl-ı bahârı:

1. faşl-ı bahârı: +ı

Gazel 151

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Benden o kadar itdiler ol gönceyi tebrîd
Eyyâm-ı zemistân şanurum faşl-ı bahârı

fedâ-yı ser:

1. fedâ-yı ser:

Gazel 71

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başımı feda etmek.

‘Azm ider küyına ‘uşşâk fedâ-yı ser için
Çekilür hânîkâha reme-i kurbân şaf şaf

fehm idemem:

1. fehm idemem: --e, --me, --m

Gazel 33

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Cânibümde benüm ol çeşm-i mükahhal var iken
Hâmidâ fehm idemem dîde-i âhû nedür

fehm idüp:

1. fehm idüp: -üp

Gazel 75

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Anlamak.

N’eyleyüm hâtır-ı mecrûhum için merhem yok
Fehm idüp nabzımı şerbet-dih olur âdem yok

fehm it:

1. fehm it:

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anlamak, düşünmek.

Olmaz güşâde perde-i maṭlab vesîlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kûfl ü kilîdden

felek:

1. felek:

Gazel 59

Mısra: 10

Talih, alın yazısı, baht.

Âsiyâb-ı gam ü âlâmı yeter döndürdüñ
Gayrı inşâf felek biz har-ı tâhûn degülüz

2. felek:

Gazel 98

Mısra: 3

Talih, alın yazısı, baht.

Çeşm-i ‘amâya çekse felek rûşen eylerüm
Reh-i maḥabbetüñ ben o gerd ü ğubârıyım

3. felek:

Gazel 130

Mısra: 1

Talih, alın yazısı, baht.

Felek ne virdi baña bir kemân murâdumca
Ne urdum ‘ömrüm içinde nişân murâdumca

4. felek:

Gazel 144

Mısra: 12

Gökyüzü, asuman. II Baht, talih.

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n’eyleyüm felek senüñ altun hilâlünü

5. felek:

Gazel 147

Mısra: 2

Gökyüzü, asuman. II. Sevgili.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün rakıbe meyl idüp ahir felek gibi

felekde:

1. felekde: +de

Gazel 81

Mısra: 6

Dünyâ, âlem.

Neşât-ı ehl-i dile mâni' olmayanlardur
Şafâ ile geçürenler felekde rûz ü şebûn

2. felekde: +de

Gazel 83

Mısra: 8

Dünyâ, âlem. II Gökyüzü.

Bu zîbâ 'arız u bu kâkül-i zer-târ ile cânâ
Felekde âftâb-ı 'âlem-ârâya müşebbehsün

felekler:

1. felekler: +ler

Gazel 54

Mısra: 6

Dünya, gökyüzü.

Eṭibbâ-yı zemâne ser-te-ser tedbîrine 'âciz
Felekler başum üzre 'illet-i devvârdur sensiz

felek-menişlerüñ:

1. felek-menişlerüñ: +ler, +ün

Gazel 116

Mısra: 7

Feleğin huyu, tabiatı.

Felek-menişlerüñ âyînün eyleyüp icrâ
Dil-i belâ-keş-i ser-geşteden dönendür bu

felek-meşreb:

1. felek-meşreb:

Gazel 11

Mısra: 4

*Kimine yar olur, kimine olmaz; cefadan haz eden;
dönek; sözünde durmaz.*

Āşık-ı ğam-ḥ'ârına va' d-i vişâlınden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tâbân elinden el-ğıyâs

fem:

1. fem:

Gazel 75

Mısra: 4

Ağız.

Bülbülânun eşer-i eşk-i dem-âlûdından
Gönce-i reste çok ammâ femûñāsâ fem yok

2. fem:

Tarih 1

Mısra: 16

Ağız.

Budur ol şâhib-i fikr-i dakîk ü ḥurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

femden:

1. femden: +den

Gazel 92

Mısra: 12

Ağız.

O mâh-pâreye kerrâtla nigâh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyân buldum

fem-i cānâne:

1. fem-i cānâne: +e

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sevgilinin ağzı.

Dürr ü yâkût ile maşnû'-ı yed-i kudret olan
Fem-i cānâne mey ol ḥoḳḳa-i dil-cû nedür

femine:

1. femine: +e

Gazel 111

Mısra: 2

Ağız.

Ḥayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cān
Şıgmaz femine ya'ni o rāz-ı nihâna nân

femün:

1. femün: +ün

Gazel 113

Mısra: 8

Ağız.

Saḥa gencîne-i dâr-ı ḥüsn ü ân dirlerse şâyândur
Femün bir ḥoḳḳadur kim pür-derünü dürr-i yektâdan

femûñāsâ:

1. femüñāsā:

Gazel 75

Mısra: 4

Ağzın gibi. II Sevgilinin açmamış gonca gibi olan ağzı.

Bülbülânun eşer-i eşk-i dem-âlüdından
Gonce-i reste çok ammā femüñāsā fem yok

femüñden:

1. femüñden: -+üñ, -+den

Gazel 45

Mısra: 3

Ağz.

Dendânların femüñden 'ayân olsa n'ola
Zîrâ derûn-ı dürcde gevher nihân olur

2. femüñden: -+üñ, -+den

Gazel 143

Mısra: 3

Ağz (ağızdan çıkan sözler bağlamında).

Bahş itse dil femüñden âzürde olma şāhum
Dīvāne hîç ketm-i rāz-ı nihân bilür mi

fenden:

1. fenden: -+den

Gazel 70

Mısra: 10

Herhangi bir konuya ait olan bir ilim.

Eyleme bir lahza Hāmid terk-i taḥṣīl-i kemāl
Māhir olmaz gül ider bedā' itdügi fenden ferāğ

fenn-i kūsūf-ı mihr-i dıraḥşān:

1. fenn-i kūsūf-ı mihr-i dıraḥşān:

Nazm 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlayan Güneş'in tutulması ilmi (Güneş tutulması, sevgilinin yüzüne kapattığı örtü bağlamında).

'Āşık ki ḥaṭṭ-ı 'arız-ı cānān okur yazar
Fenn-i kūsūf-ı mihr-i dıraḥşān okur yazar

ferāğ:

1. ferāğ:

Gazel 70

Mısra: 1

El çekme, vazgeçme.

Dil nice ey âteşin-ruḥsār ider senden ferāğ
Eylemez pervāne ḥark-ı şem'-i rüşenden ferāğ

2. ferāğ:

Gazel 70

Mısra: 2

El çekme, vazgeçme.

Dil nice ey âteşin-ruḥsār ider senden ferāğ
Eylemez pervāne ḥark-ı şem'-i rüşenden ferāğ

3. ferāğ:

Gazel 70

Mısra: 4

El çekme, vazgeçme.

Nā-ümīdi rāstī-i kāmete bādī olur
İdemez erbāb-ı ḥacet būs-ı dāmenden ferāğ

4. ferāğ:

Gazel 70

Mısra: 6

El çekme, vazgeçme.

Sen ne rütbe itseñ āb ü dānesinde ihtimām
Murğ-ı cānuñ eyler āḥir lāne-i tenden ferāğ

5. ferāğ:

Gazel 70

Mısra: 8

El çekme, vazgeçme.

Ḥaṭ-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n'ola mū-çin ile
Bāgbān itmez temiz-i ḥuṣb-i gülşenden ferāğ

6. ferāğ:

Gazel 70

Mısra: 10

El çekme, vazgeçme.

Eyleme bir lahza Hāmid terk-i taḥṣīl-i kemāl
Māhir olmaz gül ider bedā' itdügi fenden ferāğ

ferāğāt eyledüm:

1. ferāğāt eyledüm: --dü, --m

Gazel 40

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Ferāğāt eyledüm şemm-i gül ü sünbüliden ey Hāmid
Benüm bir verd-i bağ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

ferah-zāluk:

1. **ferah-zâluḡ:**

Gazel 31

Mısra: 12

Ferahlık doğuran.

Zâ'il olmaz neş'esi dilden begüm tâ rûz-ı haşr
Hasb-i hâl-i 'anberînünde ferah-zâluḡ nedür

ferhâd:

1. **ferhâd:**

Kıt'a 6

Mısra: 3

*Ferhâd ve Şîrin adıyla meşhur olan eski bir
hikâyenin erkek kahramanı olup Şîrin' in âşıkıdır.*

Ferhâd gibi itmediler 'arbede yoḡsa
Kuhsâr-ı maḡabbetde ne taḡlar ḡoparıldı

ferište-behçetüm:

1. **ferište-behçetüm:** +üm

Gazel 124

Mısra: 4

Güzel melek.

Saḡa ben zârı ḡamz eyler imiş dâ'im raḡîb ammâ
Kerem kıl ey ferîšte-behçetüm gel uyma şeytâna

fermân-ı ferah:

1. **fermân-ı ferah:**

Gazel 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Huzur ve genişliḡin fermanı.

Ey şeh-i mülk-i şafâ başuñ için irsâl it
Reh-zenân-ı ḡamuñ ayaḡına fermân-ı ferah

fermānuñ:

1. **fermānuñ:** +uñ

Gazel 46

Mısra: 8

Emir, II Buyruk.

Bâb-ı 'iḡlîm-i derûnumdan duḡul itmekdesin
Bilsem ey serdâr-ı ḡam destüñde fermānuñ mı var

feryâd ü efḡānum:

1. **feryâd ü efḡānum:** +um

Gazel 142

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Feryâd ve fiḡân.

Eylemekden fâriḡ oldum Ka'be-i küyuñ tavâf
Bî-ḡuzûr eyler diyü feryâd ü efḡānum seni

fervâda:

1. **feryâda:** +a

Gazel 129

Mısra: 2

Baḡırıp çaḡırma, inleme.

Dil o murḡ-ı beste-pâdur kâkül-i dil-dârda
Şâmdan âḡâz ider feryâda sünbül-zârda

fervâdını:

1. **fervâdını:** +ı, +n, +ı

Gazel 24

Mısra: 10

*Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses. II
Sızlanma, şikâyet.*

Ol gülüñ küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülüñ feryâdını gülşende kimler başdurur

fervâduñ:

1. **fervâduñ:** +uñ, +ı

Gazel 124

Mısra: 1

*Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses; baḡırma,
baḡrışma, çaḡrışma. II Sızlanma, şikâyet.*

İşitdürme gice feryâduñı ol mâh-ı tâbâna
Sükût it nâr-ı ḡam yakduḡca cismüñ hem-çü pervâne

ferzâne-reviş zûr:

1. **ferzâne-reviş zûr:**

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bilgili görünen asılsız, uydurma söz.

İḡlîm-i dil-i Ḥâmid'i yek-ḡamlede 'aşkuñ
Ferzâne-reviş zûr ile zabṭ eyledi ey yâr

ferzendine:

1. **ferzendine:** +i, +n, +e

Gazel 115

Mısra: 10

Oḡul, çocuk.

Ey azlam ü bî-raḡm Yezîd itdigüñ ef'âl
Ferzendine Zehrâ'nuñ a ḡüm-râh nedür bu

feşân itmiş:

1. **feşân itmiş: -miş**

Gazel 146

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saçmak, serpmek.

Şanma Hâmid dâm-ı zülfinde nümâyân hâller
Şayd-ı murğ-ı cân için yir yir feşân itmiş yemi

feth-i bâba eyledi:

1. **feth-i bâba eyledi: -di**

Nazm 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fetihlere önderlik etmek.

Şeh-i 'âlî-nazar 'Abdû'l-Hamîd-i memleket-pîrâ
Bu cādan feth-i bâba eyledi çün himmet-i vâlâ

feth-i bâbı:

1. **feth-i bâbı: +ı**

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kapı açma, yardımda, ihsanda bulunma.

Dil-i fütâde leb-i yâri eylemiş takbîl
Harîk-i 'âde olan feth-i bâbı seyr eyle

fettân ü sehğâr-ı cihândur:

1. **fettân ü sehğâr-ı cihândur: +dur**

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünyanın en büyüleyici ve gönül alıcı (gözleri). II

Sevgilinin gözleri.

Tarfetü'l-'ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l-'aceb fettân ü sehğâr-ı cihândur gözlerün

fevt:

1. **fevt:**

Gazel 39

Mısra: 9

Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.

Endîşe-i müjeñ begüm itmez dakîka fevt
Dilden mişâl-i 'akreb-i sâ'at gelür geçer

feyz-i eşkümi:

1. **feyz-i eşkümi: -+üm, -+i**

Gazel 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözyaşlarının çokluğu.

Bâğ-ı melâhat içre görñ feyz-i eşkümi
Yârümden özge kâmet-i mevzûn olur mı hîç

feyz-i tecelli-i hudâ:

1. **feyz-i tecelli-i hudâ:**

Gazel 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Allah'ın tecellisinin bolluğu.

Herkese bir günedür feyz-i tecelli-i Hudâ
Olmaz eşcâr-ı digerden tîr illâ güçlar

fezâ-yı sîne:

1. **fezâ-yı sîne:**

Gazel 116

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Göğüs boşluğu.

Qad-i nigâr degül nañl-i nârvendür bu
Fezâ-yı sîne degül bâğ-ı yâsemendür bu

2. **fezâ-yı sîne:**

Gazel 153

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göğüs boşluğu.

Fezâ-yı sîne fîkr-i 'ârîzuñla dâğ dâğ oldı
O şahrâ şimdi güller virdi bir ma'mûr bâğ oldı

fezâ-yı sînem:

1. **fezâ-yı sînem: +m**

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Göğüs boşluğu.

Gel ey gül penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet baş
Fezâ-yı sînem üzre zañm-ı hun-efşân açıldukça

fezâ-yı sînemi:

1. **fezâ-yı sînemi: +i**

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göğüs boşluğu.

Fezâ-yı sînemi cevlangâh-ı esb-i nâz eyler
Benüm bâzi-i rumha mübtelâ bir şeh-süvârum var

fezâ-yı vefâda:

1. **fezâ-yı vefâda:** +da

Gazel 61

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vefâ sahası.

Sürme semend-i nâzuñı süy-ı cefâya gel
Ey şeh-süvâr-ı işve fezâ-yı vefâda gez

fidâ vü kurbân'est:

1. **fidâ vü kurbân'est:**

Gazel 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Feda ve kurbandır.

Be-Hâmid 'arza kuni ger hilâl-i ebrüyet
Dileş be-ân-dem ü-râ fidâ vü kurbân'est

figân ü zâr:

1. **figân ü zâr:**

Gazel 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Dil bezm-i gamda tâ-be-key itsün figân ü zâr
Meksür-ı seng-i hecr ola mînâ neden revâ

figâna:

1. **figâna:** +a

Gazel 127

Mısra: 4

İnleme, feryât.

Ruñuñ yâd eyleyüp hün-âbe-i hasret döker çeşmüm
Figâna başlayup bülbül gül ü reyhan açıldukça

figân-ı 'andelîb-i hâtırum:

1. **figân-ı 'andelîb-i hâtırum:** -+um

Gazel 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bülbülün gönlündeki feryâd.

Kızardukça gül-i nev-hîz-i rüyuñ tâbiş-i mülden
Figân-ı 'andelîb-i hâtırum efzûn olur cânâ

figânını:

1. **figânını:** +ı, +n, +ı

Gazel 116

Mısra: 9

İztırap ile bağırıp çağırma, inleme.

Figânını çıkaran el-hazer ki 'uşşâkuñ
Hüseynî perdesine Hâmid-i ahşendür bu

figânuma:

1. **figânuma:** +um, +a

Gazel 150

Mısra: 3

Feryât.

Cihân figânuma tâkat ne-y-âver olmuş iken
'Acebdür itmedi te'sîr kalb-i yâre dañi

fikr eylerem:

1. **fikr eylerem:** --r, --em

Gazel 144

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Düşünmek.

Fikr eylerem hemîşe ruñ-ı âl-i âlüñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç hayâlünü

fikr ider:

1. **fikr ider:** -er

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Düşünmek.

Gisûlariyla gerden-i sîmîni fikr ider
Âşûfte-hâl iden beni leyl ü nehârda

fikri:

1. **fikri:** -+i

Gazel 62

Mısra: 9

Düşünce.

Bâ'îş-i rahmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesağ üzre bu divâne heves

fikr-i 'arîzuñla:

1. **fikr-i 'arîzuñla:** +uñ, +la

Gazel 153

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yanağının düşüncesi.

Fezā-yı sīne fikr-i 'arızuñla dāğ dāğ oldu
O şahrā şimdi güller virdi bir ma'mūr bağ oldu

fikr-i cinān:

1. fikr-i cinān:

Gazel 143

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cennetler üzerine düşünmek.

Seyr-i 'izāruñ ister dil gülsitān bilür mi
Müştaş olan cemāli fikr-i cinān bilür mi

fikr-i dehānuñ:

1. fikr-i dehānuñ: +uñ

Gazel 54

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) ağzının düşüncesi.

Derūn-ı sīnede fikr-i dehānuñ vardur sensiz
O nükte söylenilmez kimseye esrārdur sensiz

fikr-i dırāz:

1. fikr-i dırāz:

Gazel 138

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Uzun fikir.

Rūz ü şeb fikr-i dırāz itmeden olmaz hālī
Dil-i Hāmid begüm ol қadde hevādār gibi

fikr-i dost:

1. fikr-i dost:

Gazel 61

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dost(olan) fikir, düşünce.

Pīrāmen-i derūnına gel Hāmid'üñ mūdām
Ey fikr-i dost cānib-i beyt-i Hudā'da gez

fikr-i gerdenüñ:

1. fikr-i gerdenüñ: +üñ

Beyit 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) gerdanının düşüncesi.

Gīsūlaruñ hayālī ile fikr-i gerdenüñ
Şām ü şehir çıkar mı dil ü dīdeden senüñ

fikr-i kākül-i cānān:

1. fikr-i kākül-i cānān:

Gazel 90

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçlarının düşüncesi.

Perīşān eyleyen efkār-ı dūr-ā-dūr ile göñlüm
Ėam-ı devrān mı fikr-i kākül-i cānān mıdur bilmem

fikr-i karār:

1. fikr-i karār:

Gazel 74

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ölçülü fikir, düşünce.

Dār-ı fānīde neden fikr-i karār dā'im
Yek-dü rūz eyleyelüm farz ki mihmān olduk

fikr-i miyānuñ:

1. fikr-i miyānuñ: +uñ

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ince belinin hayālī.

Hāmidi fikr-i miyānuñ ol қadar kıldı za'if
Dīde-i mü-bīnden pinhān bir hāletdedür

fikr-i müjgān-ı yār:

1. fikr-i müjgān-ı yār:

Gazel 122

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kirpiklerinin düşüncesi.

Fikr-i müjgān-ı yār var dilde
Tırveş ber-güzār var dilde

fikr-i müjgānuñ:

1. fikr-i müjgānuñ: +uñ

Gazel 106

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kirpiklerini düşünmek.

Tavañtun eylese bir dilde fikr-i müjgānuñ
Olur mı farkı anuñ hiç Ėulāf-ı neşterden

fikr-i müris-i sevdāy:

1. **fikr-i mürîş-i sevdâyı:** +y, +ı

Gazel 97

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevdâ veren fikirler.

Faḫaṭ sen düşmedüñ efkâr-ı zülf ü gerdene zâhid

O fikr-i mürîş-i sevdâyı ben leyl ü nehâr itdüm

fikr-i ruhsâriyla:

1. **fikr-i ruhsâriyla:** +ı, +y, +la

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanağının düşüncesi. II Sevgilinin yanağının düşüncesi.

O mâhuñ fikr-i ruhsâriyla sînem dâğdâr itdüm

Zemîn-i pür-giyâhı terbiyetle lâlezâr itdüm

fikr-i ruhsârûn:

1. **fikr-i ruhsârûn:** +uñ

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağın düşüncesi(sevgilinin yanağı).

Hezârân dâğ ile zeyn itdi sînem fikr-i ruhsârûn

Begüm bir seyre lâyıḫ nev-demîde lâle-zârum var

fikr-i ruhuñ:

1. **fikr-i ruhuñ:** +uñ

Gazel 51

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının hayali.

Sâḫıyâ fikr-i ruhuñ kim dil-i bî-tâbdadur

Gör ki ol âteş-i pür-şu‘le teh-i âbdadur

fikr-i ruhuñla:

1. **fikr-i ruhuñla:** +uñ, +la

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının hayali.

Fikr-i ruhuñla eylerüm âğâz nâleye

Bir bülbül-i nevâ-keş-i gülzârûnum senüñ

fikr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ:

1. **fikr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ:** +uñ

Gazel 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vuslat düşüncesi ve ayrılık korkusu.

Fikr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebeb

‘Âşıkların ‘abeş yere Mecnûn olur mı hîç

fikr-i zülf ü gerdenuñ:

1. **fikr-i zülf ü gerdenuñ:** +üñ

Gazel 15

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçının ve gerdanının düşüncesi.

Fikr-i zülf ü gerdenuñ iḫrâc-ı ḫâtır itmesem

Ḥâmid ol endîşeyi leyl ü nehâr itmek de güç

fikr-i zülf ü ruhsârûn:

1. **fikr-i zülf ü ruhsârûn:** +uñ

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçının ve yüzünün düşüncesi.

Derûnı cây ideli fikr-i zülf ü ruhsârûn

Zamânımı bilemem şeb midür nehâr midür

fikr-i zülfiyle:

1. **fikr-i zülfiyle:** -+i, -+y, -+le

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zülüflerin düşüncesi.

Ben şanurdum gâhi meyl-i ḫ‘âb ider kûyında dil

Fikr-i zülfiyle meger şeb-tâ-seḫer bî-dâr imiş

fikriyle:

1. **fikriyle:** -+i, -+y, -+le

Gazel 122

Mısra: 3

Düşünce.

‘Ârız-ı âteşini fikriyle

Tüde-ber-tüde nâr var dilde

2. **fikriyle:** -+i, -+y, -+le

Gazel 123

Mısra: 5

Düşünce, fikir.

Güzâr-ı ‘ömrümün fikriyle ben mağmûm iken her gâh

Yürü var bir ṭarafdan sen de ey sâ‘at ḫaber itme

3. **fikriyle:** -+i, -+y, -+le

Gazel 152

Mısra: 7

Düşünce, hayâl.

Lebûñ fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsânûñ
Esîr itdûñ dili çün bir ğam-ı pinhâna ey sâķī

fikrümûñ:

1. **fikrümûñ:** +üm, +üñ

Gazel 36

Mısra: 4

Fikir, düşünce. II Zihin, akıl.

Hudâ tecelli [ile] eylesün mücâzâtûñ
Ne âhîri bulunur fikrümûñ ne evveli var

file:

1. **file:** +e

Gazel 21

Mısra: 8

İş.

Tâbi' olup efsûs ki iğvâ-yı rakîbe
Bir file deġişdi beni ol şüh-ı cefâkâr

firāvân:

1. **firāvân:**

Gazel 38

Mısra: 1

Çok, bol, fazla, aşırı.

Firāvân bülbüli bir nev-resîde gül' izârum var
Benüm bu bâġ-ı 'âlemde tehî mi âh u zârum var

firkat:

1. **firkat:**

Gazel 6

Mısra: 5

Ayrılık, ayrılış.

Kâr itdi firkat cânuma rahm eylesün eġânuma
Bir lahza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devâ

firkat ü cevır ü sitem:

1. **firkat ü cevır ü sitem:**

Gazel 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılığın sıkıntı ve acısı.

Firkat ü cevır ü sitem cânuma geçdi sâķī
Câm şun baña be-kavl-i hükemâ bir iki üç

fişek gibi:

1. **fişek gibi:**

Gazel 147

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hızla.

Olmağda ber-hevâ gice bir şâh-ı hüsn için
Her bir şerâr-ı âteş-i âhum fişek gibi

füleys-i kāküli:

1. **füleys-i kāküli:** +i

Gazel 47

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Pul pul saçlar.

Füleys-i kāküli ol tıfl-ı nâz-perverdûñ
Sürerse bâġ-ı melâhatda reşk-i sünbül olur

fülk-i dil-i meşhûn-ı elem:

1. **fülk-i dil-i meşhûn-ı elem:**

Gazel 151

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Elemle dolu gönül gemisi.

Cüş-ı yem-i hicrânı biraz olsa da teskîn
Fülk-i dil-i meşhûn-ı elem bulsa kenârı

fülküñ:

1. **fülküñ:** -+üñ

Gazel 39

Mısra: 2

Gemi. II Gönül gemisi.

Bu devre-i belâ-yı meşakkat gelür geçer
Fülküñ te'essüf itme selâmet gelür geçer

fürûġ-ı mihr-i ruhsâruñla:

1. **fürûġ-ı mihr-i ruhsâruñla:** +uñ, +la

Gazel 43

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güneş gibi parlak yanak.

Fürûġ-ı mihr-i ruhsâruñla çeşmüm rüşen olmışdur
Müjem her rişte-i zerrîn-i zülfe süzen olmışdur

fürü-nihâde-i akrân:

1. fūrū-nihāde-i aḳrān:

Nazm 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akranlarına indirilmiş (olan).

Fūrū-nihāde-i aḳrān idüp 'ilimde beni
O ḡayret ile derūnum miṣāl-i nār itme

fütādegān:

1. fütādegān:

Gazel 9

Mısra: 8

Düşkünler, biçareler. II Âşıklar.

Be-fıkr-i zülf-i siyehkār-ı müşg-büy-ı turā
Fütādegān be-dām-ı belā esīrān'est

fütādegān-ı ḡam-ı 'aşk:

1. fütādegān-ı ḡam-ı 'aşk:

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk derdine düşmüş olanlar.

'Aceb mi eyleseler şekve dest-i cevruñden
Fütādegān-ı ḡam-ı 'aşk bī-taḥammül olur

füzūn oldu:

1. füzūn oldu: -dı

Gazel 99

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Çü perī ḡāh nihān ḡāh 'ayān itdi yüzün
Ḥāmid'ūñ mihr-i dili böyle füzūn oldu tamām

füzūn olur:

1. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzūn olur
'Uşşāk-ı dil-fiḡārda ḡayret füzūn olur

2. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Düşuñdan it fiḡende bu bār-ı 'alāyıkı
Ḥıffet gelüp vücūduña rāḡat füzūn olur

3. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Bir iki üç daḡıka benümle yürise yār
Şevk-ı dil-i şikestem o sâ'at füzūn olur

4. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Sa'y eyle cem'-i mālā zelīl itme kendüñi
Rüzī ise sa'âdet ü devlet füzūn olur

5. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perī-'izār
Tennūr-ı dilde âteş-i ḡasret füzūn olur

6. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Bā'ış sehāya hestī-i māl-ı keşirdür
Nistī-i sīm ü zer ile ḡisret füzūn olur

7. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Dil-dār Ḥāmidā ne kadar olsa dil-nevāz
Ol rütbe 'āşıkānda maḡabbet füzūn olur

8. füzūn olur: -ur

Gazel 50

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Artmak, çoḡalmak.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzün olur
'Uşşâk-ı dil-figârda hayret füzün olur

füzûni-i sehâ vü cevdetine:

1. füzûni-i sehâ vü cevdetine: +i, +n, +e

Tarih 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Akıl ve olgunluğun fazlalığı.

Huşûşan bir silahdâr-ı yegâna itdi kim peydâ
Füzûni-i sehâ vü cevdetine reşk ider Hâtem

2.2.8.G

ğafil:

1. gâfil:

Gazel 128

Mısra: 1

Dikkatsiz, ihtiyatsız, dalgın. II Habersiz.

Olma gâfil bâdi-i mihr ü maḥabbetdür nigâh
Mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u ḥarâretdür nigâh

gâh:

1. gâh:

Gazel 32

Mısra: 11

Bazen, ara sıra.

Gâh yir rişvet-i ḥabbâz gehi seng-i ṭa'n
Kâdi-i ehl-i ṭama' nânı küçüldür büyüdür

2. gâh:

Gazel 32

Mısra: 13

Bazen, ara sıra.

Gâh baḥtım açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

3. gâh:

Gazel 77

Mısra: 3

Bazen, ara sıra.

Geh nâle gâh girye geh izhâr-ı 'aciz idüp
Bir belli başlı 'âşık-ı bî-'ârûnüm senüñ

4. gâh:

Gazel 99

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Ḥâmid'ün mihr-i dili böyle füzün oldı tamâm

5. gâh:

Gazel 99

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Ḥâmid'ün mihr-i dili böyle füzün oldı tamâm

6. gâh:

Gazel 28

Mısra: 8

Bazen, ara sıra.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şüh-ı dil-fırîb
Geh cevri ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

gâhi:

1. gâhi:

Gazel 63

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Ben şanurdum gâhi meyl-i ḥ'âb ider kûyında dil
Fikr-i zülfiyle meger şeb-tâ-seḥer bî-dâr imiş

2. gâhi:

Gazel 104

Mısra: 7

Bazen, ara sıra.

Geh dehânın gösterüp gâhi miyân eylerler 'arz
Ketm-i esrâr itmez ehl-i ḥüsn ü ân âyineden

3. gâhi:

Gazel 150

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Gehî 'itâb ü gehî nâz ü gâhi ḥışm itdüñ
Begüm ne kaldı cefâdan bu ḥâksâra daḥi

ğâ'ib oldukca:

1. ğâ'ib oldukca: -dukca

Gazel 95

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kaybolmak, yok olmak, görünmemek.

O şüh-ı kec-küleḥ Ḥâmid yanumdan ğâ'ib oldukca
Mişâl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

ğalibdür:

1. ğalibdür: +dür

Gazel 124

Mısra: 6

Bir yarışma, karşılaşma, çatışma vb. sonunda yenen, üstün gelen, başarı kazanan.

Dili sen leyle-i firkatde meyl-i ḥ'âb ider şanma
Ḥuşuş-ı 'aşkda Mecnûn'a ğalibdür o dîvâne

ğaltân olur:

1. ğaltān olur: -ur

Gazel 147

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yuvarlanmak.

Cellād-ı ğamzeñ itdüġi dem kıtl-i 'āşıkān
Ġaltān olur nice nice serler kelek gibi

ġam:

1. ġam:

Gazel 115

Mısra: 4

Kaygı, tasa, keder.

Keyfiyyet-i t̄ali' mi kuşūr-ı hükemā mı
Dil-ḥaste ider ġam beni her gāh nedür bu

2. ġam:

Gazel 122

Mısra: 6

Kaygı, tasa, keder.

Eylemem yoḥsa şekve çün diğerān
Bir degül ġam hezār var dilde

3. ġam:

Kaside 2

Mısra: 1

Kaygı, tasa, keder.

Göñül bu ġam ne meserret zamānıdır demidür
Şafā-yı kalb ü şetāret zamānıdır demidür

ġam ü miḥnet ü endüh u belāsuñ:

1. ġam ü miḥnet ü endüh u belāsuñ: +suñ

Gazel 48

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dert, keder, bela ve sıkıntı.

Der-ḥ'āb ġam ü miḥnet ü endüh u belāsuñ
Ey dide-i baḥt-ı dil uyan bunca zamāndur

ġamı:

1. ġamı: +ı

Gazel 24

Mısra: 5

Üzüntü, sıkıntı, dert, keder.

Sinelerde dāğlar açduḳca ol māhuñ ġamı
Şanurum kırtās üzre ḥātem-i zer başdurur

2. ġamı: +ı

Gazel 133

Mısra: 13

Kaygı, tasa, keder.

Deründan ġamı sa'y eyle men'e ey Ḥamid
Bu şeb o āfet-i devr-i zamān var bende

3. ġamı: -+ı

Gazel 141

Mısra: 1

Kaygı, tasa, keder.

O kākülün ġamı 'ālemde şādmān mı ḳodı
O pençe-i müjeler kimselerde cān mı ḳodı

ġam-ı 'ārız-ı āluñ:

1. ġam-ı 'ārız-ı āluñ: +uñ

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanağın gamı.

Dil ġam-ı 'ārız-ı āluñ ile ḥūn oldı tamām
Düşdi ser-pençe-i müjgāna zebūn oldı tamām

ġam-ı devrān:

1. ġam-ı devrān:

Gazel 90

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Feleğin gamı, kederi.

Periṣān eyleyen efkār-ı dūr-ā-dūr ile göñlüm
ġam-ı devrān mı fıkır-i kākül-i cānān mıdır bilmem

ġam-ı devrāna:

1. ġam-ı devrāna: +a

Gazel 152

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dünyanın gamı, kederi.

Hele sen Ḥamid-i mağmūm u zāra cām şun ṭırma
Budur ancak devā-yı ter ġam-ı devrāna ey sākı

ġam-ı ebrūlarımı:

1. ġam-ı ebrūlarımı: +ı, +n, +ı

Gazel 154

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaşlarının gamı, kederi.

Keşret-i meşķ ile çekdüm ğam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

ġam-ı ebrûlaruñ:

1. **ġam-ı ebrûlaruñ:** +lar, +uñ
Gazel 149
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
(Sevgilinin) kaşlarının gamı, üzüntüsü.

Ārzü-yı pây-mâluñla ġam-ı ebrûlaruñ
Şeh-süvârâ kâmetüm ħam kıldı âĥir pûl gibi

ġam-ı hâlîyla:

1. **ġam-ı hâlîyla:** +ı, +y, +la
Gazel 134
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kederli hâl.

Āh eyledüm şehir ġam-ı hâlîyla Ĥâmidâ
Yandı derûnı lâleleruñ lâlezârda

ġam-ı hecrûñ:

1. **ġam-ı hecrûñ:** +üñ
Gazel 91
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Ayrılığın gamı, üzüntüsü.

Helâk oldum ġam-ı hecrûñ ile inşâf it inşâf it
Derûnuñda senüñ âşâr-ı şefkat yok mı sultânım

ġam-ı levlâ:

1. **ġam-ı levlâ:**
Gazel 137
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Leylâ'nın kederi.

Zinhâr gönül 'aşķa heves eyleme zîrâ
Her sâ'atî Kays'uñ ġam-ı Leylâ ile geçdi

ġam-ı müfrit:

1. **ġam-ı müfrit:**
Gazel 7
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Aşırı gam, üzüntü.

Ėam-ı müfrit helâke Ĥâmidâ bādî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânide endişem şafâdur hep

ġam-ı pinhâna:

1. **ġam-ı pinhâna:** -+a
Gazel 152
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Gizli gam, keder.

Lebûñ fikriyle ben dil-ĥündan kaţ' itme iĥsânüñ
Esîr itdûñ dili çün bir ġam-ı pinhâna ey sâķî

ġam-ı ruĥsâr-ı cânândan:

1. **ġam-ı ruĥsâr-ı cânândan:** -+dan
Gazel 65
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yanağının üzüntüsü.

Dil nice olsun ġam-ı ruĥsâr-ı cânândan ĥalâş
Zerre olmaz pençe-i ĥurşîd-i raĥşândan ĥalâş

ġam-ı zülfiyle:

1. **ġam-ı zülfiyle:** +ı, +y, +le
Gazel 22
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Zülfün gamı ile.

Ėam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şâĥ-ı ĥüsne
'Arz-ı ĥâlin dil-i dîvâne perîşân tahrîr

ġamıdur:

1. **ġamıdur:** +ı, +dur
Gazel 139
Mısra: 3
Kaygı, tasa, keder.

Nûr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebûduñ ġamıdur
Eyleyen tâ-be-seĥer her şeb-i bî-dâr beni

ġamuñ:

1. **ġamuñ:** +uñ
Gazel 90
Mısra: 8
Kaygı, tasa, keder.

Ėarâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Ėamuñ şâĥib-serâ-yı dil midür miĥmân midur bilmem

ġamuñla:

1. **ġamuñla:** +uñ, +la
Gazel 10

Mısra: 11

Kaygı, tasa, keder.

Hâmid gamuñla giryân deşt-i cefâda pûyân
Olmağ revâ mı her an ol bî-karâra rahm it

2. **gamuñla:** +uñ, +la

Gazel 150

Mısra: 11

Kaygı, tasa, keder.

Gamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra dağ

gamz:

1. **gamz:**

Gazel 69

Mısra: 4

Kaşla, gözle işaret etme. II Ara bozma.

Hestî-i hûlûşum nîgeh-i hasrete mevķûf
Gamz eylesün a‘dâ beni dil-dâra ne mâni‘

gamz eyler:

1. **gamz eyler:-r**

Gazel 124

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaş gözle işaret. II Gammazlamak, münâfıklık etme, koğulama.

Saňa ben zârî gamz eyler imiş dâ‘im rakīb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytâna

gamz ider:

1. **gamz ider:--er**

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Göz kırpma, süzgün bir bakış atmak.

Mâ-dâm gamz ider saňa ağıyâr o bî-kesi
Hâmid hârim-i vuşlata me‘zûn olur mı hîç

gamze-i hûn-h‘âr:

1. **gamze-i hûn-h‘âr:**

Gazel 63

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kan dökücü gamzeler.

Hâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zağm-ı sîneyi
Kaşd iden ammâ ki câna gamze-i hûn-h‘âr imiş

gamzeleri:

1. **gamzeleri:** +ler, +i

Nazm 6

Mısra: 3

Süzgün bakış, yan bakış.

Şol kadar zağm-güşâ oldu dile gamzeleri
Bağın elbette anuñ yarasına rahm eyler

gamzelerüñ:

1. **gamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 1

Süzgün bakış, yan bakış.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başar gamzelerüñ
İbtidâ şohbeti hançerden açar gamzelerüñ

2. **gamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 2

Süzgün bakış, yan bakış.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başar gamzelerüñ
İbtidâ şohbeti hançerden açar gamzelerüñ

3. **gamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 3

Süzgün bakış, yan bakış.

Bilmem ey ruğları reşk-i gül-i ter gamzelerüñ
Kânuma girmege niyyet mi ider gamzelerüñ

4. **gamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 4

Süzgün bakış, yan bakış.

Bilmem ey ruğları reşk-i gül-i ter gamzelerüñ
Kânuma girmege niyyet mi ider gamzelerüñ

5. **gamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 6

Süzgün bakış, yan bakış.

Dün çemenzârda ‘uşşâk-ı dil-figârına hîç
Komadı nazraya âhûlara yir gamzelerüñ

6. **ğamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 8

Süzgün bakış, yan bakış.

Sakıyâ hâşılı rindân-ı hevâ 'inde
Sâgar-ı mey gibi makbûle geçer ğamzelerüñ

7. **ğamzelerüñ:** +ler, +üñ

Gazel 80

Mısra: 10

Süzgün bakış, yan bakış.

Eger ağıyardan ayrılmaz ise dîdelerüñ
Hâtır-ı 'âşıkâ degdükce deger ğamzelerüñ

8. **ğamzelerüñ:** +ler, -+üñ

Gazel 80

Mısra: 12

Süzgün bakış, yan bakış.

Hâmidî nîm-nigâhuñla be-kâm itdün çün
Görmesün zerreveş 'âlemde keder ğamzelerüñ

ğamzesi:

1. **ğamzesi:** +si

Gazel 139

Mısra: 7

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Senden ey ğamzesi hün-h'âr cüdâ olmaz dil
Tîğ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

ğära:

1. **ğära:** +a

Gazel 69

Mısra: 2

Mağara.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yâre ne mâni'
Habs olsa ol âvâre biraz ğära ne mâni'

2. **ğära:** --a

Gazel 72

Mısra: 9

Mağara.

Ķameri sihr ile ħaps itmege beñzer ğära
Almaķ âĝuşa seni bir gice der-zîr-i lihâf

ğarağ:

1. **ğarağ:**

Gazel 66

Mısra: 1

Arzu, istek.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre ğarağ
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra ğarağ

2. **ğarağ:**

Gazel 66

Mısra: 2

Arzu, istek.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre ğarağ
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra ğarağ

3. **ğarağ:**

Gazel 66

Mısra: 4

Arzu, istek.

İltifât eylemeden böyle begüm ağıyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i ğam-h'âra ğarağ

4. **ğarağ:**

Gazel 66

Mısra: 6

Arzu, istek.

Ķıl kalemle nedür ey şûh-ı muşavverler 'aceb
Zebrden nakşuñı her şafha-i dîvâra ğarağ

5. **ğarağ:**

Gazel 66

Mısra: 8

Arzu, istek.

Zerreves neydüğünü tıfl-ı dil idrâk itmez
Böyle yüz virmeden ol ğonce-dehen ħâre ğarağ

6. **ğarağ:**

Gazel 66

Mısra: 10

Arzu, istek.

Oldı çâr-ebru diyenler saña hep nâ'il-i kām
Eyledün Hâmid-i nâ-çâr-ı şenâkâra ğarağ

7. **ğarağ:**

Gazel 81

Mısra: 10

Kötü düşünce.

Senün gibi güzel evlâdı perveriş kılmış
Ğarağ mı idi 'aceb Hâmidâ'ya ümm ü ebün

ġaražuñ:

1. ġaražuñ: +uñ

Gazel 37

Mısra: 7

Hedef, gaye, maksat.

Ġaražuñ ġayrılarla ülfetden
Baña ey bî-vefâ eziyetdür

ġark-âb-ı dîde:

1. ġark-âb-ı dîde:

Gazel 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözlerine batmış, gözlerinde boğulmuş.

Ġark-âb-ı dîde bîh-i nihâl-i merâm-ı dil
Şimdi ümîd-i hâfır-ı zârum şemeredür

ġāvşeng-i sa'y:

1. ġāvşeng-i sa'y:

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çalışma azmi.

Sürülmez ġāvşeng-i sa'y ile kūy-ı dil-ārâdan
Raķîb-i ġāv-sîret n'eyleyüm dostlar nejdüm var

ġavvâs-ı baħr-ı 'aşk:

1. ġavvâs-ı baħr-ı 'aşk:

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk denizinin dalgıcı II Âşk.

Ġavvâs-ı baħr-ı 'aşk olalı Ĥâmid eyledüm
Bir gevher-i yegâne-i 'âlem-behâ zabıt

ġâvet:

1. ġâyet:

Gazel 43

Mısra: 10

Son derece, nihayet, uç, son.

Ĥayâl-i kâmet-i bâlâ-yı mevzunuñla ey meh-rû
Dil-i sūrâh-ı sînem ġâyet a'lâ ney-zen olmışdur

2. ġâyet:

Gazel 140

Mısra: 14

Son derece.

Ĥâmid-i âzâdenüñ var idi bir dil-beri
Ġâyet ile şüh idi lîk sitemkâr idi

ġâveti:

1. ġâveti: +i

Gazel 27

Mısra: 2

Nihayet, uç, son.

Ĥüb bisyâr velî sen gibi cânân bir olur
Kevkebüñ ġâyeti yok mihr-i dırâşşân bir olur

ġâvetle:

1. ġâvetle: +le

Gazel 64

Mısra: 10

Oldukça, son derece.

Küçüksü'ya o serv-i bāğ-ı 'işve eyleyüp da'vet
Dil-i maħzûn-ı zâr-ı Ĥâmidî ġâyetle şâd itmiş

2. ġâyetle: +le

Gazel 94

Mısra: 6

Oldukça, son derece.

Mişlûñi nâ-dîdedür çeşm-i felek
Lîk ġâyetle sitemgersüñ begüm

ġavr:

1. ġavr:

Gazel 151

Mısra: 1

Başkaları, gayrılar. II Rakip.

Görsem ne zamân şâd olurum ġavr ile yârı
Herkes kıparur ġonceleri olmasa ĥârı

ġavra:

1. ġavra: +a

Gazel 135

Mısra: 9

Başkaları, gayrılar. II Rakip.

Beni terk eyledi ol mâh ġavra meyl idüp Ĥâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu ħalb-i maħzûnu

ġavret:

1. ġavret:

Nazm 2

Mısra: 4

Çalışma, çabalama.

Fürü-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O ğayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

ğayretle:

1. **ğayretle:** +le

Kıt'a 6

Mısra: 2

Çalışma isteği, çalışma. II Çaba.

Ağyâra şeker-ħande-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmüm o ğayretle yarıldı

ğayrı:

1. **ğayrı:** +ı

Gazel 59

Mısra: 5

Artık, bundan böyle.

Ğayrı ümmîd-i vişâl eylemenün 'âlemi yok
Dürdan seyr ü temâşasına me'zûn degülüz

2. **ğayrı:** +ı

Gazel 19

Mısra: 4

Artık, bundan böyle.

Kâse-i kalbûmi bir rûtbe şikest itdün kim
Ğayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

3. **ğayrı:** +ı

Gazel 59

Mısra: 10

Artık, bundan böyle.

Âsiyâb-ı ğam ü âlâmı yeter döndürdün
Ğayrı inşâf felek biz ħar-ı tâhûn degülüz

4. **ğayrı:** +ı

Gazel 154

Mısra: 14

Artık, bundan sonra.

Bezimde la'le-i leb-i yâre tokınmış Hâmid
Görmesün ğayrı gözüm câm-ı neşât-efzâyı

5. **ğayrı:** +ı

Gazel 155

Mısra: 4

Artık, bundan böyle.

Çorğdı gözüm cevri ü cefâdan amân
İtmemeğe ğayrı inandır beni

6. **ğayrı:**

Kaside 2

Mısra: 47

Artık, bundan böyle.

Dırâz itme yeter ğayrı Hâmidâ sühanı
Du'â ħarîn-i icâbet zamânıdır demidür

ğayr-ı ma'lûm:

1. **ğayr-ı ma'lûm:**

Gazel 138

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bilinmeyen, bilinmez.

Bildüğüm gerçi hezâra çıkar ey ğonce-dehen
Ğayr-ı ma'lûm dahı bendelerün var gibi

ğayrılar:

1. **ğayrılar:** -+lar

Gazel 147

Mısra: 5

Yabancı, başka. II Rakip.

Sâhil-nişîn-i vaşluñ olup ğayrılar beni
İtdün yem-âşnâ-yı mahabbet semek gibi

ğayrılara:

1. **ğayrılara:** -+lar, -+a

Gazel 67

Mısra: 5

Yabancı, başka II Rakip.

Sen eyledükçe ğayrılara âşnâ nigâh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelâ zabıt

ğayrılarla:

1. **ğayrılarla:** +lar, +la

Gazel 37

Mısra: 7

Yabancı, başka.

Ğarazuñ ğayrılarla ülfetden
Baña ey bî-vefâ eziyetdür

2. **ğayrılarla:** +lar, +la

Gazel 134

Mısra: 1

Yabancı, başka. II Rakip.

Sen ğayrılarla zevkda semt-i Hişâr'da
Çalmağ revâ mı ben a begüm intizârda

3. ğayrılarla: +lar, +la

Gazel 4

Mısra: 11

Yabancı, başka. II Rakip.

Varup zânü-be-zânü ğayrılarla şöbet itdükçe
Derünü Hâmid-i bî-çärenüñ maḥzûn olur cânâ

ġazâl-i deşt-i nâz ü 'işveyi:

1. ġazâl-i deşt-i nâz ü 'işveyi: +y, +i

Gazel 34

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çölün nazlı ve işveli ceylanı.

Seyr idenler ol ġazâl-i deşt-i nâz ü 'işveyi
Mübtelâ-yı geşt-i şahrâ mâ'il-i naḥcîr olur

ġazâl-ı nâzımı:

1. ġazâl-ı nâzımı: +um, +ı

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Naz ceylanı. II Sevgili.

Bu deşt-i vâsi '-i aşk u vidâda bî-pervâ
Ġazâl-ı nâzımı şayd u şikâra geldüm ben

geç:

1. geç:

Gazel 12

Mısra: 1

Vazgeçmek.

Gönül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişîn olma o sevdâdan geç

2. geç:

Gazel 12

Mısra: 2

Vazgeçmek.

Gönül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişîn olma o sevdâdan geç

3. geç:

Gazel 12

Mısra: 4

Vazgeçmek.

İtmeden ebḥire-i 'aşk dimâğuñ muḥtell
O cefâ-pîşeden ol zülf-i semensâdan geç

4. geç:

Gazel 12

Mısra: 6

Vazgeçmek.

Gülşen-i 'ömre vezân olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cân aşma hezâra gül-i ra'nâdan geç

5. geç:

Gazel 12

Mısra: 8

Vazgeçmek.

Zînete şarf-ı nigâh eylemez erbâb-ı kemâl
Yüri var nev-hevesüm aṭlâs u dîbâdan geç

6. geç:

Gazel 12

Mısra: 10

Vazgeçmek.

Sen dilâ ḥaste-i teşvîr-i maḥabbetseñ ezel
Gel taleb-kârî-i dârü-yı eṭibbâdan geç

7. geç:

Gazel 12

Mısra: 12

Vazgeçmek.

Rûy-mâl it ki o kadar kalmaya cây ḥâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

8. geç:

Gazel 12

Mısra: 14

Vazgeçmek.

Yârdan sa'y ider aḥbâb beni tebrîde
Dimede Kays'a nedür fâ'ide Leylâ'dan geç

9. geç:

Gazel 12

Mısra: 16

Vazgeçmek.

Zevrak-ı nâz ü sitignâya süvâr oldukça
Ḥûn-ı nâ-ka'r-ı sirişküm gibi deryâdan geç

10. geç:

Gazel 12

Mısra: 18

Vazgeçmek.

İmtizâc-ı şürekâ çünki maḥabbetde muḥāl
Ya ‘adūdan ya begüm Ḥāmid-i şeydādan geç

geçdi:

1. **geçdi:--di**
Gazel 14
Mısra: 7
Delip geçmek.

Fırkat ü cevri ü sitem cânuma geçdi sākī
Cām şun baña be-ḳavl-i ḥükemā bir iki üç

2. **geçdi: -di**
Gazel 55
Mısra: 10
Geçmek (zamanın geçmesi bağlamında).

Aftābım eylemişdi bir şehir ‘arz-ı cemāl
Bunca demler geçdi çeşmānumda bākī nem henüz

3. **geçdi: -di**
Gazel 137
Mısra: 1
Geçmek (vakit, zaman).

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
‘Ömrüm benüm eyvāh ki ḥulyā ile geçdi

4. **geçdi: di**
Gazel 137
Mısra: 2
Geçmek, tükenip bitmek, yaşamak.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
‘Ömrüm benüm eyvāh ki ḥulyā ile geçdi

5. **geçdi:--di**
Gazel 137
Mısra: 4
Geçmek, tükenip bitmek, yaşamak.

Zinhār gönül ‘aşka heves eyleme zīrā
Her sâ‘ati Ḳays’uñ ḡam-ı Leylā ile geçdi

6. **geçdi: -di**
Gazel 137
Mısra: 6
Geçmek, aşmak, ulaşmak.

Ol tıfl-ı nev-āmüz-ı debistān-ı leṭāfet
Ta‘līm-i cefāyı dile lā ile geçdi

7. **geçdi:--di**
Gazel 137
Mısra: 8
Delip geçmek.

Zāḥm-ı müjeñi çekmege bā‘iş ḳaşuñ oldı
Ol tır-i dil ü cāna begüm yā ile geçdi

8. **geçdi:--di**
Gazel 137
Mısra: 10
Geçmek; bir yerden başka bir yere gitmek.

Çün mihr iderek ‘ālemi rüşen yine Ḥāmid
Ol serv-i revān cāme-i dībā ile geçdi

geçer:

1. **geçer: -er**
Gazel 30
Mısra: 10
Geçmek. II Akıp geçmek(zaman).

Dirġ gitmedi sevdā-yı zülf ü ruḥsārı
Zamān geçer bu ḳadar leyl olur nehār gelür

geçerken:

1. **geçerken: -erken**
Gazel 97
Mısra: 3
Geçmek, gitmek.

Görüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzārından
Dimiş ol serv-ḳāmet zevḳ-i seyr-i cüy-bār itdüm

geçilmez:

1. **geçilmez: -il, -mez**
Gazel 56
Mısra: 4
Geçilmemek, gidilmemek.

O bī-raḥmuñ şehir küyına vardum
Gönüller āh u zārından geçilmez

2. **geçilmez: -il, -mez**
Gazel 56
Mısra: 1
Geçmek. II Aşmak.

Maḥabbet sengsārından geçilmez
O şahrānuñ ḡubārından geçilmez

3. **geçilmez: -il, -mez**
Gazel 56

Mısra: 2
Geçmek. II Aşmak.

Maḥabbet sengsârından geçilmez
O şahrânun gubârından geçilmez

4. **geçilmez:** --il, --mez
Gazel 56
Mısra: 6
Geçmek. II Aşmak.

Ḥudâ nâ-dâna devlet virmesün hîç
Edâsından vakârından geçilmez

5. **geçilmez:** -il, -mez
Gazel 56
Mısra: 8
Geçmek. II Vazgeçmek.

Şafâ-yı meykede inkâr olunmaz
Şarâb-ı hoş-güvârından geçilmez

6. **geçilmez:** -il, -mez
Gazel 56
Mısra: 10
Geçmek. II Vazgeçmek.

Ser-i kûyında Ḥâmid rāḥat olmaz
O gülzârûn hezârından geçilmez

geçürenler:

1. **geçürenler:** -en, -ler
Gazel 81
Mısra: 6
Geçmesini sağlamak.

Neşât-ı ehl-i dile mâni‘ olmayanlardur
Şafâ ile geçürenler felekde rûz ü şebûn

geçürse:

1. **geçürse:** --ür, --se
Tahmis 1
Mısra: 14
Geçmek. II Bir yerden başka bir yere gitmek.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Ḥüblar şadra geçürse n’ola ol serv-ḳadi

gedâ:

1. **gedâ:**
Gazel 67
Mısra: 8
Dilenci, yoksul II Âşık.

Sevdâ-yı rāme düşmiş ‘aceb dil ol âfeti
Bir pādşâhı hîç ide mi bir gedâ zabıtı

gedâya:

1. **gedâya:** -+y, -+a
Gazel 68
Mısra: 3
Dilenci, yoksul. II Âşık.

Şâh-ı ‘âdil zevk-yâb olmaz gedâya zulmdan
‘Âşıka cevri ü sitemden eylemez cânâna ḥaz

geh:

1. **geh:**
Gazel 31
Mısra: 13
Bazen, ara sıra.

Geh kudûmuñ öpmek ister geh ‘izâr-ı mehveşûn
Ḥâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a‘lâluḳ nedür

2. **geh:**
Gazel 31
Mısra: 13
Bazen, ara sıra.

Geh kudûmuñ öpmek ister geh ‘izâr-ı mehveşûn
Ḥâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a‘lâluḳ nedür

3. **geh:**
Gazel 32
Mısra: 13
Bazen, ara sıra.

Gâh baḥtum açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

4. **geh:**
Gazel 69
Mısra: 11
Bazen, ara sıra.

Ol ḡonce-i ne‘şküfte-dehen geh geh açılsa
Ḥâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne mâni‘

5. **geh:**
Gazel 69
Mısra: 11
Bazen, ara sıra.

Ol ḡonce-i ne‘şküfte-dehen geh geh açılsa
Ḥâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne mâni‘

6. **geh:**

Gazel 77

Mısra: 3

Bazen, ara sıra.

Geh nâle gâh girye geh izhâr-ı 'aciz idüp
Bir belli başlı 'âşık-ı bî-'âruñum senüñ

7. **geh:**

Gazel 77

Mısra: 3

Bazen, ara sıra.

Geh nâle gâh girye geh izhâr-ı 'aciz idüp
Bir belli başlı 'âşık-ı bî-'âruñum senüñ

8. **geh:**

Gazel 83

Mısra: 3

Bazen, ara sıra.

İder 'uşşâkına hûbân-ı diger geh vefâ geh cevır
Niçün dil-ğastegâna bî-vefâsın böyle her gehsün

9. **geh:**

Gazel 83

Mısra: 3

Bazen, ara sıra.

İder 'uşşâkına hûbân-ı diger geh vefâ geh cevır
Niçün dil-ğastegâna bî-vefâsın böyle her gehsün

10. **geh:**

Gazel 104

Mısra: 7

Bazen, ara sıra.

Geh dehânın gösterüp gâhî miyân eylerler 'arz
Ketm-i esrâr itmez ehl-i hüsni ü ân âyineden

11. **geh:**

Gazel 128

Mısra: 10

Bazen, ara sıra.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i ğam geh meserredür nigâh

12. **geh:**

Gazel 128

Mısra: 10

Bazen, ara sıra.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i ğam geh meserredür nigâh

13. **geh:**

Gazel 28

Mısra: 8

Bazen, ara sıra.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şüh-ı dil-fırîb
Geh cevır ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

14. **geh:**

Gazel 28

Mısra: 8

Bazen, ara sıra.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şüh-ı dil-fırîb
Geh cevır ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

geh geh:

1. **geh geh:**

Gazel 50

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bazı, ara sıra.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perî-'izâr
Tennür-ı dilde âteş-i hasret füzûn olur

gehi:

1. **gehi:**

Gazel 32

Mısra: 11

Bazen, ara sıra.

Gâh yir rişvet-i habbâz gehi seng-i ta'n
Kâdi-i ehl-i tîma' nânî küçüldür büyüdür

2. **gehi:**

Gazel 111

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Üftâdegân-ı 'aşkı gehî pây-mâl içün
Âdetdür esb-i nâzî gönül dil-berâne rân

3. **gehi:**

Gazel 128

Mısra: 5

Bazen, ara sıra.

Hûb-rüy u âb-ı cârî vü çemenzâra gehi
Dâfî-'i sevdâ-yı dil hüzni ü kâsâvetdür nigâh

4. gehi:

Gazel 150

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Gehi 'itāb ü gehi nāz ü gāhı hışm itdüñ
Begüm ne ƙaldı cefādan bu hāksāra daħi

5. gehi:

Gazel 150

Mısra: 9

Bazen, ara sıra.

Gehi 'itāb ü gehi nāz ü gāhı hışm itdüñ
Begüm ne ƙaldı cefādan bu hāksāra daħi

gel:

1. gel:

Gazel 2

Mısra: 9

Gelmek.

Peyğam-ı yār ile gel gel girer iseñ gözine
Hāmid-i zār ü perîşān-dil ü bî-dāre şabā

2. gel:

Gazel 2

Mısra: 9

Gelmek.

Peyğam-ı yār ile gel gel girer iseñ gözine
Hāmid-i zār ü perîşān-dil ü bî-dāre şabā

3. gel:

Gazel 6

Mısra: 12

Gelmek.

Ey Hāmid-i şāhib-emel rabt-ı dile virme halel
Hāḳ'dan ümîdüñ kesme gel vāsi'dür elṭāf-ı Hūdā

4. gel:

Gazel 10

Mısra: 10

Gelmek.

Hışm ile olma şāhum tîğ-i nigeḥ keşide
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre rahm it

5. gel:

Gazel 12

Mısra: 10

Gelmek.

Sen dilā haste-i teşvîr-i maḥabbetseñ ezel
Gel ṭaleb-kārî-i dārü-yı eṭibbādan geç

6. gel:

Gazel 40

Mısra: 6

Gelmek.

Ƙaçan bir naḥl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saña gel hücreme bār olmam oğlum cüz'i pendüm var

7. gel:

Gazel 85

Mısra: 1

Gelmek, şereflendirmek.

Cānā 'adūlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme luṭf it kem olma gel

8. gel:

Gazel 85

Mısra: 2

Gelmek, şereflendirmek.

Cānā 'adūlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme luṭf it kem olma gel

9. gel:

Gazel 85

Mısra: 4

Gelmek, şereflendirmek.

Seng-i girān-ı vaz'-ı bed-i nā-pesend ile
Mir'āt-ı şāf-ı dil-şiken-i ādem olma gel

10. gel:

Gazel 85

Mısra: 6

Gelmek, şereflendirmek.

Nā-gāh bezm-i ḥāşımuzı rüşen it bu şeb
Ey māh-pāre muntazır-ı peyğam olma gel

11. gel:

Gazel 85

Mısra: 8

Gelmek, şereflendirmek.

Mihr-i 'izār-ı dil-bere bel bel bakup müdām
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükā pür-nem olma gel

12. gel:

Gazel 85

Mısra: 10

Gelmek, şereflendirmek.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkül-i ham-der-ham olma gel

13. gel:

Gazel 88

Mısra: 1

Gelmek. II Şereflendirmek.

Çalduk şeb-i hicrânda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daği ey mihr-i felek gel

14. gel:

Gazel 88

Mısra: 2

Gelmek. II Şereflendirmek.

Çalduk şeb-i hicrânda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daği ey mihr-i felek gel

15. gel:

Gazel 88

Mısra: 4

Gelmek. II Şereflendirmek.

‘Uşşâkuñı pâ-mâl idecek mertebe sürme
Ey şâh-süvâr eşheb-i nâzı çekerek gel

16. gel:

Gazel 88

Mısra: 6

Gelmek. II Şereflendirmek.

Dil çifte-ğor-ı eşheb-i ta‘n olmağa râzı
Sen ‘arşa-i ümmîd-i dil-i zâruma tek gel

17. gel:

Gazel 88

Mısra: 8

Gelmek. II Şereflendirmek.

Şûfî bu ta‘aşşub saña bir fâ‘ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

18. gel:

Gazel 88

Mısra: 8

Gelmek. II Şereflendirmek.

Şûfî bu ta‘aşşub saña bir fâ‘ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

19. gel:

Gazel 88

Mısra: 8

Gelmek. II Şereflendirmek.

Şûfî bu ta‘aşşub saña bir fâ‘ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

20. gel:

Gazel 88

Mısra: 10

Gelmek. II Şereflendirmek.

Çağurma rakîbi yanuña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hîle vü dek gel

21. gel:

Gazel 88

Mısra: 12

Gelmek. II Şereflendirmek.

Ey seng-dil it Hâmid-i müştâkuña şefkat
Hecrûñ anı bî-tâkat ü tâb eyledi pek gel

22. gel:

Gazel 127

Mısra: 5

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Gel ey gül penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet baş
Fezâ-yı sînem üzre zağm-ı hun-efşân açıldukça

23. gel:

Gazel 154

Mısra: 2

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Çıkup ‘arz itme seher ol ruh-ı müsteğnâyı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihân-ârâyı

24. gel:

Gazel 124

Mısra: 4

(Bir maksatla) bir yere uğramak.

Saña ben zârî gamz eyler imiş dâ‘im rakîb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytâna

25. gel:

Gazel 61

Mısra: 3

Gelmek. II Yönelmek.

Sürme semend-i nāzuñı süy-ı cefāya gel
Ey şeh-süvār-ı işve fezā-yı vefāda gez

26. **gel:**

Gazel 61

Mısra: 9

Gelmek. II Buyurmak.

Pīrāmen-i derūnına gel Hāmid'ün müdām
Ey fikr-i dost cānib-i beyt-i Hudā'da gez

geldi:

1. **geldi:** -di

Gazel 74

Mısra: 1

Gelmek II Zor gelmek .

Rāst-revlik bize güç geldi peşimān olduk
Bozduk ol tavrı yine tābi'-i devrān olduk

2. **geldi:** -di

Gazel 86

Mısra: 10

Ulaşmak, varmak.

Bulandı cūylar baş virdi Hāmid goncalar yek-ser
Bi-ḥamdi'llāh yetişdüñ geldi ya'ni devr-i bülbul gül

3. **geldi:** -di

Gazel 92

Mısra: 4

Gelmek, şereflendirmek.

Perīvesüm bir iki da'vet ile zāhir olup
Hemān ki meclisüme geldi tāze cān buldum

geldükde:

1. **geldükde:** -dükde

Gazel 44

Mısra: 4

Gelmek, ulaşmak, erişmek.

Bī-hude eyleme ta'cīl berāy-ı matlab
Vaḳti geldükde olur bār-ı dıraḫtan dökilür

geldüm:

1. **geldüm:** --dü, --m

Gazel 107

Mısra: 10

Gelmek, varmak, ulaşmak.

Miyān-ı lücce-i ğamdan şinā ile Hāmid
Hezār şükr ola Ḥaḳḳ'a kenāra geldüm ben

2. **geldüm:** -dü, -m

Gazel 107

Mısra: 1

Gelmek. II Doğmak, yaşamak, dünyaya gelmek.

Bu rüzgāra dilā āh u zāra geldüm ben
Telāṭum-ı ğam-ı dehri şümāra geldüm ben

3. **geldüm:** -dü, -m

Gazel 107

Mısra: 2

Gelmek. II Doğmak, yaşamak, dünyaya gelmek.

Bu rüzgāra dilā āh u zāra geldüm ben
Telāṭum-ı ğam-ı dehri şümāra geldüm ben

4. **geldüm:** --dü, --m

Gazel 107

Mısra: 4

Gelmek. II Buyurmak.

Senüñ ayağūña ey pīr-i mey-fürüş-ı emel amān
Piyāle şun baña def'-i ḥumāra geldüm ben

5. **geldüm:** --dü, --m

Gazel 107

Mısra: 6

Gelmek. II Ulaşmak.

Bu deşt-i vāsi'-i aşḳ u vidāda bī-pervā
Ġazāl-ı nāzumı şayd u şikāra geldüm ben

6. **geldüm:** --dü, --m

Gazel 107

Mısra: 8

Gelmek. II Ulaşmak.

Bu çār-süda murādumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıdḳa vücūdum 'ayāra geldüm ben

gelen:

1. **gelen:** --en

Gazel 7

Mısra: 1

Gelmek. II Dünyaya gelmek, doğmak.

Gelen bu dehr-i dūna 'āzim-i rāh-ı bekādur hep
Ḥuşul-i kām içün sa'y ü hevesler ber-hevādur hep

gelince:

1. **geline:** -ince

Gazel 121

Mısra: 11

Gelmek. II Uğramak.

Geline 'aşıkı tãrd itdi bāğ-ı kũyından
Raķīb-i řāğī-i nev-intisābı seyr eyle

2. **geline:** -ince

Gazel 57

Mısra: 6

Gelmek. II Şereflendirmek.

'Aceb degũl mi bu kim ol perĩyi da'vet idũp
Geline meclise 'arz-ı merāma 'ār iderũz

gelmedi:

1. **gelmedi:** -me, -di

Gazel 29

Mısra: 6

Gelmemek.

İtdũm řabāyı zũlfine irsāl 'ale's-seşer
Aşşam irişdi gelmedi gũşum řaberdedũr

gelmedũn:

1. **gelmedũn:** -me, -dũn

Gazel 35

Mısra: 3

Gelmek, uğramak.

Gelmedũn bir kerre istifsāra řālın raşm idũp
Şaste dil bunca zamāndur pister-i firřatdedũr

2. **gelmedũn:** -me, -dũn

Gazel 117

Mısra: 11

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Bāğ-ı ũmĩd-i řāmid'e bir kerre gelmedũn
Āř ey gũl-i nihāl-i edeb āř senden āř

gelse:

1. **gelse:** - se

Gazel 35

Mısra: 1

Gelmek, bulunmak.

Řař ne rũtbe gelse ruřsaruñ yine řõhretdedũr
Nāmı vardur āb-ı řayvān gerçi kim zũlmetdedũr

2. **gelse:** - se

Gazel 81

Mısra: 1

Gelmek. II Buyurmak, şereflendirmek.

Ne dem ki řātũr-ı nā-řāda gelse bũs-ı lebũn
Řumārını řekerũm keyf-i bāde-i řalebũn

3. **gelse:** --se

Gazel 132

Mısra: 1

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Olup meclis mũheyyā sākĩ-i ārām-ı cān gelse
Çekilse cāmlar rũy-ı dil-i bĩmāra şan gelse

4. **gelse:** --se

Gazel 132

Mısra: 2

Gelmek, ortaya çıkmak.

Olup meclis mũheyyā sākĩ-i ārām-ı cān gelse
Çekilse cāmlar rũy-ı dil-i bĩmāra şan gelse

5. **gelse:** -se

Gazel 132

Mısra: 4

Gelmek, ortaya çıkmak.

Rehā-yāb-ı řudā '-ı řārřār-ı intizār olsa
Seşer ol kākũl-i pũr-çĩnden bād-ı vezān gelse

6. **gelse:** -se

Gazel 132

Mısra: 6

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Gõnũl pũyendegĩ-i deşt-i ř`āhiřden řalāř olsa
Řutĩlsa dām-ı ũmmĩde hũmā-yı 'izz ũ řān gelse

7. **gelse:** --se

Gazel 132

Mısra: 8

Bir yere gitmek, ulaşmak, varmak.

Sirişk-i dĩde-i Ya'kũb-dil bir dem sũkũn bulsa
Peyām-ı şışşat alsam Yũsuf'umdan kārban gelse

8. **gelse:** --se

Gazel 132

Mısra: 10

Gelmek, ulaşmak.

Ruřun řoy-gerde gõrsek tāb-ı mũlden ol mehũn řāmid
Kenār-ı la'line emvāc-ı başr-i řũsn ũ ān gelse

gelsek:

1. **gelsek:** -se, -k

Gazel 80

Mısra: 1

Bir yere gitmek, ulaşmak, varmak.

Bezme gelsek ne dem ey nūr-ı başaṣ ḡamzelerüñ
İbtidā şoḡbeti ḡançerden açar ḡamzelerüñ

gelseydi:

1. **gelseydi:** -se, -y, -di

Gazel 48

Mısra: 9

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Āḡuş-ı merām-ı dile gelseydi gelürdi
Ḥāmid eger ol müy-miyān bunca zamāndur

gelsün:

1. **gelsün:** --sün

Gazel 6

Mısra: 6

Gelmek.

Kār itdi fırkat cānuma raḡm eylesün eḡḡānuma
Bir laḡza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devā

2. **gelsün:** -sün

Gazel 92

Mısra: 9

Gelmek, şereflendirmek.

O şāḡ-bāza şabā söyle diñlesün gelsün
Bir iki naḡme-i pür-süz-ı Işfahān buldum

gelsünler:

1. **gelsünler:** -sün, -ler

Kaside 2

Mısra: 31

Gelmek. II Ulaşmak.

Meh ile mihre virüñ bir peyām gelsünler
O rükn-i devlete ḡıdmet zamānıdır demidür

gelün:

1. **gelün:** -ün

Tahmis 1

Mısra: 15

Gelmek, buyurmak, toplanmak.

Gelün inşāf idelüm cümleden a'lā mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydā bilmeñ

gelüp:

1. **gelüp:** --üp

Gazel 8

Mısra: 2

Gelmek.

Ṭabībüm vaḡt-i istiḡnā degüldür luṭf ü iḡsān it
Gelüp derd-i dil-i bīmārıma vaşluñla dermān it

2. **gelüp:** --üp

Gazel 50

Mısra: 4

Gelmek.

Düşüñdan it figende bu bār-ı 'alāyıkı
Ḥıffet gelüp vücūduña rāḡat füzün olur

3. **gelüp:** -üp

Gazel 50

Mısra: 9

Gelmek.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perī- 'izār
Tennūr-ı dilde āteş-i ḡasret füzün olur

4. **gelüp:** -üp

Gazel 101

Mısra: 7

Gelmek, şereflendirmek.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībüm ḡasretüñle ḡaste vü bīmārdur göñlüm

5. **gelüp:** --üp

Gazel 89

Mısra: 3

Gelmek. II Çıkmak, yönelmek.

Ḥaṭ gelüp 'ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülşen-i ḡüsnde dirdüñ gül-i bī-ḡar olurum

6. **gelüp:** --üp

Gazel 90

Mısra: 9

Gelmek. II Uḡramak.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perī midür ol āfet Ḥāmidā insān midur bilmem

7. **gelüp:** --üp

Gazel 127

Mısra: 1

Gelmek. II Şereflendirmek, buyurmak.

Gelüp güftäre meclisde leb-i cānān açıldukça
Temāşāya kapanmaz dīde-i giryān açıldukça

8. **gelür:** -ür

Gazel 153

Mısra: 10

Gelmek. II Belirmek, çıkmak.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp haṭ Ḥāmidā gördüñ mi muḥtāc-ı ayāğ oldu

gelür:

1. **gelür:** -ür

Gazel 26

Mısra: 6

Gelmek.

Süvār-ı eşheb-i nāz olsa pāy-māla beni
Raḳīb o demde gelür destine zimām virür

2. **gelür:** -ür

Gazel 30

Mısra: 2

Yerine geçmek.

Hezār 'aşkına bir gün o gül-'izār gelür
Miyāneden bu bürüdet gider bahār gelür

3. **gelür:** -ür

Gazel 30

Mısra: 4

Gelmek, çıkmak.

Zamānlar oldı ki şahrā-neverd-i ümmīdüm
Bizüm de dāmımuza belki bir şikār gelür

4. **gelür:** -ür

Gazel 30

Mısra: 6

Akmak.

Siyāh-püş olup itmez misin gönül mātem
'İzār-ı dil-bere kim haṭṭ-ı müşk-bār gelür

5. **gelür:** --ür

Gazel 68

Mısra: 1

Gelmek. II Vermek(haz vermek, mutlu etmek).

Seyr-i rüyuñdan gelür elbet dil-i nālāna ḥaz
Āteş-i sūzāndan eyler begüm pervāne ḥaz

6. **gelür:** -ür

Gazel 106

Mısra: 12

Gelmek. II Düşünmek, akla gelmek.

Şemīm-i ḥāl-ı ruḥ-ı yāre Ḥāmidā sa'y it
Gelür dimāğa za'İf olsa kuvvet 'anberden

7. **gelür:** -ür

Gazel 131

Mısra: 5

Gelmek(akla gelmek).

Gelür la'l-i leb-i dil-dār ol dem ḥaṭır-ı zāra
Çıkup geşt ü güzāra bağda gül-nār gördükçe

8. **gelür:** -ür

Gazel 139

Mısra: 6

Gelmek.

Ḥasret-i kaddüñ ile bağda zār itdükçe
Murğlar nūşa gelür zann idüp enhār beni

9. **gelür:** --ür

Gazel 30

Mısra: 1

Gelmek, uğramak, şereflendirmek.

Hezār 'aşkına bir gün o gül-'izār gelür
Miyāneden bu bürüdet gider bahār gelür

10. **gelür:** -ür

Gazel 30

Mısra: 8

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Çü mäh külbe-i tārīkūme piyāle-be-dest
'Aceb ki kaṅğı gün ol mihr-i tābdār gelür

11. **gelür:** -ür

Gazel 68

Mısra: 6

Gelmek, uğramak.

İltifāt it 'aşıka 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvāziden gelür zīrā begüm mihmāna ḥaz

12. **gelür:** --ür

Gazel 84

Mısra: 11

Gelmek. II Yer almak, bulunmak.

Her ne semte çekseñ ey meh Hâmid-i şeydâ gelür
Bend ü zencîr-i dil-i dîvânegândur perçemün

13. **gelür:--ür**

Gazel 90

Mısra: 7

Gelmek. II Görünmek.

Qarâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Ğamuñ şâhib-serâ-yı dil midür mihmân mıdur bilmem

14. **gelür:--ür**

Gazel 106

Mısra: 3

*Gelmek. II Belli bir durum veya sıfatın etkisi
görünür, hissedilir olmak.*

Gül-âb içinde gelür müşge hiddet-i nûkhet
Cihânı tutsa n'ola-büy-ı kâkülün derden

15. **gelür:--ür**

Tarih 1

Mısra: 14

Gelmek. II Bir durumun etkisi altında kalmak.

Semiyy-i fâhr-ı 'âlem ya 'ni Ağa-yı Mehemmed kim
Gelür cûşa hemîşe baħr-ı elâfî mişâl-i yem

16. **gelür: -ür**

Nazm 6

Mısra: 2

Gelmek. II Bir durumun etkisi altında kalmak.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

17. **gelür:--ür**

Gazel 30

Mısra: 10

Gelmek. II Olmak.

Dirîğ gîtmedi sevdâ-yı zülf ü ruhsârı
Zamân geçer bu qadar leyl olur nehâr gelür

18. **gelür:--ür**

Gazel 30

Mısra: 12

Gelmek. II Ulaşmak.

Recâmuñ itdi şabâya zühûr âşârı

Meşâm-ı câna seher büy-ı zülf-i yâr gelür

gelür geçer:

1. **gelür geçer: -er**

Gazel 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gelip geçmek.

Bu devre-i belâ-yı meşakkat gelür geçer
Fülkûñ te'essûf itme selâmet gelür geçer

2. **gelür geçer: -er**

Gazel 39

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gelip geçmek.

Bu devre-i belâ-yı meşakkat gelür geçer
Fülkûñ te'essûf itme selâmet gelür geçer

3. **gelür geçer: -er**

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gelip geçmek.

Ser-cümle küyuñ olsa n'ola gülsitân-ı şevk
Hûn-âbe-i dü-dîde-i hasret gelür geçer

4. **gelür geçer: -er**

Gazel 39

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gelip geçmek.

Mağrûr-ı rif'at olma eyâ mest-i 'izz ü câh
Bu neş'e-i piyâle-i devlet gelür geçer

5. **gelür geçer: -er**

Gazel 39

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gelip geçmek.

Atlar bu hâk-râhını başmaz kadem dirîğ
Her-bâr o naħl-ı bağ-ı letâfet gelür geçer

6. **gelür geçer: -er**

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Gelip geçmek.

Endiše-i müjeñ begüm itmez dakıka fevt
Dilden mişāl-i ‘akreb-i sā‘at gelür geçer

7. **gelür geçer: -er**

Gazel 39
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Gelip geçmek.

Hāmid karar eylemez āmac-ı sīnede
Peykân-ı tūr-i dost be-sür‘at gelür geçer

gelürdi:

1. **gelürdi: -ür, -di**

Gazel 48
Mısra: 9
Gelmek, buyurmak, şereflelendirmek.

Āgüş-ı merām-ı dile gelseydi gelürdi
Hāmid eger ol müy-miyân bunca zamāndur

gencīne-i dār-ı hüsn ü ān:

1. **gencīne-i dār-ı hüsn ü ān:**

Gazel 113
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Güzellik evinin hazinesi.

Saňa gencīne-i dār-ı hüsn ü ān dirlerse şâyāndur
Femüñ bir hoşkadur kim pür-derünü dürr-i yektādan

gencīneve:

1. **gencīneve: -+y, -+e**

Gazel 72
Mısra: 2
Hazine.

‘Aşk ol şāh-ı hüsn itdi derūna ithāf
‘Akıbet girdi o gencīneve ol cevher-i şāf

gendüm:

1. **gendüm: +üm**

Gazel 40
Mısra: 4
Kendi.

Ne lāyık āsiyāb-ı ārzūlarda gubār olmak
Bu ‘ālemde benüm bir tane gönlüm bir de gendüm var

ger:

1. **ger:**

Gazel 18
Mısra: 2
Eğer, şayet.

Çāh-ı elemde itmez idüm ben necāt ümīd
Ger olmasa nihāyet-i leyl-i siyeh sefid

2. **ger:**

Gazel 34
Mısra: 2
Eğer, şayet.

Şāf-diller zerreveş renciş ile tekdür olur
Āb-ı pāke düşse ger bir kaçre hūn tağyir olur

3. **ger:**

Gazel 41
Mısra: 13
Eğer, şayet.

Mācerā-yı dīde ‘ālem-gir olur eylerse ger
Tünd-bād-ı gamla deryā-yı sirişküm cüşlar

4. **ger:**

Gazel 44
Mısra: 6
Eğer, şayet.

Dil taḥammül idemez keşret-i ālām ü gama
Kosalar küzeye ger āb-ı firāvān dökülür

5. **ger:**

Gazel 1
Mısra: 3
Eğer, şayet.

İmtizāc-ı āteş ü kibrīt ger kâbil ise
Eylemek nā-ehl ile mümkündür ünsiyyet baña

6. **ger:**

Gazel 86
Mısra: 6
Eğer, şayet.

Görince düşmenüñ ser-pençe-i miḥnetde baḥsīde
Mükāfāt ü cezāy eylemezseñ ger te‘emmül gül

7. **ger:**

Gazel 103
Mısra: 8
Eğer, şayet.

Qışsa-ı Mecnûn'ı nazm itmezdi erbâb-ı sühân
Ger zühûrundan haberdâr olsalardı bî-gümân

8. ger:

Gazel 104

Mısra: 10

Eğer, şayet.

Var iken Hâmid nigâh itmeme gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görinse çeşmüme bâğ-ı cinân âyineden

9. ger:

Tahmis 1

Mısra: 24

Eğer, şayet.

Olmağ âvâre revâ midur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyüñi Rûhî n'ola ger tutsa makâm

10. ger:

Gazel 9

Mısra: 9

Eğer, şayet.

Be-Hâmid 'arza kuni ger hilâl-i ebrûyet
Dileş be-ân-dem ü-râ fidâ vü kurbân'est

gerçi:

1. gerçi:

Gazel 1

Mısra: 7

Her ne kadar; ise de.

Âftâbâsâ idersün gerçi sen 'arz- ı cemâl
Mâni'-i nezzâredür ammâ begüm hayret baña

2. gerçi:

Gazel 35

Mısra: 2

Her ne kadar; ise de.

Hağ ne rütbe gelse ruhsârûñ yine şöhetdedür
Nâmı vardır âb-ı hayvân gerçi kim zulmetdedür

3. gerçi:

Gazel 75

Mısra: 5

Her ne kadar... ise de, ama, ancak, fakat.

Gerçi çok kâkül-i müşgîn-i perîşân vardır
Böyle sevdâları tahrik ider perçem yok

4. gerçi:

Gazel 128

Mısra: 7

Her ne kadar.

Gerçi alı al olur şerm ü hacâletden ruhuñ
Lîk 'âşıkdan begüm ma'sûka 'âdetdür nigâh

5. gerçi:

Gazel 138

Mısra: 9

Gerçi, her ne kadar, ise de.

Bildüğüm gerçi hezâra çıkar ey gönçe-dehen
Ğayr-ı ma'lûm dahı bendelerün var gibi

6. gerçi:

Gazel 156

Mısra: 3

Gerçi, her ne kadar, ise de.

Mukaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'is olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebeb şimdi

7. gerçi:

Gazel 156

Mısra: 8

Gerçi, her ne kadar, ise de.

Senün kârûñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taħammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

8. gerçi:

Gazel 15

Mısra: 1

Her ne kadar, ise de, lâkin.

Gerçi terk-i şöhet-i cân-bağş-ı yâr itmek de güç
Çâk çâk-ı perde-i nâmûs u 'âr itmek de güç

gerd ü ğubarıyum:

1. gerd ü ğubarıyum: +ı, +y, +um

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tozu ve toprağı.

Çeşm-i 'amâya çekse felek rûşen eylerüm
Reh-i maħabbetün ben o gerd ü ğubarıyum

gerdân olur:

1. gerdân olur: -ur

Gazel 95

Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Dönücü, dönen.

O şüh-ı kec-küleḥ Ḥamid yanumdan gâ'ib olduḡca
Mişâl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

gerden-i sîmîni:

1. **gerden-i sîmîni:**
Gazel 134
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yasemin gerdan.

Gîsûlarıyla gerdan-i sîmîni fikr ider
Âşüfte-ḥâl iden beni leyl ü nehârda

gerdenüñdeki:

1. **gerdenüñdeki:**
Gazel 117
Mısra: 5
Gerdan, boyun.

Ḥaṭ sāyesi degül de nedür gerdanüñdeki
Mümkin midür bu zâhir ola yâsemenden âh

gerdenüñe:

1. **gerdenüñe:** +üñ, +e
Gazel 144
Mısra: 4
Gerdan, boyun.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atduḡda sîm gerdanüñe zerd şâluñı

gerdün:

1. **gerdün:**
Gazel 150
Mısra: 5
Gökyüzü.

Maṭar degüldür ider girye ḥâlûme gerdün
Ḳomaz döneḡlûḡi elden o mâḥ-pâre daḡı

gerek:

1. **gerek:**
Gazel 5
Mısra: 8
Gerek, lâzım.

Ey serv-i bâḡ-ı ḥüsn ü leṭâfet dem-i ḥıram
Dîbâ gerek bu ḡâmete ḡârâ neden revâ

2. **gerek:**
Gazel 12
Mısra: 5
Gerek, lâzım.

Gülşen-i 'ömre vezân olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cân aşma hezâra gül-i ra'nâdan geḡ

3. **gerek:**
Gazel 96
Mısra: 7
Gerek, lâzım.

Olsam gerek irâdem ile mübtelâ-yı 'aşḡ
Def'-i bürüdet-i dil içün aḡker isterüm

4. **gerek:**
Gazel 144
Mısra: 11
Gerek, lâzım.

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senüñ altun hilâlûñı

gerekmez:

1. **gerekmez:** -mez
Gazel 109
Mısra: 8
Gerek fiilinin olumsuz geniş zaman çekimi.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Âşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

germ-âbeve:

1. **germ-âbeve:** +y, +e
Gazel 141
Mısra: 8
Sıcak su hamamı.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruḡsâr
Raḡîb-i seg seni germ-âbeve nihân mı ḡodı

geşt:

1. **geşt:**
Gazel 150
Mısra: 11
Gezmek, dolaşmak.

Ḡamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra daḡı

geşt iden:

1. **geşt iden: -en**

Gazel 52

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinde gezmek.

Şu rāğî geşt iden ol şüh-ı şivekâr mıdur

Ya âftâb-ı ziyâ-bağş-ı her diyâr mıdur

geşt ü güzâra:

1. **geşt ü güzâra: +a**

Gazel 131

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gezip tozma, gezme.

Gelür la 'l-i leb-i dil-dâr ol dem hâtır-ı zâra
Çıkup geşt ü güzâra bâğda gül-nâr gördükçe

geşteme:

1. **geşteme: +em, +e**

Gazel 111

Mısra: 5

Gezmiş, dönmüş, dolaşmış.

Gönder hayâlünü dil-i vîrân geşteme
Ma'mûr olur kudûmî ile kónsa hâna Hân

getüren:

1. **getüren: --en**

Gazel 109

Mısra: 5

Getirmek. II Eriştirmek, ulaştırmak.

Nef'i zarrdur getüren hâtır-ı mazlûmâna
Dostuñ[un] kadrini bilmege sebebdür düşmen

getürme:

1. **getürme: -me**

Gazel 119

Mısra: 5

Getirmek(aklına getirmek bağlamında).

Getürme hâtırına mâ-cerâ-yı Ferhâd'ı
Derûnı yaralıdur kühsârı söyletme

getürmedi:

1. **getürmedi: --me, --di**

Gazel 145

Mısra: 1

İletmek, bildirmek.

Bâd-ı şabâ peyâmuñı hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kať'â getürmedi

2. **getürmedi: -me, -di**

Gazel 145

Mısra: 2

İletmek, bildirmek.

Bâd-ı şabâ peyâmuñı hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kať'â getürmedi

3. **getürmedi: --me, --di**

Gazel 145

Mısra: 4

İletmek, bildirmek.

Gîsû-yı leyl-i renginüñ endîşesiyle hîç
Ey mâh kimse kâldı mı sevdâ getürmedi

4. **getürmedi: -me, -di**

Gazel 145

Mısra: 6

İletmek, bildirmek.

Sâhil-nişîn-i hasretüm ammâ bu ana dek
Dürr-i ümîdi mevce-i deryâ getürmedi

5. **getürmedi: --me, --di**

Gazel 145

Mısra: 8

Getirmek.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi gönülümü ammâ getürmedi

6. **getürmedi: --me, --di**

Gazel 145

Mısra: 10

Getirmek, ulaştırmak.

'Azm itdi gülsitâna be-şad nâz egerçi yâr
Dil-ğastesine bir gül-i ra'nâ getürmedi

gevher:

1. **gevher:**

Gazel 45

Mısra: 4

Mücevher, cevher.

Dendânlaruñ femüñden 'ayân olsa n'ola
Zîrâ derûn-ı dürode gevher nihân olur

gevher-i vegâne-i 'âlem-behâ:

1. **gevher-i yegâne-i 'âlem-behâ:**

Gazel 67

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dünyada paha biçilemeyen tek mücevher II Sevgili.

Ġavvâş-ı baġr-ı 'aşk olalı Ġâmid eyledüm

Bir gevher-i yegâne-i 'âlem-behâ zabıt

geydürür:

1. **geydürür:--ür**

Gazel 72

Mısra: 11

Giymek.

Ġâmidâ geydürür aġyâra o şüh-ı ġayyât

Nâ-güşâde yaġası tâze kabâ-yı eltâf

gez:

1. **gez:**

Gazel 61

Mısra: 2

Gezmek. II Yürümek.

Ne cânib-i hevâda ne semt-i hevesde gez

Râh-ı rızâ-yı ġâzret-i Bârî Ĥudâ'da gez

2. **gez:**

Gazel 61

Mısra: 1

Gezmek. II Dolaşmak.

Ne cânib-i hevâda ne semt-i hevesde gez

Râh-ı rızâ-yı ġâzret-i Bârî Ĥudâ'da gez

3. **gez:**

Gazel 61

Mısra: 4

Gezmek. II Dolaşmak.

Sürme semend-i nâzuñı süy-yı cefâya gel

Ey şeh-süvâr-ı 'işve fezâ-yı vefâda gez

4. **gez:**

Gazel 61

Mısra: 6

Gezmek. II Dolaşmak.

Ol ġaşları kemâna aman olma müntehî

Ey tîr-i âh Ĥaġġ'ı severseñ hevâda gez

5. **gez:**

Gazel 61

Mısra: 8

Gezmek. II Dolaşmak.

Ey cevher-i merâm seni ben de ba'd-ez-în

Raġbet idersem almaġa sük-ı behâda gez

6. **gez:**

Gazel 61

Mısra: 10

Gezmek. II Dolaşmak.

Pîrâmen-i derûnına gel Ĥâmid'ûñ müdâm

Ey fikr-i dost cânib-i beyt-i Ĥudâ'da gez

gezer:

1. **gezer:--er**

Gazel 156

Mısra: 6

Gezmek, dolaşmak.

Göñül bir meh-cebîn-i mihr-i ruġsârûñ hevâsıyla

Gezer dîvâneveş şahrâ-be-şahrâ rûz ü şeb şimdi

gezerken:

1. **gezerken:--er, --ken**

Gazel 76

Mısra: 3

Bir yerde dolaşmak, yürümek.

Gülşen-i vaşl-ı dil-ârâda gezerken nâ-gâh

Batdı zîr-i ġadem-i tıfl-ı dile ġâr-ı fırâġ

gezmedük:

1. **gezmedük: -me, -dük**

Gazel 105

Mısra: 6

Gezmek, gitmek.

Bulmadum nâm ü nişân serv-i ġîrâmânımdan

Gezmedük ne leb-i cü ġaldı ne şaġn-ı büstân

2. **gezmedük:--me, --dük**

Gazel 141

Mısra: 4

Gezmek, gitmek.

O servüñ ârzu-yı bûs-ı ġâk-ı pâyı ile

Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı ġodı

gezmek:

1. **gezmek: -mek**

Gazel 129

Mısra: 6
Gezmek, dolaşmak.

Yūsuf-ı Mısr-ı behāsın saña nā-zībendedür
Gezmek ey cān-ı ‘azīzüm sūk ile bāzārda

gezüp:

1. **gezüp:--üp**
Gazel 118
Mısra: 3
Gezmek, dolaşmak.

Cüy-ı eşküm sū-be-sū eyler gezüp gülzārda
Bir boyı şimşād ü hoş-reftār elinden āh āh

gibi:

1. **gibi:**
Gazel 12
Mısra: 16
Benzetme edatı.

Zevrağ-ı nāz ü sitiğnāya süvār olduğça
Hūn-ı nā-qa ‘r-ı sirişküm gibi deryādan geç

2. **gibi:**
Gazel 14
Mısra: 6
Benzetme edatı.

Nāle vū āh ile zār eylemede hecrūñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehā bir iki üç

3. **gibi:**
Gazel 14
Mısra: 14
Benzetme edatı.

Olsa lāyık bu nev-icādıña pey-rev Hāmid
Mīr Nāşid gibi pākīze-edā bir iki üç

4. **gibi:**
Gazel 16
Mısra: 3
Benzetme edatı.

Olmaduk biz daği eller gibi gül-çīn-i merām
Bāğ-ı ümmidimize düşmedi bārān-ı ferağ

5. **gibi:**
Gazel 21
Mısra: 2
Benzetme edatı.

Bāzīçe-i şatranca ser-āgāz idicek yār
At gibi koşup seyre gelür der-‘ağab ağıyār

6. **gibi:**
Gazel 27
Mısra: 1
Benzetme edatı.

Hüb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebūñ gāyeti yok mihr-i dırağşān bir olur

7. **gibi:**
Gazel 36
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Bu zīb-i tāze yetişmez mi bāğ-ı hūsine kim
Kīrās-ı leb gibi bir dāne-i muğaşşalı var

8. **gibi:**
Gazel 52
Mısra: 7
Benzetme edatı.

İçüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O āhu-beççeyi şayd eylemek şikār mıdur

9. **gibi:**
Gazel 69
Mısra: 12
Gibi, benzetme edatı.

Ol gonce-i ne’şküfte-dehen geh geh açılsa
Hāmid gibi bir kātım-i esrāra ne māni’

10. **gibi:**
Gazel 80
Mısra: 8
Benzetme ve örnek ifade eden edat.

Sākıyā hāşılı rindān-ı hevā ‘indinde
Sāğar-ı mey gibi makbūle geçer gamzelerūñ

11. **gibi:**
Gazel 81
Mısra: 9
Benzetme edatı.

Senūñ gibi güzel evlādı perveriş kılmış
Garağ mı idi ‘aceb Hāmidā’ya ümm ü ebūñ

12. **gibi:**
Gazel 85

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkül-i ham-der-ham olma gel

13. gibi:

Gazel 91

Mısra: 8

Gibi benzetme edatı.

Olup hüsnüne mağrûr iltifât itmezsün 'uşşâka
Senün gibi cihânda hiç bir âfet yok mı sultânım

14. gibi:

Gazel 92

Mısra: 1

Gibi, benzetme edatı.

Saňa gözüm gibi bir iki merdümân buldum
Nihâl-i kaddün için ya'ni bağbân buldum

15. gibi:

Gazel 115

Mısra: 11

Benzetme edatı.

Hâmid gibi kim görse cemâlün olur 'âşık
Ey şüh-ı cefâ-cüy-ı sitem-î'âh nedür bu

16. gibi:

Gazel 138

Mısra: 1

Gibi, benzetme edatı.

Açılur ellere ol gönce-dehen yâr gibi
Ruķabâdan niceler mahrem-i esrâr gibi

17. gibi:

Gazel 138

Mısra: 2

Gibi, benzetme edatı.

Açılur ellere ol gönce-dehen yâr gibi
Ruķabâdan niceler mahrem-i esrâr gibi

18. gibi:

Gazel 138

Mısra: 4

Gibi, benzetme edatı.

Yâre takrîrde lerezende-dehensin derdün
Ey dil-i zâr saňa lâhık olur 'âr gibi

19. gibi:

Gazel 138

Mısra: 6

Gibi, benzetme edatı.

Ben de nûş eyler idüm bâdeyi sâgar sâgar
Neşve-bağş olsa idi şohbet-i nebbâr gibi

20. gibi:

Gazel 138

Mısra: 8

Gibi, benzetme edatı.

Yâri nezzâre murâd üzre ne mümkün ki rakîb
Hâ'il-i pîş-i nigâh olmada dîvâr gibi

21. gibi:

Gazel 138

Mısra: 10

Gibi, benzetme edatı.

Bildüğüm gerçi hezâra çıkar ey gönce-dehen
Ėayr-ı ma'lûm dağı bendelerün var gibi

22. gibi:

Gazel 138

Mısra: 12

Gibi, benzetme edatı.

Rûz ü şeb fikr-i dîrâz itmeden olmaz hâlî
Dil-i Hâmid begüm ol kadde hevâdâr gibi

23. gibi:

Gazel 147

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün rakîbe meyl idüp âhîr felek gibi

24. gibi:

Gazel 147

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün rakîbe meyl idüp âhîr felek gibi

25. gibi:

Gazel 147

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Pistānlaruñ mekīden içün tıfl-ı dil müdām
Mihr-i ğamuñda giryeler eyler bebek gibi

26. gibi:

Gazel 147

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Sāhil-nişīn-i vaşluñ olup ğayrılar beni
İtdüñ yem-āşnā-yı maħabbet semek gibi

27. gibi:

Gazel 147

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Ol serv-kaç çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigāhuñ aşı ne şüfī eşek gibi

28. gibi:

Gazel 147

Mısra: 12

Benzetme edatı.

Bir kaşı yā ĥadeng-i ğam-ı cān-sitān ile
Kıldı delik delik dil-i zārum elek gibi

29. gibi:

Gazel 147

Mısra: 14

Benzetme edatı.

‘Azm eyledükçe kūyına ol dil-nevāzımuñ
Āvāz ider raķīb peşümden köpek gibi

30. gibi:

Gazel 147

Mısra: 16

Benzetme edatı.

Cellād-ı ğamzeñ itdügi dem katl-i ‘āşıkān
Ġaltān olur nice nice serler kelek gibi

31. gibi:

Gazel 147

Mısra: 18

Benzetme edatı.

Vızlar zebūn-ı pençe-i ‘aşkuñ olup göñül
Bir ‘ankebütuñ ağzına düşmiş siñek gibi

32. gibi:

Gazel 147

Mısra: 20

Benzetme edatı.

‘Uşşāk-ı dīgerān ile Hāmid var ol ‘ayār
Sür seng-i kūyına ruĥ-ı zerdüñ meħekk gibi

33. gibi:

Gazel 149

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Görmesem bir dem ben ol ruĥsār-ı ālı gül gibi
Nāle vü feryāda āġāz eylerüm bülbül gibi

34. gibi:

Gazel 149

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Görmesem bir dem ben ol ruĥsār-ı ālı gül gibi
Nāle vü feryāda āġāz eylerüm bülbül gibi

35. gibi:

Gazel 149

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Ter-turup olsa n’ola her bār bāġ-ārā-yı ĥüsñ
Dīdeden çıkmaz ĥayāl-i kākülün sünbül gibi

36. gibi:

Gazel 149

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Ārzü-yı pāy-māluñla ğam-ı ebrūlaruñ
Şeh-süvārā kāmētüm ĥam kıldı āĥir pül gibi

37. gibi:

Gazel 149

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Ĥaşre dek bu mest ider insānı ol bir iki dem
Neş‘e-i la‘l-i lebün olsun mı sākī mül gibi

38. gibi:

Gazel 149

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Sāĥa-i sīmīn-i kāġıd baña Hāmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeyt-i ĥāmeysi düldül gibi

39. **gibi:**

Gazel 151

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

40. **gibi:**

Gazel 151

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Hâmid düşeli aşkuña ey gonce-dehânum
Bülbül gibi her lahza kılar nâle vü zârı

41. **gibi:**

Gazel 154

Mısra: 12

Benzetme edatı.

Dîdeden Kays revân eyler idi hûn-ı sirîşk
Tütîyâ gibi çeküp hâk-ı reh-i Leylâ'yı

42. **gibi:**

Gazel 156

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Beni bülbül gibi giryân ider bir gonce-leb şimdi
Pür oldı gûş-ı âlem nâle vü zârımla hep şimdi

43. **gibi:**

Kıt'a 6

Mısra: 2

Gibi, benzetme edatı.

Ağyâra şeker-ḥande-i la'lini ki gördüm
Ḥurma gibi her 'azmüm o gayretle yarıldı

44. **gibi:**

Kıt'a 6

Mısra: 3

Gibi, benzetme edatı.

Ferhâd gibi itmediler 'arbede yoḥsa
Kuhsâr-ı maḥabbetde ne tağlar koparıldı

45. **gibi:**

Beyit 6

Mısra: 2

Gibi, benzetme edatı.

Bîmnâk itmege 'uşşâk-ı sitem-ḥ'ârı raḳîb
Bâğ-ı vaşla dikilür her gice tendîse gibi

gibidür:

1. **gibidür:**

Gazel 108

Mısra: 6

Gibi, benzetme edatı.

Beni dūr eylemeñ ol naḥl-i nâzuñ seyr-i rûyından
Cüdâ itmek gibidür 'andelîbi gülsitânından

gice:

1. **gice:**

Gazel 23

Mısra: 10

Gece.

Eşk-i teriyle ḥandaḳ-i kūyuñ pür eyleyüp
Ağyârdan seni gice Hâmid hirâs ider

2. **gice:**

Gazel 27

Mısra: 8

Gece.

Olsa 'aşıkla n'ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem'-i fûrûzân bir olur

3. **gice:**

Gazel 49

Mısra: 6

Gece.

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriğ oldı dil
Seyr-i ruḥuñ sineñ gice ḥukm-i kamer virür

4. **gice:**

Gazel 51

Mısra: 5

Gece.

Gice bî-dâr olup ağyâr ile der-bezm-i şarâb
Şubḥdan şama dek ol mâh-liḳâ ḥ'âbdadur

5. **gice:**

Gazel 72

Mısra: 10

Gece.

Kameri sihr ile ḥaps itmege beñzer gâra
Almaḳ âğûşa seni bir gice der-zîr-i liḥâf

6. gice:

Gazel 76

Mısra: 6

Gece.

Ola lâıyık mıdur ey nâ'im-i gül-pister-i nâz
Şubha dek dîdelerüm her gice bî-dâr-ı firâk

7. gice:

Gazel 105

Mısra: 1

Gece.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Katu boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

8. gice:

Gazel 120

Mısra: 7

Gece.

Hem-bezm imiş raķib ile ol mäh dün gice
Sine güşâde sāgar-ı mey elde kec-külâh

9. gice:

Gazel 124

Mısra: 1

Gece.

İşitdürme gice feryâduñ ol mäh-ı tãbãna
Sükût it nâr-ı gam yakdukca cismüñ hem-çü pervâne

10. gice:

Gazel 125

Mısra: 1

Gece.

Hecr-i ruķuñla zâr iderüm tâ seher gice
Mu'tâdidur hezâruñ ider nâleler gice

11. gice:

Gazel 125

Mısra: 2

Gece.

Hecr-i ruķuñla zâr iderüm tâ seher gice
Mu'tâdidur hezâruñ ider nâleler gice

12. gice:

Gazel 125

Mısra: 4

Gece.

Her lahza derd-i rü'yet-i rüyuñla rähda
Hurşid olur nehârda sâ'ir kamer gice

13. gice:

Gazel 125

Mısra: 8

Gece.

Qâl itdi püte-i gam-ı aşk içre göñlümi
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

14. gice:

Gazel 125

Mısra: 10

Gece.

'Arz eyle çeşm-i Hâmid'e rüy-ı münevverüñ
Ey muhbir-i yegâne-i hayrû'l-beşer gice

15. gice:

Gazel 147

Mısra: 7

Gece.

Olmakda ber-hevâ gice bir şâh-ı hüsni için
Her bir şerâr-ı âteş-i âhum fişek gibi

16. gice:

Nazm 4

Mısra: 3

Gece.

Dil-i şeydâ gice her harfde bir âh çeküp
Qaralar kâkülüñ evşâfını dîvân ile

17. gice:

Gazel 16

Mısra: 8

Gece.

Çarķ-ı ümmîdimüze zînet ü fer virmez mi
Görinüp bir gice âyâ meh-i tãbân-ı feraķ

giceler:

1. giceler: +ler

Gazel 93

Mısra: 9

Gece.

Çarķı zeyn eyler kevâkib şanma Hâmid giceler
Ber-hevâ olmuş şerâr-ı nâr-ı âhumdur benüm

2. **giceler:** +ler
Gazel 101
Mısra: 6
Gece.

Olup pā-beste-i zencīr-i gīsū-yı siyehkārūñ
Giceler şubha dek dīvāneves bī-dārdur gönülüm

3. **giceler:** +ler
Gazel 108
Mısra: 7
Gece.

Temāşā-yı cemālin giceler terk itdüm ol māhuñ
Hālāş olmak için çarh-ı berīnūñ imtinānından

4. **giceler:** +ler
Gazel 146
Mısra: 5
Gece.

Giceler ey bülbül-i dil nāle vü feryād idüp
H’ābdan yok yire bī-dār itme ol gonce-femi

gider:

1. **gider:** -er
Gazel 30
Mısra: 2
Yok olmak.

Hezār ‘aşkına bir gün o gül-‘izār gelür
Miyāneden bu bürüdet gider bahār gelür

giderek:

1. **giderek:** --erek
Gazel 49
Mısra: 1
Gitmek, ulaşmak.

‘Uşşāka giderek o tıfil būseler virür
Zīrā nihāl-i tāze yetişdükçe ber virür

giderse:

1. **giderse:** -er, -se
Gazel 79
Mısra: 9
Gitmek, uzaklaşmak.

Ağyār ile giderse çemenzāra Hāmid’e
Ol serv-i bāğ-ı hüsün ü edādan haber virün

gidüp:

1. **gidüp:** -üp
Gazel 105
Mısra: 13
Gitmek. II Geçmek.

Olur üftāde zemīne gidüp ‘aqlı serden
Hāmid-i zār seni görse efendüm ne zamān

gılāf-ı neşterden:

1. **gılāf-ı neşterden:** +den
Gazel 106
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Hekim bıçağının kılıfı.

Tavattun eylese bir dilde fikr-i müjgānuñ
Olur mı farkı anuñ hiç gılāf-ı neşterden

gıldan:

1. **gıldan:** +dan
Gazel 87
Mısra: 9
Kıl. II Kıl kadar çok bağlamında.

Olur dil keşret-i giryeyle gıldan Hāmidā hālī
Rehi taḥhīr ider çirk-ābdan āb-ı firāvān bil

girdi:

1. **girdi:** --di
Gazel 72
Mısra: 2
Girmek, dahil olmak.

‘Aşkı ol şāh-ı hüsün itdi derūna itḥāf
‘Ākıbet girdi o gencīneye ol cevher-i şāf

gird-i cihān-gīr-i ğam-ı devrāndan:

1. **gird-i cihān-gīr-i ğam-ı devrāndan:** --dan
Gazel 72
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Cihānı çepeçevre saran gam.

‘Acebā gird-i cihān-gīr-i ğam-ı devrāndan
Var mı bir ḥātırı āzāde bir āyinesi şāf

girdükde:

1. **girdükde:** -dükde
Gazel 136
Mısra: 7
Girmek (bir yaşa girmek bağlamında).

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemâl
Baħr-ı hicrâna düşen 'âşıka seyr it dü şeşi

girer:

1. **girer:--er**
Gazel 2
Mısra: 9
Girmek, kabul edilmek.

Peyğam-ı yâr ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre şabâ

gırībān:

1. **gırībān:**
Gazel 114
Mısra: 5
Yaka, elbise yakası.

Dest-i cevriñle gırībān ki taħammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daħi ey şüh şâyân-ı rüfû

gıřiftār:

1. **gıřiftār:**
Gazel 112
Mısra: 5
Tutulmuş, yakalanmış, müptela.

Ey şüh gıřiftār olalı zülfüne gönölüm
Fark eyleyemem şamumı aşıla seherümünden

gıřiftār-ı hevā:

1. **gıřiftār-ı hevā:**
Gazel 3
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Heves düşkünü.

Bir elā gözli beni itdi gıřiftār-ı hevā
Oldı cān ü dilüm āzürde-i ekdār-ı hevā

gırifte:

1. **gırifte:**
Gazel 38
Mısra: 10
Yakalanmış. II Tutulmuş.

Olinca murğ-ı dil āvîhte-pā zülfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma gırifte bir şikārum var

gırıhhā-vı ser-i zülfini:

1. **gırıhhā-vı ser-i zülfini:--+i, -+n, -+i**
Gazel 2

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Başındaki saçın düğümleri, bukleleri.

Mü-be-mü yokla gırıhhā-yı ser-i zülfini bak
Var mı āzādegi-i murğ-ı dile çāre şabā

gırvān:

1. **gırvān:**
Gazel 10
Mısra: 11
Gözyaşı, döken, ağlayan.

Hâmid gamuñla gırvān deşt-i cefāda pūyān
Olmağ revā mı her an ol bî-ķarāra raħm it

2. **gırvān:**
Gazel 95
Mısra: 1
Gözyaşı, döken, ağlayan.

Ruħuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem gırvān olur çeşmüm
Budur ħavfum ki ey gül-ķehre bir gün ķan olur çeşmüm

gırvān eylemek:

1. **gırvān eylemek: -mek**
Gazel 146
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Ağlamak.

Cennet-i kūyuñdan iħrāc eyledüñ ben pür-gamı
Bî-güneh lāyık mı gırvān eylemek bir ādemi

gırvān ider:

1. **gırvān ider:--er**
Gazel 156
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ağlamak.

Beni bülbul gibi gırvān ider bir ğonce-leb şimdi
Pür oldı güş-ı 'ālem nāle vü zārumla hep şimdi

gırvān ü zār:

1. **gırvān ü zār:**
Gazel 91
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Ağlayıp inlemek.

Ṭutar tıfl-ı dili gırvān ü zār Hâmid'i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-süzāna nevbet yok mı sultānum

giryāna:

1. giryāna: +a

Gazel 123

Mısra: 4

Ağlamak.

Dü-çeşmân-ı kebûda kuhl-ı istignâ-keş oldukça
Gözüm nûrî bu giryāna nigâh-ı hışmter itme

girye:

1. girye:

Gazel 77

Mısra: 3

Ağlama, gözyaşı.

Geh nâle gâh girye geh izhâr-ı 'aciz idüp
Bir belli başlı 'âşık-ı bî-'ârûnüm senüñ

2. girye:

Gazel 150

Mısra: 5

Ağlama, gözyaşı.

Maţar degüldür ider girye hâlûme gerdün
Kıomaz döneklüğü elden o mâh-pâre daĥî

girye-künân:

1. girye-künân:

Gazel 105

Mısra: 1

Ağlamak.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Kıatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

giryeler eyledüm:

1. giryeler eyledüm: --dü, --m

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Mîvedâr olmağ için naĥl-i riyâz-ı kāmum
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

giryeler eyler:

1. giryeler eyler: -r

Gazel 147

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Pistânlaruñ mekîden içün tıfl-ı dil müdām
Mihr-i ğamuñda giryeler eyler bebek gibi

giryeme:

1. giryeme: -+m, -+e

Gazel 27

Mısra: 3

Ağlama. II Gözyaşı.

Şefkât it giryeme ey meh şeb-i hicrânûnda
Çâr-deh sâlde bi'llâh bu bārân bir olur

girveyle:

1. girveyle: +y, +le

Gazel 105

Mısra: 7

Gözyaşı.

İtme da'vet o perî-çehreyi girveyle gönül
Med'uvvun bâ'ış olur mekşine zîrâ bārân

gîsûlarıyla:

1. gîsûlarıyla: -+ı, -+y, -+la

Gazel 134

Mısra: 5

Omuza dökülen saç, uzun saç, kahrkûl.

Gîsûlarıyla gerden-i sîmîni fîkr ider
Âşüfte-hâl iden beni leyl ü nehârda

gîsûlarıuñ:

1. gîsûlarıuñ: +lar, +uñ

Beyit 3

Mısra: 1

Saç.

Gîsûlarıuñ ĥayâli ile fîkr-i gerdenüñ
Şâm ü seĥer çıkar mı dil ü dîdeden senüñ

gîsuvânından:

1. gîsuvânından: +ı, +n, +dan

Gazel 108

Mısra: 1

Saçlar. II Sevgilinin saçları.

Ġubâr-ı maĥdemin söyler dimez hiç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk muţrıbuñ biz işfâhân'ından

gîsü-yı dil-rübâya:

1. gîsü-yı dil-rübâya: +y, +a

Gazel 111

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzelin saçları.

Şad-pâre oldı reşk ile bulmuş diyü gönül
Gīsū-yı dil-rübāya takarrubla şāne şān

gīsū-yı leyl-i renginüñ:

1. **gīsū-yı leyl-i renginüñ: +üñ**

Gazel 145

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gece renkli saçlar. II Sevgilinin gece renkli (siyah) saçları.

Gīsū-yı leyl-i renginüñ endişesiyle hîç
Ey mäh kimse qaldı mı sevdā getürmedi

2. **gīsū-yı leyl-i renginüñ: -+üñ**

Nazm 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gece renkli (siyah) saçları.

Gīsū-yı leyl-i renginüñ evşāfın ol mehüñ
Ehl-i sülhān da yazsa perîşān okur yazar

gīsū-yı yāre:

1. **gīsū-yı yāre: -+e**

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçları.

Gīsū-yı yāre kendüyi kim mübtelā ider
Deryā-yı fikret-i siyeh içre şinā ider

gitdi:

1. **gitdi: -di**

Gazel 60

Mısra: 2

Gitmek, yok olmak.

Peyveste olsa çarha n'ola dūd-ı āhımız
Qalduq şeb-i firākda biz gitdi mähımız

2. **gitdi:**

Gazel 150

Mısra: 12

Gitmek, çekip gitmek.

Ġamuñla itmiş idi dil nice memālik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyāra dañi

gitmedi:

1. **gitmedi: -me, -di**

Gazel 30

Mısra: 9

Gitmek, uzaklaşmak, terk etmek.

Dirîġ gitmedi sevdā-yı zülf ü ruhsārı
Zamān gezer bu qadar leyl olur nehār gelür

gitmiş:

1. **gitmiş: -miş**

Gazel 126

Mısra: 12

Gitmek, uzaklaşmak.

Hāk-pāyuñdan alup Hāmid ġubār itmek içün
Acılıp şeyyāñveş gitmiş Şifāhān üstine

giyāhumdur:

1. **giyāhumdur: -+dur**

Gazel 93

Mısra: 4

Diken.

Tahtġāh-ı şāh-ı ġam bir şehir-i kübrādur tenüm
Eşk ābum dīde çāhum mū giyāhumdur benüm

gizlemek:

1. **gizlemek: -+le, -+mek**

Gazel 15

Mısra: 6

Sır, saklamak. II Bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek.

Mübtelādan müctenib bir şūha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belā vü āşikār itmek de ġüç

ġonca-dehen:

1. **ġonca-dehen:**

Gazel 51

Mısra: 10

Gonca ağızlı.

Bir zamān Hāmid ile baġs-i lebüñ eyler idük
Yine ey ġonca-dehen baġsımız ol bābdadur

ġoncalar:

1. **ġoncalar: -+lar**

Gazel 86

Mısra: 9

Gülün açmamış hali, gonca.

Bulandı cūylar baş virdi Hāmid ġoncalar yek-ser
Bi-ġamdi'llāh yetişdüñ geldi ya'ni devr-i bülbül gül

ğonce-dehānum:

1. ğonce-dehānum: +um

Gazel 20

Mısra: 14

Gonca ağızlı. II Sevgili.

Bu sūhan-sāzi-i murğ-ı dil-i nālāna sebeb
İ'tibāruñdur eyā ğonce-dehānum Cāvīd

2. ğonce-dehānum: +um

Gazel 151

Mısra: 9

Gonca ağızlı. II Sevgili.

Hāmid düşeli aşkuña ey ğonce-dehānum
Bülbül gibi her lahza kılar nāle vü zārı

ğonce-dehen:

1. ğonce-dehen:

Gazel 66

Mısra: 8

Gonca ağızlı.

Zerreves neydüğünü tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol ğonce-dehen hāre ğaraz

2. ğonce-dehen:

Gazel 138

Mısra: 1

Gonca ağızlı.

Açılır ellere ol ğonce-dehen yār gibi
Ruḳabādan niceler mahrem-i esrār gibi

3. ğonce-dehen:

Gazel 138

Mısra: 9

Gonca ağızlı.

Bildüğüm gerçi hezāra çıkar ey ğonce-dehen
Ġayr-ı ma'lūm daḥı bendelerüñ var gibi

ğonce-fem:

1. ğonce-fem:

Gazel 86

Mısra: 1

Gonca ağızlı. II Sevgili.

Açıl ey ğonce-fem meclisde nūş it sāğar-ı mül gül
Bu çın çın ebrūdan ne ḥaşıl dā'imā gül gül

ğonce-femi:

1. ğonce-femi: +i

Gazel 146

Mısra: 6

Gonca ağızlı. II Sevgili.

Giceler ey bülbül-i dil nāle vü feryād idüp
Ḥ'ābdan yok yire bī-dār itme ol ğonce-femi

ğonce-femūñ:

1. ğonce-femūñ: +üñ

Gazel 140

Mısra: 5

Gonca ağızlı.

Zülfün o ğonce-femūñ ḥufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabā mahrem-i esrār idi

ğonce-fevzde:

1. ğonce-fevzde: +de

Gazel 100

Mısra: 5

Goncanın üstünlüğü.

O ğonce-fevzde ḥulkı mıdır bu bī-raḥmi
Eğer mi yok yaḥud āh u fiğānımızda bizüm

ğonce-i aḥmer:

1. ğonce-i aḥmer:

Gazel 148

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı gonca.

Yine vaşf-ı leb-i yāre şu'aralar düşdi
Bülbülānuñ diline ğonce-i aḥmer düşdi

ğonce-i bāğ-ı cemāl:

1. ğonce-i bāğ-ı cemāl:

Gazel 133

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Güzellik bağının goncası. II Sevgili.

Çi sūd o ğonce-i bāğ-ı cemāl gūş aşmaz
Mişāl-i murğ-ı çemen biñ zebān var bende

ğonce-i ḥadīka-i ḥüsnüñ:

1. ğonce-i ḥadīka-i ḥüsnüñ: +üñ

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesinin goncası.

Bî-hüde eylemem kafes-i gamda nâleler
Bir gonce-i hadîka-i hüsnüñ hezâriyum

gonce-i kām ü murād-ı cān:

1. **gonce-i kām ü murād-ı cān:**

Gazel 53

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönlün istek goncası.

Hemân dü-dideñi hün-âbe-rîz-i ihlâş it
Hezâr gonce-i kām ü murād-ı cān açılır

gonce-i kām-ı dilüm:

1. **gonce-i kām-ı dilüm: +üm**

Gazel 19

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönlün istediği, arzuladığı gonca.

Gülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gonce-i kām-ı dilüm olmadı hayfâ ki güşâd

gonce-i la'lüne:

1. **gonce-i la'lüne:**

Gazel 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gonca dudak.

Gonce-i la'lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i aşkuñda ammâ kim bu güyâluğ nedür

gonce-i letâfetdür:

1. **gonce-i letâfetdür: +dür**

Gazel 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hoş, zarîf gonca.

Leb degül gonce-i letâfetdür
Kad degül serv-i bâğ-ı behcetdür

gonce-i maksûd-ı cān:

1. **gonce-i maksûd-ı cān:**

Gazel 130

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül goncasının isteği.

Olurdu bûy-ı hâsedle 'adûlarum ser-sâm
Açılma gonce-i maksûd-ı cān murâdumca

gonce-i ne'sküfte-dehen:

1. **gonce-i ne'sküfte-dehen:**

Gazel 69

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yeni açmış gonca ağzlı. II Sevgili.

Ol gonce-i ne'sküfte-dehen geh geh açılma
Hâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne mâni'

gonce-i reste:

1. **gonce-i reste:**

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açılmış gonca.

Bülbülânun eğer-i eşk-i dem-âlûdından
Gonce-i reste çok ammâ femûñāsâ fem yok

gonce-i zîbâ:

1. **gonce-i zîbâ:**

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel gonca. II Sevgili.

Niçün açılmaz o leb gonce-i zîbâ mı degül
Kadem-endâz olamam meclisine süflilerün

gonce-leb:

1. **gonce-leb:**

Gazel 156

Mısra: 1

Gonca dudaklı (sevgili).

Beni bülbül gibi giryân ider bir gonce-leb şimdi
Pür oldı güş-ı 'âlem nâle vü zârumla hep şimdi

gonceleri:

1. **gonceleri: +ler, +i**

Gazel 151

Mısra: 2

Gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek.

Görsem ne zamân şâd olurum gayr ile yârı
Herkes kıparur gonceleri olmasa hârı

goncevi:

1. **goncevi: +y, +i**

Gazel 151

Mısra: 7
Gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek. II Sevgili.

Benden o kadar itdiler ol gonceyi tebrîd
Eyyâm-ı zemistân şanurum faşl-ı bahârı

gönder:

1. **gönder:**
Gazel 111
Mısra: 5
Yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Gönder hayâlünü dil-i vîrân geçteme
Ma'mûr olur kudümü ile konuşa hâna Hân

gönlüm:

1. **gönlüm:** +üm
Gazel 40
Mısra: 4
Gönül, kalp, yürek.

Ne lâıyık âsiyâb-ı ârzûlarda gubâr olmak
Bu 'âlemden benim bir tane gönlüm bir de gendüm var

2. **gönlüm:** +üm
Gazel 90
Mısra: 3
Gönül, kalp, yürek.

Perîşân eyleyen efkâr-ı dūr-â-dūr ile gönlüm
Gam-ı devrân mı fikr-i kâkül-i cânân mıdır bilmem

3. **gönlüm:** +üm
Gazel 101
Mısra: 1
Gönül, kalp, yürek.

Mağarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönlüm
Mağal yok ibreyi ilkâya şan bâzârdur gönlüm

4. **gönlüm:** +üm
Gazel 101
Mısra: 2
Gönül, kalp, yürek.

Mağarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönlüm
Mağal yok ibreyi ilkâya şan bâzârdur gönlüm

5. **gönlüm:** -+üm
Gazel 101
Mısra: 4
Gönül, kalp, yürek.

Țutuşdı sînem içre çü behâ-yı derd-i hicrânûñ
Dirîğ ıtfâsı bir nâ-kâbil âteşzârdur gönlüm

6. **gönlüm:** -+üm
Gazel 101
Mısra: 6
Gönül, kalp, yürek.

Olup pâ-beste-i zencîr-i gîsû-yı siyehkârûñ
Giceler şubha dek dîvâneveş bî-dârdur gönlüm

7. **gönlüm:** -+üm
Gazel 101
Mısra: 8
Gönül, kalp, yürek.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşti-i nevâzişle
Țabîbüm hasretüñle haste vü bîmârdur gönlüm

8. **gönlüm:** -+üm
Gazel 112
Mısra: 5
Kalp, gönül.

Ey şüh giriftâr olalı zülfüñe gönlüm
Farq eyleyemem şâmumı aşlâ seherümünden

9. **gönlüm:** -+üm
Gazel 11
Mısra: 1
Gönül, kalp, yürek.

Cevr ile gönlüm yıkan cânân elinden el-ğıyâş
Hâneler vîrân iden sultân elinden el-ğıyâş

10. **gönlüm:** +üm
Gazel 65
Mısra: 4
Gönül, kalp, yürek.

Yusufâsâ 'âzım-ı hāmûn iken itdi sükûȚ
Eyle ya Rab gönlüm ol çâh-ı zenaȥdândan ĥalâş

gönlümce:

1. **gönlümce:** +üm, +ce
Gazel 32
Mısra: 15
Gönül, kalp, yürek.

N'eyleyem yazmadı gönlümce muşavvir Hâmîd
Dâ'imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

gönlümi:

1. gönülümü: +i

Gazel 125

Mısra: 7

Gönül, kalp, yürek.

Ƙāl itdi püte-i ğam-ı ‘aşk içre gönülümü
Bir şırma saçlı cân yakıcı sım-ber gice

2. gönülümü: +i

Gazel 145

Mısra: 8

Gönül, kalp, yürek.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi gönülümü ammâ getürmedi

gönülümüñ:

1. gönülümüñ: +üm, +üñ

Gazel 134

Mısra: 3

Gönül, kalp, yürek.

Ƙaldı nigâh-ı raĝbeti bî-çâre gönülümüñ
‘Âlem esîr-i kâküli bir şivekârda

gönül:

1. gönül:

Gazel 4

Mısra: 4

Gönül, kalp, yürek.

Ta‘ab çekme merâmuñ bendeñe ihsân-ı digerse
Gönül bir nîm-nigâh-ı lûf ile memnûn olur cânâ

2. gönül:

Gazel 12

Mısra: 1

Gönül, kalp, yürek.

Gönül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişîn olma o sevdâdan geç

3. gönül:

Gazel 47

Mısra: 2

Gönül, kalp, yürek.

‘Adû ki nâ‘il-i teşmîm-i ‘ârız-ı gül olur
Tenûr-ı ğamda gönül şüphesiz yanar kül olur

4. gönül:

Gazel 47

Mısra: 4

Gönül, kalp, yürek.

Nikâb-ı verd-i ruh-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler gönül ki bülbül olur

5. gönül:

Gazel 48

Mısra: 1

Gönül, kalp, yürek.

Eyler bu gönül âh ü figân bunca zamândur
Raĝm eylemez ol şûh-ı cihân bunca zamândur

6. gönül:

Gazel 105

Mısra: 7

Gönül, kalp, yürek.

İtme da‘vet o perî-çehreyi giryeyle gönül
Med‘uvvuñ bâ‘is olur mekşine zîrâ bârân

7. gönül:

Gazel 108

Mısra: 10

Gönül, kalp, yürek.

O meh zülfüñ perîşân itmege bâ‘is nedür bildük
Gönül murĝın uçurmaķmış murâdı âşyânından

8. gönül:

Gazel 111

Mısra: 7

Gönül, kalp, yürek.

Şad-pâre oldı reşk ile bulmuş diyü gönül
Gîsû-yı dil-rübâyâ takarrubla şâne şân

9. gönül:

Gazel 111

Mısra: 10

Gönül, kalp, yürek.

Üftâdegân-ı ‘aşkı gehî pâ-y-mâl içün
Âdetdür esb-i nâzı gönül dil-berâne rân

10. gönül:

Gazel 116

Mısra: 4

Gönül, kalp, yürek.

Hezâr diller içinde kem oldı Yûsufveş
Gönül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekândur bu

11. **göñül:**

Gazel 132

Mısra: 5

Göñül, kalp, yürek.

Göñül püyendegî-i deşt-i h'âhişden halâş olsa
Tutulsa dâm-ı ümmîde hümmâ-yı 'izz ü şân gelse

12. **göñül:**

Gazel 133

Mısra: 3

Göñül, kalp, yürek.

Hemîşe menzil-i murğân-ı gam göñül dirler
Harâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

13. **göñül:**

Gazel 137

Mısra: 3

Göñül, kalp, yürek.

Zinhâr göñül 'aşka heves eyleme zîrâ
Her sâ'atî Kays'ın gam-ı Leylâ ile geçdi

14. **göñül:**

Gazel 140

Mısra: 4

Göñül, kalp, yürek.

Keşret-i tedbîr ile oldı şifâ-yâbter
Pister-i gamda göñül hecr ile bîmâr idi

15. **göñül:**

Gazel 147

Mısra: 17

Göñül, kalp, yürek.

Vızlar zebûn-ı pençe-i 'aşkuñ olup göñül
Bir 'ankebûtuñ ağzına düşmüş siñek gibi

16. **göñül:**

Gazel 153

Mısra: 4

Göñül, kalp, yürek.

Nigâh it olmasun bād-ı gam-ı hecrüñle efsürde
Göñül fânûs-ı 'aşka çünkü sultânüm çerâğ oldu

17. **göñül:**

Gazel 156

Mısra: 5

Göñül, kalp, yürek.

Göñül bir meh-cebîn-i mihr-i ruhsârûñ hevâsıyla
Gezer divâneveş şahrâ-be-şahrâ rûz ü şeb şimdi

18. **göñül:**

Kaside 2

Mısra: 1

Göñül, kalp, yürek.

Göñül bu gam ne meserret zamânıdır demidür
Şafâ-yı kalb ü şetâret zamânıdır demidür

19. **göñül:**

Gazel 30

Mısra: 5

Göñül, kalp, yürek.

Siyâh-püş olup itmez misin göñül mâtem
'İzâr-ı dil-bere kim haţt-ı müşk-bâr gelür

göñüller:

1. **göñüller: +ler**

Gazel 56

Mısra: 4

Göñül, kalp, yürek.

O bî-raħmuñ şehir küyına vardum
Göñüller âh u zârından geçilmez

gör:

1. **gör:**

Gazel 21

Mısra: 4

Görmek.

Her bâziyi kul itmiş 'adû bûs-ı lebiyle
Gör kâfiri rûh-ı dil-i bîmâr ile oynar

2. **gör:**

Gazel 51

Mısra: 2

Görmek, düşünmek.

Sâkıyâ fikr-i ruħuñ kim dil-i bî-tâbdadur
Gör ki ol âteş-i pür-şu'le teh-i âbdadur

gördükçe:

1. **gördükçe: -dükçe**

Gazel 95

Mısra: 3

Görmek. II Düşünmek.

Ne hâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruhsâr
Hicâbından derûn-ı pile de pinhân olur çeşmüm

2. **gördükçe: -dükçe**

Gazel 131

Mısra: 1

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

Alur deste eṭṭbā nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bī-tābūm ammā yār gördükçe

3. **gördükçe:--dükçe**

Gazel 131

Mısra: 2

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

Alur deste eṭṭbā nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bī-tābūm ammā yār gördükçe

4. **gördükçe:--dükçe**

Gazel 131

Mısra: 4

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

Bakılmaz rüyına kesb-i ṭarāvet eyler ol rütbe
O gül-rū bezm-i meyde sāgar-ı ser-şār gördükçe

5. **gördükçe:--dükçe**

Gazel 131

Mısra: 6

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

Gelür la'l-i leb-i dil-dār ol dem ḥāṭır-ı zāra
Çıkup geşt ü güzāra bāğda gül-nār gördükçe

6. **gördükçe:--dükçe**

Gazel 131

Mısra: 8

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

Gözüm nūrı hemān ḥ'āb-ı girān-ı nāza meyl ider
Bu ben dil-ḥastesin şeb-tā-seher bī-dār gördükçe

7. **gördükçe:--dükçe**

Gazel 131

Mısra: 10

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

Derūnuñ seng-i ḥārādan mı bilsem ey şeh-i bī-dād
Beni rahm eylemezsın künc-i ğamda zār gördükçe

8. **gördükçe:--dükçe**

Gazel 131

Mısra: 12

Görmek, her gördüğünde, gördüğü müddetçe.

'Aceb mi iḥtirāz itsem zebān-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Ḥāmid isti'āze mār gördükçe

gördüm:

1. **gördüm:--dü, --m**

Gazel 43

Mısra: 11

Görmek.

Bugün bir āhenīn mītīn gördüm dest-i Ḥāmid'de
Yine var ise bir şīrīn-lebe kūh-ken olmuştur

2. **gördüm:--dü, --m**

Gazel 104

Mısra: 4

Görmek.

Ol perī āgyāra eylerken nigāh-āşīnā
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihān āyīneden

3. **gördüm:--dü, --m**

Gazel 136

Mısra: 10

Görmek, şahit olmak.

İhtirāk-ı ruḥuña bā'is iken gülşende
Seherī ḥāne-i dil-dārda gördüm güneşi

4. **gördüm:--dü, --m**

Kıt'a 6

Mısra: 1

Görmek.

Āgyāra şeker-ḥande-i la'lini ki gördüm
Ḥurma gibi her 'azmüm o ğayretle yarıldı

gördün:

1. **gördün: --dü, --ñ**

Gazel 144

Mısra: 13

Görmek (şahit olmak).

Gördün mi künc-i ğamda o hercāyī rahm idüp
Ḥāmid su'al itmedi bir kerre ḥālūñi

2. **gördün: --dü, --ñ**

Gazel 153

Mısra: 10

Görmek. II Şāhid olmak, rast gelmek.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp ḥaṭ Ḥāmidā gördün mi muḥtāc-ı ayāğ oldu

gördünüz:

1. **gördünüz:** -dü, -ñüz

Kıt'a 3

Mısra: 2

Görmek, karşılaşmak.

Qubbe-i lāciverd-i çarç içre
Gördünüz mü nedür bu şems ü kamer

göre:

1. **göre:**

Gazel 32

Mısra: 5

Göre, uygun olarak.

Yapmağa hāzime'ı rande göre sa'y eyler
Şişeger cām-ı dırağşanı küçüldür büyüdür

görelî:

1. **görelî:** -elî

Gazel 74

Mısra: 7

*Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak,
seçmek.*

O mehûñ taze gül-i 'arız-ı âluñ görelî
Başladuğ söylemege bülbül-i nālân olduk

görelüm:

1. **görelüm:** -elüm

Gazel 88

Mısra: 2

Görmek. II Bekleyip görmek bağlamında.

Qalduğ şeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir dağı ey mihr-i felek gel

göremez:

1. **göremez:** -e, -mez

Gazel 136

Mısra: 5

Görmek. II Bulmak.

Göremez mişlini bir kimse cihān içre meger
Görilür var ise âyinede ol māhuñ eşi

gören:

1. **gören:** -en

Gazel 23

Mısra: 3

Görmek, görülmek.

Şahn-ı ruhuñda hāl-i siyāhuñ gören begüm
Āteş içinde päre-i 'anber kıyās ider

2. **gören:** -en

Gazel 106

Mısra: 10

Görmek. II Fark etmek.

'İzār-ı üzre olan tār-ı gīsū-yı zerdüñ
Gören kıyās ider elbet keşidedür zerden

3. **gören:** -en

Gazel 142

Mısra: 10

Görmek. II Fark etmek.

Olsa Hāmidveş n'ola mā'il şemīm-i sünbüle
H'ābda bir kez gören zülfi perişānum seni

4. **gören:** --en

Kaside 2

Mısra: 26

Görmek. II Fark etmek.

Budur o mihr-i ziyā-bağş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izā'et zamānidur demidür

5. **gören:** --en

Gazel 28

Mısra: 4

Görmek, görülmek.

Sen bir perī-cemāl güzelsin ki sevdüğüm
Āyine-i ruhuñ gören elbet şafā ider

görilmiş:

1. **görilmiş:** --il, --miş

Gazel 14

Mısra: 9

Görmek, görülmek.

Böyle bir bezm görilmiş mi 'aceb k'anda ola
Yār ü 'aşıq kadeh-i neşve-fezā bir iki üç

görülür:

1. **görülür:** -il, -ür

Gazel 136

Mısra: 6

Görmek, görülmek.

Göremez mişlini bir kimse cihān içre meger
Görilür var ise âyinede ol māhuñ eşi

görmek:

1. görünce: -ince

Gazel 29

Mısra: 7

Görmek, görülmek.

Zann eyledüm görünce serin ü miyânını
Bir âb-ı şâfdur seri zîr-i kemerdedür

2. görünce: --ince

Gazel 86

Mısra: 5

Görmek, görülmek.

Görince düşmenün ser-pençe-i miñnetde bañsîde
Mükâfât ü cezâyı eylemezseñ ger te'emmül gül

3. görünce: --ince

Gazel 120

Mısra: 1

Görmek. II Bakmak, karşılaşmak.

İtdüm görünce 'arızını ol perînün âh
Aşdum kenâr-ı âyineye perde-i siyâh

4. görünce: -ince

Gazel 144

Mısra: 8

Görmek. II Karşılaşmak.

Sen bir meh-i sipihr-i behâsın ki reşk ile
Mihrün derünü yandı görünce cemâlünü

göründi:

1. göründi: --in, --di

Gazel 121

Mısra: 1

Ortaya çıkmak, görünmek.

Hañ-ı 'izârı göründi mi hicâbı seyr eyle
Zevâle yüz tutuyor âftâbı seyr eyle

görünen:

1. görünen:

Gazel 104

Mısra: 6

Görmek, görünür hale gelmek.

Kalb-i 'arîfdür aşıl âyîne-i ibret-nümâ
Görünen rûdur fañat ma'mûl olan âyineden

görünmez:

1. görünmez: -in, -mez

Gazel 90

Mısra: 9

Görmek, görülmek.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insân midür bilmem

görünse:

1. görünse: -in, -se

Gazel 104

Mısra: 10

Görmek, görülmek.

Var iken Hâmid nigâh itmeme gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görünse çeşmüme bâğ-ı cinân âyineden

görünüp:

1. görünüp: -in, -üp

Gazel 16

Mısra: 8

Görülür durumu gelmek, görülür olmak.

Çarh-ı ümmîdimüze zînet ü fer virmez mi
Görünüp bir gice âyâ meh-i tâbân-ı ferañ

görmedi:

1. görmedi: -me, -di

Gazel 103

Mısra: 2

Görmek, tanım olmak.

Şeh-per-i zülfünle dâ'im rüyuñ eylersün nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'aşıkân

görmemiş:

1. görmemiş: --me, --miş

Tahmis 1

Mısra: 13

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek. II Karşılaşmak.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aslâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-şadi

görmesem:

1. görmesem: -me, -se, -m

Gazel 149

Mısra: 1

Görmek. II Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

Görmesem bir dem ben ol ruhsâr-ı âlî gül gibi
Nâle vü feryâda âgâz eylerüm bülbül gibi

2. **görmesem:** --me, --se, --m

Gazel 1

Mısra: 5

Görmek. II Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Görmesem çekmem te'essûf ba'd-ez-în peymânemi
Virdi 'aşk-ı dil-rübâ bir gûne keyfiyyet baña

görmesün:

1. **görmesün:** -me, -sün

Gazel 139

Mısra: 1

Görmek.

Ser-be-bâlîn-i elem görmesün ağıyar beni
İtme ey rûh-ı revân hecr ile bîmâr beni

2. **görmesün:** --me, --sü, --n

Gazel 80

Mısra: 12

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahid olmak, müşâhede etmek.

Hâmidî nîm-nigâhuñla be-kâm itdün çün
Görmesün zerreveş 'âlemde keder gâmezelerün

3. **görmesün:** -me, -sün

Gazel 154

Mısra: 14

Görmek. II Karşılaşmak.

Bezmd e la'î leb-i yâre tokınmış Hâmid
Görmesün gayrı gözüm câm-ı neşât-efzâyı

4. **görmesün:** me, -sün

Gazel 18

Mısra: 10

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını görmek, algılamak.

İrsâl-ı nâmeden sebebi ictinâbumuñ
Tek görmesün cemâlini ol mehveşün berîd

görmezse:

1. **görmezse:** -mez, -se

Gazel 60

Mısra: 3

Görmek, bulmak(çare bulmak bağlamında).

Görmezse başınuñ eger evvelce çâresin
Vardur rakîbe eyleyecek bir külâhımız

görse:

1. **görse:** -se

Gazel 105

Mısra: 14

Görmek. II Karşılaşmak.

Olur üftâde zemîne gidüp 'aqlı serden
Hâmid-i zâr seni görse efendüm ne zamân

2. **görse:** -se

Gazel 115

Mısra: 11

Görmek.

Hâmid gibi kim görse cemâlün olur 'aşık
Ey şûh-ı cefâ-cûy-ı sitem-h'âh nedür bu

görsek:

1. **görsek:** --se, --k

Gazel 132

Mısra: 9

Görmek. II Bilmek.

Ruğun hoy-gerde görsek tâb-ı mülden ol mehûñ Hâmid
Kenâr-ı la'line emvâc-ı bañr-i hûsn ü ân gelse

görsem:

1. **görsem:** -se, -m

Gazel 112

Mısra: 7

Görmek. II Karşılaşmak.

Bu mısra' ile fâñr iderüm kıddini görsem
Bir serv yetişdi eşer-i çeşm-i terümden

2. **görsem:** -se, -m

Gazel 151

Mısra: 1

Görmek. II Karşılaşmak.

Görsem ne zamân şâd olurum gayr ile yârı
Herkes koparur gınceleri olmasa hârı

görseñ:

1. **görseñ:** -se, -ñ

Gazel 148

Mısra: 6

Görmek, bakmak.

Beni endāhte-i baħr-i firāk eyleyeli
Dīdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

görün:

1. **görün:--üñ**

Gazel 13

Mısra: 7

Görmek, bakmak. II Vaziyetini görmek.

Bāğ-ı melāhat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yārümden özge kâmet-i mevzûn olur mı hîç

görünmedükçe:

1. **görünmedükçe: -ün, -me, -dükçe**

Gazel 50

Mısra: 9

Görmek, II Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perî-‘izâr
Tennûr-ı dilde âteş-i hasret füzûn olur

görünmezsün:

1. **görünmezsün: -ün, -mez, -sün**

Gazel 83

Mısra: 5

Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek.

Görünmezsün velî şeb-māndegān-ı derd-i hicrāna
Güzelsün āsmān-ārā-yı hüsñ ü ānsuñ mehsün

görüüp:

1. **görüüp: üp**

Gazel 77

Mısra: 11

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak.

Hāmid didem o āfet-i devrānı dün görüp
Dil-dāde-i belā-keş-i nā-çarınım senün

2. **görüüp:--üp**

Gazel 148

Mısra: 3

Görmek, ... ile karşılaşmak.

İltifātuñ görüp ağıyara dü-ebrüsüyla
Güiyā sīneme birden iki hañçer düşdi

3. **görüüp:--üp**

Gazel 97

Mısra: 3

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Görüüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzārından
Dimiş ol serv-kâmet zevk-i seyr-i cüy-bār itdüm

4. **görüüp: -üp**

Gazel 126

Mısra: 5

Görmek. II Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmānı üzre ol mehün
Tığlerdür vaz‘ olınmış vezne mīzān üstine

5. **görüüp:--üp**

Tahmis 1

Mısra: 16

Görmek. II Saymak, herhangi bir şey gibi algılamak.

Gelün inşāf idelüm cümleden a‘lā mı degül
Beni pür-neş‘e görüp her dem şeydā bilmeñ

göster:

1. **göster:**

Gazel 110

Mısra: 4

Görülmesini sağlamak, göstermek.

Yok rüze-i ‘asir-i firāka taħammülüm
Ebrülaruñ hilālünü göster ba‘idden

gösterüp:

1. **gösterüp: -üp**

Gazel 104

Mısra: 7

Göstermek.

Geh dehānın gösterüp gāhī miyān eylerler ‘arz
Ketm-i esrār itmez ehl-i hüsñ ü ān āyineden

gösterür:

1. **gösterür: -ür**

Gazel 130

Mısra: 5

Göstermek, görünmek.

Perîveşüm kapudan nīm gösterür kendin
Dirîğ olmadı bir dem ‘ayān murādumca

götürdi:

1. **götürdi:--di**

Gazel 145

Mısra: 8

(Bulunulan yerden daha uzak bir yere) taşımak, ulaştırmak, iletmek.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi gönlümü ammâ getürmedi

gözden çıkarmam:

1. **gözden çıkarmam:** -ar, -ma, -m

Gazel 144

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kendisinin olan bir şeyden vazgeçmeye peşinen râzı
olmak. II Fedâ etmek.*

Fıkr eylerem hemîşe ruh-ı âl-i âlünü
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç hayâlünü

gözine:

1. **gözine:** -+i, -+n, -+e

Gazel 2

Mısra: 9

*Göz, görme organı. II Göze girmek bağlamında;
davranış ve yetenekleriyle ilgi ve önem kazanmak.*

Peygâm-ı yâr ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perişân-dil ü bî-dâre şabâ

gözler:

1. **gözler:** +ler

Gazel 45

Mısra: 8

Göz, görme organı.

Güyâ ki lânesinde dü-âhû karar ider
Der-zîr-i pîle ol iki gözler nihân olur

2. **gözler:** +ler

Kıt'a 7

Mısra: 4

Göz, görme organı.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefide tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem tolsun

gözlerden:

1. **gözlerden:** +ler, +den

Gazel 109

Mısra: 1

Göz, görme organı.

Lebin öpdükce sirişk oldu revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dür-i nâ-süfteye ben

gözleri âhûvı:

1. **gözleri âhûvı:** +y, +ı

Gazel 59

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gözleri ahu gibi iri ve güzel olan II ahu gözlü
sevgili.*

Makşad ol gözleri âhûvı şikâr itmekdür
Hâmidâ yoḥsa 'abeṣ 'âzim-i hāmün degülüz

gözlerün:

1. **gözlerün:** +ler, +ün

Gazel 82

Mısra: 1

Göz. II Sevgilinin gözü, bakışı.

Âh kim tākāt-rübâ-yı 'âşıkāndur gözlerün
Ḥayret-efzâ-yı dil-i bî-çâregāndur gözlerün

2. **gözlerün:** +ler, +ün

Gazel 82

Mısra: 2

Göz. II Sevgilinin gözü, bakışı.

Âh kim tākāt-rübâ-yı 'âşıkāndur gözlerün
Ḥayret-efzâ-yı dil-i bî-çâregāndur gözlerün

3. **gözlerün:** +ler, -+ün

Gazel 82

Mısra: 4

Göz. II Sevgilinin gözü, bakışı.

Bî-güneḥ bir demde eyler şad dil-i 'âşık helāk
Ol kadar kıttâl-ı bî-raḥm ü amāndur gözlerün

4. **gözlerün:** +ler, +ün

Gazel 82

Mısra: 6

Göz. II Sevgilinin gözü, bakışı.

Ḳavs-i şun'-ı ḥazret-i Ḥaḳ'dur egerçi kaşlarun
Lîk şâyân-ı hezârân el-amāndur gözlerün

5. **gözlerün:** +ler, +ün

Gazel 82

Mısra: 8

Göz. II Sevgilinin gözü, bakışı.

Ṭarfetü'l-'ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l-'aceb fettân ü şehḥâr-ı cihāndur gözlerün

6. **gözlerün:** +ler, +ün

Gazel 82

Mısra: 10

Göz. II Sevgilinin gözü, bakışı.

Ey şeh-i mülk-i behā emr ile virsünler emān
Hāmidūñ aldı dilūñ bunca zamāndur gözlerūñ

gözli:

1. **gözli:** -+li
Gazel 3
Mısra: 1
Göz, görme organı.

Bir elā gözli beni itdi giriftār-ı hevā
Oldı cān ü dilüm āzürde-i ekdār-ı hevā

gözüm:

1. **gözüm:** +üm
Gazel 92
Mısra: 1
Göz(âşığın gözü kastedilerek).

Saňa gözüm gibi bir iki merdümān buldum
Nihāl-i qaddūñ için ya 'ni bāğbān buldum

2. **gözüm:** +üm
Gazel 154
Mısra: 14
Göz, görme organı.

Bezmd e la 'l-i leb-i yāre tokınmış Hāmid
Görmesün gayrı gözüm cām-ı neşāt-efzāy

3. **gözüm:** -+üm
Gazel 155
Mısra: 3
Göz, görme organı.

Korıkdı gözüm cevri ü cefādan amān
İtmemege gayrı inandur beni

gözüm nūrı:

1. **gözüm nūrı:** +ı
Gazel 106
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gözümün nuru(sevgi ifadesi olarak kullanılır).

Ölince hıdmet-i hāk-i derūñden ayrılmam
Beni amān gözüm nūrı sürme ol derden

2. **gözüm nūrı:** +ı
Gazel 123
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gözümün nuru (sevgi ifadesi).

Dü-çeşmān-ı kebūda kuhl-ı istignā-keş olduqça
Gözüm nūrı bu giryāna nigāh-ı hışmter itme

3. **gözüm nūrı:** +ı
Gazel 131
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gözümün nuru (sevgi ifadesi olarak kullanılır).

Gözüm nūrı hemān h'āb-ı girān-ı nāza meyl ider
Bu ben dil-hastesin şeb-tā-seher bī-dār gördükçe

4. **gözüm nūrı:** +ı
Beyit 5
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Göz nuru. II Sevgili.

Gül-berg-i rüy-ı āline itsem nigāh eger
Bāb-ı nezāreyi o gözüm nūrı sürmeler

gözümde:

1. **gözümde:** +üm, +de
Gazel 54
Mısra: 10
Göz.(Beyitteki bağlamı açısından benim gözümde, benim gördüğüm gibi).

Hezārān dil-ber-i meh-peyker alsa çār-eṭrāfūm
Gözümde her biri bir şüret-i dīvārdur sensiz

gubār:

1. **gubār:**
Gazel 122
Mısra: 10
Toz (Gönülden temizlenmesi gereken toz bağlamında).

Rūzgār ile mahv olur şāyed
Şimdilik bir gubār var dilde

2. **gubār:**
Gazel 126
Mısra: 11
Toz, toprak.

Hāk-pāyuñdan alup Hāmid gubār itmek için
Acılıp şeyyāhveş gitmiş Şifāhān üstine

gubār olmak:

1. **gubār olmak:** -mak
Gazel 40
Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Toz olmak, toz haline gelmek.

Ne lâıyk âsiyâb-ı ârzûlarda ğubâr olmak
Bu 'âlemde benüm bir tane gônlüm bir de gendüm var

ġubâr ü gerdüñi:

1. ġubâr ü gerdüñi: +üñ, +i

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünya' nın tozu, kiri.

Ėubâr ü gerdüñi cârüb-ı sa'y ile pāk it
Vülüc-ı şāh-ı beşāret zamānidur demidür

ġubâr-ı makdemi:

1. ġubâr-ı makdemi: +i

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayağının tozu. II Sevgilinin ayağının tozu.

Ey ġubâr-ı makdemi kuhl-ı dü-çeşm-i hāş u 'ām
V'ey vücüd-ı eşrefi bād-i eflāk ü nizām

ġubâr-ı makdemin:

1. ġubâr-ı makdemin: +in

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayağının tozu.

Ėubâr-ı makdemin söyler dimez hiç ġisuvānından
Şabā itsün uşanduk mutrıbuñ biz ısfahān'ından

ġubâr-ı pāyuñ:

1. ġubâr-ı pāyuñ: +uñ

Gazel 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayağının tozu.

Ol mehüñ ey dil ġubâr-ı pāyuñ eylersin taleb
Lāıyk ol iksîre ammā çeşm-i giryānuñ mı var

ġubârından:

1. ġubârından: +ı, +n, +dan

Gazel 56

Mısra: 2

Toz.

Maĥabbet sengsârından geçilmez
O şahrānuñ ġubârından geçilmez

güç:

1. güç:

Gazel 15

Mısra: 1

Zor.

Gerçi terk-i şöhet-i cân-bağş-ı yār itmek de güç
Çāk çāk-ı perde-i nāmūs u 'ār itmek de güç

2. güç:

Gazel 15

Mısra: 2

Zor.

Gerçi terk-i şöhet-i cân-bağş-ı yār itmek de güç
Çāk çāk-ı perde-i nāmūs u 'ār itmek de güç

3. güç:

Gazel 15

Mısra: 4

Zor.

Emr-i müşkil şabr-ı cân-süz-ı cefā-yı dil-rübā
Fāriğ-i seyyāhveş terk-i diyār itmek de güç

4. güç:

Gazel 15

Mısra: 6

Zor.

Mübtelādan müctenib bir şūha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belā vü āşikār itmek de güç

5. güç:

Gazel 15

Mısra: 8

Zor.

Gülşen-i hoş-nükhet-i 'aşkuñ şafāsı bî-bedel
Dem-be-dem bûlbûlveş ammā āh u zār itmek de güç

6. güç:

Gazel 15

Mısra: 10

Zor.

Fikr-i zülf ü gerdenuñ iħrāc-ı hātır itmesem
Ėāmîd ol endîşeyi leyl ü nehār itmek de güç

7. **güç:**

Gazel 74

Mısra: 1

Zor.

Râst-revlik bize güç geldi peşimân olduk
Bozduk ol tavrı yine tâbi'-i devrân olduk

güdâz iden:

1. **güdâz iden:** -en

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eriten, yakan.

Güdâz iden dilümi püte-i cefâlarda
Bu bî-amân ü bu zâlim bû-semendür (?) bu

güftâre:

1. **güftâre:** +e

Gazel 127

Mısra: 1

Söz, şiir söyleme.

Gelüp güftâre meclisde leb-i cânân açıldukça
Temâşâyâ kapanmaz dîde-i giryân açıldukça

güftâr-ı şekkerîn-i leb-i yâra:

1. **güftâr-ı şekkerîn-i leb-i yâra:** -+a

Gazel 102

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının şeker sözleri.

Ṭûṭî-i ṭab'-ı pāküm olursa n'ola hamûş
Güftâr-ı şekkerîn-i leb-i yâra hasretüm

güftârını:

1. **güftârını:** +ı, +n, +ı

Gazel 126

Mısra: 2

Söz, kelâm.

Olsa her beytüm 'aceb mi rûy-ı cânân üstine
Ḥaşr ider güftârını bûlbûl gülîstân üstine

güherler:

1. **güherler:** +ler

Gazel 148

Mısra: 6

Elmas, cevher, inci. II Gözyaşı.

Beni endâhte-i baḥr-i firâk eyleyeli
Dîdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

gül:

1. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 10

Gül. II Sevgili.

Eyleme bir laḥza Ḥâmid terk-i taḥşîl-i kemâl
Mâhir olmaz gül ider bedâ' itdügi fenden ferâğ

2. **gül:**

Gazel 86

Mısra: 1

Katmerli ve kokulu olan çiçek.

Açıl ey ḡonce-fem meclisde nûş it sāğar-ı mül gül
Bu çîn çîn ebrûdan ne ḥâşıl dâ'imâ gül gül

3. **gül:**

Gazel 86

Mısra: 2

Gülmek, mutlu olmak.

Açıl ey ḡonce-fem meclisde nûş it sāğar-ı mül gül
Bu çîn çîn ebrûdan ne ḥâşıl dâ'imâ gül gül

4. **gül:**

Gazel 86

Mısra: 2

Katmerli ve kokulu çiçek.

Açıl ey ḡonce-fem meclisde nûş it sāğar-ı mül gül
Bu çîn çîn ebrûdan ne ḥâşıl dâ'imâ gül gül

5. **gül:**

Gazel 86

Mısra: 4

Katmerli ve kokulu çiçek.

Bu ḥâşiyet sirişk-i dîde vü âh-ı dilûndür hep
Virür bâğ-ı cemâli her faşılâ tâze sünbül gül

6. **gül:**

Gazel 86

Mısra: 6

Katmerli ve kokulu çiçek.

Görince düşmenüñ ser-pençe-i miḥnetde baḥsîde
Mükâfât ü cezâyı eylemezseñ ger te'emmül gül

7. gül:

Gazel 86

Mısra: 8

Katmerli ve kokulu çiçek.

Saňa kim dirse sümbül zülf-i müşğnünle hem-büdur
O jâj-hâyı istihzâ it ey jülîde-kâkül gül

8. gül:

Gazel 86

Mısra: 10

Katmerli ve kokulu çiçek.

Bulandı cūylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi'llâh yetişdüñ geldi ya 'ni devr-i bülbül gül

9. gül:

Gazel 118

Mısra: 8

*Çok sevilen ve beğenilen katmerli ve kokulu olan
çiçek. II Sevgili.*

Ben nice hatt-ı ruḥ-ı cānāneden âh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül ḥâr elinden âh âh

10. gül:

Gazel 127

Mısra: 5

*Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan
çiçek.*

Gel ey gül penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet baş
Fezâ-yı sînem üzre zaḥm-ı ḥun-efşân açıldukça

11. gül:

Gazel 149

Mısra: 1

*Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan
çiçek. II Sevgili.*

Görmesem bir dem ben ol ruḥsâr-ı âlî gül gibi
Nâle vü feryâda âgâz eylerüm bülbül gibi

gül ü revhân:

1. gül ü reyḥân:

Gazel 127

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül ve reyḥan.

Ruḥuñ yâd eyleyüp ḥün-âbe-i ḥasret döker çeşmüm
Figâna başlayup bülbül gül ü reyḥân açıldukça

gül ü sümbül:

1. gül ü sümbül:

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül ve sümbül.

Ruḥ-ı âl ü siyeh zülfün ile hem-reng ü hem-büdur
Gül ü sümbül tehî mî zîver- i destârdur sensiz

gül-âb:

1. gül-âb:

Gazel 106

Mısra: 3

Gül suyu.

Gül-âb içinde gelür müşge ḥiddet-i nûkhet
Cihânı tutsa n'ola-büy-ı kâkülün derden

gül-berg-i rûy-ı âline:

1. gül-berg-i rûy-ı âline: +i, +n, +e

Beyit 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül yaprağı gibi yüzünün kırmızısı.

Gül-berg-i rûy-ı âline itsem nigâh eger
Bâb-ı nezâreyi o gözüm nûrî sürmeler

gül-çehre:

1. gül-çehre:

Gazel 95

Mısra: 2

Gül yüzlü II Sevgili.

Ruḥuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur ḥavfum ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

2. gül-çehre:

Gazel 123

Mısra: 2

Gül yüzlü. II Sevgili.

Beni ez-behr-i da 'vet sübḥa-gerdân-ı keder itme
Perîveş cismün ey gül-çehre pinhân-ı nâzar itme

3. gül-çehre:

Gazel 156

Mısra: 4

Gül yüzlü. II Sevgili.

Muḳaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'îş olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebep şimdi

gül-cîn-i merâm:

1. **g l- n-i mer m:**

Gazel 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İstek g lleri toplayan.

Olmadu  biz dağı eller gibi g l- n-i mer m
B  -ı  mm dim ze düşmedi b r n-ı ferağ

g lde:

1. **g lde:** +de

Gazel 119

Mısra: 2

  eklerin en makbul  ve hoş kokulusu. II Sevgili.

Ru u  g     idüp      -ı z r  söyletme
O g lde b y-ı vef  yok hez r  söyletme

gülden:

1. **gülden:** +den

Gazel 117

Mısra: 10

  eklerin en makbul  ve hoş kokulusu. II Sevgili.

   dur sebep siy   -i başta degül ru u 
Gülden  ik yet eylemem amm  dikenden  h

güle:

1. **güle:** +e

Gazel 37

Mısra: 11

G l. II. Sevgili, güzel.

Bir g le m  il m ki bülbüline
Lu f  yok cevri b -nih yetd r

2. **güle:** +e

Gazel 105

Mısra: 12

Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan   ek.

Ey per  d  im alup dest ne bir  y ne
Kendi ru   r n  seyr it güle olma niger n

güli:

1. **güli:** +i

Tahmis 1

Mısra: 12

G l,   ek. II Sevgili.

    kar n eylemesün   r zına çeşm-i bedi
Reng   b  ile güli koydu  ac letde  adi

g l-i   r z-ı  lu :

1. **g l-i   r z-ı  lu :** -+u 

Gazel 74

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

G l gibi kırmızı yanak.

O meh  n t ze g l-i   r z-ı  lu  göreli
Başladuğ söylemege bülbül-i n l n olduğ

g l-i b  -ı beh :

1. **g l-i b  -ı beh :**

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

G l bahçesinin paha biçilemeyen g l . II Sevgili.

Begüm sen bir g l-i b  -ı beh    y n-ı peh peh  n
Degülsün l y  -ı bezm-i ged    yeste-i  eh  n

g l-i b -  r:

1. **g l-i b -  r:**

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dikensiz gül.

Bir    - ver     seyr itdüm zam nıyla veli
Büyü   lem-g r bir ra n  g l-i b -  r imiş

2. **g l-i b -  r:**

Gazel 89

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dikensiz gül.

    gelüp   k bet ey meh seni tek  b itdi
G l  n-i h   nd  dirdün g l-i b -  r olurum

g l-i      -i   zzet:

1. **g l-i      -i   zzet:**

Kaside 2

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

De er bahçesinin g l . II Sevgili.

 ok lsa c nib-i dest r   re -s-i devletine
G l-i      -i   zzet zam n dur demid r

g l-i        :

1. **g l-i        :** +a

Gazel 62

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gülen gül. II Sevgili.

Mā'il-i 'ārızuñ itmez gül-i ḥandāna heves
Beste-i zülfüne düşmez kıla reyḥāna heves

gül-i nev-ḥiz-i rüyuñ:

1. gül-i nev-ḥiz-i rüyuñ: -+uñ
Gazel 4
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yeni açmış gül renginde yüz.

Kızardukça gül-i nev-ḥiz-i rüyuñ tâbiş-i mülden
Fiğân-ı 'andelîb-i ḥâtırum efzûn olur cānā

gül-i nihâl-i edeb:

1. gül-i nihâl-i edeb:
Gazel 117
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Edep gül fidanı.

Bâğ-ı ümîd-i Ḥâmid'e bir kerre gelmedüñ
Âh ey gül-i nihâl-i edeb âh senden âh

gül-i ra'nâ:

1. gül-i ra'nâ:
Gazel 5
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Güzel gül; dışı sarı, içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül.

Sen şîşe-i ümîd-i dil-i nâ-kesâne zîb
Olmağ hemîşe ey gül-i ra'nâ neden revâ

2. gül-i ra'nâ:
Gazel 145
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Güzel gül; dışı sarı, içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül. II Sevgili.

'Azm itdi gülsitāna be-şad nâz egerçi yâr
Dil-ḥastesine bir gül-i ra'nâ getürmedi

gül-i ra'nādan:

1. gül-i ra'nādan: -+dan
Gazel 12
Mısra: 6
Kelime Tipi: -

Güzel gül; dışı sarı, içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül(sevgili).

Gülşen-i 'ömre vezân olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cān aşma hezāra gül-i ra'nādan geç

gül-i ra'nâyı:

1. gül-i ra'nâyı: +y, +ı
Gazel 154
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Bir tarafı sarı, diğer tarafı kırmızı gül. II Sevgili.

İdeli verd-i ruḥuñ gülşen-i ḥüsn içre zühür
Almadum destüme teşmîme gül-i ra'nâyı

gül-i ruhsâr-ı yâr:

1. gül-i ruhsâr-ı yâr:
Gazel 104
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Sevgilinin gül yanağı.

Var iken Ḥâmid nigâh itmeme gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görünse çeşmüme bâğ-ı cinân âyînen

gül-i ruhsâruñ:

1. gül-i ruhsâruñ: -+uñ
Gazel 3
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gül yüz. II Sevgilinin yüzü.

Âh idüp dil gül-i ruhsâruñ için kan ağlar
Dem çeker pâdişehüm bülbül-i gülzâr-ı hevâ

gül-i şad-berg-i kāmı:

1. gül-i şad-berg-i kāmı: +ı
Gazel 153
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yüz yapraklı gülün neşesi, mutluluğu.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvârdur teşmîm
Bu gülzâruñ hezâr-ı nağme-senci şimdi zâğ oldu

gül-i şâh-ı nihâl-i cemen-i ḥüsn:

1. gül-i şâh-ı nihâl-i cemen-i ḥüsn:
Nazm 7
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzellik gül bahçesinin fidanı, güllerin şahı II Sevgili.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hüsni
Bilmem ne sebep oldu bu dil-rîşe kırıldı

gül-i ter:

1. gül-i ter:

Gazel 117

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze gül.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

2. gül-i ter:

Gazel 144

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Fıkr eylerem hemîşe ruḥ-ı âl-i âlûñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç ḥayâlûñi

gül-i zibâyı:

1. gül-i zibâyı: +y, +ı

Kıt'a 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel gül. II Sevgili.

Süzüşimden ol gül-i zibâyı âgâh itmeyün
Kim bu peygâm-ı ciger-süz-ı elemle şolmasun

gülistân:

1. gülistân:

Gazel 22

Mısra: 2

Gül bahçesi (sevgilinin bulunduğu mekan bağlamında) II 13.asır Fars şairlerinden Sadi-i Şirazi'nin ahlaki ve didaktik mahiyetteki eseri.

İdeli vaşf-ı ḥat-ı ârız-ı cânân taḥrîr
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistân taḥrîr

2. gülistân:

Gazel 126

Mısra: 2

Gül bahçesi.

Olsa her beytüm 'aceb mi rûy-ı cânân üstine
Ḥaşr ider güftârını bülbül gülistân üstine

gül- 'izâr:

1. gül- 'izâr:

Gazel 30

Mısra: 1

Gül yanaklı(sevgili bağlamında).

Hezâr 'aşkına bir gün o gül- 'izâr gelür
Miyâneden bu bürüdet gider bahâr gelür

2. gül- 'izâr:

Gazel 42

Mısra: 2

Gül yanaklı(sevgili).

Eller akan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül- 'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

gül- 'izârı:

1. gül- 'izârı: +ı

Gazel 119

Mısra: 10

Gül yanaklı.

Vücüd-ı Hâmid'i hep pâre pâre itmelidür
Şabâ açup ol iki gül- 'izârı söyletme

gül- 'izârum:

1. gül- 'izârum: +um

Gazel 38

Mısra: 1

Gül yanaklı. II Sevgili.

Firâvân bülbülü bir nev-resîde gül- 'izârum var
Benüm bu bağ-ı 'âlemde teḥî mi âh u zârum var

güller:

1. güller: +ler

Gazel 153

Mısra: 2

Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek.

Fezâ-yı sîne fıkr-i 'ârızuñla dâğ dâğ oldu
O şahrâ şimdi güller virdi bir ma'mûr bağ oldu

gülmedi:

1. gülmedi:--me, --di

Gazel 19

Mısra: 9

(Bir kimse bir şeyi tuhaf bulduğu veya bir şeye sevindiği zaman) kesik kesik sesler çıkarmak sûretiyle duygusunu, sevinç veya hayretini açığa vurmak.

Gülmedi rûyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gonce-i kâm-ı dilüm olmadı ḥayfâ ki güşâd

gölmeñ:

1. gölmeñ:--me, --ñ

Tahmis 1

Mısra: 18

Gölmek.

İsmümi defter-i erbâb-ı hıreddeñ silmeñ
Seyr idüp vâdi-i tavr ü harekâtum gölmeñ

göl-nâr:

1. göl-nâr:

Gazel 131

Mısra: 6

Nar çiçeği. II Sevgilinin yanağı.

Gelür la 'l-i leb-i dil-dâr ol dem hâtır-ı zâra
Çıkup geşt ü güzâra bâğda göl-nâr gördükçe

göl-rû:

1. göl-rû:

Gazel 131

Mısra: 4

Göl yüzü. II Sevgili.

Bakılmaz rüyına kesb-i tarâvet eyler ol rûtbe
O göl-rû bezm-i meyde sâğar-ı ser-şâr gördükçe

gölşen-be-gölşen:

1. gölşen-be-gölşen:

Gazel 25

Mısra: 9

Bahçeden bahçeye.

İden hep Hâmid'i gölşen-be-gölşen cû-be-cû püyân
Ruğ-ı âlûñ hayâliyle hevâ-yı serv-i kıddüñdür

gölşende:

1. gölşende: +de

Gazel 20

Mısra: 9

Göl bahçesi.

Rüy-mâl-i kademüñçün tolaşur gölşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revânüm Cävîd

2. gölşende: +de

Gazel 24

Mısra: 10

Göl bahçesi.

Ol gölüñ küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülüñ feryadını gölşende kimler başdurur

3. gölşende: +de

Gazel 114

Mısra: 1

Göl bahçesi.

Hâr ile hem-bezm idi gölşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı hâzân ile ne o kaldı ne bu

4. gölşende: -+de

Gazel 136

Mısra: 9

Göl bahçesi.

İhtirāk-ı ruhuña bā'is iken gölşende
Seheri hâne-i dil-dârda gördüm güneşi

gölşen-i hoş-nükhet-i 'aşkuñ şafası:

1. gölşen-i hoş-nükhet-i 'aşkuñ şafası: +sı

Gazel 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşkın eğlencesinin hoş kokulu bahçesi.

Gölşen-i hoş-nükhet-i 'aşkuñ şafası bî-bedel
Dem-be-dem bülbülveş ammâ âh u zâr itmek de güç

gölşen-i hüsn:

1. gölşen-i hüsn:

Gazel 154

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelliğin gül bahçesi.

İdeli verd-i ruhuñ gölşen-i hüsn içre zühür
Almadum destüme teşmîme gül-i ra 'nâyı

gölşen-i hüsnde:

1. gölşen-i hüsnde: +de

Gazel 89

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzelliğin gül bahçesi. II Tas. vahdet âlemi.

Hat gelüp 'âkıbet ey meh seni tekzîb itdi
Gölşen-i hüsnde dirdüñ gül-i bî-hâr olurum

gölşen-i küyüñ:

1. gölşen-i küyüñ: -+uñ, -+ı

Tahmis 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) mahallesinin gül bahçesi.

Olmak âvâre revâ midur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyüñ Rûhî n'ola ger tutsa makâm

gülşen-i 'ömre:

1. **gülşen-i 'ömre:-+e**

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ömür, hayat bahçesi.

Gülşen-i 'ömre vezân olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cân aşma hezâra gül-i ra'nâdan geç

gülşen-i vaşl-ı dil-ârâda:

1. **gülşen-i vaşl-ı dil-ârâda:-+da**

Gazel 76

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşmanın gül bahçesi.

Gülşen-i vaşl-ı dil-ârâda gezerken nâ-gâh
Batdı zîr-i qadem-i tıfl-ı dile hâr-ı firâk

gülsitân:

1. **gülsitân:**

Gazel 130

Mısra: 12

Gülistân, gül bahçesi.

Bir 'andelîb-i nevâ-senc-i sîne-süzüm lîk
Virilmedi baña bir gülsitân murâdumca

2. **gülsitân:**

Gazel 143

Mısra: 1

Gül bahçesi.

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müştaş olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

gülsitâna:

1. **gülsitâna:-+a**

Gazel 145

Mısra: 9

Gül bahçesi.

'Azm itdi gülsitâna be-şad nâz egerçi yâr
Dil-ğastesine bir gül-i ra'nâ getürmedi

gülsitânı:

1. **gülsitânı:-+ı**

Gazel 5

Mısra: 2

Gül bahçesi.

Seyr-i ruhuñla kâm ala a'dâ neden revâ
Eller bu gülsitânı temâşâ neden revâ

gülsitân-ı şevk:

1. **gülsitân-ı şevk:**

Gazel 39

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Neşe gül bahçesi.

Ser-cümle küyüñ olsa n'ola gülsitân-ı şevk
Hün-âbe-i dü-dîde-i hasret gelür geçür

gülsitânından:

1. **gülsitânından: +ı, +n, +dan**

Gazel 108

Mısra: 6

Gül bahçesi.

Beni dür eylemeñ ol nañl-i nâzuñ seyr-i rüyından
Cüdâ itmek gibidür 'andelîbi gülsitânından

gülün:

1. **gülün: +üñ**

Gazel 120

Mısra: 3

*Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan
çiçek. II Sevgili.*

Bir kerre eylesem ol gülün rüyına nigâh
Bî-çâre dil o demde ider şad hezâr âh

2. **gülün: +üñ**

Gazel 24

Mısra: 9

Gül. II Sevgili.

Ol gülün küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryadını gülşende kimler başdurur

gülzârda:

1. **gülzârda: +da**

Gazel 118

Mısra: 3

Gül bahçesi.

Cüy-ı eşküm sü-be-sü eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

gülzârıñ:

1. **gölzāruñ: +uñ**

Gazel 56

Mısra: 10

Gül bahçesi. II Aşk meydanı.

Ser-i kūyında Hāmid rāhat olmaz
O gölzāruñ hezārından geçilmez

2. **gölzāruñ: -+uñ**

Gazel 153

Mısra: 6

Gül bahçesi.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvārdur teşmīm
Bu gölzāruñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāğ oldu

güm-rāh:

1. **güm-rāh:**

Gazel 115

Mısra: 10

Yolunu şaşırmuş, doğru yoldan ayrılmış.

Ey azlam ü bī-rahm Yezīd itdigūñ ef'āl
Ferzendine Zehrā'nuñ a güm-rāh nedür bu

gün:

1. **gün:**

Gazel 16

Mısra: 11

Gün, zaman.

Çekme gam bir gün olup baħr-ı şafā gāvvası
Hāmid iħrāc iderüz taşraya mercān-ı feraħ

güne:

1. **güne: +e**

Gazel 1

Mısra: 6

Türlü, çeşit.

Görmesem çekmem te'essüf ba'd-ez-īn peymānemi
Virdi 'aşk-ı dil-rübā bir güne keyfiyyet baña

güneşi:

1. **güneşi: +i**

Gazel 136

Mısra: 2

*Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü,
bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi
veren gök cisminin adı. II Sevgili.*

Şanma zülf ü ħatını 'arızınuñ perde-keşi
Ebrdür işte bahār üsti ħapatmış güneşi

2. **güneşi: +i**

Gazel 136

Mısra: 10

*Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü,
bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi
veren gök cisminin adı. II Sevgili.*

İhtirāk-ı ruħuña bā'is iken gülşende
Seheri ħāne-i dil-dārda gördüm güneşi

gürg-i belā:

1. **gürg-i belā:**

Gazel 88

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Belā canavarı. II Rakip.

Çağurma rakıbi yanuña ey bere-i nāz
Eyler saña ol gürg-i belā hile vü dek gel

ğurūr eyler:

1. **ğurūr eyler: -r**

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Boş şeylere güvenerek aldanma, boş şeylerle
böbürlenme.*

Ğurūr eyler zamān-ı rif'atında ehl-i cāh ammā
Olur şāhib-i tevāzu' itdükçe bālādan

güş asmaz:

1. **güş asmaz: -maz**

Gazel 133

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kulak asmak.

Çi sūd o ğonce-i bağ-ı cemāl güş asmaz
Mişāl-i murğ-ı çemen biñ zebān var bende

güş itmesün:

1. **güş itmesün: -me, -sün**

Nazm 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dinlemek, duymak.

Sīb-i zekān ü ħāl-i ruħı vaşfını ey dil
Güş itmesün a'dā dehene alma ħab eyle

güşād:

1. **güşād:**

Gazel 19

Mısra: 10

Açma, açılma, açılış.

Gülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Hāmid
Gönce-i kām-ı dilüm olmadı hayfā ki güşād

güşād idüp:

1. **güşād idüp:--üüp**

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Açmak, ferahlatmak.

Ruḥuñ güşād idüp 'uşşāk-ı zārı söyletme
O gülde bûy-ı vefā yok hezārı söyletme

güşād itdükce:

1. **güşād itdükce: -dükce**

Gazel 123

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Açmak.

Güşād itdükce kavı-i sa'yden āmac-ı maksûda
İlāhî nāvek-i āh-ı dilüm nā-kār-ger itme

güşād itmiş:

1. **güşād itmiş:--miş**

Gazel 64

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açılma II Saçların düğümünün çözülmesi.

Cihān-gîr oldı murğān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim 'ukdehā-yı kākülün cānān güşād itmiş

güşād oldukça:

1. **güşād oldukça:--duk, --ça**

Nazm 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Fethetmek.

Delîl-i feth-i bāb-ı feyz-i Raḥmānî'dür el-ḥāk bu
Güşād oldukça çāk olsun ser-ā-ser sîne-i a'dā

güşāde:

1. **güşāde:**

Gazel 110

Mısra: 7

Açık, açılmış.

Olmaz güşāde perde-i maṭlab vesīlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kufı ü kilidden

2. **güşāde:**

Gazel 120

Mısra: 8

Açık, açılmış.

Hem-bezm imiş rakīb ile ol māh dün gice
Sîne güşāde sāgar-ı mey elde kec-külāh

3. **güşāde:**

Tarih 1

Mısra: 16

Açık, açılmış.

Budur ol şāḥib-i fikr-i daṭīḳ ü ḥurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llāh güşāde şad-hezārān fem

güşādî-i derûn-ı göncevi:

1. **güşādî-i derûn-ı göncevi: +y, +i**

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Goncanın içinin açılması. II Goncanın çiçeklenmesi.

Olur elbetde bā'is ḥandegî-i la'lüne eşküm
Güşādî-i derûn-ı göncevi mevḳûf-ı bārān bil

güş-ı 'ālem:

1. **güş-ı 'ālem:**

Gazel 156

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ālemin kulağı.

Beni bülbül gibi giryān ider bir gönce-leb şimdi
Pür oldı güş-ı 'ālem nāle vü zārumla hep şimdi

güş-ı cān aşma:

1. **güş-ı cān aşma: -ma**

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Can kulağı ile dinleme, kulak asma!.

Güşen-i 'ömre vezān olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cān aşma hezāra gül-i ra'nādan geç

güş-ı idrāki:

1. **güş-ı idrāki: +i**

Gazel 133

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlama, idrāk etme kulağı.

Pür itme penbe-i ğafletle güş-ı idrâki
Ki nâ-şenide nice dâstân var bende

güşına:

1. **güşına:** +ı, +n, +a

Gazel 41

Mısra: 9

Kulak.

Oldı rîzân nazrada hûn-ı sirişküm güşına
Eyledüm âvîhte yâkûtdan mengüşlar

güşlar:

1. **güşlar:** -+lar

Gazel 41

Mısra: 2

Kulak.

Mû-miyânun kılma zîb-i nâ-sezâ âgüşlar
Olmasun pür penbe-i peygâm-ı ğamla güşlar

2. **güşlar:** -+lar

Gazel 41

Mısra: 8

Kulak. II. Çub- ı hedeng demektir. Hedeng, kayın ağacıdır.ve bu ağaçtan, ok ve yay yapılmaktadır.

Herkese bir gûnedür feyz-i tecelli-i Hudâ
Olmaz eşcâr-ı digerden tîr illâ güşlar

güşum:

1. **güşum:** +um

Gazel 29

Mısra: 6

Kulak.

İtdüm şabâyı zülfine irsâl 'ale's-seher
Aşşam irişdi gelmedi güşum haberedür

güyâ:

1. **güyâ:**

Gazel 26

Mısra: 3

Sanki, diyelim ki.

O şüh cânım alur dest-i cevri ile güyâ
Ne dem ki hânde-künân ellere selâm virür

2. **güyâ:**

Gazel 94

Mısra: 2

Sanki, âdeta.

Öyle bir zülfî mu'anbersûn begüm
'İtr ile güyâ mu'aştarsûn begüm

güyâ ki:

1. **güyâ ki:**

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sanki, sanılır ki.

Güyâ ki lânesinde dü-âhû karar ider
Der-zîr-i pîle ol iki gözler nihân olur

güyâluk:

1. **güyâluk:**

Gazel 31

Mısra: 8

Söylemek, söyleyicilik.

Ğonce-i la'lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i 'aşkuñda ammâ kim bu güyâluk nedür

güyiyâ:

1. **güyiyâ:**

Gazel 32

Mısra: 2

Sanki.

Şeyh destâr-ı perîşânı küçüldür büyüdür
Güyiyâ kubbe-i evvânı küçüldür büyüdür

2. **güyiyâ:**

Gazel 148

Mısra: 4

Güya, sanki.

İltifâtun görüp ağıyâra dü-ebrüsüyla
Güyiyâ sîneme birden iki hançer düşdi

güzâr itdi:

1. **güzâr itdi:** +di

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Geçip gitmek.

Bir kerre bûs-ı pâyüne şâyeste olmaduk
Ey mâh-ı burc-ı hûsn güzâr itdi bunca 'td

güzâr-ı 'ömrümün:

1. **güzār-ı ‘ömrümün: +üñ**

Gazel 123

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Geçip giden ömür.

Güzār-ı ‘ömrümün fikriyle ben mağmûm iken her gâh
Yüri var bir tarafından sen de ey sâ‘at haber itme

güzel:

1. **güzel:**

Gazel 81

Mısra: 9

Güzel, hoş. II Sevgili, dilber.

Senün gibi güzel evlâdı perverîş kılmış
Ğarâz mı idi ‘aceb Hâmidâ’ya ümm ü ebün

güzelsün:

1. **güzelsün: +sün**

Gazel 83

Mısra: 6

Güzel, hoş. II Sevgili.

Görünmezün velî şeb-mândegân-ı derd-i hicrâna
Güzelsün âsmân-ârâ-yı hüsn ü ânsun mehsün

güzer:

1. **güzer:**

Gazel 114

Mısra: 9

Geçmek, geçiş.

Hâmidâ ol serv-kâmet rehden itdükçe güzer
‘Âşıkân bî-şabr olup dirler efendüm hû vü hû

güzer eylerseñ:

1. **güzer eylerseñ: --r, --se, --ñ**

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Geçip gitmek.

Güzer eylerseñ eger kâkül-i dil-dâre şabâ
Kerem it tesliye-bahş ol dil-i gam-hû‘âre şabâ

güzerdedür:

1. **güzerdedür: +de, +dür**

Gazel 29

Mısra: 4

Geçen, geçici.

Bu şeş-der-i cihânda bir ehl-i sükûn yok
Âyendedür kimi kimisi de güzervedür

güzergâhında:

1. **güzergâhında: +ı, +n, +da**

Gazel 31

Mısra: 9

Geçilen yer, geçit, derbend, uğrak.

Eşkümün ey şüh-ı neccârum güzergâhında tâ
Böyle bünyâd itdigün kâşâne deryâluğ nedür

ez-rüy-ı zîst-i mürr ü âlâm u humûm u ğam:

1. **ez-rüy-ı zîst-i mürr ü âlâm u humûm u ğam:**

Tarih 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Elem, acı, gam çirkinliği tarafından.

Cenâb-ı Kibriyâ mir‘ât-ı kalbin eylesün maḥfûz
Müdâm ez-rüy-ı zîst-i mürr ü âlâm u humûm u ğam

ez-ser-i nev:

1. **ez-ser-i nev:**

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yeni baştan.

Yeter düşvâri-i âlâm-ı ‘aşkuñ Hâmid-i zâra
Kerem kıl ez-ser-i nev hayret-efzâ şîveler itme

ez-taraf-ı cenâb-ı kibriyâ:

1. **ez-taraf-ı cenâb-ı kibriyâ:**

Tarih 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüce Allah tarafından.

Bulur her emre istiḥdâm içün bir şâhib-istiḥkāk
O şâhenşâh ez-taraf-ı Cenâb-ı Kibriyâ mülhem

ezüp:

1. **ezüp: --üp**

Gazel 28

Mısra: 6

Ezmek. II Parça parça etmek.

‘Uşşâk ‘uyûn-ı ḥasrete ben ḥâk-ı pâyınunı
Ba‘de’l-vefât ‘izâmunı ezüp tütüyâ ider

2.2.9.H

hab evle:

1. hab eyle:

Nazm 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hile yapmak, aldatmak.

Sîb-i zekan ü hâl-i ruhı vaşfını ey dil
Güş itmesün a'dâ dehene alma hab eyle

h'āba varmaz:

1. h'āba varmaz: -maz

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uyumak.

Bir dūr-i baḥr-ı melāḥat ḥasretiyle rûz u şeb
Ḥ'āba varmaz dīde-i giryān elinden el-ḡıyās

habāb:

1. habāb:

Gazel 32

Mısra: 7

Su üzerinde olan hava kabarcıkları.

Kef-i şābūn ile ḥammāmda yapar şanma ḥabāb
O perī siḥr ile pistānı küçüldür büyüdür

h'abda:

1. h'abda: +da

Gazel 142

Mısra: 10

Uyku.

Olsa Ḥāmidveş n'ola mā'il şemīm-i sūnbüle
Ḥ'abda bir kez gören zūlfı perīşānum seni

h'abdadur:

1. h'abdadur: +da, +dur

Gazel 51

Mısra: 6

Uyku.

Gice bī-dār olup aḡyār ile der-bezm-i şarāb
Şubḥdan şāma dek ol māh-liḳā h'abdadur

h'ābdan:

1. h'ābdan: +dan

Gazel 89

Mısra: 8

Uyku.

Her şeb tā-be-seḥer-i hecirūñ biñ kerre
Ḥ'ābdan āh-ı cihān-sūz ile bī-dār olurum

2. h'ābdan: +dan

Gazel 146

Mısra: 6

Uyku.

Giceler ey bülbul-i dil nāle vü feryād idüp
Ḥ'ābdan yok yire bī-dār itme ol ḡonce-femi

haber itme:

1. haber itme:--me

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Haber vermek.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben maḡmūm iken her gāḥ
Yūri var bir taraftan sen de ey sā'at haber itme

haber virün:

1. haber virün: +ün

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bilgi vermek, ulaştırmak.

'Uşşāk-ı zāra zūlf-i dü-tādan haber virün
Maḥsūd-ı müşg-i Çīn ü Ḥaṭā'dan haber virün

2. haber virün: +ün

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bilgi vermek, ulaştırmak.

'Uşşāk-ı zāra zūlf-i dü-tādan haber virün
Maḥsūd-ı müşg-i Çīn ü Ḥaṭā'dan haber virün

3. haber virün: +ün

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bilgi vermek, ulaştırmak.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten ḥarāb
Ol şāh-ı ḥüsne hāl-i gedādan haber virün

4. **haber virûn:** +üñ

Gazel 79

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bilgi vermek, ulaştırmak.

Telhî-i zaḥm-ı deşne-i ebrû-yı yârdan
Ağyâr bî-ḥabermiş oradan ḥaber virûñ

5. **haber virûn:** +üñ

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bilgi vermek, ulaştırmak.

Ben cür'et-i niyâz ideyüm nâzenînüme
Sizler hemân kabûl-ı recâdan ḥaber virûñ

6. **haber virûn:** +üñ

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bilgi vermek, ulaştırmak.

Ağyâr ile giderse çemenzâra Hâmid'e
Ol serv-i bâğ-ı ḥüsn ü edâdan ḥaber virûñ

haber virür:

1. **haber virür:**--ür

Gazel 49

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bildirmek, haber ulaştırmak.

Āgâh ider mürûr iden 'ömr-i 'azîzden
Sâ'at hemîşe âdeme muvahhiş ḥaber virür

haberdâr olsalardı:

1. **haberdâr olsalardı:** -sa, -lar, -dı

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Haberi olmak, bilgisi bulunmak.

Qışsa-ı Mecnûn'ı nazm itmezdi erbâb-ı süḥân
Ger zühûrumdan haberdâr olsalardı bî-gümân

haberdedür:

1. **haberdedür:** +de, +dür

Gazel 29

Mısra: 6

Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi.

İtdüm şabâyı zülfine irsâl 'ale's-seḥer
Aḥşam irişdi gelmedi güşüm haberdedür

h'âb-ı girân-ı ğam ü endühdan:

1. **h'âb-ı girân-ı ğam ü endühdan:** -+dan

Gazel 155

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam ve kederin ağır uykusu.

H'âb-ı girân-ı ğam ü endühdan
Pekçe çal ey sâ'at uyandır beni

h'âb-ı girân-ı nâza:

1. **h'âb-ı girân-ı nâza:** +a

Gazel 131

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağır naz uykusu.

Gözüm nûrî hemân h'âb-ı girân-ı nâza meyl ider
Bu ben dil-ḥastesin şeb-tâ-seḥer bî-dâr gördükçe

habs:

1. **habs:**

Gazel 69

Mısra: 2

Hapis. II Tas. çile, çilehane.

Dil düşse bakarken zeḳan-ı yâre ne mâni'
Ḥabs olsa ol âvâre biraz ğâra ne mâni'

hacâletde:

1. **hacâletde:** +de

Tahmis 1

Mısra: 12

Mahcubiyet, utanma.

Hâk karîn eylemesün 'ârızına çeşm-i bedi
Reng ü bû ile güli koydı hacâletde ḥadi

hadden:

1. **hadden:** +den

Gazel 139

Mısra: 9

Sınır.

Hadden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seḥeri yâre niyâz ile şabâ var beni

hadeng-endâz-ı müjgân:

1. **ḥadeng-endāz-ı müjgān:**

Gazel 55

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ok atan kırıpkler.

Ey kemān-ebrū ḥadeng-endāz-ı müjgān olma kim
‘Araḡ-ı dilden neşter-i ḡamzeñle cārī dem henüz

hadeng-i cān-sitān:

1. **ḥadeng-i cān-sitān:**

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Can alıcı ok. II Sevgilinin kırıpkleri.

Tır-i ḡamzeñveş bulunmaz bir ḥadeng-i cān-sitān
Cüst-cū olınsa yek-ser leşker-i Tātar’da

hadeng-i ḡam-ı cān-sitān:

1. **ḥadeng-i ḡam-ı cān-sitān:**

Gazel 147

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Can alıcı ḡam okları.

Bir kaşı yā ḥadeng-i ḡam-ı cān-sitān ile
Ḳıldı delik delik dil-i zārūm elek gibi

hadeng-i taleb:

1. **ḥadeng-i taleb:**

Gazel 100

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İstek oku.

Hedef-resān-ı merām olmuyor ḥadeng-i taleb
‘Aceb nedür bu rehāvet kemānımızda bizüm

hadengümi:

1. **ḥadengümi:** +üm, +i

Gazel 100

Mısra: 11

Ok.

Atup ḥadengümi der-pey revāne olduğda
Hezār tır bulındı kemānımızda bizüm

hadi:

1. **ḥadi:**

Tahmis 1

Mısra: 12

Hidāyet eden, doğru yolu gösteren (Allah).

Hāḡ ḡarīn eylemesün ‘arızına çeşm-i bedi
Reng ü bū ile güli koydı ḡacāletde ḡadi

ḡadīdden:

1. **ḡadīdden:** -+den

Gazel 110

Mısra: 10

Öfkeli, hiddetli, şiddetli.

Eş ‘ār-ı ‘aşra nisbet ile nazmı Ḥāmid’ün
Mümtāzdur o meretebe ki zer ḡadīdden

ḡafvı:

1. **ḡafvı:** +ı

Tarih 1

Mısra: 29

Korku, korkma.

Ḳulüb-ı nāsdan ol ḡafvı def‘a eyledi himmet
Binā-yı mahzen-i nevle o esrār-ı düvel-mahrem

ḡā‘il olmaz:

1. **ḡā‘il olmaz:** --maz

Gazel 78

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Engel olmak.

Ben ṡarīḡ-i ‘aşḡı bir pīre su‘āl itdüm didi
Sālikāna ḡā‘il olmaz kimse bāḡ-ı kāma dek

ḡā‘il-i pīş-i nigāh:

1. **ḡā‘il-i pīş-i nigāh:**

Gazel 138

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bakışın önündeki engel.

Yāri nezzāre murād üzre ne mümkün ki raḡīb
Ḥā‘il-i pīş-i nigāh olmada dīvār gibi

ḡaḡ:

1. **ḡaḡ:**

Gazel 144

Mısra: 5

Allah tealā.

İtsün nigāh Ḥaḡ elem-i rüzḡārdan
Perverde-i sirişḡūm olan nev-nihālūñi

2. **ḡaḡ:**

Tahmis 1

Mısra: 11
Allah tealâ.

Hâk karîn eylemesün 'ârızına çeşm-i bedi
Reng ü bü ile güli koydı hacâletde hadi

hâk olduğu:

1. **hâk olduğu:** -dug, -ı

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Toprak olmak. II Ölmek.

Hâk olduğu demde reh-i 'aşk içre vücudum
Ey bād-ı muhâlif beni ayırma yerümden

hak'dan:

1. **hak'dan:** -+dan

Gazel 6

Mısra: 12

Allah.

Ey Hâmid-i şâhib-emel rabt-ı dile virme hâlel
Hâk'dan ümîdüñ kesme gel vâsi'dür eltâf-ı Hudâ

2. **hak'dan:** +dan

Gazel 37

Mısra: 15

Allah.

Saňa Hâk'dan bu şun'-ı pāk-ı laţîf
Luţfudur Hâmidâ 'inâyetdür

hâkdândan:

1. **hâkdândan:** +dan

Gazel 65

Mısra: 9

Dünyâ, yer.

Eyledükde Hâmidâ bu hâkdândan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cândan halâş

hâke:

1. **hâke:** +e

Gazel 143

Mısra: 5

Toprak.

İtdüklerüñ bu hâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

hâkı:

1. **hâkı:** +ı

Gazel 84

Mısra: 5

Toprak.

Sâyesi düşdüğü hâkı 'anber-i sārâ ider
Öyle bir esrâr-ı Hallâk-ı cihândur perçemün

2. **hâkı:** -+ı

Gazel 3

Mısra: 4

Toprak.

Sâkıyâ cām-ı meye pâre-i yaḥ vaz' eyle
Yakdı ben hâkı tutuşdurdı meded nâr-ı hevâ

hâk-ı pâyınuñ:

1. **hâk-ı pâyınuñ:** +ı, +nuñ

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayağının toprağı.

'Uşşâk 'uyûn-ı hasrete ben hâk-ı pâyınuñ
Ba'de'l-vefât 'izâmuñ ezûp tütüyâ ider

hâk-ı reh-i leylâ'yı:

1. **hâk-ı reh-i leylâ'yı:** +y, +ı

Gazel 154

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Leylâ'nın yolunun toprağı.

Dîdeden Kays revân eyler idi hûn-ı sirişk
Tütüyâ gibi çeküp hâk-ı reh-i Leylâ'yı

hakîm-i mutlak:

1. **hakîm-i mutlak:**

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cenab-ı Hak.

Çeşm-i 'ibretle nigâh it ki Hakîm-i mutlak
Kuvvet ü za'f ile insânı küçüldür büyüdür

hakk'a:

1. **hakk'a:** +a

Gazel 107

Mısra: 10

Allah.

Miyân-ı lücce-i gamdan şinâ ile Hâmid
Hezâr şükr ola Hâk'a kenâra geldüm ben

hakḳ'ı:

1. **hakḳ'ı:** -+ı
Gazel 61
Mısra: 6
Allah.

Ol kaşları kemāna aman olma müntehī
Ey tır-i āh Hakk'ı severseñ hevāda gez

hak-pâyına:

1. **hak-pâyına:** +ı, +n, +a
Gazel 52
Mısra: 3
Ayağın toprağı, ayağın tozu, ayağın bastığı toprak.

Bu hak-pâyına bir nīm-nigāh-ı lutf itmek
O naḥl-ı 'işeye bilmem 'aceb ki bār mıdur

hak-pâyûndan:

1. **hak-pâyûndan:** +uñ, +dan
Gazel 126
Mısra: 11
(Sevgilinin) ayağının toprağı.

Hāk-pâyûndan alup Hāmid ğubār itmek için
Acılıp şeyyāhveş gitmiş Şifāhān üstine

hak-rāhını:

1. **hak-rāhını:** +ı, +n, +ı
Gazel 39
Mısra: 7
Hak yolu.

Atlar bu hak-rāhını başmaz kadem dirîğ
Her-bār o naḥl-ı bağ-ı leṭāfet gelür geçer

hāksāra:

1. **hāksāra:** +a
Gazel 10
Mısra: 4
Toz toprak içinde kalmış, hālî perişân.

Rāh-ı cefāda pā-māl itme semend-i nāza
Ey şeh-süvār-ı nāzum ben hāksāra rahm it

2. **hāksāra:** +a
Gazel 150
Mısra: 10
Toz toprak içinde kalmış, hālî perişân. II Âşık.

Gehī 'itāb ü gehī nāz ü gāhī hışm itdüñ
Begüm ne kaldı cefādan bu hāksāra daḥi

hāl ü dil-i zārı:

1. **hāl ü dil-i zārı:** +ı
Tahmis 1
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Ağlayan gönlün hālî.

Hāmidāsā vatanın terk idüp ey serv-i hırām
'Aşk ile oldı anuñ hāl ü dil-i zārı tamām

halās:

1. **halās:**
Gazel 65
Mısra: 1
Kurtulma, kurtuluş.

Dil nice olsun ğam-ı ruḥsār-ı cānāndan ḥalās
Zerre olmaz pençe-i ḥurşid-i rahşāndan ḥalās

2. **halās:**
Gazel 65
Mısra: 2
Kurtulma, kurtuluş.

Dil nice olsun ğam-ı ruḥsār-ı cānāndan ḥalās
Zerre olmaz pençe-i ḥurşid-i rahşāndan ḥalās

3. **halās:**
Gazel 65
Mısra: 4
Kurtulma, kurtuluş.

Yusufāsā 'āzım-ı hāmūn iken itdi süķūṭ
Eyle ya Rab gönlüm ol çāh-ı zenaḥdāndan ḥalās

4. **halās:**
Gazel 65
Mısra: 6
Kurtulma, kurtuluş.

Dāne-i ḥāline itmezdüm nigh meh-rūlaruñ
Murğ-ı dīl bir kerre olsa dām-ı hicrāndan ḥalās

5. **halās:**
Gazel 65
Mısra: 8
Kurtulma, kurtuluş.

İtmege āyā ki bir şāhib-şecā'at yok mıdur
Ben zebūnı pençe-i ālām-ı devrāndan ḥalās

6. **ḥalāş:**

Gazel 65

Mısra: 10

Kurtulma, kurtuluş.

Eyledükde Hâmidâ bu ḥâkdândan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cândan ḥalâş

ḥalâş et:

1. **ḥalâş et:**

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kurtarmak.

Ey Hâlık-ı bî-çün-ı semâvât ḥalâş et
Miḥnet beni öldürdi amân bunca zamândur

ḥalâş kıl:

1. **ḥalâş kıl:**

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kurtarmak.

İster döğ ister öldür ü ister ḥalâş kıl
Çün çâker-i ḥarîde-i dînârûñum senüñ

ḥalâş olmak:

1. **ḥalâş olmak:** -mak

Gazel 108

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kurtulmak, kurtuluşa ermek.

Temâşâ-yı cemâlin giceler terk itdüm ol mâhuñ
Ḥalâş olmak için çarḥ-ı berînüñ imtinânından

ḥalâş olsa:

1. **ḥalâş olsa:** -sa

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kurtulmak.

Göñül püyendegî-i deşt-i ḥîḥîşden ḥalâş olsa
Tutılma dâm-ı ümmîde hüma-yı 'izz ü şân gelse

hâle:

1. **hâle:** +e

Gazel 156

Mısra: 9

*Bazen ay ve güneş'in etrafında görülen parlak
daire, ay ağılı.*

Daḥi ḥaṭ almadı mäh-ı ruḥın çün hâle âğuşa
'Ayıbdur büse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

halel:

1. **halel:**

Gazel 6

Mısra: 11

Bozukluk, eksik, kusur.

Ey Hâmid-i şâhib-emel rabṭ-ı dile virme halel
Ḥaḥ'dan ümîdüñ kesme gel vâsi'dür elṭâf-ı Hudâ

hâlet:

1. **hâlet:**

Kaside 2

Mısra: 16

Durum, hâl, keyfiyet.

Seni bu mertebe terğîb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misüñ ki ne ḥâlet zamânıdır demidür

hâletdedür:

1. **hâletdedür:**

Gazel 35

Mısra: 10

Hal, durum.

Hâmidî fikr-i miyânuñ ol kadar kıldı za'îf
Dîde-i mü-bînden pinhân bir ḥâletdedür

hâletdür:

1. **hâletdür:** +dür

Gazel 37

Mısra: 10

Hal, keyfiyet.

Sâkiyâ neş'e yok şarâbuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne ḥâletdür

2. **hâletdür:** +dür

Gazel 95

Mısra: 3

Hâl, durum.

Ne ḥâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruḥsâr
Ḥicâbından derûn-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

hâli:

1. **hâli:**

Gazel 12

Mısra: 11

Tenha, boş, sahipsiz yer.

Rüy-māl it ki o kadar qalmaya cāy hālī
Meded ey eşk-i revān kūy-ı dil-ārādan geç

2. hālī:

Gazel 87

Mısra: 9

Boş, her şeyden arınmış.

Olur dil keşret-i giryeyle gıldan Hāmidā hālī
Rehi taṭhīr ider çirk-ābdan āb-ı firāvān bil

3. hālī:

Gazel 138

Mısra: 11

Boş, her şeyden arınmış.

Rüz ü şeb fikr-i dırāz itmeden olmaz hālī
Dil-i Hāmid begüm ol qadde hevādār gibi

hāl-i gedādan:

1. hāl-i gedādan: +dan

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kölenin hālī, durumu. II Âşığın hālī.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten harāb
Ol şāh-ı hūsne hāl-i gedādan haber virūn

hāl-i mu'anber:

1. hāl-i mu'anber:

Gazel 141

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Amber kokulu ben.

Ruḥuñda hāl-i mu'anber mi yoḥsa meşşāte
'Arūs-ı kām-ı dil-i Hāmid'e nişān mı qodı

hāl-i siyāhuñ:

1. hāl-i siyāhuñ: +uñ

Gazel 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kara ben.

Şahn-ı ruḥuñda hāl-i siyāhuñ gören begüm
Āteş içinde pāre-i 'anber kıyās ider

hāl-ı 'ālem-i lā-yūs'elü 'ammā yef'al:

1. hāl-ı 'ālem-i lā-yūs'elü 'ammā yef'al:

Gazel 32

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Alemlerin yaratıcısının delilleri ?.

Hāl-ı 'ālem-i lā-yūs'elü 'ammā yef'al
Böyle dem dem şeb ü rüzānı küçüldür büyüdür

hāl-ı bī-çün-ı semāvāt:

1. hāl-ı bī-çün-ı semāvāt:

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göklerin eşsiz yaratıcısı Allah.

Ey Hāl-ı bī-çün-ı semāvāt ḥalāş et
Miḥnet beni öldürdi amān bunca zamāndur

hāl-ı:

1. hāl-ı: +in

Gazel 35

Mısra: 3

Durum.

Gelmedüñ bir kerre istifsāra hāl-ı rahm idüp
Ḥaste dil bunca zamāndur pister-i firqatdedür

hāl-ı:

1. hāl-ı:

Gazel 42

Mısra: 3

Ahali, insanlar.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkār cümle hāl-ı
Ebrūlaruñ ğamıyla qad-i māhī ḥam bilür

2. hāl-ı:

Gazel 55

Mısra: 6

Halk, insanlar.

Rūḥum eylerdi fiğān ol vaq'a-i cān-süz içün
Hāl-ı şāh-ı Kerbelā'ya tütmeden mātem henüz

hāl-ı olınmazdı:

1. hāl-ı olınmazdı: -in, -maz, -dı

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yaratılmak (cihān bağlamında).

İtmeseydi mihr-i ruḥsār ü meh-i cebheñ tülü
Hāl-ı olınmazdı semāvāt ü zemīn ü şubḥ u şām

halka:

1. halka: +a

Gazel 57

Mısra: 4

Halk, insanlar, insan topluluğu.

Bezimde la'l-i lebin bahşini 'ayänen idüp
Nühüfte rāzımuza halka aşikār iderüz

halkdan:

1. halkdan: -+dan

Gazel 1

Mısra: 2

İnsanlar. II. Ahali.

Künc-i 'uzletdür serāy-ı vāsi '-i devlet baña
Halkdan yokdur nihān olmak kadar 'izzet baña

halk-ı 'ālem:

1. halk-ı 'ālem:

Tahmis 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya halkı, herkes.

Halk-ı 'ālem aña hep 'aşık-ı şeydā mı degül
Nāz ü refṭarı ya reşk-āver-i Tübā mı degül

halkuñ:

1. halkuñ: +uñ

Nazm 4

Mısra: 1

Ahali. II İnsanlar.

Halkuñ idrāk iden 'aybını 'irfān ile
Setrdür lāyık u evlā aña dāmān ile

haller:

1. haller: +ler

Gazel 146

Mısra: 9

Hāl, durum.

Şanma Hāmid dām-ı zülfinde nümāyān haller
Şayd-ı murğ-ı cān içün yir yir feşān itmiş yemi

hālūme:

1. hālūme: +üm, +e

Gazel 150

Mısra: 5

Durum, vaziyet.

Maṭar degüldür ider girye hālūme gerdün
Kıomaz dōneklügi elden o mäh-päre daḥi

2. hālūme: +üm, +e

Gazel 31

Mısra: 4

Durum, vaziyet.

Vādi-i hecrüñde kıaldım āşiyān-ber-ser çü Kıays
Hālūme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylāluk nedür

hālūñe:

1. hālūñe: +üñ, +e

Gazel 71

Mısra: 9

Vücutta husule gelen ben, nokta.

Meyl ider hālūñe diller kıafes-i zülfüñden
Dāne-çinīye olur hāzır-ı murğān şaf şaf

hālūñi:

1. hālūñi: +üñ, +i

Gazel 144

Mısra: 14

Durum, keyfiyet.

Gördüñ mi künc-i ğamda o hercāyī rahm idüp
Hāmid su'al itmedi bir kerre hālūñi

ham:

1. ham:

Gazel 42

Mısra: 4

Eğri, bükülmüş.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkār cümle halk
Ebrüaruñ ğamıyla kıad-i mähı ham bilür

ham kıldı:

1. ham kıldı: -dı

Gazel 149

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bükmek, iki büküm yapmak.

Ārzü-yı pāy-māluñla ğam-ı ebrüaruñ
Şeh-süvārā kıametüm ham kıldı āḫir pül gibi

ham-der-ham:

1. ham-der-ham:

Tarih 1

Mısra: 28

Kıvrım kıvrım, büküm büküm.

Dağı sakf-ı hazine keşret-i heyzümle olmuşdu
Mişal-i kâmet-i pîr-i firâvân-sâl ham-der-ham

hâme:

1. hâme:

Gazel 22
Mısra: 3
Kalem.

Hâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O tabîb-i dil ü cân derdûme dermân tahîr

hâmemûn:

1. hâmemûn: +m, +ûn

Gazel 146
Mısra: 8
Kalem.

Vaşf -ı tîğ-i ebruvânûn yazmadan maktûl olup
Hâmemûn sevdâ ile mahlût akar dâ'im demi

hâme-pûş:

1. hâme-pûş:

Gazel 25
Mısra: 7
Kalemi örten.

Eger berg-i gül-i ra'nâ-yı terden hâme-pûş olsañ
Bu refîâr u lefâfetle sezâ-yı serv-i kaddûndür

hâmesini:

1. hâmesini: -+si, -+n, -+i

Gazel 19
Mısra: 6
Kalem.

Seni taşvîr için itse idi nezzâre
Düşürüp hâmesini vâlih olurdu Bihzâd

hâmid:

1. hâmid:

Gazel 55
Mısra: 14
Hamit(şair).

Yüsufâsâ tıfl-ı dil düşmüşdi çâh-ı mihnete
Pîr-i Ken'ân olmadan Hâmid esîr-i gam henüz

2. hâmid:

Gazel 10
Mısra: 11
Hamid II Mahlas.

Hâmid gamuñla giryân deşt-i cefâda püyân
Olmağ revâ mı her an ol bî-karâra rahm it

3. hâmid:

Gazel 14
Mısra: 13
Hamid II Mahlas.

Olsa lâıyk bu nev-icâdıña pey-rev Hâmid
Mîr Nâşid gibi pâkîze-edâ bir iki üç

4. hâmid:

Gazel 15
Mısra: 10
Hamid II Mahlas.

Fıkr-i zülf ü gerdenûn ihrâc-ı hâtır itmesem
Hâmid ol endîşeyi leyl ü nehâr itmek de güç

5. hâmid:

Gazel 16
Mısra: 12
Hamid II Mahlas.

Çekme gam bir gün olup baır-ı şafâ gavvâsı
Hâmid ihrâc iderüz taşraya mercân-ı ferağ

6. hâmid:

Gazel 18
Mısra: 12
Hamid II Mahlas.

Ref -i niğâb-ı rüyunuñ endîşesin rakîb
Zann itme Hâmid ider ehibbâya der kilîd

7. hâmid:

Gazel 23
Mısra: 10
Hamid II Mahlas.

Eşk-i teriyle handağ-i küyuñ pür eyleyüp
Ağyardan seni gice Hâmid hirâs ider

8. hâmid:

Gazel 26
Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Hemîşe bağ-ı cemâli ol âfetûñ Hâmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fâm virür

9. hâmid:

Gazel 27

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Yäre tekrâr-ı niyâz eyleme Hâmid rehde
‘Arz-ı hâl-i dil-i âzürde-i hicrân bir olur

10. **hâmid:**

Gazel 30

Mısra: 13

Hamid II Mahlas.

Nigâh-ı hasret ü ‘arz-ı maḥabbet ey Hâmid
O şûḥa eyleme eller yanında ‘âr gelür

11. **hâmid:**

Gazel 32

Mısra: 15

Hamid II Mahlas.

N’eyleyem yazmadı gönülümce muşavvir Hâmid
Dâ’imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

12. **hâmid:**

Gazel 36

Mısra: 13

Hamid II Mahlas.

Bu küh-ı hem-ser-i eflâk-ı ‘aşkuñ ey Hâmid
Ne nerdbânı nüzüle ne râh-ı esheli var

13. **hâmid:**

Gazel 39

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Hâmid karar eylemez âmâc-ı sînede
Peykân-ı tîr-i dost be-sür‘at gelür geçer

14. **hâmid:**

Gazel 40

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Ferâgât eyledüm şemm-i gül ü sünbülde ey Hâmid
Benüm bir verd-i bağ-ı behcet-i kâkül-kemendüm var

15. **hâmid:**

Gazel 42

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

‘Arz eyle Mîr Nâşid’e Hâmid bu nazmuñı
Ḳadrüñ senüñ faḳaṭ o kerîmü’ş-şiyem bilür

16. **hâmid:**

Gazel 45

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Hâmid netîce mücib-i ‘izzetdür ihtifâ
Tahte’s-serâda sîm nihân zer nihân olur

17. **hâmid:**

Gazel 46

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Hâmid endîşeñ ruh-ı cânân mıdur âyâ yine
Şîşe-i fikre nihâde verd-i ḥandânuñ mı var

18. **hâmid:**

Gazel 47

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Ḳuyüd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkül olur

19. **hâmid:**

Gazel 48

Mısra: 10

Hamid II Mahlas.

Âgûş-ı merâm-ı dile gelseydi gelürdi
Hâmid eger ol müy-miyân bunca zamândur

20. **hâmid:**

Gazel 49

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Hâmid vişâl içün n’ola bezl itse varını
Şâhân o zevke saltanat-ı baḥr ü ber virür

21. **hâmid:**

Gazel 51

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Bir zamân Hâmid ile baḥş-i lebûñ eyler idük
Yine ey gonca-dehen baḥşimüz ol bâbdadur

22. **hâmid:**

Gazel 52

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Seni bu mertebe bî-ṭākat eyleyen Ḥāmid
Cefā-yı yār mı ālām-ı rüzgār midur

23. ḥāmid:

Gazel 53

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Ne ḥāşiyet var o şūḥuñ ruḥında ey Ḥāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i ‘āşıkān açılır

24. ḥāmid:

Gazel 56

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Ser-i kūyında Ḥāmid rāḥat olmaz
O gülzāruñ hezārından geçilmez

25. ḥāmid:

Gazel 62

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Bā‘is-i rahmet olur fikri ile ey Ḥāmid
Eyledük biz de nesāk üzre bu dīvāne heves

26. ḥāmid:

Gazel 63

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Ḥāmid ebrūdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sīneyi
Ḳaşd iden ammā ki cāna ḡamze-i ḥūn-ḥ‘ār imiş

27. ḥāmid:

Gazel 67

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Ġavvāş-ı baḥr-ı ‘aşk olalı Ḥāmid eyledüm
Bir gevher-i yegāne-i ‘ālem-behā zabıt

28. ḥāmid:

Gazel 69

Mısra: 12

Hamid II Mahlas.

Ol ḡonce-i ne’sküfte-dehen geh geh açılsa
Ḥāmid gibi bir kātım-i esrāra ne māni’

29. ḥāmid:

Gazel 70

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Eyleme bir laḥza Ḥāmid terk-i taḥşil-i kemāl
Māhir olmaz gül ider bedā’ itdügi fenden ferāḡ

30. ḥāmid:

Gazel 71

Mısra: 14

Hamid II Mahlas.

Zülf-i pür-çinine rabṭ olsa ‘aceb mi diller
Bend olur silsileye Ḥāmid esīrān şaf şaf

31. ḥāmid:

Gazel 73

Mısra: 10

Hamid II Mahlas.

Sīnem çü lālezār iken dāḡhā ile
Ḥāmid de dirmiş ol ḡaşı yā ‘aşk nişānı yok

32. ḥāmid:

Gazel 74

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Bundan a‘lā bize devlet mi olur ey Ḥāmid
Nāzım-ı vak‘a-i sulṭān-ı şehīdān olduk

33. ḥāmid:

Gazel 75

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Seyf-i zer-ḡabza-i ebrūsı ile ey Ḥāmid
Ḥāṭırum olmaya mecrūḥ benüm bir dem yok

34. ḥāmid:

Gazel 77

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Ḥāmid didem o āfet-i devrānı dün görüp
Dil-dāde-i belā-keş-i nā-çārınım senüñ

35. ḥāmid:

Gazel 78

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Üstüme Ḥāmid hücum itdükte kelbāsā raḡīb
Keşūmi ilḡā idüp sür‘atle çıkdım bāma dek

36. **hâmid:**

Gazel 85

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkül-i ham-der-ham olma gel

37. **hâmid:**

Gazel 86

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Bulandı cûylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi'llâh yetişdüñ geldi ya'ni devr-i bülbül gül

38. **hâmid:**

Gazel 89

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Eyleyüp rûyına Hâmid nige-h-i pey-der-pey
O nihâl-i çemen-i hüsne niçün bâr olurum

39. **hâmid:**

Gazel 92

Mısra: 13

Hamid II Mahlas.

O mest-i nâzumun inkâr olunmaz ey Hâmid
Mağabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

40. **hâmid:**

Gazel 93

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Çarhı zeyn eyler kevâkib şanma Hâmid giceler
Ber-hevâ olmuş şerâr-ı nâr-ı âhumdur benüm

41. **hâmid:**

Gazel 95

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

O şüh-ı kec-küle-h Hâmid yanumdan gâ'ib oldukça
Mişâl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

42. **hâmid:**

Gazel 96

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Mes'ûlûme müsâ'ade Hâmid iderse çarh
Bir sırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

43. **hâmid:**

Gazel 97

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Direklendürdi Hâmid seng-i gamla kâse-i qalbüm
O bî-rahma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

44. **hâmid:**

Gazel 98

Mısra: 12

Hamid II Mahlas.

Çekdüm ezel se sāğar-ı şahbâ-yı derd-i 'aşk
Tâ rûz-ı haşr Hâmid anuñ neş'edârıyım

45. **hâmid:**

Gazel 100

Mısra: 13

Hamid II Mahlas.

'Aceb mi itmeseler ragbet ehle ey Hâmid
Kadir-şinâs mı kaldı zamânımızda bizüm

46. **hâmid:**

Gazel 102

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Hâmid çemen baña nice olmaz harâm kim
Bir servi boylı nâzik-i refâra hasretüm

47. **hâmid:**

Gazel 104

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Var iken Hâmid nigâh itmeme gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görünse çeşmüme bâğ-ı cinân âyineden

48. **hâmid:**

Gazel 107

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Miyân-ı lücce-i gamdan şinâ ile Hâmid
Hezâr şükr ola Hakk'a kenâra geldüm ben

49. **hâmid:**

Gazel 115

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Hâmid gibi kim görse cemâlûn olur 'âşık
Ey şüh-ı cefâ-cüy-ı sitem-î'âh nedür bu

50. **hâmid:**

Gazel 121

Mısra: 13

Hamid II Mahlas.

Bu nazm-ı pākūñi tanzîr iderse ey Hâmid
Kelâm-ı Nâşid-i hâzır-cevâbı seyr eyle

51. **hâmid:**

Gazel 124

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Hülâgüveş yıkar ol şâh-ı hüsnum dilleri Hâmid
İder her lahza tahrib-i memâlik-hâne şâhâne

52. **hâmid:**

Gazel 126

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Hâk-pâyûndan alup Hâmid gubâr itmek için
Acıluş şeyyâhveş gitmiş Şıfâhân üstine

53. **hâmid:**

Gazel 127

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Metâ'-ı vaşlın aḥza cân ile 'azm eylerüm Hâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açıldukça

54. **hâmid:**

Gazel 128

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i gam geh meserretdür nigâh

55. **hâmid:**

Gazel 131

Mısra: 12

Hamid II Mahlas.

'Aceb mi ihtirâz itsem zebân-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hâmid isti'âze mâr gördükçe

56. **hâmid:**

Gazel 132

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Ruḥun ḥoy-gerde görsek tâb-ı mülden ol mehûñ Hâmid
Kenâr-ı la'line emvâc-ı baḥr-i ḥüsñ ü ân gelse

57. **hâmid:**

Gazel 133

Mısra: 13

Hamid II Mahlas.

Deründan gamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

58. **hâmid:**

Gazel 135

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Beni terk eyledi ol mâh gayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i maḥzûnu

59. **hâmid:**

Gazel 136

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

Buñâ tâb-âveri-i sîne ne mümkün Hâmid
Müjeler tîr-i belâ kavş-ı kaḏâ iki kaşı

60. **hâmid:**

Gazel 137

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Çün mihr iderek 'âlemi rûşen yine Hâmid
Ol serv-i revân câme-i dîbâ ile geçdi

61. **hâmid:**

Gazel 143

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Sultân-ı fakra Hâmid birdür bülend ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

62. **hâmid:**

Gazel 144

Mısra: 14

Hamid II Mahlas.

Gördüñ mi künc-i ğamda o hercâyî raħm idüp
Ĥāmid su'āl itmedi bir kerre ĥālünî

63. **ĥāmid:**
Gazel 146

Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Şanma Ĥāmid dām-ı zülfinde nümāyān ĥāller
Şayd-ı murğ-ı cān içün yir yir feşān itmiş yemi

64. **ĥāmid:**
Gazel 147

Mısra: 19
Hamid II Mahlas.

'Uşşāk-ı dīgerān ile Ĥāmid var ol 'ayār
Sür seng-i kūyına ruĥ-ı zerdüñ meĥekk gibi

65. **ĥāmid:**
Gazel 149

Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Sāĥa-i sīmīn-i kāġıd baña Ĥāmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeyt-i ĥāmeyi düldül gibi

66. **ĥāmid:**
Gazel 150

Mısra: 15
Hamid II Mahlas.

Miyāne-gerd-i yem-i hecr-i yār olup Ĥāmid
Temāyül itmedi keşti-i dil kenāra daĥı

67. **ĥāmid:**
Gazel 151

Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Ĥāmid düşeli aşkuña ey ğonce-dehānum
Bülbül ġibi her laĥza kılar nāle vü zārı

68. **ĥāmid:**
Gazel 154

Mısra: 13
Hamid II Mahlas.

Bezmd e la'ı-l-i leb-i yāre tokınmış Ĥāmid
Görmesün ġayrı gözüm cām-ı neşāt-efzāyı

69. **ĥāmid:**
Gazel 156

Mısra: 10
Hamid II Mahlas.

Daĥı ĥať almadı māĥ-ı ruĥın çün ĥāle āġüşa
'Ayıbdur büse ol āfetden ey Ĥāmid taleb şimdi

70. **ĥāmid:**
Nazm 7

Mısra: 3
Hamid II Mahlas.

Ĥāmid o gül-i şāĥ-ı nihāl-i çemen-i ĥüsn
Bilmem ne sebep oldu bu dıl-rîşe kırıldı

71. **ĥāmid:**
Tarih 1

Mısra: 35
Hamid II Mahlas.

Muĥaşşal Ĥāmid a'dālarinuñ ĥāne-i cismi
Tutuşsun muĥterik olsun mişāl-i sīne-i maġrem

72. **ĥāmid:**
Gazel 13

Mısra: 10
Hamid II Mahlas.

Mā-dām ġamz ider saña āġyār o bī-kesi
Ĥāmid ĥarīm-i vuşlata me'zūn olur mı hīç

73. **ĥāmid:**
Gazel 19

Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Ġülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Ĥāmid
Ġonce-i kām-ı dılüm olmadı ĥayfā ki ġüşād

74. **ĥāmid:**
Gazel 111

Mısra: 12
Hamid II Mahlas.

İtmez nıgeh dü-dīde-i yāķūt-rīzūme
Lāzım degül mi Ĥāmid o ebrū-kemāna kām

75. **ĥāmid:**
Gazel 108

Mısra: 11
Hamid II Mahlas.

Benüm keyfiyyetüm yār ile Ĥāmid şimdi dillerde
Ziyāde söylenür Leylā vü Mecnūn dāsītānından

76. **h  mid:**

Gazel 112

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Terk ideli H  mid beni ol ŗ  h-ı sitemk  r
D  ny  ya nig  h eylemez oldum kederümden

h  mid  :

1. **h  mid  :**

Gazel 11

Mısra: 10

Ey Hamid.

El-  r  y  su ve'l-  r  y  su v'el-  r  y  su ve'l-  r  y  s
H  mid   bir   fet-i devr  n elinden el-  r  y  s

2. **h  mid  :**

Gazel 24

Mısra: 13

Ey Hamid.

Ol per   kendin nih  n eylerse böyle H  mid  
Ceyş-i 'u     -ı dil-efg  ra çok evler başdurur

3. **h  mid  :**

Gazel 33

Mısra: 12

Ey Hamid.

C  nib  md   benüm ol çeşm-i m  ka     al var iken
H  mid   fehm idemem d  de-i   h   ned  r

4. **h  mid  :**

Gazel 34

Mısra: 14

Ey Hamid.

Z  lfine dil-bestesin    n ka  ılarından kıl h  zer
H  mid   z  r     s  r   tu'm  -i ŗ  m    r olur

5. **h  mid  :**

Gazel 37

Mısra: 16

Ey Hamid.

Sa  na H  k'dan bu ŗ  n'-ı p  k-ı la    f
Lu  fudur H  mid   'in  yetd  r

6. **h  mid  :**

Gazel 41

Mısra: 16

Ey Hamid.

N  sdan h  f  z it lis  n-ı da  lı r    at-c  y ise
H  mid   z  r   sel  met-y  b olur h  m    lar

7. **h  mid  :**

Gazel 44

Mısra: 10

Ey Hamid.

Z  lf   keser olsa olur h  n-ı siri    m r  z  n
H  mid   olsa ŗ  kest ri  stes   merc  n dökilür

8. **h  mid  :**

Gazel 50

Mısra: 13

Ey Hamid.

Dil-d  r H  mid   ne k  dar olsa dil-nev  z
Ol r  tbe 'ışığında ma  abbet f  z  n olur

9. **h  mid  :**

Gazel 57

Mısra: 11

Ey Hamid.

U    l ile boşanur H  mid   dil-i ŗ  y  d  
Ne dem ki beste-i zenc  r-   zülf-   y  r iderüz

10. **h  mid  :**

Gazel 58

Mısra: 9

Ey Hamid.

H  mid   n  r-perest bir b  t-   mu   -be  e i    n
C  n    dil t  n-  fat olmada s  z  n ŗ  b    r  z

11. **h  mid  :**

Gazel 59

Mısra: 12

Ey Hamid.

Ma    ad ol gözleri   h  y   ŗ  k  r itmekdür
H  mid   yo    sa 'ab     '  zim-   h  m  n degülüz

12. **h  mid  :**

Gazel 60

Mısra: 10

Ey Hamid.

Ol       b-   hüsne      ŗ  b-nem kapılmağa
El-k        H  mid   sebep oldu nig    m  z

13. **ḥāmidā:**

Gazel 1

Mısra: 10

Ey Hamid II Mahlas.

Olmayam rāh-ı temennāda ḳadem-āzürde tek
Ḥāmidā itmek ne lāzım cūyveş sür‘at baña

14. **ḥāmidā:**

Gazel 7

Mısra: 9

Ey Hamid II Mahlas.

Ġam-ı müfriṭ helāke Ḥāmidā bādī olur çün kim
Benüm bu ‘ālem-i fānīde endişem şafādur hep

15. **ḥāmidā:**

Gazel 65

Mısra: 9

Ey Hamid II Mahlas.

Eyledükde Ḥāmidā bu ḥākdāndan irtihāl
Hep olursuñ kayd-ı efkār-ı dil ü cāndan ḥalās

16. **ḥāmidā:**

Gazel 68

Mısra: 10

Ey Hamid II Mahlas.

Seng-i ğamla münkesir oldukça ḳalbüm şīşesi
Ḥāmidā itmek revā mı sāki-i devrāna ḥaz

17. **ḥāmidā:**

Gazel 72

Mısra: 11

Ey Hamid II Mahlas.

Ḥāmidā geydürür aġyāra o şūḥ-ı ḥayyāt
Nā-güşāde yaḳası tāze ḳabā-yı elṭāf

18. **ḥāmidā:**

Gazel 83

Mısra: 10

Ey Hamid II Mahlas.

Budur bir naḥl-i nāz ü mā‘il-i refṭārisuñ zannum
Ki zīrā Ḥāmidā her bār her dem mā‘il-i rehsuñ

19. **ḥāmidā:**

Gazel 87

Mısra: 9

Ey Hamid II Mahlas.

Olur dil keşret-i giryeyle ğıldan Ḥāmidā ḥālī
Rehi taḥṭīr ider çirk-ābdan āb-ı firāvān bil

20. **ḥāmidā:**

Gazel 90

Mısra: 10

Ey Hamid II Mahlas.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da‘vet
Perī midür ol āfet Ḥāmidā insān midur bilmem

21. **ḥāmidā:**

Gazel 106

Mısra: 11

Ey Hamid II Mahlas.

Şemīm-i ḥāl-ı ruḥ-ı yāre Ḥāmidā sa‘y it
Gelür dimāġa za‘īf olsa kuvvet ‘anberden

22. **ḥāmidā:**

Gazel 109

Mısra: 9

Ey Hamid II Mahlas.

Ḥāmidā şemm-i gül-i rüyına ḥaṭ māni‘ olup
Cāme-i şabr-ı dil-i zārumı çāk itdi diken

23. **ḥāmidā:**

Gazel 114

Mısra: 9

Ey Hamid II Mahlas.

Ḥāmidā ol serv-ḳāmet rehden itdükçe güzer
‘Aşıkān bī-şabr olup dirler efendüm hū vū hū

24. **ḥāmidā:**

Gazel 122

Mısra: 11

Ey Hamid II Mahlas.

Ḥāmidā çün cevri taḥammül-süz
‘Azm-i terk-i diyār var dilde

25. **ḥāmidā:**

Gazel 129

Mısra: 9

Ey Hamid II Mahlas.

Ḥāmidā āsāndur būs-ı leb-i cān-baḥş-ı yār
Līk düşvārī-i ter pinhāni-i esrārda

26. **ḥāmidā:**

Gazel 134

Mısra: 9
Ey Hamid II Mahlas.

Âh eyledüm seher gam-ı hālıyla Hāmidā
Yandı derūnı lālelerūn lālezārda

27. **hāmidā:**
Gazel 148
Mısra: 9
Ey Hamid II Mahlas.

Hāmidā maḵsem-i baḥrinde bugün cem' olduk
Hişşeme künc-i cefā nāmına bir yer düşdi

28. **hāmidā:**
Gazel 153
Mısra: 10
Ey Hamid II Mahlas.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp haṭ Hāmidā gördüñ mi muḥtāc-ı ayāğ oldu

29. **hāmidā:**
Kaside 2
Mısra: 47
Ey Hamid II Mahlas.

Dırāz itme yeter gayrı Hāmidā sūḥanı
Du'ā kaṛın-i icābet zamānıdur demidür

hāmidāsā:

1. **hāmidāsā:**
Tahmis 1
Mısra: 21
Hamid gibi.

Hāmidāsā vaṭanın terk idüp ey serv-i ḥırām
'Aşk ile oldu anuñ ḥāl ü dil-i zārı tamām

hāmidā'ya:

1. **hāmidā'ya:** +y, +a
Gazel 81
Mısra: 10
Ey Hamid II Mahlas.

Senūñ gibi güzel evlādı perveriş kılmış
Garaż mı idi 'aceb Hāmidā'ya ümm ü ebūñ

hāmid'e:

1. **hāmid'e:** +e
Gazel 22
Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Kilk-i ḳudretle senūñ Hāmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i maḥfūz üzere Ḥazret-i Yezdān taḥrīr

2. **hāmid'e:** +e
Gazel 79
Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Ağyār ile giderse çemenzāra Hāmid'e
Ol serv-i bāğ-ı ḥüsn ü edādan ḥaber virüñ

hāmid'i:

1. **hāmid'i:** +i
Gazel 3
Mısra: 9
Hamid. II Mahlas.

Ser-firāz olmağ için Hāmid'i eyler her bār
O nihāl-i çemen-ārā-yı bahā-zār-ı hevā

2. **hāmid'i:** +i
Gazel 20
Mısra: 16
Hamid. II Mahlas.

Ḳılma endāḥte-i saḥne-i pehnā-yı firāk
Tırveş Hāmid'i ey kaşı kemānum Cāvid

3. **hāmid'i:** +i
Gazel 25
Mısra: 9
Hamid. II Mahlas.

İden hep Hāmid'i gülşen-be-gülşen cū-be-cū pūyān
Ruḥ-ı ālūñ ḥayāliyle hevā-yı serv-i ḳaddūñdür

4. **hāmid'i:** +i
Gazel 91
Mısra: 9
Hamid. II Mahlas.

Ṭutar ṭıfl-ı dili giryān ü zār Hāmid'i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-süzāna nevbet yok mı sulṭānum

hāmidi:

1. **hāmidi:** +i
Gazel 35
Mısra: 9
Hamid. II Mahlas.

Hāmidi fıkı-i miyānuñ ol ḳadar kıldı za'īf
Dīde-i mü-bīnden pinhān bir ḥāletdedür

2. **ḥāmid-i**: +i

Gazel 80

Mısra: 11

Hamid. II Mahlas.

Ḥāmid-i nīm-nigāhuñla be-kām itdūñ çün
Görmesün zerreveş 'ālemde keder gānzelerūñ

ḥāmid-i aḥsendür:

1. **ḥāmid-i aḥsendür**: +dür

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hamid'den daha güzel (söyleyen).

Figānını çıkarın el-ḥazer ki 'uşşākuñ
Ḥüseyni perdesine Ḥāmid-i aḥsendür bu

ḥāmid-i āzādenūñ:

1. **ḥāmid-i āzādenūñ**: +nūñ

Gazel 140

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Azād olmuş, kurtulmuş Hamid.

Ḥāmid-i āzādenūñ var idi bir dil-beri
Ġāyet ile şūḥ idi līk sitemkār idi

ḥāmid-i bī-çārenūñ:

1. **ḥāmid-i bī-çārenūñ**: +nūñ

Gazel 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zavallı, çaresiz Ḥāmid.

Varup zānū-be-zānū gayırlarla şoḥbet itdükçe
Derūnı Ḥāmid-i bī-çārenūñ maḥzūn olur cānā

ḥāmid-i bīmārı:

1. **ḥāmid-i bīmārı**: +ı

Kaside 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Hasta Hamid.

Ey ṭabīb-i ḥastegān-ı ehl-i dīn it der-cezā
Ḥāmid-i bīmārı dārū-yı şefā'atle be-kām

ḥāmid-i dil-i şikestemüz:

1. **ḥāmid-i dil-i şikestemüz**: +müz

Gazel 29

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönlü kırık Hamidimiz.

Bilmem ne yapıdı eylemedüm ḥayliden su'āl
Ḥāmid-i dil-i şikestemüz ol sīm-berdedür

ḥāmid-i dil-süftede:

1. **ḥāmid-i dil-süftede**: +de

Gazel 38

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönlü delinmiş Hamit.

Ol ebrūsı kemānuñ nāvek-i müjgānıdır zannım
Dimiş kim Ḥāmid-i dil-süftede bir ber-güzārım var

ḥāmid-i ğam-h'āre:

1. **ḥāmid-i ğam-h'āre**: +e

Gazel 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kederlenen Ḥāmid.

Begüm kim ta'n iderse Ḥāmid-i ğam-h'āre 'aşkuñla
Cemālūñ aña bir kez 'arz idüp bī-hüş u ḥayrān it

ḥāmid-i mağmūm u zāra:

1. **ḥāmid-i mağmūm u zāra**: +a

Gazel 152

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gamlı ve ağlayan Hamid.

Hele sen Ḥāmid-i mağmūm u zāra cām şun ṭurma
Budur ancak devā-yı ter ğam-ı devrāna ey sākī

ḥāmid-i müştākuña:

1. **ḥāmid-i müştākuña**: +uñ, +a

Gazel 88

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Özleyen, özlem duyan Hamid.

Ey seng-dil it Ḥāmid-i müştākuña şefkat
Hecrūñ anı bī-ṭākat ü tīb eyledi pek gel

ḥāmid-i nā-çār-ı senākāra:

1. **ḥāmid-i nā-çār-ı senākāra**: +a

Gazel 66

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çaresiz Hamid'i övmek.

Oldı çār-ebru diyenler saña hep nâ'il-i kām
Eyledüñ Hâmid-i nâ-çār-ı senākāra ğarāz

hâmid-i şâhib-emel:

1. hâmid-i şâhib-emel:

Gazel 6

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ümit sahibi, ümit eden Hâmid.

Ey Hâmid-i şâhib-emel rabt-ı dile virme hâlel
Hâk'dan ümîdüñ kesme gel vâsi'dür eltâf-ı Hudâ

hâmid-i ser-geşte:

1. hâmid-i ser-geşte:

Gazel 31

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Perişan Hamit.

Geh kudümuñ öpmek ister geh 'izâr-ı mehveşüñ
Hâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lâluğ nedür

hâmid-i şeydâ:

1. hâmid-i şeydâ:

Gazel 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Divâne Hâmid.

İtmek revân dîdelerinden sirişk-i hûn
Hecr-i ruhuñla Hâmid-i şeydâ neden revâ

2. hâmid-i şeydâ:

Gazel 84

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Divâne Hâmid.

Her ne semte çekseñ ey meh Hâmid-i şeydâ gelür
Bend ü zencîr-i dil-i dîvânegândur perçemüñ

3. hâmid-i şeydâ:

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşktan aklını kaybetmiş, divâne Hamit.

Senden peyâm-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vakt-i şeherde Hâmid-i şeydâ recâ eder

hâmid-i şeydâdan:

1. hâmid-i şeydâdan: +dan

Gazel 12

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Aşktan aklını kaybetmiş, divâne Hamid.

İmtizâc-ı şürekâ çünki mahabbetde muhâl
Ya 'adûdan ya begüm Hâmid-i şeydâdan geç

hâmid-i zâr:

1. hâmid-i zâr:

Gazel 105

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen Hamid.

Olur üftâde zemîne gidüp 'aklı serden
Hâmid-i zâr seni görse efendüm ne zamân

hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre:

1. hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre: +e

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hamid'in çaresiz ve biçare gönlü.

Peyğâm-ı yâr ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre şabâ

hâmid-i zâra:

1. hâmid-i zâra: -+a

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleyen Hamid.

Yeter düşvâri-i âlâm-ı 'aşkuñ Hâmid-i zâra
Kerem kıl ez-ser-i nev hayret-efzâ şîveler itme

hâmid-i zâruñ zebânında:

1. hâmid-i zâruñ zebânında: +ı, +n, +da

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen Hamid'in dilinde.

Hâmid-i zâruñ zebânında be-ihlâş-ı derün
Rûz u şeb vird-i mükerrerdür o zülf ü hâl ü ruh

hâmid'üñ:

1. hâmid'üñ: + üñ

Gazel 61

Mısra: 9
Hamid II Mahlas.

Pırâmen-i derûnına gel Hâmid'ün müdâm
Ey fikr-i dost cânib-i beyt-i Hudâ'da gez

2. **hâmid'ün:** + üñ

Gazel 99

Mısra: 10

Hamid II Mahlas.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Hâmid'ün mihr-i dili böyle füzûn oldı tamâm

3. **hâmid'ün:** + üñ

Gazel 110

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Eş'âr-ı 'aşra nisbet ile nazmı Hâmid'ün
Mümtâzdur o mertebe ki zer hadîdden

4. **hâmid'ün:** + üñ

Gazel 118

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûñ kuhsâr elinden âh âh

5. **hâmid'ün:** + üñ

Gazel 155

Mısra: 9

Hamid II Mahlas.

Derdini şor Hâmid'ün ey mäh-rû
Bir şeb tâ şubh boşandur beni

hâmidün:

1. **hâmidün:-+üñ**

Gazel 82

Mısra: 10

Hamid II Mahlas.

Ey şeh-i mülk-i behâ emr ile virsünler emân
Hâmidün aldı dilün bunca zamândur gözlerün

hâmidveş:

1. **hâmidveş:**

Gazel 142

Mısra: 9

Hamid gibi.

Olsa Hâmidveş n'ola mâ'il şemîm-i sünbûle
H'âbda bir kez gören zülfî perîşânum seni

haml-i kizb:

1. **haml-i kizb:**

Kaside 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kadının gebe imiş gibi karnının şişmesi.

Haml-i kizb itdükde mi'râcuñı küffâr-ı Kureyş
Cebre'il der-pîş-i çeşm 'arz itdi Quds'ı bi't-tamâm

hammâma:

1. **hammâma:** +a

Gazel 78

Mısra: 8

Hamam, sıcak kaplıca.

Muhterik oldı vücûdum nâr-ı gayretle rakîb
Ol perîyi eylemiş da'vet idüp hammâma dek

hammâmda:

1. **hammâmda:** +da

Gazel 32

Mısra: 7

Hamam, yıkanılacak yer.

Kef-i şâbûn ile hammâmda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

hâmûnı:

1. **hâmûnı:** +ün, +ı

Gazel 135

Mısra: 8

Büyük sahra, düz ova.

Dilün eylerseñ istifsâr-ı bādî-i cünûnından
Begüm sevdâ-yı zülfün ihtiyâr itdürdi hāmûnı

hamûs:

1. **hamûs:**

Gazel 102

Mısra: 5

Suskun.

Tûfî-i tab'-ı pāküm olursa n'ola hamûş
Güftâr-ı şekkerîn-i leb-i yâra hasretüm

hamûşî:

1. **hamûşî:**

Kaside 2

Mısra: 21

Sessizlik, suskunluk.

Saňa netice hamûşî degül sezâ vü revâ
Senâ-yı kân-ı 'inâyet zamânıdır demidür

hāmûşlar:

1. hāmûşlar: +lar

Gazel 41

Mısra: 16

Susmuş, sessiz (âşıklar).

Nâsdan hıfz it lisân-ı dahlı rāhat-cüy ise
Hāmîdâ zîrâ selâmet-yâb olur hāmûşlar

hân:

1. hân:

Gazel 111

Mısra: 6

Padişâh, sultân. II Sevgili.

Gönder hayâlünü dil-i vîrân geçsteme
Ma'mûr olur kudûmî ile kónsa hâna Hân

hâna:

1. hâna: +a

Gazel 111

Mısra: 6

Ev, konut, hâne.

Gönder hayâlünü dil-i vîrân geçsteme
Ma'mûr olur kudûmî ile kónsa hâna Hân

hançer:

1. hançer:

Gazel 148

Mısra: 4

Hançer, kılıç. II Sevgilinin kirpikleri.

İltifâtun görüp ağıyâra dü-ebrüsüyla
Güyyâ sîneme birden iki hançer düşdi

hançerden:

1. hançerden: +den

Gazel 80

Mısra: 2

İki yanı keskin bıçak, hançer. II Sevgilinin bakışları.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başâr gamzelerün
İbtidâ şöhetî hançerden açar gamzelerün

hançer-i bürrân:

1. hançer-i bürrân:

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Keskin kılıç, hançer.

Hezârân şerha vü sūrâh peydâ oldı sînemde
Nigâhuñ tîr midür hançer-i bürrân midür bilmem

hançeriñi:

1. hançeriñi: +i, +ñ, +i

Gazel 23

Mısra: 5

Hançer, ucu sivri, iki yanı keskin bıçak.

Darb eyledükçe hançeriñi tîz çek şehâ
Hûn-ı dil-i nizâr anı zîrâ ki päs ider

handak-i küyuñ:

1. handak-i küyuñ: +uñ

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)mahallesindeki büyük çukur, hendek.

Eşk-i teriyle handak-i küyuñ pür eyleyüp
Ağıyardan seni gice Hâmid hiräs ider

handegî-i la'lüne:

1. handegî-i la'lüne: +üñ, +e

Gazel 87

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dudak çukuru.

Olur elbetde bâ'ış handegî-i la'lüne eşküm
Güşâdî-i derûn-ı gonceyi mevķûf-ı bārân bil

hande-künân:

1. hande-künân:

Gazel 26

Mısra: 4

Gülerek, güle güle.

O şûh cânım alur dest-i cevri ile güyâ
Ne dem ki hande-künân ellere selâm virür

hâne-i cismi:

1. hâne-i cismi: +i

Tarih 1

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Cisim evi, varlık evi.

Muḥaṣṣal Ḥamid a‘dālarının ḥāne-i cismi
Tutuşsun muḥterik olsun mişāl-i sīne-i mağrem

ḥāne-i dil-dārda:

1. ḥāne-i dil-dārda: +da

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül alan sevgilinin evi.

İhtirāk-ı ruḥuḥa bā‘iş iken gülşende
Şeherī ḥāne-i dil-dārda gördüm güneşi

ḥāne-i hātır-ı vīrāna:

1. ḥāne-i hātır-ı vīrāna:--+a

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yıkılmış, harap olmuş gönül evi.

Ḥāne-i hātır-ı vīrāna düşüp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-kaḍem cismimüz āzār-ı firāk

ḥāneler:

1. ḥāneler:--+ler

Gazel 11

Mısra: 2

Ev, beyt.

Cevr ile gönülüm yıkan cānān elinden el-ğıyās
Ḥāneler vīrān iden sultān elinden el-ğıyās

ḥānemi:

1. ḥānemi: +m, +i

Gazel 93

Mısra: 2

Ev, mesken. II Gönül evi.

‘Aşk-ı cān-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Ḥānemi vīrān iden kendi sipāhumdur benüm

ḥānesin:

1. ḥānesin:--+si, --+n

Gazel 10

Mısra: 5

Ev. II Aşığıın gönlü.

Terk itdi ḥānesin dil oldı muḳīm-i küyuñ
Mehcūr-ı bī-nevā-yı dār ü diyāra raḥm it

ḥānikaha:

1. ḥānikaha:--+a

Gazel 71

Mısra: 8

Âşıkların evi. II Tas. Dervişlerin evi, tekke.

‘Azm ider küyına ‘uşşāk fedā-yı ser içün
Çekilür ḥānikaha reme-i ḳurbān şaf şaf

ḥaps itmege:

1. ḥaps itmege:--meg, --e

Gazel 72

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hapsetmek.

Kameri sihr ile ḥaps itmege beñzer gāra
Almaḳ āğūşa seni bir gice der-zīr-i liḥāf

ḥār:

1. ḥār:

Gazel 114

Mısra: 1

Diken. II Rakip.

Ḥār ile hem-bezm idi gülşende līk ol verd-rū
Şadme-i bād-ı ḥazān ile ne o kaldı ne bu

2. ḥār:

Gazel 118

Mısra: 8

Diken. II Rakip.

Ben nice ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cānāneden āh itmeyem
Gül içün kılmaz mı bülbul ḥār elinden āh āh

ḥ’ār itme:

1. ḥ’ār itme: -me

Nazm 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hor görmek, aşagulamak.

Beni İlāhi cehāletle şermsār itme
Kitāb-ḥāne-i ‘irfān içinde ḥ’ār itme

ḥārā:

1. ḥārā:

Gazel 5

Mısra: 8

Üzeri menevişli kumaş.

Ey serv-i bağ-ı ḥüsn ü leṭāfet dem-i ḥırām
Dībā gerek bu ḳāmete ḥārā neden revā

harāb:

1. harāb:

Gazel 79

Mısra: 3

Yıkık, virân.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten harāb
Ol şah-ı hüsne hāl-i gedādan haber virūn

harāb olmuş:

1. harāb olmuş: -miş

Gazel 133

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bozulmak, yıkılmak, viran olmak.

Hemīşe menzil-i murğān-ı ğam göñül dirler
Harāb olmuş [u] bir āşiyān var bende

harām:

1. harām:

Gazel 102

Mısra: 9

Yasak.

Hāmid çemen baña nice olmaz harām kim
Bir servi boylı nāzik-i refāra hasretüm

hārdan:

1. hārdan: +dan

Gazel 103

Mısra: 6

Diken.

‘Arza kıl hatt-ı ruḥuñ her hafta dest-i berbere
Hārdan taḥlīş ider dāmān-ı verdi bāġbān

hāre:

1. hāre: -+e

Gazel 66

Mısra: 8

Diken. II Sevgilinin âşığa verdiği ızdıraplar.

Zerreves neydüğünü tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol ğonce-dehen hāre ğaraż

harfde:

1. harfde: +de

Nazm 4

Mısra: 3

Alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri. II Söz, lâkırdı.

Dil-i şeydā gice her harfde bir āh çeküp
Karalar kākülün evşafını dīvān ile

hārı:

1. hārı: +ı

Gazel 151

Mısra: 2

Diken.

Görsem ne zamān şād olurum ğayr ile yārı
Herkes kıparur ğonceleri olmasa hārı

hār-ı firāk:

1. hār-ı firāk:

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık diken. II Ayrılık acısı.

Gülşen-i vaşl-ı dil-ārāda gezerken nā-ġāh
Batdı zīr-i kadem-i tıfl-ı dile hār-ı firāk

hār-ı tākūn:

1. hār-ı tākūn:

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Su değirmenin eşiği; değirmeni döndüren eşek
(Bulundukları yerde sürekli dönüp durması bağlamında).*

Āsiyāb-ı ğam ü ālāmı yeter döndürdüñ
Ġayrı inşāf felek biz hār-ı tākūn degülüz

harīdāruñum:

1. harīdāruñum: +uñ, +um

Gazel 77

Mısra: 10

Satın alan. II Alıcı.

Biñ cānum olsa maḳdemüñe eylerüm nişār
Yūsuf-cemālüm öyle harīdāruñum senüñ

harīk-i ‘āde:

1. harīk-i ‘āde:

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hārikulāde.

Dil-i fütâde leb-i yâri eylemiş takbîl
Harîk-i 'âde olan fetḥ-i bâbî seyr eyle

harîm-i rif'at ü ikbâl ü mecde:

1. **harîm-i rif'at ü ikbâl ü mecde: +de**

Tarih 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Şan, şeref ve yücelik evi.

İdelden per dedâr-ı şarḥ-ı 'avn-ı Ḥazret-i Mevlâ
Harîm-i rif'at ü ikbâl ü mecde zâtını maḥrem

harîm-i vuslata:

1. **harîm-i vuslata: +a**

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Vuslat evi.

Mâ-dâm ğamz ider saña aġyâr o bî-kesi
Ḥâmid harîm-i vuslata me'zûn olur mı hîç

harḳ-ı şem'-i rüşenden:

1. **harḳ-ı şem'-i rüşenden: -+den**

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanan parlak mum.

Dil nice ey âteşin-ruḥsâr ider senden ferâġ
Eylemez pervâne harḳ-ı şem'-i rüşenden ferâġ

harûn:

1. **harûn:**

Gazel 99

Mısra: 6

İlerleyecek yerde duran veya geri giden(hayvan). II

Âşıġın gönli.

Âh-ı ıstâbl-ı tevaḳḳufda kalup pâ-beste
Esb-i kâm-ı dil-i bî-çâre harûn oldu tamâm

hasâret:

1. **hasâret:**

Kaside 2

Mısra: 46

Zarar, ziyân.

Bu nev-kaşîdeden a'lâya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdur demidür

hasb-i hâl-i 'anberînüñde:

1. **hasb-i hâl-i 'anberînüñde: +iñ, +de**

Gazel 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Anber kokulu ile(sevgili)görüŖme.

Zâ'il olmaz neş'esi dilden begüm tâ rûz-ı ḥaşr
Ḥasb-i hâl-i 'anberînüñde feraḥ-zâluḳ nedür

hâsılı:

1. **hâsılı: +ı**

Gazel 80

Mısra: 7

Sözün kısası, kısacası.

Sâkiyâ hâsılı rindân-ı hevâ 'indinde

Sâġar-ı mey gibi makbûle geçer ġamzelerün

2. **hâsılı: +ı**

Gazel 84

Mısra: 8

Sözün kısası, kısacası.

Büyü 'âlem-gîr cismi nermdür levni siyâh

Hâsılı müstaġni-i vaŖ ü beyândur perçemün

3. **hâsılı: +ı**

Gazel 94

Mısra: 14

Sözün kısası, kısacası.

Farḳ-ı re's-i i'tibâr-ı Ḥâmid'e

Hâsılı efsersün efsersün begüm

4. **hâsılı: +ı**

Gazel 111

Mısra: 4

Doġrusu, sözün kısası, kısacası.

Ol mâhı 'âkıbet bulur âh-ı hevâyî-reng

Olmaz ba'îd hâsılı bâd-ı vezâna dân

5. **hâsılı: +ı**

Gazel 114

Mısra: 7

Sözün kısası, kısacası.

Serv-i nâzum hâsılı bâġ-ı temennâda müdâm

Cüst-cü eyler seni eşk-i revânüm sū-be-sū

6. **hâsılı: +ı**

Gazel 126

Mısra: 9
Sözün kıyası, kısacası.

Bî-bedel bir şühûn hûbân içinde hâşılı
Hüsni ü an olmaz begüm sende olan an üstine

7. **hâşılı:** +ı
Gazel 128
Mısra: 10
Sözün kıyası, kısacası.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şād ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i gām geh meserredür nigāh

8. **hâşılı:** +ı
Gazel 140
Mısra: 9
Sözün kıyası, kısacası, doğrusu.

Hâşılı sevdâmuza her şeb tahrik iden
Çeşm-i fiten-cü ile zülf-i siyehkâr idi

hâşiyet:

1. **hâşiyet:**
Gazel 53
Mısra: 9
Haya, utanma.

Ne hâşiyet var o şühûn ruhında ey Hâmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i âşıkân açılır

2. **hâşiyet:**
Gazel 100
Mısra: 1
Fayda, yarar, etki.

O hâşiyet mi var eşk-i revânımızda bizüm
Zuhûr-ı mîve ide bûstânımızda bizüm

hâşivvet:

1. **hâşivvet:**
Gazel 86
Mısra: 3
Nitelik, özellik.

Bu hâşivvet sirişk-i dîde vü âh-ı dilündür hep
Virür bâğ-ı cemâli her faşılâ tâze sünbül gül

haşr ider:

1. **haşr ider:** -er
Gazel 126
Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Ayırmak, ona tahsis etmek.

Olsa her beytüm 'aceb mi rüy-ı cānān üstine
Haşr ider güftārını bûlbûl gülîstān üstine

haşre:

1. **haşre:** +e
Gazel 72
Mısra: 7
Ölülerin diriltip bir araya toplandığı zaman, kıyamet.

Haşre dek keyf ile sākī yaturum mest ü hārāb
Bir içim bâde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

haşre dek:

1. **haşre dek:**
Gazel 144
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kıyamete kadar.

Qabri olurdu ma'den-i yākūt haşre dek
Dünyāda būs iden leb-i reşk-i zülālūñi

2. **haşre dek:**
Gazel 149
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kıyamete kadar.

Haşre dek bu mest ider insānı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebūñ olsun mı sākī mül gibi

hasret-i kaddūñ:

1. **hasret-i kaddūñ:** +üñ
Gazel 139
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Sevgilinin boyunun hasreti.

Hasret-i kaddūñ ile bâğda zār itdükçe
Murglar nūşa gelür zann idüp enhār beni

hasret-keş-i nezāre-i rüy-ı şafā:

1. **hasret-keş-i nezāre-i rüy-ı şafā:**
Gazel 49
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzünü seyretmenin güzelliğinin hasretini çekme.

Hasret-keş-i neẓāre-i rüy-ı şafā olur
Ehl-i dilūn derūnına her kim keder virür

hasretüm:

1. **hasretüm:** +üm

Gazel 102

Mısra: 1

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, keder. II Özleyiş.*

Pervāneyem çerāğ-ı şeb-i tāra hasretüm
Ya'ni ki māh-ı 'ārız-ı dil-dāra hasretüm

2. **hasretüm:** +üm

Gazel 102

Mısra: 2

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, keder. II Özleyiş.*

Pervāneyem çerāğ-ı şeb-i tāra hasretüm
Ya'ni ki māh-ı 'ārız-ı dil-dāra hasretüm

3. **hasretüm:** +üm

Gazel 102

Mısra: 4

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, keder. II Özleyiş.*

Ağyāra luṭf u 'āşık-ı zāra cefā ider
Bir şūh-ı bī-vefā-yı sitemkāra hasretüm

4. **hasretüm:** -+üm

Gazel 102

Mısra: 6

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, keder. II Özleyiş.*

Ṭūfī-i ṭab'-ı pākūm olursa n'ola ḥamūş
Güftār-ı şekkerīn-i leb-i yāra hasretüm

5. **hasretüm:** -+üm

Gazel 102

Mısra: 8

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, keder. II Özleyiş.*

İtdüm zemīn-i ḥ'āhişe naḥl-ı ümmīdi 'arż
Maḥşūlın eller aldı vü ben bāra hasretüm

6. **hasretüm:** -+üm

Gazel 102

Mısra: 10

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, keder. II Özleyiş.*

Hāmid çemen baña nice olmaz ḥarām kim
Bir servi boylı nāzik-i refāra hasretüm

hasretünle:

1. **hasretünle:** +üñ, +le

Gazel 101

Mısra: 8

*Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete
üzülüp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, iç sıkıntısı,
keder. II Özleyiş.*

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībüm hasretünle ḥaste vü bīmārdur gönülüm

haste:

1. **haste:**

Gazel 18

Mısra: 8

Yorgun, hasta.

Olsun esīr o derde ki dārūsı mümteni'
Senden bu ḥaste ḥāfır itdiyse kim ba'īd

haste dil:

1. **haste dil:**

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hasta, yaralı gönül.

Gelmedün bir kerre istifsāra ḥālin raḥm idüp
Ḥaste dil bunca zamāndur pister-i fırkātdedür

haste vü bīmārdur:

1. **haste vü bīmārdur:** +dur

Gazel 101

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasta.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībüm hasretünle ḥaste vü bīmārdur gönülüm

haste-i teşvīr-i mahabbetseñ:

1. **haste-i teşvīr-i mahabbetseñ:** +señ

Gazel 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Muhabbet içinde bulunan hasta.

Sen dilā ḥaste-i teşvīr-i maḥabbetseñ ezel
Gel ṭaleb-kārī-i dārū-yı eṭibbādan geç

haṭ:

1. ḥaṭ:

Gazel 89

Mısra: 3

Yeni beliren sakal ve bıyık, ayva tüyü. II Yazı.

Ḥaṭ gelüp 'ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülşen-i ḥüsnde dirdüñ gül-i bī-ḥār olurum

2. ḥaṭ:

Gazel 109

Mısra: 9

Yeni beliren sakal ve bıyık, ayva tüyü.

Ḥāmidā şemm-i gül-i rüyına ḥaṭ mānī' olup
Cāme-i şabr-ı dil-i zārımı çāk itdi diken

3. ḥaṭ:

Gazel 117

Mısra: 5

Yeni beliren sakal ve bıyık, ayva tüyü. II Yazı.

Ḥaṭ sāyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

4. ḥaṭ:

Gazel 153

Mısra: 10

Yeni beliren sakal ve bıyık, ayva tüyü.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp ḥaṭ Ḥāmidā gördüñ mi muḥtāc-ı ayāğ oldu

5. ḥaṭ:

Gazel 35

Mısra: 1

*Yeni beliren sakal ve bıyık, sarı tüyler. II Sevgilinin
yüzündeki ayva tüyler.*

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsāruñ yine şöhetdedür
Nāmı vardır āb-ı ḥayvān gerçi kim zulmetdedür

haṭ almadı:

1. ḥaṭ almadı: -ma, -dı

Gazel 156

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Daḥi ḥaṭ almadı māh-ı ruḥın çün hāle āgūşa
'Ayıbdur büse ol āfetden ey Ḥāmid ṭaleb şimdi

hatab-h'ār:

1. ḥaṭab-h'ār:

Gazel 121

Mısra: 3

Odun diken.

Hezār bār ḥaṭab-h'ār iken raḥīb-i ḥimār
Yine ol şūḥa varur irtikābı seyr eyle

haṭ-āver:

1. ḥaṭ-āver:

Gazel 63

Mısra: 5

*Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış II Sevgili,
güzeller.*

Bir ḥaṭ-āver şūḥ seyr itdüm zamānıyla veli
Büyü 'ālem-gır bir ra'nā gül-i bī-ḥār imiş

haṭ-āverlük:

1. ḥaṭ-āverlük:

Gazel 108

Mısra: 3

Sevgilinin misk kokusunu getiren.

Ḥaṭ-āverlük deminden şor o şūḥuñ evvelüñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsār iderler hep zamānından

haṭ-ber-āver:

1. ḥaṭ-ber-āver:

Gazel 24

Mısra: 4

Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Pāk olur lā-büd çıkan kālā yed-i üstāddan
Ḥaṭ-ber-āver dil-berüñ 'aybını berber başdurur

haṭdur:

1. ḥaṭdur: +dur

Gazel 117

Mısra: 9

Ayva tüyleri.

Ḥaṭdur sebep siyāhī-i baḥta degül ruḥuñ
Gülden şikāyet eylemem ammā dikenden āh

hātem:

1. hātem:

Gazel 55

Mısra: 4
Mühür.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i maḥabbet başladılar
Bî-nişân ü nâm iken kırtās ile ḥātem henüz

2. ḥātem:

Tarih 1

Mısra: 12

Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertliğiyle meşhur olan "İbnü Abdillāh bin Sa' d" ın lâkabı.

Ḥuşūşan bir silahdār-ı yegāna itdi kim peydā
Füzūni-i seḥā vü cevdetine reşk ider Ḥātem

ḥātem-i zer:

1. ḥātem-i zer:

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altın mühür.

Sînelerde dāğlar açdukça ol māhuñ ḡamı
Şanurum kırtās üzre ḥātem-i zer başdurur

ḥat-ı ḥazret-i yesārî'dür:

1. ḥat-ı ḥazret-i yesārî'dür: +dür

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hz. Yesārî' nin yüzündeki çizgiler, ayva tüyleri (Hz. Yesārî, islām ile şereflendiği gün şehit olan kişidir).

Ḳıyās itme ki müy-i 'izār-ı yārîdur
Bu berg-i gülde ḥat-ı Ḥazret-i Yesārî'dür

ḥat-ı 'izārî:

1. ḥat-ı 'izārî: +ı

Gazel 121

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Ḥat-ı 'izārî görindi mi hicābı seyr eyle
Zevāle yüz tutayor āftābı seyr eyle

ḥatır:

1. ḥatır: +ı

Gazel 18

Mısra: 8

Gönül, kalp.

Olsun esîr o derde ki dārûsı mûmteni'
Senden bu ḥaste ḥatır itdiyse kim ba'îd

2. ḥatır: +ı

Gazel 72

Mısra: 6

Gönül, kalp.

'Acebā gird-i cihān-gîr-i ḡam-ı devrāndan
Var mı bir ḥatırî āzāde bir āyinesi şāf

ḥatır-ı 'āşık:

1. ḥatır-ı 'āşık: +a

Gazel 80

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Āşığın gönlü.

Eger āḡyārdan ayrılmaz ise dîdelerüñ
Ḥatır-ı 'āşık degdükce deḡer ḡamzelerüñ

ḥatır-ı mazlûmāna:

1. ḥatır-ı mazlûmāna: +a

Gazel 109

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zulüm görenlerin, mazlumların gönlü.

Nef'i zarıdur getüren ḥatır-ı mazlûmāna
Dostuñ[un] ḡadrını bilmege sebebdür düşmen

ḥatır-ı mecrûḥum:

1. ḥatır-ı mecrûḥum: +um

Gazel 75

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaralı gönül.

N'eyleyüm ḥatır-ı mecrûḥum için merhem yok
Fehm idüp nabzımı şerbet-diḥ olur ādem yok

ḥatır-ı mecrûhuma:

1. ḥatır-ı mecrûhuma: -+um, -+a

Gazel 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yaralı gönül.

Ṭabîbüm ḥatır-ı mecrûhuma merhem-zen-i vaşl ol
Esîrân-ı 'ilel zîrā ki muḥtāc-ı devādur hep

ḥatır-ı nā-sāda:

1. **hâtır-ı nâ-şâda:**

Gazel 81

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutsuz gönül. II Aşığın gönlü.

Ne dem ki hâtır-ı nâ-şâda gelse būs-ı lebûñ

Humârını çekerüm keyf-i bâde-i talebûñ

hâtır-ı vîrâne:

1. **hâtır-ı vîrâne:**

Gazel 152

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Virâne gönül.

Temeldür çün binâ-yı neş'eye peymâne ey sâkî

Esâs-endâz-ı şevk ol hâtır-ı vîrâne ey sâkî

hâtır-ı zâra:

1. **hâtır-ı zâra: +a**

Gazel 131

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen âşığın aklı.

Gelür la'l-i leb-i dil-dâr ol dem hâtır-ı zâra

Çıkup geşt ü güzâra bâğda gül-nâr gördükçe

hâtırımız:

1. **hâtırımız: +ı, +muz**

Gazel 140

Mısra: 2

Fikir. II Gönül.

Bir zamân endişemüz 'arız-ı dil-dâr idi

Hâtırımız bülbülü mâ'il-i gülzâr idi

hâtırına:

1. **hâtırına: +ı, +n, +a**

Gazel 119

Mısra: 5

Zihin, akıl.

Getürme hâtırına mâ-cerâ-yı Ferhâd'ı

Derûnı yaralıdır küşârı söyletme

hâtır-perişân eyleyen:

1. **hâtır-perişân eyleyen: -y, -en**

Gazel 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Perişân hâle getiren.

Esüp mahşûd-ı müşg zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan

Beni hâtır-perişân eyleyen bād-ı şabâdur hep

hâtırum:

1. **hâtırum: -+um**

Gazel 75

Mısra: 12

Gönül.

Seyf-i zer-kağza-i ebrûsı ile ey Hâmid

Hâtırum olmaya mecrûh benüm bir dem yok

hat-ken-i ruhsâruñ:

1. **hat-ken-i ruhsâruñ: -+uñ**

Gazel 70

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanağının tüyleri. II Sevgilinin yüzündeki ayva tüyler.

Haç-ken-i ruhsâruñ olsam ben n'ola mû-çîn ile

Bâğbân itmez temîz-i huşb-i gülşenden ferâğ

haçt:

1. **haçt:**

Gazel 60

Mısra: 7

Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri (mecazen yüz anlamında).

Buldı zuhûr haçt ile mihr-i ruhı zevâl

Şâm itdi şubhımız yine baht-ı siyâhımız

haçt-ı 'arız-ı cânân:

1. **haçt-ı 'arız-ı cânân:**

Nazm 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının ayva tüyleri.

'Aşık ki haçt-ı 'arız-ı cânân okur yazar

Fenn-i küsûf-ı mihr-i dirâhşân okur yazar

haçt-ı 'izâr-ı cânân'est:

1. **haçt-ı 'izâr-ı cânân'est:**

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının ayva tüyleri.

Me-kun kıyâs ki haçt-ı 'izâr-ı cânân'est

Keşide ebr-i bahârî ki ber-gülistân'est

hatt-ı 'izār-ı dil-beri:

1. hatt-ı 'izār-ı dil-beri: +i

Beyit 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin, güzelin yüzünün ayva tüyleri.

Qıyās itdüm ki toğdı perde-i şeb çāk olup hırşîd
Bugün hatt-ı 'izār-ı dil-beri berber tırāş itdi

hatt-ı müşk-bār:

1. hatt-ı müşk-bār:

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Misk yağın çizgiler.

Siyāh-püş olup itmez misin gönül mâtem
'İzār-ı dil-bere kim hatt-ı müşk-bār gelür

hatt-ı ruh-ı cānāneden:

1. hatt-ı ruh-ı cānāneden: +den

Gazel 118

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanaklarının ayva tüyleri.

Ben nice hatt-ı ruh-ı cānāneden āh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül hār elinden āh āh

hatt-ı ruhuñ:

1. hatt-ı ruhuñ: +uñ

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva tüyü.

'Arza kıl hatt-ı ruhuñ her hafta dest-i berbere
Hārdan taḥlîş ider dāmān-ı verdi bāgbān

havfum:

1. havfum: +um

Gazel 89

Mısra: 2

Korku.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyekār olurum
Havfum oldur ki ol efkār ile bīmār olurum

2. havfum: +um

Gazel 95

Mısra: 2

Korku.

Ruḥuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem giryān olur çeşmüm
Budur havfum ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

hayālî:

1. hayālî: +i

Gazel 36

Mısra: 8

Hayal, insanın kafasında tasarlayıp canlandığı şey.

Vücūd-ı 'āşık-ı zārı mişāl-i nāl eyler
Hayālî mürîş-i miḥnetdür öyle bir beli var

2. hayālî: -+i

Beyit 3

Mısra: 1

*Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi
özlenen şey, düş, imge.*

Gîsûlaruñ hayālî ile fikr-i gerdenuñ
Şām ü şehir çıkar mı dil ü dîdeden senüñ

hayāl-i kākül-i 'anber-feşān:

1. hayāl-i kākül-i 'anber-feşān:

Gazel 133

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) anber kokusu saçın saçlarının hayālî.

Hudā dili kara sevdādan eylesün maḥfûz
Hayāl-i kākül-i 'anber-feşān var bende

hayāl-i kākülün:

1. hayāl-i kākülün: +üñ

Gazel 149

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçının hayālî.

Ter-turup olsa n'ola her bār bāğ-ārā-yı ḥüsn
Dîdeden çıkmaz hayāl-i kākülün sünbül gibi

hayāl-i kâmet-i bālā-yı mevzūnuñla:

1. hayāl-i kâmet-i bālā-yı mevzūnuñla: +uñ, +la

Gazel 43

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düzgün boyunun hayali.

Hayāl-i kâmet-i bālā-yı mevzūnuñla ey meh-rū
Dil-i sūrāḥ-ı sînem gâyet a'lā ney-zen olmışdur

hayâl-i yâr:

1. hayâl-i yâr:

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yârin hayâli.

Bu şeb mihmân idi kaşr-ı derûnumda hayâl-i yâr
Kuşûrum var ise 'afv it diyü çok i'tizâr itdüm

hayâl-i zülfi:

1. hayâl-i zülfi: +i

Gazel 92

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin zülüflerinin hayali.

Akardı kûyına eşküm hayâl-i zülfi ile
Varup o çaraları baħr-ı bî-kerân buldum

hayâlûñi:

1. hayâlûñi: +üñ, +i

Gazel 111

Mısra: 5

İnsanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey.

Gönder hayâlûñi dil-i vîrân geşteme
Ma'mûr olur kudûmî ile kónsa hâna Hân

2. hayâlûñi: +üñ, +i

Gazel 144

Mısra: 2

İnsanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey.

Fıkr eylerem hemîşe ruh-ı âl-i âlûñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç hayâlûñi

hayât:

1. hayât:

Nazm 3

Mısra: 1

Hayat, yaşam.

Yâ Rab bu küşte-i gama nevdan hayât vir
Baħr-ı siyâh-ı derd ü elemnden necât vir

hayf:

1. hayf:

Gazel 91

Mısra: 5

Yazık.

Bilür yok kadr-i mir'ât-ı cemâlüm hayf dirmişsin
Bu 'âlem içre bir ehl-i başîret yok mı sulţânım

hayfâ:

1. hayfâ:

Gazel 145

Mısra: 1

Ne yazık ki!.

Bâd-ı şabâ peyâmuñi hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kaţ'â getürmedi

hayfâ ki:

1. hayfâ ki:

Gazel 19

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yazık ki.

Gülmedi rûyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gönce-i kâ-m-ı dilüm olmadı hayfâ ki güşâd

2. hayfâ ki:

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yazık ki!.

Hayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'nî o râz-ı nihâna nân

hayliden:

1. hayliden: +den

Gazel 35

Mısra: 5

Uzun zamandan beri.

Dîdeden cism-i laţîfuñ hayliden itdi nihân
Ol perî-şüret yine zannum budur da' vetdedür

2. hayliden: +den

Gazel 29

Mısra: 11

Uzun zamandan beri.

Bilmem ne yapıdı eylemedüm hayliden su'âl
Hâmid-i dil-i şikestemüz ol sîm-berdedür

hayra:

1. hayra:

Tarih 1

Mısra: 19

İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım.

Velî-i ni' metin her lahzada bir hayra sevk eyler
O ser-tâc-ı hayır-ı âhân-ı 'âlem 'ârif i mülhem

hayrân:

1. hayrân:

Gazel 87

Mısra: 2

*Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan,
onu çok beğenen, takdir eden.*

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfûnle perîşân bil
Netîce hüsnüñe dünyâyı ey meh-pâre hayrân bil

hayrân olur:

1. hayrân olur: -ur

Tarih 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çok beğenmek, hayran olmak.

Bu ol şâhib-i temyîz ehl-i isti'dâd ü dânişdür
Ki farî-ı fehmiyle iz'ânına hayrân olur âdem

hayrâta:

1. hayrâta: +a

Tarih 1

Mısra: 31

Hayırlı eserler, ameller.

Hudâ bu nev'e hayrâta muvaffak eyleyüp zâtın
Mekîn itsün anı kâşâne-i iclâlde her dem

hayret:

1. hayret:

Gazel 50

Mısra: 2

Şaşırma, şaşırp kalma, ne yapacağını bilmeme.

Dil-berde her ne rûtbe ki behcet füzûn olur
'Uşşâk-ı dil-figârda hayret füzûn olur

2. hayret:

Gazel 1

Mısra: 8

*Şaşma, şaşırma, şaşakalma, ne yapacağını
bilememe.*

Âftâbâsâ idersün gerçi sen 'arz- ı cemâl
Mâni'-i nezzâredür ammâ begüm hayret baña

3. hayret:

Tarih 1

Mısra: 5

Şaşma, şaşırma, şaşakalma.

Kemâl-i re'y ü idrâki virürdi anlara hayret
Aristo vü Felâfün olsalar mevcûd der- 'âlem

hayret-efzâ:

1. hayret-efzâ:

Gazel 123

Mısra: 10

Şaşkınlığı arttıran.

Yeter düşvâri-i âlâm-ı 'aşkuñ Hâmid-i zâra
Kerem kıl ez-ser-i nev hayret-efzâ şiveler itme

hayret-efzâ-yı dil-i bî-çâregândur:

1. hayret-efzâ-yı dil-i bî-çâregândur: +dur

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çaresizlerin hayretle dolu gönlü. II Âşıkların gönlü.

Âh kim tākāt-rübâ-yı 'āşıkāndur gözlerün
Hayret-efzâ-yı dil-i bî-çâregândur gözlerün

hayr-ı celîle:

1. hayr-ı celîle: +e

Tarih 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Büyük hayır.

Bu eşnâda huşûşan şâh-ı gerdün-päye vü tahtı
Nice hayr-ı celîle itdi sevk ol ekrem ü a'zam

haz:

1. haz:

Gazel 68

Mısra: 1

Hoşlanmak II Zevk almak.

Seyr-i rüyuñdan gelür elbet dil-i nālâna haz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne haz

2. haz:

Gazel 68

Mısra: 2

Hoşlanmak II Zevk almak.

Seyr-i rüyuñdan gelür elbet dil-i nālâna haz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne haz

3. **haz:**

Gazel 68

Mısra: 8

Hoşlanmak II Zevk almak.

Sen de ey serv-i gülîstân-ı behâ meyl it aña
Kâmetüñ seyr eyleyüp itmiş dil-i divâne haz

4. **haz:**

Gazel 68

Mısra: 10

Hoşlanmak II Zevk almak.

Seng-i gamla münkesir oldukça kalbüm şîşesi
Hâmidâ itmek revâ mı sâki-i devrâna haz

5. **haz:**

Gazel 68

Mısra: 4

Hoşlanmak II Zevk almak.

Şâh-ı 'âdil zevk-yâb olmaz gedâya zulmdan
'Âşıkâ cevri ü sitemden eylemez cânâna haz

6. **haz:**

Gazel 68

Mısra: 6

Hoşlanmak II Zevk almak.

İltifât it 'âşıkâ 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâzîden gelür zîrâ begüm mihmâna haz

hâzime'i rande:

1. **hâzime'i rande:**

Gazel 32

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Midenin sindirmesi.

Yapmağa hâzime'i rande göre sa'y eyler
Şîşeger câm-ı dırağşânı küçüldür büyüdür

hazîne:

1. **hazîne:**

Tarih 1

Mısra: 23

Mal veya değerli eşyaların saklandığı yer.

Ki ez-cümle Hazîne ile Kılâr u Seferliye
Ağayan-ı Galaâyyla teberdârâna yek-ser hem

hâzır-ı murğân:

1. **hâzır-ı murğân:**

Gazel 71

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kuşlara hazır. II Kuşların yiyeceği büyüklükte.

Meyl ider hâlûne diller kafes-i zülfünden
Dâne-çînîye olur hâzır-ı murğân şaf şaf

hazret-i yezdân:

1. **hazret-i yezdân:**

Gazel 22

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

Kilk-i kudretle senüñ Hâmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i mahfûz üzere Hazret-i Yezdân tahrîr

hecr:

1. **hecr:**

Gazel 139

Mısra: 2

Ayrılık.

Ser-be-bâlîn-i elem görmesün ağıyar beni
İtme ey ruh-ı revân hecr ile bîmâr beni

2. **hecr:**

Gazel 140

Mısra: 4

Ayrılık.

Keşret-i tedbîr ile oldı şifâ-yâbter
Pister-i gamda gönül hecr ile bîmâr idi

hecre:

1. **hecre:-+e**

Gazel 156

Mısra: 4

Ayrılık.

Mukaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'îş olmuşdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebab şimdi

hecr-i ruhuñla:

1. **hecr-i ruhuñla:-+la**

Gazel 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağından ayrı kalma.

İtmek revân dîdelerinden sirişk-i hûn
Hecri ruhuñla Hâmid-i şeydâ neden revâ

2. **hecr-i ruḥuñla:** +uñ, +la

Gazel 125

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağından ayrı kalma.

Hecr-i ruḥuñla zār iderüm tã seher gice
Mu'tâdidur hezâruñ ider nâleler gice

hecrüñ:

1. **hecrüñ:** +üñ

Gazel 88

Mısra: 12

Ayrılık, hicrân.

Ey seng-dil it Hâmid-i müştâkuña şefkat
Hecrüñ anı bî-tâkat ü tãb eyledi pek gel

hecrüñle:

1. **hecrüñle:** -+üñ, -+le

Gazel 14

Mısra: 5

Ayrılık. II Ayrılık acısı.

Nâle vü âh ile zâr eylemede hecrüñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehâ bir iki üç

hedef-resân-ı merâm:

1. **hedef-resân-ı merâm:**

Gazel 100

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hedefe ulaşanların isteği.

Hedef-resân-ı merâm olmuyor ḥadeng-i taleb
'Aceb nedür bu rehâvet kemânımızda bizüm

hedm eyle:

1. **hedm eyle:**

Gazel 76

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yıkma, harab etme.

Seyl-i kahrûñ ile hedm eyle İlâhî yarûñ
Mâni'-i 'azm oluyor küyina dîvâr-ı firâk

heft:

1. **heft:**

Gazel 124

Mısra: 8

Yedi sayısı.

O rütbe eşküm efzûn oldu kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dür-i baḥr-i melâḥat heft deryâ ne

helâk:

1. **helâk:**

Gazel 82

Mısra: 3

Mahvolma, perişân hâle gelme.

Bî-güneh bir demde eyler şad dil-i 'âşık helâk
Ol kadar kıttâl-ı bî-raḥm ü amândur gözlerüñ

helâk oldum:

1. **helâk oldum:** -du, -m

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mahvolmak, perişan hale gelmek.

Helâk oldum ḡam-ı hecrüñ ile inşâf it inşâf it
Derünüñda senüñ âşâr-ı şefkat yok mı sultânüm

helâke:

1. **helâke:** +e

Gazel 7

Mısra: 9

Mahvolma, öldürme.

Ḡam-ı müfriṭ helâke Hâmidâ bādî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânîde endişem şafâdur hep

helâkumla:

1. **helâkumla:** +um, + la

Gazel 20

Mısra: 5

Mahvolma, ölme.

İtme a'dâmı helâkumla kerem kıl iḥyâ
Benden ayrılma meded rûḥ-ı revânüm Cävîd

hele:

1. **hele:**

Gazel 64

Mısra: 7

Özellikle.

Hele ol lebleri çün berg-i ḡonce nev-nihâl-ı nâz
Seher ben bülbül-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmîş

2. **hele:**

Gazel 110

Mısra: 2

Hiç olmazsa, bari.

Yek-büse aḥz idüp dil o sâk-ı sefid-den
Almış naşîbini hele naḥl-ı ümîdden

3. **hele:**

Gazel 142

Mısra: 5

Hele. II Özellekle, ayrıca.

‘İllet-i hecrüñ devāsından peyām aldum hele
Zîb-i âgûş eylemekmiş derde dermānum seni

4. **hele:**

Gazel 148

Mısra: 6

Hele, ayrıca.

Beni endāhte-i baḥr-i firāk eyleyeli
Dîdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

5. **hele:**

Gazel 152

Mısra: 11

Öncelikle.

Hele sen Hāmid-i maḡmūm u zāra cām şun tırma
Budur ancak devā-yı ter ḡam-ı devrāna ey sākī

hem:

1. **hem:**

Tarih 1

Mısra: 24

Hem, bir de.

Ki ez-cümle Ḥazîne ile Kılār u Seferliye
Aḡayan-ı Ğalaṭayla teberdārāna yek-ser hem

hemān:

1. **hemān:**

Gazel 53

Mısra: 3

Hemen.

Hemān dü-dîdeñi ḥūn-ābe-rîz-i iḥlāş it
Hezār ḡonce-i kām ü murād-ı cān açılır

2. **hemān:**

Gazel 79

Mısra: 8

Hemen, vakit kaybetmeden.

Ben cür‘et-i niyāz ideyüm nāzenînūme
Sizler hemān ḡabûl-ı recādan ḡaber virtüñ

3. **hemān:**

Gazel 92

Mısra: 4

Hemen.

Perîveşüm bir iki da‘vet ile zāhir olup
Hemān ki meclisūme geldi tāze cān buldum

4. **hemān:**

Gazel 131

Mısra: 7

Sürekli, daima.

Gözüm nūrı hemān ḥ‘āb-ı girān-ı nāza meyl ider
Bu ben dil-ḡastesin şeb-tā-seḡer bî-dār gördükçe

5. **hemān:**

Gazel 135

Mısra: 1

Sürekli, daima.

Hemān vird-i zebān it kākül-i Leylā-yı şeb-günü
Murāduñ da‘vet ise bezm-i ‘aşḡa rūḡ-ı Mecnūn’ı

6. **hemān:**

Gazel 152

Mısra: 4

Hemen, sürekli, daima.

Sürilsün baḡş-i la‘lüm bezm-i meyde dā‘imā dîrsüñ
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sākī

7. **hemān:**

Kaside 2

Mısra: 14

Hemen.

Şafā için çü müneccim dem ihtiyār itme
Anuñ hemān ki bu sâ‘at zamānıdur demidür

hem-bezm:

1. **hem-bezm:**

Gazel 114

Mısra: 1

Aynı mecliste bulunan kimse, içki ve sohbet arkadaşı.

Ḥār ile hem-bezm idi ḡülşende lîk ol verd-rū
Şadme-i bād-ı ḡazān ile ne o ḡaldı ne bu

2. **hem-bezm:**

Gazel 120

Mısra: 7

Aynı mecliste bulunan kimse, içki ve sohbet arkadaşı.

Hem-bezm imiş rakīb ile ol mäh dün gice
Sine güşâde sâgar-ı mey elde kec-külâh

hem-büdur:

1. hem-büdur: -+dur

Gazel 86

Mısra: 7

Aynı koku.

Saňa kim dirse sünbül zülf-i müşğnünle hem-büdur
O jāj-hāyī istihzā it ey jülīde-kākül gül

hem-çü:

1. hem-çü:

Gazel 76

Mısra: 11

Onun gibi.

Yine ey kaşları yā hem-çü kemān kıldı dü-tüy
Kāmet-i Hāmid-i gam-h'arı yetiş nār-ı firāk

2. hem-çü:

Gazel 124

Mısra: 2

Onun gibi, aynı şekilde.

İşitdürme gice feryāduñ ol mäh-ı tābāna
Süküt it nār-ı gam yaqdukca cismün hem-çü pervāne

hem-çün:

1. hem-çün:

Gazel 103

Mısra: 9

Gibi.

Da'vet-i gayra icābet eyleyüp hem-çün perī
Dīde-i giryān-ı Hāmid'den niçün olduñ nihān

hem-dem:

1. hem-dem:

Gazel 85

Mısra: 1

Dost, arkadaş.

Cānā 'adūlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme luṭf it kem olma gel

hem-derd:

1. hem-derd:

Gazel 75

Mısra: 8

Arkadaş. II Dert ortağı.

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derūnum āyā
Baňa hem-derd olur 'ālemde bir ehl-i gam yok

hemīşe:

1. hemīşe:

Gazel 26

Mısra: 9

Daima, her vakit, her zaman.

Hemīşe bağ-ı cemālī ol āfetūñ Hāmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fām virür

2. hemīşe:

Gazel 133

Mısra: 3

Daima, her zaman.

Hemīşe menzil-i murğān-ı gam gönül dirler
Harāb olmuş [u] bir āşiyān var bende

3. hemīşe:

Gazel 144

Mısra: 1

Daima, her zaman.

Fikr eylerem hemīşe ruh-ı āl-i ālūñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç hayālūñi

4. hemīşe:

Kaside 2

Mısra: 34

Daima, her zaman.

O nīk-haşlet ü ef'āla itse 'arz-ı cemāl
Hemīşe şahid-i rif'at zamānidur demidür

5. hemīşe:

Tarih 1

Mısra: 14

Daima, her zaman.

Semiyy-i faḥr-ı 'ālem ya'ni Ağa-yı Meḥemmed kim
Gelür cūşa hemīşe baḥr-ı elṭāfı mişāl-i yem

6. hemīşe:

Gazel 5

Mısra: 10

Daima, her zaman.

Sen şîşe-i ümîd-i dil-i nâ-kesâne zîb
Olmağ hemîşe ey gül-i ra'nâ neden revâ

7. hemîşe:

Gazel 49

Mısra: 8

Daima, her zaman.

Âgâh ider mürûr iden 'ömr-i 'azîzden
Sâ'at hemîşe âdeme muvahhiş haber virür

hem-nâle:

1. hem-nâle:

Gazel 134

Mısra: 7

Nağme arkadaşı.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun
Ben her faşîlda zârum o faşl-ı bahârda

hem-reng ü hem-bûdur:

1. hem-reng ü hem-bûdur: -+dur

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aynı renk ve kokuda.

Ruğ-ı âl ü siyeh zülfüñ ile hem-reng ü hem-bûdur
Gül ü sünbül tehlî mî zîver- i destârdur sensiz

hem-reng-i la'l:

1. hem-reng-i la'l:

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı la'l taşı ile aynı renkte.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midâd
Lâyık-ı tahrîr-i defterdür o zülf ü hâl ü ruğ

hem-reng-i midâd:

1. hem-reng-i midâd:

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Siyah mürekkep ile aynı renkte.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midâd
Lâyık-ı tahrîr-i defterdür o zülf ü hâl ü ruğ

henüz:

1. henüz:

Gazel 55

Mısra: 1

Daha, hâlâ.

'Aşk yakdı cânım icâd olmadan 'âlem henüz
Sîneme dâğ açdılar nâ-bûd idi merhem henüz

2. henüz:

Gazel 55

Mısra: 2

Daha, hâlâ.

'Aşk yakdı cânım icâd olmadan 'âlem henüz
Sîneme dâğ açdılar nâ-bûd idi merhem henüz

3. henüz:

Gazel 55

Mısra: 4

Daha, hâlâ.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i mağabbet başdılar
Bî-nişân ü nâm iken kırtās ile hâtem henüz

4. henüz:

Gazel 55

Mısra: 6

Daha, hâlâ.

Rûhum eylerdi figân ol vağ'a-i cân-sûz için
Halk şâh-ı Kerbelâ'ya tutmadan mâtem henüz

5. henüz:

Gazel 55

Mısra: 8

Daha, hâlâ.

Bâde-i şîr-efgen-i 'aşkuñla ben ser-mest idüm
Neş'edâr-ı sâğar-ı hestî degilken Cem henüz

6. henüz:

Gazel 55

Mısra: 10

Daha, hâlâ.

Aftâbum eylemişdi bir seher 'arz-ı cemâl
Bunca demler geçdi çeşmânümde bâkî nem henüz

7. henüz:

Gazel 55

Mısra: 12

Daha, hâlâ.

Ey kemân-eburî hadeng-endâz-ı müjgân olma kim
'Arağ-ı dilden neşter-i gamzeñle cârî dem henüz

8. **henüz:**

Gazel 55

Mısra: 14

Daha, hâlâ.

Yüsufâsâ tıfl-ı dil düşmüşdi çâh-ı mihnete
Pîr-i Ken'ân olmadan Hâmid esîr-i gam henüz

hep:

1. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 2

Her zaman, daima.

Gelen bu dehr-i dūna 'âzîm-i rāh-ı bekdur hep
Huşûl-i kām için sa'y ü hevesler ber-hevdur hep

2. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 4

Her zaman, daima.

Nihālân-ı çemen erbâb-ı tab'-ı müstaķîmâsâ
Hırâm-ı nâzuña ey serv-kâmet mübtelâdur hep

3. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 6

Her zaman, daima.

Esüp maḥşûd-ı müşg zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan
Beni ḥâtîr-perîşân eyleyen bād-ı şabâdur hep

4. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 8

Her zaman, daima.

Ṭabîbüm ḥâtîr-ı mecrûḥuma merhem-zen-i vaşl ol
Esîrân-ı 'ilel zîrâ ki muḥtâc-ı devâdur hep

5. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 10

Her zaman, daima.

Ġam-ı müfriṭ helâke Hâmidâ bādî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânîde endîşem şafâdur hep

6. **hep:**

Gazel 25

Mısra: 9

Daima, her zaman.

İden hep Hâmid'i gülşen-be-gülşen cû-be-cû püyân
Ruḥ-ı âlûñ ḥayâliyle hevâ-yı serv-i kıddündür

7. **hep:**

Gazel 41

Mısra: 11

Hepsi.

Düşdiler meşk-ı şenâya 'âlem-i âb içre hep
Der-bağal idüp kedü-yı bâdeyi mey-nüşlar

8. **hep:**

Gazel 65

Mısra: 10

Hep, her zaman.

Eyledükde Hâmidâ bu ḥâkdândan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cândan ḥalâş

9. **hep:**

Gazel 66

Mısra: 9

Hep, her zaman.

Oldı çâr-ebru diyenler saña hep nâ'il-i kām
Eyledüñ Hâmid-i nâ-çâr-ı şenâkâra ğarâz

10. **hep:**

Gazel 86

Mısra: 3

Hep, her zaman.

Bu ḥâşiyet sirişk-i dîde vü âh-ı dilündür hep
Virür bâğ-ı cemâli her faşîlda tâze sünbül gül

11. **hep:**

Gazel 93

Mısra: 6

Hep, daima.

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-raḥm 'âşîk-küş iden
Kanlı zâlim hep seni baḥt-ı siyâhumdur benüm

12. **hep:**

Gazel 108

Mısra: 4

Her zaman, daima.

Ḥaṭ-âverlûk deminden şor o şûḥuñ evvelüñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

13. **hep:**

Gazel 119

Mısra: 9

Sürekli olarak, her zaman.

Vücūd-ı Hâmid'i hep pâre pâre itmelidür
Şabâ açup ol iki gül-'izârı söyletme

14. **hep:**

Gazel 156

Mısra: 2

Hepsi.

Beni bülbül gibi giryân ider bir gönce-leb şimdi
Pür oldı gūş-ı 'âlem nâle vü zârumla hep şimdi

15. **hep:**

Tahmis 1

Mısra: 1

Herkes.

Halk-ı 'âlem aña hep 'âşık-ı şeydâ mı degül
Nâz ü refîârı ya reşk-âver-i Tübâ mı degül

16. **hep:**

Tarih 1

Mısra: 37

Her zaman, daima.

Çıkup hep sâha-i nazma didüñ târîh-i ra'nâsuñ
Du'â ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

17. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 1

Her zaman, daima.

Gelen bu dehr-i dūna 'âzim-i rāh-ı beḳādur hep
Huşul-i kām içün sa'y ü hevesler ber-hevādur hep

her:

1. **her:**

Gazel 3

Mısra: 9

Hep, bütün, herkes.

Ser-firâz olmağ için Hâmid'i eyler her bār
O nihâl-i çemen-ārâ-yı bahâ-zâr-ı hevâ

2. **her:**

Gazel 21

Mısra: 3

Hep, bütün, herkes.

Her bâziyi ḳul itmiş 'adū būs-ı lebiyle
Gör kâfiri rūh-ı dil-i bīmār ile oynar

3. **her:**

Gazel 21

Mısra: 5

Hep, bütün, herkes.

Her cānibe kim 'azm ider ol şāh-süvārum
Pîşinde piyāde yürür 'uşşāk-ı dil-fikār

4. **her:**

Gazel 25

Mısra: 5

Her, bütün.

Beni aḡyāra pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Hıram-ı dil-pesendüñle edā-yı serv-i ḳaddündür

5. **her:**

Gazel 36

Mısra: 5

Tüm.

Be-cā her 'uzvı o āhū-yı deşt-i nāzuñ lîk
Ḳarārum aldı iki dīde-i mūkahḥali var

6. **her:**

Gazel 43

Mısra: 2

Hep, bütün, her.

Fürüg-ı mihr-i ruḥsāruñla çeşmüm rüşen olmuşdur
Müjem her rişte-i zerrîn-i zülfe süzen olmuşdur

7. **her:**

Gazel 54

Mısra: 14

Tüm, bütün, hep.

N'ola itse tevakkuf her ḳademde reh-rev olduğca
Ten-i Hâmid'de her mûy-ı sebük-ber bārdur sensiz

8. **her:**

Gazel 62

Mısra: 4

Hep II bütün.

Ben de yansam n'ola nār-ı ḡam-i ruḥsāruñ ile
Cismini her şeb ider sūzişe pervâne heves

9. **her:**

Gazel 66

Mısra: 6

Bütün, herkes.

Kıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler ‘aceb
Zebrden nakşuñı her şafha-i dīvāra ğaraž

10. her:

Gazel 71

Mısra: 4

Her, bütün.

Eşk-i hūnīn kıyās itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dāne-i mercān şaf şaf

11. her:

Gazel 76

Mısra: 6

Her, hep, bütün.

Ola lāyık mıdur ey nā’im-i gül-pister-i nāz
Şubha dek dīdelerüm her gice bī-dār-ı firāk

12. her:

Gazel 82

Mısra: 7

Her, bütün.

Ťarfetü’l-‘ayn içre bīñ dil cezb ider her küşeye
Bü’l-‘aceb fettān ü sehhār-ı cihāndur gözlerüñ

13. her:

Gazel 83

Mısra: 10

Her, bütün.

Budur bir naḥl-i nāz ü mā’il-i reftārisuñ zannum
Ki zīrā Ḥāmidā her bār her dem mā’il-i rehsuñ

14. her:

Gazel 86

Mısra: 4

Her, tüm.

Bu ḥāşiyyet sirişk-i dīde vü āh-ı dilüñdür hep
Virür bāğ-ı cemāli her faşıl-da tāze sünbül gül

15. her:

Gazel 89

Mısra: 7

Her, bütün.

Her şeb tā-be-seher-i hecirüñ bīñ kerre
Ḥ’ābdan āh-ı cihān-süz ile bī-dār olurum

16. her:

Gazel 91

Mısra: 9

Her, bütün.

Ťutar tıfl-ı dili giryān ü zār Ḥāmid’i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-süzāna nevbet yok mı sulṭānum

17. her:

Gazel 98

Mısra: 9

Her, bütün.

Sīnemde her seher açılır şad hezār dāğ
Şāh-ı bahār-ı derd ü ğamuñ lālezāriyum

18. her:

Gazel 118

Mısra: 6

Her, tüm, bütün.

Ben bu şeb ālām-ı zülfinden şikāyet-nāmemeñ
Her ser-i satırında yazdum mār elinden āh āh

19. her:

Gazel 126

Mısra: 1

Hep, bütün.

Olsa her beytüm ‘aceb mi rüy-ı cānān üstine
Ḥaşr ider güftārını bülbül gülistān üstine

20. her:

Gazel 134

Mısra: 8

Hep, bütün.

Bülbül benümle kendüyi hem-nāle şanmasun
Ben her faşıl-da zārum o faşl-ı bahārda

21. her:

Gazel 137

Mısra: 4

Hep, bütün.

Zinhār göñül ‘aşka heves eyleme zīrā
Her sâ’ati Ḳays’uñ ğam-ı Leylā ile geçdi

22. her:

Gazel 139

Mısra: 4

Bütün, hep.

Nūr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebûduñ gamıdur
Eyleyen tâ-be-seher her şeb-i bî-dâr benî

23. **her:**

Nazm 4

Mısra: 3

Her, hep, bütün.

Dil-i şeydâ gice her harfde bir âh çeküp
Karalar kâkülün evşafını dîvân ile

24. **her:**

Kıt'a 6

Mısra: 2

Her, tüm, bütün.

Ağyâra şeker-ğande-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmüm o gayretle yarıldı

25. **her:**

Tarih 1

Mısra: 9

Her, bütün.

Bulur her emre istiḥdām için bir şāhib-istiḥkāk
O şāhenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

her an:

1. **her an:**

Gazel 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Hāmid gamuñla giryān deşt-i cefāda pūyān
Olmaḡ revā mı her an ol bî-karāra raḡm it

her bār:

1. **her bār:**

Gazel 58

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Her seferinde, sürekli.

Nev-nihālüm benî zār itme ki her bār maṭar
Yağsa pūsîde olur bîḡ-i nihālān şeb ü rüz

2. **her bār:**

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her defasında, sürekli.

Ter-ṭurup olsa n'ola her bār bāğ-ārā-yı ḡusn
Dîdeden çıkmaz ḡayāl-i kâkülün sünbül gibi

her bir:

1. **her bir:**

Gazel 147

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrı ayrı, her bir.

Olmaḡda ber-hevā gice bir şāh-ı ḡusn için
Her bir şerār-ı âteş-i āhum fişek gibi

her biri:

1. **her biri: +i**

Gazel 54

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her biri.

Hezārān dil-ber-i meh-peyker alsa çār-eṭrāfım
Gözümde her biri bir şüret-i dîvārdur sensiz

her dem:

1. **her dem:**

Gazel 89

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyehkār olurum
Ḥavfım oldur ki ol efkār ile bīmār olurum

2. **her dem:**

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her dem baña bir gūne elem olmada 'ārız
Ey kâdir ü kayyüm olan Allāh nedür bu

3. **her dem:**

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
'Acizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

4. **her dem:**

Tahmis 1

Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Her zaman, her an.

Gelün inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

5. her dem:
Tarih 1
Mısra: 32
Kelime Tipi: -
Her zaman, her an, daima.

Hudâ bu nev'e hayrâta muvaffak eyleyüp zâtın
Mekîn itsün anı kâşâne-i iclâlde her dem

6. her dem:
Tarih 1
Mısra: 38
Kelime Tipi: -
Her an, daima.

Çıkup hep sâha-i nazma didüñ târîh-i ra'nâsuñ
Du'â ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

7. her dem:
Gazel 83
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Her an, daima.

Budur bir naḥl-i nâz ü mâ'il-i reftârisuñ zannum
Ki zîrâ Ḥâmidâ her bâr her dem mâ'il-i rehşuñ

her gâh:

1. her gâh:
Gazel 115
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Her zaman.

Keyfiyyet-i tâli' mi kuşûr-ı hükemâ mı
Dil-ḥaste ider gam beni her gâh nedür bu

2. her gâh:
Gazel 123
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her zaman.

Güzâr-ı 'ömrümüñ fikriyle ben maḡmûm iken her gâh
Yüri var bir taraftan sen de ey sâ'at ḥaber itme

her gehsün:

1. her gehsün: +sün
Gazel 83
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Değişken, bir öyle bir böyle.

İder 'uşşâkına ḥübân-ı diger geh vefâ geh cevır
Niçün dil-ḥastegâna bî-vefâsın böyle her gehsün

her gice:

1. her gice:
Gazel 125
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Her gece.

Bir mâhı cüst-cü iderüm kâdadur diyü
Tâ şubḥ olunca meş'al-i âhumla her gice

2. her gice:
Beyit 6
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Her gece.

Bîmnâk itmege 'uşşâk-ı sitem-ḥ'ârı rakîb
Bâğ-ı vaşla dikilür her gice tendîse gibi

her hafta:

1. her hafta:
Gazel 103
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her hafta, haftada bir.

'Arza kıl ḥaṭṭ-ı ruḥuñ her hafta dest-i berbere
Ḥârdan taḥlîş ider dâman-ı verdi bâğbân

her kademde:

1. her kademde: +de
Gazel 54
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Her adımda.

N'ola itse tevakkuf her kademde reh-rev oldukça
Ten-i Ḥâmid'de her müy-ı sebük-ber bârdur sensiz

her kim:

1. her kim:
Gazel 26
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kim olursa olsun.

Baňa vişāl ile her kim ki bir peyām virür
Dil-i şikeste vü aşüfeme nizām virür

2. her kim:

Gazel 49

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kim olursa olsun.

Hasret-keş-i nezāre-i rüy-ı şafā olur
Ehl-i dilüñ derünına her kim keder virür

her lahzā:

1. her lahzā:

Gazel 124

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her an.

Hülāgüveş yıkar ol şāh-ı hüsnum dilleri Hāmid
İder her lahzā tahrib-i memālik-hāne şāhāne

2. her lahzā:

Gazel 125

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her an.

Her lahzā derd-i rü‘yet-i rüyūñla rāhda
Hürşid olur nehārda sā‘ir kamer gice

3. her lahzā:

Gazel 151

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her an.

Hāmid düşeli aşkuña ey gonce-dehānum
Bülbül gibi her lahzā kılar nāle vü zārı

her lahzada:

1. her lahzada: +da

Tarih 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Her an.

Velī-i ni‘metin her lahzada bir hayra sevķ eyler
O ser-tāc-ı hayır-h‘āhān-ı ‘ālem ‘ārif i mülhem

her ne:

1. her ne:

Gazel 50

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her ne, ne olursa olsun.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzün olur
‘Uşşāk-ı dil-figārda hayret füzün olur

2. her ne:

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her ne, ne olursa olsun.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkār cümle halk
Ebrüaruñ ğamıyla kad-i māhı ham bilür

3. her ne:

Gazel 84

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Her ne, hangisi.

Her ne semte çekseñ ey meh Hāmid-i şeydā gelür
Bend ü zencir-i dil-i dīvānegāndur perçemüñ

4. her ne:

Gazel 90

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Her ne, ne olursa olsun.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da‘vet
Perī midür ol āfet Hāmidā insān midur bilmem

her ne dem:

1. her ne dem:

Gazel 149

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Sāha-i sīmīn-i kāğıd baňa Hāmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeyt-i hāmeyi düldül gibi

her ne zamān:

1. her ne zamān:

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Her zaman, her seferde, her defada.

Her ne zamān bezmde mest-i mey-i nāz olup
Baňa nigāh eylese yüregüm oynar idi

her şeb:

1. her şeb:

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Her gece.

Hâşılı sevdâmuzu her şeb tahrîk iden
Çeşm-i fiten-cü ile zülf-i siyehkâr idi

her zamân:

1. her zamân:

Gazel 53

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her zaman.

‘Aceb mi levha-i dil olsa çâk ser-tâ-pâ
Der-i ‘inâyeti âgyâra her zamân açılır

2. her zamân:

Tarih 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Çıkup hep sâha-i nazma didüñ târîh-i ra‘nâsuñ
Du‘â ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

her-bâr:

1. her-bâr:

Gazel 39

Mısra: 8

Her defa, daima.

Atlar bu hâk-râhını başmaz kadem dirîğ
Her-bâr o naḥl-ı bağ-ı leṭâfet gelür geçer

hercâvî:

1. hercâvî:

Gazel 144

Mısra: 13

Hercâyî, kararsız, sebatsız. II Sevgili.

Gördüñ mi künc-i gâmda o hercâyî rahm idüp
Hâmid su‘âl itmedi bir kerre hâlünü

hercâvilik idüp:

1. hercâvilik idüp:--üp

Gazel 145

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uçarılık etmek, her âşığa yüz vermek. II Değişken olmak.

Bād-ı şabâ peyâmuñı hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kaṭ‘â getürmedi

herkes:

1. herkes:

Gazel 151

Mısra: 2

Herkes, insanların tümü.

Görsem ne zamân şâd olurum gayr ile yârı
Herkes kıparur gınceleri olmasa hârı

herkese:

1. herkese: +e

Gazel 41

Mısra: 7

Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Herkese bir gûnedür feyz-i tecelli-i Hudâ
Olmaz eşcâr-ı digerden tîr illâ gûşlar

hestî-i hülûşum:

1. hestî-i hülûşum:--um

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Temiz yaradılış.

Hestî-i hülûşum nîgeh-i ḥasrete mevķûf
Ġamz eylesün a‘dâ beni dil-dâra ne mâni‘

hestî-i māl-ı kesîrdür:

1. hestî-i māl-ı kesîrdür: +dür

Gazel 50

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Varlığın çeşitliliği.

Bâ‘îş seḥâya hestî-i māl-ı kesîrdür
Nîstî-i sîm ü zer ile ḥisset füzün olur

hevâda:

1. hevâda: +da

Gazel 61

Mısra: 6

İstek. II Arzu ve heves.

Ol kaşları kemâna aman olma mûntehî
Ey tîr-i âh Ḥakk‘ı severseñ hevâda gez

hevādār:

1. hevādār:

Gazel 138

Mısra: 12

İstekli, meyilli, hevesli. II Can atan.

Rûz ü şeb fikr-i dırâz itmeden olmaz hâlî
Dil-i Hâmid begüm ol kâdde hevādār gibi

hevāsıyâ:

1. hevāsıyâ: +sı, +y, +la

Gazel 156

Mısra: 5

Arzu, heves. II Aşk.

Göñül bir meh-cebîn-i mihr-i ruhsârûñ hevāsıyâ
Gezer dīvâneveş şahrâ-be-şahrâ rûz ü şeb şimdi

hevâ-yı hatt-ı 'izâr:

1. hevâ-yı hatt-ı 'izâr:

Gazel 57

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının çizgisinin hasreti.

Hevâ-yı hatt-ı 'izâr ile âh u zâr iderüz
Müdâm eser şavurur dehri pür-ğubâr iderüz

hevâ-yı levli-i zülfünle:

1. hevâ-yı levli-i zülfünle: -+ün, -+le

Gazel 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Leylâ'nın(sevgili) saçının hevesi, arzusu.

Hevâ-yı Leyli-i zülfünle 'uşşâk-ı perîşân-hâl
Mişâl-i Qays âhîr 'âzîm-i hâmun olur cânâ

hevâ-yı serv-i kaddüñdür:

1. hevâ-yı serv-i kaddüñdür: +üñ, +dür

Gazel 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Servi boyunun hevesi, arzusu.

İden hep Hâmid'i gülşen-be-gülşen cü-be-cü püyân
Ruḥ-ı âlûñ hayâliyle hevâ-yı serv-i kaddüñdür

heves:

1. heves:

Gazel 62

Mısra: 2

Arzu, meyl.

Mâ'il-i 'ârîzuñ itmez gül-i ḥandâna heves
Beste-i zülfünle düşmez kıla reyḥâna heves

2. heves:

Gazel 62

Mısra: 1

Arzu, meyl.

Mâ'il-i 'ârîzuñ itmez gül-i ḥandâna heves
Beste-i zülfünle düşmez kıla reyḥâna heves

3. heves:

Gazel 62

Mısra: 4

Arzu, meyl.

Ben de yansam n'ola nâr-ı ğam-i ruhsârûñ ile
Cismini her şeb ider süzişe pervâne heves

4. heves:

Gazel 62

Mısra: 6

Arzu, meyl.

La'l ü yâkûti düşürdük nîgeh-i râğbetden
Dilimiz ideli bûs-ı leb-i cânâna heves

5. heves:

Gazel 62

Mısra: 8

Arzu, meyl.

Ruḥı yanında ne lâyıḳ gele tevcîhe nigâh
Mihre bak itme şakın sâğar-ı raḥşâna heves

6. heves:

Gazel 62

Mısra: 10

Arzu, meyl.

Bâ'îş-i raḥmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesâḳ üzre bu dīvâne heves

heves eyleme:

1. heves eyleme: -me

Gazel 137

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak, heveslenmek.

Zinhār gönül 'aşka heves eyleme zîrā
Her sâ'ati Kays'ın ğam-ı Leylā ile geçdi

heves-i vaşl-ı dil-ārā:

1. heves-i vaşl-ı dil-ārā:

Gazel 137

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzele kavuşma arzusu.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
'Ömrüm benüm evvāh ki hulyā ile geçdi

heveslerden:

1. heveslerden: +den

Gazel 59

Mısra: 7

Heves, arzu, istek.

Fāriğ olduk o heveslerden o sevdālardan
Beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün degülüz

hezār:

1. hezār:

Gazel 30

Mısra: 1

Bülbül.

Hezār 'aşkına bir gün o gül-'izār gelür
Miyāneden bu bürüdet gider bahār gelür

2. hezār:

Gazel 36

Mısra: 1

Bin adedi.

Kitāb-ı 'aşkıñ efendi hezār mücmeli var
Şürūhı ile bu dil-sūhede mufaşşalı var

3. hezār:

Gazel 100

Mısra: 12

Bin sayısı.

Atup hadengümi der-pey revāne olduĝda
Hezār tîr bulındı kemānımızda bizüm

4. hezār:

Gazel 116

Mısra: 3

Bülbül.

Hezār diller içinde kem oldı Yūsufveş
Gönül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekāndur bu

5. hezār:

Gazel 121

Mısra: 3

Bülbül. II Âşık.

Hezār bār haţab-h'ār iken raķtîb-i ĥimār
Yine ol şūha varur irtikābı seyr eyle

6. hezār:

Gazel 122

Mısra: 6

Bin adedi.

Eylemem yoĝsa şekve çün digerān
Bir degül ğam hezār var dilde

7. hezār:

Gazel 53

Mısra: 4

Bülbül.

Hemān dü-dideñi ĥün-ābe-rîz-i iĥlāş it
Hezār ğonce-i kām ü murād-ı cān açılır

hezār şükr ola:

1. hezār şükr ola: +a

Gazel 107

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Binlerce kez şükürler olsun.

Miyān-ı lücce-i ğamdan şinā ile Ĥāmid
Hezār şükr ola Ĥaķķ'a kenāra geldüm ben

hezāra:

1. hezāra: -+a

Gazel 12

Mısra: 6

Bülbül.

Gülşen-i 'ömre vezān olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cān aşma hezāra gül-i ra'nādan geç

2. hezāra: -+a

Gazel 138

Mısra: 9

Bülbül.

Bildüğüm gerçi hezāra çıkar ey ğonce-dehen
Ġayr-ı ma'lüm daĥı bendelerün var gibi

hezārān:

1. hezārān:

Gazel 38

Mısra: 3

Binlerce, binler.

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fikr-i ruḥsārūn
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

2. hezārān:

Gazel 54

Mısra: 9

Binlerce, pek çok.

Hezārān dil-ber-i meh-peyker alsa çār-eṭrāfūm
Gözümde her biri bir şüret-i dīvārdur sensiz

3. hezārān:

Gazel 90

Mısra: 5

Binlerce, pek çok.

Hezārān şerḥa vü sūrāḥ peydā oldı sīnemde
Nigāhuñ tır midür ḥançer-i būrrān mıdur bilmem

4. hezārān:

Gazel 95

Mısra: 10

Binlerce, pek çok.

Eger rūşen iderseñ külbe-i tārīk-i aḥzānum
Ḳudūmuñçün hezārān dürr ü la'l-efşān olur çeşmüm

5. hezārān:

Gazel 109

Mısra: 2

Binlerce, pek çok.

Lebin öpdükce sirişk oldı revān gözlerden
Aldum ol la'li hezārān dūr-i nā-süfteye ben

hezārī:

1. hezārī: +ı

Gazel 119

Mısra: 2

Bülbül.

Ruḥuñ güşād idüp 'uşşāk-ı zārı söyletme
O gülde bŷy-ı vefā yok hezārı söyletme

hezār-ı nağme-senci:

1. hezār-ı nağme-senci: +i

Gazel 153

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nağmeleri ölçen, değerlendiren bülbül.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvārdur teşmīm
Bu gülzārūñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāğ oldı

hezārından:

1. hezārından: +ı, +n, +dan

Gazel 56

Mısra: 10

Binde biri.

Ser-i kūyında Hāmid rāḥat olmaz
O gülzārūñ hezārından geçilmez

hezārıyım:

1. hezārıyım: +ı, +y, +um

Gazel 98

Mısra: 6

Bülbül.

Bī-hŷde eylemem kafes-i ğamda nāleler
Bir gonce-i ḥadīka-i ḥüsñüñ hezārıyım

hezārūñ:

1. hezārūñ: +uñ

Gazel 125

Mısra: 2

Bülbül. II Âşık.

Hecr-i ruḥuñla zār iderüm tā seḥer gice
Mu'tādıdur hezārūñ ider nāleler gice

hiç:

1. hiç:

Gazel 13

Mısra: 1

Asla, hiçbir zaman.

Şāyān-ı vaşluñ 'āşık-ı maḥzŷn olur mı hīç
Dil-ḥ'āhuñ olmayan saña maḥrŷn olur mı hīç

2. hiç:

Gazel 13

Mısra: 2

Asla, hiçbir zaman.

Şāyān-ı vaşluñ 'āşık-ı maḥzŷn olur mı hīç
Dil-ḥ'āhuñ olmayan saña maḥrŷn olur mı hīç

3. hîç:

Gazel 13

Mısra: 4

Asla, hiçbir zaman.

Fıkr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebeb
‘Âşıkların ‘abeş yere Mecnûn olur mı hîç

4. hîç:

Gazel 13

Mısra: 6

Asla, hiçbir zaman.

Ser-mest olan şarâb-ı leb-i la‘l-i yâr ile
Meyyâl-i nûş-ı bâde-i gül-gün olur mı hîç

5. hîç:

Gazel 13

Mısra: 8

Asla, hiçbir zaman.

Bâğ-ı melâhat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yârümden özge kâmet-i mevzûn olur mı hîç

6. hîç:

Gazel 13

Mısra: 10

Asla, hiçbir zaman.

Mâ-dâm gamz ider saña ağıyâr o bî-kesi
Hâmid harîm-i vuşlata me‘zûn olur mı hîç

7. hîç:

Gazel 31

Mısra: 4

Asla.

Vâdi-i hecrüñde kıldum âşiyân-ber-ser çü Kays
Hâlûme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylâlûk nedür

8. hîç:

Gazel 56

Mısra: 5

Asla.

Hudâ nâ-dâna devlet virmesün hîç
Edâsından vakârından geçilmez

9. hîç:

Gazel 67

Mısra: 8

Hiç, asla.

Sevdâ-yı râme düşmiş ‘aceb dil ol âfeti
Bir pādşâhı hîç ide mi bir gedâ zabıt

10. hîç:

Gazel 73

Mısra: 6

Katiyen, asla.

Bir zâlimüñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşâfı yok mürüvveti yok hiç amânı yok

11. hîç:

Gazel 80

Mısra: 5

Asla, katiyen.

Dün çemenzârda ‘uşşâk-ı dil-figârına hîç
Kıomadı nazraya âhûlara yir gamzelerüñ

12. hîç:

Gazel 106

Mısra: 8

Asla.

Tavaṭṭun eylese bir dilde fıkr-i müjgânüñ
Olur mı farkı anuñ hiç gılâf-ı neşterden

13. hîç:

Gazel 108

Mısra: 1

Hiç, asla.

Gubâr-ı maḳdemin söyler dimez hiç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk muṭrıbuñ biz ısfâhân’ından

14. hîç:

Gazel 143

Mısra: 4

Katiyen, asla.

Bahş itse dil femûñden âzürde olma şâhum
Dîvâne hiç ketm-i râz-ı nihân bilür mi

15. hîç:

Gazel 144

Mısra: 2

Hiç, asla.

Fıkr eylerem hemîşe ruḥ-ı âl-i âlûñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç ḥayâlûñi

16. hîç:

Gazel 145

Mısra: 3
Hiç, asla.

Gīsū-yı leyl-i renginüñ endîşesiyle hîç
Ey mâh kimse kaldı mı sevdâ getürmedi

17. **hiç:**
Gazel 152
Mısra: 10
Hiç, asla.

Olur içdükçe şahbâ şu 'le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyun hiç sîne-i süzâna ey sâkî

hiç bir:

1. **hiç bir:**
Gazel 91
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Hiç bir, bir tek.

Olup hüsnüñe magrûr iltifât itmezün 'uşşâka
Senün gibi cihânda hiç bir âfet yok mı sultânım

hicâbı:

1. **hicâbı: -+ı**
Gazel 121
Mısra: 1
Perde, örtü.

Haţ-ı 'izârı görindi mi hicâbı seyr eyle
Zevâle yüz tutuyor âftâbı seyr eyle

hicâbından:

1. **hicâbından: +ı, +n, +dan**
Gazel 95
Mısra: 4
Utanmak.

Ne hâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruhsâr
Hicâbından derün-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

hiddet-i nûkhet:

1. **hiddet-i nûkhet:**
Gazel 106
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Keskin koku.

Gül-âb içinde gelür müşge hiddet-i nûkhet
Cihânı tutsa n'ola-büy-ı kâkülün derden

hıdmet:

1. **hıdmet:**
Kaside 2
Mısra: 32
Hizmet, vazife, görev.

Meh ile mihre virün bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hıdmet zamânıdır demidür

hıdmet-i hâk-i deründen:

1. **hıdmet-i hâk-i deründen: -+den**
Gazel 106
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Toprağın içindeki hizmet. II Toprağın altında da amellerin devamı.

Ölince hıdmet-i hâk-i deründen ayrılmam
Beni amân gözüm nûrı sürme ol derden

hıffet:

1. **hıffet:**
Gazel 50
Mısra: 4
Haflılık.

Düşüñdan it figende bu bâr-ı 'alâyıkı
Hıffet gelüp vücûduña râhat füzün olur

hıfz it:

1. **hıfz it:**
Gazel 41
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Korumak, muhafaza altına almak.

Nâsdan hıfz it lisân-ı dahlı râhat-cüy ise
Hâmidâ zîrâ selâmet-yâb olur hâmüşlar

hıfz itmekdür:

1. **hıfz itmekdür: -mek, -dür**
Gazel 105
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Saklamak, korumak.

Şîşede âteş-i süzendeyi hıfz itmekdür
Eylemek zâr-ı gam-ı 'aşkı derün içre nihân

hıfz u hırâset:

1. **hıfz u hırâset:**
Kaside 2
Mısra: 52

Kelime Tipi: -
Saklamak, korumak, muhafaza etmek.

Vücūd-ı mekremet-âlūdını elemelerden
İlâhî hıfz u hırâset zamânıdır demidür

hilâl-i ebrüyet:

1. hilâl-i ebrüyet:

Gazel 9
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Hilâl kaşlar.

Be-Hâmid 'arza kuni ger hilâl-i ebrüyet
Dileş be-ân-dem ü-râ fidâ vü kurbân'est

hilâlüni:

1. hilâlüni: +üñ, +i

Gazel 110
Mısra: 4
Yeni ay. II Sevgilinin kaşları(şekil itibariyle).

Yok rûze-i 'asîr-i firâka taḥammülüm
Ebrûlaruñ hilâlüni göster ba'iddeden

2. hilâlüni: +üñ, +i

Gazel 144
Mısra: 12
Yeni ay. II Sevgilinin kaşları (şekil itibariyle).

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senüñ altun hilâlüni

hile vü dek:

1. hile vü dek:

Gazel 88
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Hile ve oyun.

Çağurma rakîbi yanuña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hile vü dek gel

himmet:

1. himmet:

Tarih 1
Mısra: 29
Lütuf, kerem, yardım.

Kulüb-ı nâsdan ol ḥafvı def'a eyledi himmet
Binâ-yı maḥzen-i nevre o esrâr-ı düvel-maḥrem

himmet-i vâlâ:

1. himmet-i vâlâ:

Nazm 9
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Önemli, yüce yardım.

Şeh-i 'âlî-nazar 'Abdû'l-Hamîd-i memleket-pîrâ
Bu cādan fetḥ-i bâba eyledi çün himmet-i vâlâ

hîn:

1. hîn:

Kaside 2
Mısra: 18
An, zaman, vakit.

Añılmaz ism-i küdûret serâ-yı şâhîde
Bu hîn def'-i kâsâvet zamânıdır demidür

hıram-ı dil-pesendüñle:

1. hıram-ı dil-pesendüñle: +üñ, +le

Gazel 25
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gönle hoş gelen nazlı yürüyüş.

Beni âgyâra pâ-mâl itdüren çün sâye her yirde
Hıram-ı dil-pesendüñle edâ-yı serv-i ḳaddüñdür

hıram-ı nâzuña:

1. hıram-ı nâzuña: -+uñ, -+a

Gazel 7
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Nazlı, salına salına gidiş.

Nihâlân-ı çemen erbâb-ı ṭab'-ı müstaḳîmâsâ
Hıram-ı nâzuña ey serv-ḳâmet mübtelâdur hep

hirâs ider:

1. hirâs ider: -er

Gazel 23
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Korkmak.

Eşk-i teriyle ḥandaḳ-i küyuñ pür eyleyüp
Âgyârdan seni gice Hâmid hirâs ider

hışm:

1. hışm:

Gazel 10
Mısra: 9
Öfke, kızgınlık, gazap.

Hışm ile olma şāhum tīg-i nıgeh keşide
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre rahm it

2. hışm:

Gazel 150

Mısra: 9

Öfke, kızgınlık.

Gehī 'itāb ü gehī nāz ü gāhī hışm itdüñ
Begüm ne qaldı cefādan bu hāksāra daḥi

hissemi:

1. hışsemi: +e

Gazel 148

Mısra: 10

Hisse, pay, nasip.

Hāmidā maḥsem-i baḥrinde bugün cem' olduk
Hışsemi künc-i cefā nāmına bir yer düşdi

hisset:

1. hisset:

Gazel 50

Mısra: 12

Cimrilik.

Bā'is seḥāya hestī-i māl-ı keşirdür
Nistī-i sım ü zer ile hisset füzün olur

hıyrenāk:

1. hıyrenāk:

Gazel 94

Mısra: 7

Donuk, fersiz(göz).

Dide-i 'uşşākı eyler hıyrenāk
Burc-ı behcetde bir aḥtersün begüm

hokkadur:

1. hokkadur: +dur

Gazel 113

Mısra: 8

*İçine mürekkep konan maden, cam veya topraktan
yapılmış küçük kutu(Sevgilinin ağzı şekil ve küçüklük
itibariyle).*

Saḥa gencine-i dār-ı ḥüsñ ü ān dirlerse şāyāndur
Femün bir hokkadur kim pür-derunı dürr-i yektādan

hokka-i dil-cü:

1. hokka-i dil-cü:

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönlü çeken hokka(sevgilinin ağzı).

Dürr ü yākūt ile maşnū'-ı yed-i kudret olan
Fem-i cānāne mey ol hokka-i dil-cü nedür

hoş:

1. hoş:

Tahmis 1

Mısra: 23

Hoş, güzel.

Olmaḥ āvāre revā mıdur o hoş savt-ı kelām
Gülşen-i küyüñi Rūhī n'ola ger tutsa maḥām

hoy-gerde:

1. hoy-gerde: +de

Gazel 132

Mısra: 9

Alışmış, adet edinmiş.

Ruḥun hoy-gerde görsek tāb-ı mülden ol mehün Hāmid
Kenār-ı la'line emvāc-ı baḥr-i ḥüsñ ü ān gelse

hoyuñdan:

1. hoyuñdan: +uñ, +dan

Kaside 1

Mısra: 10

Ter.

Bülbülān-ı gülşen-i dīni n'ola mest eylese
Çün hoyuñdan āferide oldu verd-i sürḥ-fām

hū vū hū:

1. hū vū hū:

Gazel 114

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah allah.

Hāmidā ol serv-kāmet rehden itdükçe güzer
'Āşıkān bī-şabr olup dirler efendüm hū vū hū

hüb:

1. hüb:

Gazel 27

Mısra: 1

Güzel, sevgili.

Hüb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebün gāyeti yok mihr-i dıraḥşān bir olur

hübān:

1. **hübân:**

Gazel 23

Mısra: 1

Güzeller, dilberler.

Hübân senûñle leyl ü nehâr istinâs ider
Hürşiddin kamer belî nûr iktibâs ider

2. **hübân:**

Gazel 126

Mısra: 9

Güzeller, dilberler.

Bî-bedel bir şûhşuñ hübân içinde hâşılı
Hüsni ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

hübân-ı diger:

1. **hübân-ı diger:**

Gazel 83

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Diğer güzeller.

İder 'uşşâkına hübân-ı diger geh vefâ geh cevri
Niçün dil-hastegâna bî-vefâsın böyle her gehsün

hüblar:

1. **hüblar:-+lar**

Tahmis 1

Mısra: 14

Güzel, hoş. II Sevgili.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-şadi

hüb-rüy u âb-ı cārî vü çemenzâra:

1. **hüb-rüy u âb-ı cārî vü çemenzâra: +a**

Gazel 128

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Çimenliğin akıp giden suyu ve melek yüzlüsü
(sevgili).*

Hüb-rüy u âb-ı cārî vü çemenzâra gehi
Dâfî'-i sevdâ-yı dil hüzn ü şasâvetdür nigâh

hüccet:

1. **hüccet:**

Kaside 2

Mısra: 42

Senet, vesika, delil.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

hücreme:

1. **hücreme: +e**

Gazel 40

Mısra: 6

Göz, odacık.

Kaçan bir naḥl-ı nâza râst gelse dir imiş vâ'iz
Saḥa gel hücreme bâr olmam oğlum cüz'î pendüm var

hücüm itdükde:

1. **hücüm itdükde:--dük, --de**

Gazel 78

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Saldırı, saldırmak.

Üstüme Hâmid hücüm itdükde kelbâsâ rakıḥ
Kefşümi ilḳâ idüp sür'atle çıkdım bâma dek

hücüm-ı cevş-i tabî'at:

1. **hücüm-ı cevş-i tabî'at:**

Kaside 2

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Tabî'ata hücüm eden ses(Doğa'nın canlanması ile
ortaya çıkan sesler).*

Serüñ bu mertebe taşdî' eylemezdim lîk
Hücüm-ı cevş-i tabî'at zamânıdır demidür

hudâ:

1. **hudâ:**

Gazel 56

Mısra: 5

Allahü azîm'ü-şan.

Hudâ nâ-dâna devlet virmesün hîç
Edâsından vakârından geçilmez

2. **hudâ:**

Gazel 36

Mısra: 3

Allah, Tanrı.

Hudâ tecelli [ile] eylesün mücâzâtun
Ne âhîri bulnır fikrümün ne evveli var

3. **hudâ:**

Gazel 133

Mısra: 7

Allah.

Ḥudā dili kara sevdādan eylesün maḥfūz
Ḥayāl-i kākül-i 'anber-feşān var bende

4. ḥudā:

Tarih 1

Mısra: 31

Allah, yüce yaratıcı.

Ḥudā bu nev'e ḥayrāta muvaffak eyleyüp zātın
Mekīn itsün anı kâşāne-i iclālda her dem

hufyeten:

1. ḥufyeten:

Gazel 140

Mısra: 5

Gizli, saklı olarak, gizlice.

Zülfin o gönce-femūn ḥufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabā mahrem-i esrār idi

hük-m-i kamer:

1. hük-m-i kamer:

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ay'ın hükümü.

Meh-tāb zevkuñ eylemeden fāriğ oldı dil
Seyr-i ruḥuñ sineñ gice hük-m-i kamer virür

hülâgüves:

1. hülâgüves:

Gazel 124

Mısra: 9

Padişah gibi, Hülâgü Han gibi.

Hülâgüves yıkar ol şāh-ı ḥüsnum dilleri Ḥamid
İder her laḥza taḥrīb-i memālik-ḥāne şāhāne

hulki:

1. hulki: +ı

Gazel 100

Mısra: 5

Huy, tabiat, yaradılış.

O gönce-fevzde hulki midur bu bī-raḥmi
Eğer mi yok yaḥud āh u fiğānımızda bizüm

hulvā:

1. hulvā:

Gazel 137

Mısra: 2

Hülyā, hayāl. II Olmayan bir şeyi düşünerek yaşamak.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
'Ömrüm benüm eyvāh ki ḥulyā ile geçdi

humārını:

1. humārını: +ı, +n, +ı

Gazel 81

Mısra: 2

İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik. II Yanlış, hata.

Ne dem ki ḥātır-ı nā-şāda gelse būs-ı lebüñ
Ḥumārını çekertüm keyf-i bāde-i talebüñ

hümā-yı 'izz ü şān:

1. hümā-yı 'izz ü şān:

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şan, şeref ve saadet.

Göñül püyendegī-i deşt-i ḥ'āhişden ḥalāş olsa
Tutulsa dām-ı ümmīde hümā-yı 'izz ü şān gelse

hūn:

1. hūn:

Gazel 4

Mısra: 10

Kan.

'Adūlar kām-yāb olduḡça būs-ı la'l-fāmuñla
Mīşāl-i gönce-i üşküfte bağrum hūn olur cānā

2. hūn:

Gazel 34

Mısra: 2

Kan.

Şāf-diller zerreveş renciş ile tekdīr olur
Āb-ı pāke düşse ger bir kaṭre hūn tagyīr olur

hūn oldı:

1. hūn oldı: -dı

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kan dolmak.

Dil ġam-ı 'arız-ı āluñ ile hūn oldı tamām
Düşdi ser-pençe-i müjgāna zebūn oldı tamām

hūn-ābe-i dü-dīde-i hasret:

1. **ḥün-ābe-i dü-dīde-i ḥasret:**

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İki gözün hasretinin kanlı gözyaşları.

Ser-cümle kūyuñ olsa n'ola gülsitān-ı şevk

Ḥün-ābe-i dü-dīde-i ḥasret gelür geçer

ḥün-ābe-i ḥasret:

1. **ḥün-ābe-i ḥasret:**

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kanlı hasret.

Ruḥuñ yād eyleyüp ḥün-ābe-i ḥasret döker çeşmüm

Fiğāna başlayup bülbül gül ü reyḥān açıldukça

ḥün-ābe-rīz-i ihlās it:

1. **ḥün-ābe-rīz-i ihlās it:**

Gazel 53

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşlarını temizlemek.

Hemān dü-dīdeñi ḥün-ābe-rīz-i ihlās it

Hezār gonce-i kām ü murād-ı cān açılır

ḥün-h'ār:

1. **ḥün-h'ār:**

Gazel 139

Mısra: 7

Kan dökücü. II Sevgilinin gözleri, bakışları.

Senden ey gamzesi ḥün-h'ār cüdā olmaz dil

Tiğ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

ḥün-ı ciger:

1. **ḥün-ı ciger:**

Tahmis 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yürek kanı.

Zeḫkumı bezm-i firāķında ta'accüb kılmañ

İçdügüm ḥün-ı ciger bāde-i ḥamrā mı degül

ḥün-ı dil-i nizār:

1. **ḥün-ı dil-i nizār:**

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zayıf, kanlı gönül.

Darb eyledükçe ḥançeriñi tiz çek şehā

Ḥün-ı dil-i nizār anı zīrā ki pās ider

ḥün-ı eşküm:

1. **ḥün-ı eşküm: -+üm**

Gazel 75

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Dilde dağum yok dīdede ḥün-ı eşküm

Sāyesinde benüm ol serv-i revānuñ nem yok

ḥün-ı nā-ka' r-ı sirışküm:

1. **ḥün-ı nā-ka' r-ı sirışküm: -+üm**

Gazel 12

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yararsız kanlı gözyaşlarım.

Zevraķ-ı nāz ü sitignāya süvār oldukça

Ḥün-ı nā-ka' r-ı sirışküm gibi deryādan geç

ḥün-ı sirışk:

1. **ḥün-ı sirışk:**

Gazel 154

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Dīdeden Ḳays revān eyler idi ḥün-ı sirışk

Tütiyā gibi çeküp ḥāk-ı reh-i Leylā'yı

ḥün-ı sirışküm:

1. **ḥün-ı sirışküm: +üm**

Gazel 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Zülfı keser olsa olur ḥün-ı sirışküm rīzān

Ḥāmidā olsa şikest riştesi mercān dökilür

2. **ḥün-ı sirışküm: +üm**

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Oldı rīzān nazrada ḥün-ı sirışküm gūşına

Eyledüm āvīhte yāķūtdan mengūşlar

hûri:

1. hûri:

Gazel 42

Mısra: 7

Cennet kızı. II Sevgili.

Hûri misûn ki şûret-i nev'-i beşerdesûn
Dil-dâdegân küyüñü bağ-ı İrem bilür

hurma:

1. hurma:

Kıt'a 6

Mısra: 2

*Hurma, tatlı meyve (dudağın tatlılığı ve yumuşaklığı
yönüyle hurmaya teşbihtir).*

Ağyâra şeker-ğande-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmûm o gayretle yarıldı

hürmet:

1. hürmet:

Kaside 2

Mısra: 4

Saygı, değer.

Türâb ü seng-i gamı kıl imâta sîneñden
Çudûm-ı şâdiye hürmet zamânıdır demidür

hurşid:

1. hurşid:

Gazel 125

Mısra: 4

Güneş. II Sevgili.

Her lahza derd-i rü'yet-i rüyuñla râhda
Hurşid olur nehârda sâ'ir kamer gice

2. hurşid:

Beyit 4

Mısra: 1

Güneş. II. Sevgili.

Çıyâs itdüm ki toğdı perde-i şeb çâk olup hurşid
Bugün hañt-ı 'izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

hurşidden:

1. hurşidden: +den

Gazel 23

Mısra: 2

Güneş.

Hûbân sentüñle leyl ü nehâr istinâs ider
Hurşidden kamer beli nûr iktibâs ider

hurşid-i rahşân:

1. hurşid-i rahşân:

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak güneş. II Sevgili.

Ey perî âyîne-i ruhsârûñ erbâb-ı nâzar
N'ola tercîh itseler hurşid-i rahşân üstine

hüseynî:

1. hüseyinî:

Gazel 116

Mısra: 10

*Türk müziğinin altı numaralı basit makamıdır; en
eski makamlardandır.*

Figânını çıkaran el-ğazer ki 'uşşâkuñ
Hüseynî perdesine Hâmid-i ahşendür bu

hüsn ü ân:

1. hüsn ü ân:

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik ve cazibe.

Bî-bedel bir şûhsuñ hûbân içinde hâşılı
Hüsn ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

hüsnüñe:

1. hüsnüñe: +üñ, +e

Gazel 87

Mısra: 2

Güzellik.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfüñle perîşân bil
Netice hüsnüñe dünyâyı ey meh-pâre hayrân bil

2. hüsnüñe: +üñ, +e

Gazel 91

Mısra: 7

Güzellik.

O olup hüsnüñe mağrûr iltifât itmez sün 'uşşâka
Senüñ gibi cihânda hiç bir âfet yok mı sultânım

huşul-i kām:

1. huşul-i kām:

Gazel 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mutluluğun ortaya çıkışı.

Gelen bu dehr-i dūna ‘āzim-i rāh-ı beḳādur hep
Huşul-i kām için sa‘y ü hevesler ber-hevādur hep

huşul-ı matlab için:

1. huşul-ı matlab için:

Gazel 53

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İsteğinin yerine gelmesi için.

Huşul-ı matlab için bir mu‘īn lâzımdur
Vezān-ı bād ḳafādansa bād-bān açılır

huşūşan:

1. huşūşan:

Tarih 1

Mısra: 11

Bilhassa, özellikle.

Huşūşan bir silahdār-ı yegāna itdi kim peydā
Füzūni-i seḥā vü cevdetine reşk ider Ḥātem

2. huşūşan:

Tarih 1

Mısra: 21

Bilhassa, özellikle.

Bu eṣnāda huşūşan şāh-ı gerdün-pāye vü taḥtı
Nice ḥayr-ı celīle itdi sevḳ ol ekrem ü a‘zam

huşūş-ı ‘aşkda:

1. huşūş-ı ‘aşkda:

Gazel 124

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk konusunda.

Dili sen leyle-i fırkatde meyl-i ḥ‘āb ider şanma
Huşūş-ı ‘aşkda Mecnūn’a ḡālibdür o dīvāne

hüzün ü ḳasāvetdür:

1. hüzün ü ḳasāvetdür: +dür

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hüzün ve kasvet.

Ḥüb-rüy u āb-ı cārī vü çemenzāra gehi
Dāfi‘-i sevdā-yı dil hüzün ü ḳasāvetdür nigāh

2.2.10.İ

İbâh:

1. İbâh:

Gazel 115

Mısra: 8

Mübâh kılma, helâl kılma, serbest kılma.

‘Uşşâk-ı belâ-keşden idüp nefret ü i‘râz
Ağyâra begüm muttaşıl İbâh nedür bu

İbreyi:

1. İbreyi: -+y, -+i

Gazel 101

Mısra: 2

*Ölçü âletlerinde rakam veya işaretleri gösteren
hareketli iğne.*

Mağarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönülüm
Mağal yok İbreyi ilkâya şan bâzârdur gönülüm

İbtidâ:

1. İbtidâ:

Gazel 80

Mısra: 2

Önce, evvela, ilk başta.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başar gamzelerün
İbtidâ şöhet-i hançerden açar gamzelerün

İcâbet eyleyüp:

1. İcâbet eyleyüp: -y, -üp

Gazel 103

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Katılmak. II Kabul etmek.

Da‘vet-i gayra icâbet eyleyüp hem-çün perî
Dîde-i giryân-ı Hâmid‘den niçün olduñ nihân

İcâd olmadan:

1. İcâd olmadan: -madan

Gazel 55

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vücûda getirme, getirilme.

‘Aşk yakdı cânım icâd olmadan ‘âlem henüz
Sîneme dağ açdılar nâ-büd idi merhem henüz

İcâzet-i bûs-ı dehân:

1. İcâzet-i bûs-ı dehân:

Gazel 121

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ağzını öpme izni.

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîğ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

İcdügüm:

1. İcdügüm: -düg, -üm

Tahmis 1

Mısra: 20

İçmek.

Zevkümü bezm-i firâkında ta‘accüb kılmañ
İcdügüm hûn-ı ciger bâde-i hamrâ mı degül

İcdükçe:

1. İcdükçe: -dükçe

Gazel 152

Mısra: 9

İçmek, bir sıvıyı ağzına alıp yutmak.

Olur İcdükçe şahbâ şu‘le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyun hiç sîne-i süzâna ey sâkî

İçim:

1. İçim:

Gazel 72

Mısra: 8

Bir yudum miktarında olan.

Hâşre dek keyf ile sâkî yaturum mest ü harâb
Bir içim bâde virürseñ baña bâ-sâğar-ı nâf

İçin:

1. İçin:

Gazel 147

Mısra: 7

Sebebiyle, -den dolayı, -den ötürü.

Olmağda ber-hevâ gice bir şâh-ı hüsn için
Her bir şerâr-ı âteş-i âhum fişek gibi

İçinde:

1. İçinde: +i, +n, +de

Gazel 23

Mısra: 4

İçinde.

Şahn-ı ruhuñda hâl-i siyâhuñ gören begüm
Âteş içinde pâre-i ‘anber kıyâs ider

2. içinde: +i, +n, +de

Gazel 45

Mısra: 2

İçinde, içerisinde.

Rüyuñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde mäh-i münevver nihân olur

3. içinde: +i, +n, +de

Gazel 106

Mısra: 3

İçinde, arasında.

Gül-âb içinde gelür müşge hiddet-i nûkhet
Cihânı tutsa n'ola-büy-ı kâkülûñ derden

4. içinde: +i, +n, +de

Gazel 116

Mısra: 3

Bir şeyin iç kısmı.

Hezâr diller içinde kem oldı Yūsufveş
Göñül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekandur bu

5. içinde: +i, +n, +de

Gazel 126

Mısra: 9

İçinde, arasında.

Bî-bedel bir şühşuñ hûbân içinde hâşılı
Hüsn ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

6. içinde: +i, +n, +de

Gazel 130

Mısra: 2

Süresince, zarfında.

Felek ne virdi baña bir kemân murādumca
Ne urdum 'ömrüm içinde nişân murādumca

7. içinde: +i, +n, +de

Nazm 2

Mısra: 2

İçinde, ortamında.

Beni İlâhi cehâletle şermsâr itme
Kitâb-hâne-i 'irfân içinde h'âr itme

icrâ:

1. icrâ:

Gazel 116

Mısra: 7

Yapma, yerine getirme, uygulama.

Felek-menişlerüñ âyînüñ eyleyüp icrâ
Dil-i belâ-keş-i ser-geşteden dönendür bu

icre:

1. icre: +re

Gazel 13

Mısra: 7

İçinde.

Bâğ-ı melâhat icre görüñ feyz-i eşkümi
Yârümden özge kâmet-i mevzûn olur mı hiç

2. icre: +re

Gazel 28

Mısra: 2

İçinde.

Gîsü-yı yâre kendüyi kim mübtelâ ider
Deryâ-yı fîkret-i siyeh icre şinâ ider

3. icre: +re

Gazel 46

Mısra: 9

İçinde.

Rûzedârân-ı hevâñ icre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zâdem senüñ bir dâhî şa'bânuñ mı var

4. icre: +re

Gazel 82

Mısra: 7

İçinde.

Tarfetü'l-'ayn icre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l-'aceb fettân ü şehhâr-ı cihândur gözlerüñ

5. icre: +re

Gazel 84

Mısra: 4

İçinde.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nâ-bîn-i rûz
Dâ'imâ zerrîn külâh icre nihândur perçemüñ

6. icre: +re

Gazel 89

Mısra: 6

İçinde.

Merhem-i zaḥm-ı derūn eylerūm āḥir seni ben
Bu cihān içre ne dem sağ olurum var olurum

7. içre: +re

Gazel 91

Mısra: 6

İçinde.

Bilür yok kadr-i mir'āt-ı cemālüm ḥayf dirmişsin
Bu 'ālem içre bir ehl-i başîret yok mı sulṭānum

8. içre: +re

Gazel 101

Mısra: 3

İçinde.

Ṭutuşdı sīnem içre çü behā-yı derd-i hicrānuñ
Dirîğ ıtfāsı bir nā-kābil āteşzārdur gönülüm

9. içre: +re

Gazel 105

Mısra: 10

İçinde.

Şîşede āteş-i süzendeyi hıfz itmekdür
Eylemek zār-ı ğam-ı 'aşkı derūn içre nihān

10. içre: +re

Gazel 112

Mısra: 3

İçinde.

Ḥāk olduğı demde reh-i 'aşk içre vücūdum
Ey bād-ı muḥālîf beni ayırma yerümden

11. içre: +re

Gazel 125

Mısra: 7

İçinde.

Kāl itdi püte-i ğam-ı 'aşk içre gönülümü
Bir şırma saçlı cān yakıcı sīm-ber gice

12. içre: +re

Gazel 130

Mısra: 7

İçinde.

Baḥa netîce bu mey-ḥāne-i cihān içre
Piyāle şunmadı pîr-i muġān murādumca

13. içre: +re

Gazel 136

Mısra: 5

İçinde.

Göremez mişlini bir kimse cihān içre meger
Görilür var ise āyinede ol māhuñ eşi

14. içre: +re

Gazel 154

Mısra: 5

İçinde.

İdeli verd-i ruḥuñ gülşen-i ḥüsn içre zuhūr
Almadum destüme teşmîme gül-i ra'nāyı

icsem:

1. içsem: -se, -m

Gazel 135

Mısra: 4

İçmek II Yudumlamak.

Yine derd-i firākuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu tās-ı vārünü

ictināb:

1. ictināb:

Gazel 100

Mısra: 7

Kaçınmak, uzak durmak.

'Aṭā-yı büse-i lebden bu ictināb nedür
Mişāl-i sükker erür mi dehānımızda bizüm

içün:

1. içün:

Gazel 16

Mısra: 5

İçin.

Ey şeh-i mülk-i şafā başuñ içün irsāl it
Reh-zenān-ı ğamuñ ayağına fermān-ı feraḥ

2. içün:

Gazel 49

Mısra: 9

İçin.

Ḥāmid vişāl içün n'ola bezl itse varını
Şāhān o zevke saltanat-ı baḥr ü ber virür

3. içün:

Gazel 55

Mısra: 5

İçin.

Rūḥum eylerdi fiḡān ol vak‘a-i cān-süz için
Ḥalk şāh-ı Kerbelā’ya tūtmadan mātem henüz

4. için:

Gazel 58

Mısra: 9

İçin.

Ḥāmidā nār-perest bir büt-i muḡ-beçe için
Cān ü dil tūn-şıfat olmada sūzān şeb ü rüz

5. için:

Gazel 71

Mısra: 7

İçin.

‘Azm ider kūyına ‘uşşāk fedā-yı ser için
Çekilür ḥāniḳaha reme-i ḳurbān şaf şaf

6. için:

Gazel 75

Mısra: 1

İçin.

N’eyleyüm ḥāṭır-ı mecrūḥum için merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-diḥ olur ādem yok

7. için:

Gazel 92

Mısra: 2

İçin.

Saḥa gözüm gibi bir iki merdümān buldum
Nihāl-i ḳaddūn için ya’ni bāḡbān buldum

8. için:

Gazel 95

Mısra: 5

İçin.

Ṭarāvet-yābi-i verd-i ruḥ-ı ālūn için ey meh
Miḡāl-i ebr-i nīsān sāḳib-i bārān olur çeşmüm

9. için:

Gazel 96

Mısra: 2

İçin.

Teşmīm-i ḥāl-i gerdenūn ey dil-ber isterüm
Tebḥūr için dimāḡ-i dili ‘anber isterüm

10. için:

Gazel 96

Mısra: 8

İçin.

Olsam gerek irādem ile mübtelā-yı ‘aşḳ
Def‘-i bürüdet-i dil için aḳker isterüm

11. için:

Gazel 108

Mısra: 8

İçin.

Temāşā-yı cemālin giceler terk itdüm ol māhuñ
Ḥalāş olmak için çarḥ-ı berīnūn imtinānından

12. için:

Gazel 111

Mısra: 9

İçin.

Üftādegān-ı ‘aşḳı gehī pāy-māl için
Ādetdür esb-i nāzı gönül dil-berāne rān

13. için:

Gazel 117

Mısra: 3

İçin.

Aḡyāra va‘deler virüp ey şūḥ vaşl için
Almaḳ revā mıdur niçe biñ kerre benden āh

14. için:

Gazel 118

Mısra: 8

İçin.

Ben nice ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cānāneden āh itmeyem
Gül için ḳılmaz mı bülbul ḥār elinden āh āh

15. için:

Gazel 126

Mısra: 11

İçin.

Ḥāk-pāyuñdan alup Ḥāmid ḡubār itmek için
Acılıp şeyyāḥveş gitmiş Şıfāḥān üstine

16. için:

Gazel 146

Mısra: 10

İçin.

Şanma Ḥāmid dām-ı zülfinde nümāyān ḥāller
Şayd-ı murḡ-ı cān için yir yir feşān itmiş yemi

17. için:

Gazel 147

Mısra: 3

İçin.

Pistānlaruñ mekiden için tıfl-ı dil müdām
Mihr-i gamuñda giryeler eyler bebek gibi

18. için:

Kaside 1

Mısra: 16

İçin. II Uğruna, yoluna.

Rüz-ı mahşer mührüñ açdukda şarāb-ı Kevser'üñ
İtme ben teşne-dili Allāh için mahrūm-ı cām

19. için:

Kaside 2

Mısra: 13

İçin. II Uğruna, yoluna.

Şafā için çü müneccim dem ihtiyār itme
Anuñ hemān ki bu sā'at zamānıdır demidür

20. için:

Tarih 1

Mısra: 9

Amacıyla, maksadıyla.

Bulur her emre istiḥdām için bir şāhib-istiḥkāk
O şāhenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

21. için:

Gazel 3

Mısra: 7

İçin. II Yüzünden.

Āh idüp dil gül-i ruḥsāruñ için kan ağlar
Dem çeker pādīşehüm bülbül-i gülzār-ı hevā

22. için:

Gazel 3

Mısra: 9

İçin, sebebiyle.

Ser-firāz olmağ için Ḥamid'i eyler her bār
O nihāl-i çemen-ārā-yı bahā-zār-ı hevā

23. için:

Gazel 7

Mısra: 2

İçin, sebebiyle.

Gelen bu dehr-i dūna 'āzim-i rāh-ı beḳādūr hep
Ḥuṣūl-i kām için sa'y ü hevesler ber-hevādūr hep

icüp:

1. icüp:--üip

Gazel 52

Mısra: 7

İçmek(şarap bağlamında).

İcüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O āhu-beççeyi şayd eylemek şikār mıdır

id:

1. id:

Gazel 18

Mısra: 6

Bayram.

Bir kerre būs-ı pāyüñe şāyeste olmaduk
Ey mäh-ı burc-ı ḥüsn güzār itdi bunca 'td

ide:

1. ide:--e

Gazel 67

Mısra: 8

Etmek.

Sevdā-yı rāme düşmiş 'aceb dil ol āfeti
Bir pādşāhı hīç ide mi bir gedā zabı

2. ide: -e

Gazel 100

Mısra: 2

Yapmak, etmek.

O ḥāşiyet mi var eşk-i revānımızda bizüm
Zuhūr-ı mīve ide büstānımızda bizüm

idecek:

1. idecek:--ecek

Gazel 88

Mısra: 3

Yapmak, etmek.

'Uşşākuñı pā-māl idecek mertebe sürme
Ey şāh-süvār eşheb-i nāzı çekerek gel

idelden:

1. idelden:

Tarih 1

Mısra: 17

Etmek, eylemek.

İdelden per dedār-ı şarh-ı 'avn-ı Hâzret-i Mevlâ
Harîm-i rif' at ü ikbâl ü mecde zâtını maḥrem

ideli:

1. **ideli:** -eli
Gazel 22
Mısra: 1
Ettiğinden beri.

İdeli vaşf-ı ḥaṭ-ı 'arız-ı cānān taḥrîr
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistān taḥrîr

2. **ideli:** -eli
Gazel 37
Mısra: 13
Ettiğinden beri.

Dil zenahdānuñ ideli me'vâ
Melce'üm ḳa 'r-ı çāh-ı miḥnetdür

3. **ideli:** --eli
Gazel 62
Mısra: 6
Etmek, eylemek.

La 'l ü yâkûtî düşürdük nigeḥ-i raḡbetden
Dilimüz ideli būs-ı leb-i cānāna heves

4. **ideli:** --eli
Gazel 154
Mısra: 5
Yapmak, etmek.

İdeli verd-i ruḥuñ gülşen-i ḥüsn içre zuḥûr
Almadum destüme teşmîme gül-i ra'nâyı

idemem:

1. **idemem:** -e, -me, -m
Gazel 42
Mısra: 6
Yapmak, etmek.

Ḳıl vaşf-ı ebruvānumı dirseñ lisān ile
Ben idemem o râları ancaḳ ḳalem bilür

idemez:

1. **idemez:** --e, --mez
Gazel 70
Mısra: 4
Yapmak, etmek.

Nâ-ümîdi rāstî-i ḳāmete bādî olur
İdemez erbāb-ı ḥācet būs-ı dāmenden ferāḡ

iden:

1. **iden:** -en
Gazel 25
Mısra: 9
Eden, etmek.

İden hep Hāmid'i gülşen-be-gülşen cū-be-cū pūyān
Ruḥ-ı âlûñ ḥayāliyle hevā-yı serv-i ḳaddûndür

2. **iden:** --en
Gazel 63
Mısra: 4
Etmek, eylemek.

İtmez oldı külbe-i aḥzānumı rüşen o māḥ
Böyle rû-gerdān iden bizden anı aḡyār imiş

3. **iden:** --en
Gazel 93
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-raḥm 'āşîḳ-küş iden
Ḳanlı zālîm hep seni baḥt-ı siyāhumdur benüm

4. **iden:** -en
Tahmis 1
Mısra: 8
Etmek, eylemek.

Baḳamam pâdişehüm rûyına senden diğeriñ
Ey iden ḳadrini işkeste ruḥıyla ḳamerüñ

ider:

1. **ider:** -er
Gazel 18
Mısra: 12
Etmek.

Ref'-i niḳāb-ı rûyunuñ endîşesin raḳîb
Zann itme Hāmid ider eḥibbāya der kilîd

2. **ider:** -er
Gazel 22
Mısra: 2
Etmek, eylemek.

İdeli vaşf-ı ḥaṭ-ı 'arız-ı cānān taḥrîr
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistān taḥrîr

3. ıder: -er

Gazel 28

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

‘Uşşāk ‘uyūn-ı ıasrete ben hāk-ı pāyınūñ
Ba‘de’l-vefāt ‘izāmuñ ezüp tūtiyā ıder

4. ıder:--er

Gazel 62

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Ben de yansam n’ola nār-ı ğam-i ruhsāruñ ile
Cismini her şeb ıder sūzişe pervāne heves

5. ıder:--er

Gazel 63

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Ben şanurdum ğāhi meyl-i h`āb ıder kūyında dil
Fıkr-i zūlfiyle meger şeb-tā-seher bī-dār imiş

6. ıder:--er

Gazel 67

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Sen eyledükçe ğayrılara āšnā nigāh
Kendin nice ıder bu dil-i mübtelā zabıt

7. ıder:--er

Gazel 70

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Dil nice ey āteşin-ruhsār ıder senden ferāĝ
Eylemez pervāne hark-ı şem‘-i rüşenden ferāĝ

8. ıder:--er

Gazel 70

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Eyleme bir lahza Hāmid terk-i taḥşil-i kemāl
Māhir olmaz gül ıder bedā‘ itdügi fenden ferāĝ

9. ıder:--er

Gazel 80

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Bilmem ey ruḥları reşk-i gül-i ter ğamzelerūñ
Ķanuma girmege niyyet mi ıder ğamzelerūñ

10. ıder: -er

Gazel 83

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

İder ‘uşşākına hūbān-ı diger geh vefā geh cevır
Niçün dil-ıastegāna bī-vefāsın böyle her gehsün

11. ıder: -er

Gazel 84

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Sāyesi düşdügi hākı ‘anber-i sārā ıder
Öyle bir esrār-ı Hāllāk-ı cihāndur perçemün

12. ıder: -er

Gazel 84

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Nāle vü feryād ıder diller derūnında müdām
Murĝı çok bir telden örme āşiyāndur perçemün

13. ıder: -er

Gazel 102

Mısra: 3

Yapmak, etmek.

Aĝyāra luṭf u ‘āşık-ı zāra cefā ıder
Bir şūh-ı bī-vefā-yı sitemkāra ıasretüm

14. ıder: -er

Gazel 115

Mısra: 4

Etmek.

Keyfiyyet-i tāli‘ mi kuşūr-ı hükemā mı
Dil-ıaste ıder ğam beni her ğāh nedür bu

15. ıder: -er

Gazel 120

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Bir kerre eylesem ol gülūñ rüyına nigāh
Bī-çāre dil o demde ıder şad hezār āh

16. ıder: -er

Gazel 124

Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Dili sen leyle-i firkatde meyl-i h'âb ider şanma
Huşuş-ı 'aşkda Mecnûn'a gâlibdür o dîvâne

17. **ider:** -er
Gazel 124
Mısra: 10
Etmek, eylemek.

Hülâgüveş yıkar ol şâh-ı hüsnüm dilleri Hâmid
İder her lahza tahrib-i memâlik-hâne şâhâne

18. **ider:** -er
Gazel 125
Mısra: 2
Etmek, eylemek.

Hecr-i ruhuñla zâr iderüm tâ şehir gice
Mu'tâdidür hezâruñ ider nâleler gice

19. **ider:** --er
Gazel 141
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Raķîbi kūyına bilmem ki dîdebân mı kodı

20. **ider:** --er
Gazel 150
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Maţar degüldür ider girye hâlûme gerdün
Çomaz döneklügi elden o mâh-pâre daĥi

iderek:

1. **iderek:** -erek
Gazel 137
Mısra: 9
Etmek, eylemek.

Çün mihr iderek 'âlemi rüşen yine Hâmid
Ol serv-i revân câme-i dîbâ ile geçdi

iderlerse:

1. **iderlerse:** --er, --ler, --se
Kaside 2
Mısra: 43
Yapmak, etmek.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdur demidür

iderse:

1. **iderse:** --er, --se
Gazel 96
Mısra: 9
Etmek, eylemek.

Mes'ülûme müsâ'ade Hâmid iderse çarĥ
Bir şırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

idersün:

1. **idersün:** -er, -sün
Gazel 1
Mısra: 7
Yapmak, etmek eyleminin ikinci teklik şahıs almış
şekli.

Âftâbâsâ idersün gerçi sen 'arz- ı cemâl
Mâni '-i nezzâredür ammâ begüm hayret baña

ideyüm:

1. **ideyüm:** --eyüm
Gazel 79
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Ben cür'et-i niyâz ideyüm nâzenînüme
Sizler hemân kabûl-ı recâdan haber virün

idi:

1. **idi:**
Gazel 35
Mısra: 7
Idi.

Yâr-ı gâr-ı ğam-güsâr ü hem-dem idi bir zamân
Şimdicek bî-çâre gönlüm lîk bir âfetdedür

2. **idi:**
Gazel 55
Mısra: 2
İdi, ek fiil.

'Aşk yakdı cânım icâd olmadan 'âlem henüz
Sıneme dâĥ açdılar nâ-büd idi merhem henüz

3. **idi:**
Gazel 81
Mısra: 10
Ek fiil.

Senûñ gibi güzel evlâdı perveriş kılmış
Garaž mı idi ‘aceb Hâmidâ’ya ümm ü ebûñ

4. idi:

Gazel 97

Mısra: 7

Ek fiil.

Bu şeb mihmân idi kaşr-ı derûnumda hayâl-i yâr
Kuşûrum var ise ‘afv it diyü çok i’ tizâr itdüm

5. idi:

Gazel 114

Mısra: 1

Ek fiil.

Hâr ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı hâzân ile ne o kaldı ne bu

6. idi:

Gazel 138

Mısra: 6

Basit fiilleri birleşik fiil yapan çekim eki.

Ben de nûş eyler idüm bâdeyi sāğar sāğar
Neşve-bağış olsa idi şöhet-i nebbâr gibi

7. idi:

Gazel 140

Mısra: 1

İsimleri fiil yapan ek.

Bir zamân endişemüz ‘ârız-ı dil-dâr idi
Hâtırumuz bülbüli mâ’ il-i gülzâr idi

8. idi:

Gazel 140

Mısra: 2

İsimleri fiil yapan ek.

Bir zamân endişemüz ‘ârız-ı dil-dâr idi
Hâtırumuz bülbüli mâ’ il-i gülzâr idi

9. idi:

Gazel 140

Mısra: 4

İsimleri fiil yapan ek.

Keşret-i tedbîr ile oldu şifâ-yâbter
Pister-i gamda gönül hecr ile bîmâr idi

10. idi:

Gazel 140

Mısra: 6

İsimleri fiil yapan ek.

Zülfîn o gönce-femûñ hufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabâ mahrem-i esrâr idi

11. idi:

Gazel 140

Mısra: 8

Basit fiilleri birleşik fiil yapan çekim eki.

Her ne zamân bezmde mest-i mey-i nâz olup
Baña nigâh eylese yüregüm oynar idi

12. idi:

Gazel 140

Mısra: 10

İsimleri fiil yapan ek.

Hâşılı sevdâmuzı her şeb tahrîk iden
Çeşm-i fiten-cû ile zülf-i siyehkâr idi

13. idi:

Gazel 140

Mısra: 12

İsimleri fiil yapan ek.

Bir lebi şîrîne dil vâlih ü hayrân olup
Tîşe-zen-i sîne-i vâsi’-i kuhsâr idi

14. idi:

Gazel 140

Mısra: 14

İsimleri fiil yapan ek.

Hâmid-i âzâdenûñ var idi bir dil-beri
Gâyet ile şüh idi lîk sitemkâr idi

15. idi:

Gazel 140

Mısra: 14

İsimleri fiil yapan ek.

Hâmid-i âzâdenûñ var idi bir dil-beri
Gâyet ile şüh idi lîk sitemkâr idi

16. idi:

Gazel 150

Mısra: 11

Basit fiilleri birleşik fiil yapan çekim eki.

Gamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra dağî

17. **idi:**

Gazel 154

Mısra: 11

Basit fiilleri birleşik fiil yapan çekim eki.

Dīdeden Kays revān eyler idi hūn-ı sirişk
Tūtiyā gibi çeküp hāk-ı reh-i Leylā'yı

18. **idi:**

Kaside 1

Mısra: 5

Basit fiilleri birleşik fiil yapan çekim eki.

Eyleyüp taşdıķ peygamberlūğūñ dirler idi
‘Azm-i rāh itdükçe eşcār ile aħcār es-selām

idince:

1. **idince: -ince**

Gazel 100

Mısra: 9

Yapmak, etmek.

İdince ma‘ni-i ĩn nīz be-guzeredle ‘amel
Bir oldı şādi vū endūh yanımızda bizüm

idrāk iden:

1. **idrāk iden: -en**

Nazm 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Anlamak, algılamak.

Halkuñ idrāk iden ‘aybını ‘irfān ile
Setrdür lāyık u evlā aña dāmān ile

idrāk itmez:

1. **idrāk itmez: --mez**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Zerreves neydüğünü tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol gonce-dehen hāre ğarāz

2. **idrāk itmez:**

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlamak. II Akıl erdirmek.

O řabīb-i dil ü cān zerreves idrāk itmez
Derd-i bīmār-ı ğam-ı fırķate dārū nedür

idüm:

1. **idüm: -dü, -m**

Gazel 55

Mısra: 7

Ek eylem.

Bāde-i şır-efgen-i ‘aşķuñla ben ser-mest idüm
Neş‘edār-ı sāĝar-ı hestī degilken Cem henüz

2. **idüm: -+m**

Gazel 63

Mısra: 8

Ek fiil.

Dillemiş aĝyār berk-i gonceves la‘l-i lebin
Bilmez idüm nā-sezālār vākıf-ı esrār imiş

3. **idüm: -m**

Gazel 105

Mısra: 1

İdim, ek fiilin görülen geçmiş zaman birinci teklik şahıs çekimi.

Bün-i pāyında gice yatmış idüm ğirye-künān
Çatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revān

4. **idüm: -m**

Gazel 138

Mısra: 5

Ek fiilin görülen geçmiş zamanın birinci teklik şahıs zamiri çekimi.

Ben de nūş eyler idüm bādeyi sāĝar sāĝar
Neşve-baħş olsa idi şoħbet-i nebbār gibi

idüp:

1. **idüp: -üp**

Gazel 115

Mısra: 7

Etmek.

‘Uşşāk-ı belā-keşden idüp nefret ü i‘rāz
Aĝyāra begüm muttaşıl ĩbāh nedür bu

2. **idüp: -üp**

Gazel 136

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemâl
Baħr-ı hicrâna düşen 'âşıkâ seyr it dü şeşi

3. idüp:--üüp

Kaside 1

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Ehl-i küfrün rişte-i tākātlaruñ kat' eyledüñ
Tig-i cevherdār-ı dīni idüp iħrāc-ı niyām

4. idüp:--üüp

Nazm 2

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Fürü-nihāde-i akrān idüp 'ilimde beni
O ğayret ile derūnum mişāl-i nār itme

iğvā-yı rakıbe:

1. iğvā-yı rakıbe: +e

Gazel 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yolunu şaşmış rakip.

Tābi' olup efsūs ki iğvā-yı rakıbe
Bir file deġişdi beni ol şūh-ı cefākār

ihāta eyledi:

1. ihāta eyledi: -di

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kuşatmak, sarmak, içine almak.

Karārgāh-ı hať oldu 'izārī āhır-i kār
İhāta eyledi mihrî şehābı seyr eyle

iħrāc:

1. iħrāc:

Beyit 1

Mısra: 2

Dışarı atma, çıkarma.

Ey Mesīhā'yı zuhūra getüren Meryem'den
Eyle iħrāc dili çāh-ı 'amīk-ı ġamdan

iħrāc eyledüñ:

1. iħrāc eyledüñ: -dii, -ñ

Gazel 146

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dışarı atma, çıkarma.

Cennet-i küyuñdan iħrāc eyledüñ ben pür-ġamı
Bī-ġüneħ lāyık mı ġiryān eylemek bir ādemi

iħrāc iderüz:

1. iħrāc iderüz:

Gazel 16

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İhraç etme, dışarı atma, çıkarma.

Çekme ġam bir ġün olup baħr-ı şafā ġavvāsı
Hāmid iħrāc iderüz taşraya mercān-ı feraħ

iħrāc-ı hātır itmesem:

1. iħrāc-ı hātır itmesem: -+me, --se, -+m

Gazel 15

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir şeyin gönülden çıkması.

Fikr-i zülf ü gerdenüñ iħrāc-ı hātır itmesem
Hāmid ol endişeyi leyl ü nehār itmek de ġüç

iħrāc-ı niyām:

1. iħrāc-ı niyām:

Kaside 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uykudan uyandırma.

Ehl-i küfrün rişte-i tākātlaruñ kat' eyledüñ
Tig-i cevherdār-ı dīni idüp iħrāc-ı niyām

ihsān-ı digerse:

1. ihsān-ı digerse: -+se

Gazel 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Diğer iyilikleri.

Ta'ab çekme merāmuñ bendeñe ihsān-ı digerse
Göñül bir nīm-nigāh-ı luť ile memnūn olur cānā

ihsānuñ:

1. ihsānuñ: -+uñ

Gazel 152

Mısra: 7

İyilik etme. II Baġış, baġışlama (Sevgiliden gelen lütüf baġlamında).

Lebûn fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsānuñ
Esîr itdûn dili çün bir gam-ı pinhāna ey sâkî

ihţifâ:

1. ihţifâ:

Gazel 45

Mısra: 9

Gizlenmek, saklanmak.

Hâmid netice mücib-i 'izzetdür ihţifâ
Tahte's-serâda sîm nihân zer nihân olur

ihţimâm:

1. ihţimâm:

Gazel 70

Mısra: 5

Dikkat, özen.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihţimâm
Murğ-ı cânuñ eyler âhîr lâne-i tenden ferâğ

ihţirâk-ı ruhuña:

1. ihţirâk-ı ruhuña: -+uñ, -+a

Gazel 136

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ruhun tutuşup yanması.

İhtirâk-ı ruhuña bâ'is iken gülşende
Şeherî hâne-i dil-dârda gördüm güneşi

ihţirâz itsem:

1. ihţirâz itsem: -se, -m

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sakınma, çekinme. II Korkma.

'Aceb mi ihtirâz itsem zebân-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hâmid isti'âze mâr gördükçe

ihţiyâr itdürdi:

1. ihţiyâr itdürdi: -dür, -di

Gazel 135

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Düşündürmek.

Dilüñ eylerseñ istifsâr-ı bâdî-i cününından
Begüm sevdâ-yı zülfüñ ihtiyâr itdürdi hāmūnı

ihţiyâr itme:

1. ihţiyâr itme: -me

Kaside 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Katlanmak.

Şafâ için çü müneccim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdur demidür

ihţiyâruñla:

1. ihţiyâruñla: +uñ, +la

Gazel 34

Mısra: 9

Seçme, seçilme. II Tercih.

Eylemezseñ ihtiyâruñla sezâ-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrûlaruñ derdiyle âhîr pîr olur

ihyâ:

1. ihyâ:

Gazel 20

Mısra: 5

Taze can verircesine iyilik, lütfetme.

İtme a'dâmı helâkumla kerem kıl ihyâ
Benden ayrılma meded rûh-ı revânım Câvîd

iken:

1. iken:

Gazel 55

Mısra: 4

Ek fiilin zarf- fiil eki almış hali.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i maḥabbet başdılar
Bî-nişân ü nâm iken kırtās ile ḥâtem henüz

2. iken:

Gazel 57

Mısra: 9

Ek fiilin zarf- fiil eki almış hali.

Tüvân ne-yâver-i bād-ı şabâ iken ḳaddi
O naḥl-ı nâza varur kendimüzi bâr iderüz

3. iken:

Gazel 65

Mısra: 3

Ek fiilin zarf- fiil eki almış hali.

Yusufâsâ 'âzım-ı hāmūn iken itdi süḳûṭ
Eyle ya Rab göñlüm ol çâh-ı zenaḥdândan ḥalâş

4. iken:

Gazel 73

Mısra: 9

Iken zarf fiili II .. dığı zaman.

Sinem çü lālezār iken dāğhā ile
Hāmid de dirmiş ol kaçı yā 'aşk nişanı yok

5. iken:

Gazel 78

Mısra: 2

Ek fiilin zarf- fiil almış şekli.

Būs-ı destūn intizārıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bī-şabr iken aḥşama dek

6. iken:

Gazel 121

Mısra: 3

Ek fiilin zarf- fiil almış şekli.

Hezār bār ḥaṭab-ḥ'ār iken raḳīb-i ḥimār
Yine ol şūḥa varur irtikābı seyr eyle

7. iken:

Gazel 123

Mısra: 5

Ek fiilin zarf- fiil almış şekli.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben mağmūm iken her gāh
Yüri var bir taraftan sen de ey sâ'at ḥaber itme

8. iken:

Gazel 136

Mısra: 9

Ek fiilin zarf- fiil almış şekli.

İḥtirāk-ı ruḥuḥa bā'ış iken gülşende
Seherī ḥāne-i dil-dārda gördüm güneşi

9. iken:

Gazel 150

Mısra: 3

Ek fiilin zarf- fiil almış biçimi.

Cihān fiğānuma tāḳat ne-y-āver olmuş iken
'Acebdür itmedi te'sīr kalb-i yāre daḥi

iki:

1. iki:

Gazel 33

Mısra: 2

İki, sayı sıfatı.

O dil-ārā reviş-i bā'is-i yā hū nedür
Ya iki kavs-ı ḳazā nāmına ebrū nedür

2. iki:

Gazel 36

Mısra: 6

İki, sayı sıfatı.

Be-cā her 'uzvı o āhū-yı deşt-i nāzuñ līk
Ḳarārūm aldı iki dīde-i mūkahḥali var

3. iki:

Gazel 45

Mısra: 8

İki, sayı sıfatı.

Güyā ki lānesinde dü-āhū ḳarār ider
Der-zīr-i pīle ol iki gözler nihān olur

4. iki:

Gazel 50

Mısra: 5

İki, birden sonra gelen sayı.

Bir iki üç daḳīka benümle yürise yār
Şevḳ-ı dil-i şikestem o sâ'at füzūn olur

5. iki:

Gazel 118

Mısra: 2

İki, sayı sıfatı.

Dostlar derd-i dü-çeşm-i yār elinden āh āh
'Acizüm her dem iki bīmār elinden āh āh

6. iki:

Gazel 119

Mısra: 10

İki, sayı sıfatı.

Vücūd-ı Hāmid'i hep pāre pāre itmelidür
Şabā açup ol iki gül-'izārı söyletme

7. iki:

Gazel 136

Mısra: 12

İki, sayı sıfatı.

Buḥa tāb-āveri-i sīne ne mümkün Hāmid
Müjeler tūr-i belā kavs-ı ḳazā iki kaçı

8. iki:

Gazel 139

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

Nūr-ı ‘aynum ol iki çeşm-i kebūduñ gamıdur
Eyleyen tā-be-seher her şeb-i bī-dār beni

9. iki:

Gazel 148

Mısra: 4

İki, sayı sıfatı.

İltifātuñ görüp ağıyāra dü-ebrūsiyla
Gūyiyā sīneme birden iki hañçer düşdi

10. iki:

Kıt'a 2

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

Şānī'-i dehrūñ iki sā'atidür
Birin aḥşam kırar birini şehir

11. iki:

Kıt'a 3

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

İki mir'atıdur zen-i dehrūñ
Birin aḥşam aşar birini şehir

12. iki:

Kıt'a 4

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

İki altūındur zen-i dehrūñ
Birin aḥşam taḳar birini şehir

13. iki:

Kıt'a 5

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

İki dervīş-i sūḥte-dildür
Biri aḥşam döner birisi şehir

14. iki:

Gazel 14

Mısra: 1

İki kere.

Tevbeler itdüm ise cürm ü ḥaṭā bir iki üç
Yeter ey şūḥ yeter cevr ü cefā bir iki üç

15. iki:

Gazel 14

Mısra: 2

İki kere.

Tevbeler itdüm ise cürm ü ḥaṭā bir iki üç
Yeter ey şūḥ yeter cevr ü cefā bir iki üç

16. iki:

Gazel 14

Mısra: 4

İki kere.

Dergehūñde dil ü cān bir de bu bendeñ kāfī
Sıklet-i ğayra ne ḥācet nūdemā bir iki üç

17. iki:

Gazel 14

Mısra: 6

İki tane.

Nāle vü āh ile zār eylemede hecrūñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehā bir iki üç

18. iki:

Gazel 14

Mısra: 8

İki tane.

Fırqat ü cevr ü sitem cānuma geçdi sākī
Cām şun baña be-ḳavl-i ḥükemā bir iki üç

19. iki:

Gazel 14

Mısra: 10

İki tane.

Böyle bir bezm görilmiş mi ‘aceb k’anda ola
Yār ü ‘āşık ḳadeḥ-i neşve-fezā bir iki üç

20. iki:

Gazel 14

Mısra: 12

İki tane.

‘Aşḳuma oldu bu eşyā-yı şelāşe bādī
Çeşm ü ḥāl-i siyeh ü zūlf-i dü-tā bir iki üç

21. iki:

Gazel 14

Mısra: 14

İki tane.

Olsa lâyıķ bu nev-ıcâdıña pey-rev Hâmid
Mîr Nâşid gibi pâkîze-edâ bir iki üç

iki yar:

1. **iki yar:**

Gazel 139

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İki parçaya ayırmak.

Senden ey ğamzesi hûn-h'âr cüdâ olmaz dil
Tîğ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

ikisi:

1. **ikisi: +si**

Gazel 17

Mısra: 3

İki tanesi.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midâd
Lâyık-ı tahtır-i defterdür o zülf ü hâl ü ruh

İklîm-i dil-i hâmid'i:

1. **İklîm-i dil-i hâmid'i: +i**

Gazel 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hamid'in gönül ülkesi.

İklîm-i dil-i Hâmid'i yek-hamlede 'aşkuñ
Ferzâne-reviş zûr ile zabt eyledi ey yâr

İksîre:

1. **İksîre: +e**

Gazel 46

Mısra: 6

Te'sirli, yarar şurup. II Biricik şîfa, en te' sirli sebep.

Ol mehûñ ey dil ğubâr-ı pâyûñ eylersin taleb
Lâyık ol İksîre ammâ çeşm-i giryânuñ mı var

İktibâs ider:

1. **İktibâs ider: -er**

Gazel 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ödünç almak.

Hûbân senûñle leyl ü nehâr istinâs ider
Hurşidden kamer belî nûr İktibâs ider

'ilâcı:

1. **'ilâcı: +ı**

Gazel 113

Mısra: 5

Dermân, çâre, ilâç. II. Sevgili.

'İlâcı derd-i hicrânûñ vişâl-i yâr imiş ancak
Dil-i bîmâruma şâfi cevâb aldum eñbbâdan

ilâhî:

1. **ilâhî:**

Gazel 76

Mısra: 9

Ey Allah'ım!

Seyl-i qahrûñ ile hedm eyle İlâhî yarûñ
Mâni'-i 'azm oluyor kûyına dîvâr-ı firâķ

2. **ilâhî:**

Gazel 123

Mısra: 8

Ey Allah'ım!

Ġüşâd itdükce kavş-i sa'yden âmâc-ı maksûda
İlâhî nâvek-i âh-ı dilüm nâ-kâr-ger itme

3. **ilâhî:**

Kaside 2

Mısra: 52

Ey Allah'ım.

Vücûd-ı mekremet-âlûdını elemelerden
İlâhî hıfz u hırâset zamânıdır demidür

4. **ilâhi:**

Nazm 2

Mısra: 1

Ey Allah'ım!

Beni İlâhi cehâletle şermsâr itme
Kitâb-hâne-i 'irfân içinde h'âr itme

[ile]:

1. **[ile]:**

Gazel 36

Mısra: 3

İle bağlacı.

Hudâ tecelli [ile] eylesün mücâzâtuñ
Ne âhîri bulunur fikrümûñ ne evveli var

ile:

1. **ile:**

Gazel 6

Mısra: 9

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

O bâde-i nâz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Câm-ı dili kılsa şikest bî-çâreden çıkmaz şadâ

2. ile:

Gazel 2

Mısra: 9

İle bağlacı.

Peyğâm-ı yâr ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre şabâ

3. ile:

Gazel 21

Mısra: 10

Aracılığıyla, vasıtasıyla.

İklîm-i dil-i Hâmid'i yek-hamlede 'aşkuñ
Ferzâne-reviş zür ile zabt eyledi ey yâr

4. ile:

Gazel 1

Mısra: 4

Birlikte.

İmtizâc-ı âteş ü kibrît ger kâbil ise
Eylemek nâ-ehl ile mümkündür ünsiyyet baña

5. ile:

Gazel 4

Mısra: 4

İle bağlacı.

Ta'ab çekme merâmuñ bendeñe ihsân-ı digerse
Göñül bir nîm-nigâh-ı lutf ile memnûn olur cânâ

6. ile:

Gazel 10

Mısra: 9

İle bağlacı.

Hışm ile olma şâhum tîg-i nigh keşide
İtme dil-i nizârum gel pâre pâre rahm it

7. ile:

Gazel 11

Mısra: 1

İle bağlacı.

Cevr ile gönlüm yıkan cânân elinden el-ğıyâş
Hâneler vîrân iden sultân elinden el-ğıyâş

8. ile:

Gazel 13

Mısra: 5

İle edatı.

Ser-mest olan şarâb-ı leb-i la'l-i yâr ile
Meyyâl-i nûş-ı bâde-i gül-gün olur mı hîç

9. ile:

Gazel 14

Mısra: 5

İle bağlacı.

Nâle vü âh ile zâr eylemede hecrûñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehâ bir iki üç

10. ile:

Gazel 21

Mısra: 4

İle bağlacı.

Her bâziyi kul itmiş 'adû bûs-ı lebiyle
Gör kâfiri rûh-ı dil-i bîmâr ile oynar

11. ile:

Gazel 26

Mısra: 1

Bağlama edatı.

Baña vişâl ile her kim ki bir peyâm virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nizâm virür

12. ile:

Gazel 26

Mısra: 3

İle bağlacı.

O şûh cânım alur dest-i cevri ile gûyâ
Ne dem ki hânde-künân ellere selâm virür

13. ile:

Gazel 27

Mısra: 5

İle bağlacı.

Ne zamân eylesem ağıyâr ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

14. ile:

Gazel 32

Mısra: 4

İle bağlacı.

Çeşm-i 'ibretle nigāh it ki Hākīm-i muṭlak
Kuvvet ü za'f ile insānı küçüldür büyüdür

15. ile:

Gazel 32

Mısra: 7

İle bağlacı.

Kef-i şābūn ile hāmmāmda yapar şanma hābāb
O perī sihr ile pistānı küçüldür büyüdür

16. ile:

Gazel 33

Mısra: 3

İle bağlacı.

Dürr ü yākūt ile maşnū' -ı yed-i kudret olan
Fem-i cānāne mey ol hokka-i dil-cū nedür

17. ile:

Gazel 34

Mısra: 1

İle bağlacı.

Şāf-diller zerreveş renciş ile tekdır olur
Āb-ı pāke düşse ger bir kaṭre hūn tağyır olur

18. ile:

Gazel 36

Mısra: 2

İle bağlacı.

Kitāb-ı 'aşkuñ efendi hezār mücmeli var
Şürūhı ile bu dil-sūhṭede mufaşşalı var

19. ile:

Gazel 38

Mısra: 3

İle bağlacı.

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fīkr-i ruḥsāruñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

20. ile:

Gazel 40

Mısra: 7

İle bağlacı.

Sürülmez gāvşeng-i sa'y ile kūy-ı dil-ārādan
Raḳīb-i gāv-sīret n'eyleyüm dostlar nejendüm var

21. ile:

Gazel 41

Mısra: 6

İle bağlacı.

Nezd-i merdān-ı hākīkat-bīnde yek-sāndur
Ehl-i fakr-ı jendedārān ile dībā-pūşlar

22. ile:

Gazel 43

Mısra: 7

İle bağlacı.

Çerāğ-ı 'aşk ile ol tıfl-ı endek-sāle-i bī-fīkr
Serā-yı hātır-ı vīrānuma āteş-zen olmışdur

23. ile:

Gazel 50

Mısra: 12

İle, bağlama edatı.

Bā'is seḥāya hestī-i māl-ı kesīrdür
Nīstī-i sīm ü zer ile hıssat füzūn olur

24. ile:

Gazel 51

Mısra: 5

İle, birlikte.

Gice bī-dār olup ağyār ile der-bezm-i şarāb
Şubḥdan şāma dek ol māh-liḳā ḥ'ābdadur

25. ile:

Gazel 51

Mısra: 9

İle, birlikte.

Bir zamān Hāmid ile baḥş-i lebūñ eyler idük
Yine ey gönca-dehen baḥşimüz ol bābdadur

26. ile:

Gazel 53

Mısra: 10

İle bağlacı.

Ne ḥāşiyet var o şūḥuñ ruḥında ey Hāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i 'āşıkān açılır

27. ile:

Gazel 54

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ruḥ-ı āl ü siyeh zülfüñ ile hem-reng ü hem-büdur
Gül ü sünbül tehī mī zīver- i destârdur sensiz

28. ile:

Gazel 55

Mısra: 4

İle bağlacı.

Sīne-i bī-kīneme mühr-i maḥabbet başdılar
Bī-niṣān ü nām iken kırtās ile ḥātem henüz

29. ile:

Gazel 57

Mısra: 1

İle bağlacı.

Hevā-yı ḥaṭṭ-ı 'izār ile āh u zār iderüz
Müdām eser şavurur dehri pür-ğubār iderüz

30. ile:

Gazel 57

Mısra: 11

İle bağlacı.

Uşul ile boşanur Ḥamidā dil-i şeydā
Ne dem ki beste-i zencir-i zülf-i yār iderüz

31. ile:

Gazel 59

Mısra: 1

İle.

Renciş-i ḥāṭır-ı a'dā ile memnūn degülüz
Öyle sevdā-yı mükāfāta düşer dūn degülüz

32. ile:

Gazel 59

Mısra: 3

İle.

Mümtezidür emeli luṭfi ile dil-dāruñ
Şād ü ḥurremde degülsek bile maḥzūn degülüz

33. ile:

Gazel 60

Mısra: 7

İle.

Buldı zuhūr ḥaṭṭ ile mihr-i ruḥı zevāl
Şām itdi şubḥımız yine baḥt-ı siyāhımız

34. ile:

Gazel 62

Mısra: 3

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Ben de yansam n'ola nār-ı ğam-i ruḥsāruñ ile
Cismini her şeb ider süzişe pervâne heves

35. ile:

Gazel 62

Mısra: 9

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

Bā'is-i rahmet olur fikri ile ey Ḥamid
Eyledük biz de nesak üzere bu dīvāne heves

36. ile:

Gazel 70

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ḥaṭ-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n'ola mū-çin ile
Bāğbān itmez temiz-i ḥuṣb-i gülşenden ferāğ

37. ile:

Gazel 72

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ḥaṣre dek keyf ile sākī yaturum mest ü ḥarāb
Bir içim bāde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

38. ile:

Gazel 72

Mısra: 9

İle bağlacı.

Ḳameri sihr ile ḥaps itmege beñzer ğara
Almak āğuşa seni bir gice der-zir-i liḥāf

39. ile:

Gazel 73

Mısra: 9

İle bağlacı.

Sīnem çü lālezār iken dāğhā ile
Ḥamid de dirmiş ol kaşı yā 'aşk nişanı yok

40. ile:

Gazel 75

Mısra: 11

İle bağlacı.

Seyf-i zer-kaḳḳa-i ebrûsı ile ey Ḥāmid
Ḥaṭırum olmaya mecrûḥ benüm bir dem yok

41. ile:

Gazel 76

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik,
araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya
yarayan bir söz.*

Seyl-i ḳaḥruñ ile hedm eyle İläḥî yarüñ
Māni' -i 'azm oluyor kūyına dīvār-ı fīrāk

42. ile:

Gazel 79

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik,
araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya
yarayan bir söz.*

Ağyār ile giderse çemenzāra Ḥāmid'e
Ol serv-i bağ-ı ḥüsn ü edādan ḥaber virüñ

43. ile:

Gazel 81

Mısra: 6

İle edatı.

Neşāt-ı ehl-i dile māni' olmayanlardur
Şafā ile geçürenler felekde rüz ü şebüñ

44. ile:

Gazel 82

Mısra: 9

İle bağlacı.

Ey şeh-i mülk-i behā emr ile virsünler emān
Ḥāmidüñ aldı dilüñ bunca zamāndur gözlerüñ

45. ile:

Gazel 83

Mısra: 7

İle bağlacı.

Bu zībā 'ārız u bu kākül-i zer-tār ile cānā
Felekde āftāb-ı 'ālem-ārāya müşebbeḥsüñ

46. ile:

Gazel 85

Mısra: 3

İle bağlacı.

Seng-i girān-ı vaz'-ı bed-i nā-pesend ile
Mir'āt-ı şāf-ı dil-şiken-i ādem olma gel

47. ile:

Gazel 87

Mısra: 7

Birlikte, beraber.

Tüvānda mür ile yeksānsın nezd-i İläḥî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendüñ Süleymān bil

48. ile:

Gazel 89

Mısra: 2

İle bağlacı.

Her dem endiçe-zen-i çeşm-i siyehkār olurum
Ḥavfım oldur ki ol efkār ile bīmār olurum

49. ile:

Gazel 89

Mısra: 8

İle bağlacı.

Her şeb tā-be-seḥer-i hecirüñ biñ kerre
Ḥābdan āh-ı cihān-süz ile bī-dār olurum

50. ile:

Gazel 90

Mısra: 3

İle bağlacı.

Periṣān eyleyen efkār-ı dūr-ā-dūr ile gönüm
Ġam-ı devrān mı fīkr-i kākül-i cānān mıdır bilmem

51. ile:

Gazel 91

Mısra: 3

İle bağlacı.

Helāk oldum ġam-ı hecrüñ ile inşāf it inşāf it
Derünuñda senüñ āḡār-ı şefkāt yok mı sultānum

52. ile:

Gazel 92

Mısra: 3

İle bağlacı.

Periṣeşüm bir iki da'vet ile zāhir olup
Hemān ki meclisüme geldi taze cān buldum

53. ile:

Gazel 92

Mısra: 5
İle bağlacı.

Akardı kuyına eşküm hayāl-i zülfi ile
Varup o karaları bahr-ı bî-kerân buldum

54. ile:
Gazel 94
Mısra: 2
İle bağlacı.

Öyle bir zülfi mu'anbersuñ begüm
'İtr ile güyâ mu'aṭṭarsuñ begüm

55. ile:
Gazel 96
Mısra: 7
İle bağlacı.

Olsam gerek irâdem ile mübtelâ-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil için aḥker isterüm

56. ile:
Gazel 98
Mısra: 7
İle bağlacı.

Bir gün olur yeşillenür 'avn-ı Hudâ ile
Rûy-ı zemîn-i kâm-ı diluñ eşk-bâriyum

57. ile:
Gazel 99
Mısra: 1
İle bağlacı.

Dil ğam-ı 'arız-ı âluñ ile hûn oldu tamâm
Düşdi ser-pençe-i müjgâna zebûn oldu tamâm

58. ile:
Gazel 107
Mısra: 9
İle bağlacı.

Miyân-ı lücce-i ğamdan şinâ ile Hâmid
Hezâr şükr ola Hakk'a kenâra geldüm ben

59. ile:
Gazel 108
Mısra: 11
İle bağlacı.

Benüm keyfiyyetüm yâr ile Hâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

60. ile:
Gazel 110
Mısra: 9
İle bağlacı.

Eş'âr-ı 'aşra nisbet ile nazmı Hâmid'üñ
Mümtâzdur o meretebe ki zer ḥadidden

61. ile:
Gazel 111
Mısra: 6
İle bağlacı.

Gönder hayâlûñi dil-i vîrân geşteme
Ma'mûr olur kudûmı ile ḳonsa ḥâna Hân

62. ile:
Gazel 111
Mısra: 7
İle bağlacı.

Şad-pâre oldu reşk ile bulmuş diyü gönül
Gîsû-yı dil-rübâya takarrubla şâne şân

63. ile:
Gazel 112
Mısra: 1
İle bağlacı.

Tahrîk ile müjgânuñi dūr itmede çeşmüñ
Ḳaşd itmege neşter mi bilürsüñ cigerümden

64. ile:
Gazel 112
Mısra: 7
İle bağlacı.

Bu mısra' ile fâhr iderüm kaddini görsem
Bir serv yetişdi eger-i çeşm-i terümünden

65. ile:
Gazel 114
Mısra: 1
İle bağlacı.

Hâr ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı ḥazân ile ne o ḳaldı ne bu

66. ile:
Gazel 114
Mısra: 2
İle bağlacı.

Hār ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı hāzān ile ne o kaldı ne bu

67. ile:

Gazel 119

Mısra: 3

İle bağlacı.

Bir āh ile bu nüh eflāki muhtarık eyler
Dil-i fütāde-i āteş-nisānı söyletme

68. ile:

Gazel 120

Mısra: 7

İle bağlacı.

Hem-bezm imiş rakīb ile ol māh dün gice
Sine güşāde sāgar-ı mey elde kec-külāh

69. ile:

Gazel 122

Mısra: 9

İle bağlacı.

Rūzgār ile mahv olur şāyed
Şimdilik bir gubār var dilde

70. ile:

Gazel 127

Mısra: 11

İle bağlacı.

Metā'-ı vaşlın ahza cān ile 'azm eylerüm Hāmid
Dem-i germiyyet-i bāzār olup dükkān açıldukça

71. ile:

Gazel 128

Mısra: 3

İle bağlacı.

Ma'rifet takrîr ile nā-kābil-i idrākdür
Bā'is-i tahşîl-i gün-ā-gün-ı şan'atdur nigāh

72. ile:

Gazel 129

Mısra: 6

İle bağlacı.

Yūsuf-ı Mısr-ı behāsiñ saña nā-zībendedür
Gezmek ey cān-ı 'azîzüm sük ile bāzārda

73. ile:

Gazel 135

Mısra: 4

İle bağlacı.

Yine derd-i firākuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fās-ı vārünü

74. ile:

Gazel 137

Mısra: 2

İle bağlacı.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
'Ömrüm benüm eyvāh ki hulyā ile geçdi

75. ile:

Gazel 140

Mısra: 10

Bağlama edatı.

Hāşılı sevdāmuzı her şeb tahrîk iden
Çeşm-i fiten-cū ile zülf-i siyehkār idi

76. ile:

Gazel 140

Mısra: 14

İle bağlacı.

Hāmid-i āzādenüñ var idi bir dil-beri
Gāyet ile şüh idi lîk sitemkār idi

77. ile:

Gazel 151

Mısra: 1

Bağlama edatı, ile, birlikte.

Görsem ne zamān şād olurum gayr ile yārı
Herkes koparur gınceleri olmasa hārı

78. ile:

Tahmis 1

Mısra: 12

İle, bağlama edatı.

Hāk karīn eylemesün 'arızına çeşm-i bedi
Reng ü bû ile güli koydı hacāletde hadi

79. ile:

Kıt'a 7

Mısra: 4

İle, bağlama edatı.

Tābe-i hicrānda ben olayum tefide tek
Ol elā gözler sirişk ile dem-ā-dem tılsun

80. ile:

Beyit 3

Mısra: 1

İle, bağlama edatı.

Gīsūlaruñ hayālī ile fıkır-i gerdenüñ
Şām ü şeh̄er çıkar mı dil ü dīdeden senüñ

81. ile:

Gazel 85

Mısra: 9

İle bağlacı. II Beraber.

Hāmid gibi bir āfet ile ūlfet eyleyüp
Ey dil esīr-i kākūl-i ḥam-der-ḥam olma gel

82. ile:

Gazel 137

Mısra: 1

İle bağlacı.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
‘Ömrüm benüm eyvāh ki ḥulyā ile geçdi

83. ile:

Gazel 137

Mısra: 4

İle bağlacı.

Zinhār gönül ‘aşka heves eyleme zīrā
Her sâ’ati Kays’uñ ḡam-ı Leylā ile geçdi

84. ile:

Gazel 137

Mısra: 6

İle bağlacı.

Ol tıfl-ı nev-āmūz-ı debistān-ı leṭāfet
Ta’līm-i cefāyı dile lā lā ile geçdi

85. ile:

Gazel 137

Mısra: 8

İle bağlacı.

Zaḥm-ı müjeñi çekmege bā’is̄ kaşuñ oldı
Ol tır-i dil ü cāna begüm yā ile geçdi

86. ile:

Gazel 137

Mısra: 10

İle bağlacı.

Çün mihr iderek ‘ālemi rüşen yine Hāmid
Ol serv-i revān cāme-i dībā ile geçdi

87. ile:

Gazel 139

Mısra: 2

İle bağlacı.

Ser-be-bālīn-i elem görmesün aḡyār beni
İtme ey rûḥ-ı revān hecr ile bīmār beni

88. ile:

Gazel 139

Mısra: 5

İle bağlacı.

Ḥasret-i ḡaddūñ ile bağda zār itdükçe
Murglar nūşa gelür zann idüp enhār beni

89. ile:

Gazel 139

Mısra: 8

İle bağlacı.

Senden ey ḡamzesi ḥūn-ḥ’ār cüdā olmaz dil
Tığ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

90. ile:

Gazel 139

Mısra: 10

İle bağlacı.

Hadden efzūn ise de cürmüm eger ‘afv itsün
Şeh̄eri yāre niyāz ile şabā var beni

91. ile:

Gazel 140

Mısra: 3

İle bağlacı.

Keşret-i tedbīr ile oldı şifā-yābter
Pister-i ḡamda gönül hecr ile bīmār idi

92. ile:

Gazel 140

Mısra: 4

İle bağlacı.

Keşret-i tedbīr ile oldı şifā-yābter
Pister-i ḡamda gönül hecr ile bīmār idi

93. ile:

Gazel 141

Mısra: 3

İle bağlacı.

O servüñ ârzu-yı bûs-ı hâk-ı pâyı ile
Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı kodı

94. ile:

Gazel 144

Mısra: 7

İle bağlacı.

Sen bir meh-i sipihr-i behâsın ki reşk ile
Mihrüñ derûnı yandı görünce cemâlünü

95. ile:

Gazel 146

Mısra: 8

İle bağlacı.

Vaşf -ı tîğ-i ebruvânuñ yazmadan maqtûl olup
Hâmemüñ sevdâ ile maḥlûṭ akar dâ'im demi

96. ile:

Gazel 147

Mısra: 11

İle bağlacı.

Bir kaşı yâ ḥadeng-i ḡam-ı cân-sitân ile
Kıldı delik delik dil-i zârum elek gibi

97. ile:

Gazel 147

Mısra: 19

İle bağlacı.

'Uşşâk-ı dîgerân ile Hâmid var ol 'ayâr
Sûr seng-i kûyına ruḥ-ı zerdüñ meḥekk gibi

98. ile:

Gazel 154

Mısra: 3

İle bağlacı.

Keşret-i meşk ile çekdüm ḡam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyi

99. ile:

Gazel 155

Mısra: 8

İle bağlacı.

Cem' ola eṭrâfuma pervâneḡân
Ol kadar 'aşkuñ ile yandur beni

100. ile:

Kaside 1

Mısra: 6

İle bağlacı.

Eyleyüp taşdıḡ peyḡamberlüḡüñ dirler idi
'Azm-i râh itdükçe eşcâr ile aḥcâr es-selâm

101. ile:

Kaside 2

Mısra: 5

İle bağlacı.

Ġubâr ü gerdüñi cârüb-ı sa'y ile pāk it
Vülûc-ı şâh-ı beşâret zamânıdur demidür

102. ile:

Kaside 2

Mısra: 7

İle bağlacı.

Pür eyle sāḡarî şahbâ-yı nâb-ı şâd ile
Ki inṭifâ-yı ḡarâret zamânıdur demidür

103. ile:

Kaside 2

Mısra: 10

İle bağlacı.

Tedârik ü nesâḡ-ı bezmde ḡuşûr itme
Bu demler 'ayş ile 'işret zamânıdur demidür

104. ile:

Kaside 2

Mısra: 28

İle bağlacı.

Maḡall-i şemse-i kapuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zînet zamânıdur demidür

105. ile:

Kaside 2

Mısra: 29

İle bağlacı.

Aña nemâriḡ-ı zer-târ ü pûd-ı nevler ile
Döşense ḡasr-ı sa'adet zamânıdur demidür

106. ile:

Kaside 2

Mısra: 31

İle bağlacı.

Meh ile mihre virûn bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hıdmet zamânıdur demidür

107. **ile:**

Tahmis 1

Mısra: 3

İle bağlacı.

Lâyık-ı pūşîş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o qad serv-i dil-ārâ mı degül

108. **ile:**

Tahmis 1

Mısra: 22

İle bağlacı.

Hâmidāsâ vaţanın terk idüp ey serv-i hırâm
‘Aşk ile oldı anuñ hâl ü dil-i zârı tamâm

109. **ile:**

Tarih 1

Mısra: 26

İle bağlacı.

Recâ idüp şeh-i rûh-ı cihân ‘Abdü’l-Hamîd Hân’a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ‘îf zam

110. **ile:**

Tarih 1

Mısra: 23

İle bağlacı.

Ki ez-cümle Hâzîne ile Kılâr u Seferliye
Ağayan-ı Gâlatayla teberdârâna yek-ser hem

111. **ile:**

Tarih 1

Mısra: 38

İle bağlacı.

Çıkup hep sâha-i nazma didüñ târîh-i ra‘nâsuñ
Du‘â ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

112. **ile:**

Nazm 2

Mısra: 4

İle bağlacı.

Fürû-nihâde-i akrân idüp ‘ilimde beni
O ğayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

113. **ile:**

Nazm 4

Mısra: 1

İle bağlacı.

Halkuñ idrâk iden ‘aybını ‘irfân ile
Setrdür lâyıq u evlâ aña dâmân ile

114. **ile:**

Nazm 4

Mısra: 2

İle bağlacı.

Halkuñ idrâk iden ‘aybını ‘irfân ile
Setrdür lâyıq u evlâ aña dâmân ile

115. **ile:**

Nazm 4

Mısra: 4

İle bağlacı.

Dil-i şeydâ gice her harfde bir âh çeküp
Karalar kâkülüñ evşâfını dîvân ile

116. **ile:**

Gazel 32

Mısra: 8

İle bağlacı.

Kef-i şâbün ile hammâmda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

117. **ile:**

Gazel 20

Mısra: 11

İle bağlacı.

Âteş-i ‘aşkı ile sen de bir âyîne ruhuñ
Bilürüm sūhtesūñ tūti-zebānum Cavid

118. **ile:**

Gazel 26

Mısra: 10

İle bağlacı.

Hemîşe bāğ-ı cemâli ol âfetüñ Hâmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fâm virür

119. **ile:**

Gazel 27

Mısra: 8

İle. II Birlikte.

Olsa ‘âşıkla n’ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem’-i fûrûzân bir olur

'ilimde:

1. 'ilimde: +de

Nazm 2

Mısra: 3

Bilme, biliş; bir şeyin doğrusunu bilme. II Okuyarak öğrenilen bilgi, nazari bilgi.

Fürü-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O gayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

ilkâya:

1. ilkâya: +y, +a

Gazel 101

Mısra: 2

Bir kusuru başkasına yükleme.

Mağarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönüm
Mağal yok ibreyi ilkâya şan bâzârdur gönüm

illâ:

1. illâ:

Gazel 41

Mısra: 8

Özellikle, mutlaka.

Herkese bir günedür feyz-i tecelli-i Hudâ
Olmaz eşcâr-ı digerden tîr illâ gûşlar

'illet-i devvârdur:

1. 'illet-i devvârdur: +dur

Gazel 54

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(Başın üzerinde) dönen illet, hastalık.

Eṭıbbâ-yı zemâne ser-te-ser tedbîrine 'âciz
Felekler başum üzre 'illet-i devvârdur sensiz

'illet-i hecrûn:

1. 'illet-i hecrûn: +uñ

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık illeti.

'İllet-i hecrûn devâsından peyâm aldum hele
Zîb-i âgûş eylemekmiş derde dermânım seni

iltifât:

1. iltifât:

Gazel 66

Mısra: 3

Teveccüh, ilgi, güler yüz II Sevgiliden gelen lütuf.

İltifât eylemeden böyle begüm ağıyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i gam-ı'âra gârağ

2. iltifât:

Gazel 68

Mısra: 5

Teveccüh, ilgi, güler yüz II Sevgiliden gelen lütuf.

İltifât it 'aşıkâ 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâziden gelür zîrâ begüm mihmâna hâz

3. iltifât:

Gazel 91

Mısra: 7

Teveccüh, ilgi, güler yüz (Sevgiliden gelen lütuf bağlamında).

Olup hüsnuñe mağrûr iltifât itmezsuñ 'uşşâka
Senüñ gibi cihânda hiç bir âfet yok mı sulṭānum

iltifâtun:

1. iltifâtun: +uñ

Gazel 148

Mısra: 3

Yüzünü çevirip bakma. II Hatır sorma, gönül alma.

İltifâtun görüp ağıyâra dü-ebrüsüyla
Güyyâ sîneme birden iki hançer düşdi

iltimâs ider:

1. iltimâs ider: -er

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kayırmak.

Dil büse-ı'âh-ı gerdem-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şâhî-i dehr iltimâs ider

imâta:

1. imâta:

Kaside 2

Mısra: 3

Uzaklaştırma, uzaklaştırılma.

Türâb ü seng-i gamı kıl imâta sîneñden
Ḳudüm-ı şâdiye hürmet zamânıdır demidür

imîs:

1. imiş:

Gazel 63

Mısra: 1

Ek fiil.

Söylenürdi bir zamân kûyında sârık var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-‘âr imiş

2. imiş:

Gazel 63

Mısra: 2

Ek fiil.

Söylenürdi bir zamân kûyında sârık var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-‘âr imiş

3. imiş:

Gazel 63

Mısra: 4

Ek fiil.

İtmez oldu külbe-i ahzânımı rûşen o mâh
Böyle rû-gerdân iden bizden anı ağıyar imiş

4. imiş:

Gazel 63

Mısra: 6

Ek fiil.

Bir haţ-âver şûh seyr itdüm zamânıyla veli
Büyü ‘âlem-gîr bir ra‘nâ gül-i bî-hâr imiş

5. imiş:

Gazel 63

Mısra: 8

Ek fiil.

Dillemiş ağıyar berk-i gonceveş la‘l-i lebin
Bilmez idüm nâ-sezâlar vâkıf-ı esrâr imiş

6. imiş:

Gazel 63

Mısra: 10

Ek fiil.

Ben şanurdum gâhi meyl-i h‘âb ider kûyında dil
Fikr-i zülfîyle meger şeb-tâ-seher bî-dâr imiş

7. imiş:

Gazel 63

Mısra: 12

Ek fiil.

Hâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sîneyi
Kaşd iden ammâ ki câna gamze-i hûn-h‘âr imiş

8. imiş:

Gazel 74

Mısra: 5

Ek fiil.

Müntic-i züll ü rezâlet imiş eyvâh eyvâh
Nice dem büse-zen-i küşe-i dâmân olduḡ

9. imiş:

Gazel 81

Mısra: 4

Ek fiil.

Nikât ü ma‘ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fâ‘ide tûtalum Enverî imiş laḡabuñ

10. imiş:

Gazel 113

Mısra: 5

İmiş, ek fiil.

‘Îlâci derd-i hicrânıñ vişâl-i yâr imiş ancak
Dil-i bîmâruma şâfi cevâb aldum etibbâdan

11. imiş:

Gazel 120

Mısra: 7

Ek fiil.

Hem-bezm imiş raḡîb ile ol mâh dün gice
Sîne güşâde sâḡar-ı mey elde kec-külâh

12. imiş:

Gazel 124

Mısra: 3

Ek fiil.

Saḡa ben zârı gamz eyler imiş dâ‘im raḡîb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeyṭâna

imtinânından:

1. imtinânından: +ı, +n, +dan

Gazel 108

Mısra: 8

İyiliḡi başa kakma.

Temâşâ-yı cemâlin giceler terk itdüm ol mâhuñ
Ḥalâş olmak için çarḡ-ı berînüñ imtinânından

imtizâc-ı âteş ü kibrît:

1. **imtizâc-ı âteş ü kibrîr:**

Gazel 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ateş ve kibritin birbiriyle uyuşması, zıt unsurların bir araya gelmesi. II Sevgili ile âşığın bir araya gelmesi.

İmtizâc-ı âteş ü kibrîr ger kâbil ise
Eylemek nâ-ehl ile mümkündür ünsiyyet baña

imtizâc-ı şürekâ:

1. **imtizâc-ı şürekâ:**

Gazel 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ortak nokta, uygunluk.

İmtizâc-ı şürekâ çünki mahabbetde muhâl
Ya 'adûdan ya begüm Hâmid-i şeydâdan geç

inâd:

1. **inâd:**

Gazel 64

Mısra: 2

İsrar, ayak direme, dediğinden vazgeçmeme.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

inandur:

1. **inandur: -dur**

Gazel 155

Mısra: 4

İnanmak, bir şeyi doğru olarak benimsemek.

Çorğdı gözüm cevri ü cefâdan amân
İtmemeğe gayrı inandur beni

inâyetdür:

1. **inâyetdür: +dür**

Gazel 37

Mısra: 16

Lutuf, ihsan, iyilik.

Saňa Hâk'dan bu şun'-ı pāk-ı laţîf
Luţfudur Hâmidâ 'inâyetdür

indinde:

1. **indinde: +i, +n, +de**

Gazel 80

Mısra: 7

Katında, nezdinde.

Sâkiyâ hâşılı rindân-ı hevâ 'indinde

Sâgar-ı mey gibi makbûle geçer gamzelerün

inkâr:

1. **inkâr:**

Gazel 42

Mısra: 3

Reddetmek, kabul etmemek.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkâr cümle hâk
Ebrûlaruñ ğamıyla kad-i mâhı ham bilür

2. **inkâr:**

Gazel 92

Mısra: 13

Reddetmek, kabul etmemek.

O mest-i nâzumuñ inkâr olunmaz ey Hâmid
Mahabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

inkâr olunmaz:

1. **inkâr olunmaz: -ın, -maz**

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnkâr etmek.

Şafâ-yı meykede inkâr olunmaz
Şarâb-ı hoş-güvârından geçilmez

inkisâr itdüm:

1. **inkisâr itdüm: -dü, -m**

Gazel 97

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kırılmak, gücenmek.

Direklendürdi Hâmid seng-i ğamla kâse-i ğalbüm
O bî-rahma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

inşâf:

1. **inşâf:**

Gazel 59

Mısra: 10

Merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet.

Âsiyâb-ı gam ü âlâmı yeter döndürdün
Gayrı inşâf felek biz har-ı tãhûn degülüz

insâf idelüm:

1. **insâf idelüm: -elüm**

Tahmis 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Merhamet etmek. II Hakça davranmak, adaletli olmak.

Gelün inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

inşâf it:

1. inşâf it:
Gazel 91
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Acıyıp merhamet etmek.

Helâk oldum ğam-ı hecrün ile inşâf it inşâf it
Derûnuñda senün âşâr-ı şefkat yok mı sultânüm

2. inşâf it:
Gazel 91
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Acıyıp merhamet etmek.

Helâk oldum ğam-ı hecrün ile inşâf it inşâf it
Derûnuñda senün âşâr-ı şefkat yok mı sultânüm

inşâfa:

1. inşâfa: -+a
Nazm 6
Mısra: 2
Merhamete, vicdâna veya mantığa dayanan adâlet.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

inşâfı:

1. inşâfı: +ı
Gazel 73
Mısra: 6
Acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet.

Bir zâlimün maħabbetine düşdi şimdi dil
İnşâfı yok mürüvveti yok hiç amânı yok

insân:

1. insân:
Gazel 90
Mısra: 10
Kişi, şahıs, ademoğlu.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insân midür bilmem

insâni:

1. insâni: +ı
Gazel 32
Mısra: 4
İnsanoğlu, âdem.

Çeşm-i 'ibretle nigâh it ki Hâkîm-i muṭlak
Kuvvet ü za'f ile insâni küçüldür büyüdür

2. insâni: +ı
Gazel 149
Mısra: 7
İnsanoğlu, âdem.

Hâşre dek bu mest ider insâni ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebün olsun mı sâkî mül gibi

intifâ-yı harâret:

1. intifâ-yı harâret:
Kaside 2
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Sıcaklığın ortadan kalkması.

Pür eyle sâgarı şahbâ-yı nâb-ı şâd ile
Ki intifâ-yı harâret zamânıdur demidür

intizârda:

1. intizârda: +da
Gazel 134
Mısra: 2
Bekleme, gözleme.

Sen gayrılarla zevkda semt-i Hîşâr'da
Kılma revâ mı ben a begüm intizârda

intizârıyla:

1. intizârıyla: +ı, +y, +la
Gazel 78
Mısra: 1
Beklemek, gözlemek.

Büs-ı destün intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

irâdem:

1. irâdem: +m
Gazel 96
Mısra: 7
Dileme, isteme, meram etme.

Olsam gerek irâdem ile mübtelâ-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil içün aḥker isterüm

'irfân:

1. 'irfān:

Nazm 4

Mısra: 1

Bilme, anlama. II Tas. İlâhî bir feyiz olarak kâinâtın surlarını bilme kudreti.

Halkuñ idrāk iden 'aybını 'irfān ile
Setrdür lâyiğ u evlā aña dāmān ile

irışdi:

1. irışdi: -di

Gazel 29

Mısra: 6

Erişmek, gelip çatmak.

İtdüm şabāyı zülfine irsāl 'ale's-seher
Aḥşam iriřdi gelmedi gūşum ḥaberededür

irsāl:

1. irsāl:

Gazel 29

Mısra: 5

Göndermek, yollamak.

İtdüm şabāyı zülfine irsāl 'ale's-seher
Aḥşam iriřdi gelmedi gūşum ḥaberededür

irsāl it:

1. irsāl it:

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönderme, gönderilme, yollama.

Ey şeh-i mülk-i şafā başuñ içün irsāl it
Reh-zenān-ı ğamuñ ayağına fermān-ı feraḥ

irsāl-ı nāmeden:

1. irsāl-ı nāmeden: -+den

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mektup göndermek.

İrsāl-ı nāmeden sebebi ictinābumuñ
Tek görmesün cemālini ol mehveşuñ berīd

irtihāl:

1. irtihāl:

Gazel 65

Mısra: 9

Göçme, göç etme II Ölme.

Eyledükde Ḥamidā bu ḥākdāndan irtihāl
Hep olursuñ kayd-ı efkār-ı dil ü cāndan ḥalāş

irtikābı:

1. irtikābı: +ı

Gazel 121

Mısra: 4

Günah işlemek.

Hezār bār ḥaṭab-ḥ'ār iken raḳīb-i ḥimār
Yine ol şūḥa varur irtikābı seyr eyle

irtikām:

1. irtikām:

Kaside 1

Mısra: 14

Yığılma, üst üste sıkışma.

Sāk-ı 'arşuñ şafḥasında ismüñi Rabb-ı 'alīm
Eyledi nām-ı laṭīfiyle muḳārin irtikām

'isā-dem:

1. 'isā-dem:

Tarih 1

Mısra: 2

İsā nefesli. II Nefesi can veren sevgili.

Şeh-i 'ālī-nazar 'Abdü'l-Ḥamīd-i a'del ü ekrem
Odur dil-mürdegān-ı pençe-i ālāma 'İsā-dem

ise:

1. ise:

Gazel 1

Mısra: 3

Koşul edatı.

İmtizāc-ı āteş ü kibrīt ger kābil ise
Eylemek nā-ehl ile mümkindür ünsiyyet baña

2. ise:

Gazel 14

Mısra: 1

Koşul edatı.

Tevbeler itdüm ise cürm ü ḥaṭā bir iki üç
Yeter ey şūḥ yeter cevır ü cefā bir iki üç

3. ise:

Gazel 41

Mısra: 15

İse, koşul edatı.

Nâsdan hıfz it lisân-ı dahîl râhat-cüy ise
Hâmidâ zirâ selâmet-yâb olur hâmüşlar

4. ise:

Gazel 50

Mısra: 8

Koşul edatı.

Sa'y eyle cem'-i mâla zelîl itme kendüñi
Rûzî ise sa'âdet ü devlet füzûn olur

5. ise:

Gazel 76

Mısra: 8

Dahî(-de, -da) anlamı veren edat.

Dahî nâz itmede teşrîfe tabîb-i cânım
Dil ise oldı düşüp pistere bîmâr-ı firâk

6. ise:

Gazel 80

Mısra: 9

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren edat.

Eger ağıyardan ayrılmaz ise dîdelerüñ
Hâtır-ı 'âşıkâ degdükce deger gamzelerüñ

7. ise:

Gazel 97

Mısra: 8

Koşul edatı.

Bu şeb mihmân idi kaşr-ı derûnumda hayâl-i yâr
Kuşûrum var ise 'afv it diyü çok i'tizâr itdüm

8. ise:

Gazel 114

Mısra: 4

Koşul edatı.

Âteş-i kahrûñla eyle kabrini nâr-ı cahîm
Kim ise âl-i Resûl-i Ekrem'e ya Rab 'adû

9. ise:

Gazel 135

Mısra: 2

Koşul edatı.

Hemân vird-i zebân it kâkül-i Leylâ-yı şeb-günü
Murâduñ da'vet ise bezm-i 'aşka rûh-ı Mecnûn'ı

10. ise:

Gazel 139

Mısra: 9

Koşul edatı.

Hadden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seheri yâre niyâz ile şabâ var beni

11. ise:

Kaside 2

Mısra: 45

Koşul edatı.

Bu nev-kaşîdeden a'lâya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdır demidür

iseñ:

1. iseñ:--+ñ

Gazel 2

Mısra: 9

Şart sözcüğü.

Peygâm-ı yâr ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre şabâ

ışitdürme:

1. ışitdürme:--dür, --me

Gazel 124

Mısra: 1

Duymak, ışitmek, haberdar olmak.

İşitdürme gice feryâduñı ol mâh-ı tâbâna
Sükût it nâr-ı gam yakdukça cismüñ hem-çü pervâne

ışkeste:

1. ışkeste:

Tahmis 1

Mısra: 8

Kırılmış, kırık.

Bakamam pâdişehüm rüyına senden digerüñ
Ey iden kadrini ışkeste ruhıyla kamerüñ

ism-i küdüret:

1. ism-i küdüret:

Kaside 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gamin adı.

Añılmaz ism-i küdüret serâ-yı şâhîde
Bu hîn def'-i şasâvet zamânıdır demidür

ismümi:

1. **ismümi:** +üm, +i

Tahmis 1

Mısra: 17

İsim, ad.

İsmümi defter-i erbâb-ı hıreddeden silmeñ
Seyr idüp vâdi-i tavr ü harekâtum gülmeñ

ismüni:

1. **ismüni:** +üñ, +i

Kaside 1

Mısra: 13

İsim.

Sâk-ı 'arşuñ şafhasında ismüni Rabb-ı 'alîm
Eyledi nâm-ı latîfiyle muķârin irtikâm

işret:

1. **işret:**

Kaside 2

Mısra: 10

İçki içme. II Zevk ve safâ, eğlence.

Tedârik ü nesak-ı bezmde kuşûr itme
Bu demler 'ayş ile 'işret zamânıdır demidür

iste:

1. **iste:**

Gazel 136

Mısra: 2

*Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken
söylenen bir söz.*

Şanma zülf ü hañını 'arızınıñ perde-keşi
Ebrdür işte bahâr üstü kapatmış güneşi

ister:

1. **ister:--r**

Gazel 31

Mısra: 13

İstemek. II Arzulamak.

Geh kudümuñ öpmek ister geh 'izâr-ı mehveşüñ
Hâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lâluķ nedür

2. **ister:--r**

Gazel 77

Mısra: 5

İstemek. II Arzulamak.

İster dög ister öldür ü ister hâlâş kıl
Çün çâker-i harîde-i dînâruñum senüñ

3. **ister:--r**

Gazel 77

Mısra: 5

İstemek. II Arzulamak.

İster dög ister öldür ü ister hâlâş kıl
Çün çâker-i harîde-i dînâruñum senüñ

4. **ister:--r**

Gazel 77

Mısra: 5

İstemek. II Arzulamak.

İster dög ister öldür ü ister hâlâş kıl
Çün çâker-i harîde-i dînâruñum senüñ

5. **ister: -r**

Gazel 143

Mısra: 1

Dilemek. II Arzu etmek.

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müştaş olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

isterseñ:

1. **isterseñ: -r, -se, -ñ**

Gazel 87

Mısra: 8

İstemek, talep etmek.

Tüvânda mür ile yeksânsın nezd-i İlâhî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendüñ Süleymân bil

2. **isterseñ:--r, --se -ñ**

Gazel 139

Mısra: 8

İstemek, dilemek, arzulamak.

Senden ey gamzesi hûn-hûr cüdâ olmaz dil
Tig-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

isterüm:

1. **isterüm: -r, -üm**

Gazel 96

Mısra: 1

Dilemek, arzulamak.

Teşmîm-i hâl-i gerdenuñ ey dil-ber isterüm
Tebhûr için dimâğ-ı dili 'anber isterüm

2. **isterüm: -r, -üm**

Gazel 96

Mısra: 2
Dilemek, arzulamak.

Teşmîm-i hâl-i gerdenuñ ey dil-ber isterüm
Tebhîr için dimâğ-ı dili 'anber isterüm

3. **isterüm:** -r, -üm

Gazel 96
Mısra: 4
Dilemek, arzulamak.

Tahrîr ü kayda vaşf-ı ruḥ-ı al-ı dil-beri
Evrâk-ı gülden olmalı bir defter isterüm

4. **isterüm:** -r, -üm

Gazel 96
Mısra: 6
Dilemek, arzulamak.

Virdüm nihâl-i kâma dü-çeşmümle bunca âb
Ammâ bedel o şulara andan ber isterüm

5. **isterüm:** --r, --üm

Gazel 96
Mısra: 8
Dilemek, arzulamak.

Olsam gerek irâdem ile mübtelâ-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil için aḥker isterüm

6. **isterüm:** -r, -üm

Gazel 96
Mısra: 10
Dilemek, arzulamak.

Mes'ûlûme müsâ'ade Ḥâmid iderse çarḥ
Bir şırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

isti'âze:

1. **isti'âze:**

Gazel 131
Mısra: 12
"Eûzü billâhi min- eş- şeytân- ir- racîm" veya
"neûzü billâh", "el- iyâzü billâh" gibi sözler söyleyerek
Allah' a sığınma. II Sığınma.

'Aceb mi ihtirâz itsem zebân-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Ḥâmid isti'âze mâr gördükçe

istifsâr iderler:

1. **istifsâr iderler:** -er, -ler

Gazel 108
Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Ayrıntılı açıklama.

Ḥaṭ-âverlûk deminden şor o şûḥuñ evvelüñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

istifsâra:

1. **istifsâra:** +a

Gazel 35
Mısra: 3
Sorma, sorulma.

Gelmedüñ bir kerre istifsâra ḥâlin raḥm idüp
Ḥaste dil bunca zamândur pister-i firḫatdedür

istifsâr-ı bâdî-i cünûnından:

1. **istifsâr-ı bâdî-i cünûnından:** +ı, +n, +dan

Gazel 135
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Deliliğe sebep olan sorular.

Dilüñ eylerseñ istifsâr-ı bâdî-i cünûnından
Begüm sevdâ-yı zülfüñ ihtiyâr itdürdi hāmūnı

istiḥdâm:

1. **istiḥdâm:**

Tarih 1
Mısra: 9
Kullanma, hizmete kabul etme.

Bulur her emre istiḥdâm için bir şâhib-istiḥkāk
O şâhenşâh ez-ṭaraf-ı Cenâb-ı Kibriyâ mülhem

istihzâ it:

1. **istihzâ it:**

Gazel 86
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Alay etmek.

Saḥa kim dirse sünbül zülf-i müşgînüñle hem-büdur
O jā-j-ḥâyı istihzâ it ey jülîde-kākül gül

istinâs ider:

1. **istinâs ider:** -er

Gazel 23
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Alışmak.

Ḥübân senüñle leyl ü nehâr istinâs ider
Ḥurşidden kamer belî nûr iktibâs ider

‘işve-i reftāruñ:

1. ‘işve-i reftāruñ: +uñ

Gazel 95

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Salınarak cilveli yürüyüş.

Temāşāya senüñ ey nev-nihāl ‘işve-i reftāruñ
Nigāh-endāz-ı şahñ-ı gülşen ü bostān olur çeşmüm

it:

1. it:

Gazel 68

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

İltifāt it ‘āşıkā ‘azm eyledükce küyuña
Dil-nüvāziden gelür zīrā begüm mihmāna hāz

2. it:

Gazel 88

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Ey seng-dil it Hāmid-i müştākuña şefkat
Hecrūñ anı bī-ṭākat ü tāb eyledi pek gel

3. it:

Kaside 1

Mısra: 17

Etmek, eylemek.

Ey ṭabīb-i ḥastegān-ı ehl-i dīn it der-cezā
Hāmid-i bīmārī dārū-yı şefā‘atle be-kām

it figende:

1. it figende: +de

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Atmak, düşürmek(omuzdan atmak).

Düşüñdan it figende bu bār-ı ‘alāyıkı
Ḥiffet gelüp vücūduña rāḥat füzūn olur

‘itāb:

1. ‘itāb:

Gazel 150

Mısra: 9

Azarlama, tersleme, paylama.

Gehī ‘itāb ü gehī nāz ü gāhī ḥışm itdün
Begüm ne ḳaldı cefādan bu ḥāksāra daḥi

itdi:

1. itdi:--di

Gazel 65

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Yusufāsā ‘āzım-ı hāmūn iken itdi süḳūṭ
Eyle ya Rab göñlüm ol ḳāh-ı zenaḥdāndan ḥalāş

2. itdi:--di

Gazel 72

Mısra: 1

Yapmak, etmek.

‘Aşkı ol şāh-ı ḥüsün itdi derūna ithāf
‘Āḳıbet girdi o gencīneye ol cevher-i şāf

3. itdi:--di

Gazel 78

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Ol şeh-i ḥüsün ü behā itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dūnuñ söziyle ḳışver-i ālāma dek

4. itdi: -di

Gazel 99

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Çü perī gāh nihān gāh ‘ayān itdi yüzün
Ḥāmid’uñ mihr-i dili böyle füzūn oldı tamām

5. itdi: -di

Tarih 1

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Ḥuşūşan bir silaḥdār-ı yegāna itdi kim peydā
Füzūni-i şehā vü cevdetine reşk ider Ḥātem

6. itdi:--di

Tarih 1

Mısra: 22

Etmek, eylemek.

Bu eşnāda ḥuşūşan şāh-ı gerdün-pāye vü taḥtı
Nice ḥayr-ı celīle itdi sevk ol ekrem ü a‘zam

7. **itdi:--di**

Gazel 3

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Bir elā gözli beni itdi giriftār-ı hevā
Oldı cān ü dilüm āzürde-i ekdār-ı hevā

8. **itdi:--di**

Gazel 30

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Recāmuñ itdi şabāya zuhūr āşārı
Meşām-ı cāna şehir bñy-ı zñlf-i yār gelür

itdi nihān:

1. **itdi nihān:**

Gazel 35

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nihan etmek, gizlemek.

Dīdeden cism-i lañfññ hayliden itdi nihān
Ol perī-şüret yine zannum budur da' vetdedür

itdigññ:

1. **itdigññ:--dig, --ññ**

Gazel 115

Mısra: 9

Yapmak, etmek.

Ey azlam ü bñ-rahm Yezīd itdigññ ef āl
Ferzendine Zehrā'nuñ a gñm-rāh nedür bu

itdiler:

1. **itdiler: -di, -ler**

Gazel 151

Mısra: 7

Yapmak, etmek.

Benden o kadar itdiler ol gñnceyi tebrīd
Eyyām-ı zemistān şanurum faşl-ı bahārı

itdiyse:

1. **itdiyse: -di, -y, -se**

Gazel 18

Mısra: 8

Yapmak, etmek.

Olsun esīr o derde ki dārūsı mñmteni'
Senden bu hāste hāñırı itdiyse kim ba'ıd

itdügi:

1. **itdügi: -düg, -i**

Gazel 70

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Eyleme bir lañza Hāmid terk-i tañşıl-i kemāl
Māhir olmaz gül ider bedā' itdügi fenden ferāg

2. **itdügi: -düg, -i**

Gazel 147

Mısra: 15

Yapmak, etmek.

Cellād-ı gāmeñ itdügi dem katl-i 'āşıkān
Ġaltān olur nice nice serler kelek gibi

itdükçe:

1. **itdükçe: -dükçe**

Gazel 113

Mısra: 4

Yapmak, etmek.

Ġurür eyler zamān-ı rif'atında ehl-i cāh ammā
Olur şāhib-i tevāzu' itdükçe bālādan

2. **itdükçe: -dükçe**

Gazel 114

Mısra: 9

Yapmak, etmek.

Hāmidā ol serv-kāmet rehden itdükçe güzer
'Āşıkān bñ-şabr olup dirler efendüm hñ vñ hñ

3. **itdükçe:--dükçe**

Gazel 140

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Zñlfın o gñnce-femññ hñfyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabā mañrem-i esrār idi

itdükde:

1. **itdükde: -dükde**

Kaside 1

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Haml-i kizb itdükde mi'rācuñı küffār-ı Ġureyş
Cebrē'il der-pīş-i çeşm 'arz itdi Ġuds'ı bi't-tamām

itdüklerññ:

1. **itdüklerññ: -dük, -ler, -ññ**

Gazel 143

Mısra: 5
Yapmak, etmek.

İtdüklerün bu hâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

itdüm:

1. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 29
Mısra: 5
Yapmak, etmek.

İtdüm şabâyı zülfine irsâl 'ale's-seher
Aşşam irişdi gelmedi güşüm haberedür

2. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 97
Mısra: 2
Yapmak, etmek.

O mâhuñ fikr-i ruhsarıyla sînem dâgdâr itdüm
Zemîn-i pür-giyâhı terbiyetle lâlezâr itdüm

3. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 97
Mısra: 4
Yapmak, etmek.

Görüp eşk-i firâvânım geçerken reh-güzârından
Dimiş ol serv-kâmet zevk-i seyr-i cüy-bâr itdüm

4. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 97
Mısra: 6
Etmek, eylemek.

Fağat sen düşmedün efkâr-ı zülf ü gerdene zâhid
O fikr-i mürîş-i sevdâyı ben leyl ü nehâr itdüm

5. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 97
Mısra: 10
Yapmak, etmek.

Belâgat sâhasında bîm-i lağzişden emîn oldum
Kümeýt-i hâmenün pâyını ol rûtbe kayar itdüm

6. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 102
Mısra: 7
Yapmak, etmek.

İtdüm zemîn-i h'âhişe nağl-ı ümmîdi 'arz
Maşşulın eller aldı vü ben bâra hasretüm

7. **itdüm:** -dü, -m
Gazel 120
Mısra: 1
Etmek, eylemek.

İtdüm görünce 'arızını ol perînüñ âh
Aşdum kenâr-ı âyineye perde-i siyâh

itdün:

1. **itdün:** -dü, -ñ
Gazel 103
Mısra: 4
Hale getirmek, bir durumun oluşmasına sebep olmak.

Ser-firâzî-i kad-ı dîl-cûña eşkümken sebep
Bâğ-ı kuyuñdan beni dūr itdün ey serv-i revân

2. **itdün:** -dü, -ñ
Gazel 147
Mısra: 6
Yapmak, etmek.

Sâhil-nişîn-i vaşluñ olup gayrılar beni
İtdün yem-âşnâ-yı maħabbet semek gibi

3. **itdün:** -dü, -ñ
Gazel 150
Mısra: 9
Etmek, eylemek.

Gehî 'itâb ü gehî nâz ü gâhî hışm itdün
Begüm ne kaldı cefâdan bu hâksâra dağ

4. **itdün:** -dü, -ñ
Gazel 152
Mısra: 8
Etmek, eylemek.

Lebün fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsânun
Esir itdün dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâķī

itdürdi:

1. **itdürdi:** -dür, -di
Tarih 1
Mısra: 26
Etmek, eylemek.

Recâ idüp şeh-i rûh-ı cihân 'Abdü'l-Hamîd Hân'a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ'if zam

ithāf:

1. ithāf:

Gazel 72

Mısra: 1

Hediye olarak verme, verilme. II Mānen sunma.

‘Aşk ol şāh-ı hüsün itdi derūna ithāf
‘Ākıbet girdi o gencīneye ol cevher-i şāf

i‘tibāruñdur:

1. i‘tibāruñdur: +uñ, +dur

Gazel 20

Mısra: 14

Saygı, şeref, haysiyet.

Bu sūhan-sāzi-i murğ-i dil-i nālāna sebep
İ‘tibāruñdur eyā gence-dehānum Cāvīd

i‘tizār itdüm:

1. i‘tizār itdüm: -dū, -m

Gazel 97

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Özür dilemek.

Bu şeb mihmān idi kaşr-ı derūnumda hayāl-i yār
Kuşurum var ise ‘afv it diyü çok i‘tizār itdüm

itme:

1. itme: -me

Gazel 10

Mısra: 10

Etmemek.

Hışm ile olma şāhum tūğ-i nigh keşide
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre rahm it

2. itme: --me

Gazel 62

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Ruḥı yanında ne lāyık gele tevcīhe nigāh
Mihre bak itme şaḥn sāğar-ı raḥşāna heves

3. itme: --me

Gazel 105

Mısra: 7

Etmek.

İtme da‘vet o perī-çehreyi giryeyle göñül
Med‘uvvuñ bā‘iş olur mekşine zīrā bārān

4. itme: --me

Gazel 123

Mısra: 1

Yapmak, etmek.

Beni ez-behr-i da‘vet sūbḥa-gerdān-ı keder itme
Perīveş cismüñ ey gül-çehre pinhān-ı nazar itme

5. itme: --me

Gazel 123

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Beni ez-behr-i da‘vet sūbḥa-gerdān-ı keder itme
Perīveş cismüñ ey gül-çehre pinhān-ı nazar itme

6. itme: --me

Gazel 123

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Dü-çeşmān-ı kebūda kuḥl-ı istiğnā-keş oldukça
Gözüm nūri bu giryāna nigāh-ı hışmter itme

7. itme: --me

Gazel 123

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Güşād itdükce kavş-i sa‘yden āmac-ı maksūda
İlāhī nāvek-i āh-ı dilüm nā-kār-ger itme

8. itme: --me

Gazel 123

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Yeter düşvāri-i ālām-ı ‘aşkuñ Hāmid-i zāra
Kerem kıl ez-ser-i nev ḥayret-efzā şīveler itme

9. itme:

Gazel 139

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Ser-be-bālīn-i elem görmesün ağıyār beni
İtme ey rūḥ-ı revān hecr ile bīmār beni

10. itme: --me

Kaside 1

Mısra: 16

Etmek, eylemek.

Rûz-ı mahşer mührüñ açdukda şarâb-ı Kevser'üñ
İtme ben teşne-dili Allâh için mahrûm-ı cām

11. **itme:--me**
Nazm 2
Mısra: 4
Yapmak, etmek.

Fürû-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O gayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

12. **itme:--me**
Gazel 20
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

İtme a'dâamı helâkumla kerem kıl ihyâ
Benden ayrılma meded rûh-ı revânüm Cāvîd

itmede:

1. **itmede:--me, --de**
Gazel 76
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Dağı nâz itmede teşrîfe tabîb-i cânüm
Dil ise oldı düşüp pistere bîmâr-ı firâk

itmeden:

1. **itmeden: -meden**
Gazel 12
Mısra: 3
Etmemek, yapmamak.

İtmeden ebhîre-i 'aşk dimâğuñ muhtell
O cefâ-pîşeden ol zûlf-i semensâdan geç

2. **itmeden: -meden**
Gazel 138
Mısra: 11
Yapmak, etmek.

Rûz ü şeb fikr-i dirâz itmeden olmaz hâlî
Dil-i Hâmid begüm ol kâdde hevâdâr gibi

itmedi:

1. **itmedi:--me, --di**
Gazel 150
Mısra: 4
Etmek, eylemek.

Cihân figânuma tākāt ne-y-âver olmuş iken
'Acebdür itmedi te'sîr kalb-i yâre dağı

itmediler:

1. **itmediler: -me, -di, -ler**
Kıt'a 6
Mısra: 3
Yapmak, etmek.

Ferhâd gibi itmediler 'arbede yoğsa
Kuhsâr-ı mahabbetde ne taşlar kıparıldı

itmege:

1. **itmege:--meg, --e**
Gazel 65
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

İtmege âyâ ki bir şâhib-şecâ'at yok mıdur
Ben zebûnı pençe-i âlâm-ı devrândan hâlâş

2. **itmege: -meg, -e**
Gazel 108
Mısra: 9
Yapmak, etmek.

O meh zûlfüñ perîşân itmege bâ'ış nedür bildük
Göñül murgın uçurmakmış murâdî âşyânından

itmek:

1. **itmek: -mek**
Gazel 5
Mısra: 6
Etmek.

Ol tıfl-ı 'işve keşî-i nâza süvâr olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryâ neden revâ

2. **itmek: -mek**
Gazel 1
Mısra: 10
Yapmak, etmek.

Olmayam râh-ı temennâda kâdem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cüyveş sür'at baña

3. **itmek: -mek**
Gazel 5
Mısra: 11
Etmek.

İtmek revân dîdelerinden sirişk-i hûn
Hecr-i ruhuñla Hâmid-i şeydâ neden revâ

4. **itmek:** -mek

Gazel 67

Mısra: 3

Yapmak, etmek.

Mihre nigāh ‘ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir kıadeh-i ğam-zidā zabı

5. **itmek:** -mek

Gazel 68

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Seng-i ğamla münkesir oldukça kıalbüm şışesi
Hāmidā itmek revā mı sāki-i devrāna hāz

6. **itmek:** -mek

Gazel 108

Mısra: 6

Yapmak, etmek.

Beni dūr eylemeñ ol nañl-i nāzuñ seyr-i rüyından
Cüdā itmek gibidür ‘andelibi ğülsitānından

7. **itmek:** -mek

Gazel 126

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Hāk-pāyuñdan alup Hāmid ğubār itmek için
Acılup şeyyāñveş gitmiş Şıfāhān üstine

8. **itmek:** -mek

Gazel 15

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Fıkr-i zülf ü gerdenüñ iñrāc-ı hāñır itmesem
Hāmid ol endişeyi leyl ü nehār itmek de ğüç

itmeliidür:

1. **itmeliidür:** -meli, +dür

Gazel 119

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Vücūd-ı Hāmid’i hep päre päre itmeliidür
Şabā açup ol iki gül-‘izārı söyletme

itmemege:

1. **itmemege:** -me - meg- e

Gazel 155

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Korkdı ğözüm cevri ü cefādan amān
İtmemege ğayrı inandur beni

itmeseler:

1. **itmeseler:** --me, --se, --ler

Gazel 100

Mısra: 13

Etmek.

‘Aceb mi itmeseler rağbet ehle ey Hāmid
Kadir-şinās mı kıaldı zamānımızda bizüm

itmeseydi:

1. **itmeseydi:** --se, --y, --di

Kaside 1

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

İtmeseydi mihr-i ruñsār ü meh-i cebheñ tulū
Hālķ olınmazdı semāvāt ü zemīn ü şubñ u şām

itmeyem:

1. **itmeyem:** --y, --em

Gazel 118

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Ben nice hāññ-ı ruñ-ı cānāneden āh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül hār elinden āh āh

itmeyüñ:

1. **itmeyüñ:** --me, --y, --üñ

Kıt'a 7

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Süzışimden ol gül-i zībāyı āĝāh itmeyüñ
Kim bu peyĝām-ı ciger-süz-ı elemle şolmasun

itmez:

1. **itmez:** -mez

Gazel 39

Mısra: 9

Eylemek fiilinin olumsuz.

Endişe-i müjeñ begüm itmez dakīķa fevt
Dilden mişāl-i ‘ākreb-i sā‘at gelür geçer

2. **itmez:** --mez

Gazel 62

Mısra: 1
Yapmak, etmek, eylemek.

Mā'il-i 'arızuñ itmez gül-i hāndāna heves
Beste-i zūlfüne düşmez kıla reyhāna heves

3. **itmez:--mez**
Gazel 63
Mısra: 3
Etmek, eylemek.

İtmez oldı külbe-i ahzānumı rüşen o mäh
Böyle rü-gerdān iden bizden anı ağyār imiş

4. **itmez:--mez**
Gazel 70
Mısra: 8
Etmek, eylemek.

Haṭ-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n'ola mū-çin ile
Bāgbān itmez temiz-i huşb-i gülşenden ferāğ

5. **itmez: -mez**
Gazel 111
Mısra: 11
Etmek, eylemek.

İtmez nigh dü-dide-i yāķūt-rizūme
Lāzım degül mi Hāmid o ebrü-kemāna kân

6. **itmez: -mez**
Gazel 131
Mısra: 12
Etmek, eylemek.

'Aceb mi ihtirāz itsem zebān-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hāmid isti 'āze mār gördükçe

7. **itmez: -mez**
Gazel 30
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Siyāh-puş olup itmez misin gönül mātem
'İzār-ı dil-bere kim haṭṭ-ı müşk-bār gelür

itmez idüm:

1. **itmez idüm: -dü, -m**
Gazel 18
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Etmezdim, yapmazdım.

Çāh-ı elemden itmez idüm ben necāt ümīd
Ger olmasa nihāyet-i leyl-i siyeh sefid

itmezdüm:

1. **itmezdüm: --mez, --dü, --m**
Gazel 65
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Dāne-i hāline itmezdüm nigh meh-rūlaruñ
Murg-ı dil bir kerre olsa dām-ı hicrāndan ḥalāş

2. **itmezdüm: --mez, --dü, --m**
Gazel 113
Mısra: 1
Etmek, eylemek.

Temennā-yı rehā itmezdüm ol şūḥ-ı dil-ārādan
Eger şahrāya Mecnūn düşmeseydi 'aşk-ı Leylā'dan

itmezsün:

1. **itmezsün: -mez, -sün**
Gazel 91
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Olup ḥüsnüne mağrūr iltifāt itmezsün 'uşşāka
Senün gibi cihānda hiç bir āfet yok mı sultānum

itmiş:

1. **itmiş: -miş**
Gazel 22
Mısra: 9
Etmek.

Kilk-i kudretle senün Hāmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i maḥfūz üzere Hāzret-i Yezdān taḥrīr

2. **itmiş:--miş**
Gazel 64
Mısra: 2
Etmek, eylemek.

Benümle dün biri Mecnūn-ı ser-gerdānı yād itmiş
Beni tercīh idüp bir digeri vāfir 'inād itmiş

3. **itmiş:--miş**
Gazel 67
Mısra: 4
Etmek.

Mihre nigāh 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmış bezimde bir kadeḥ-i ḡam-zidā zabıṭ

4. **itmiş:--miş**

Gazel 68

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Sen de ey serv-i gülistân-ı behâ meyl it aña
Kâmetüñ seyr eyleyüp itmiş dil-i dīvâne hâz

5. **itmiş:--miş**

Gazel 150

Mısra: 11

Yapmak, etmek.

Ġamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitti bir diyâra daġı

itr:

1. **itr:**

Gazel 94

Mısra: 2

Güzel ve hoş koku.

Öyle bir zülfi mu'anbersüñ begüm
'İtr ile güyâ mu'aftarsuñ begüm

itse:

1. **itse:--se**

Gazel 67

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

İtse 'aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıt
Eyler nice memâliki bir pādşâ zabıt

2. **itse: -se**

Gazel 117

Mısra: 1

Etmek.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

3. **itse:--se**

Kaside 2

Mısra: 33

Yapmak, etmek.

O nîk-şâset ü ef'âla itse 'arz-ı cemâl
Hemîşe şâhid-i rif'at zamânıdır demidür

4. **itse:--se**

Kaside 2

Mısra: 37

Etmek, eylemek.

Cebîn-i rif'at ü mecdinden itse vâkt-i şehîr
Tulû'-ı mihr-i nebâhat zamânıdır demidür

itse idi:

1. **itse idi: -di**

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Etseydi.

Seni taşvîr için itse idi nezzâre
Düşürüp hâmesini vâlih olurdu Bihzâd

itse tevakkuf:

1. **itse tevakkuf:**

Gazel 54

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Durma, bekleme.

N'ola itse tevakkuf her kademde reh-rev oldukça
Ten-i Hâmid'de her müy-ı sebük-ber bârdur sensiz

itseler:

1. **itseler: -se, -ler**

Gazel 22

Mısra: 7

Etmek.

Şu'arâ itseler ol serv-ı kadûñ vaşfiyla
Leb-i cûlarda sezâdur nice dīvân taḥrîr

itsem:

1. **itsem:--se, --m**

Beyit 5

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Gül-berg-i rûy-ı âline itsem nigâh eger
Bâb-ı nezzâreyi o gözüm nûrî sürmeler

2. **itsem:--se, --m**

Gazel 20

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayânen taḥrîr
Fâş oldu olacaḡ râz-ı nihânum Cāvîd

itseñ:

1. **itseñ:**--se, --ñ

Gazel 70

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihtimâm
Murg-ı cânuñ eyler âhîr lâne-i tenden ferâğ

itsün:

1. **itsün:**--sün

Gazel 5

Mısra: 3

Yapmak, etmek.

Dil bezm-i gamda tâ-be-key itsün fîğân ü zâr
Meksür-ı seng-i hecr ola mînâ neden revâ

2. **itsün:** -sün

Gazel 108

Mısra: 2

Yapmak, etmek.

Ğubâr-ı makdemin söyler dimez hiç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk mutrıbuñ biz ısfâhân'ından

3. **itsün:**--sün

Gazel 144

Mısra: 5

Yapmak, etmek.

İtsün nigâh Hâk elem-i rûzgârdan
Perverde-i sirişküm olan nev-nihâlünü

izâ'et:

1. **izâ'et:**

Kaside 2

Mısra: 26

Ziyâ verme, aydınlatma, ıstık verme.

Budur o mihr-i ziyâ-bağş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izâ'et zamânıdır demidür

izâmuñ:

1. **izâmuñ:** +uñ

Gazel 28

Mısra: 6

Kemik.

'Uşşâk 'uyün-ı hasrete ben hâk-ı pâyınuñ
Ba'de'l-vefât 'izâmuñ ezip tütüyâ ider

iz'ânina:

1. **iz'ânina:** +ı, +n, +a

Tarih 1

Mısra: 8

Anlayış, kavrayış, akıl.

Bu ol şâhib-i temyîz ehl-i isti'dâd ü dânişdür
Ki farı-ı fehmiyle iz'ânına hayrân olur âdem

izârı:

1. **izârı:** +ı

Gazel 121

Mısra: 9

Yanak, yüz.

Qarârgâh-ı hañ oldu 'izârı âhîr-i kâr
İhâta eyledi mihri şehâbı seyr eyle

'izâr-ı dil-bere:

1. **'izâr-ı dil-bere:** +e

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü, yanağı.

Siyâh-püş olup itmez misin gönül mâtem
'İzâr-ı dil-bere kim hañ-ı müşk-bâr gelür

'izâr-ı dil-efrûz-ı âteşin:

1. **'izâr-ı dil-efrûz-ı âteşin:**

Gazel 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönüle ferahlık veren yanağının ateşi.

Tu yek 'izâr-ı dil-efrûz-ı âteşin dârî
Dil-i sipihr-i çehârüm zi-reşk süzân'est

'izâr-ı mehveşün:

1. **'izâr-ı mehveşün:** +üñ

Gazel 31

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ay gibi güzelin yanağı.

Geh kudümüñ öpmek ister geh 'izâr-ı mehveşün
Hâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lâluğ nedür

'izâr-ı üzre:

1. **'izâr-ı üzre:**

Gazel 106

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanağının üstü. II Sevgilinin yanağının üstü.

‘İzār-ı üzre olan tār-ı gīsū-yı zerdūñ
Gören kıyās ider elbet keşidedür zerden

‘izāruñ:

1. ‘izāruñ: +uñ

Gazel 90

Mısra: 1

Yüz, yanak.

‘İzāruñ mihr-i enver mi meh-i tībān mīdur bilmem
Lebūñ reşk-āver-i yāķūt ya mercān mīdur bilmem

‘izāruñdaki:

1. ‘izāruñdaki: +uñ, +da, +ki

Gazel 115

Mısra: 1

Yanak.

Kākūl mi ‘izāruñdaki ey māh nedür bu
Yā sūnbūl-i jūlide mīdur āh nedür bu

izhār-ı ‘acz idüp:

1. izhār-ı ‘acz idüp: -üp

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağını istemek.

Geh nāle gāh girye geh izhār-ı ‘acz idüp
Bir belli başlı ‘āşık-ı bī-‘āruñum senūñ

‘izzet:

1. ‘izzet:

Gazel 1

Mısra: 2

Değeri yüce olma. II Şeref.

Künc-i ‘uzletdür serāy-ı vāsī ‘-i devlet baña
Halkdan yokdur nihān olmaķ kadar ‘izzet baña

2.2.11.I

ısfahān'ından:

1. ısfahān'ından: +ı, +n, +dan

Gazel 108

Mısra: 2

*Türk musikîsinin en eski birleşik makamlarından
birinin adı.*

Ğubār-ı maḳdemin söyler dimez hîç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk mutrıbuñ biz ısfahān'ından

ıtfâsı:

1. ıtfâsı: +sı

Gazel 101

Mısra: 4

Maksadına erişme.

Țutuşdı sînem içre çü behā-yı derd-i hicrānuñ
Dirġ ıtfâsı bir nâ-ķābil āteşzârdur göñlüm

2.2.12.J

jāj-hāyī:

1. jāj-hāyī: -+y, -+ı

Gazel 86

Mısra: 8

Gereksiz, anlamsız söz.

Saňa kim dirse sünbül zülf-i müşgīnūñle hem-büdur
O jāj-hāyī istihzā it ey jülīde-kākül gül

jülīde-kākül:

1. jülīde-kākül:

Gazel 86

Mısra: 8

Dağınık saç.

Saňa kim dirse sünbül zülf-i müşgīnūñle hem-büdur
O jāj-hāyī istihzā it ey jülīde-kākül gül

2.2.13.K

kab:

1. kab:

Gazel 156

Mısra: 8

Uzaklık, mesafe.

Senüñ kâruñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urusuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

kabā-yı eltāf:

1. kabā-yı eltāf:

Gazel 72

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hoş elbise.

Hāmidā geydürür agyāra o şūḥ-ı ḥayyāt
Nā-güşāde yaḳası tāze kabā-yı eltāf

kabā-yı muḥmeli:

1. kabā-yı muḥmeli: +i

Gazel 36

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İhmal edilmiş, yırtık kaftan.

'Aceb mi berter olursa behāsi ol servüñ
Ki ḳāmetinde yeşil bir kabā-yı muḥmeli var

ka'be-i dil:

1. ka'be-i dil:

Gazel 146

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül Kabesi.

Ka'be-i dil maḍreb-i pāy-ı ḥayālüñdür senüñ
Ben dü-çeşmümden revān itsem 'aceb mi zemzemi

ka'be-i kūyuñ:

1. ka'be-i kūyuñ: +uñ

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kābenin bulunduğu yer. II Sevgilinin bulunduğu yer.

Eylemekden fāriğ oldum Ka'be-i kūyuñ ṭavāf
Bī-ḥużūr eyler diyü feryād ü efḡānum seni

kābil:

1. kābil:

Gazel 1

Mısra: 3

Mümkün olmak.

İmtizāc-ı āteş ü kibrīt ger kābil ise
Eylemek nā-ehl ile mümkündür ünsiyyet baña

kābil-i beyān:

1. kābil-i beyān:

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel anlatan.

Dil-rīşüm ol kadar ki degül kābil-i beyān
Sultān-ı Kerbelā'ya cefā-yı Yezīd'den

ḳabri:

1. ḳabri: +i

Gazel 144

Mısra: 9

Mezar.

Ḳabri olurdu ma'den-i yāḳūt ḥaşre dek
Dünyāda būs iden leb-i reşk-i zülālūñi

ḳabrini:

1. ḳabrini: +i, +n, +i

Gazel 114

Mısra: 3

Mezar.

Āteş-i ḳahruñla eyle ḳabrini nār-ı caḥīm
Kim ise āl-i Resūl-i Ekrem'e ya Rab 'adū

ḳabūl-ı recādan:

1. ḳabūl-ı recādan: +dan

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yalvarışın, dileklerin kabulü.

Ben cür'et-i niyāz ideyüm nāzeninüme
Sizler hemān ḳabūl-ı recādan ḥaber virüñ

ḳaçan:

1. ḳaçan:

Gazel 40

Mısra: 5

Ne zaman.

Kaçan bir naḥl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saḥa gel ḥücreme bār olmam oğlum cüz'i pendüm var

kad:

1. kad:

Gazel 37

Mısra: 2

Boy.

Leb degül gönçe-i leṭāfetdür
Ḳad degül serv-i bāğ-ı behcetdür

2. kad:

Gazel 94

Mısra: 3

Boy, kâmet.

Bu kad ü bu ruḥla bāğ-ı ḥüsnde
Bir nihāl-i verd-i aḥmersüñ begüm

3. kad:

Tahmis 1

Mısra: 4

Boy, kâmet.

Lāyık-ı pūşış-i kemḥā ile dībā mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ārā mı degül

kadar:

1. kadar:

Gazel 12

Mısra: 11

Ölçüsünde, derecesinde.

Rüy-māl it ki o kadar kalmaya cāy ḥālī
Meded ey eşk-i revān kūy-ı dil-ārādan geç

2. kadar:

Gazel 1

Mısra: 2

Ölçüsünde, derecesinde. II. Gibi.

Künc-i 'uzletdür serāy-ı vāsi' -i devlet baña
Ḥalkdan yokdur nihān olmaḳ kadar 'izzet baña

kadde:

1. kadde:

Gazel 138

Mısra: 12

Boy.

Rüz ü şeb fikr-i dırāz itmeden olmaz ḥālī
Dil-i Ḥamid begüm ol kadde hevādār gibi

kaddi:

1. kaddi: +i

Gazel 57

Mısra: 9

Boy.

Tüvān ne-yāver-i bād-ı şabā iken kaddi
O naḥl-ı nāza varur kendimüzi bār iderüz

kaddini:

1. kaddini: +i, +n, +i

Gazel 112

Mısra: 7

Boy.

Bu mısra' ile faḥr iderüm kaddini görsem
Bir serv yetişi di eğer-i çeşm-i terümünden

kadeh-i ḡam-zidā:

1. kadeh-i ḡam-zidā:

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gamla dolu kadeh.

Mihre nigāḥ 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir kadeh-i ḡam-zidā zabıt

kadeh-i neşve-fezā:

1. kadeh-i neşve-fezā:

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sonsuz neşe ile dolu kadeh.

Böyle bir bezm görülmüş mi 'aceb k'anda ola
Yār ü 'āşık kadeh-i neşve-fezā bir iki üç

kadem-āzürde:

1. kadem-āzürde:

Gazel 1

Mısra: 9

Ayağı kırılmış.

Olmayam rāḥ-ı temennāda kadem-āzürde tek
Ḥamidā itmek ne lāzım cüyveş sür'at baña

kadem-endāz:

1. kadem-endāz:

Tahmis 1

Mısra: 6

Ölçülü adım.

Niçün açılmaz o leb gence-i zîbâ mı degül
Kadem-endâz olamam meclisine süflilerün

kadi:

1. **kadî:-+i**

Gazel 54

Mısra: 3

(Sevgilinin) boyu.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâk-ı zâra ey kadî mevzûn
Delinmiş bağı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

kad-i mâhî:

1. **kad-i mâhî: +i**

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ay (gibi)sevgilinin boyu.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkâr cümle halk
Ebrûlarıñ gâmiyla kad-i mâhî ham bilür

kad-i nigâr:

1. **kad-i nigâr:**

Gazel 116

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu.

Kad-i nigâr degül naḥl-i nârvendür bu
Fezâ-yı sîne degül bâğ-ı yâsemendür bu

kâdir:

1. **kâdir:**

Kaside 2

Mısra: 45

Her şeye gücü yeten, muktedir.

Bu nev-kaşîdeden a'lâya kimse kâdir ise
Baña o demde ḥasâret zamânıdur demidür

kâdir ü kayyûm:

1. **kâdir ü kayyûm:**

Gazel 115

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gücü yeten ve ezeli olan Allah.

Her dem baña bir güne elem olmada 'ârız
Ey kâdir ü kayyûm olan Allâh nedür bu

kadir-şinâs:

1. **kadir-şinâs:**

Gazel 100

Mısra: 14

Kudret bilen.

'Aceb mi itmeseler rağbet ehle ey Hâmid
Kadir-şinâs mı kaldı zamânımızda bizüm

kadr-i mir'ât-ı cemâlüm:

1. **kadr-i mir'ât-ı cemâlüm: +üm**

Gazel 91

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüz aynasının değeri.

Bilür yok kadr-i mir'ât-ı cemâlüm hayf dirmişsin
Bu 'âlem içre bir ehl-i başîret yok mı sultânım

kadrini:

1. **kadrini: +i, +n, +i**

Gazel 109

Mısra: 6

Kıymet, değer.

Nef'i zarrdur getüren ḥâtır-ı mazlûmâna
Dostuñ[kadrini] bilmege sebebdür düşmen

2. **kadrini: +i, +n, +i**

Tahmis 1

Mısra: 8

Kadir, kıymet. II Değer.

Bakamam pâdişehüm rûyına senden digeruñ
Ey iden kadrini işkeste ruḥıyla kameruñ

kadrüñ:

1. **kadrüñ: +üñ**

Gazel 42

Mısra: 10

Değer, itibar. II Onur, şeref, haysiyet, meziyet.

'Arz eyle Mîr Nâşid'e Hâmid bu nazmuñ
Kadrüñ senüñ faḫat o kerîmü's-şiyem bilür

kadüne:

1. **kadüne: +ü, +n, +e**

Tahmis 1

Mısra: 10

Boy.

Nazarı 'âlem-i bālâyadır ehl-i nazaruñ
N'ola bakşam kadüne 'âlem-i bālâ mı degül

kafādansa:

1. **kaḫādansa:** -+dan, -+sa

Gazel 53

Mısra: 8

Baş, kafa.

Huşul-ı matlab içün bir mu'ın lâzımdur
Vezân-ı bād kaḫādansa bād-bân açılır

kafes-i ğamda:

1. **kaḫes-i ğamda:** +da

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam kafesi.

Bî-hüde eylemem kafes-i ğamda nâleler
Bir ğonce-i ḫadıka-i ḫüsnüñ hezâriyum

kafes-i zülfünden:

1. **kaḫes-i zülfünden:** +ü, +ñ, +den

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Saç kafesi, tuzağı. II Sevgilinin âşıkları hapsedtiği
mahzen gibi olan fitne saçları.*

Meyl ider ḫālüne diller kafes-i zülfünden
Dâne-çinîye olur ḫâzır-ı murġân şaf saf

kâfi:

1. **kâfi:**

Gazel 14

Mısra: 3

Yeterli, yeter.

Dergehünde dil ü cân bir de bu bendeñ kâfi
Şıklet-i ğayra ne ḫâcet nüdemâ bir iki üç

kâfiri:

1. **kâfiri:** -+i

Gazel 21

Mısra: 4

Allah'ın varlığı ve birliğine inanmayan. II Rakip.

Her bâziyi kûl itmiş 'adû bûs-ı lebiyle
Gör kâfiri rûḫ-ı dil-i bîmâr ile oynar

kâkül:

1. **kâkül:**

Gazel 115

Mısra: 1

Saç, perçem.

Kâkül mi 'izâruñdaki ey mâh nedür bu
Yâ sünbül-i jülde midür âh nedür bu

kâkül-i dil-dârda:

1. **kâkül-i dil-dârda:** +da

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin perçemleri.

Dil o murġ-ı beste-pâdur kâkül-i dil-dârda
Şâmdan âġâz ider feryâda sünbül-zârda

kâkül-i dil-dâre:

1. **kâkül-i dil-dâre:** -+e

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı, kâkülü.

Güzer eylerseñ eger kâkül-i dil-dâre şabâ
Kerem it tesliye-baḫş ol dil-i ğam-ḫ'âre şabâ

kâkül-i ḫam-der-ḫamuñda:

1. **kâkül-i ḫam-der-ḫamuñda:** -+da

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım saç.

Kâkül-i ḫam-der-ḫamuñda sünbülâsaluk nedür
Çeşm-i ḫün-rîz-i kebûduñda o şehlâluk nedür

kâkül-i leylâ-yı şeb-günü:

1. **kâkül-i leylâ-yı şeb-günü:** +ı

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Leylâ'nın gece renkli(siyah) saçları.

Hemân vird-i zebân it kâkül-i Leylâ-yı şeb-günü
Murâduñ da'vet ise bezm-i 'aşka rûḫ-ı Mecnûn'ı

kâkül-i müşġin-i perîşân:

1. **kâkül-i müşġin-i perîşân:**

Gazel 75

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Misk kokulu dağınık saç.

Gerçi çok kākül-i müşgîn-i perîşân vardır
Böyle sevdaları tahrîk ider perçem yok

kākül-i pür-çinden:

1. kākül-i pür-çinden: +den

Gazel 132

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kıvrımlarla dolu saç.

Rehâ-yâb-ı şudâ'-ı hârîhâr-ı intizâr olsa
Şehir ol kākül-i pür-çinden bād-ı vezân gelse

kākül-i zer-târ:

1. kākül-i zer-târ:

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Altın sırmalı saç.

Bu zîbâ 'ârız u bu kākül-i zer-târ ile cānâ
Felekde âftâb-ı 'âlem-ârâya müşebbehsün

kākülini:

1. kākülini: -+i, -+n, -+i

Gazel 130

Mısra: 9

*Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, kâhkül,
perçem.*

O şûh kākülini kıldı üstüvâr-neverd
Yapıldı murğ-ı dile âşyân murâdumca

kākülün:

1. kākülün: +üñ

Gazel 141

Mısra: 1

Yüzün iki yanına sarkan saç.

O kākülün gamı 'âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

2. kākülün: +üñ

Nazm 4

Mısra: 4

Kısa saç, perçem.

Dil-i şeydâ gice her harfde bir âh çeküp
Karalar kākülün evşafını dîvân ile

3. kākülün: +üñ

Nazm 7

Mısra: 1

Perçem, kısa saç. II Sevgilinin saç.

Dil eyleyerek kākülün endîşe kıırıldı
Sünbüllerün efzûn gelüp şîşe kıırıldı

kāl itdi:

1. kāl itdi: +di

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Pûte bağlamında eritmek. II Madenleri eriterek
birbirinden ayırmaya benzer bir anlamla, yalnız
bırakmak, apayrı düşürmek.*

Kāl itdi pûte-i gam-ı 'aşk içre gönlümü
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

kālâ:

1. kālâ:

Gazel 24

Mısra: 3

Kumaş.

Pāk olur lâ-büd çıkan kālâ yed-i üstâddan
Hâf-ber-âver dil-berün 'aybını berber başdurur

kalb-i 'ârifdür:

1. kalb-i 'ârifdür: +dür

Gazel 104

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İrfan sahibinin, arifin kalbi.

Kalb-i 'ârifdür aşıl âyîne-i ibret-nümâ
Görinen rûdur faķaķ ma'mûl olan âyînenen

kalb-i mahzûnu:

1. kalb-i mahzûnu: +u

Gazel 135

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hüzünlü kalp. II Âşığın kalbi.

Beni terk eyledi ol mâh gayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mahzûnu

kalb-i yâre:

1. kalb-i yâre: -+e

Gazel 150

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sevgilinin kalbi.

Cihān figānuma tākāt ne-y-āver olmuş iken
‘Acebdür itmedi te’şir kalb-i yāre daḥi

kalbüm:

1. **kalbüm: -+üm**

Gazel 68

Mısra: 9

Kalp. II Gönül.

Seng-i ğamla münkesir oldukça kalbüm şîşesi
Hāmīdā itmek revā mı sāki-i devrāna hāz

kalbün:

1. **kalbün: +üñ**

Gazel 43

Mısra: 6

Kalp. gönül.

Remād itdün derūnum püte-i ğamda yakup cismüm
Senün ey sīm-ten var ise kalbün āhen olmuşdur

kaldı:

1. **kaldı: -dı**

Gazel 114

Mısra: 2

Kalmak, mevcut olmak, bulunmak.

Hār ile hem-bezm idi gülşende līk ol verd-rū
Şadme-i bād-ı hāzān ile ne o kaldı ne bu

2. **kaldı: -dı**

Gazel 134

Mısra: 3

Kalmak, bulunmak.

Kaldı nigāh-ı raġbeti bī-çāre gönümün
‘Ālem esīr-i kākūli bir şivekārda

3. **kaldı: -dı**

Gazel 145

Mısra: 4

Kalmak, varlığını korumak, sürdürmek.

Gīsū-yı leyl-i renginün endişesiyle hīç
Ey māh kimse kaldı mı sevdā getürmedi

4. **kaldı: --dı**

Gazel 150

Mısra: 10

Kalmak (geriye kalmak bağlamında).

Gehī ‘itāb ü gehī nāz ü gāhī hışm itdün
Begüm ne kaldı cefādan bu hāksāra daḥi

5. **kaldı: -dı**

Gazel 100

Mısra: 14

Kalmak. II Bulunmak.

‘Aceb mi itmeseler raġbet ehle ey Hāmīd
Qadir-şinās mı kaldı zamānımızda bizüm

6. **kaldı: -dı**

Gazel 105

Mısra: 6

(Geriye) kalmak.

Bulmadum nām ü nişān serv-i hīrāmānumdan
Gezmedük ne leb-i cū kaldı ne şaḥn-ı büstān

kalduk:

1. **kalduk: --du, --k**

Gazel 88

Mısra: 1

Kalmak. II Varlığını korumak, sürdürmek.

Kalduk şeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daḥi ey mihr-i felek gel

kalduk şeb-i firākda:

1. **kalduk şeb-i firākda: +da**

Gazel 60

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesinde kalmak.

Peyveste olsa çarḥa n’ola dūd-ı āhımız
Kalduk şeb-i firākda biz gitdi māhımız

kaldum:

1. **kaldum: -du, -m**

Gazel 31

Mısra: 3

Kalmak. II Bir yerde olmak veya bulunmak.

Vādi-i hecründe kaldum āşiyān-ber-ser çü Qays
Hālūme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylāluk nedür

kalem:

1. **kalem:**

Gazel 42

Mısra: 6

Kalem, hame.

ıl vaşf-ı ebruvānumı dirseñ līsān ile
Ben idemem o rāları ancak alem bilür

kalmak:

1. almak: -mak
Gazel 134
Mısra: 2
Bulunmak, kalmak.

Sen gayrılarla zevkda semt-i Hışār'da
alma revā mı ben a begüm intizārda

kalmaya:

1. almaya: -ma, -y, -a
Gazel 12
Mısra: 11
Kalmamak, bitmek.

Rüy-māl it ki o kadar almaya cāy hālī
Meded ey eşk-i revān kūy-ı dil-ārādan geç

kalup:

1. alup: -up
Gazel 99
Mısra: 5
Kalmak, durmak.

Āh-ı ıştabl-ı tevaqqufda alup pā-beste
Esb-i kām-ı dil-i bī-çāre harūn oldu tamām

kām ala:

1. kām ala: --a
Gazel 5
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
İsteğine kavuşmak.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a'dā neden revā
Eller bu gülsitānı temāřā neden revā

kamer:

1. amer:
Gazel 23
Mısra: 2
Ay. II. Sevgili.

Ḥübān senuñle leyl ü nehār istinās ider
Ḥurřıdden amer belı nūr iktibās ider

2. amer:
Gazel 125
Mısra: 4
Ay. II Sevgilinin yüzü.

Her laḥza derd-i rü'yet-i rüyüñla rāhda
Ḥurřıd olur nehārda sā'ir amer gice

kameri:

1. ameri: +i
Gazel 72
Mısra: 9
Ay. II Sevgili.

ameri sihr ile ḥaps itmege beñzer ġāra
Almak āġuřa seni bir gice der-zır-i liḥāf

kameruñ:

1. ameruñ: +uñ
Tahmis 1
Mısra: 8
Ay. II Sevgili.

Bakamam pādiřehüm rüyına senden digerüñ
Ey iden adrını işkeste ruḥıyla amerüñ

kāmete:

1. āmete: -+e
Gazel 5
Mısra: 8
Boy, boy bos.

Ey serv-i bāġ-ı ḥüsn ü leṭāfet dem-i ḥırām
Dībā gerek bu āmete ḥārā neden revā

kāmet-i cānānı:

1. āmet-i cānānı: +ı
Gazel 32
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Sevgilinin, cananın boyu.

N'eyleyem yazmadı göñlümce muşavvir Ḥāmid
Dā'imā āmet-i cānānı küçüldür büyüdür

kāmet-i ḥāmid-i ġam-h'ārı:

1. āmet-i ḥāmid-i ġam-h'ārı: +ı
Gazel 76
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Gam yiyen, gamlı Hamid' in boyu.

Yine ey aşları yā hem-çü kemān kıldı dü-tüy
āmet-i Ḥāmid-i ġam-h'ārı yetiş nār-ı firāk

kāmet-i mevzūn:

1. **ķāmet-i mevzūn:**

Gazel 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Düzgün, ölçülü boy.

Bāğ-ı melāhat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yārümden özge ķāmet-i mevzūn olur mı hiç

ķāmetinde:

1. **ķāmetinde:** +i, +n, +de

Gazel 36

Mısra: 12

Boy.

‘Aceb mi berter olursa behāsi ol servüñ
Ki ķāmetinde yeşil bir ķabā-yı muḥmeli var

ķāmetüm:

1. **ķāmetüm:** +üm

Gazel 149

Mısra: 6

Boy, endām. II Âşığın boyu.

Ârzü-yı pāy-māluñla ğam-ı ebrūlaruñ
Şeh-süvārā ķāmetüm ḥam kıldı āḥir pül gibi

ķāmetüñ:

1. **ķāmetüñ:** -+ü, -+ñ

Gazel 68

Mısra: 8

Boy, endām.

Sen de ey serv-i gülüstān-ı behā meyl it aña
Ķāmetüñ seyr eyleyüp itmış dil-i dīvāne ḥaz

ķām-yāb oldukça:

1. **ķām-yāb oldukça:** --dukça

Gazel 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Murādına ermek.

‘Adūlar ķām-yāb oldukça būs-ı la‘l-fāmuñla
Mīṣāl-i ğonce-i üşküfte bağrum ḥūn olur cānā

kan:

1. **kan:**

Gazel 44

Mısra: 8

Kan, vücuttaki hayati sıvı.

Olma mağrūr za‘īf-i ‘adūya kaç‘a
Nışterden telef-i nefse sebep kan dökilür

2. **kān:**

Gazel 111

Mısra: 12

Cevherlerin kaynağı. II Âşığın gönlü.

İtmez nigh dü-dīde-i yāķūt-rīzūme
Lāzım degül mi Ḥāmid o ebrū-kemāna kān

3. **kan:**

Gazel 132

Mısra: 2

Canlılık.

Olup meclis müheyyā sāķi-i ārām-ı cān gelse
Çekilse cāmlar rüy-ı dil-i bīmāra kan gelse

kan ağılar:

1. **kan ağılar:** --r

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Büyük üzüntü duymak.

Āḥ idüp dil gül-i ruḥsāruñ için kan ağılar
Dem çeker pādişehüm bülbul-i gülzār-ı hevā

kan olur:

1. **kan olur:** -ur

Gazel 95

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kan olmak, kanla dolmak.

Ruḥuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem giryān olur çeşmüm
Budur ḥavfum ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

k’anda:

1. **k’anda:**

Gazel 14

Mısra: 9

Nerede.

Böyle bir bezm görilmiş mi ‘aceb k’anda ola
Yār ü ‘āşık ķadeḥ-i neşve-fezā bir iki üç

kandadır:

1. **kandadır:** +dur

Gazel 125

Mısra: 5

Nerededir.

Bir mähî cüst-cü iderüm kâdâdur diyü
Tâ şubh olunca meş'al-i âhumla her gice

kandur:

1. **kandur:** +dur

Gazel 155

Mısra: 1

*Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar
karşılamaş olmak, doymak.*

Büs-ı leb-i la'lüne kâdur beni
Şol keremi it ki utandır beni

kağî gün:

1. **kağî gün:**

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hangi gün, ne zaman.

Çü mäh külbe-i târiküme piyâle-be-dest
'Aceb ki kağî gün ol mihr-i tâbdâr gelür

kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ:

1. **kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ:**

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varlığın güzellik kaynağı cevheri.

O kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ bezm-i vaşında
Olur lerzân vücûdum şöhet-i hicrân açıldukça

kanlı:

1. **kanlı:** +lı

Gazel 93

Mısra: 6

Kan döken.

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-raḥm 'aşık-küş iden
Kanlı zâlim hep seni baht-ı siyâhumdur benüm

kanuma girmege:

1. **kanuma girmege:** -meg, -e

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanına girmek, kandırmak, yoldan çıkarmak.

Bilmem ey ruhları reşk-i gül-i ter gamzelerüñ
Kanuma girmege niyyet mi ider gamzelerüñ

kapanmaz:

1. **kapanmaz:** --maz

Gazel 127

Mısra: 2

Kapalı duruma getirmek.

Gelüp güftâre meclisde leb-i cânân açıldukça
Temâşâya kapanmaz dîde-i giryân açıldukça

kapanur:

1. **kapanur:** -ur

Gazel 32

Mısra: 13

Kapalı hale gelmek (kaderin, talihin kapalı olması).

Gâh bahtum açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

kapatmış:

1. **kapatmış:** -mı

Gazel 136

Mısra: 2

Kapatmak, kaplamak, örtmek.

Şanma zülf ü ḥatını 'arızınıñ perde-keşi
Ebrdür işte bahâr üsti kapatmış güneşi

kapılmağa:

1. **kapılmağa:** -mag, -a

Gazel 60

Mısra: 9

Kaplamak.

Ol âftâb-ı ḥüsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kışşa Ḥâmidâ sebeb oldu nigâhımız

kapudan:

1. **kapudan:** -dan

Gazel 130

Mısra: 5

Kapı eşiği. II Huzur.

Perîveşüm kapudan nîm gösterür kendin
Dirîğ olmadı bir dem 'ayân murâdumca

kâr eylemez:

1. **kâr eylemez:** -mez

Gazel 78

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Etki etmek, işlemek.

Mübtelâyum pendüñ ey vâ'iz baña kâr eylemez
Seyr-i bâğ u sâz ü maḥbûba mey-i gül-fâma dek

kār iderüz:

1. **kār iderüz:** -er, -üz

Gazel 57

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kār etmek, kazançlı çıkmak.

Dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı ‘aşk olduk
Neticesi ya ziyân eylerüz ya kār iderüz

kār itdi:

1. **kār itdi:**--di

Gazel 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, fayda vermek.

Kār itdi fırkat cânuma rahm eylesün efgānuma
Bir lahza gelstün yanuma derd-i dile kılsun devā

kara sevdādan:

1. **kara sevdādan:** +dan

Gazel 133

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çok yoğun ve derin, hastalık derecesine gelmiş aşk.

Hudā dili kara sevdādan eylesün mahfūz
Hayāl-i kākül-i ‘anber-feşān var bende

kara sevdāya:

1. **kara sevdāya:** +y, +a

Gazel 120

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kötü, sıkıntılı, kara sevda. II Çok derin aşk.

‘Uşşāk ‘aceb midür kara sevdāya uğrasa
Çeşmün siyāh zülf siyāh ebruvān siyāh

karalar:

1. **karalar:** -r

Nazm 4

Mısra: 4

Kötülemek.

Dil-i şeydā gice her harfde bir āh çeküp
Karalar kākülün evşāfını dīvān ile

karaları:

1. **karaları:** +lar, +ı

Gazel 92

Mısra: 6

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak.

Akardı küyına eşküm hayāl-i zülf-i ile
Varup o karaları baḥr-ı bī-kerān buldum

karār eylemez:

1. **karār eylemez:** -mez

Gazel 39

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sabit durmak, kalmak, yerleşmek.

Hāmid karār eylemez āmāc-ı sīnede
Peykān-ı tūr-i dost be-sür‘at gelür geçer

karār eyler:

1. **karār eyler:**

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Durmak, bulunmak.

Karār eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bī-teklīf
Ġamuñ şāḥib-serā-yı dil midür miḥmān midür bilmem

karār ider:

1. **karār ider:** -er

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yerleşmek.

Güyā ki lānesinde dü-āhū karār ider
Der-zīr-i pīle ol iki gözler nihān olur

karārgāh-ı ḥaṭ:

1. **karārgāh-ı ḥaṭ:**

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayva tüyleri ordusu.

Karārgāh-ı ḥaṭ oldı ‘izārī āḥir-i kār
İḥāṭa eyledi mihri şehābı seyr eyle

karārum:

1. **karārum:** +um

Gazel 36

Mısra: 6

İrade.

Be-cā her 'uẕvı o āhū-yı deşt-i nāzuñ lîk
Ẕarārūm aldı iki dīde-i mūkāḥḥālî var

2. Ẕarārūm: +um

Gazel 38

Mısra: 8

İrade.

Şabā Ẕat 'ideli peygām-ı zūlf-i 'anber-eḫṣānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde Ẕarārūm var

kārbān:

1. kārbān:

Gazel 132

Mısra: 8

Kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.

Sirişk-i dīde-i Ya'ḳūb-dil bir dem sūkūn bulsa
Peyām-ı şıḥḥat alsam Yūsuf'umdan kārbān gelse

kārdān:

1. kārdān:

Gazel 2

Mısra: 6

İş, güç. II Kazanç, temettu.

Neşr idüp nūḫet-i gīsūsını tā Çin ü Haṭā
Ḳılduñ 'aṭṭārları kārdān āvāre şabā

ka'r-ı cāh-ı mihnetdür:

1. Ẕa'r-ı cāh-ı mihnetdür: +dür

Gazel 37

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çukurun dibinin eziyeti, sıkıntısı.

Dil zenahdānuñ ideli me'vā
Melce'üm Ẕa'r-ı cāh-ı mihnetdür

karīn evlemesün:

1. Ẕarīn evlemesün: -me, -sün

Tahmis 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yaklaştırmak, yakın etmek.

Ḥaḳ Ẕarīn evlemesün 'ārizına çeşm-i bedi
Reng ü bû ile gülî koydı ḥacāletde ḥadi

karīn-i icābet:

1. Ẕarīn-i icābet:

Kaside 2

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yakınlığı kabul etme.

Dırāz itme yeter ḡayrı Ḥamidā sūḫanı
Du'ā Ẕarīn-i icābet zamānıdır demidür

kāruñ:

1. kāruñ: +uñ

Gazel 156

Mısra: 7

İş güç, iş.

Senūñ kāruñ degüldür 'aşḳ mūşkilterdür ey zāhid
Taḥammülden urusuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

kāşāne:

1. kāşāne:

Gazel 31

Mısra: 10

Mükemmel ev, köşk, saray. II Yuva.

Eşkümuñ ey şūḫ-ı neccārum güzergāhında tā
Böyle bünyād itdigüñ kāşāne deryāluḳ nedür

kāşāne-i iclālda:

1. kāşāne-i iclālda: +da

Tarih 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kudret sarayı.

Ḥudā bu nev'e ḡayrāta muvaffaḳ eyleyüp zātın
Mekīn itsün anı kāşāne-i iclālda her dem

kaşd iden:

1. Ẕaşd iden:--en

Gazel 63

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bir şeyi yapmaya kast etmek, niyet etmek.

Ḥamid ebrüdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sīneyi
Ẕaşd iden ammā ki cāna ḡamze-i ḥūn-ḡ'ār imiş

kaşd idersün:

1. Ẕaşd idersün: -er, -sün

Gazel 126

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kötülük etmek, kıymak, zarar vermeyi istemek.

Tiḡ-i müjḡān ü kemān ebrūlaruñla dem-be-dem
Ẕaşd idersün murg-ı perrān-ı dil ü cān üstine

kaşd itmege:

1. kaşd itmege: -meg, -e

Gazel 112

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir işe bilerek, isteyerek girişme.

Tahrîk ile müjgânuñı dūr itmede çeşmüñ
Kaşd itmege neşter mi bilürsün cigerümden

kâse-i dili:

1. kâse-i dili:

Gazel 73

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül kasesi.

Meksûr-ı seng-i gamdur añun kâse-i dili
Şol 'aşıkñ ki nâle vü âh ü fiğânı yok

kâse-i kalbüm:

1. kâse-i kalbüm: +üm

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kalp kâsesi.

Direklendürdi Hâmid seng-i gamla kâse-i kalbüm
O bî-rahma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

kâse-i kalbümi:

1. kâse-i kalbümi: +üm, +i

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kalp kasesi.

Kâse-i kalbümi bir rûbe şikest itdün kim
Gayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

kâse-i şad-pârevi:

1. kâse-i şad-pârevi: +y, +i

Gazel 64

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüz parça olan kâse. II Tas. Âşığın yüz parça olan kalbi. Âşığın kalbi, tecellilere mazhar olan bir kâsedir.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pârevi zannum kenâd itmiş

kaşı:

1. kaşı: -+ı

Gazel 73

Mısra: 10

Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.

Sînem çü lâlezâr iken dâğhâ ile
Hâmid de dirmiş ol kaşı yâ 'aşk nişanı yok

2. kaşı: +ı

Gazel 136

Mısra: 12

Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.

Buñâ tâb-âveri-i sîne ne mümkün Hâmid
Müjeler tûr-i belâ kavş-ı kazâ iki kaşı

3. kaşı: -+ı

Gazel 147

Mısra: 11

Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.

Bir kaşı yâ hadeng-i gam-ı cân-sitân ile
Kıldı delik delik dil-i zârum elek gibi

kaşı kemânum:

1. kaşı kemânum: +um

Gazel 20

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Keman kaşı. II Sevgili.

Kılma endâhte-i sahne-i pehnâ-yı firāk
Tırveş Hâmid'i ey kaşı kemânum Cāvîd

kaşları:

1. kaşları: +lar, +ı

Gazel 76

Mısra: 11

Kaş, gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.

Yine ey kaşları yâ hem-çü kemân kıldı dü-tüy
Kâmet-i Hâmid-i gam-ı h'ârı yetiş nâr-ı firāk

kaşları kemâna:

1. kaşları kemâna: +a

Gazel 61

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keman kaşı.

Ol kaşları kemāna aman olma müntehî
Ey tîr-i âh Hakk'ı severseñ hevāda gez

kaşlarından:

1. **kaşlarından:** +lar, +ı, +n, +dan

Gazel 34

Mısra: 13

*Kaş, gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan
kısa kıllar.*

Zülfine dil-bestesin çün kaşlarından kıl hâzer
Hâmidâ zîrâ üsârâ tu'me-i şemşîr olur

kaşlarıñ:

1. **kaşlarıñ:** +lar, +uñ

Gazel 82

Mısra: 5

*Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa
kıllar.*

Qavs-i şun'-ı hâzret-i Hakk'dur egerçi kaşlarıñ
Lîk şâyân-ı hezârân el-amândur gözleriñ

2. **kaşlarıñ:** -+lar, -+uñ

Gazel 126

Mısra: 5

*Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa
kıllar, kaş.*

Kaşlarıñ şandum görüp çeşmânı üzre ol mehuñ
Tîglerdür vaz' olunmış vezne mîzân üstine

kaşr-ı derûnumda:

1. **kaşr-ı derûnumda:** +um, +da

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül sarayı.

Bu şeb mihmân idi kaşr-ı derûnumda hayâl-i yâr
Kuşûrum var ise 'afv it diyü çok i'tizâr itdüm

kaşr-ı dil-i vîrânuñ:

1. **kaşr-ı dil-i vîrânuñ:** -+u, -+ñ, -+ı

Gazel 69

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Virân olmuş gönül sarayı.

Kaşr-ı dil-i vîrânuñ ez-behr-i meremmât
Şâyed yapalar var der-i mi'mâra ne mâni'

kaşr-ı sa'adet:

1. **kaşr-ı sa'adet:**

Kaside 2

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Mutluluk köşkü.

Aña nemâriq-ı zer-târ ü pûd-ı nevler ile
Döşense kaşr-ı sa'adet zamânıdır demidür

kâstî:

1. **kâstî:**

Gazel 152

Mısra: 6

Eksik, noksan, kusur.

Dirîg itmek neden peymâne-i leb-rîz-i şahbâyı
Resimdür kâstî cirm-i meh-i tâbâna ey sâkî

kaşuñ:

1. **kaşuñ:** +uñ

Gazel 137

Mısra: 7

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

Zahm-ı müjeñi çekmege bâ'is kaşuñ oldu
Ol tîr-i dil ü câna begüm yâ ile geçdi

kat' eyledüñ:

1. **kat' eyledüñ:** -dü, -ñ

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kesme.

Ehl-i küfrün rişte-i tâkatlarıñ kat' eyledüñ
Tîg-i cevherdâr-ı dîni idüp ihrâc-ı niyâm

kat' ideli:

1. **kat' ideli:** -eli

Gazel 38

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kesme, kesilme.

Şabâ kat' ideli peygâm-ı zülf-i 'anber-eşşânuñ
Ne şabrum var ne sâmânım ne bir yirde qarârım var

kat' itme:

1. **kat' itme:** -me

Gazel 152

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kesme (İlgi, alâkayı kesmek bağlamında).

Lebûn fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsânûn
Esîr itdûn dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâkî

kaç'a:

1. kaç'a:

Gazel 44

Mısra: 7

Asla, hiç.

Olma mağrûr za'îf-i 'adûya kaç'a
Nişterden telef-i nefse sebeb kan dökülür

2. kaç'a:

Gazel 145

Mısra: 2

Asla, hiç.

Bâd-ı şabâ peyâmuñı hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kaç'a getürmedi

katı:

1. katı:

Gazel 105

Mısra: 2

Çok, pek çok.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Katı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

kâtım-i esrâra:

1. kâtım-i esrâra:-+a

Gazel 69

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sır tutan.

Ol gönce-i ne'sküfte-dehen geh geh açılma
Hâmid gibi bir kâtım-i esrâra ne mâni'

katl-i 'aşıkân:

1. katl-i 'aşıkân:

Gazel 147

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Âşıkları katletme, öldürme.

Cellâd-ı gamzeñ itdügi dem katl-i 'aşıkân
Galtân olur nice nice serler kelek gibi

katlûme:

1. katlûme: +üm, +e

Gazel 31

Mısra: 5

Öldürme.

Katlûme cellâd-ı gamzeñ çünki me'mûr olmadı
Zülf-i müşgînünde şâhum şekl-i tuğrâluğ nedür

kattâl-ı bî-rahm ü amândur:

1. kattâl-ı bî-rahm ü amândur: +dur

Gazel 82

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhametsiz, öldürücü ve acımasız.

Bî-güneñ bir demde eyler şad dil-i 'âşık helâk
Ol kadar kattâl-ı bî-rahm ü amândur gözlerün

kavs-ı derd ü hasretdür:

1. kavs-ı derd ü hasretdür: +dür

Gazel 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Keman kaşların derdi ve hasreti.

Ebruvânûñ gamıyla şâm ü şehir
Çekdiğüm kavs-ı derd ü hasretdür

kavs-ı kazâ:

1. kavs-ı kazâ:

Gazel 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kaza yayı.

O dil-ârâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kavs-ı kazâ nâmına ebrû nedür

2. kavs-ı kazâ:

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kaza yayı.

Buñâ tâb-âveri-i sîne ne mümkün Hâmid
Müjeler tîr-i belâ kavs-ı kazâ iki kaşı

kavs-i sa'yden:

1. kavs-i sa'yden: +den

Gazel 123

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çalışma yayı. II. Kader çizgisi.

Güşâd itdükce kavs-i sa'yden âmâc-ı maşûda
Îlâhî nâvek-i âh-ı dilüm nâ-kâr-ger itme

kavs-i şun'-ı hâzret-i hâk'dur:

1. kavs-i şun'-ı hâzret-i hâk'dur: -+dur

Gazel 82

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Allah'ın kudreti olan yay (kaşlar).

Ḳavs-i şun'-ı hâzret-i Ḥâk'dur egerçi kaşlaruñ
Lîk şâyân-ı hezârân el-amândur gözleruñ

kayar:

1. kayar:

Gazel 97

Mısra: 10

Görüş veya düşünce durumunu değiştirmek.

Belâgat sâhasında bîm-i lağzişden emîn oldum
Kümeýt-i hâmenûñ pâyını ol rûtbe kayar itdüm

kayd-ı efkâr-ı dil ü cāndan:

1. kayd-ı efkâr-ı dil ü cāndan: -+dan

Gazel 65

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cân ve gönülün üzüntüsünün kaydı.

Eyledükde Ḥâmidâ bu ḥâkdāndan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cāndan ḥalâş

kayd-ı nişân:

1. kayd-ı nişân:

Gazel 133

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(Korku) kaydı, izi.

Ümîd ü ye'sden âzâdeyem bi-ḥamdi'llâh
Ne bîm-i zillet ü ne kayd-ı nişân var bende

kaydına:

1. kaydına: +i, +n, +a

Gazel 4

Mısra: 2

Kaygı, endişe, tasa.

Cemâl-i mehveşuñ seyr eyleyen meftûn olur cānâ
Düşüp zülf-i siyâhuñ kaydına Mecnûn olur cānâ

kays:

1. kays:

Gazel 31

Mısra: 3

Leyla ve Mecnun hikayesindeki Mecnun'un aşk müptelası olmadan önceki adı.

Vâdi-i hecrûñde kaldum âşiyân-ber-ser çü Ḳays
Ḥâlûme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylâluḡ nedür

2. kays:

Gazel 99

Mısra: 3

Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı olan Mecnun-i Amiri' nin asıl adı.

Yaluñız Ḳays degül çok kişi Leylâ diyerek
Sâlik-i semt-i beyâbân-ı cünûn oldu tamâm

3. kays:

Gazel 154

Mısra: 11

Leyla ve Mecnun hikayesinin erkek kahramanı, Mecnûn.

Dîdeden Ḳays revân eyler idi ḥûn-ı sirişk
Tütüyâ gibi çeküp ḥâk-ı reh-i Leylâ'yı

kays'a:

1. kays'a: -+a

Gazel 12

Mısra: 14

Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı olan Mecnun-i Amiri' nin asıl adı.

Yârdan sa'y ider aḥbâb beni tebrîde
Dimede Ḳays'a nedür fâ'ide Leylâ'dan geç

kays-ı serseri:

1. kays-ı serseri:

Kaside 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Başı boş, avâre gezinen Kays (Mecnûn).

Çü Ḳays-ı serseri şahrâ-neverd-i 'aşk olma
Ḳu'ûd-ı künc-i ferâgat zamânıdır demidür

kays'uñ:

1. kays'uñ: + uñ

Gazel 137

Mısra: 4

Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı olan Mecnûn-ı Âmirî' nin asıl adı.

Zinhâr gönül 'aşka heves eyleme zîrâ
Her sâ'ati Ḳays'uñ ğam-ı Leylâ ile geçdi

kādi-i ehl-i ṭama':

1. kādi-i ehl-i ṭama':

Gazel 32

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Açgözlülük yapanlar.

Gāh yir rişvet-i ḥabbāz gehi seng-i ṭa'n
Kādi-i ehl-i ṭama' nānı küçüldür büyüdür

kebāb eyler:

1. kebāb eyler: -r

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yakmak, içini acıtmak.

Dilde sultān-ı ḡamuñ bağrum kebāb eyler müdām
Ṭarḥ-ı teklif itmeyen miḥmān elinden el-ḡıyās

kec kec:

1. kec kec:

Gazel 147

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kimi zaman, ara sıra.

Ol serv-kad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigāhuñ aşlı ne şüfî eşek gibi

kec-külāh:

1. kec-külāh:

Gazel 120

Mısra: 8

Eğri külāh.

Hem-bezm imiş rakīb ile ol māh dün gice
Sine güşāde sāḡar-ı mey elde kec-külāh

keder:

1. keder:

Gazel 49

Mısra: 4

Tasa, kaygı, gönül üzüntüsü.

Ḥasret-keş-i nezāre-i rüy-ı şafā olur
Ehl-i dilüñ derünına her kim keder virür

2. keder:

Gazel 80

Mısra: 12

Gam, ıstırap, elem, hüzn.

Ḥāmidi nīm-nigāhuñla be-kām itdüñ çün
Görmesün zerreveş 'ālemde keder ḡamzelerüñ

kederümden:

1. kederümden: +den

Gazel 112

Mısra: 10

Üzüntü. II Acı.

Terk ideli Ḥāmid beni ol şüh-ı sitemkār
Dünyāya nigāh eylemez oldum kederümden

kedü-yı bādeyi:

1. kedü-yı bādeyi: +y, +i

Gazel 41

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şarap şişesi.

Düşdiler meşk-ı şenāya 'ālem-i āb içre hep
Der-baḡal idüp kedü-yı bādeyi mey-nüşlar

kef-i şābün:

1. kef-i şābün:

Gazel 32

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Elinde sabun.

Kef-i şābün ile ḥammāmda yapar şanma ḥabāb
O perī sihr ile pistānı küçüldür büyüdür

kefşümi ilkā idüp:

1. kefşümi ilkā idüp: -üp

Gazel 78

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayakkabıları çıkarmak.

Üstüme Ḥāmid hücüm itdükde kelbāsā rakīb
Kefşümi ilkā idüp sür'atle çıkdum bāma dek

kelām-ı nāşid-i ḥāzır-cevābı:

1. kelām-ı nāşid-i ḥāzır-cevābı: +ı

Gazel 121

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hazır cevap Nāşid'in sözleri.

Bu nazm-ı pākūñi tanzīr iderse ey Ḥāmid
Kelām-ı Nāşid-i ḥāzır-cevābı seyr eyle

kelām-ı reftevi:

1. **kelām-ı refteyi:** +y, +i

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Geçmiş söz.

Kelām-ı refteyi aḥma bu dil-figāra daḥi
Zamān var ey meh-i burc-ı behā bahāra daḥi

kelbāsā:

1. **kelbāsā:**

Gazel 78

Mısra: 11

Köpek gibi.

Üstüme Ḥāmid hücum itdükde kelbāsā raḳīb
Kefşümi ilḳā idüp sür‘atle çıḳdum bāma dek

kelek:

1. **kelek:**

Gazel 147

Mısra: 16

Yeterli derecede olgunlaşmamış, ham.

Cellād-ı ḡamzeñ itdüḡi dem ḳatl-i ‘āşıḳān
Ḡaltān olur nice nice serler kelek gibi

kem:

1. **kem:**

Gazel 85

Mısra: 2

Fenā, kötü. II Rakip.

Cānā ‘adūlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme luṭf it kem olma gel

2. **kem:**

Gazel 116

Mısra: 3

Deḡersiz, kötü.

Hezār diller içinde kem oldı Yūsufveş
Göñül çekil ne baḳarsuñ çeh-i zekāndur bu

kemāl-i re‘y ü idrāki:

1. **kemāl-i re‘y ü idrāki:** +i

Tarih 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Akıl ve düşünce olgunluğu.

Kemāl-i re‘y ü idrāki virürdi anlara ḥayret
Aristo vü Felātūn olsalar mevcūd der-‘ālem

kemān:

1. **kemān:**

Gazel 76

Mısra: 11

Yay, kavis. II Sevgilinin kaşı.

Yine ey ḳaşları yā hem-çü kemān ḳıldı dü-tüy
Ḳāmet-i Ḥāmid-i ḡam-ḡ‘ārı yetiş nār-ı firāk

2. **kemān:**

Gazel 126

Mısra: 7

Yay.

Tiḡ-i müjḡān ü kemān ebrūlarıñla dem-be-dem
Ḳaşd idersuñ murg-ı perrān-ı dil ü cān üstine

3. **kemān:**

Gazel 130

Mısra: 1

Yay. II Sevgilinin kaşı.

Felek ne virdi baña bir kemān murādumca
Ne urdum ‘ömrüm içinde nişān murādumca

kemān-ebrū:

1. **kemān-ebrū:**

Gazel 55

Mısra: 11

Yay gibi kaş.

Ey kemān-ebrū ḥadeng-endāz-ı müjḡān olma kim
‘Araḳ-ı dilden neşter-i ḡamzeñle cārī dem henüz

kemānımızda:

1. **kemānımızda:** +ımız, +da

Gazel 100

Mısra: 4

Yay.

Hedef-resān-ı merām olmuyor ḥadeng-i taleb
‘Aceb nedür bu rehāvet kemānımızda bizüm

2. **kemānımızda:** +ımız, +da

Gazel 100

Mısra: 12

Yay.

Atup ḥadengümi der-pey revāne olduḳda
Hezār tūr bulındı kemānımızda bizüm

kemānuñ:

1. **kemānuñ:** +uñ

Gazel 38

Mısra: 11

Yay, kavis. II. Sevgilinin kaşları.

Ol ebrūsı kemānuñ nāvek-i müjgānıdur zannum
Dimiş kim Hāmid-i dil-süftede bir ber-güzārum var

kemlerle:

1. **kemlerle:** +ler, +le

Gazel 85

Mısra: 2

Fenâ, kötü. II Rakip.

Cānâ 'adûlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme lûtf it kem olma gel

kenād itmiş:

1. **kenād itmiş:**--miş

Gazel 64

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kenetlemek, birleştirmek.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pāreyi zannum kenād itmiş

kenār:

1. **kenār:**

Gazel 144

Mısra: 3

Kenar, köşe.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenār
Atdukdā sîm gerdenüñe zerd şāluñı

kenāra:

1. **kenāra:**

Gazel 107

Mısra: 10

Deniz kıyısı, sahil, II Kurtuluş yeri.

Miyān-ı lücce-i gamdan şinā ile Hāmid
Hezār şükr ola Hakk'a kenāra geldüm ben

2. **kenāra:**

Gazel 150

Mısra: 16

Kıyı, sahil, köşe.

Miyāne-gerd-i yem-i hecr-i yâr olup Hāmid
Temāyül itmedi keşti-i dil kenāra daği

kenārı:

1. **kenārı:** +ı

Gazel 151

Mısra: 4

Sahil, kıyı, kenar.

Cüş-ı yem-i hicrānı biraz olsa da teskîn
Fülk-i dil-i meşhûn-ı elem bulsa kenārı

kenār-ı āvineye:

1. **kenār-ı āvineye:** +y, +e

Gazel 120

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayna'nın kenarı.

İtdüm görünce 'arızını ol perinüñ āh
Aşdum kenār-ı āvineye perde-i siyāh

kenār-ı cüy-ı sirişk-i çeşme:

1. **kenār-ı cüy-ı sirişk-i çeşme:**

Gazel 143

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözlerin kenarındaki gözyaşı ırmağı.

Meyl ide mi kenār-ı cüy-ı sirişk-i çeşme
Ol serv-i nāz zevk-ı āb-ı revān bilür mi

kenār-ı la'line:

1. **kenār-ı la'line:** +i, +n, +e

Gazel 132

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) dudağının kenarı.

Ruhun hoy-gerde görsek táb-ı mülden ol mehûñ Hāmid
Kenār-ı la'line emvâc-ı baħr-i hüsñ ü ān gelse

kendi:

1. **kendi:**

Gazel 93

Mısra: 2

Kişinin öz varlığı, kendi.

'Aşk-ı cān-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Hānemi vîrān iden kendi sipāhumdur benüm

2. **kendi:**

Gazel 105

Mısra: 12

Kişinin öz varlığı, kendisi.

Ey perî dā'im alup destüñe bir āyine
Kendi ruhsārın seyr it güle olma nigerān

kendimüzi:

1. kendimüzi: +müz, +i

Gazel 57

Mısra: 10

Kendimiz, dönüşlülük zamiri.

Tüvân ne-yâver-i bād-ı şabâ iken kıddi
O naḥl-ı nāza varur kendimüzi bār iderüz

kendin:

1. kendin:

Gazel 24

Mısra: 13

Kendini.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra çok evler başdurur

2. kendin:

Gazel 48

Mısra: 6

Kendini.

Ben 'âşık-ı ḥasret-keş-i ḡam-ḥ'âreden eyler
Kendin o perî-çehre nihân bunca zamândur

3. kendin:

Gazel 67

Mısra: 6

Kendisini.

Sen eyledükçe gayrılara âşnâ nigâh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelâ zabıt

4. kendin:

Gazel 130

Mısra: 5

Kendisini.

Perîveşüm kapudan nîm gösterür kendin
Dirîḡ olmadı bir dem 'ayân murâdumca

kendün:

1. kendün:

Gazel 87

Mısra: 8

Kendi. II Âşık.

Tüvânda mür ile yeksânsın nezd-i İlâhî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendün Süleymân bil

kendüni:

1. kendüni: +ñi

Gazel 50

Mısra: 7

Kendini.

Sa'y eyle cem'-i mālâ zelîl itme kendüñi
Rûzî ise sa'âdet ü devlet füzûn olur

kendüvi:

1. kendüvi:

Gazel 28

Mısra: 1

Kendini, kendisini.

Gîsü-yı yâre kendüvi kim mübtelâ ider
Deryâ-yı fikret-i siyeh içre şinâ ider

2. kendüvi: -+y, -+i

Gazel 134

Mısra: 7

Kendi, kendisi.

Bülbül benümle kendüvi hem-nâle şanmasun
Ben her faşılâ zârum o faşl-ı bahârda

kenz-i re'feti:

1. kenz-i re'feti:

Kaside 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Merhamet hazinesi.

Sütüdekâr-ı silahdâr-ı şâh-ı 'âdil kim
O kenz-i re'feti midḥat zamânıdır demidür

kerem it:

1. kerem it:

Gazel 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Lutf etmek, iyilikte bulunmak.

Güzer eylerseñ eger kâkül-i dil-dâre şabâ
Kerem it tesliye-baḡş ol dil-i ḡam-ḥ'âre şabâ

kerem kıl:

1. kerem kıl:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Lütfet, bağışla.

İtme a'dâmı helâkumla kerem kıl ihyâ
Benden ayrılma meded rûḥ-ı revânüm Cävîd

2. kerem kıl:

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cömertlik etmek, lütfetmek.

Yeter düşvâri-i âlâm-ı 'aşkuñ Hâmid-i zâra
Kerem kıl ez-ser-i nev hayret-efzâ şîveler itme

3. kerem kıl:

Gazel 124

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cömertlik etmek, lütfetmek.

Saňa ben zârî gamz eyler imiş dâ'im rakıb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytâna

keremi it:

1. keremi it:

Gazel 155

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bağıştâ, iyilikte bulunmak.

Büs-ı leb-i la'lüne kandur beni
Şol keremi it ki utandır beni

kerîmü's-sivem:

1. kerîmü's-siyem:

Gazel 42

Mısra: 10

Cömert tabiatlı.

'Arz eyle Mîr Nâşid'e Hâmid bu nazmuñı
Qadrüñ senüñ faqat o kerîmü's-siyem bilür

kerrâtlâ:

1. kerrâtlâ: +la

Gazel 92

Mısra: 11

Defalarca, çok kez.

O mâh-päreye kerrâtlâ nigâh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyân buldum

kesb-i hünerdedür:

1. kesb-i hünerdedür: +de, +dür

Gazel 29

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hüner kazanma.

Âvâredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaz'-ı eşerdedür

kesb-i tarâvet eyler:

1. kesb-i tarâvet eyler: -r

Gazel 131

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeni kazançlar elde etmek.

Bakılmaz rüyına kesb-i tarâvet eyler ol rütbe
O gül-rü bezm-i meyde sāğar-ı ser-şâr gördükçe

keser:

1. keser:--er

Gazel 24

Mısra: 9

Kesmek. II Dindirmek, azaltmak.

Ol gülün küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryadını gülşende kimler başdurur

keser olsa:

1. keser olsa: -sa

Gazel 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kesecek olsa.

Zülfî keser olsa olur hün-ı sirişküm rîzân
Hâmidâ olsa şikest riştesi mercân dökilür

keşide:

1. keşide:

Gazel 10

Mısra: 9

Çekilmiş, çekmiş.

Hışm ile olma şâhum tîğ-i nîgeh keşide
İtme dil-i nizârum gel päre päre rahm it

2. keşide:

Gazel 9

Mısra: 2

Çekilmiş, çekmiş.

Me-kun kıyâs ki haţt-ı 'izâr-ı cânân'est
Keşide ebr-i bahârî ki ber-gülistân'est

keşidedür:

1. keşidedür: +dür

Gazel 106

Mısra: 10
Yazılmış.

‘İzâr-ı üzre olan târ-ı gîsü-yı zerdûn
Gören kıyâs ider elbet keşîdedür zerden

kesret-i âlâm ü ğama:

1. keşret-i âlâm ü ğama: +a

Gazel 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam ve kederin çokluğu.

Dil taḥammül idemez keşret-i âlâm ü ğama
Ḳosalar küzeye ger âb-ı firāvân dökülür

kesret-i girveyle:

1. keşret-i girveyle: +y, +le

Gazel 87

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşı ile dolu.

Olur dil keşret-i girveyle gıldan Ḥamidā ḥālî
Rehi taṭhîr ider çirk-âbdan âb-ı firāvân bil

kesret-i heyzümle:

1. keşret-i heyzümle: +üm, +le

Tarih 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Bolca odun.

Daḥi saḳf-ı ḥazîne keşret-i heyzümle olmuşdı
Mişâl-i kâmet-i pîr-i firāvân-sâl ḥam-der-ḥam

kesret-i meşk:

1. keşret-i meşk:

Gazel 154

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çok yazı (çeşitli yazı bağlamında).

Keşret-i meşk ile çekdüm ğam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

kesret-i tedbîr:

1. keşret-i tedbîr:

Gazel 140

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tedbirin çokluğu.

Keşret-i tedbîr ile oldı şifâ-yâbter
Pister-i ğamda gönül hecr ile bîmâr idi

keşti-i dil:

1. keşti-i dil:

Gazel 150

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Miyâne-gerd-i yem-i hecr-i yâr olup Ḥamid
Temâyül itmedi keşti-i dil kenâra daḥi

keşti-i nâza:

1. keşti-i nâza: -+a

Gazel 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz gemisi.

Ol tıfl-ı ‘işve keşti-i nâza süvâr olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryâ neden revâ

ketm-i esrâr itmez:

1. ketm-i esrâr itmez: -mez

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sırları gizlemek.

Geh dehânın gösterüp gâhî miyân eylerler ‘arz
Ketm-i esrâr itmez ehl-i ḥüsn ü ân âyînen

ketm-i râz-ı nihân:

1. ketm-i râz-ı nihân:

Gazel 143

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gizli sırları saklama.

Baḥş itse dil femûnden âzürde olma şâhum
Dîvâne hîç ketm-i râz-ı nihân bilür mi

kevâkib:

1. kevâkib:

Gazel 93

Mısra: 9

Yıldızlar.

Çarḥı zeyn eyler kevâkib şanma Ḥamid giceler
Ber-hevâ olmuş şerâr-ı nâr-ı âhumdur benüm

kevkebün:

1. **kevkebûn:** +üñ

Gazel 27

Mısra: 2

Yıldız.

Hüb bisyâr velî sen gibi cânân bir olur
Kevkebûn gâyeti yok mihr-i dirâşşân bir olur

keyd-i ihvân:

1. **keyd-i ihvân:**

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dostlarının, kardeşlerinin hilesi. II Hz. Yusuf kıssasında geçen Hz. Yusuf'un büyük kardeşlerinin onu kısıkanarak hile ile kıra götürüp kuyuya atmaları hadisesi.

Olma âzürde-i mekr-i rüfekâ kim zîrâ
Bâ'îş oldu şeref-i Yûsuf'a keyd-i ihvân

kevf:

1. **kevf:**

Gazel 72

Mısra: 7

Neşe, hafif sarhoşluk.

Hâşre dek kevf ile sâkî yaturum mest ü hârâb
Bir içim bâde virürseñ baña bâ-sâğar-ı nâf

kevf-i bâde-i talebûn:

1. **kevf-i bâde-i talebûn:** +üñ

Gazel 81

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçkinin verdiği sarhoşluğun talibi.

Ne dem ki hâtır-ı nâ-şâda gelse bûs-ı lebûñ
Humârını çekerüm kevf-i bâde-i talebûñ

keyfiyyet:

1. **keyfiyyet:**

Gazel 37

Mısra: 10

Nitelik, hal.

Sâkiyâ neş'e yok şarâbuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hâletdür

2. **keyfiyyet:**

Gazel 1

Mısra: 6

Vaziyet, durum. II Sarhoşluk.

Görmesem çekmem te'essüf ba'd-ez-în peymânemi
Virdi 'aşk-ı dil-rübâ bir gûne keyfiyyet baña

keyfiyyet-i tâli':

1. **keyfiyyet-i tâli':**

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaderin, talihin niteliği.

Keyfiyyet-i tâli' mi kuşur-ı hükemâ mı
Dil-haste ider gam beni her gâh nedür bu

kevfiyyetüm:

1. **kevfiyyetüm:** +üm

Gazel 108

Mısra: 11

Durum, hal.

Benüm kevfiyyetüm yâr ile Hâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

k'ez:

1. **k'ez:**

Beyit 7

Mısra: 1

Defa, kere.

Peygâm-ı ruhat k'ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem'î şevved u şu'le dihed ber-ser-i hâkem

ki:

1. **ki:**

Gazel 21

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Tâbi' olup efsûs ki igvâ-yı rakîbe
Bir file değışdi beni ol şüh-ı cefâkâr

2. **ki:**

Gazel 7

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Tabîbüm hâtır-ı mecrûhuma merhem-zen-i vaşl ol
Esîrân-ı 'ilel zîrâ ki muhtâc-ı devâdur hep

3. **ki:**

Gazel 12

Mısra: 11

Ki bağlacı.

Rûy-mâl it ki o kadar qalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

4. ki:

Gazel 18

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mûmtenî
Senden bu haste hâfırı itdiyse kim ba'îd

5. ki:

Gazel 26

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Baňa vişâl ile her kim ki bir peyâm virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nîzâm virür

6. ki:

Gazel 28

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Sen bir perî-cemâl güzelsin ki sevdüğüm
Âyîne-i ruhuñ gören elbet şafâ ider

7. ki:

Gazel 30

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Zamânlar oldı ki şahrâ-neverd-i ümmîdüm
Bizüm de dâmımuza belki bir şikâr gelür

8. ki:

Gazel 32

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Çeşm-i 'ibretle nigâh it ki Hâkîm-i mutlak
Kuvvet ü za'f ile insânı küçüldür büyüdür

9. ki:

Gazel 33

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Eşküm ol rütbe füzûn oldı ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

10. ki:

Gazel 36

Mısra: 12

Ki bağlacı.

'Aceb mi berter olursa behâsı ol servüñ
Ki kâmetinde yeşil bir kabâ-yı muhmelî var

11. ki:

Gazel 37

Mısra: 11

Ki bağlacı.

Bir güle mâ'ilûm ki bülbüline
Luftî yoq cevri bî-nihâyetdür

12. ki:

Gazel 42

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Eller aqan sirişkûmi kûyında yem bilür
Ol gül-'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

13. ki:

Gazel 42

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Hûri misûn ki şûret-i nev'-i beşerdesün
Dil-dâdegân kûyuñı båg-ı İrem bilür

14. ki:

Gazel 47

Mısra: 1

Ki bağlacı.

'Adû ki nâ'il-i teşmîm-i 'arîz-ı gül olur
Tenür-ı gâmda gönül şüphesiz yanar kül olur

15. ki:

Gazel 47

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Nîkâb-ı verd-i ruh-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler gönül ki bülbül olur

16. ki:

Gazel 47

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Qıyûd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkül olur

17. ki:

Gazel 50

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzûn olur

‘Uşşâk-ı dil-fîğârda hayret füzûn olur

18. ki:

Gazel 51

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Sâkıyâ fîkr-i ruḥuñ kim dil-i bî-tâbdadur

Gör ki ol âteş-i pür-şu‘le teh-i âbdadur

19. ki:

Gazel 53

Mısra: 10

Çünkü.

Ne ḥâşiyet var o şūḥuñ ruḥında ey Ḥâmid

Ki bir nigâh ile biñ çeşm-i ‘âşıkân açılır

20. ki:

Gazel 57

Mısra: 12

Ki.

Uşûl ile boşanur Ḥâmidâ dil-i şeydâ

Ne dem ki beste-i zencîr-i zülf-i yâr iderüz

21. ki:

Gazel 58

Mısra: 5

Ki.

Nev-nihâlüm beni zâr itme ki her bâr maţar

Yağsa pûsîde olur bîḥ-i nihâlân şeb ü rûz

22. ki:

Gazel 63

Mısra: 12

Ki bağlacı.

Ḥâmid ebrûdan bilürdüm ben bu zaḥm-ı sîneyi

Çaşd iden ammâ ki câna ğamze-i ḥûn-ḥ‘âr imiş

23. ki:

Gazel 65

Mısra: 7

Ki bağlacı.

İtmege âyâ ki bir şâḥib-şecâ‘at yok midur
Ben zebûnı pençe-i âlâm-ı devrândan ḥalâş

24. ki:

Gazel 71

Mısra: 11

Ki bağlacı.

Söyleyüñ şeyḥe ki meydâna teveccüh kılsun

Ṭalğa tevḥîdine âmâde mürîdân şaf şaf

25. ki:

Gazel 73

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Bir dil ki zülf-i yârda añun mekânı yok

Beñzer o murğ-ı tã‘ire kim âşiyânı yok

26. ki:

Gazel 73

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Cânânesinden ayrılan ‘uşşâk-ı dil-fîğâr

Beñzer o küşteğâne ki rûḥ-ı revânı yok

27. ki:

Gazel 73

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Meksûr-ı seng-i ğamdur añun kâse-i dili

Şol ‘âşıkûñ ki nâle vü âḥ ü fîğânı yok

28. ki:

Gazel 81

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Ne dem ki ḥâtır-ı nâ-şâda gelse bûs-ı lebûñ

Ḥumârını çekerüm keyf-i bâde-i talebûñ

29. ki:

Gazel 83

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Budur bir naḥl-i nâz ü mâ‘il-i refţârisuñ zannum

Ki zîrâ Ḥâmidâ her bâr her dem mâ‘il-i rehsûñ

30. ki:

Gazel 92

Mısra: 4
Ki bağlacı.

Perîveşüm bir iki da'vet ile zâhir olup
Hemân ki meclisüme geldi tâze cân buldum

31. ki:
Gazel 95
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Ruḥuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur ḥavfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

32. ki:
Gazel 110
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Dil-rîşüm ol kadar ki degül kâbil-i beyân
Sultân-ı Kerbelâ'ya cefâ-yı Yezîd'den

33. ki:
Gazel 110
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Eş'âr-ı 'aşra nisbet ile nazmı Hâmid'ün
Mümtâzdur o mertebe ki zer ḥadîdden

34. ki:
Gazel 114
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Dest-i cevruñle gırîbân ki taḥammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daḥi ey şüh şâyân-ı rûfû

35. ki:
Gazel 116
Mısra: 9
Ki bağlacı.

Figânını çıkarın el-ḥazer ki 'uşşâkuñ
Ḥüseynî perdesine Hâmid-i aḥsendür bu

36. ki:
Gazel 117
Mısra: 2
Ki bağlacı.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

37. ki:
Gazel 133
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Pür itme penbe-i ḡafletle güş-ı idrâki
Ki nâ-şenîde nice dâstân var bende

38. ki:
Gazel 136
Mısra: 4
Ki bağlacı.

Mîvedâr olmağ içün naḥl-i riyyâz-ı kâmun
Giryeler eyledüm ol rûtbe ki başdurdı reşi

39. ki:
Gazel 137
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārâ ile geçdi
'Ömrüm benüm eyvâh ki ḥulyâ ile geçdi

40. ki:
Gazel 138
Mısra: 7
Ki bağlacı.

Yâri nezzâre murâd üzre ne mümkün ki raḳîb
Ḥâ'il-i pîş-i nigâh olmada dîvâr gibi

41. ki:
Gazel 141
Mısra: 6
Ki bağlacı.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Raḳîbi kūyına bilmem ki dîdebân mı ḳodı

42. ki:
Gazel 144
Mısra: 7
Ki bağlacı.

Sen bir meh-i sipihr-i behâsın ki reşk ile
Mihrüñ derûnı yandı görince cemâlûñi

43. ki:
Gazel 150
Mısra: 14
Ki bağlacı.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfîd-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre dahî

44. ki:

Gazel 155

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Büs-ı leb-i la'lüne kandur beni
Şol keremi it ki utandır beni

45. ki:

Kaside 2

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Pür eyle sāgarı şahbâ-yı nâb-ı şād ile
Ki intifâ-yı harâret zamânıdır demidür

46. ki:

Kaside 2

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Şafâ için çü müneccim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdır demidür

47. ki:

Kaside 2

Mısra: 16

Ki bağlacı.

Seni bu mertebe terğîb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misuñ ki ne hâlet zamânıdır demidür

48. ki:

Kaside 2

Mısra: 41

Ki bağlacı.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

49. ki:

Kaside 2

Mısra: 43

Ki bağlacı.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdır demidür

50. ki:

Nazm 1

Mısra: 3

Ki bağlacı.

'Ömürlerdür ki ben esb-i ğam-ı devrâna pâ-mâlem
Yed-i kudretle ref'-i hâk-ı zillet eyle yâ Rabbî

51. ki:

Nazm 8

Mısra: 1

Ki bağlacı.

'Âşık ki haţţ-ı 'arız-ı cânân okur yazar
Fenn-i küsûf-ı mihr-i dirahşân okur yazar

52. ki:

Kıt'a 1

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Kıyâs itme ki müy-ı 'izâr-ı yârîdur
Bu berg-i gülde haţţ-ı Hâzret-i Yesârî'dür

53. ki:

Kıt'a 6

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Ağyâra şeker-hânde-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmüm o ğayretle yarıldı

54. ki:

Beyit 4

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Kıyâs itdüm ki toğdı perde-i şeb çâk olup hırşîd
Bugün haţţ-ı 'izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

55. ki:

Tarih 1

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Bu ol şâhib-i temyîz ehl-i isti'dâd ü dânişdür
Ki farţ-ı fehmiyle iz'ânına hayrân olur âdem

56. ki:

Tarih 1

Mısra: 23

Ki bağlacı.

Ki ez-cümle Hâzîne ile Kılâr u Seferliye
Ağayan-ı Ğalaţayla teberdârâna yek-ser hem

57. ki:

Gazel 9

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Me-kun kıyās ki haṭṭ-ı 'izār-ı cānān'est
Keşīde ebr-i bahārī ki ber-gülīstān'est

58. ki:

Gazel 9

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Me-kun kıyās ki haṭṭ-ı 'izār-ı cānān'est
Keşīde ebr-i bahārī ki ber-gülīstān'est

kıl:

1. kıl:

Gazel 42

Mısra: 5

Yapmak, etmek, eylemek.

Ḳıl vaşf-ı ebruvānumı dirseñ līsān ile
Ben idemem o rāları ancak ḳalem bilür

2. kıl:

Kaside 2

Mısra: 3

Kılmak, yapmak, etmek.

Türāb ü seng-i ḡamı ḳıl imāṭa sīneñden
Ḳudūm-ı şādiye hürmet zamānıdur demidür

kıl hazer:

1. kıl hazer:

Gazel 34

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sakınmak, kaçınmak.

Zülfine dil-bestesin çün ḳaşlarından kıl hazer
Ḥāmidā zīrā üsārā tu'me-i şemşir olur

kıl kalemle:

1. kıl kalemle: -+le

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir kalem çeşidi.

Ḳıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler 'aceb
Zebrden naḳşuñı her şafḥa-i dīvāra ḡaraż

kıla:

1. kıla: --a

Gazel 62

Mısra: 2

Yapmak.

Mā'il-i 'ārızuñ itmez gül-i ḥandāna heves
Beste-i zülfüne düşmez kıla reyḥāna heves

kılan:

1. kılan: -an

Gazel 154

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Elem-i manşib-ı devletden olur āzürde
Ziver-i düş kılan cāme-i istignāyı

kılar:

1. kılar: -ar

Gazel 151

Mısra: 10

Kılmak, etmek, eylemek.

Ḥāmid düşeli aşkuña ey ḡonce-dehānum
Bülbül gibi her lahza kılar nāle vü zārı

kılār u seferliye:

1. kılār u seferliye: +y, +e

Tarih 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Kiler ve seferliye (Kiler; mutfak. Seferliye; Osmanlı saray teşkilâtında acemi oğlanların tâlim ve terbiyesiyle meşgul olan, pâdişahla birlikte sefere giden, içlerinde pâdişâhın özel hizmetinde görevli kimselerin de bulunduğu kuruluş).

Ki ez-cümle Ḥazîne ile Kılār u Seferliye
Aḡayan-ı Ḡalaṭayla teberdārāna yek-ser hem

kıldı:

1. kıldı: -dı

Gazel 76

Mısra: 11

Kılmak, yapmak.

Yine ey ḳaşları yā hem-çü kemān kıldı dü-tüy
Ḳāmet-i Ḥāmid-i ḡam-ḥ'ārı yetiş nār-ı firāk

2. kıldı: -dı

Gazel 130

Mısra: 9

Yapmak, etmek, eylemek.

O şüh kākūlini kıldı üstüvār-neverd
Yapıldı murğ-ı dile aşyān murādumca

3. **kıldı:--dı**

Gazel 147

Mısra: 12

Kılmak, yapmak.

Bir kaşı yā ḥadeng-i gam-ı cān-sitān ile
Kıldı delik delik dil-i zārum elek gibi

kıldı za'if:

1. **kıldı za'if:**

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güçsüz, kuvvetsiz bırakmak.

Ḥāmidî fikr-i miyānuñ ol kadar kıldı za'if
Dīde-i mü-bīnden pinhān bir ḥāletdedür

kılduñ:

1. **kılduñ: -du, -ñ**

Gazel 2

Mısra: 6

Yapmak, etmek, eylemek.

Neşr idüp nūkhet-i gīsūsını tā Çīn ü Ḥaṭā
Kılduñ 'aṭṭārları kārđān āvāre şabā

kilk-i kudretle:

1. **kilk-i kudretle: +le**

Gazel 22

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kudret kalemi.

Kilk-i kudretle senüñ Ḥāmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i maḥfūz üzere Ḥazret-i Yezdān tahrīr

kılma:

1. **kılma: -ma**

Gazel 20

Mısra: 15

Kılmak.

Kılma endāḥte-i saḥne-i pehnā-yı firāk
Tırveş Ḥāmid'i ey kaşı kemānum Cāvīd

2. **kılma:--ma**

Gazel 41

Mısra: 1

Yapmak, etmek.

Mü-miyānuñ kılma zīb-i nā-sezā āgūşlar
Olmasun pūr penbe-i peygām-ı gamla gūşlar

kılmaz:

1. **kılmaz:--maz**

Gazel 118

Mısra: 8

Yapmak, etmek, eylemek.

Ben nice ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cānāneden āh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül ḥār elinden āh āh

kılmış:

1. **kılmış: -mış**

Gazel 22

Mısra: 5

Kılmak, olmak.

Ġam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şāh-ı ḥüsne
'Arz-ı ḥālin dil-i dīvāne perişān tahrīr

kılsa:

1. **kılsa: -sa**

Gazel 6

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefā atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bī-çāreden çıkmaz şadā

kılsun:

1. **kılsun:--sun**

Gazel 71

Mısra: 11

Kılmak, yapmak, etmek.

Söyleyüñ şeyḥe ki meydāna teveccüh kılsun
Ṭalga tevḥīdine āmāde mürīdān şaf şaf

kılsun devā:

1. **kılsun devā:**

Gazel 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çāre olmak.

Kār itdi firḳat cānuma raḥm eylesün eḡānuma
Bir laḥza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devā

kim:

1. kim:

Gazel 21

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pişinde piyâde yürür 'uşşâk-ı dil-fikâr

2. kim:

Gazel 24

Mısra: 9

Soru zamiri.

Ol gülün küyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryadını gülşende kimler başdurur

3. kim:

Gazel 19

Mısra: 3

*İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda
birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getiren
bağlaç.*

Kâse-i ıhâlüm bir rütbe şikest itdün kim
Gayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

4. kim:

Gazel 7

Mısra: 9

Ki.

Ğam-ı müfriṭ helâke Ḥâmidâ bâdî olur çün kim
Benüm bu 'âlem-i fânide endişem şafâdur hep

5. kim:

Gazel 8

Mısra: 9

Soru zamiri.

Begüm kim ta'n iderse Ḥâmid-i ğam-h'âre 'aşkuñla
Cemâlün aña bir kez 'arz idüp bî-hüş u hayrân it

6. kim:

Gazel 18

Mısra: 8

Soru zamiri.

Olsun esîr o derde ki dârusı mümteni'
Senden bu ḥaste ḥâtırı itdiyse kim ba'îd

7. kim:

Gazel 28

Mısra: 1

Ki.

Ğisû-yı yâre kendüyi kim mübtelâ ider
Deryâ-yı fikret-i siyeh içre şinâ ider

8. kim:

Gazel 30

Mısra: 6

Ki.

Siyâh-püş olup itmez misin göñül mâtem
'Îzâr-ı dil-bere kim ḥaṭṭ-ı müşk-bâr gelür

9. kim:

Gazel 31

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Ğonce-i la'lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i 'aşkuñda ammâ kim bu güyâluğ nedür

10. kim:

Gazel 32

Mısra: 14

Ki gibi kullanılan bir bağlaç.

Ğâh baḥtım açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

11. kim:

Gazel 35

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsârûñ yine şöhetdedür
Nâmı vardur âb-ı hayvân gerçi kim zulmetdedür

12. kim:

Gazel 36

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Bu zîb-i tâze yetişmez mi bâğ-ı ḥüsnine kim
Kirâs-ı leb gibi bir dâne-i muḥaşşalı var

13. kim:

Gazel 38

Mısra: 10

Ki.

Olinca murğ-ı dil âvîhte-pâ zülfine yâruñ
Dimiş kim dām-ı âlāma girifte bir şikārum var

14. kim:

Gazel 38

Mısra: 12

Ki.

Ol ebrūsı kemānuñ nāvek-i müjgānıdur zannum
Dimiş kim Hāmid-i dil-süftede bir ber-güzārūm var

15. kim:

Gazel 44

Mısra: 1

Ki.

Ebrveş rüyına kim zülf-i perîşān dökilür
Dîdelerden boşanur eşk çü bārān dökilür

16. kim:

Gazel 51

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Sākıyā fıkı-i ruḥuñ kim dil-i bî-tābdadur
Gör ki ol âteş-i pür-şu 'le teh-i ābdadur

17. kim:

Gazel 55

Mısra: 11

Ki.

Ey kemān-ebrü ḥadeng-endāz-ı müjgān olma kim
'Araḳ-ı dilden neşter-i ḡamzeñle cārī dem henüz

18. kim:

Gazel 57

Mısra: 5

Ki.

'Aceb degül mi bu kim ol perîyi da 'vet idüp
Geline meclise 'arz-ı merāma 'ār idertüz

19. kim:

Gazel 64

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Cihān-gır oldı murğān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim 'uḳdehā-yı kākülün cānān güşād itmiş

20. kim:

Gazel 67

Mısra: 3

Ki gibi kullanılan bir bağlaç.

Mihre nigāh 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir ḳadeḥ-i ḡam-zidā zabıṭ

21. kim:

Gazel 71

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Vaşf-ı ebrü-yı kemān şekl-i siyehkārūñdur
Satrhā kim yazılır şafḥa-i dīvān şaf şaf

22. kim:

Gazel 73

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Bir dil ki zülf-i yārda añun mekānı yok
Beñzer o murğ-ı tã 'ire kim āşiyānı yok

23. kim:

Gazel 82

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Åh kim tãḳat-rübā-yı 'āşıkāñdur gözlerün
Ḥayret-efzā-yı dil-i bî-çāregāñdur gözlerün

24. kim:

Gazel 86

Mısra: 7

Her kim.

Saḥa kim dirse sünbül zülf-i müşḡnünle hem-büdur
O jāi-ḥāyı istihzā it ey jülîde-kākül gül

25. kim:

Gazel 102

Mısra: 9

Çünkü.

Hāmid çemen baña nice olmaz ḥarām kim
Bir servi boylı nāzik-i refṭāra ḥasretüm

26. kim:

Gazel 105

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Olma āzürde-i mekr-i rüfekā kim zīrā
Bā'ış oldı şeref-i Yūsuf'a keyd-i ilḥvān

27. kim:

Gazel 113

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Saňa gencine-i dār-ı hüsni ü an dirlerse şâyândur
Femüñ bir hoşkadur kim pür-derünü dürr-i yektâdan

28. kim:

Gazel 114

Mısra: 4

Soru zamiri, her kim.

Âteş-i qahrıyla eyle kabrini nâr-ı cahîm
Kim ise âl-i Resûl-i Ekrem'e ya Rab 'adû

29. kim:

Gazel 115

Mısra: 11

Kim, her kim.

Hâmid gibi kim görse cemâlün olur 'aşık
Ey şüh-ı cefâ-cüy-ı sitem-îh'âh nedür bu

30. kim:

Gazel 124

Mısra: 7

Ki bağlacı.

O rütbe eşküm efzûn oldu kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dūr-i baħr-i melâḥat heft deryâ ne

31. kim:

Gazel 142

Mısra: 2

Soru zamiri.

Bezmi kimdür men' iden teşrîfden cânım seni
Söyle kim döndürdi bizden mâh-ı tâbânım seni

32. kim:

Gazel 150

Mısra: 7

Ki.

Dimâg-ı âlemiyân mest olurdu ammâ kim
Şabâ toķunmadı ol zülf-i müşg-bâra daḥi

33. kim:

Gazel 154

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Dil-i miskîn olalı beste-i dâm-ı zülfün
Âh kim meşrebimiz avladı bezm-i sevdâyı

34. kim:

Gazel 156

Mısra: 8

Kim, soru zamiri.

Senüñ kârûñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

35. kim:

Kaside 2

Mısra: 23

Kim, soru zamiri.

Sütüdekâr-ı silahdâr-ı şâh-ı 'âdil kim
O kenz-i re'feti midḥat zamânıdır demidür

36. kim:

Kaside 2

Mısra: 25

Kim, soru zamiri.

Budur o mihr-i ziyâ-baḥş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izâ'et zamânıdır demidür

37. kim:

Kıt'a 7

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Sûzişimden ol gül-i zîbâyı âgâh itmeyün
Kim bu peygâm-ı ciger-sûz-ı elemle şolmasun

38. kim:

Tarih 1

Mısra: 11

Ki bağlacı.

Huşuşan bir silahdâr-ı yegâna itdi kim peydâ
Füzûni-i şehâ vü cevdetine reşk ider Ḥâtem

39. kim:

Tarih 1

Mısra: 13

Ki bağlacı.

Semiyi-yi fâḫr-ı 'âlem ya'ni Âga-yı Meḥemmed kim
Gelür cûşa hemîşe baħr-ı elṭâfi mişâl-i yem

kimdür:

1. **kindür:**

Gazel 142

Mısra: 1

Soru zamiri(hangi kimse?).

Bezmi kindür men ' iden teşrifden cânım seni
Söyle kim döndürdi bizden mäh-i tábânım seni

kime:

1. **kime:** +e

Gazel 75

Mısra: 7

Soru zamiri, herhangi bir kimseye, kime.

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derûnum âyâ
Baña hem-derd olur 'âlemde bir ehl-i gam yok

kimi:

1. **kimi:** +i

Gazel 29

Mısra: 1

Bazısı.

Âvâredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaz'-ı egerdedür

2. **kimi:** +i

Gazel 29

Mısra: 1

Bazısı.

Âvâredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaz'-ı egerdedür

3. **kimi:** +i

Gazel 29

Mısra: 2

Bazısı.

Âvâredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaz'-ı egerdedür

4. **kimi:** +i

Gazel 29

Mısra: 2

Bazısı.

Âvâredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaz'-ı egerdedür

5. **kimi:** +i

Gazel 29

Mısra: 4

Bazısı.

Bu şeş-der-i cihânda bir ehl-i sükûn yok
Âyendedür kimi kimisi de güzervedür

kimisi:

1. **kimisi:** +i, +si

Gazel 29

Mısra: 4

Kimisi, bazısı.

Bu şeş-der-i cihânda bir ehl-i sükûn yok
Âyendedür kimi kimisi de güzervedür

kimler:

1. **kimler:** +ler

Gazel 24

Mısra: 10

Kimler, hangi kişiler.

Ol gülûñ kûyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülûñ feryadını gülşende kimler başdurur

kimlerdür:

1. **kimlerdür:** +ler, +dür

Gazel 156

Mısra: 4

Kim, soru zamiri.

Muqaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'îş olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebep şimdi

kimse:

1. **kimse:**

Gazel 78

Mısra: 6

Kişi, birey, şahıs anlamlarındaki belgisiz zamir. II
Hiç kimse, herhangi biri.

Ben tarîk-i 'aşkı bir pîre su'âl itdüm didi
Sâlikâna hâ'il olmaz kimse bâğ-ı kâma dek

2. **kimse:**

Gazel 145

Mısra: 4

Kim, kimse.

Gîsü-yı leyl-i renginûñ endîşesiyle hiç
Ey mäh kimse kaldı mı sevdâ getürmedi

3. **kimse:**

Kaside 2

Mısra: 45

Kimse, hiç kimse.

Bu nev-kaşideden a'lāya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdır demidür

kimseler:

1. **kimseler:** +ler

Gazel 47

Mısra: 10

Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi, şahıs.

Qüyüd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkül olur

kimselerde:

1. **kimselerde:** +ler, +de

Gazel 141

Mısra: 2

Hiç kimse.

O kâkülûñ gamı 'âlemde şâdmân mı qodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı qodı

kimseye:

1. **kimseye:** +y, +e

Gazel 54

Mısra: 2

*Başka kimseye, hiç kimseye anlamında belgisiz
zamir.*

Derûn-ı sînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nûkte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

kirâs-ı leb:

1. **kirâs-ı leb:**

Gazel 36

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dudağının meyvesi, kirazi.

Bu zîb-i tâze yetişmez mi bâğ-ı hûsnine kim
Kirâs-ı leb gibi bir dâne-i muhaşşalı var

kırıldı:

1. **kırıldı:** --ıl, --dı

Nazm 7

Mısra: 1

*Kırmak. II Cesaret, umut, onur azalmak, yok
olmak.*

Dil eyleyerek kâkülûñ endîşe kırıldı
Sünbülleriñ efzûn gelüp şîşe kırıldı

2. **kırıldı:** -ıl, -dı

Nazm 7

Mısra: 2

Kırmak. II Gücenmek, incinmek.

Dil eyleyerek kâkülûñ endîşe kırıldı
Sünbülleriñ efzûn gelüp şîşe kırıldı

3. **kırıldı:** -ıl, -dı

Nazm 7

Mısra: 4

Kırmak. II Gücenmek, incinmek.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hûsn
Bilmem ne sebep oldu bu dil-rîşe kırıldı

kırtâs:

1. **kırtâs:**

Gazel 55

Mısra: 4

Kağıt, sayfa.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i maḥabbet başdılar
Bî-nişân ü nâm iken kırtâs ile ḥâtem henüz

kırtâs üzre:

1. **kırtâs üzre:**

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kağıt üzerine.

Sînelerde dâğlar açduḳca ol mâhuñ gamı
Şanurum kırtâs üzre ḥâtem-i zer başdudur

kîse-i lâciverd-i çarḥ içre:

1. **kîse-i lâciverd-i çarḥ içre:**

Kıt'a 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün lacivert kesesinin içi.

Kîse-i lâciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

kişi:

1. **kişi:**

Gazel 34

Mısra: 11

İnsan, kimse, şahıs.

Rü'yet-i yâkût-ı sürh itmek menâmında kişi
Leblerin tağbîle bir meh-peykerüñ ta'bîr olur

2. kişi:

Gazel 99

Mısra: 3

Adam, insan, kimse.

Yaluñız Kays degül çok kişi Leylâ diyerek
Sâlik-i semt-i beyâbân-ı cünûn oldu tamâm

3. kişi:

Gazel 131

Mısra: 12

İnsan.

'Aceb mi ihtirâz itsem zebân-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hâmid isti'âze mâr gördükçe

kıssa-ı mecnûn'ı:

1. kıssa-ı mecnûn'ı: +ı

Gazel 103

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mecnûn' un hikâyesi.

Kıssa-ı Mecnûn' ı nazm itmezdi erbâb-ı sühân
Ger zühûrundan haberdâr olsalardı bî-gümân

kişver-i âlâma:

1. kişver-i âlâma: +a

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keder ülkesi. II Tas. kesret, sevgiliden ayrı kalınan yer.

Ol şeh-i hüsn ü behâ itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dünüñ söziyle kişver-i âlâma dek

kişver-i neşâtı:

1. kişver-i neşâtı: +ı

Gazel 60

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Neşe ülkesi.

Biz kişver-i neşâtı n'ola eylesek fetih
Ser-tâ-be-pây leşker-i gamdur sipâhımız

kitâb-hâne-i 'irfân:

1. kitâb-hâne-i 'irfân:

Nazm 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bilme, irfân kütüphânesi.

Beni İlâhi cehâletle şermsâr itme
Kitâb-hâne-i 'irfân içinde h'âr itme

kitâb-ı 'aşkuñ:

1. kitâb-ı 'aşkuñ: +uñ

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk kitabı. II Kur' an- ı Kerim.

Kitâb-ı 'aşkuñ efendi hezâr mücmeli var
Şürûhı ile bu dil-sühtede mufaşşalı var

kıyâs:

1. kıyâs:

Gazel 9

Mısra: 1

Kıyas, karşılaştırma.

Me-kun kıyâs ki hañt-ı 'izâr-ı cânân'est
Keşide ebr-i bahârî ki ber-gülistân'est

kıyâs ider:

1. kıyâs ider: -er

Gazel 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karşılaştırmak.

Şahn-ı ruhuñda hâl-i siyâhuñ gören begüm
Âteş içinde pâre-i 'anber kıyâs ider

2. kıyâs ider: -er

Gazel 106

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Karşılaştırmak.

'İzâr-ı üzre olan târ-ı gîsü-yı zerdüñ
Gören kıyâs ider elbet keşidedür zerden

kıyâs itdüm:

1. kıyâs itdüm: --dü, --m

Beyit 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Düşünmek, değerlendirmek. II. Mukâyese etmek.

Kıyâs itdüm ki toğdı perde-i şeb çâk olup hırşîd
Bugün hañt-ı 'izâr-ı dil-beri berber trâş itdi

kıyās itme:

1. kıyās itme: -me

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Eşk-i hūnīn kıyās itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

2. kıyās itme: -me

Kıt'a 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Kıyās itme ki müy-ı 'izār-ı yārīdur
Bu berg-i gülde haṭ-ı Ḥazret-i Yesārī'dür

kızardukca:

1. kızardukca:--dukca

Gazel 4

Mısra: 7

Kırmızı veya ona yakın bir renk almak.

Kızardukca gül-i nev-ḥız-i rüyuñ tâbiş-i mülden
Figān-ı 'andelīb-i ḥāṭırum efzūn olur cānā

kodı:

1. kodı: -dı

Gazel 141

Mısra: 1

Koymak, bırakmak.

O kākülün ḡamı 'ālemde şādmān mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cān mı kodı

2. kodı:--dı

Gazel 141

Mısra: 2

Koymak, bırakmak.

O kākülün ḡamı 'ālemde şādmān mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cān mı kodı

3. kodı:--dı

Gazel 141

Mısra: 4

Koymak, bırakmak.

O servūñ āru-yı būs-ı ḥāk-ı pāyı ile
Sirişk-i dīdelerüm gezmedük mekân mı kodı

4. kodı:--dı

Gazel 141

Mısra: 6

Koymak, bırakmak.

İder varanlara bir vaz'-ı nā-be-cā elbet
Raḳībī kūyına bilmem ki dīdebān mı kodı

5. kodı:--dı

Gazel 141

Mısra: 8

Koymak, bırakmak.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perī-ruḥşār
Raḳīb-i seg seni germ-ābeye nihān mı kodı

6. kodı:--dı

Gazel 141

Mısra: 10

Koymak, bırakmak.

Ruḥuñda ḥāl-i mu'anber mi yoḥsa meşşāte
'Arūs-ı kām-ı dil-i Ḥāmid'e nişān mı kodı

koma:

1. koma: -ma

Gazel 20

Mısra: 3

Bırakmak, terk etmek.

Ḳoma tenhā teb-i tārik-i firāḳuñda dili
Rūşen it dīdemüzi mihr-i cihānum Cāvīd

komadı:

1. komadı: -ma, -dı

Gazel 80

Mısra: 6

Gerek bırakmamak.

Dün çemenzārda 'uşşāk-ı dil-figārıñā hīç
Ḳomadı nazraya āhūlara yir ḡamzelerūñ

komaz:

1. komaz: -maz

Gazel 150

Mısra: 6

Koymak, bırakmak.

Maṭar degüldür ider girye ḥālūme gerdün
Ḳomaz dōneklügi elden o māh-pāre daḥi

konsa:

1. **ķonsa:** -n, -sa

Gazel 111

Mısra: 6

Konmak, yerleşmek.

Gönder hayālūñi dil-i vīrān geřteme
Ma'mūr olur ķudūmı ile ķonsa ķāna Hān

2. **ķonsa:** --n, --sa

Gazel 16

Mısra: 1

Koymak. II Bırakmak.

ķonsa řahrā-yı dile ceyş-i firāvān-ı feraķ
Deştimüz olsa bizüm menzil-i sultān-ı feraķ

koparıldı:

1. **ķoparıldı:** --ar, --ıl, --dı

Kıt'a 6

Mısra: 4

Kopmak, herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak.

Ferhād gibi itmediler 'arbede yoķsa
Kuhsār-ı maķabbetde ne şağlar ķoparıldı

koparur:

1. **ķoparur:** -ur

Gazel 151

Mısra: 2

Koparmak. II Daldan, aęaķtan alıp toplamak.

Görsem ne zamān řād olurum ğayr ile yārı
Herkes ķoparur ğonceleri olmasa ķārı

köpek:

1. **köpek:**

Gazel 52

Mısra: 7

Davranışları kötö olan kimse için kullanılan sövgü sözü(rakip bağlamında).

İķüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O āhu-beķçeyi şayd eylemek řikār mıdır

2. **köpek:**

Gazel 147

Mısra: 14

Köpek. II Aşağılık niyetlerle yaltaklanan veya davranışları kötö olan kimse için kullanılan bir sövgü sözü.

'Azm eyledükçe kūyına ol dil-nevāzımuñ
Āvāz ider rakīb peşümden köpek gibi

korkdı:

1. **ķorkdı:** --dı

Gazel 155

Mısra: 3

Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak.

ķorkdı gözüüm cevri ü cefādan amān
İtmemege ğayrı inandur beni

kosalar:

1. **ķosalar:** -sa, -lar

Gazel 44

Mısra: 6

Koymak, bırakmak.

Dil taķammöl idemez keşret-i ālām ü ğama
ķosalar kūzeye ger āb-ı firāvān dökölür

koşup:

1. **ķořup:** --up

Gazel 21

Mısra: 2

Koşmak, ğitmek.

Bāzīķe-i řańranca ser-āğāz idicek yār
At gibi ķořup seyre gelür der-'akab ağyār

koydı:

1. **koydı:** -dı

Tahmis 1

Mısra: 12

Koymak, bırakmak.

Hāķ ķarīn eylesesün 'arızına ķeřm-i bedi
Reng ü bü ile ğölü koydı ķacāletde ķadi

ķubbe-i eyvānı:

1. **ķubbe-i eyvānı:** +ı

Gazel 32

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Büyük sofanın ķubbesi.

řeyķ destār-ı perīřānı kūķöldür büyüdür
Ĝüiyā ķubbe-i eyvānı kūķöldür büyüdür

ķubbe-i lāciverd-i ķarķ iķre:

1. **ķubbe-i lāciverd-i ķarķ iķre:**

Kıt'a 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün lacivert kubbesinin içi.

Kubbe-i laciverd-i çarh içre
Gördünüz mü nedür bu şems ü kamer

küçüksu'ya:

1. **küçüksu'ya:** -+y, -+a

Gazel 64

Mısra: 9

*İstanbul'da "Bahçe-i Göksu" adıyla anılan hasbahçe
'dir. Eşsiz doğal güzellikleri ve kasrlarıyla tarihten
günümüze ilgi gören bir yerdir.*

Küçüksu'ya o serv-i bāğ-ı işve eyleyüp da'vet
Dil-i mahzûn-ı zâr-ı Hâmidi gâyetle şâd itmiş

küçüldür:

1. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 1

Küçülmek, daraltmak.

Şeyh destâr-ı perîşânı küçüldür büyüdür
Güiyâ kubbe-i eyvânı küçüldür büyüdür

2. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 2

Küçülmek, daraltmak.

Şeyh destâr-ı perîşânı küçüldür büyüdür
Güiyâ kubbe-i eyvânı küçüldür büyüdür

3. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 4

Küçülmek, daraltmak.

Çeşm-i 'ibretle nigâh it ki Hakîm-i mutlak
Kuvvet ü za'f ile insânı küçüldür büyüdür

4. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 6

Küçülmek, daraltmak.

Yapmağa hâzime'i rande göre sa'y eyler
Şişeger cām-ı dırağşânı küçüldür büyüdür

5. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 8

Küçülmek, daraltmak.

Kef-i şâbûn ile hammâmda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

6. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 10

Küçülmek, daraltmak.

Hâlîk-ı 'âlem-i lâ-yüs'elü 'ammâ yef'al
Böyle dem dem şeb ü rûzânı küçüldür büyüdür

7. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 12

Küçülmek, daraltmak.

Gâh yir rişvet-i habbâz gehi seng-i ta'n
Kâdi-i ehl-i tama' nânı küçüldür büyüdür

8. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 14

Küçülmek, daraltmak.

Gâh bahtum açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

9. **küçüldür:** -ür

Gazel 32

Mısra: 16

Küçülmek, daraltmak.

N'eyleyem yazmadı gönlümce muşavvir Hâmid
Dâ'imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

kuds'ı bi't-tamâm:

1. **kuds'ı bi't-tamâm:**

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Eksiksiz, kusursuz yaratılış.

Haml-i kizb itdükte mi'râcuñı küffâr-ı Kureys
Cebre'il der-pîş-i çeşm 'arz itdi Kuds'ı bi't-tamâm

kudümü:

1. **kudümü:** +ı

Gazel 111

Mısra: 6

Gelme, geliş, ayak basma.

Gönder hayālünü dil-i vīrān geşteme
Ma'mūr olur kudümü ile kōnsa hāna Hān

kudüm-ı şādiye:

1. kudüm-ı şādiye:

Kaside 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kudüm çalan güzel. II Sevgili.

Türāb ü seng-i ğamı kıl imāta sīneñden
Kudüm-ı şādiye hürmet zamānidur demidür

kudümüñ öpmek:

1. kudümüñ öpmek:

Gazel 31

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ayağını öpmek.

Geh kudümüñ öpmek ister geh 'izār-ı mehveşüñ
Hāmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lāluğ nedür

kudümüñçün:

1. kudümüñçün:

Gazel 95

Mısra: 10

Ayak basman, gelmen için.

Eger rüşen iderseñ külbe-i tārīk-i aḥzānum
Kudümüñçün hezārān dürr ü la'l-eḫşān olur çeşmüm

küffār-ı kureyş:

1. küffār-ı kureyş:

Kaside 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kureyş kâfirleri (Kureyş; Hz. Muhammed' in mensûb olduğu Arap kabilesinin adı olup Kâbenin korunması bu kabileye aitti).

Ḥaml-i kizb itdükde mi'rācuñı küffār-ı Kureyş
Cebre'il der-pîş-i çeşm 'arz itdi Kuds'ı bi't-tamām

kufl ü kilidden:

1. kufl ü kilidden: +den

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kilit.

Olmaz güşāde perde-i maṭlab vesīlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kufl ü kilidden

küh-ı hem-ser-i eflāk-ı 'aşkuñ:

1. küh-ı hem-ser-i eflāk-ı 'aşkuñ: +uñ

Gazel 36

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Felekle arkadaş olmuş dağ (gibi)aşk.

Bu küh-ı hem-ser-i eflāk-ı 'aşkuñ ey Hāmid
Ne nerdbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

küh-ken olmuşdur:

1. küh-ken olmuşdur:--mış, --dur

Gazel 43

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dağı delen Ferhat olmak.

Bugün bir āhenin mītīn gördüm dest-i Hāmid'de
Yine var ise bir şīrīn-lebe küh-ken olmuşdur

küh-kenüñ:

1. küh-kenüñ:

Gazel 118

Mısra: 10

Dağı delen(Ferhat).

Hāmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengin-dili
Eyledi Küh-kenüñ kuhsār elinden āh āh

kühlar:

1. kühlar:--+lar

Gazel 41

Mısra: 3

Dağ.

Tākat ü tāb-āver olmak mümteni'ken kühlar
Bār-ı hicrāna taḥammül eylesün mi düşlar

kuhl-ı dü-çeşm-i hās u 'ām:

1. kuhl-ı dü-çeşm-i hās u 'ām:

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Herkesin iki gözüne çekilen sürme.

Ey ğubār-ı maḳdemi kuhl-ı dü-çeşm-i hās u 'ām
V'ey vücūd-ı eşrefi bādī-i eflāk ü nizām

kuhl-ı istiğnā-keş:

1. kuhl-ı istiğnā-keş:

Gazel 123

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Naz sürmesini çeken.

Dü-çeşmân-ı kebûda kuhl-ı istîgnâ-keş oldukça
Gözüm nûrî bu giryâna nigâh-ı hışmter itme

kuhsâr:

1. **kuhsâr:**
Gazel 118
Mısra: 10
Dağlar.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûn kuhsâr elinden âh âh

kûhsârî:

1. **kûhsârî:** +ı
Gazel 119
Mısra: 6
Dağ, dağlık, dağ tepesi.

Getürme hâtırına mâ-cerâ-yı Ferhâd'ı
Derûnı yaralıdır kûhsârî söyletme

kuhsâr-ı mahabbetde:

1. **kuhsâr-ı mahabbetde:** +de
Kıt'a 6
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Muhabbet, sevgi dağı (Ferhat'ın Şîrîn'e duyduğu aşkın ispatı olarak deldiğine inanılan dağa telmihte bulunulmuştur).

Ferhâd gibi itmediler 'arbede yoğsa
Kuhsâr-ı mahabbetde ne taşlar koparıldı

kul itmiş:

1. **kul itmiş:** -miş
Gazel 21
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kul etmek.

Her bâziyi kul itmiş 'adû bûs-ı lebiyle
Gör kâfirî ruh-ı dil-i bîmâr ile oynar

kül olur:

1. **kül olur:** -ur
Gazel 47
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bütünüyle yanmak.

'Adû ki nâ'il-i teşmîm-i 'arîz-ı gül olur
Tenûr-ı gamda gönûl şüphesiz yanar kül olur

külâh:

1. **külâh:**
Gazel 84
Mısra: 4
Başta takılan şapka veya taç.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nâ-bîn-i rûz
Dâ'imâ zerrîn külâh içre nihândur perçemûn

külâhımız:

1. **külâhımız:** +ımız
Gazel 60
Mısra: 4
Külâh, giyilen, ucu sivri veya yüksek başlık.

Görmezse başınun eger evvelce çâresin
Vardur rakîbe eyleyecek bir külâhımız

külbe-i ahzânımı:

1. **külbe-i ahzânımı:** -+u, -+m, -+ı
Gazel 63
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Üzüntüler kulübesi. II Tas. Hz. Yakup'un (as.) , oğlu Hz. Yusuf'u (as.) kaybettikten sonra içinde hüznlenerek ağladığı kulübe. III Bu tabir tasavvuf şairleri için ilham kaynağı olmuştur. Kul, güzellikler ve kemalat diyarı olan vatanından ayrı düştüğü için bu dünya kulübesinde hüznü çok olmalıdır.

İtmez oldı külbe-i ahzânımı rûşen o mâh
Böyle rû-gerdân iden bizden anı ağıyar imiş

külbe-i târik-i ahzânım:

1. **külbe-i târik-i ahzânım:** +um
Gazel 95
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Hüzün evinin yolu.

Eger rûşen idersen külbe-i târik-i ahzânım
Kudümüñçün hezârân dürr ü la'l-eşân olur çeşmüm

külbe-i târiküme:

1. **külbe-i târiküme:** +üm, +e
Gazel 30
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gidilen yoldaki kulübe.

Çü mäh külbe-i tārīkūme piyāle-be-dest
‘Aceb ki kaṅgı gün ol mihr-i tābdār gelür

külhen olmuşdur:

1. külhen olmuşdur:--miş, --dur

Gazel 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Külhan olmak. II Ateşin yakıldığı yer (gibi) olmak.

Rakīb-i zişt-tenle eyleyelden zevk-ı germ-ābe
Derūnum āteş-i cān-süz-ı ğamla külhen olmuşdur

kulüb-ı nāsdan:

1. kulüb-ı nāsdan:--dan

Tarih 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

İnsanların kalpleri.

Kulüb-ı nāsdan ol hafvı def‘a eyledi himmet
Binā-yı mahzen-i nevre o esrār-ı düvel-mahrem

kuluñ:

1. kuluñ:--uñ

Gazel 14

Mısra: 6

Kul, köle. II Âşık.

Nāle vü āh ile zār eylemede hecrüñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehā bir iki üç

kümevt-i hāmenüñ:

1. kümevt-i hāmenüñ: +nüñ

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Söz meydanının atına benzetilerek) : kalem.

Belāğat sāhasında bīm-i lağzişden emīn oldum
Kümevt-i hāmenüñ pāyını ol rütbe kayar itdüm

kümevt-i hāmevi:

1. kümevt-i hāmevi: +y, +i

Gazel 149

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kalem atı.

Sāha-i sīmīn-i kāğıd baña Hāmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümevt-i hāmevi düldül gibi

künc-i cefā:

1. künc-i cefā:

Gazel 148

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eziyet, sıkıntı köşesi.

Hāmidā maḵsem-i baḥrinde bugün cem‘ olduğ
Hişşeme künc-i cefā nāmına bir yer düşdi

künc-i ğamda:

1. künc-i ğamda: +da

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gam, dert, keder köşesi.

Derūnuñ seng-i hārādan mı bilsem ey şeh-i bī-dād
Beni rahm eylemezsin künc-i ğamda zār gördükçe

2. künc-i ğamda: +da

Gazel 144

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gam köşesi.

Gördüñ mi künc-i ğamda o hercāyī rahm idüp
Hāmid su‘āl itmedi bir kerre hālūñi

künc-i ‘uzletdür:

1. künc-i ‘uzletdür: +dür

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dinlenme köşesi.

Künc-i ‘uzletdür serāy-ı vāsi‘-i devlet baña
Halkdan yokdur nihān olmak kadar ‘izzet baña

kuni:

1. kuni:

Gazel 9

Mısra: 9

Güneş.

Be-Hāmid ‘arza kuni ger hilāl-i ebrüyet
Dileş be-ān-dem ü-rā fidā vü qurbān’est

kurar:

1. karar: -ar

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kurmak. II Ayarlamak (Saati kurmak, ayarlamak bağlamında).

Şānī'-i dehrūñ iki sā'atidür
Birin aḥşam kırar birini seḥer

kūşe-i mihrābdadur:

1. kūşe-i mihrābdadur: -+da, -+dur

Gazel 51

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kaşlarının köşesi.

Nazarı 'aşıkuñ ebrū-yı siyeh-kārdadur
Zāhidūñ dīdeleri kūşe-i mihrābdadur

kūşeye:

1. kūşeye: +y, +e

Gazel 82

Mısra: 7

Köşe.

Tarfetü'l- 'ayn içre biñ dil cezb ider her kūşeye
Bü'l- 'aceb fettān ü seḥḥār-ı cihāndur gözlerüñ

küştegāne:

1. küştegāne:

Gazel 73

Mısra: 4

Öldürülmüşler. II Âşıklar.

Cānānesinden ayrılan 'uşşāk-ı dil-fiğār
Beñzer o küştegāne ki rūḥ-ı revānı yok

küşte-i ğama:

1. küşte-i ğama: -+a

Nazm 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gamdan ölmüş.

Yā Rab bu küşte-i ğama nevden hayāt vir
Baḥr-ı siyāḥ-ı derd ü elemden necāt vir

kuşür itme:

1. kuşür itme: -me

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eksik kalmak, hata yapmak.

Tedārik ü nesāk-ı bezmde kuşür itme
Bu demler 'ayş ile 'işret zamānidur demidür

kuşür-ı hükemā:

1. kuşür-ı hükemā:

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bilginlerin kusuru.

Keyfiyyet-i ṭālī' mi kuşür-ı hükemā mı
Dil-ḥaste ider gam beni her gāḥ nedür bu

kuşurum:

1. kuşurum: +um

Gazel 97

Mısra: 8

Eksik, noksan, kabahat.

Bu şeb miḥmān idi kaşr-ı derūnumda ḥayāl-i yār
Kuşurum var ise 'afv it diyü çok i' tizār itdüm

ku'ūd-ı künc-i ferāġat:

1. ku'ūd-ı künc-i ferāġat:

Kaside 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dinlenme köşesine oturmak.

Çü Kays-ı serseri şahrā-neverd-i 'aşk olma
Ku'ūd-ı künc-i ferāġat zamānidur demidür

kuvvet:

1. kuvvet:

Gazel 106

Mısra: 12

Kuvvet, güç.

Şemīm-i ḥāl-ı ruḥ-ı yāre Ḥāmidā sa'y it
Gelür dimāġa za'f olsa kuvvet 'anberden

kuvvet ü za'f:

1. kuvvet ü za'f:

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kuvvet ve kuvvetsizlik.

Çeşm-i 'ibretle nigāḥ it ki Ḥakīm-i muṭlak
Kuvvet ü za'f ile insānı küçüldür büyüdür

küy-ı dil-ārādan:

1. küy-ı dil-ārādan: -+dan

Gazel 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin mahallesi.

Rûy-mâl it ki o kadar qalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

2. kûy-ı dil-ârâdan: +dan

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin mahallesi.

Sürülmez gâvşeng-i sa'y ile kûy-ı dil-ârâdan
Raķîb-i gâv-sîret n'eyleyüm dostlar nejdüm var

kûyına:

1. kûyına: +ı, +n, +a

Gazel 56

Mısra: 3

Sevgilinin bulunduğu, oturduğu yer.

O bî-raħmuñ şehir kûyına vardum
Göñüller âh u zârından geçilmez

2. kûyına: -+ı, -+n, -+a

Gazel 71

Mısra: 7

Sevgilinin bulunduğu yer, mahalle.

'Azm ider kûyına 'uşşâk fedâ-yı ser için
Çekilür hânîkaha reme-i ķurbân şaf şaf

3. kûyına: +ı, +n, +a

Gazel 76

Mısra: 10

Sevgilinin bulunduğu yer.

Seyl-i qahruñ ile hedm eyle İlâhî yarüñ
Mâni'-i 'azm oluyor kûyına dîvâr-ı fîrâķ

4. kûyına: +ı, +n, +a

Gazel 92

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu, oturduğu yer.

Aķardı kûyına eşküm hayâl-i zülfi ile
Varup o qaraları baķr-ı bî-kerân buldum

5. kûyına: -+ı, -+n, -+a

Gazel 141

Mısra: 6

Sevgilinin bulunduğu yer, sevgilinin mahallesi.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Raķîbî kûyına bilmem ki dîdebân mı ķodî

6. kûyına: +ı, +n, +a

Gazel 147

Mısra: 13

Sevgilinin bulunduğu yer, sevgilinin mahallesi.

'Azm eyledükçe kûyına ol dil-nevâzımuñ
Âvâz ider raķîb peşümden köpek gibi

kûyında:

1. kûyında: -+ı, -+n, -+da

Gazel 24

Mısra: 9

(Sevgilinin) bulunduğu yerde.

Ol gülüñ kûyında nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülüñ feryadını gülşende kimler başdurur

2. kûyında: -+ı, -+n, -+da

Gazel 63

Mısra: 1

Sevgilinin mahallesi, köyü.

Söylenürdi bir zamân kûyında sarıķ var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-'âr imiş

3. kûyında: -+ı, -+n, -+da

Gazel 63

Mısra: 9

Sevgilinin bulunduğu yer.

Ben şanurdum gâhi meyl-i h'âb ider kûyında dil
Fıkr-i zülfiyle meger şeb-tâ-seher bî-dâr imiş

4. kûyında: -+ı, -+n, -+da

Gazel 42

Mısra: 1

(Sevgilinin) bulunduğu yer.

Eller aķan sirişkümi kûyında yem bilür
Ol gül-'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

kuyüd-ı dehrden:

1. kuyüd-ı dehrden: +den

Gazel 47

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dünya bağı.

ķuyüd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkül olur

küvüñ:

1. **kūyuñ:** -+uñ

Gazel 69

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer. II Huzur, makam.

Kūyuñ reh-i şad-sāle de olsa olur ‘āzim
‘Ālemde begüm ‘āşık-ı dīdāra ne mānī

2. **kūyuñ:** -+uñ

Gazel 39

Mısra: 3

Köy, mahalle. II Sevgilinin bulunduğu yer.

Ser-cümle kūyuñ olsa n’ola gülsitān-ı şevk
Hūn-ābe-i dü-dīde-i hasret gelür geçer

kūyuña:

1. **kūyuña:** -+u, -+ñ, -+a

Gazel 68

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer II Huzur, makam.

İltifāt it ‘āşıkā ‘azm eyledükce kūyuña
Dil-nüvāzīden gelür zīrā begüm mihmāna hāz

kūyuñda:

1. **kūyuñda:** +u, +ñ, +da

Gazel 8

Mısra: 8

Sevgilinin mahallesi.

Seyāhat eyleyüp dil ‘ālemi ‘aşkuñla āḫir-kār
Vaṭan-gīr oldı kūyuñda varup tekrīm-i mihmān it

kūyuñı:

1. **kūyuñı:** +u, +ñ, +ı

Gazel 42

Mısra: 8

(Sevgilinin) bulunduğu yer.

Hūri misün ki şüret-i nev‘-i beşerdesün
Dil-dādegān kūyuñı bāg-ı İrem bilür

kūzeve:

1. **kūzeve:** +y, +e

Gazel 44

Mısra: 6

Su testisi.

Dil taḥammül idemez keşret-i ālām ü gama
Qosalar kūzeve ger āb-ı firāvān dökilür

2.2.14.L

lā lā:

1. lā lā:

Gazel 137

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Lā harfî.

Ol tıfl-ı nev-âmûz-ı debistân-ı leţâfet
Ta'lim-i cefâyı dile lā lā ile geçdi

lā-büd:

1. lā-büd:

Gazel 24

Mısra: 3

Lazım, gerekli, gerek.

Pâk olur lā-büd çıkan kâlâ yed-i üstâddan
Haţ-ber-âver dil-berûn 'aybını berber başdurur

lâhık olur:

1. lâhık olur: -ur

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yetişen, ulaşan.

Yâre takrîrde lerezende-dehensin derdûn
Ey dil-i zâr saña lâhık olur 'âr gibi

laķabuñ:

1. laķabuñ: +uñ

Gazel 81

Mısra: 4

Bir kimseye kendi asıl adından başka takılan ad.

Nikât ü ma'ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fâ'ide tûtalum Enverî imiş laķabuñ

la'l ü vâķûti:

1. la'l ü vâķûti: -+ı

Gazel 62

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Lal ve yakut taşları II sevgilinin dudağı.

La'l ü vâķûti düşürdük nigeħ-i raġbetden
Dilimiz ideli bûs-ı leb-i cānāna heves

lâlelerûñ:

1. lâlelerûñ: -+ler, -+üñ

Gazel 134

Mısra: 10

Lâle.

Âħ eyledüm seħer ġam-ı ħālîyla Ĥamidā
Yandı derûnı lâlelerûñ lâlezârda

lâlezâr:

1. lâlezâr:

Gazel 73

Mısra: 9

Lâle bahçesi. II Âşîġın baġrındaki kanlı yaralar.

Sînem çü lâlezâr iken dâġhâ ile
Ĥamid de dirmiş ol kaşı yâ 'aşķ nişānı yok

2. lâlezâr:

Gazel 97

Mısra: 2

Lâle bahçesi.

O mâhuñ fikr-i ruġsârıyla sînem dâġdâr itdüm
Zemîn-i pür-giyâhı terbiyetle lâlezâr itdüm

lâlezârda:

1. lâlezârda: -+da

Gazel 134

Mısra: 10

Lâle bahçesi.

Âħ eyledüm seħer ġam-ı ħālîyla Ĥamidā
Yandı derûnı lâlelerûñ lâlezârda

lâlezârîyum:

1. lâlezârîyum: +ı, +y, +um

Gazel 98

Mısra: 10

Lâle bahçesi.

Sînemde her seħer açılır şad hezâr dâġ
Şâh-ı bahâr-ı derd ü ġamuñ lâlezârîyum

lâle-zârum:

1. lâle-zârum: +um

Gazel 38

Mısra: 4

Lalelik, lale yetişen yer, lale bahçesi.

Hezârân dâġ ile zeyn itdi sînem fikr-i ruġsârûñ
Begüm bir seyre lâyıķ nev-demîde lâle-zârum var

la'li:

1. la'li: +i

Gazel 109

Mısra: 2
Yakut taşı. II Dudak.

Lebin öpdükçe sirişk oldı revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dūr-i nâ-süfteye ben

la' l-i leb-i dil-dâr:

1. la' l-i leb-i dil-dâr:

Gazel 131

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının kırmızısı.

Gelür la' l-i leb-i dil-dâr ol dem hâfır-ı zâra
Çıkup geşt ü güzâra bağda gül-nâr gördükçe

la' l-i leb-i yâre:

1. la' l-i leb-i yâre: +e

Gazel 154

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının kırmızılığı.

Bezimde la' l-i leb-i yâre tokınmış Hâmid
Görmesün gayrı gözüm câm-ı neşât-efzâyı

la' l-i lebin:

1. la' l-i lebin: -+in

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudak.

Dillemiş ağıyar berk-i gonceveş la' l-i lebin
Bilmez idüm nâ-sezâlar vâkıf-ı esrâr imiş

la' l-i lebin bahşini:

1. la' l-i lebin bahşini: +i, +n, +i

Gazel 57

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lal taşı gibi kırmızı dudakların bahsi.

Bezimde la' l-i lebin bahşini 'ayânen idüp
Nühüfte râzımuza halka âşikâr iderüz

la' lin:

1. la' lin: +in

Gazel 34

Mısra: 3

Kırmızı, al. II Dudak.

La' lin öpdükçe n'ola zühhâddan çeksem 'itâb
Bâde-nüşân-ı heves şâyeste-i ta'zîr olur

lâne-i tenden:

1. lâne-i tenden: +den

Gazel 70

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Beden yuvasından uçmak. II Ölmek.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihtimâm
Murğ-ı cânuñ eyler âhîr lâne-i tenden ferâğ

lânesinde:

1. lânesinde: +si, +n, +de

Gazel 45

Mısra: 7

Yuva.

Güyâ ki lânesinde dü-âhû karar ider
Der-zîr-i pîle ol iki gözler nihân olur

lâyık:

1. lâyık:

Gazel 8

Mısra: 5

Yakışan, yaraşır, uygun.

Saňa lâyık budur yek-rüz-ı çâr-dehde ey meh-rû
Berây-ı intizâm-ı 'âşikân tertîb-i dîvân it

2. lâyık:

Gazel 14

Mısra: 13

Yakışır, münasip.

Olsa lâyık bu nev-îcâdıña pey-rev Hâmid
Mîr Nâşid gibi pâkîze-edâ bir iki üç

3. lâyık:

Gazel 38

Mısra: 4

Lâyık, yaraşır, münasip.

Hezârân dâğ ile zeyn itdi sînem fikr-i ruhsârûñ
Begüm bir seyre lâyık nev-demîde lâle-zârum var

4. lâyık:

Gazel 40

Mısra: 3

Yakışır, münasip.

Ne lâıık âsiyâb-ı ârzûlarda gubâr olmak
Bu 'âlemde benüm bir tane gönlüm bir de gendüm var

5. lâıık:

Gazel 46

Mısra: 6

Yakışan, yaraşır, uygun.

Ol mehûn ey dil gubâr-ı pâyuñ eylersin taleb
Lâıık ol iksîre ammâ çeşm-i giryānuñ mı var

6. lâıık:

Gazel 76

Mısra: 5

Uygun, yakışır, münasip.

Ola lâıık mıdur ey nâ'im-i gül-pister-i nâz
Şubha dek dîdelerüm her gice bî-dâr-ı firâk

7. lâıık:

Gazel 146

Mısra: 2

Uygun, yakışır, münasip.

Cennet-i küyuñdan ihrâc eyledüñ ben pür-gamı
Bî-güneñ lâıık mı giryān eylemek bir âdemi

lâıık gele:

1. lâıık gele: -e

Gazel 62

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Uygun. II Yaraşır olmak.

Ruhı yanında ne lâıık gele tevcihe nigâh
Mihre bak itme şakın sâğar-ı raşşâna heves

lâıık mıdur:

1. lâıık mıdur:

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Lâıık mı, yerinde mi.

'Andelîb-i bâğ-ı 'aşkuñ var iken lâıık mıdur
Zîb-i destâr itmek a'dâ verd-i hândānum seni

lâıık u evlâ:

1. lâıık u evlâ:

Nazm 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uygun, yaraşır.

Halkuñ idrâk iden 'aybını 'irfân ile
Setrdür lâıık u evlâ aña dāmân ile

lâıık-ı bezm-i gedâ:

1. lâıık-ı bezm-i gedâ:

Gazel 83

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Köleler meclisine lâıık. II Âşıklar, dostlar meclisine lâıık.

Begüm sen bir gül-i bâğ-ı behâ şâyân-ı peh pehsün
Degülsün lâıık-ı bezm-i gedâ şâyeste-i şehsün

lâıık-ı püşiş-i kemhâ:

1. lâıık-ı püşiş-i kemhâ:

Tahmis 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lâıık olan ipek örtü.

Lâıık-ı püşiş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ārâ mı degül

lâıık-ı tahrîr-i defterdür:

1. lâıık-ı tahrîr-i defterdür: -+dür

Gazel 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Deftere yazmaya layık.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midâd
Lâıık-ı tahrîr-i defterdür o zülf ü hâl ü ruh

lâzım:

1. lâzım:

Gazel 1

Mısra: 10

Gerekli.

Olmayam rāh-ı temennâda kadem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cüyveş sür'at baña

2. lâzım:

Gazel 111

Mısra: 12

Gerekli, elzem.

İtmez nigeñ dü-dîde-i yâkût-rîzüme
Lâzım degül mi Hâmid o ebrû-kemāna kân

lâzımdur:

1. **lâzımdur:** +dur

Gazel 53

Mısra: 7

Lazım, gerek.

Huşûl-ı maṭlab için bir mu'în lâzımdur
Vezân-ı bād kâfâdansa bād-bân açılır

leb:

1. **leb:**

Gazel 37

Mısra: 1

Dudak.

Leb degül gonce-i leṭâfetdür
Ḳad degül serv-i bâğ-i behcetdür

2. **leb:**

Tahmis 1

Mısra: 5

Dudak.

Niçün açılmaz o leb gonce-i zîbâ mı degül
Ḳadem-endâz olamam meclisine süflilerün

lebi:

1. **lebi:** +i

Gazel 140

Mısra: 11

Dudak. II Sevgilinin dudağı.

Bir lebi şîrîne dil vâlih ü hayrân olup
Tîşe-zen-i sîne-i vâsi'-i kuhsâr idi

leb-i cânân:

1. **leb-i cânân:**

Gazel 127

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağı.

Gelüp güftâre meclisde leb-i cânân açıldukça
Temâşâyâ kapanmaz dîde-i giryân açıldukça

leb-i cû:

1. **leb-i cû:**

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Irmak kıyısı, ırmak kenarı.

Bulmadum nâm ü nişân serv-i hîrâmânımdan
Gezmedük ne leb-i cû kaldı ne şahın-ı büstân

leb-i cûlarda:

1. **leb-i cûlarda:** +lar, +da

Gazel 22

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Irmak kenarı.

Şu'arâ itseler ol serv-ḳadûñ vaşfiyla
Leb-i cûlarda sezâdur nice dîvân taḥrîr

leb-i reşk-i zülâlûñi:

1. **leb-i reşk-i zülâlûñi:** +üñ, +i

Gazel 144

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıskanılan güzel dudaklar.

Ḳabri olurdu ma'den-i yâḳût ḥaşre dek
Dünyâda bûs iden leb-i reşk-i zülâlûñi

leb-i yâri:

1. **leb-i yâri:** +i

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağı.

Dil-i fütâde leb-i yâri eylemiş taḳbîl
Ḥarîḳ-i 'âde olan fetḥ-i bâbı seyr eyle

lebin:

1. **lebin:** +in

Gazel 109

Mısra: 1

Dudak. II Sevgilinin dudağı.

Lebin öpdükce sirişk oldı revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dūr-i nâ-süfteye ben

lebleri:

1. **lebleri:** -+ler, -+i

Gazel 64

Mısra: 7

Dudak II Sevgilinin dudakları.

Hele ol lebleri çün berg-i gonce nev-nihâl-ı nâz
Seḥer ben bûlbûl-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmiş

leblerin:

1. **leblerin:** +ler, +in

Gazel 34

Mısra: 12
Dudak.

Rü'yet-i yâkût-ı sürh itmek menâmında kişi
Leblerin taķbîle bir meh-peykerüñ ta'bîr olur

lebûñ:

1. lebûñ: +üñ

Gazel 90

Mısra: 2

Dudak. II Sevgilinin dudağı.

‘İzâruñ mihr-i enver mi meh-i tâbân mîdur bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâkût ya mercân mîdur bilmem

2. lebûñ: +üñ

Gazel 152

Mısra: 7

(Sevgilinin) dudağı.

Lebûñ fikriyle ben dil-hûndan kaç itme ihsânüñ
Esîr itdûñ dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâķî

lerzân:

1. lertzân:

Gazel 127

Mısra: 8

Titreme.

O kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ bezm-i vaşlında
Olur lertzân vücûdum şöhet-i hicrân açıldukça

lerzende-dehensin:

1. lertzende-dehensin: +sîn

Gazel 138

Mısra: 3

Titreyen ağız.

Yâre takrîrde lertzende-dehensin derdûñ
Ey dil-i zâr saña lâhık olur ‘âr gibi

leşker-i ğamdur:

1. leşker-i ğamdur: +dur

Gazel 60

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam askeri.

Biz kişver-i neşâtı n’ola eylesek fetih
Ser-tâ-be-pây leşker-i ğamdur sipâhımız

leşker-i hatt-ı siyehkârına:

1. leşker-i hatt-ı siyehkârına: +ı, +n, +a

Gazel 148

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yüzündeki günahkâr ayva tüyleri askeri.

Leşker-i hatt-ı siyehkârına mağlûb oldu

Eşheb-i nâzdan ol şûh-ı dil-âver düşdi

leşker-i tâtar’da:

1. leşker-i tâtar’da: +da

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tatar ordusu. II Sevgilinin kirpikleri.

Tîr-i ğamzeñveş bulunmaz bir hadeng-i cân-sitân
Cüst-cû olınsa yek-ser leşker-i Tâtar’da

levha-i dil:

1. levha-i dil:

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönlün levhası.

‘Aceb mi levha-i dil olsa çâk ser-tâ-pâ
Der-i ‘inâyeti ağıyâra her zamân açılır

levh-i mahfûz:

1. levh-i mahfûz:

Gazel 22

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı
bulunduğu manevi levha; ilm-i ilahi.*

Kilk-i kudretle senüñ Hâmid’e ‘aşkuñ itmiş
Levh-i mahfûz üzere Hâzret-i Yezdân tahrîr

levni:

1. levni:

Gazel 84

Mısra: 7

Renk.

Büyü ‘âlem-gîr cismi nermdür levni siyâh
Hâşılı müstâġni-i vaşf ü beyândur perçemüñ

leyl:

1. leyl:

Gazel 30

Mısra: 10
Gece.

Dirîğ gitmedi sevdâ-yı zülf ü ruhsârı
Zamân geçer bu kadar leyl olur nehâr gelür

leyl ü nehâr:

1. leyl ü nehâr:

Gazel 23

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Hübân senûñle leyl ü nehâr istinâs ider
Hurşîdden kamer belî nûr iktibâs ider

2. leyl ü nehâr:

Gazel 97

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Faķať sen düşmedüñ efkâr-ı zülf ü gerdene zâhid
O fikr-i mûriş-i sevdâyı ben leyl ü nehâr itdüm

3. leyl ü nehâr:

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Fikr-i zülf ü gerdenüñ iħrâc-ı hâtır itmesem
Hâmid ol endîşeyi leyl ü nehâr itmek de güç

leyl ü nehârda:

1. leyl ü nehârda:-+da

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Gîsûlarıyla gerden-i sîmîni fikr ider
Âşüfte-hâl iden beni leyl ü nehârda

leylâ:

1. leylâ:

Gazel 99

Mısra: 3

Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı II Sevgili.

Yaluñız Kays degül çok kişı Leylâ diyerek
Sâlik-i semt-i beyâbân-ı cünûn oldu tamâm

2. leylâ:

Gazel 92

Mısra: 7

Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin kadın kahramanı.

Mezâr-ı Kays'ı ziyaret idüp dimiş Leylâ
Maħabbetüñle senüñ bunca nâm ü şân buldum

levlâ vü mecnûn:

1. leylâ vü mecnûn:

Gazel 108

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Leylâ ve Mecnûn hikâyesi.

Benüm keyfiyyetüm yâr ile Hâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

leylâ'dan:

1. leylâ'dan:-+dan

Gazel 12

Mısra: 14

Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

Yârdan sa'y ider aħbâb beni tebrîde
Dime de Kays'a nedür fâ'ide Leylâ'dan geç

leylâluk:

1. leylâluk:

Gazel 31

Mısra: 4

Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

Vâdi-i hecrüñde kâldum âşiyân-ber-ser çü Kays
Hâlûme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylâluk nedür

leyle-i firkatde:

1. leyle-i firkatde: +de

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesi. II Tas. kulun, vahdet âleminden kesret alemine gönderildiği zaman.

Dili sen leyle-i firkatde meyl-i h'âb ider şanma
Huşûş-ı 'aşkda Mecnûn'a gâlibdür o dîvâne

lîk:

1. lîk:

Gazel 35

Mısra: 8

Lakin, fakat, amma, ancak.

Yār-ı ğār-ı ğam-ġüsār ü hem-dem idi bir zamān
Şimdicek bî-çāre ġönlüm lîk bir âfêtdedür

2. lîk:

Gazel 36

Mısra: 5

Lâkin, fakat, amma, ancak.

Be-câ her 'uzvı o âhû-yı deşt-i nâzuñ lîk
Çarârüm aldı iki dîde-i mûkahhali var

3. lîk:

Gazel 82

Mısra: 6

Lâkin, ama, ancak.

Çavs-i şun'-ı ġazret-i Ĥak'dur egerçi kaşlaruñ
Lîk şâyân-ı hezârân el-amândur ġözleruñ

4. lîk:

Gazel 94

Mısra: 6

Lâkin, fakat, amma, ancak.

Miġlûñi nâ-dîdedür çeşm-i felek
Lîk ġâyette sitemgersuñ begüm

5. lîk:

Gazel 114

Mısra: 1

Lâkin, ancak, ama.

Ĥâr ile hem-bezm idi ġülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bâd-ı ġazân ile ne o ġaldı ne bu

6. lîk:

Gazel 128

Mısra: 8

Lâkin, ancak, ama.

Gerçi alı al olur şerm ü ġacâletden ruġuñ
Lîk 'aşıkdan begüm ma'sûka 'âdetdür nigâh

7. lîk:

Gazel 129

Mısra: 10

Lâkin, ancak, ama.

Ĥâmidâ âsândur bûs-ı leb-i cân-baġş-ı yâr
Lîk düşvârî-i ter pinhâni-i esrârda

8. lîk:

Gazel 130

Mısra: 11

Lâkin, ancak, ama.

Bir 'andelîb-i nevâ-senc-i sîne-süzüm lîk
Virilmedi baña bir ġülsitân murâdumca

9. lîk:

Gazel 140

Mısra: 14

Lâkin, ancak, ama.

Ĥâmid-i âzâdenüñ var idi bir dil-beri
Ĥâyet ile şûġ idi lîk sitemkâr idi

10. lîk:

Kaside 2

Mısra: 39

Lâkin, ancak, ama.

Serüñ bu mertebe taşdı' eylemezdüm lîk
Ĥücüm-ı ceşş-i tabî'at zamânıdur demidür

lisân ile:

1. lisân ile:

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dil ile.

Çıl vaşf-ı ebruvânımı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancak ġalem bilür

lisân-ı dahlı:

1. lisân-ı dahlı: +ı

Gazel 41

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Düşüncenin dili.

Nâsdan ġıfz it lisân-ı dahlı râġat-cüy ise
Ĥâmidâ zîrâ selâmet-yâb olur ġâmüşlar

lutf:

1. lutf:

Gazel 102

Mısra: 3

Yardım, inayet, ihsan.

Aġyâra lutf u 'aşık-ı zâra cefâ ider
Bir şûġ-ı bî-vefâ-yı sitemkâra ġasretüm

lutf it:

1. luṭf it:

Gazel 85

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İyi davranmak, hoş muamele etmek.

Cānā ‘adūlarumla meded hem-dem olma gel

Kemlerle ülfet eyleme luṭf it kem olma gel

luṭf ü ihsân it:

1. luṭf ü ihsân it:

Gazel 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İyilik ve cömertlik et.

Ṭabībüm vaḳt-i istiḡnā degüldür luṭf ü ihsân it

Gelüp derd-i dil-i bīmārıma vaşluñla dermân it

luṭf u ‘ināyet eyle:

1. luṭf u ‘ināyet eyle:

Nazm 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İyilik ve bağıшта bulunmak.

Bu ben bī-çāreye luṭf u ‘ināyet eyle yā Rabbi

Rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle yā Rabbi

luṭfi:

1. luṭfi: +ı

Gazel 59

Mısra: 3

Bağış, kerem, cömertlik, ihsan.

Mümtezicdür emeli luṭfi ile dil-dāruñ

Şād ü ḥurremde degülsek bile maḥzūn degülüz

2. luṭfi: +ı

Gazel 37

Mısra: 12

Cömertlik, ihsân. II Kerem.

Bir güle mā‘ilüm ki bülbüline

Luṭfi yok cevri bī-nihāyetdür

luṭfudur:

1. luṭfudur: +u, +dur

Gazel 37

Mısra: 16

Lutuf, cömertlik.

Saḥa Ḥaḳ’dan bu şun ‘-ı pāk-ı laṭīf

Luṭfudur Ḥāmidā ‘ināyetdür

2.2.15.M

mācerā-yı dīde:

1. mācerā-yı dīde:

Gazel 41

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gözlerin macerası.

Mācerā-yı dīde 'ālem-gīr olur eylerse ger
Tünd-bād-ı ğamla deryā-yı sirişkūm cūşlar

mā-cerā-yı ferhād'ı:

1. mā-cerā-yı ferhād'ı: +ı

Gazel 119

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ferhad'ın macerası. II Ferhad; Ferhad ve Şirin adıyla meşhur olan eski bir hikayenin erkek kahramanı olup Şirin'in âşıkıdır. Ferhad'ın macerası olarak bilinen durum ise, Şirin'in arzusu üzerine Bisütûn adı verilen dağı delmesidir.

Getürme hâtırına mā-cerā-yı Ferhād'ı
Derûnı yaralıdır kûhsârı söyletme

mā-dām:

1. mā-dām:

Gazel 13

Mısra: 9

Madem, çünkü, değil mi ki.

Mā-dām ğamz ider saña aġyār o bī-kesi
Hāmid hārim-i vuşlata me' zūn olur mı hīç

ma'den-i yākūt:

1. ma'den-i yākūt:

Gazel 144

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yakut madeni.

Qabri olurdu ma'den-i yākūt haşre dek
Dünyāda būs iden leb-i reşk-i zülālūñi

maġbūn-ı va'd-i düşmen:

1. maġbūn-ı va'd-i düşmen:

Gazel 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Düşmanın sözlerine aldanmış.

Maġbūn-ı va'd-i düşmen ru-be-rāh meger olup
Cevr ü cefālar itdi baña müddet-i medīd

maġlūb oldu:

1. maġlūb oldu: -dı

Gazel 148

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Galebe edilmiş, kendisine üstün gelinmiş, yenilmiş, yenilen (kimse).

Leşker-i haṭṭ-ı siyehkārına maġlūb oldu
Eşheb-i nāzdan ol şūḥ-ı dil-āver düşdi

maġmūm:

1. maġmūm:

Gazel 123

Mısra: 5

Gamlı, kederli.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben maġmūm iken her gāh
Yürü var bir taraftan sen de ey sâ'at haber itme

maġrūr:

1. maġrūr:

Gazel 91

Mısra: 7

Kibirli olmak, kendini beğenmek.

Oluş hüsnuñe maġrūr iltifāt itmezsun 'uşşāka
Senün gibi cihānda hiç bir āfet yok mı sultānum

maġrūr-ı rif'at olma:

1. maġrūr-ı rif'at olma: -ma

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gururlanmak, kibirlenmek.

Maġrūr-ı rif'at olma eyā mest-i 'izz ü cāh
Bu neş'e-i piyāle-i devlet gelür geçer

māh:

1. māh:

Gazel 30

Mısra: 7

Ay, kamer(sevgili).

Çü māh külbe-i tārīkūme piyāle-be-dest
'Aceb ki kaṅġi gün ol mihr-i tābdār gelür

2. māh:

Gazel 63

Mısra: 3

Ay II Sevgili.

İtmez oldu külbe-i ahzânımı rüşen o mäh
Böyle rû-gerdân iden bizden anı ağıyar imiş

3. mäh:

Gazel 115

Mısra: 1

Ay. II Sevgili.

Käkül mi 'izâruñdaki ey mäh nedür bu
Yâ sünbül-i jülde midür âh nedür bu

4. mäh:

Gazel 120

Mısra: 7

Ay. II Sevgili.

Hem-bezm imiş rakîb ile ol mäh dün gice
Sine güşâde sāğar-ı mey elde kec-külâh

5. mäh:

Gazel 127

Mısra: 9

Ay. II Sevgili.

Ruñuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ şehir ey mäh
Çekilüp perdesi âyîne-i devrân açıldukça

6. mäh:

Gazel 135

Mısra: 9

Ay. II Sevgili.

Beni terk eyledi ol mäh ğayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mahzûnu

7. mäh:

Gazel 145

Mısra: 4

Ay. II Sevgili.

Gîsû-yı leyl-i renginüñ endîşesiyle hîç
Ey mäh kimse qaldı mı sevda getürmedi

8. mäh:

Beyit 8

Mısra: 1

Ay. II Sevgili.

Baña râm olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyvâh eyvâh

mahabbet:

1. **maḥabbet:**

Gazel 50

Mısra: 14

Sevmek, aşk, sevgi.

Dil-dâr Hâmidâ ne kadar olsa dil-nevâz
Ol rûtbe 'aşıkânda maḥabbet füzûn olur

2. **maḥabbet:**

Gazel 56

Mısra: 1

Aşk, sevgi, sohbet, muhabbet.

Maḥabbet sengsârından geçilmez
O şahrânunñ ğubârından geçilmez

mahabbetde:

1. **maḥabbetde:-+de**

Gazel 12

Mısra: 17

Muhabbet.

İmtizâc-ı şürekâ çünki maḥabbetde muḥâl
Ya 'adûdan ya begüm Hâmid-i şeydâdan geç

mahabbetinde:

1. **maḥabbetinde: +i, +n, +de**

Gazel 92

Mısra: 14

Sevgi. II Muhabbet, sohbet.

O mest-i nâzumuñ inkâr olunmaz ey Hâmid
Maḥabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

mahabbetine:

1. **maḥabbetine:-+i, -+n, -+e**

Gazel 73

Mısra: 5

Sevgi II Aşk.

Bir zâlimüñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşâfı yok mürüvveti yok hiç amânı yok

mahabbetüñle:

1. **maḥabbetüñle: +üñ, +le**

Gazel 92

Mısra: 8

Sevgi.

Mezâr-ı Kays'ı ziyaret idüp dimiş Leylâ
Maḥabbetüñle senüñ bunca nâm ü şân buldum

mahal:

1. **maḥal:**

Gazel 101

Mısra: 2

Yer, mekan.

Maḥarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönülüm
Maḥal yok ibreyi ilkâya şan bâzârdur gönülüm

maḥall-i şemse-i kapuṭına:

1. **maḥall-i şemse-i kapuṭına:** +ı, +n, +a

Kaside 2

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Resmin kötü yeri.

Maḥall-i şemse-i kapuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zînet zamânıdır demidür

maḥfûz:

1. **maḥfûz:**

Gazel 133

Mısra: 7

Saklanmış, korunmuş, muhafaza edilmiş.

Hudâ dili kara sevdâdan eylesün maḥfûz
Ḥayâl-i kâkül-i 'anber-feşân var bende

2. **maḥfûz:**

Tarih 1

Mısra: 33

Saklanmış, korunmuş, muhafaza edilmiş.

Cenâb-ı Kibriyâ mir'ât-ı ḳalbin eylesün maḥfûz
Müdâm ez-rûy-ı zîşt-i mürr ü âlâm u humûm u gam

mâhı:

1. **mâhı:** +ı

Gazel 111

Mısra: 3

Ay. II Sevgili.

Ol mâhı 'âkıbet bulur âh-ı hevâyî-reng
Olmaz ba'îd ḥâşılı bād-ı vezâna dān

2. **mâhı:** +ı

Gazel 125

Mısra: 5

Ay. II Sevgilinin yüzü.

Bir mâhı cüst-cü iderüm kânadur diyü
Tâ şubḥ olunca meş'al-i âhumla her gice

mâh-ı 'arız-ı dil-dâra:

1. **mâh-ı 'arız-ı dil-dâra:** +a

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzelin ay gibi yanağı.

Pervâneym çerâğ-ı şeb-i târa ḥasretüm
Ya'ni ki mâh-ı 'arız-ı dil-dâra ḥasretüm

mâh-ı burc-ı ḥüsn:

1. **mâh-ı burc-ı ḥüsn:**

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik kulesinin ayı.

Bir kerre bûs-ı pâyüñe şâyeste olmaduk
Ey mâh-ı burc-ı ḥüsn güzâr itdi bunca 'îd

mâh-ı münevver:

1. **mâh-ı münevver:**

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlak ay.

Rûyuñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde mâh-ı münevver nihân olur

mâh-ı muşavver:

1. **mâh-ı muşavver:**

Gazel 69

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Resmedilmiş ay. II Resmedilmiş güzel, sevgili.

Sen 'arız-ı cemâl eyleseñ ey mâh-ı muşavver
Naḳş eylese dîdârûñı dîvâra ne mâni'

mâh-ı ruhın:

1. **mâh-ı ruhın:** +ın

Gazel 156

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ay gibi parlak yanak.

Daḥi ḥaṭ almadı mâh-ı ruhın çün hâle âgûşa
'Ayıbdur bûse ol âfetden ey Ḥâmid taleb şimdi

mâh-ı tâbân:

1. **mâh-ı tâbân:**

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ay ışığı. II Sevgilinin ay ışığı gibi parlak yüzü.

Begüm ol 'arızeyn-i sîne-süz-ı 'aşıkānuñ sen
Birini mäh-ı tãbãn birini mihr-i dirâhşân bil

mäh-ı tãbãna:

1. **mäh-ı tãbãna:** +a

Gazel 124

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak ay. II Sevgili.

İşitdürme gice feryāduñ ol mäh-ı tãbãna
Süküt it nâr-ı ğam yakduķca cismüñ hem-çü pervâne

mäh-ı tãbãnum:

1. **mäh-ı tãbãnum:** +um

Gazel 142

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlak ay. II Sevgili.

Bezmi kimdür men' iden teşrîfden cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden mäh-ı tãbãnum seni

mähımız:

1. **mähımız:**

Gazel 60

Mısra: 2

Ay(sevgili bağlamında).

Peyveste olsa çarķa n'ola dūd-ı āhımız
Qalduķ şeb-i firākda biz gitdi mähımız

māhir:

1. **māhir:**

Gazel 70

Mısra: 10

Mahir, hünlerli, becerikli.

Eyleme bir lahza Hāmid terk-i tahşîl-i kemāl
Māhir olmaz gül ider bedā' itdügi fenden ferāğ

mäh-likā:

1. **mäh-likā:**

Gazel 51

Mısra: 6

Ay yüzlü sevgili.

Gice bî-dār olup ağıyar ile der-bezm-i şarāb
Şubhđan şāma dek ol mäh-likā h'ābdadur

mahlüt:

1. **mahlüt:**

Gazel 146

Mısra: 8

Karıştırılmış, karışık.

Vaşf-ı tîğ-i ebruvānuñ yazmadan maķtûl olup
Hāmemuñ sevdā ile mahlüt aķar dā'im demi

mahmüm-ı nâr-ı hicrân:

1. **mahmüm-ı nâr-ı hicrân:**

Gazel 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşine tutulmuş.

Oldum nice zamāndur mahmüm-ı nâr-ı hicrân
Bul ey tãbîb-i cānum bu derde çäre rahm it

mäh-päre:

1. **mäh-päre:**

Gazel 85

Mısra: 6

Ay parçası. II Ay gibi beyaz tenli sevgili.

Nā-gāh bezm-i hāşımız ruşen it bu şeb
Ey mäh-päre muntazır-ı peygām olma gel

2. **mäh-päre:**

Gazel 150

Mısra: 6

Ay parçası. II Sevgili.

Maţar degüldür ider girye hālûme gerdün
Qomaz döneklügi elden o mäh-päre daķı

mäh-päreve:

1. **mäh-päreve:** +y, +e

Gazel 92

Mısra: 11

Ay parçası. II Sevgili.

O mäh-päreve kerrâtla nigāh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyân buldum

mahrem:

1. **mahrem:**

Tarih 1

Mısra: 18

Gizli, saklı.

İdelden per dedâr-ı şarh-ı 'avn-ı Hâzret-i Mevlâ
Harîm-i rif'at ü ikbâl ü mecde zâtını maḥrem

maḥrem-i esrâr:

1. maḥrem-i esrâr:

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sırların gizliliği.

Açılur ellere ol ḡonce-dehen yâr gibi
Ruḡabâdan niceler maḥrem-i esrâr gibi

2. maḥrem-i esrâr:

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sırların gizliliği.

Zülfin o ḡonce-femûn ḡufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabâ maḥrem-i esrâr idi

māh-rû:

1. māh-rû:

Gazel 155

Mısra: 9

Ay yüzlü. II Sevgili.

Derdini şor Ḥamid'ün ey māh-rû
Bir şeb tâ şubḡ boşandır beni

maḥrûm-ı cām:

1. maḥrûm-ı cām:

Kaside 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Şarap maḥrûmu. II İlâhi feyze susamış.

Rûz-ı maḡşer mührün açduḡda şarâb-ı Kevşer'ün
İtme ben teşne-dili Allâh için maḥrûm-ı cām

maḡşûd-ı müşg:

1. maḡşûd-ı müşg:

Gazel 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Haset edilen, kıskanılan koku.

Esüp maḡşûd-ı müşg zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan
Beni ḡâtır-perîşân eyleyen bād-ı şabâdur hep

maḡşûd-ı müşg-i çîn ü ḡatâ'dan:

1. maḡşûd-ı müşg-i çîn ü ḡatâ'dan: +dan

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çin ve Huta tülkesinin kıskanılan miski. II Sevgili.

'Uşşâḡ-ı zâra zülf-i dü-tâdan ḡaber virün

Maḡşûd-ı müşg-i Çîn ü ḡatâ'dan ḡaber virün

maḡşûlın:

1. maḡşûlın: +ın

Gazel 102

Mısra: 8

Hasıl olan, meydana gelen şey. II Verim.

İtdüm zemîn-i ḡâḡişe naḡl-ı ümmîdi 'arz

Maḡşûlın eller aldı vü ben bâra ḡasretüm

maḡşûş:

1. maḡşûş:

Gazel 6

Mısra: 4

İsteyerek, bilerek, kastî olarak, kasten, özellikle.

Maḡşûş cevri itmek baña bir vechle düşmez aña

māhuñ:

1. māhuñ: +uñ

Gazel 24

Mısra: 5

Ay. II Sevgili.

Sînelerde dāḡlar açduḡca ol māhuñ ḡamı
Şanurum kırtâs üzre ḡâtem-i zer başdurur

2. māhuñ: +uñ

Gazel 97

Mısra: 1

Ay. II Sevgili.

O māhuñ fikr-i ruḡşarıyla sînem dāḡdâr itdüm
Zemîn-i pür-giyâḡı terbiyetle lâlezâr itdüm

3. māhuñ: +uñ

Gazel 108

Mısra: 7

Ay. II Sevgili.

Temâşâ-yı cemâlin giceler terk itdüm ol māhuñ
Ḥalâş olmak için çarḡ-ı berînün imtinânından

4. māhuñ: +uñ

Gazel 136

Mısra: 6

Ay. II Sevgili.

Göremez mişini bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyinede ol mâhuñ eşi

mahv olur:

1. **maḥv olur:--ur**

Gazel 122

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yok olmak, perişan olmak.

Rûzgâr ile maḥv olur şâyed
Şimdilük bir gubâr var dilde

mahzûn:

1. **maḥzûn:**

Gazel 59

Mısra: 4

Hüzünlü, tasalı, kaygılı.

Mümtezicdür emeli luṭfî ile dil-dâruñ
Şâd ü ḥurremde degülsek bile maḥzûn degülüz

mahzûn olur:

1. **maḥzûn olur:--ur**

Gazel 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kederlenmek, üzülmek.

Varup zânû-be-zânû gayırlarla şoḥbet itdükçe
Derûnı Ḥâmid-i bî-çârenüñ maḥzûn olur cânâ

mâ'il:

1. **mâ'il:**

Gazel 142

Mısra: 9

Meyilli, istekli, hevesli.

Olsa Ḥâmidveş n'ola mâ'il şemîm-i sünbüle
Ḥ'âbda bir kez gören zülfi perîşanum seni

mâ'il oldı:

1. **mâ'il oldı: -dı**

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yönelmek, meyletmek.

Ḥayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

mâ'il-i 'ârızuñ:

1. **mâ'il-i 'ârızuñ:--+uñ**

Gazel 62

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanağa meyil.

Mâ'il-i 'ârızuñ itmez gül-i ḥandâna heves
Beste-i zülfüne düşmez kıla reyḥâna heves

mâ'il-i gülzâr:

1. **mâ'il-i gülzâr:**

Gazel 140

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül bahçesine düşkün.

Bir zamân endîşemüz 'ârız-ı dil-dâr idi
Ḥâtırımız bûlbûli mâ'il-i gülzâr idi

mâ'il-i naḥcîr olur:

1. **mâ'il-i naḥcîr olur: -ur**

Gazel 34

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Av olmaya meyilli olmak.

Seyr idenler ol gâzâl-i deşt-i nâz ü 'işveyi
Mübtelâ-yı geşt-i şahrâ mâ'il-i naḥcîr olur

mâ'il-i reftâruñum:

1. **mâ'il-i reftâruñum: +uñ, +um**

Gazel 77

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Salma salma yürüyüşün hayranı. II Âşık (sevgilinin yürüyüşüne hayran).

Ey serv-i nâz mâ'il-i reftâruñum senüñ
Cân-dâde-i leṭâfet-i güftâruñum senüñ

mâ'il-i rehsüñ:

1. **mâ'il-i rehsüñ: +süñ**

Gazel 83

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yoluna meyilli. II Âşık.

Budur bir naḥl-i nâz ü mâ'il-i reftârisuñ zannum
Ki zîrâ Ḥâmidâ her bâr her dem mâ'il-i rehsüñ

mâ'ilüm:

1. **mā' ilüm:** +üm

Gazel 37

Mısra: 11

Meyilli, istekli, hevesli.

Bir güle mā' ilüm ki bülbüline
Luṭfi yok cevri bî-nihâyetdür

makâm:

1. **maḳâm:**

Tahmis 1

Mısra: 24

Mekân, yer.

Olmaḳ âvâre revâ midur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyüñi Rûhî n'ola ger tutsa maḳâm

makarr-ı kesret-i efkâr-ı zülf-i vârdur:

1. **maḳarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur:** +dur

Gazel 101

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Âşığın) dünyadaki yeri sevgilinin saçlarının
düşüncesidir.*

Maḳarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönülüm
Maḳal yok ibreyi ilḳâya şan bâzârdur gönülüm

makbûle geçer:

1. **makbûle geçer:** -er

Gazel 80

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hoş karşılanmak.

Sâkıyâ ḥâşılı rindân-ı hevâ 'inde
Sâgar-ı mey gibi makbûle geçer gamzelerüñ

maḳdemüñe:

1. **maḳdemüñe:** +üñ, +e

Gazel 77

Mısra: 9

Ayak basılan yer. II Sevgilinin ayak bastığı yer.

Biñ cānum olsa maḳdemüñe eylerüm nişār
Yūsuf-cemālüm öyle ḥarîdaruñum senüñ

maḳrûn:

1. **maḳrûn:**

Gazel 13

Mısra: 2

Yakın. II Ulaşmış, kavuşmuş.

Şâyân-ı vaşluñ 'âşık-ı maḳzûn olur mı hîç
Dil-ḥ'âhuñ olmayan saña maḳrûn olur mı hîç

maksad:

1. **maḳşad:**

Gazel 59

Mısra: 11

Gaye, amaç, niyet.

Maḳşad ol gözleri âhüyî şikâr itmekdür
Ḥâmidâ yoḥsa 'abeş 'âzim-i hāmûn degülüz

maḳsem-i bahrinde:

1. **maḳsem-i bahrinde:** +i, +n, +de

Gazel 148

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Denizin birbirinden ayrıldığı yer.

Ḥâmidâ maḳsem-i bahrinde bugün cem' olduk
Ḥişşeme künc-i cefâ nāmına bir yer düşdi

maktûl olup:

1. **maktûl olup:** --up

Gazel 146

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Katledilen, öldürülen.

Vaşf -ı tîğ-i ebruvānuñ yazmadan maktûl olup
Ḥâmemüñ sevdâ ile maḳlûṭ akar dâ'im demi

mâlik:

1. **mâlik:**

Gazel 129

Mısra: 3

Bir şeye sahip olan kimse, sahip.

Mâlik olsamdı saña ey Yūsuf-ı Mısr-ı behâ
Baña olmazdı 'adîl efrûzî-i dînârda

ma' mül:

1. **ma' mül:**

Gazel 104

Mısra: 6

İmâl edilmiş, yapılmış, işlenmiş.

Ḳalb-i 'arîfdür aşıl âyîne-i ibret-nümâ
Görinen rûdur faḳaṭ ma' mül olan âyineden

ma' mür:

1. ma' mür:

Gazel 153

Mısra: 2

Bayındır, şenlikli.

Fezâ-yı sîne fikr-i 'ârızuñla dâğ dâğ oldu
O şahrâ şimdi güller virdi bir ma' mür bağ oldu

ma' mür olur:

1. ma' mür olur: -ur

Gazel 111

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şen olmak.

Gönder hayâlünü dil-i vîrân geşteme
Ma' mür olur kudümü ile konuşa hâna Hân

mânend-i nem:

1. mânend-i nem:

Gazel 42

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hafîf nemli gibi.

Eller ağan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül- 'îzâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

māni' :

1. māni' :

Gazel 69

Mısra: 1

Engel.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yâre ne māni'
Habs olsa ol âvâre biraz gâra ne māni'

2. māni' :

Gazel 69

Mısra: 2

Engel.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yâre ne māni'
Habs olsa ol âvâre biraz gâra ne māni'

3. māni' :

Gazel 69

Mısra: 4

Engel.

Hestî-i hûlûşum nîgeh-i hasrete mevķûf
Ėamz eylesün a' dâ beni dil-dâra ne māni'

4. māni' :

Gazel 69

Mısra: 6

Engel.

Kûyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur 'âzim
'Âlemde begüm 'âşık-ı dîdâra ne māni'

5. māni' :

Gazel 69

Mısra: 8

Engel.

Sen 'arz-ı cemâl eyleseñ ey mäh-ı muşavver
Nakş eylese dîdâruñı dîvâra ne māni'

6. māni' :

Gazel 69

Mısra: 10

Engel.

Kaşr-ı dil-i vîrânuñı ez-behr-i meremmât
Şâyed yapalar var der-i mi' mâra ne māni'

7. māni' :

Gazel 69

Mısra: 12

Engel.

Ol Ėonce-i ne'şküfte-dehen geh geh açılrsa
Hâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne māni'

8. māni' :

Gazel 81

Mısra: 5

Engel.

Neşât-ı ehl-i dile māni' olmayanlardur
Şafâ ile geķürenler felekde rûz ü şebûñ

māni' olup:

1. māni' olup: -up

Gazel 109

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Engel olmak.

Hâmidâ şemm-i gül-i rûyına haţ māni' olup
Câme-i şabr-ı dil-i zârımı çâk itdi diken

māni'-i 'azm oluyor:

1. māni'-i 'azm oluyor:

Gazel 76

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gitmeye engel olmak.

Seyl-i kâhruñ ile hedm eyle İlähî yarun
Māni'-i 'azm oluyor küyına divâr-ı firâk

ma'ni-i in:

1. ma'ni-i in:
Gazel 100
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bu engel.

İdince ma'ni-i in nîz be-guzeredle 'amel
Bir oldı şâdi vü endüh yanımızda bizüm

māni'-i nezzāredür:

1. māni'-i nezzāredür: +dür
Gazel 1
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Bakmaya engel. II Örtü.

Āftābāsā idersün gerçi sen 'arz-ı cemāl
Māni'-i nezzāredür ammā begüm hayret baña

mār:

1. mār:
Gazel 118
Mısra: 6
Yılan. II Zülûf.

Ben bu şeb ālām-ı zülfinden şikāyet-nāmemün
Her ser-i satrında yazdum mār elinden āh āh

2. mār:
Gazel 131
Mısra: 12
Yılan. II Rakip.

'Aceb mi ihtirāz itsem zebān-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hāmid isti'āze mār gördükçe

ma'rifet:

1. ma'rifet:
Gazel 128
Mısra: 3
Marifet, hüner.

Ma'rifet takrîr ile nā-kābil-i idrākdür
Bā'is-i tahşîl-i gün-ā-gün-ı şan'atdur nigāh

maşnū'-ı ved-i kudret:

1. maşnū'-ı yed-i kudret:
Gazel 33
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
San'atle yapılmış kudret eli.

Dürr ü yâküt ile maşnū'-ı yed-i kudret olan
Fem-i cānāne mey ol hoşka-i dil-cü nedür

ma'sūka:

1. ma'sūka:
Gazel 128
Mısra: 8
Âşık olunan kadın.

Gerçi alı al olur şerm ü hacāletden ruñun
Lîk 'âşıkdan begüm ma'sūka 'ādetdür nigāh

maţar:

1. maţar:
Gazel 58
Mısra: 5
Yağmur, bârân, gays.

Nev-nihālüm beni zār itme ki her bâr maţar
Yağsa pūsîde olur bîh-i nihālân şeb ü rüz

2. maţar:
Gazel 150
Mısra: 5
Yağmur, bârân, gays.

Maţar degüldür ider girye hālûme gerdün
Kıomaz döneklüğü elden o mäh-päre dağı

mātem:

1. mātem:
Gazel 30
Mısra: 5
Keder, üzüntü.

Siyāh-püş olup itmez misin gönül mātem
'İzār-ı dil-bere kim haţţ-ı müşk-bār gelür

māye-i āh ü zār:

1. māye-i āh ü zār:
Gazel 122
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Ağlayıp inlemenin aslı.

Āb ü tābî tehî mi ol şūñun
Māye-i āh ü zār var dilde

mazhardur:

1. mazhardur: +dur

Gazel 17

Mısra: 1

Nail olma, şereflenme.

Nazra-i İbāha mazhardur o zülf ü hāl ü ruḥ
Müşg-i ezfer verd ü 'anberdür o zülf ü hāl ü ruḥ

madreb-i pāy-ı hayālündür:

1. madreb-i pāy-ı hayālündür: +dür

Gazel 146

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayağını bastığı yerin hayālî.

Ka'be-i dil madreb-i pāy-ı hayālündür senüñ
Ben dü-çeşmümden revān itsem 'aceb mi zemzemi

meclis:

1. meclis:

Gazel 132

Mısra: 1

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Olup meclis müheyyā sāki-i ārām-ı cān gelse
Çekilse cāmlar rüy-i dil-i bīmāra ḳan gelse

meclisde:

1. meclisde: -+de

Gazel 86

Mısra: 1

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Açıl ey ḡonce-fem meclisde nüş it sāḡar-ı mül gül
Bu çīn çīn ebrūdan ne ḡaşıl dā'imā gül gül

2. meclisde: -+de

Gazel 127

Mısra: 1

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Gelüp ḡüftāre meclisde leb-i cānān açılduḡça
Temāşāya ḳapanmaz dīde-i giryān açılduḡça

3. meclisde: +de

Gazel 153

Mısra: 9

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāḡa
Gelüp ḡaṡ Ḥāmidā ḡördüñ mi muḡtāc-ı ayāḡ oldu

4. meclisde: +de

Gazel 156

Mısra: 8

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Senüñ kārūñ degüldür 'aşḡ müşkilterdür ey zāhid
Taḡammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

5. meclisde: +de

Gazel 32

Mısra: 13

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Gāḡ baḡtum açılır geh ḳapanur meclisde
Yār kim dīde-i fettānı küçüldür büyüdür

meclise:

1. meclise: +e

Gazel 88

Mısra: 8

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Şüfī bu ta'aşşub saña bir fā'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

2. meclise: +e

Gazel 57

Mısra: 6

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

'Aceb degül mi bu kim ol perīyi da'vet idüp
Geline meclise 'arż-ı merāma 'ār iderüz

meclisine:

1. meclisine: +i, +n, +e

Tahmis 1

Mısra: 6

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Niçün açılmaz o leb ḡonce-i zībā mı degül
Ḳadem-endāz olamam meclisine süflilerüñ

meclisüme:

1. meclisüme: +üm, +e

Gazel 92

Mısra: 4

Zevk ve safa için toplanılan yer. II Aşk meclisi.

Perīveşüm bir iki da'vet ile zāhir olup
Hemān ki meclisüme geldi taze cān buldum

mecnün:

1. mecnûn:

Gazel 4

Mısra: 2

*Cinlere tutulmuş, cinlenmiş,karanlıkta kalmış,
deli,behlûl, divâne. Allah'a(cc.)duyduğu şiddetli
sevgisinden dolayı, akıl nuru yanan ve toplumsal
davranışlarında birtakım farklılaşmalar olan Hak âşığı.
Kays ile Leylâ'nın aşk öyküsündeki olayın erkek
kahramanı.*

Cemâl-i mehveşûñ seyr eyleyen meftûn olur cânâ
Düşüp zûlf-i siyâhuñ kaydına Mecnûn olur cânâ

2. mecnûn:

Gazel 113

Mısra: 2

*Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanı,
Kays.*

Temennâ-yı rehâ itmezdim ol şûh-ı dil-ârâdan
Eger şahrâya Mecnûn düşmeseydi 'aşk-ı Leylâ'dan

3. mecnûn:

Gazel 13

Mısra: 4

*Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanı. II
Deli, divâne.*

Fıkr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebeb
'Âşıkların 'abeş yere Mecnûn olur mı hiç

mecnûn'a:

1. mecnûn'a:

Gazel 124

Mısra: 6

*Mecnûn, aşk yüzünden deli- divâne olmuş, akli
başından gitmiş kimse, Leylâ ile Mecnûn hikâyelerinin
erkek kahramanı ,Kays.*

Dili sen leyle-i firkatde meyl-i h'âb ider şanma
Huşûş-ı 'aşkda Mecnûn'a gâlibdür o dîvâne

mecnûn-ı ser-gerdâni:

1. mecnûn-ı ser-gerdâni: +ı

Gazel 64

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sersem, perişan Mecnûn.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdâni yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

mecrûh:

1. mecrûh:

Gazel 75

Mısra: 12

Yaralanmış (gönül, kalp).

Seyf-i zer-ķabza-i ebrûsı ile ey Hâmid
Hâtırım olmaya mecrûh benüm bir dem yok

meded:

1. meded:

Gazel 85

Mısra: 1

Yardım, imdad, aman.

Cânâ 'adûlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme lûtf it kem olma gel

2. meded:

Gazel 3

Mısra: 4

Yardım, imdat. II Aman, eyvah.

Sâkıyâ cām-ı meye pâre-i yah vaz' eyle
Yakdı ben hâkı tûtişdurdı meded nâr-ı hevâ

3. meded:

Gazel 12

Mısra: 12

Yardım, imdat. II Aman, eyvah.

Rûy-mâl it ki o kadar kalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

4. meded:

Gazel 20

Mısra: 6

Yardım, imdat. II Aman, eyvah.

İtme a'dâmı helâkumla kerem kıl ihyâ
Benden ayrılma meded rûh-ı revânum Cāvîd

med'uvvuñ:

1. med'uvvuñ:

Gazel 105

Mısra: 8

Davet olunmuş, çağrılmış, davetli.

İtme da'vet o perî-ķehreyî giryeyle gönül
Med'uvvuñ bâ'îş olur meksîne zîrâ bârân

meftûn olur:

1. meftûn olur: -ur

Gazel 4

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gönül vermek.

Cemāl-i mehveşûñ seyr eyleyen meftûn olur cânā
Düşüp zülf-i siyāhuñ kaydına Mecnûn olur cânā

meger:

1. meger:
Gazel 18
Mısra: 3
Meğer, ancak.

Mağbûn-ı va‘d-i düşmen ru-be-rāh meger olup
Cevr ü cefālar itdi baña müddet-i medīd

2. meger:
Gazel 63
Mısra: 2
Meğer, oysa ki.

Söylenürdi bir zamān kūyında sārık var imiş
Ol meger ağıyardan bir mürtekib bî-‘ār imiş

3. meger:
Gazel 63
Mısra: 10
Meğer, ancak.

Ben şanurdum gāhi meyl-i h‘āb ider kūyında dil
Fikr-i zülfiyle meger şeb-tā-seher bî-dār imiş

4. meger:
Gazel 64
Mısra: 4
Meğer, ancak.

Cihān-gīr oldı murğān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim ‘uqdehā-yı kākülün cānān güşād itmiş

5. meger:
Gazel 136
Mısra: 5
Meğer, ancak.

Göremez mışlini bir kimse cihān içre meger
Görilür var ise āyinede ol māhuñ eşi

meh:

1. meh:
Gazel 19
Mısra: 9
Mah, ay (sevgili yerine).

Gülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Hāmid
Gonce-i kām-ı dilüm olmadı hayfā ki güşād

2. meh:
Gazel 27
Mısra: 3
Ay. II Sevgili.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuñda
Çār-deh sālde bi’llāh bu bārān bir olur

3. meh:
Gazel 84
Mısra: 11
Ay. II Sevgili.

Her ne semte çekseñ ey meh Hāmid-i şeydā gelür
Bend ü zencīr-i dil-i dīvānegāndur perçemün

4. meh:
Gazel 89
Mısra: 3
Ay. II Güzel, dilber.

Hat gelüp ‘ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülşen-i hüsnde dirdün gül-i bî-hār olurum

5. meh:
Gazel 95
Mısra: 5
Ay. II Güzel, sevgili.

Tarāvet-yābi-i verd-i ruḥ-ı ālün için ey meh
Mişāl-i ebr-i nīsān sākib-i bārān olur çeşmüm

6. meh:
Gazel 108
Mısra: 9
Ay. II Sevgili.

O meh zülfün perīşān itmege bā‘is nedür bildük
Gönül murğın uçurmakmış murādı āşyānından

7. meh:
Kaside 2
Mısra: 31
Ay. II Sevgili.

Meh ile mihre virün bir peyām gelsünler
O rükn-i devlete hıdmet zamānıdır demidür

meh-cebîn-i mihr-i ruhsāruñ:

1. **meh-cebîn-i mihr-i ruhsârûn: +uñ**

Gazel 156

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Alın ay, yanakları güneş(gibi)parlak (sevgili).

Gönül bir meh-cebîn-i mihr-i ruhsârûn hevâsıyla
Gezer divâneveş şahrâ-be-şahrâ rûz ü şeb şimdi

mehcür-ı bî-nevâ-yı:

1. **mehcür-ı bî-nevâ-yı: +y, +ı**

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı yaralı.

Terk itdi hânesin dil oldu muķīm-i kūyuñ
Mehcür-ı bî-nevâ-yı dâr ü diyâra rahm it

mehekk:

1. **mehekk:**

Gazel 147

Mısra: 20

Mihenک taşı, ayar taşı.

‘Uşşâk-ı dîgerân ile Hâmid var ol ‘ayâr
Sür seng-i kūyına ruh-ı zerdüñ mehekk gibi

mehekk-i şıdka:

1. **mehekk-i şıdka: +a**

Gazel 107

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Doğruluk taşı.

Bu çâr-sûda murâdumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıdka vücûdum ‘ayâra geldüm ben

meh-i burc-ı behâ:

1. **meh-i burc-ı behâ:**

Gazel 150

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik burcunun ayı (Sevgili).

Kelâm-ı refteyi aınma bu dil-figâra dağı
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra dağı

meh-i sipihr-i behâsın:

1. **meh-i sipihr-i behâsın:**

Gazel 144

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün paha biçilemeyen ay'ı. II Sevgili.

Sen bir meh-i sipihr-i behâsın ki reşk ile
Mihrûñ derûnı yandı görince cemâlûñı

meh-i tâbân:

1. **meh-i tâbân:**

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak ay(sevgili).

Āşık-ı ġam-h‘ârına va‘d-i vişâlınden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tâbân elinden el-ġıyâş

2. **meh-i tâbân:**

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak ay. II Sevgilinin yüzü bağlamında.

‘İzârûñ mihr-i enver mi meh-i tâbân mıdur bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâkût ya mercân mıdur bilmem

meh-i tâbân-ı ferağ:

1. **meh-i tâbân-ı ferağ:**

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çok parlak ay.

Çarğ-ı ümmîdimüze zînet ü fer virmez mi
Görinüp bir gice âyâ meh-i tâbân-ı ferağ

meh-pâre:

1. **meh-pâre:**

Gazel 87

Mısra: 2

Ay parçası. II Güzeli, sevgili.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfûñle perîşân bil
Netice hüsnuñe dünyâyı ey meh-pâre hayrân bil

meh-peykerûñ:

1. **meh-peykerûñ: +üñ**

Gazel 34

Mısra: 12

Yüzü ay gibi parlak, nurlu, güzel olan(sevgili).

Rû‘yet-i yâkût-ı sürh itmek menâmında kişî
Leblerin taķbîle bir meh-peykerûñ ta‘bîr olur

meh-rû:

1. meh-rû:

Gazel 8

Mısra: 5

Ay yüzlü(sevgili).

Saňa lâyıķ budur yek-rûz-ı çâr-dehde ey meh-rû
Berây-ı intizâm-ı 'âşıkân tertîb-i divân it

2. meh-rû:

Gazel 43

Mısra: 9

Ay yüzlü güzel, sevgili.

Hayâl-i kâmet-i bâlâ-yı mevzûnuñla ey meh-rû
Dil-i sūrâh-ı sînem gâyet a'lâ ney-zen olmışdur

meh-rûlaruñ:

1. meh-rûlaruñ: -+lar, -+uñ

Gazel 65

Mısra: 5

Ay yüzlü II Sevgili.

Dâne-i hâline itmezdüm nigeħ meh-rûlaruñ
Murğ-ı dil bir kerre olsa dâm-ı hicrândan hâlâş

mehsûñ:

1. mehşûñ: +sûñ

Gazel 83

Mısra: 6

Ay. II Güzel yüzü yönünden sevgili.

Görünmezsûñ velî şeb-mādegān-ı derd-i hicrāna
Güzelsûñ āsmān-ārâ-yı hüsñ ü ānsuñ mehsûñ

meh-tâb:

1. meh-tâb:

Gazel 49

Mısra: 5

Ay ışıĝı.

Meh-tâb zevķuñ eylemeden fâriğ oldı dil
Seyr-i ruħuñ sineñ gice hûkm-i kamer virür

mehûñ:

1. mehûñ: +üñ

Gazel 46

Mısra: 5

Ay gibi güzel, sevgili.

Ol mehûñ ey dil gubâr-ı pâyuñ eylersin taleb
Lâyık ol iksîre ammâ çeşm-i giryānuñ mı var

2. mehûñ: +üñ

Gazel 74

Mısra: 7

Ay gibi güzel ,sevgili.

O mehûñ tâze gül-i 'ârız-ı âluñ göreli
Başladuķ söylemege bûlbûl-i nālân olduķ

3. mehûñ: +üñ

Gazel 126

Mısra: 5

Ay. II Sevgili.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmānı üzre ol mehûñ
Tîĝlerdür vaz' olınmış vezne mîzân üstine

4. mehûñ: +üñ

Gazel 132

Mısra: 9

Ay. II Sevgili.

Ruħun hoy-gerde görsek tâb-ı mûlden ol mehûñ Hâmid
Kenâr-ı la'line emvâc-ı baħr-i hüsñ ü ān gelse

5. mehûñ: +üñ

Nazm 8

Mısra: 3

Ay. II Sevgili.

Gîsû-yı leyl-i rengînüñ evşâfın ol mehûñ
Ehl-i sülhān da yazsa perîşān okur yazar

mehveşûñ:

1. mehveşûñ: +üñ

Gazel 18

Mısra: 10

Ay gibi güzel, sevgili.

İrsâl-ı nâmeden sebebi ictinābumuñ
Tek görmesün cemâlini ol mehveşûñ berîd

mekân:

1. mekân:

Gazel 141

Mısra: 4

Mekân, yer.

O servûñ ârzu-yı bûs-ı hâk-ı pâyı ile
Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı qodı

mekânı:

1. mekânı: +ı

Gazel 73

Mısra: 1
Yer, mekân.

Bir dil ki zülf-i yârda aňun mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tã'ire kim aşıyânı yok

mekiden:

1. mekiden: +den

Gazel 147

Mısra: 3

Hile, düzen, aldatma.

Pistânların mekiden içün tıfl-ı dil müdâm
Mihr-i ğamuñda giryeler eyler bebek gibi

mekin itsün:

1. mekin itsün: -sün

Tarih 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Oturmak, yerleşmek.

Hudâ bu nev'e hayrâta muvaffak eyleyüp zâtın
Mekîn itsün anı kâşâne-i iclâlde her dem

meksine:

1. meksine: +i, +n, +e

Gazel 105

Mısra: 8

Beklemek.

İtme da'vet o perî-çehreyi giryeyle göñül
Med'uvvuñ bā'ış olur meksine zîrâ bārân

meksür-ı seng-i ğamdur:

1. meksür-ı seng-i ğamdur: +dur

Gazel 73

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam taşlarıyla kırılmış.

Meksür-ı seng-i ğamdur aňun kâse-i dili
Şol 'aşıkun ki nâle vü âh ü figânı yok

meksür-ı seng-i hecr:

1. meksür-ı seng-i hecr:

Gazel 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılığın kırılmış taşı.

Dil bezm-i ğamda tâ-be-key itsün figân ü zâr
Meksür-ı seng-i hecr ola mînâ neden revâ

me-kun:

1. me-kun:

Gazel 9

Mısra: 1

Kapalı. II (Bir kız ya da kadın), örtülü, iffetli ve mütevazı.

Me-kun kıyâs ki haţţ-ı 'izâr-ı cânân'est
Keşide ebr-i bahârî ki ber-gülistân'est

melce'üm:

1. melce'üm: +üm

Gazel 37

Mısra: 14

İltica edecek, sığınacak yer.

Dil zenahdânun ideli me'vâ
Melce'üm ka'r-ı çâh-ı miñnetdür

melek:

1. melek:

Gazel 147

Mısra: 1

Allah'ın, halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar. II Sevgili.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün rakîbe meyl idüp âhîr felek gibi

memâlik:

1. memâlik:

Gazel 150

Mısra: 11

Memleket, ülke.

Ğamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra dağı

memâliki:

1. memâliki: -+i

Gazel 67

Mısra: 2

Memleket, ülke.

İtse 'aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıť
Eyler nice memâliki bir pâdşâ zabıť

memnün:

1. memnün:

Gazel 59

Mısra: 1

Sevinmiş, sevinçli, razı, hoşnut.

Renciş-i hâtır-ı a' dâ ile memnûn degülüz
Öyle sevdâ-yı mükâfata düşer dün degülüz

memnûn olur:

1. **memnûn olur:--ur**

Gazel 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevinmek, hoşnut olmak.

Ta'ab çekme merâmuñ bendeñe ihsân-ı digerse
Göñül bir nîm-nigâh-ı lutf ile memnûn olur cânâ

me' mür olmadı:

1. **me' mür olmadı: -ma, -dı**

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yükümlü, görevli, görevlendirilmek.

Katlûme cellâd-ı ğamzeñ çünkü me' mür olmadı
Zülf-i müşğînüñde şâhum şekl-i tuğrâluğ nedür

men' iden:

1. **men' iden: -en**

Gazel 142

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Men eden, engelleyen, önüne geçen.

Bezmi kimdür men' iden teşrîfdan cânım seni
Söyle kim döndürdi bizden mâh-ı tâbânım seni

menâmında:

1. **menâmında: +ı, +n, +da**

Gazel 34

Mısra: 11

Uyku, rüya, düş.

Rü'yet-i yâkût-ı sürh itmek menâmında kişi
Leblerin takbîle bir meh-peykerüñ ta'bîr olur

men'e:

1. **men'e:**

Gazel 133

Mısra: 13

Yasak, engel.

Derûndan ğamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

mengüşlar:

1. **mengüşlar: -+lar**

Gazel 41

Mısra: 10

Küpe.

Oldı rîzân nazrada hûn-ı sirişküm güşına
Eyledüm âvîhte yâkûtdan mengüşlar

menzil-i murğân-ı ğam:

1. **menzil-i murğân-ı ğam:**

Gazel 133

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam kuşunun evi.

Hemîşe menzil-i murğân-ı ğam göñül dirler
Harâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

menzil-i sultân-ı ferah:

1. **menzil-i sultân-ı ferah:**

Gazel 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ferah, geniş menzili.

Konsa şahrâ-yı dile ceys-i firâvân-ı ferah
Deştümüz olsa bizüm menzil-i sultân-ı ferah

merâmuñ:

1. **merâmuñ: -+un**

Gazel 4

Mısra: 3

İstek, maksat, niyet.

Ta'ab çekme merâmuñ bendeñe ihsân-ı digerse
Göñül bir nîm-nigâh-ı lutf ile memnûn olur cânâ

mercân:

1. **mercân:**

Gazel 44

Mısra: 10

Mercan.

Zülfî keser olsa olur hûn-ı sirişküm rîzân
Hâmidâ olsa şikest riştesi mercân dökülür

2. **mercân:**

Gazel 90

Mısra: 2

*Denizden çıkan maruf kırmızı cevher. II Sevgilinin
dudağı(Renk bağlamında).*

‘İzāruñ mihr-i enver mi meh-i tībān mıdur bilmem
Lebūñ reşk-āver-i yāķūt ya mercān mıdur bilmem

mercān-ı feraḥ:

1. mercān-ı feraḥ:

Gazel 16

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bolca mercan.

Çekme ğam bir gün olup baḥr-ı şafā ğavvāsı
Ḥāmid iḥrāc iderüz taşraya mercān-ı feraḥ

merdāne:

1. merdāne:

Gazel 40

Mısra: 10

Erkeĝe yaraşır biçimde, erkeke.

Cefā-yı yārveş düşvār miḥnet yokdur ‘ālemde
Taḥammül eyleyen merdāne taḥsîn ü pesendüm var

merdüman:

1. merdüman:

Gazel 92

Mısra: 1

İnsanlar, adamlar.

Saḥa gözüm gibi bir iki merdüman buldum
Nihāl-i kıddün için ya ‘ni bāĝbān buldum

merhem:

1. merhem:

Gazel 55

Mısra: 2

*Deriye sürülerek kullanılan, içinde birçok etkili
madde bulunan yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya
yağsız ilaç, deva.*

‘Aşk yakdı cânım icād olmadan ‘ālem henüz
Sıneme dāĝ açdılar nā-būd idi merhem henüz

2. merhem:

Gazel 75

Mısra: 1

*Deriye sürülerek kullanılan, içinde birçok etkili
madde bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya
yağsız ilaç. II Çare, deva.*

N’eyleyüm ḥāṭır-ı mecrūḥum için merhem yok
Fehm idüp nabzımı şerbet-dih olur ādem yok

merhem-i zahm-ı derün:

1. merhem-i zahm-ı derün:

Gazel 89

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönüldeki yaralara merhem.

Merhem-i zahm-ı derün eylerüm āḥir seni ben
Bu cihān içre ne dem sağ olurum var olurum

merhem-zen-i vaşl:

1. merhem-zen-i vaşl:

Gazel 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma merhemini süren.

Ṭabībüm ḥāṭır-ı mecrūḥuma merhem-zen-i vaşl ol
Esīrān-ı ‘ilel zīrā ki muḥtāc-ı devādur hep

mertebe:

1. mertebe:

Gazel 52

Mısra: 9

Derece.

Seni bu mertebe bī-ṭākat eyleyen Ḥāmid
Cefā-yı yār mı ālām-ı rüzgār mıdur

2. mertebe:

Gazel 88

Mısra: 3

Derece, miktar.

‘Uşşāķuñı pā-māl idecek mertebe sürme
Ey şāḥ-süvār eşheb-i nāzı çekerek gel

3. mertebe:

Gazel 110

Mısra: 10

Derece, basamak, rütbe.

Eş ‘ār-ı ‘aşra nisbet ile nazmı Ḥāmid’ün
Mümtāzdur o mertebe ki zer ḥadīdden

4. mertebe:

Kaside 2

Mısra: 15

Derece, miktar.

Seni bu mertebe terĝib-i zevķuñ aşluñ ‘aceb
Bilür misün ki ne ḥālet zamānidur demidür

5. **mertebe:**

Kaside 2

Mısra: 39

Derece, rütbe.

Serûn bu mertebe taşdı' eylemezdüm lîk
Hücûm-ı ceys-i tabî'at zamânıdır demidür

meryem'den:

1. **meryem'den:** +den

Beyit 1

Mısra: 1

Hiz. Meryem.

Ey Mesîhâ'yı zühûra getüren Meryem'den
Eyle ihrâc dili çâh-ı 'amîk-ı gâmdan

meş'al-i âhumla:

1. **meş'al-i âhumla:** +um, +la

Gazel 125

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âh alevi.

Bir mâhı cüst-cû iderüm kâdadur diyü
Tâ şubh olunca meş'al-i âhumla her gice

meşâm-ı câna:

1. **meşâm-ı câna:** +a

Gazel 30

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kokusu.

Recâmuñ itdi şabâya zühûr âşârı
Meşâm-ı câna şehir bü-yi zülf-i yâr gelür

meserret:

1. **meserret:**

Kaside 2

Mısra: 1

Sevinç, mutluluk.

Göñül bu gam ne meserret zamânıdır demidür
Şafâ-yı kalb ü şetâret zamânıdır demidür

meserretdür:

1. **meserretdür:** -+dür

Gazel 128

Mısra: 10

Sevinme, şenlik.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i gam geh meserretdür nigâh

mesîhâ'yı:

1. **mesîhâ'yı:** +y, +ı

Beyit 1

Mısra: 1

Hiz. İsâ'nın adlarından biri. II Sevgili (Hiz. İsâ gibi can bağışlayıcı olması bağlamında kullanılmıştır).

Ey Mesîhâ'yı zühûra getüren Meryem'den
Eyle ihrâc dili çâh-ı 'amîk-ı gâmdan

meşk-ı senâya:

1. **meşk-ı senâya:** -+y, -+a

Gazel 41

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Övgüye alışkın.

Düşdiler meşk-ı senâya 'âlem-i âb içre hep
Der-bağal idüp kedü-yı bâdeyi mey-nüşlar

meşreb:

1. **meşreb:**

Gazel 28

Mısra: 7

Yaradılış, tabiat, mizaç, huy, ahlak.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şüh-ı dil-firîb
Geh cevri ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

meşrebimiz:

1. **meşrebimiz:** +imüz

Gazel 154

Mısra: 8

Yaradılış, tabiat, mizaç. II Huy, ahlâk.

Dil-i miskîn olalı beste-i dâm-ı zülfün
Âh kim meşrebimiz avladı bezm-i sevdâyı

meşşâte:

1. **meşşâte:**

Gazel 141

Mısra: 9

Gelin süsleyen, gelin süsleyicisi.

Ruñunda hâl-i mu'anber mi yoñsa meşşâte
'Arûs-ı kâm-ı dil-i Hâmid'e nişân mı kodı

mest:

1. **mest:**

Gazel 6

Mısra: 9

Sarhoş.

O bāde-i nāz ile mest seng-i cefā atup be-dest
Cām-ı dili kılsa şikest bî-çāreden çıkmaz şadā

mest eylese:

1. **mest eylese: -se**

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sarhoş etmek (Aşk meclisindeki ilāhî feyz ile sarhoş
olmak bağlamında).*

Bülbülân-ı gülşen-i dīni n'ola mest eylese
Çün hoyuñdan āferīde oldu verd-i sürh-fām

mest ider:

1. **mest ider: -er**

Gazel 149

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

Hāşre dek bu mest ider insānı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebūñ olsun mı sākī mül gibi

mest olunca:

1. **mest olunca:**

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

İçüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O āhu-beççeyi şayd eylemek şikār mıdur

mest olurdu:

1. **mest olurdu: -ur, -dı**

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

Dimāğ-ı ālemyān mest olurdu ammā kim
Şabā toñunmadı ol zülf-i müşg-bāra dañi

mest ü harāb:

1. **mest ü harāb:**

Gazel 72

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Zil zurna sarhoş. II Tas. Allah aşkıyla kendinden
geçmiş.*

Hāşre dek keyf ile sākī yaturum mest ü harāb
Bir içim bāde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

mest-i 'izz ü cāh:

1. **mest-i 'izz ü cāh:**

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yücelik ve makam tutkunu.

Mağrūr-ı rif at olma eyā mest-i 'izz ü cāh
Bu neş'e-i piyāle-i devlet gelür geçer

mest-i mey-i nāz:

1. **mest-i mey-i nāz:**

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Naz şarabının sarhoşu.

Her ne zamān bezmde mest-i mey-i nāz olup
Baña nigāh eylese yüregüm oynar idi

mest-i nāzumuñ:

1. **mest-i nāzumuñ: +uñ**

Gazel 92

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sarhoş eden, hayran bırakan şiir.

O mest-i nāzumuñ inkār olunmaz ey Hāmid
Mañabbetinde 'aceb neş'e-i nihān buldum

mes'ülüme:

1. **mes'ülüme: +üm, +e**

Gazel 96

Mısra: 9

Sual olunmuş, kendisinden sorulmuş.

Mes'ülüme müsā'ade Hāmid iderse çarh
Bir şırma saçlı dil-ber-i sīmīn-ber isterüm

metā'-ı vaşlın:

1. **metā'-ı vaşlın: +ın**

Gazel 127

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma serveti.

Metā'-ı vaşlın aḥza cān ile 'azm eylerüm Ḥāmid
Dem-i germiyyet-i bāzār olup dükkān açıldukça

me'vā:

1. me'vā:

Gazel 37

Mısra: 13

Yurt, mesken, sığınacak yer. II Sevgilinin mahallesi.

Dil zenahdānuñ ideli me'vā
Melce'üm ka'r-ı çāh-ı miḥnetdür

mevce-i deryā:

1. mevce-i deryā:

Gazel 145

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Denizin dalgası.

Sāhil-nişin-i ḥasrettüm ammā bu ana dek
Dürr-i ümīdi mevce-i deryā getürmedi

mevce-i deryā-yı aḥdarsuñ:

1. mevce-i deryā-yı aḥdarsuñ: +suñ

Gazel 94

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yemyeşil denizin dalgaları.

Yürüdükce sebz-gün cāmeyle sen
Mevce-i deryā-yı aḥdarsuñ begüm

mevcūd:

1. mevcūd:

Tarih 1

Mısra: 6

Var olan, bulunan.

Kemāl-i re'y ü idrāki virürdi anlara ḥayret
Aristo vü Felāṭūn olsalar mevcūd der-'ālem

mevkūf:

1. mevkūf:

Gazel 69

Mısra: 3

Olması, meydana gelmesi başka bir şeye bağlı.

Hest-i ḥulūşum nigeḥ-i ḥasrete mevkūf
Gamz eylesün a'dā beni dil-dāra ne māni'

mevkūf-ı bārān:

1. mevkūf-ı bārān:

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yağmurun yağması.

Olur elbetde bā'is ḥandegī-i la'lüne eşküm
Güşādī-i derün-ı gönceyi mevkūf-ı bārān bil

mevlā:

1. mevlā:

Tarih 1

Mısra: 3

Sahip, mālīk. II Allah.

Müdemmer eylesün a'dā-yı dīn ü devletin Mevlā
Be-ḥaḥḳ-ı Ḥazret-i 'İsī'bn-i Ḥazret-i Meryem

mevzūn:

1. mevzūn:

Gazel 54

Mısra: 3

Güzel, düzgün, ölçülü(sevgilinin boyu bağlamında).

Bezimde şavt-ı ney 'uşşāk-ı zāra ey ḳadi mevzūn
Delinmiş bağıri çün āvāze-i bīmārdur sensiz

mey:

1. mey:

Gazel 33

Mısra: 4

Şarap.

Dürr ü yāḳūt ile maşnū'-ı yed-i ḳudret olan
Fem-i cānāne mey ol ḥoḳḳa-i dil-cū nedür

mevdāna:

1. mevdāna: +a

Gazel 71

Mısra: 11

Meydan, alan. II Tas. iman sahası.

Söyleyüñ şeyḥe ki mevdāna teveccüh kılsun
Ṭalga tevḥīdine āmāde mürīdān şaf şaf

mey-hāne-i cihān:

1. mey-hāne-i cihān:

Gazel 130

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dünya meyhanesi.

Baňa netice bu mey-hâne-i cihân içre
Piyâle şunmadı pîr-i muğân murâdumca

mev-i gül-fâma:

1. meyl-i gül-fâma: +a

Gazel 78

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül renkli şarap. II Sevgilinin dudağı.

Mübtelâyum pendûn ey vâ'iz baňa kâr eylemez
Seyr-i bāğ u sâz ü maḥbûba mey-i gül-fâma dek

mevl:

1. meyl:

Gazel 147

Mısra: 9

Meyil, yönelme.

Ol serv-kad çemende baňa eyledükce meyl
Kec kec nigâhuñ aşı ne şüfi eşek gibi

mevl ide:

1. meyl ide: -e

Gazel 143

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül bağlamak, istek ve arzu duymak.

Meyl ide mi kenâr-ı cüy-ı sirîşk-i çeşme
Ol serv-i nâz zevk-ı âb-ı revân bilür mi

mevl ider:

1. meyl ider: --er

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yönelmek, meyletmek. II Gönül bağlamak, can vermek.

Meyl ider ḥâlûne diller kafes-i zülfünden
Dâne-çînîye olur ḥâzır-ı murğân şaf şaf

2. meyl ider: -er

Gazel 131

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül bağlamak, arzu ve istek duymak, yönelmek.

Gözüm nûrî hemân ḥ'âb-ı girân-ı nâza meyl ider
Bu ben dil-hastesin şeb-tâ-seḥer bî-dâr gördükçe

mevl idüp:

1. meyl idüp: -üp

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli olmak.

Beni terk eyledi ol mäh gayra meyl idüp Ḥâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu ḳalb-i maḥzûnu

2. meyl idüp: -üp

Gazel 147

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yönelmek. II Eğilimli olmak.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün raḳîbe meyl idüp âḥir felek gibi

mevl it:

1. meyl it:

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Meyletmek II Gönül bağlamak, gönül vermek.

Sen de ey serv-i gülîstân-ı behâ meyl it aña
Ḳâmetün seyr eyleyüp itmiş dil-i dîvâne ḥaz

mevl-i ḥ'âb:

1. meyl-i ḥ'âb:

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Uykuya meyl.

Ben şanurdum gâhi meyl-i ḥ'âb ider kūyında dil
Fikr-i zülfiyle meger şeb-tâ-seḥer bî-dâr imiş

2. meyl-i ḥ'âb:

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uykuya meyl.

Dili sen leyle-i firḳatde meyl-i ḥ'âb ider şanma
Ḥuşûş-ı 'aşḳda Mecnûn'a gâlibdür o dîvâne

mev-nüşlar:

1. meyl-nüşlar: +lar

Gazel 41

Mısra: 12

Şarap içen.

Düşdiler meşk-ı şenāya 'ālem-i āb içre hep
Der-bağal idüp kedü-yı bādeyi mey-nüşlar

mevāl-i nüş-ı bāde-i gül-gün:

1. meyyāl-i nüş-ı bāde-i gül-gün:

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül renkli şarap içmeye meyilli.

Ser-mest olan şarāb-ı leb-i la'l-i yār ile
Meyyāl-i nüş-ı bāde-i gül-gün olur mı hîç

mezār-ı kays'ı:

1. mezār-ı kays'ı: +ı

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kays(Leylā ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı
olan Mecnûn-ı Âmirînin asıl adı) 'ın mezarı.*

Mezār-ı Kays'ı ziyaret idüp dimiş Leylā
Maḥabbetüñle senüñ bunca nām ü şān buldum

me'zûn:

1. me'zûn:

Gazel 59

Mısra: 6

Yetkili, izinli.

Ġayrı ümmîd-i vişāl eylemenüñ 'ālemi yok
Dürdan seyr ü temāşāsına me'zûn degülüz

2. me'zûn:

Gazel 13

Mısra: 10

İzinli, izin almış.

Mā-dām ğamz ider saña aġyār o bî-kesi
Ĥāmid ḥarîm-i vuşlata me'zûn olur mı hîç

mı:

1. mı:

Gazel 2

Mısra: 4

Soru edatı.

Mü-be-mü yokla girihhā-yı ser-i zülfini bak
Var mı āzādegi-i murġ-ı dile çāre şabā

2. mı:

Gazel 10

Mısra: 12

Soru eki.

Ĥāmid ğamuñla giryān deşt-i cefāda püyān
Olmaḫ revā mı her an ol bî-ḳarāra raḥm it

3. mı:

Gazel 13

Mısra: 1

Soru edatı.

Şāyān-ı vaşluñ 'āşık-ı maḥzûn olur mı hîç
Dil-ḥ'āhuñ olmayan saña maḳrûn olur mı hîç

4. mı:

Gazel 13

Mısra: 2

Soru edatı.

Şāyān-ı vaşluñ 'āşık-ı maḥzûn olur mı hîç
Dil-ḥ'āhuñ olmayan saña maḳrûn olur mı hîç

5. mı:

Gazel 13

Mısra: 4

Soru edatı.

Fikr-i vişāl ü bîm-i firāḳuñ yeter sebab
'Āşıkların 'abeḡ yere Mecnûn olur mı hîç

6. mı:

Gazel 13

Mısra: 6

Soru edatı.

Ser-mest olan şarāb-ı leb-i la'l-i yār ile
Meyyāl-i nüş-ı bāde-i gül-gün olur mı hîç

7. mı:

Gazel 13

Mısra: 8

Soru edatı.

Bāġ-ı melāḥat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yārümden özge ḳāmet-i mevzûn olur mı hîç

8. mı:

Gazel 13

Mısra: 10

Soru edatı.

Mā-dām ğamz ider saña aġyār o bî-kesi
Ĥāmid ḥarîm-i vuşlata me'zûn olur mı hîç

9. mî:

Gazel 14

Mısra: 6

Soru eki.

Nâle vü âh ile zâr eylemede hecrûñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehâ bir iki üç

10. mî:

Gazel 14

Mısra: 9

Soru eki.

Böyle bir bezm görülmüş mi ‘aceb k’anda ola
Yâr ü ‘âşık kadeh-i neşve-fezâ bir iki üç

11. mî:

Gazel 16

Mısra: 7

Soru eki.

Çarh-ı ümmîdimüze zînet ü fer virmez mi
Görünüp bir gice âyâ meh-i tâbân-ı feraḥ

12. mî:

Gazel 17

Mısra: 7

Soru eki.

Dil viren ‘âşık saña mümkün mi şeydâ olmamak
Âḥizân-ı ‘aql ez-serdür o zülf ü ḥâl ü ruḥ

13. mî:

Gazel 26

Mısra: 7

Soru eki.

Tehî mi mürtekib-i nûş-ı cām-ı şahbâyam
Eliyle sâķi-i gül-çehre baña cām virtür

14. mî:

Gazel 36

Mısra: 9

Soru eki.

Bu zîb-i tâze yetişmez mi bâğ-ı ḥüsnine kim
Kirâs-ı leb gibi bir dâne-i muḥaşşalı var

15. mî:

Gazel 38

Mısra: 2

Soru eki.

Firāvân bülbülü bir nev-resîde gül ‘izârum var
Benüm bu bâğ-ı ‘âlemde tehî mî âh u zârum var

16. mî:

Gazel 41

Mısra: 4

Soru eki.

Tākat ü tâb-âver olmak mümteni‘ken kühlâr
Bâr-ı hicrâna taḥammül eylesün mi düşlar

17. mî:

Gazel 46

Mısra: 1

Soru eki.

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrānuñ mı var
‘Âşık-ı miḥnet-keş-i ber-geşte-sāmānuñ mı var

18. mî:

Gazel 46

Mısra: 2

Soru eki.

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrānuñ mı var
‘Âşık-ı miḥnet-keş-i ber-geşte-sāmānuñ mı var

19. mî:

Gazel 46

Mısra: 4

Soru eki.

Farṭ-ı sevdâ levnūñi ey dil siyeh-fām eylemiş
Bir cefākār âfet-i zülf-i perîşānuñ mı var

20. mî:

Gazel 46

Mısra: 6

Soru eki.

Ol mehūñ ey dil ḡubâr-ı pāyuñ eylersin taleb
Lāyık ol iksîre ammā çeşm-i giryānuñ mı var

21. mî:

Gazel 46

Mısra: 8

Soru eki.

Bāb-ı ‘iklîm-i derūnumdan duḥūl itmekdesin
Bilsem ey serdār-ı ḡam destūñde fermānuñ mı var

22. mî:

Gazel 46

Mısra: 10
Soru eki.

Rūzedārān-ı hevāñ içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zādem senūñ bir dāñī şa'bānuñ mı var

23. mī:
Gazel 46
Mısra: 12
Soru eki.

Hāmid endīşeñ ruḥ-ı cānān mıdur āyā yine
Şīşe-i fikre nihāde verd-i ḥandānuñ mı var

24. mī:
Gazel 52
Mısra: 10
Mī, soru eki.

Seni bu mertebe bî-ṭākat eyleyen Hāmid
Cefā-yı yār mı ālām-ı rüzgār mıdur

25. mī:
Gazel 54
Mısra: 8
Soru eki.

Ruḥ-ı āl ü siyeh zülḥūñ ile hem-reng ü hem-būdur
Gül ü sünbül tehī mī zīver- i destārdur sensiz

26. mī:
Gazel 66
Mısra: 4
Mī, soru edatı.

İltifāt eylemeden böyle begüm ağıyāra
Sitem-i tāze degül mi dil-i ḡam-ḥ`āra ḡaraż

27. mī:
Gazel 67
Mısra: 8
Mī, soru edatı.

Sevdā-yı rāme düşmiş `aceb dil ol āfeti
Bir pādşāhı hīç ide mi bir gedā zabıṭ

28. mī:
Gazel 68
Mısra: 10
Soru edatı.

Seng-i ḡamla münkesir olduğca ḡalbūm şīşesi
Hāmidā itmek revā mı sāki-i devrāna ḡaz

29. mī:
Gazel 72
Mısra: 6
Mī, soru edatı.

`Acebā gird-i cihān-gīr-i ḡam-ı devrāndan
Var mı bir ḡatırī āzāde bir āyinesi şāf

30. mī:
Gazel 74
Mısra: 9
Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Bundan a'lā bize devlet mi olur ey Hāmid
Nāzım-ı vak'a-i sulṭān-ı şehīdān olduğ

31. mī:
Gazel 80
Mısra: 4
Soru eki.

Bilmem ey ruḥları reşk-i gül-i ter ḡamzelerūñ
Ḳanuma girmeye niyyet mi ider ḡamzelerūñ

32. mī:
Gazel 81
Mısra: 10
Soru eki.

Senūñ gibi güzel evlādı perveriş kılmış
Ḡaraż mı idi `aceb Hāmidā'ya ümm ü ebūñ

33. mī:
Gazel 84
Mısra: 3
Soru edatı.

Olmasun mı murḡ-ı dil çün şeb-pere nā-bīn-i rüz
Dā'imā zerrīn külāh içre nihāndur perçemūñ

34. mī:
Gazel 90
Mısra: 1
Soru eki.

`İzāruñ mihr-i enver mi meh-i tābān mıdur bilmem
Lebūñ reşk-āver-i yāḡūt ya mercān mıdur bilmem

35. mī:
Gazel 90
Mısra: 4
Soru eki.

Periřān eyleyen efkār-ı dūr-ā-dūr ile gönlüm
Ėam-ı devrān mı fikr-i kākül-i cānān mıdur bilmem

Mısra: 6
Soru eki.

36. mi:
Gazel 100
Mısra: 1
Soru eki.

O hāşiyet mi var eşk-i revānımızda bizüm
Zuhūr-ı mīve ide büstānımızda bizüm

Dest-i cevruñle girībān ki taħammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daħi ey şūh şāyān-ı rüfū

43. mi:
Gazel 115
Mısra: 1
Mi, soru eki.

Kākül mi 'izāruñdaki ey māh nedür bu
Yā sünbül-i jülīde midür āh nedür bu

37. mi:
Gazel 100
Mısra: 6
Mi, soru edatı.

O Ėonce-fevzde hulkı mıdur bu bī-raħmi
Eğer mi yok yaħud āh u fiĖānımızda bizüm

44. mi:
Gazel 115
Mısra: 3
Mi, soru eki.

Keyfiyyet-i tālī' mi kuşūr-ı Ėükemā mı
Dil-ħaste ider Ėam beni her Ėāh nedür bu

38. mi:
Gazel 100
Mısra: 8
Mi, soru edatı.

'Aṭā-yı buse-i lebden bu ictināb nedür
Mişāl-i sükker erür mi dehānımızda bizüm

45. mı:
Gazel 115
Mısra: 3
Mi, soru eki.

Keyfiyyet-i tālī' mi kuşūr-ı Ėükemā mı
Dil-ħaste ider Ėam beni her Ėāh nedür bu

39. mı:
Gazel 100
Mısra: 14
Mi, soru edatı.

'Aceb mi itmeseler rağbet ehle ey Hāmid
Ėadir-şinās mı Ėaldı zamānımızda bizüm

46. mı:
Gazel 118
Mısra: 8
Soru eki.

Ben nice Ėaṭṭ-ı ruħ-ı cānāneden āh itmeyem
Gül içün kılmaz mı bülbul Ėār elinden āh āh

40. mi:
Gazel 109
Mısra: 8
Mi, soru eki.

Zīr-i fesden niçün ol şūh çıkarmaz zülfin
'Āşık-ı mücrimi ber-dāra gerekmez mi resen

47. mi:
Gazel 121
Mısra: 1
Soru eki.

Ėaṭ-ı 'izārı Ėörindi mi Ėicābı seyr eyle
Zevāle yüz tutuyor āṭābı seyr eyle

41. mi:
Gazel 112
Mısra: 2
Mi, soru eki.

Taħrīk ile müjĖānuñı dūr itmede çeşmüñ
Ėaşd itmege neşter mi bilürsün ciğerümden

48. mi:
Gazel 122
Mısra: 7
Soru eki.

Āb ü tābı tehī mi ol şūhūñ
Māye-i āh ü zār var dilde

42. mı:
Gazel 114

49. mî:

Gazel 131

Mısra: 9

Soru eki.

Derûnuñ seng-i hârâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dād
Beni rahm eylemezsin künc-i gamda zâr gördükçe

50. mî:

Gazel 131

Mısra: 12

Soru eki.

‘Aceb mi ihtirâz itsem zebân-ı zehr-i düşmenden
Kişi itmez mi Hâmid isti‘âze mâr gördükçe

51. mî:

Gazel 134

Mısra: 2

Soru eki.

Sen gayırlarla zevkda semt-i Hîşâr’da
Kalkmak revâ mı ben a begüm intizârda

52. mî:

Gazel 141

Mısra: 1

Soru eki.

O kâkülün gamı ‘âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

53. mî:

Gazel 141

Mısra: 2

Soru eki.

O kâkülün gamı ‘âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

54. mî:

Gazel 141

Mısra: 4

Soru eki.

O servün ârzu-yı bûs-ı hâk-ı pâyı ile
Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı kodı

55. mî:

Gazel 141

Mısra: 6

Soru eki.

İder varanlara bir vaz‘-ı nâ-be-câ elbet
Rakîbî kûyına bilmem ki dîdebân mı kodı

56. mî:

Gazel 141

Mısra: 8

Soru eki.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruhsâr
Rakîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı kodı

57. mî:

Gazel 141

Mısra: 9

Soru eki.

Ruñuñda hâl-i mu‘anber mi yoñsa meşşâte
‘Arûs-ı kâm-ı dil-i Hâmid’e nişân mı kodı

58. mî:

Gazel 141

Mısra: 10

Soru eki.

Ruñuñda hâl-i mu‘anber mi yoñsa meşşâte
‘Arûs-ı kâm-ı dil-i Hâmid’e nişân mı kodı

59. mî:

Gazel 143

Mısra: 7

Soru eki.

Meyl ide mi kenâr-ı cûy-ı sirişk-i çeşme
Ol serv-i nâz zevk-ı âb-ı revân bilür mi

60. mî:

Gazel 144

Mısra: 13

Soru eki.

Gördün mi künc-i gamda o hercâyî rahm idüp
Hâmid su‘âl itmedi bir kerre hâlünü

61. mî:

Gazel 145

Mısra: 4

Soru eki.

Gîsü-yı leyl-i renginün endîşesiyle hîç
Ey mâh kimse kaldı mı sevdâ getürmedi

62. mî:

Gazel 146

Mısra: 2
Soru eki.

Cennet-i küyüñdan ihrâc eyledüñ ben pür-gamı
Bî-güneñ lāyık mı giryān eylemek bir ādemi

63. mı:
Gazel 149
Mısra: 8
Soru eki.

Haşre dek bu mest ider insānı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebüñ olsun mı sākī mül gibi

64. mı:
Gazel 150
Mısra: 14
Soru eki.

Niyāz ü girye vü āh olmadı müfîd-i vişāl
Bu emr-i müşkile āyā ki var mı çāre dahı

65. mı:
Gazel 153
Mısra: 10
Soru eki.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp haṭ Ḥāmidā gördüñ mi muhtāc-ı ayāğ oldu

66. mı:
Tahmis 1
Mısra: 1
Mı, soru eki.

Halk-ı 'ālem aña hep 'āşık-ı şeydā mı degül
Nāz ü reftārı ya reşk-āver-i Tübā mı degül

67. mı:
Tahmis 1
Mısra: 2
Mı, soru eki.

Halk-ı 'ālem aña hep 'āşık-ı şeydā mı degül
Nāz ü reftārı ya reşk-āver-i Tübā mı degül

68. mı:
Tahmis 1
Mısra: 3
Mı, soru eki.

Lāyık-ı pūşiş-i kemhā ile dībā mı degül
Niye şalınmaz o ḡad serv-i dil-ārā mı degül

69. mı:
Tahmis 1
Mısra: 4
Mı, soru eki.

Lāyık-ı pūşiş-i kemhā ile dībā mı degül
Niye şalınmaz o ḡad serv-i dil-ārā mı degül

70. mı:
Tahmis 1
Mısra: 5
Mı, soru eki.

Niçün açılmaz o leb ḡonce-i zībā mı degül
Ḳadem-endāz olamam meclisine süflilerüñ

71. mı:
Tahmis 1
Mısra: 10
Mı, soru eki.

Nazarı 'ālem-i bālāyadur ehl-i nazaruñ
N'ola baḡsam ḡadüne 'ālem-i bālā mı degül

72. mı:
Tahmis 1
Mısra: 15
Mı, soru eki.

Gelüñ inşāf idelüm cümleden a'lā mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydā bilmeñ

73. mı:
Tahmis 1
Mısra: 20
Mı, soru eki.

Ẓevkumı bezm-i firākında ta'accüb kılmañ
İçdüğüm hūn-ı ciger bāde-i ḡamrā mı degül

74. mı:
Tahmis 1
Mısra: 25
Mı, soru eki.

Tab'-ı güyāsı mı yok bülbul-i şeydā mı degül

75. mı:
Tahmis 1
Mısra: 25
Mı, soru eki.

Tab‘-ı gūyāsı mı yok bülbul-i şeydā mı degül

76. **mi:**

Kıt'a 2
Mısra: 2
Mi, soru eki.

Tahta-i lāciverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

77. **mi:**

Kıt'a 4
Mısra: 2
Soru eki.

Ktse-i lāciverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

78. **mi:**

Kıt'a 5
Mısra: 2
Soru eki.

Tekye-i lāciverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

79. **mi:**

Beyit 3
Mısra: 2
Mı, soru eki.

Gisūlaruñ hayālī ile fikr-i gerdenüñ
Şām ü şeh̄r çıkar mı dil ü dīdeden senüñ

micmere-i sīme:

1. **micmere-i sīme:-+e**

Gazel 144
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gümüş kap.

Şandum çekildi micmere-i sīme zer kenār
Atduğda sīm gerdenüñe zerd şāluñı

midhat:

1. **midhat:**

Kaside 2
Mısra: 24
Medhetme, övme.

Sütüdekār-ı silāhdār-ı şāh-ı ‘ādil kim
O kenz-i re‘feti midhat zamānıdır demidür

mıdur:

1. **mıdur:**

Gazel 46
Mısra: 11
Mıdır, soru eki.

Hāmid endīşeñ ruh-ı cānān mıdur āyā yine
Şīşe-i fikre nihāde verd-i ḥandānuñ mı var

2. **mıdur:**

Gazel 52
Mısra: 1
Mıdır, soru eki.

Şu rāğı geřt iden ol şūḥ-ı şīvekār mıdur
Ya āftāb-ı zıyā-baḥş-ı her diyār mıdur

3. **mıdur:**

Gazel 52
Mısra: 2
Mıdır, soru eki.

Şu rāğı geřt iden ol şūḥ-ı şīvekār mıdur
Ya āftāb-ı zıyā-baḥş-ı her diyār mıdur

4. **mıdur:**

Gazel 52
Mısra: 8
Mıdır, soru eki.

İçüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O āhu-beççeyi şayd eylemek şikār mıdur

5. **mıdur:**

Gazel 52
Mısra: 10
Mıdır, soru eki.

Seni bu mertebe bī-tākat eyleyen Hāmid
Cefā-yı yār mı ālām-ı rüzgār mıdur

6. **midür:**

Gazel 58
Mısra: 3
Mıdır, soru eki.

Zülf-i dil-dār mıdur aḥterümüñ ḥükmi midür
Nedür āyā bu perīşāni-i sāmān şeb ü rüz

7. **mıdur:**

Gazel 58

Mısra: 3

Midir, soru eki.

Zülf-i dil-dâr midür ahterümüñ hükmi midür
Nedür âyâ bu perîşâni-i sâ mân şeb ü rüz

8. midür:

Gazel 65

Mısra: 7

Midir, soru eki.

İtmege âyâ ki bir şâhib-şecâ'at yok midür
Ben zebûnı pençe-i âlâm-ı devrândan halâş

9. midür:

Gazel 76

Mısra: 5

Midir, soru eki.

Ola lâyıķ midür ey nâ'im-i gül-pister-i nâz
Şubha dek dîdelerüm her gice bî-dâr-ı firâķ

10. midür:

Gazel 90

Mısra: 6

Midir, soru eki.

Hezârân şerha vü sūrâh peydâ oldı sînemde
Nigâhuñ tîr midür hañcer-i bürrân midür bilmem

11. midür:

Gazel 90

Mısra: 8

Midir, soru eki.

Qarâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Gamuñ şâhib-serâ-yı dil midür mihmân midür bilmem

12. midür:

Gazel 90

Mısra: 10

Midir, soru eki.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insân midür bilmem

13. midür:

Gazel 90

Mısra: 1

Midir, soru eki.

İzârûñ mihr-i enver mi meh-i tâbân midür bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâķûť ya mercân midür bilmem

14. midür:

Gazel 90

Mısra: 2

Midir, soru eki.

İzârûñ mihr-i enver mi meh-i tâbân midür bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâķûť ya mercân midür bilmem

15. midür:

Gazel 90

Mısra: 4

Midir, soru eki.

Perîşân eyleyen efkâr-ı dūr-â-dūr ile göñlüm
Gam-ı devrân mı fikr-i kâķül-i cânân midür bilmem

16. midür:

Gazel 90

Mısra: 6

Midir, soru eki.

Hezârân şerha vü sūrâh peydâ oldı sînemde
Nigâhuñ tîr midür hañcer-i bürrân midür bilmem

17. midür:

Gazel 90

Mısra: 8

Midir, soru eki.

Qarâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Gamuñ şâhib-serâ-yı dil midür mihmân midür bilmem

18. midür:

Gazel 90

Mısra: 10

Midir, soru eki.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insân midür bilmem

19. midür:

Gazel 100

Mısra: 5

Midir, soru eki.

O ğonce-fevzde hulkı midür bu bî-raħmî
Eşer mi yok yahud âh u figânımızda bizüm

20. midür:

Gazel 115

Mısra: 2

Midir, soru edatı.

Kākül mi 'izāruñdaki ey mäh nedür bu
Yā sünbül-i jülîde midür âh nedür bu

21. **midür:**

Gazel 117

Mısra: 4

Midür, soru eki.

Ağyāra va 'deler virüp ey şüh vaşl içün
Almak revā midür niçe biñ kerre benden âh

22. **midür:**

Gazel 117

Mısra: 6

Soru edatı.

Hať sāyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden âh

23. **midür:**

Tahmis 1

Mısra: 23

Midür, soru eki.

Olmaq āvāre revā midür o hoş şavt-ı kelām
Gülşen-i kūyuñı Rūhī n'ola ger tutsa maķām

mihmān:

1. **mihmān:**

Gazel 74

Mısra: 4

Konuk, misafir. II Gönül evinin misafiri, sevgili.

Dār-ı fānîde neden fikr-i qarār dā'im
Yek-dü rüz eyleyelüm farz ki mihmān olduk

2. **mihmān:**

Gazel 90

Mısra: 8

Misafir.

Qarār eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Gamuñ şāhib-serā-yı dil midür mihmān midür bilmem

3. **mihmān:**

Gazel 97

Mısra: 7

Misafir.

Bu şeb mihmān idi kaşr-ı derūnumda hayāl-i yār
Quşūrum var ise 'afv it diyü çok i 'tizār itdüm

4. **mihmān:**

Gazel 11

Mısra: 8

Misafir. II Sevgili.

Dilde sulţān-ı gamuñ bağrum kebāb eyler müdām
Tarḥ-ı teklîf itmeyen mihmān elinden el-ğıyās

mihmāna:

1. **mihmāna:-+a**

Gazel 68

Mısra: 6

Misafir.

İltifāt it 'aşıka 'azm eyledükce kūyuña
Dil-nüvāziden gelür zīrā begüm mihmāna ḥaz

miḥnet:

1. **miḥnet:**

Gazel 48

Mısra: 8

Gam, keder, elem.

Ey Hālîk-ı bî-çün-ı semāvāt ḥalāş et
Miḥnet beni öldürdi amān bunca zamāndur

2. **miḥnet:**

Gazel 40

Mısra: 9

Gam, keder, acı.

Cefā-yı yārveş düşvār miḥnet yokdur 'ālemde
Taḥammül eyleyen merdāne taḥsîn ü pesendüm var

mihr:

1. **mihr:**

Gazel 137

Mısra: 9

Güneş. II Sevgili.

Çün mihr iderek 'ālemi rüşen yine Hāmid
Ol serv-i revān cāme-i dībā ile geçdi

2. **mihr:**

Kaside 2

Mısra: 28

Güneş. II Sevgili.

Maḥall-i şemse-i kapuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zīnet zamānidur demidür

mihre:

1. **mihre:** +e

Gazel 62

Mısra: 8

Güneş II Sevgilinin yüzü.

Ruḥı yanında ne lâıyık gele tevcîhe nigâh
Mihre bak itme şaḳın sāğar-ı raḥşāna heves

2. **mihre:** -+e

Gazel 67

Mısra: 3

Güneş II Sevgilinin cemâli.

Mihre nigâh 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir ḳadeḥ-i ğam-zidâ zabıt

3. **mihre:** -+e

Kaside 2

Mısra: 31

Güneş. II Sevgili.

Meh ile mihre virûn bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete ḥıdmet zamānıdır demidür

mihri:

1. **mihri:** +i

Gazel 121

Mısra: 10

Güneş.

Ḳarârgâh-ı ḥaṭ oldu 'izârı âḥir-i kâr
İḥâta eyledi mihri şehâbı seyr eyle

mihri-i cihân-ârâvı:

1. **mihri-i cihân-ârâvı:** +y, +ı

Gazel 154

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cihânı süsleyen güneş. II Sevgili.

Çıkup 'arz itme şehër ol ruḥ-ı müsteḡnâyı
Yakma âteşlere gel mihri-i cihân-ârâvı

mihri-i cihānum:

1. **mihri-i cihānum:** +um

Gazel 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cihan güneşi. II Sevgili.

Ḳoma tenhâ teb-i târîk-i firâḳuñda dili
Rûşen it dîdemüzi mihri-i cihānum Cāvîd

mihri-i dili:

1. **mihri-i dili:** +i

Gazel 99

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül güneşi. II Sevgili.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Ḥamid'ün mihri-i dili böyle füzûn oldu tamām

mihri-i dırāḥşân:

1. **mihri-i dırāḥşân:**

Gazel 27

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Ḥûb bisyâr velî sen gibi cânân bir olur
Kevkebûn gâyeti yok mihri-i dırāḥşân bir olur

2. **mihri-i dırāḥşân:**

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Begüm ol 'arızeyn-i sîne-süz-ı 'aşîḳānuñ sen
Birini mâh-ı tâbân birini mihri-i dırāḥşân bil

mihri-i enver:

1. **mihri-i enver:**

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak güneş. II Sevgilinin yüzü bağlamında.

'İzāruñ mihri-i enver mi meh-i tâbân mıdur bilmem
Lebûn reşk-âver-i yâḳûṭ ya mercân mıdur bilmem

mihri-i felek:

1. **mihri-i felek:**

Gazel 88

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gökyüzündeki güneş. II Sevgili.

Ḳalduḳ şeb-i hicrânda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daḥi ey mihri-i felek gel

mihri-i ğamuñda:

1. **mihri-i ğamuñda:** -+uñ, -+da

Gazel 147

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam güneşi.

Pistānlaruñ mekīden içün tıfl-ı dil müdām
Mihr-i ğamuñda giryeler eyler bebek gibi

mihr-i ruḥı:

1. mihr-i ruḥı: +ı

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) güneş gibi parlayan yanağı.

Buldu zuhūr ḥaṭṭ ile mihr-i ruḥı zevāl
Şām itdi şubḥımız yine baḥt-ı siyāhımız

mihr-i ruḥsār ü meh-i cebheñ:

1. mihr-i ruḥsār ü meh-i cebheñ:

Kaside 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güneş gibi yanak ve ay gibi alın.

İtmeseydi mihr-i ruḥsār ü meh-i cebheñ ṭulū'
Ḥalk olınmazdı semāwāt ü zemīn ü şubḥ u şām

mihr-i tābdār:

1. mihr-i tābdār:

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak güneş(sevgili).

Çü mäh külbē-i tārikūme piyāle-be-dest
'Aceb ki ḳaṅḡ gün ol mihr-i tābdār gelür

mihr-i zivā-baḥş-ı burc-ı devlet:

1. mihr-i zivā-baḥş-ı burc-ı devlet:

Kaside 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Devlet kalesinin ışık veren güneşi. II Sevgili.

Budur o mihr-i zivā-baḥş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izā'et zamānıdır demidür

mihr-i 'izār-ı dil-bere:

1. mihr-i 'izār-ı dil-bere: +e

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güneş yüzlü sevgili.

Mihr-i 'izār-ı dil-bere bel bel bakup müdām
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükā pür-nem olma gel

mihrüñ:

1. mihrüñ: +üñ

Gazel 104

Mısra: 2

Güneş. II Sevgilinin yüzü.

Seyr iden ruḥsāruñ ey ṭuṭi-zebān āyineden
Zann ider mihrüñ ṭulū'uñ bī-ğümān āyineden

2. mihrüñ: +üñ

Gazel 144

Mısra: 8

Güneş.

Sen bir meh-i sipihr-i behāsın ki reşk ile
Mihrüñ derünü yandı görince cemālünü

mīnā:

1. mīnā:

Gazel 5

Mısra: 4

Şarap şişesi.

Dil bezm-i ğamda tā-be-key itsün fīğān ü zār
Meksūr-ı seng-i hecr ola mīnā neden revā

mīr nāşid:

1. mīr nāşid:

Gazel 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şair Nāşid bey.

Olsa lāyık bu nev-īcādına pey-rev Ḥāmid
Mīr Nāşid gibi pākīze-edā bir iki üç

mīr nāşid'e:

1. mīr nāşid'e: +e

Gazel 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şair Nāşid bey.

'Arz eyle Mīr Nāşid'e Ḥāmid bu nazmuñı
Ḳadrüñ senüñ faḳaṭ o kerīmu'ş-şiyem bilür

mī' rācuñı:

1. mī' rācuñı: +uñ, +ı

Kaside 1

Mısra: 11

*Merdiven, göğşe çıkma. II Hz. Muhammed' in Recep
ayının 27. gecesi Mekke' deki Mescid-i Haram' dan*

Kudüs' teki Mescid-i Aksa' ya gelmiştir. Buna İsrâ denilir. Hz. Muhammed' in Mescid-i Aksa' dan Sidre- i Müntehâ' ya dek olan yolculuğu " Mi' râc" adını alır.

Ḥaml-i kızb itdükte mi' rācuñı küffār-ı Kureyş
Cebre' il der-pîş-i çeşm 'arz itdi Kuds' ı bi't-tamām

mir'ât-ı kalbin:

1. mir'ât-ı kalbin: +in

Tarih 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Cenâb-ı Kibriyâ mir'ât-ı kalbin eylesün mahfûz
Müdâm ez-rûy-ı zîst-i mürr ü âlâm u humûm u gam

mir'ât-ı şâf-ı dil-şiken-i âdem:

1. mir'ât-ı şâf-ı dil-şiken-i âdem:

Gazel 85

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Temiz gönül aynasını kıran insan. II Sevgili.

Seng-i girân-ı vaz' -ı bed-i nâ-pesend ile
Mir'ât-ı şâf-ı dil-şiken-i âdem olma gel

mir'âtıdur:

1. mir'âtıdur: +ı, +dur

Kıt'a 3

Mısra: 3

Ayna.

İki mir'âtıdur zen-i dehrüñ
Birin aḥşam aşar birini şeh̄er

mişāl-i 'akreb-i sâ'at:

1. mişāl-i 'akreb-i sâ'at:

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saatin akrebi gibi.

Endîşe-i müjeñ begüm itmez dakîka fevt
Dilden mişāl-i 'akreb-i sâ'at gelür geçer

mişāl-i ebr-i nîsân:

1. mişāl-i ebr-i nîsân:

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nisan yağmurlarının bulutu gibi.

Ṭarâvet-yâbi-i verd-i ruḥ-ı âlûñ için ey meh
Mişāl-i ebr-i nîsân sâkib-i bârân olur çeşmüm

mişāl-i ḡonce-i üşkûfte:

1. mişāl-i ḡonce-i üşkûfte:

Gazel 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Açılmış bir gonca gibi.

'Adûlar kām-yâb oldukça bûs-ı la'l-fāmuñla
Mişāl-i ḡonce-i üşkûfte bağrum hûn olur cānā

mişāl-i kâmet-i pîr-i firāvân-sâl:

1. mişāl-i kâmet-i pîr-i firāvân-sâl:

Tarih 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu gibi çok uzun ömürlü.

Daḥi sakf-ı hâzîne keşret-i heyzümle olmuşdı
Mişāl-i kâmet-i pîr-i firāvân-sâl ham-der-ḥam

mişāl-i kays:

1. mişāl-i kays:

Gazel 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kays(Mecnûn) gibi.

Hevâ-yı Leyli-i zülfüñle 'uşşâk-ı perîşân-ḥâl
Mişāl-i Kays âḥir 'âzim-i hāmûn olur cānā

mişāl-i mevlevî:

1. mişāl-i mevlevî:

Gazel 95

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Mevleviler gibi.

O şûḥ-ı kec-küleḥ Ḥamid yanumdan ḡā'ib oldukça
Mişāl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

mişāl-i murğ-ı cemen:

1. mişāl-i murğ-ı cemen:

Gazel 133

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çimen kuşu gibi.

Çi sūd o ḡonce-i bâḡ-ı cemâl gûş aşmaz
Mişāl-i murğ-ı cemen biñ zebân var bende

mişāl-i nāl eyler:

1. mişāl-i nāl eyler: -r

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kamış gibi (inlemek).

Vücūd-ı 'āşık-ı zārı mişāl-i nāl eyler
Hayālî mürîş-i miñnedür öyle bir belî var

mişāl-i nār:

1. mişāl-i nār:

Nazm 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ateş misālî, ateşe benzer.

Fürû-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O gayret ile derûnum mişāl-i nār itme

mişāl-i pervâne:

1. mişāl-i pervâne:

Kaside 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Gece keleş gibi.

Nedür bu süz u sükûtuñ mişāl-i pervâne
Açıl çü bülbül-i şoñbet zamânıdır demidür

mişāl-i sîne-i mağrem:

1. mişāl-i sîne-i mağrem:

Tarih 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Âşığın sînesi gibi.

Muḥaşşal Ḥamid a'dâlarınıñ ḥâne-i cismi
Tutuşsun muhterik olsun mişāl-i sîne-i mağrem

mişāl-i sükker:

1. mişāl-i sükker:

Gazel 100

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şeker gibi.

'Aṭâ-yı büse-i lebden bu ictinâb nedür
Mişāl-i sükker erür mi dehânımızda bizüm

mişāl-i yem:

1. mişāl-i yem:

Tarih 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yem gibi.

Semiyy-i faḥr-ı 'âlem ya'ni Ağa-yı Meḥemmed kim
Gelür cüşa hemîşe baḥr-ı elṭâfî mişāl-i yem

misin:

1. misin:

Gazel 30

Mısra: 5

Soru eki.

Siyâh-püş olup itmez misin gönül mâtem
'İzâr-ı dil-bere kim ḥaṭṭ-ı müşk-bâr gelür

miskîne:

1. miskîne:-+e

Gazel 33

Mısra: 5

Aciz, zavallı.

Ey şabâ vaş ü beyân eyle bu ben miskîne
Çîn-i zülfinde olan râyiḥa vü bû nedür

mişlini:

1. mişlini: +i, +n, +i

Gazel 136

Mısra: 5

Benzer, eş, denk.

Göremez mişlini bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyîne ol mâhuñ eşi

2. mişlini: +i, +n, +i

Tahmis 1

Mısra: 13

Benzer, eş, denk.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-ḳadi

mişlûñi:

1. mişlûñi:-+üñ, -+i

Gazel 94

Mısra: 5

Benzer, emsâl.

Mişlûñi nâ-dîdedür çeşm-i felek
Lîk ḡâyetle sitemgersün begüm

mısra':

1. mışra‘:

Gazel 112

Mısra: 7

Mısra, dize.

Bu mışra‘ ile fahr iderüm kaddini görsem
Bir serv yetişdi eşer-i çeşm-i terümden

misün:

1. misün:

Gazel 42

Mısra: 7

Soru edatt.

Hûri misün ki şüret-i nev‘-i beşerdesün
Dil-dâdegân küyuñ bağ-ı İrem bilür

mîfîn:

1. mîfîn:

Gazel 43

Mısra: 11

*Külünk, taşları, kayaları parçalamakta kullanılan
büyük eki.*

Bugün bir âhenîn mîfîn gördüm dest-i Hâmid’de
Yine var ise bir şîrîn-lebe küh-ken olmuşdur

mîvedâr:

1. mîvedâr:

Gazel 136

Mısra: 3

Meyvesi bol.

Mîvedâr olmağ için nağl-i riyâz-ı kâmun
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

mîve-i vaŝluñ:

1. mîve-i vaŝluñ: +uñ

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma meyvesi, vuslat meyvesi.

Rağîbe mîve-i vaŝluñ n’ola ba’îd olsa
Nihâl-i tâzesisin ŝahñ-ı gülşen-i edebüñ

miyân:

1. miyân:

Gazel 92

Mısra: 12

Bel. II Sevgilinin ince beli.

O mâh-pâreye kerrâta nigâh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyân buldum

2. miyân:

Gazel 104

Mısra: 7

Bel. II Sevgilinin ince beli.

Geh dehânın gösterüp gâhî miyân eylerler ‘arz
Ketr-i esrâr itmez ehl-i hûsn ü ân âyineden

miyâneden:

1. miyâneden: +den

Gazel 30

Mısra: 2

Orta. II Ara.

Hezâr ‘aşkına bir gün o gül-‘izâr gelür
Miyâneden bu bürüdet gider bahâr gelür

miyâne-gerd-i yem-i hecr-i yâr:

1. miyâne-gerd-i yem-i hecr-i yâr:

Gazel 150

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayrılığı ile yem tozu içinde.

Miyâne-gerd-i yem-i hecr-i yâr olup Hâmid
Temâyül itmedi keşti-i dil kenâra dağî

miyân-ı lücce-i ğamdan:

1. miyân-ı lücce-i ğamdan: +dan

Gazel 107

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam denizinin ortası.

Miyân-ı lücce-i ğamdan şinâ ile Hâmid
Hezâr şükr ola Hakk’a kenâra geldüm ben

mîzân:

1. mîzân:

Gazel 126

Mısra: 6

Terazi.

Kaşlaruñ şandum görüp eŝmânî üzre ol mehûñ
Tîglerdür vaz’ olunmuş vezne mîzân üstine

mü:

1. mü:

Gazel 93

Mısra: 4
Soru eki.

Tahtgâh-ı şâh-ı gam bir şehri kübrâdur tenüm
Eşk âbum dide çâhum mü giyâhumdur benüm

2. mü:

Kıt'a 3
Mısra: 2
Soru eki.

Qubbe-i lâciverd-i çarh içre
Gördünüz mü nedür bu şems ü kamer

mu'anbersün:

1. mu'anbersün: +sün

Gazel 94
Mısra: 1
Anberlenmiş, güzel kokan, güzel kokulu.

Öyle bir zülfi mu'anbersün begüm
'İtr ile güyâ mu'aftarsun begüm

mu'aftarsun:

1. mu'aftarsun: +sun

Gazel 94
Mısra: 2
İtirl, güzel kokulu.

Öyle bir zülfi mu'anbersün begüm
'İtr ile güyâ mu'aftarsun begüm

mü-be-mü:

1. mü-be-mü:

Gazel 2
Mısra: 3
Tel tel, kıl kıl, inceden inceye.

Mü-be-mü yokla girihhâ-yı ser-i zülfini bak
Var mı âzâdegi-i murğ-ı dile çâre şabâ

mübtelâ ider:

1. mübtelâ ider: -er

Gazel 28
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Mübtelâ etmek. II Tutkun hâle getirmek.

Gîsü-yı yâre kendüyi kim mübtelâ ider
Deryâ-yı fikret-i siyeh içre şinâ ider

mübtelâdan:

1. mübtelâdan: -+dan

Gazel 15

Mısra: 5
Düşkün. II Tutkun, tutulmuş, âşık.

Mübtelâdan müctenib bir şüha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

mübtelâdur:

1. mübtelâdur: +dur

Gazel 7

Mısra: 4
Düşkün, tutkun, tutulmuş.

Nihâlân-ı çemen erbâb-ı tab'-ı müstakîmâsâ
Hîrâm-ı nâzuña ey serv-kâmet mübtelâdur hep

mübtelâ-yı 'aşk:

1. mübtelâ-yı 'aşk:

Gazel 96
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Aşka tutulmuş, aşk tutkunu.

Olsam gerek irâdem ile mübtelâ-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil için âhker isterim

mübtelâ-yı gest-i şahrâ:

1. mübtelâ-yı gest-i şahrâ:

Gazel 34
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Sahrada dolaşmaya düşkün(sevgili).

Seyr idenler ol gâzâl-i deşt-i nâz ü 'işveyi
Mübtelâ-yı gest-i şahrâ mâ'il-i naḥcîr olur

mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür:

1. mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür: +ün, +dür

Gazel 25
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Servi boyunun müptelası, tutkunu.

Dil-i gam-dide çokdan mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür
Anı bîgâne şanma âşinâ-yı serv-i kıddüñdür

mübtelâyum:

1. mübtelâyum: +y, +um

Gazel 78
Mısra: 3
Düşkün, tutkun, tutulmuş.

Mübtelâyum pendûn ey vâ'iz baña kâr eylemez
Seyr-i bâğ u sâz ü maḥbûba mey-i gül-fâma dek

mücâzâtüñ:

1. **mücâzâtüñ:** +uñ

Gazel 36

Mısra: 3

Karşılık. II Bir suça karşı ceza çekirme.

Ḥudâ tecelli [ile] eylesün mücâzâtüñ
Ne âḥiri bulunur fikrümün ne evveli var

mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u harâretdür:

1. **mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u harâretdür:** +dür

Gazel 128

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşkın yürek yakan hararetinin sebebi.

Olma gâfil bâdi-i mihr ü maḥabbetdür nigâh
Mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u harâretdür nigâh

mücib-i 'izzetdür:

1. **mücib-i 'izzetdür:** -+dür

Gazel 45

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saygı gerektiren.

Ḥâmid netîce mücib-i 'izzetdür ihtifâ
Taḥte's-serâda sîm nihân zer nihân olur

mü-çîn:

1. **mü-çîn:**

Gazel 70

Mısra: 7

Saçın kıvrımları.

Ḥaṭ-ken-i ruḥsârûñ olsam ben n'ola mü-çîn ile
Bâğbân itmez temîz-i ḥuşb-i gülşenden ferâğ

mücmeli:

1. **mücmeli:**

Gazel 36

Mısra: 1

İcmal olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış, öz.

Kitâb-ı 'aşkuñ efendi hezâr mücmeli var
Şürûḥı ile bu dil-sûḥtede mufaşşalı var

müctenib:

1. **müctenib:**

Gazel 15

Mısra: 5

İctinab eden, sakınan, çekinen, uzak duran, bir şeye karışmayan.

Mübtelâdan müctenib bir şûḥa düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

müdâm:

1. **müdâm:**

Gazel 11

Mısra: 7

Her zaman, daima.

Dilde sultân-ı gamuñ bağrum kebâb eyler müdâm
Tarḥ-ı teklîf itmeyen miḥmân elinden el-ğıyâş

2. **müdâm:**

Gazel 84

Mısra: 9

Daima.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm
Murgı çok bir telden örme âşiyândur perçemün

3. **müdâm:**

Gazel 85

Mısra: 7

Daima, her zaman.

Mihr-i 'izâr-ı dil-bere bel bel bakup müdâm
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükâ pür-nem olma gel

4. **müdâm:**

Gazel 114

Mısra: 7

Her zaman, daima.

Serv-i nâzum ḥâşılı bâğ-ı temennâda müdâm
Cüst-cû eyler seni eşk-i revânum sū-be-sū

5. **müdâm:**

Gazel 147

Mısra: 3

Her zaman, daima.

Pistânlaruñ mekîden içün tıfl-ı dil müdâm
Mihr-i gamuñda giryeler eyler bebek gibi

6. **müdâm:**

Tarih 1

Mısra: 34

Her zaman, daima.

Cenāb-ı Kibriyā mir'āt-ı kâlbîn eylesün maḥfûz
Müdām ez-rüy-ı zîşt-i mürr ü âlām u humûm u gam

7. müdām:

Gazel 57

Mısra: 2

Her zaman. II Daima.

Hevâ-yı ḥaṭṭ-ı 'izâr ile âh u zâr iderüz
Müdām eser şavurur dehri pür-ğubâr iderüz

8. müdām:

Gazel 61

Mısra: 9

Her zaman. II Daima.

Pîrâmen-i derûnına gel Ḥâmid'ün müdām
Ey fikr-i dost cânib-i beyt-i Ḥudâ'da gez

müddet-i medîd:

1. müddet-i medîd:

Gazel 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Uzun süre.

Mağbûn-ı va'd-i düşmen ru-be-râh meger olup
Cevr ü cefâlar itdi baña müddet-i medîd

müdemmer eylesün:

1. müdemmer eylesün:

Tarih 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, yok etmek.

Müdemmer eylesün a'dâ-yı dîn ü devletin Mevlâ
Be-ḥaḳḳ-ı Ḥâzret-i 'İsî'bn-i Ḥâzret-i Meryem

mufaşşalı:

1. mufaşşalı: +ı

Gazel 36

Mısra: 2

Tafsilli. II Uzun uzadıya anlatılan.

Kitâb-ı 'aşkuñ efendi hezâr mücmeli var
Şürûḥı ile bu dil-sûḥtede mufaşşalı var

müfid olmaz:

1. müfid olmaz: -maz

Gazel 152

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fayda vermek, bir işe yaramak.

Olur içdükçe şahbâ şu 'le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyun hiç sîne-i süzâna ey sâķi

müfid-i vişâl:

1. müfid-i vişâl:

Gazel 150

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kavuşmayı, vuslatı anlatan.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfid-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre daḥi

muḥâl:

1. muḥâl:

Gazel 12

Mısra: 17

Mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.

İmtizâc-ı şürekâ çünki maḥabbetde muḥâl
Ya 'adûdan ya begüm Ḥâmid-i şeydâdan geç

muḥaşşal:

1. muḥaşşal:

Tarih 1

Mısra: 35

Hasılı, sözün kıyası.

Muḥaşşal Ḥâmid a'dâlarının ḥâne-i cismi
Tutuşsun muḥterıḳ olsun mişâl-i sîne-i mağrem

muḥbir-i yegâne-i ḥayrû'l-beşer:

1. muḥbir-i yegâne-i ḥayrû'l-beşer:

Gazel 125

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnsanların en hayırlısının biricik haberini veren.

'Arz eyle çeşm-i Ḥâmid'e rüy-ı münevverün
Ey muḥbir-i yegâne-i ḥayrû'l-beşer gice

müheyyâ:

1. müheyyâ:

Gazel 132

Mısra: 1

Hazır, hazırlanmış, amâde.

Olup meclis müheyyā sāki-i ārām-ı cān gelse
Çekilse cāmlar rüy-ı dil-i bīmāra kan gelse

mühr-i mahabbet:

1. mühr-i mahabbet:

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgi, muhabbet mührü.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i mahabbet başdılar
Bî-nişân ü nām iken kırtās ile hâtem henüz

mührüñ:

1. mührüñ: +üñ

Kaside 1

Mısra: 15

Mühür, imza.

Rüz-ı mahşer mührüñ açdukdā şarāb-ı Kevser'üñ
İtme ben teşne-dili Allāh için mahrum-ı cām

muhtāc-ı ayāğ oldu:

1. muhtāc-ı ayāğ oldu: -du

Gazel 153

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayağa düşmek, değersizleşmek.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uşşāka
Gelüp haṭ Hāmidā gördüñ mi muhtāc-ı ayāğ oldu

muhtāc-ı devādur:

1. muhtāc-ı devādur: -+dur

Gazel 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İlaca, çareye muhtaç.

Ṭabībüm hātır-ı mecrūhuma merhem-zen-i vaşl ol
Esīrān-ı 'ilel zīrā ki muhtāc-ı devādur hep

muhtarık eyler:

1. muhtarık eyler: -r

Gazel 119

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yakmak, dağıtmak.

Bir āh ile bu nüh eflāki muhtarık eyler
Dil-i fütāde-i āteş-nişārı söyletme

muhtell:

1. muhtell:

Gazel 12

Mısra: 3

İhlal edilmiş, bozulmuş, bozuk; karışmış.

İtmeden ebhire-i 'aşk dimāguñ muhtell
O cefā-pîşeden ol zülf-i semensādan geç

muhterik oldı:

1. muhterik oldı: -dı

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanmak. II Aşk veya ayrılık ateşi ile yanmak.

Muhterik oldı vücūdum nār-ı gayretle raḳīb
Ol per'yi eylemiş da'vet idüp hāmmāma dek

muhterik olsun:

1. muhterik olsun: -sun

Tarih 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Tutuşup yanmak.

Muḥaşşal Hāmid a' dālarınuñ hāne-i cismi
Ṭutuşsun muhterik olsun mişāl-i sîne-i mağrem

mu'ın:

1. mu'ın:

Gazel 53

Mısra: 7

İlane eden, yardımcı.

Huşul-ı maṭlab için bir mu'ın lāzımdur
Vezān-ı bād kâfādansa bād-bān açılır

müjeler:

1. müjeler: +ler

Gazel 136

Mısra: 12

Kirpik.

Buñā tāb-āveri-i sîne ne mümkün Hāmid
Müjeler tır-i belā kavı-ı kazā iki kaşı

müjem:

1. müjem: -+m

Gazel 43

Mısra: 2

Kirpik.

Fürûğ-ı mihr-i ruhsârûnla çeşmüm rüşen olmuşdur
Müjem her rişte-i zerrîn-i zülfe süzen olmuşdur

müjemde:

1. müjemde: -+m, -+de

Gazel 71

Mısra: 3

Kirpik.

Eşk-i hünîn kıyâs itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

müjgānuñ:

1. müjgānuñ: +uñ, +ı

Gazel 112

Mısra: 1

Kirpik.

Tahrîk ile müjgānuñ dūr itmede çeşmün
Kaşd itmege neşter mi bilürsün cigeründen

mukaddem:

1. mukaddem:

Gazel 156

Mısra: 3

Önce gelen, önceki.

Mukaddem cevruñe gerçi 'adûlar bâ'îş olmuşdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebep şimdi

mükâfât ü cezâyı:

1. mükâfât ü cezâyı: +y, +ı

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mükâfat ve cezâ.

Görince düşmenün ser-pençe-i miñnetde bahsîde
Mükâfât ü cezâyı eylemezseñ ger te'emmül gül

mukârin:

1. mukârin:

Kaside 1

Mısra: 14

Bitişik, ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış, yakın.

Sâk-ı 'arşun şafhasında ismüñi Rabb-ı 'alîm
Eyledi nâm-ı lañfiyle mukârin irtikâm

mukîm-i küyuñ:

1. mukîm-i küyuñ: -+uñ

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Oturulan yer, mahalle. II Sevgilinin mahalles.

Terk itdi hânesin dil oldu mukîm-i küyuñ
Mehcûr-ı bî-nevâ-yı dâr ü diyâra rahm it

mül:

1. mül:

Gazel 149

Mısra: 8

Şarap (Sevgilinin dudakları bağlamında).

Haşre dek bu mest ider insânı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebûn olsun mı sâkî mül gibi

mülhem:

1. mülhem:

Tarih 1

Mısra: 10

İlham edilmiş, (birinin) içine doğmuş.

Bulur her emre istiñdâm için bir şâhib-istiñkâk
O şâhenşâh ez-ţaraf-ı Cenâb-ı Kibriyâ mülhem

mül-i neş'eyle:

1. mül-i neş'eyle:

Gazel 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zevk şarabı.

Şunmadı sâkî-i devrân bize bir kerre dirîğ
Mül-i neş'eyle tolu sâğar-ı rahşân-ı ferağ

mülk-i nazmı:

1. mülk-i nazmı: -+ı

Kaside 2

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Şiir ülkesi.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

mülk-i şafâ-yı hâtırı:

1. mülk-i şafâ-yı hâtırı: +ı

Nazm 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönüldeki mutluluk evi.

Mülk-i şafâ-yı hâtırı zabt eylesün varup
Dest-i niyâz-ı Hâmid-i zâra berât vir

mümevîz:

1. **mümevîz:**

Gazel 107

Mısra: 7

*Temîz eden, seçen, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan
ayıran.*

Bu çâr-sûda murâdumca bir mümevîz yok
Mehekk-i şıdka vücûdum 'âyâra geldüm ben

mü-mivânuñ:

1. **mü-mivânuñ:** +uñ

Gazel 41

Mısra: 1

İnce bel.

Mü-mivânuñ kılma zîb-i nâ-sezâ âgûşlar
Olmasun pür penbe-i peygâm-ı gâmla gûşlar

mümkin:

1. **mümkin:**

Gazel 17

Mısra: 7

Mümkün, olabilir, olabilen.

Dil viren 'âşık saña mümkün mi şeydâ olmamak
Âhîzân-ı 'âkl ez-serdür o zülf ü hâl ü ruh

2. **mümkin:**

Gazel 117

Mısra: 6

Olabilir. II Muhtemel, olası.

Haş sâyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zâhir ola yâsemenden âh

3. **mümkin:**

Kaside 2

Mısra: 27

Olabilir. II Muhtemel, olası.

Mağall-i şemse-i kaputına olup mümkün
Virilse mihr ile zînet zamânıdır demidür

mümkindür:

1. **mümkindür:** +dür

Gazel 1

Mısra: 4

Olası, muhtemel.

İmtizâc-ı âteş ü kibrît ger kâbil ise
Eylemek nâ-ehl ile mümkindür ünsiyet baña

mümtâzdur:

1. **mümtâzdur:** +dur

Gazel 110

Mısra: 10

Seçkin, üstün.

Eş 'âr-ı 'aşra nisbet ile nazmı Hâmid'üñ
Mümtâzdur o mertebe ki zer hadîdden

mümteni':

1. **mümteni':**

Gazel 18

Mısra: 7

İmkansız, zor.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mümteni'
Senden bu haste hâtır itdiyse kim ba'd

mümteni' ken:

1. **mümteni' ken:**

Gazel 41

Mısra: 3

İmtina eden, çekinen.

Tâkat ü tâb-âver olmak mümteni' ken kühlar
Bâr-ı hicrâna taḥammül eylesün mi düşlar

mümtezicdür:

1. **mümtezicdür:** -+dür

Gazel 59

Mısra: 3

İmtizac eden, uyan, uyuşmuş. II Kaynaşmış.

Mümtezicdür emeli luḫfi ile dil-dârûñ
Şad ü hürremde degülsek bile maḥzûn degülüz

müneccim:

1. **müneccim:**

Kaside 2

Mısra: 13

*Yıldızların hareket ve vaziyetlerinden ahkâm
çıkararak, yıldız falına bakan kimse.*

Şafâ içün çü müneccim dem ihtiyâr itme
Anuñ hemân ki bu sâ'at zamânıdır demidür

münkesir:

1. **münkesir:**

Gazel 68

Mısra: 9

Kırılan, kırgın.

Seng-i ğamla münkesir oldukça ğalbüm şışesi
amid itmek rev m ski-i devrna az

muntazır-ı peyam:

1. muntazır-ı peyam:

Gazel 85

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Haber bekleyen.

N-gh bezm-i şımuzı rşen it bu şeb
Ey mh-pre muntazır-ı peyam olma gel

mntehi:

1. mntehi:

Gazel 61

Mısra: 5

Sona ermek. II Uğrunda lmek.

Ol aşları kemna aman olma mntehi
Ey tr-i h 'ı severse hevda gez

müntic-i zll  rezlet:

1. müntic-i zll  rezlet:

Gazel 74

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rezillie ve hakimlie sebebiyet veren.

Müntic-i zll  rezlet imiş eyvh eyvh
Nice dem bse-zen-i kşe-i dmn olduğ

mr:

1. mr:

Gazel 87

Mısra: 7

Karınca. II şık.

Tvnda mr ile yeksnsın nezd-i lh' de
Sen isterse serr-i devlete kend Sleymn bil

murd:

1. murd:

Gazel 138

Mısra: 7

İstek. II Dilek.

Yri nezzre murd üzre ne mmkın ki rb
'il-i pş-i nih olmada dvr gibi

murd:

1. murd: +ı

Gazel 108

Mısra: 10

Dilek, istek, talep.

O meh zülfün perşn itmege b'iş nedür bildük
Gönül murgn uçurmakmış murd ışınından

murdumca:

1. murdumca: -+um, -+ca

Gazel 107

Mısra: 7

İstedim, diledim şekilde, arzuma göre.

Bu r-sda murdumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıda vcdum 'yra geldim ben

2. murdumca: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 1

İstek. II Dilek.

Felek ne virdi baa bir kemn murdumca
Ne urdum 'ömrüm içinde nişn murdumca

3. murdumca: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 2

İstek. II Dilek.

Felek ne virdi baa bir kemn murdumca
Ne urdum 'mrm içinde nişn murdumca

4. murdumca: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 4

İstek. II Dilek.

Olurdu by-ı asedle 'adlarum ser-sm
Açılsa gnce-i maşd-ı cn murdumca

5. murdumca: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 6

İstek. II Dilek.

Perveşm apudan nm gösterür kendin
Diri olmad bir dem 'yn murdumca

6. **murādumca**: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 8

İstek. II Dilek.

Baňa nefice bu mey-ḥāne-i cihān içre
Piyāle şunmadı pīr-i muḡān murādumca

7. **murādumca**: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 10

İstek. II Dilek.

O şūḫ kākūlini kıldı üstüvār-neverd
Yapıldı murḡ-ı dile āşyān murādumca

8. **murādumca**: -+um, -+ca

Gazel 130

Mısra: 12

İstek. II Dilek.

Bir ‘andelīb-i nevā-senc-i sīne-sūzum līk
Virilmedi baňa bir gülsitān murādumca

murāduñ:

1. **murāduñ**: +uñ

Gazel 135

Mısra: 2

İstek. II Dilek.

Hemān vird-i zebān it kākūl-i Leylā-yı şeb-gūnı
Murāduñ da ‘vet ise bezm-i ‘aşka rūḥ-ı Mecnūn’ı

murḡān-ı dil ü cān:

1. **murḡān-ı dil ü cān**:

Gazel 64

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cān ve gönül kuşu.

Cihān-gīr oldı murḡān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim ‘uḳdehā-yı kākūlūñ cānān güşād itmiş

murḡı:

1. **murḡı**: +ı

Gazel 84

Mısra: 10

Kuş(gönül bağlamında).

Nāle vü feryād ider diller derūnında müdām
Murḡı çok bir telden örme āşiyāndur perçemūñ

murḡ-ı beste-pādur:

1. **murḡ-ı beste-pādur**: +dur

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayaḡı baḡlı gönül kuşu.

Dil o murḡ-ı beste-pādur kākūl-i dil-dārda
Şāmdan āḡāz ider feryāda sūnbül-zārda

murḡ-ı cānuñ:

1. **murḡ-ı cānuñ**: -+uñ

Gazel 70

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can kuşu. II Ruh.

Sen ne rütbe itseñ āb ü dānesinde ihtimām
Murḡ-ı cānuñ eyler āḡir lāne-i tenden ferāḡ

murḡ-ı dil:

1. **murḡ-ı dil**:

Gazel 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Olinca murḡ-ı dil āvīḡte-pā zūlfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma girifte bir şikārum var

2. **murḡ-ı dil**:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Dāne-i ḡāline itmezdüm nıgeh meh-rūlaruñ
Murḡ-ı dil bir kerre olsa dām-ı hicrāndan ḡalāş

3. **murḡ-ı dil**:

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Olmasun mı murḡ-ı dil çün şeb-pere nā-bīn-i rūz
Dā‘imā zerrīn külāḡ içre nihāndur perçemūñ

murḡ-ı dile:

1. **murḡ-ı dile**: -+e

Gazel 130

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

O şûh kâkülîni kıldı üstüvâr-neverd
Yapıldı murğ-ı dile âşyân murâdumca

murğ-ı dil-i zârûmî:

1. **murğ-ı dil-i zârûmî:** +um, +ı

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnleyen, ağlayan, gönül kuşu.

Dâm-ı zülfinden o şâhîn bakışlum ‘acebâ
Ne zamân murğ-ı dil-i zârûmî eyler âzâd

murğ-ı hoş-elhânî:

1. **murğ-ı hoş-elhânî:** +ı

Gazel 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hoş nağmeler çıkaran bülbül.

Dil düşer ‘arızına zülfini tahrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânî şaķın nâra şabâ

murğ-ı perrân-ı dil ü cân:

1. **murğ-ı perrân-ı dil ü cân:**

Gazel 126

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uçan gönül kuşunun canı.

Tîğ-i müjgân ü kemân ebrûlarıñla dem-be-dem
Kaşd idersün murğ-ı perrân-ı dil ü cân üstine

murğ-ı tã‘ire:

1. **murğ-ı tã‘ire:**

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uçan kuş.

Bir dil ki zülfi-yârda añun mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tã‘ire kim âşiyânı yok

murğın:

1. **murğın:**

Gazel 108

Mısra: 10

Kuş. II Âşığın gönlü.

O meh zülfüñ perîşân itmege bâ‘iş nedür bildük
Göñül murğın uçurmakmış murâdî âşyânından

murğlar:

1. **murğlar:** -+lar

Gazel 139

Mısra: 6

Kuş.

Hasret-i kaddûñ ile bağda zâr itdükçe
Murğlar nûşa gelür zann idüp enhâr beni

murğzâr-ı giriftâr-ı mârî:

1. **murğzâr-ı giriftâr-ı mârî:** +ı

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kuşu ve yılanı bol olan yere tutkun, âşık.

Dil-i nizâra su‘âl itme zülfi dil-berden
O murğzâr-ı giriftâr-ı mârî söyletme

mürîdân:

1. **mürîdân:**

Gazel 71

Mısra: 12

*İsteyen. II Allah'a vuslatı arzu eden, bu olgunluğun
eğitimi verecek bir şeyhe bağlanan kişi, âşık.*

Söyleyün şeyhe ki meydâna teveccüh kılsun
Talğa tevîdine âmâde mürîdân saf saf

mürîs-i ğam:

1. **mürîs-i ğam:**

Gazel 128

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sıkıntı mirası bırakan.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîs-i ğam geh meserretdür nigâh

mürîs-i miñnetdür:

1. **mürîs-i miñnetdür:** +dür

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam, sıkıntı veren.

Vücüd-ı ‘âşık-ı zârı mişâl-i nâl eyler
Hayâlî mürîs-i miñnetdür öyle bir beli var

mürtekib:

1. **mürtekib:**

Gazel 63

Mısra: 2

İrtikab eden, bekleyen, göz hapsine alan.

Söylenürdi bir zamân kûyında sârık var imiş
Ol meger agyârdan bir mürtekib bî-‘âr imiş

mürtekib-i nûş-ı cām-ı şahbâyam:

1. mürtekib-i nûş-ı cām-ı şahbâyam:

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çöldeki kötü içki kadehi.

Tehî mi mürtekib-i nûş-ı cām-ı şahbâyam
Eliyle sâki-i gül-çehre baña cām virür

mürür iden:

1. mürür iden:--en

Gazel 49

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Geçip gitmek.

Āgâh ider mürür iden ‘ömr-i ‘azîzden
Sâ‘at hemîşe âdeme muvahhiş haber virür

mürüvveti:

1. mürüvveti: +i

Gazel 73

Mısra: 6

İnsaf, insaniyet.

Bir zâlimüñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşâfı yok mürüvveti yok hiç amânı yok

müsâ‘ade:

1. müsâ‘ade:

Gazel 96

Mısra: 9

İzin verme.

Mes‘ûlûme müsâ‘ade Hâmid iderse çarḥ
Bir sırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

müşa‘şa‘:

1. müşa‘şa‘:

Gazel 94

Mısra: 10

Şa‘şaalı, parlak, parlayan. II Gösterişli.

Zîver-i engüşt-i ragbet ol yürü
Bir müşa‘şa‘ pāk cevhersün begüm

muşavvir:

1. muşavvir:

Gazel 32

Mısra: 15

Tasvir, resim yapan, ressam.

N’eyleyem yazmadı gönlümce muşavvir Hâmid
Dâ‘imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

müşebbehsün:

1. müşebbehsün: +sün

Gazel 83

Mısra: 8

Benzetilen.

Bu zîbâ ‘arız u bu kākül-i zer-târ ile cânâ
Felekde âftâb-ı ‘âlem-ārāya müşebbehsün

müşge:

1. müşge: +e

Gazel 106

Mısra: 3

Misk kokusu.

Gül-âb içinde gelür müşge ḥiddet-i nükhet
Cihânı tutsa n’ola-büy-ı kākülün derden

müşg-i ezfer:

1. müşg-i ezfer:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu misk.

Nazra-i ibâha mazhardur o zülf ü ḥâl ü ruh
Müşg-i ezfer verd ü ‘anberdür o zülf ü ḥâl ü ruh

müşkilterdür:

1. müşkilterdür: +dür

Gazel 156

Mısra: 7

Çok müşkül, çok zor, çok çetin.

Senün kâruñ degüldür ‘aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urursuñ gerçi kim meclîsde kab şimdi

müstağni-i vafş ü beyândur:

1. müstağni-i vafş ü beyândur: +dur

Gazel 84

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik ilminin tüm özellikleri ile dolu.

Büyü 'âlem-gır cismi nermdür levni siyâh
Hâşılı müstağni-i vaşf ü beyândur perçemüñ

müştâk olan:

1. müştâk olan: -an

Gazel 143

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Özleyen. II Can atan.

Seyr-i 'izârüñ ister dil gülsitân bilür mi
Müştaş olan cemâli fıkı-i cinân bilür mi

mu'tâdudur:

1. mu'tâdudur: +ı, +dur

Gazel 125

Mısra: 2

İtiyad edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış.

Hecr-i ruḥuñla zâr idertüm tâ seher gice
Mu'tâdudur hezârüñ ider nâleler gice

mutrıbuñ:

1. mutrıbuñ: +uñ

Gazel 108

Mısra: 2

Bir musikî aleti çalan kimse, sâzende.

Gubâr-ı maḳdemîn söyler dimez hiç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk mutrıbuñ biz ısfahân'ından

muttaşıl:

1. muttaşıl:

Gazel 115

Mısra: 8

Daima, süreklî.

'Uşşâk-ı belâ-keşden idüp nefret ü i'râz
Ağyâra begüm muttaşıl îbâh nedür bu

muvaḫḫiş:

1. muvaḫḫiş eyleyüp: --y, --üp

Tarih 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Allah'ın yardımına ulaşmak, işi rast gitmek.

Ḥudâ bu nev'e ḫayrâta muvaḫḫiş eyleyüp zâtın
Mekîn itsün anı kâşâne-i iclâlde her dem

muvaḫḫiş:

1. muvaḫḫiş:

Gazel 49

Mısra: 8

Tevhîş eden, korkutup türküten.

Âgâh ider mürür iden 'ömr-i 'azîzden
Sâ'at hemîşe âdeme muvaḫḫiş ḫaber virür

müy-ı 'izâr-ı yârîdur:

1. müy-ı 'izâr-ı yârîdur: +dur

Kıt'a 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ince yüzü.

Qıyâs itme ki müy-ı 'izâr-ı yârîdur
Bu berg-i gülde ḫaṭ-ı Ḥazret-i Yesâr'tür

müy-ı sebük-ber:

1. müy-ı sebük-ber:

Gazel 54

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yükü hafif bel.

N'ola itse tevakkuf her kademde reh-rev olduḳca
Ten-i Ḥâmid'de her müy-ı sebük-ber bârdur sensiz

müy-miyân:

1. müy-miyân:

Gazel 48

Mısra: 10

İnce belli(sevgili).

Âğuş-ı merâm-ı dile gelseydi gelürdi
Ḥâmid eger ol müy-miyân bunca zamândur

2.2.16.N

nā-behā-vı serv-i kaddüñdür:

1. nā-behā-yı serv-i kaddüñdür: +üñ, +dür

Gazel 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Paha biçilemeyen servi boy.

Eger bāzāra çıksañ şad-tüy-ı gencîne-i Kārūn
Yine Yūsuf-cemālüm nā-behā-yı serv-i kaddüñdür

nā-bīn-i rüz:

1. nā-bīn-i rüz:

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gündüz görünmeyen.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nā-bīn-i rüz
Dā'imā zerrīn külāh içre nihāndur perçemüñ

nā-būd:

1. nā-būd:

Gazel 55

Mısra: 2

Yok olan, bulunmayan.

'Aşk yakdı cânım icād olmadan 'ālem henüz
Sıneme dāğ açdılar nā-būd idi merhem henüz

nabzını:

1. nabzını: +ı, +n, +ı

Gazel 131

Mısra: 1

Atar damar, vurur damar.

Alur deste eṭibbā nabzını bīmār gördükçe
Ele almaz dil-i bī-tābūm ammā yār gördükçe

nabzumı:

1. nabzumı: -+um, -+ı

Gazel 75

Mısra: 2

Nabız, damar. II Halet-i ruhiyye.

N'eyleyüm hāṭır-ı mecrūhum içün merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-dih olur ādem yok

nabzuñ:

1. nabzuñ: +uñ

Gazel 101

Mısra: 7

*Kalp atışının sağladığı kan basıncından dolayı
atardamarlara ve özellikle bilekteki atardamara
parmakla basıldığında duyulan kımıldama.*

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībūm ḥasretüñle ḥaste vü bīmārdur gönüm

nā-dāna:

1. nā-dāna: +a

Gazel 56

Mısra: 5

Cahil, kaba, terbiyesi kıt.

Ḥudā nā-dāna devlet virmesün hīç
Edāsından vaḳārından geçilmez

nā-dīdedür:

1. nā-dīdedür: +dür

Gazel 94

Mısra: 5

*Görülmemiş, görülmedik. II Pek seyrek bulunan, çok
değerli.*

Mişlüñi nā-dīdedür çeşm-i felek
Lik ḡāyetle sitemgersüñ begüm

nā-ehl:

1. nā-ehl:

Gazel 1

Mısra: 4

Ehil olmayan. II Rakip.

İmtizāc-ı āteş ü kibrīt ger kābil ise
Eylemek nā-ehl ile mümkindür ünsiyyet baña

nā-ehle:

1. nā-ehle: +e

Gazel 109

Mısra: 3

*Bir işte ehil olmayan, o işi hakkıyla yapmayan
kimse.*

Emrüñi eyleme nā-ehle sipāriş zīrā
Ālet-i kāviş-i çāha bedel olmaz süzen

nā-gāh:

1. nā-gāh:

Gazel 76

Mısra: 3

Vakitsiz, ansızın, birdenbire.

Gülşen-i vaşl-ı dil-ārāda gezerken nā-gāh
Batdı zīr-i kadem-i tıfl-ı dile ḥār-ı fīrāk

2. **nā-gāh:**

Gazel 85

Mısra: 5

Ansızın, birdenbire.

Nā-gāh bezm-i hāşımuzı rüşen it bu şeb
Ey mäh-päre muntazır-ı peygām olma gel

nāgeh:

1. **nāgeh:**

Gazel 64

Mısra: 3

Vakitsiz, ansızın, birdenbire.

Cihān-gır oldı murgān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim 'uqdehā-yı kākülün cānān güşād itmiş

2. **nāgeh:**

Gazel 99

Mısra: 7

Ansızın, birdenbire.

Nazarum nāgeh bir āfet-i delāke düşüp
Cān ü dil şüh-te-i āteş-i tün oldı tamām

nağme-i pür-süz-ı isfahān:

1. **nağme-i pür-süz-ı isfahān:**

Gazel 92

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çok yakan Isfahan nağmesi.

O şāh-bāza şabā söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı İsfahān buldum

nā-güşāde:

1. **nā-güşāde:**

Gazel 72

Mısra: 12

Kapalı, açılmamış.

Hāmidā geydürür ağıyāra o şüh-ı hayyāt
Nā-güşāde yakası taze kabā-yı elţāf

nahl-ı bāğ-ı leţāfet:

1. **nahl-ı bāğ-ı leţāfet:**

Gazel 39

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zarafet bahçesinin (hurma)ağacı.

Atlar bu hāk-rāhını başmaz kadem dirēg
Her-bār o nahl-ı bāğ-ı leţāfet gelür geçer

nahl-ı 'işveye:

1. **nahl-ı 'işveye:** +y, +e

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İşveli, narin vücutlu dilber.

Bu hāk-pāyına bir nīm-nigāh-ı lutf itmek
O nahl-ı 'işveye bilmem 'aceb ki bār mıdır

nahl-i nārvendür:

1. **nahl-i nārvendür:** +dür

Gazel 116

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağaç gibi ince ve uzun.

Qad-i nigār degül nahl-i nārvendür bu
Fezā-yı sīne degül bāğ-ı yāsemendür bu

nahl-i nāz ü mā'il-i reftārisuñ:

1. **nahl-i nāz ü mā'il-i reftārisuñ:** +ı, +suñ

Gazel 83

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Nazlı ve narin sevgilinin edālı yürüyüşüne meyilli
aşık.*

Budur bir nahl-i nāz ü mā'il-i reftārisuñ zannum
Ki zīrā Hāmidā her bār her dem mā'il-i rehsün

nahl-ı nāza:

1. **nahl-ı nāza:** +a

Gazel 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz ağacı.

Kaçan bir nahl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saña gel hücreme bār olmam oğlum cüz'ı pendüm var

2. **nahl-ı nāza:** +a

Gazel 57

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Naz ağacı(boyundan dolayı sevgili için
kullanılmıştır).*

Tüvān ne-yāver-i bād-ı şabā iken kaddi
O nahl-ı nāza varur kendimüzi bār idertüz

nahl-i nāzuñ:

1. nahl-i nāzuñ: +uñ

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İnce, uzun, narin vücutlu dilber.

Beni dūr eylemeñ ol nahl-i nāzuñ seyr-i rüyından
Cüdā itmek gibidür 'andelîbi gülsitânından

nahl-i rivāz-ı kāmum:

1. nahl-i rivāz-ı kāmum: -+m

Gazel 136

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz bahçesinin zevki.

Mîvedār olmağ için nahl-i rivāz-ı kāmum
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

nahl-ı ümîdden:

1. nahl-ı ümîdden: +den

Gazel 110

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Narin sevgilinin ümidi.

Yek-büse aHz idüp dil o sāk-ı sefîdden
Almış naşîbini hele nahl-ı ümîdden

nahl-ı ümmîdi:

1. nahl-ı ümmîdi: +i

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ümit ağacı.

İtdüm zemîn-i h'âhişe nahl-ı ümmîdi 'arz
Maşşûlın eller aldı vü ben bâra hasretüm

nā'il-i kām:

1. nā'il-i kām:

Gazel 66

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Muradına ermek.

Oldı çār-ebru diyenler saña hep nā'il-i kām
Eyledüñ Hâmid-i nā-çār-ı genākāra garaž

nā'il-i teşmîm-i 'arız-ı gül:

1. nā'il-i teşmîm-i 'arız-ı gül:

Gazel 47

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül yanağın kokusuna ulaşmak.

'Adū ki nā'il-i teşmîm-i 'arız-ı gül olur
Tenür-ı gamda gönül şüpheşiz yanar kül olur

nā'im-i gül-pister-i nāz:

1. nā'im-i gül-pister-i nāz:

Gazel 76

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yumuşak naz gülünün yatağı. II Sevgilinin yüzü.

Ola lâyıq mîdur ey nā'im-i gül-pister-i nāz
Şubha dek dîdelerüm her gice bî-dâr-ı firāk

nā-kâbil:

1. nā-kâbil:

Gazel 101

Mısra: 4

Kabiliyetsiz.

Țutuşdı sînem içre çü behâ-yı derd-i hicrānuñ
Dirîğ itfâsı bir nā-kâbil âteşzârdur gönülüm

nā-kâbil-i idrâkdür:

1. nā-kâbil-i idrâkdür: +dür

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akla ve mantığa uygun olmayan.

Ma'rifet takrîr ile nā-kâbil-i idrâkdür
Bā'is-i tahşîl-i gün-â-gün-ı şan'atdur nigāh

nā-kār-ger:

1. nā-kār-ger:

Gazel 123

Mısra: 8

Uyuşukluk, yararsızlık, tembellik.

Güşād itdükce kavş-i sa'yden âmâc-ı maksûda
İlâhî nâvek-i âh-ı dilüm nā-kār-ger itme

naķş eylese:

1. naķş eylese: -se

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Resmetmek.

Sen 'arz-ı cemāl eyleseñ ey mäh-ı muşavver
Naķş eylese dīdāruñı dīvāra ne māñı'

naķşuñı:

1. naķşuñı: -+u, -+ñı

Gazel 66

Mısra: 6

Tasvir, resim II Suret, görünüş.

Qıl qalemle nedür ey şüh-ı muşavverler 'aceb
Zebrden naķşuñı her şafha-i dīvāra ğaraż

nāle:

1. nāle:

Gazel 77

Mısra: 3

İnleme, feryat.

Geh nāle ğāh girye geh izhār-ı 'acız idüp
Bir belli başlı 'aşıķ-ı bī- 'āruñum senüñ

nāle vü āh:

1. nāle vü āh:

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İnleyip ah çekme.

Nāle vü āh ile zār eylemede hecrüñle
Bulunur mı bu ķuluñ gibi şehā bir iki üç

nāle vü āh ü fiğāñı:

1. nāle vü āh ü fiğāñı: -+ı

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleme.

Meksūr-ı seng-i ğamdur añun kāse-i dili
Şol 'aşıķuñ ki nāle vü āh ü fiğāñı yok

nāle vü feryād:

1. nāle vü feryād:

Gazel 84

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryat etme.

Nāle vü feryād ider diller derünında müdām
Murgı çok bir telden örme āşıyāndur perçemüñ

nāle vü feryād idüp:

1. nāle vü feryād idüp: -üp

Gazel 146

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryād etme.

Giceler ey bülbül-i dil nāle vü feryād idüp
H'ābdan yok yire bī-dār itme ol ğonce-femi

nāle vü feryāda:

1. nāle vü feryāda: +a

Gazel 149

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryād etme.

Görmesem bir dem ben ol ruhsār-ı ālı gül gibi
Nāle vü feryāda āġāz eylerüm bülbül gibi

nāle vü zārı:

1. nāle vü zārı: +ı

Gazel 151

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Hāmid düşeli aşķuñı ey ğonce-dehānum
Bülbül gibi her lahza kılar nāle vü zārı

nāle vü zārumla:

1. nāle vü zārumla: +um, +la

Gazel 156

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleme.

Beni bülbül gibi giryān ider bir ğonce-leb şimdi
Pür oldu ğuş-ı 'ālem nāle vü zārumla hep şimdi

nāleler:

1. nāleler: +ler

Gazel 98

Mısra: 5

İnleme, feryāt.

Bī-hüde eylemem kafes-i ğamda nāleler
Bir ğonce-i hādīķa-i hüsñüñ hezāriyum

2. nāleler: +ler

Gazel 125

Mısra: 2

İnleme, feryāt.

Hecr-i ruḥuñla zār iderüm tã seher gice
Mu'tâdidur hezâruñ ider nâleler gice

nâleler eyler:

1. nâleler eyler:-+ler, --r

Gazel 47

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek, feryat etmek.

Niḳâb-ı verd-i ruḥ-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler göñül ki bülbül olur

nâlem:

1. nâlem: +m

Gazel 24

Mısra: 9

İnleme, inilti.

Ol gülün küyünde nâlem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryadını gülşende kimler başdurur

nâleyle:

1. nâleyle: +y, +e

Gazel 77

Mısra: 7

İnleme, feryat.

Fikr-i ruḥuñla eylerüm âgâz nâleyle
Bir bülbül-i nevâ-keş-i gülzâruñum senün

nâm ü nişân:

1. nâm ü nişân:

Gazel 105

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ün ve ödül.

Bulmadum nâm ü nişân serv-i hırāmānumdan
Gezmedük ne leb-i cû kaldı ne şaḥn-ı büstân

nâm ü şân:

1. nâm ü şân:

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şan ve şöhrat.

Mezâr-ı Kays'ı ziyaret idüp dimiş Leylâ
Maḥabbetünle senün bunca nâm ü şân buldum

nâmı:

1. nâmı: +ı

Tarih 1

Mısra: 26

Ün, şöhrat.

Recâ idüp şeh-i rûḥ-ı cihân 'Abdü'l-Ḥamîd Ḥân'a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ'if zam

2. nâmı: -+ı

Gazel 35

Mısra: 2

İsim, ün. II Lakab.

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsâruñ yine şöhrattedür
Nâmı vardur âb-ı hayvân gerçi kim zulmetdedür

nâm-ı latîfiyle:

1. nâm-ı latîfiyle: -+ı, -+y, -+le

Kaside 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hoş isim.

Sâḳ-ı 'arşuñ şafḥasında ismüñi Rabb-ı 'alîm
Eyledi nâm-ı latîfiyle muḳârin irtikâm

nâmına:

1. nâmına: +ı, +n, +a

Gazel 33

Mısra: 2

Adına.

O dil-ârâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki ḳavs-ı ḳazâ nâmına ebrû nedür

2. nâmına: +ı, +n, +a

Gazel 148

Mısra: 10

Adına.

Ḥâmidâ maḳsem-i baḥrinde bugün cem' olduk
Ḥişşeme künc-i cefâ nâmına bir yer düşdi

nân:

1. nân:

Gazel 111

Mısra: 2

Ekmek, yiyecek, azık.

Ḥayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

nânı:

1. **nānı:** +ı

Gazel 32

Mısra: 12

Ekmek.

Gāh yir rişvet-i ḥabbāz gehi seng-i ṭa‘n
Ḳādi-i ehl-i ṭama‘ nānı küçüldür büyüdür

nā-pezirā-vı devādur:

1. **nā-pezirā-yı devādur:** -+dur

Gazel 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İlacı ve çareyi kabul etmeyen.

‘Abeş endişe-i tedbire tabībā düşme
Nā-pezirā-yı devādur dil-i bīmār-ı hevā

nār:

1. **nār:**

Gazel 122

Mısra: 4

Ateş, od.

‘Ārız-ı âteşini fikriyle
Tüde-ber-tüde nār var dilde

nāra:

1. **nāra:** -+a

Gazel 2

Mısra: 8

Ateş, od.

Dil düşer ‘ārızına zülfini taḥrīk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elḥānı şaḳın nāra şabā

nār-ı caḥīm:

1. **nār-ı caḥīm:**

Gazel 114

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cehennem ateşi.

Āteş-i ḳahruñla eyle ḳabrini nār-ı caḥīm
Kim ise āl-i Resūl-i Ekrem’e ya Rab ‘adū

nār-ı firāk:

1. **nār-ı firāk:**

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Ḥāne-i ḥātır-ı vīrāna düşüp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-ḳadem cismimüz āzār-ı firāk

2. **nār-ı firāk:**

Gazel 76

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Yine ey ḳaşları yā hem-çü kemān kıldı dü-tüy
Ḳāmet-i Ḥāmid-i ḡam-ḥ‘ārı yetiş nār-ı firāk

nār-ı ḡam:

1. **nār-ı ḡam:**

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam ateşi.

İşitdürme gice feryāduñı ol māh-ı tābāna
Süküt it nār-ı ḡam yaḳduḳca cismüñ hem-çü pervāne

nār-ı ḡam-i ruḥsāruñ:

1. **nār-ı ḡam-i ruḥsāruñ:** -+uñ

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgiliden ayrılmanın ateşi II. Vahdetten kesrete
gönderilmenin üzüntüsü.*

Ben de yansam n’ola nār-ı ḡam-i ruḥsāruñ ile
Cismini her şeb ider sūzişe pervāne heves

nār-ı ḡayretle:

1. **nār-ı ḡayretle:** +le

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıskançlık ateşi.

Muḥterik oldı vücūdum nār-ı ḡayretle raḳīb
Ol periyi eylemiş da‘vet idüp ḥammāma dek

nār-ı hevā:

1. **nār-ı hevā:**

Gazel 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Arzu ve aşk ateşi.

Sāḳiyā cām-ı meye pāre-i yaḥ vaz‘ eyle
Yaḳdı ben ḥāḳı tutışdurdı meded nār-ı hevā

nār-perest:

1. **nār-perest:**

Gazel 58

Mısra: 9

Ateşe tapan.

Hāmidā nār-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cân ü dil tün-şifat olmada sūzān şeb ü rüz

nāsdan:

1. **nāsdan:** +dan

Gazel 41

Mısra: 15

İnsanlar, halk, herkes.

Nāsdan hıfz it lisān-ı daḥlī rāḥat-cūy ise
Hāmidā zīrā selāmet-yāb olur ḥāmūşlar

nā-şenīde:

1. **nā-şenīde:**

Gazel 133

Mısra: 10

Duyulmamış, işitilmemiş.

Pür itme penbe-i ḡafletle ḡuş-ı idrākī
Ki nā-şenīde nice dāstān var bende

nā-sezālar:

1. **nā-sezālar:** +lar

Gazel 63

Mısra: 8

Yakışmaz.

Dillemiş aḡyār berk-i ḡonceveş la‘l-i lebin
Bilmez idüm nā-sezālar vāḳıf-ı esrār imiş

naşībini:

1. **naşībini:** +i, +n, +i

Gazel 110

Mısra: 2

Pay, hisse. II Allah'ın kismet ettiği şey.

Yek-büse aḡz idüp dil o sāk-ı sefidde
Almış naşībini hele naḥl-ı ümīdden

nā-tevekkül olur:

1. **nā-tevekkül olur:** -ur

Gazel 47

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tevekkülsüz olmak, tevekkül etmemek.

Ḳuyūd-ı dehrden āzāde olmaz ey Hāmid
O kimseler ki umūrında nā-tevekkül olur

nā-ümīdi:

1. **nā-ümīdi:** -+i

Gazel 70

Mısra: 3

Ümitsizlik.

Nā-ümīdi rāstī-i ḳāmete bādī olur
İdemez erbāb-ı ḥācet būs-ı dāmenden ferāḡ

nāvek-i āh-ı dilüm:

1. **nāvek-i āh-ı dilüm:** -+üm

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönüldeki āh okları.

Ḡuşād itdükce kavş-i sa‘yden āmāc-ı maḳşūda
İlāhī nāvek-i āh-ı dilüm nā-kār-ger itme

nāvek-i müjgānıdur:

1. **nāvek-i müjgānıdur:** +ı, +dur

Gazel 38

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ok gibi olan kirpik.

Ol ebrūsı kemānuñ nāvek-i müjgānıdur ḡannum
Dimiş kim Hāmid-i dil-süftede bir ber-ḡüzārūm var

nāz:

1. **nāz:**

Gazel 76

Mısra: 7

Naz, işve, cilve.

Daḥı nāz itmede teşrīfe ṭabīb-i cānum
Dil ise oldu düşüp pistere bīmār-ı firāk

2. **nāz:**

Gazel 145

Mısra: 9

İşve, cilve.

‘Azm itdi ḡülsitāna be-şad nāz egerçi yār
Dil-ḥastesine bir ḡül-i ra‘nā getürmedi

3. **nāz:**

Gazel 150

Mısra: 9

Naz, işve, cilve.

Gehī 'itāb ü gehī nāz ü gāhī hıřm itdūñ
Begüm ne ıaldı cefādan bu hāksāra dağı

4. nāz:

Gazel 153

Mısra: 9

Naz, işve, cilve.

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken 'uřřāka
Gelüp hať Hāmīdā gördüñ mi muhtāc-ı ayāğ oldu

nāz ü reftārı:

1. nāz ü reftārı: +ı

Tahmis 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nazlı ve edālı yürüme.

Halk-ı 'ālem aña hep 'āřık-ı şeydā mı degül
Nāz ü reftārı ya reşk-āver-i Tübā mı degül

nāz ü sitem:

1. nāz ü sitem:

Gazel 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Naz ve sitem.

Bilmem ne meřreb olduđıñ ol řūh-ı dil-fırīb
Geh cevı ü gāh nāz ü sitem geh vefā ider

nazarı:

1. nazarı: +ı

Gazel 51

Mısra: 3

Bakış.

Nazarı 'āřıkuñ ebrü-yı siyeh-kārdadur
Zāhidüñ dīdeleri küşe-i mihrābdadur

2. nazarı: +ı

Tahmis 1

Mısra: 9

Bakma, bakış.

Nazarı 'ālem-i bālāyadur ehl-i nazaruñ
N'ola bakısam kādüne 'ālem-i bālā mı degül

nazarum:

1. nazarum: +um

Gazel 99

Mısra: 7

Bakış.

Nazarum nāgeh bir āfet-i delāke düşüp
Cān ü dil sūhte-i āteř-i tün oldu tamām

nāzeninüme:

1. nāzeninüme: +üm, +e

Gazel 79

Mısra: 7

Cilveli, narin. II Sevgili.

Ben cür'et-i niyāz ideyüm nāzeninüme
Sizler hemān qabül-ı recādan haber virüñ

nā-zībendedür:

1. nā-zībendedür: +dür

Gazel 129

Mısra: 5

Yakışıklı, güzel olmayan.

Yūsuf-ı Mıřr-ı behāsıñ saña nā-zībendedür
Gezmek ey cān-ı 'azizüm sük ile bāzarda

nāzik-i reftāra:

1. nāzik-i reftāra: +a

Gazel 102

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hoş edalı yürüyen (sevgili).

Hāmīd çemen baña nice olmaz harām kim
Bir servi boylı nāzik-i reftāra şasretüm

nāzım-ı vak'a-i sultān-ı řehīdān:

1. nāzım-ı vak'a-i sultān-ı řehīdān:

Gazel 74

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sultan'ın şehid edilişi vakasının tanzim edicisi.

Bundan a'lā bize devlet mi olur ey Hāmīd
Nāzım-ı vak'a-i sultān-ı řehīdān olduk

nāzımum:

1. nāzımum: +um

Kaside 2

Mısra: 43

Tanzim eden, nizāma koyan, düzenleyen.

O nāzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-ā-ser ehl-i belāğat zamānidur demidür

nazm itmezdi:

1. **naẓm itmezdi:** -mez, -di

Gazel 103

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vezinli kâfiyeli bir şekilde söz söylemek.

Qışsa-ı Mecnûn'ı naẓm itmezdi erbâb-ı şühân
Ger zühûrundan haberdâr olsalardı bî-gümân

naẓmı:

1. **naẓmı:** +ı

Gazel 110

Mısra: 9

Vezinli ve kâfiyeli söz, manzume.

Eş'âr-ı 'aşra nisbet ile naẓmı Hâmid'ün
Mümtâzdu o mer-tebe ki zer hâdidden

naẓm-ı pākūni:

1. **naẓm-ı pākūni:** +üñ, +i

Gazel 121

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Tertemiz vezinli söz.

Bu naẓm-ı pākūni tanẓir iderse ey Hâmid
Kelâm-ı Nâşid-i hâzır-cevâbı seyr eyle

naẓmuñda:

1. **naẓmuñda:** +uñ, +da

Gazel 81

Mısra: 3

Şiir.

Nikât ü ma'ni-i ter olmayınca naẓmuñda
Ne fâ'ide tûalum Enver-i imiş laḳabuñ

naẓmuñı:

1. **naẓmuñı:** +uñ, +ı

Gazel 42

Mısra: 9

Vezinli, kâfiyeli söz dizisi, şiir.

'Arz eyle Mîr Nâşid'e Hâmid bu naẓmuñı
Ḳadrüñ senüñ faḳaṭ o kerîmü's-şiyem bilür

naẓrada:

1. **naẓrada:** -+da

Gazel 41

Mısra: 9

Bir tek bakış.

Oldı rîzân naẓrada hûn-ı sirişküm güşına
Eyledüm âvîhte yâḳûtdan mengüşlar

naẓra-i îbâha:

1. **naẓra-i îbâha:**

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mübah bakışlar.

Naẓra-i îbâha maẓhardur o zülf ü hâl ü ruḥ
Müşg-i ezfer verd ü 'anberdür o zülf ü hâl ü ruḥ

naẓrava:

1. **naẓraya:** +y, +a

Gazel 80

Mısra: 6

Bir tek bakış.

Dün çemenzârda 'uşşâk-ı dil-fiğârına hîç
Ḳomadı naẓraya âhûlara yir ğamzelerüñ

ne:

1. **ne:**

Gazel 28

Mısra: 7

Hangi.

Bilmem ne meşreb olduğıñ ol şüh-ı dil-firîb
Geh cev-r ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

2. **ne:**

Gazel 29

Mısra: 11

Soru zamiri, ne.

Bilmem ne yapıdı eylemedüm ḥayliden su'âl
Hâmid-i dil-i şikestemüz ol sîm-berdedür

3. **ne:**

Gazel 35

Mısra: 1

Hangi?.

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsârüñ yine şöhretdedür
Nâmı vardur âb-ı ḥayvân gerçi kim zulmetdedür

4. **ne:**

Gazel 36

Mısra: 4

Bağlama unsuru.

Ḥudā tecelli [ile] eylesün mücāzātuñ
Ne āḥiri bulınur fikrümün ne evveli var

5. ne:

Gazel 36

Mısra: 4

Bağlama unsuru.

Ḥudā tecelli [ile] eylesün mücāzātuñ
Ne āḥiri bulınur fikrümün ne evveli var

6. ne:

Gazel 36

Mısra: 14

Bağlama unsuru.

Bu kūh-ı hem-ser-i eflāk-ı ‘aşkuñ ey Ḥāmid
Ne nerdbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

7. ne:

Gazel 36

Mısra: 14

Bağlama unsuru.

Bu kūh-ı hem-ser-i eflāk-ı ‘aşkuñ ey Ḥāmid
Ne nerdbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

8. ne:

Gazel 37

Mısra: 10

Bağlama unsuru.

Sākıyā neş‘e yok şarābuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne ḥāletdür

9. ne:

Gazel 37

Mısra: 10

Bağlama unsuru.

Sākıyā neş‘e yok şarābuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne ḥāletdür

10. ne:

Gazel 38

Mısra: 8

Bağlama unsuru.

Şabā kat‘ ideli peygām-ı zülf-i ‘anber-eşşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qarārum var

11. ne:

Gazel 38

Mısra: 8

Bağlama unsuru.

Şabā kat‘ ideli peygām-ı zülf-i ‘anber-eşşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qarārum var

12. ne:

Gazel 38

Mısra: 8

Bağlama unsuru.

Şabā kat‘ ideli peygām-ı zülf-i ‘anber-eşşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qarārum var

13. ne:

Gazel 40

Mısra: 3

Ne kadar.

Ne lāyık āsiyāb-ı ārzülarda gubār olmak
Bu ‘ālemde benüm bir tane göñlüm bir de gendüm var

14. ne:

Gazel 53

Mısra: 9

Nasıl.

Ne ḥāşiyet var o şūḥuñ ruḥında ey Ḥāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i ‘āşıkān açılır

15. ne:

Gazel 61

Mısra: 1

Bağlama unsuru.

Ne cānib-i hevāda ne semt-i hevesde gez
Rāh-ı rızā-yı ḥazret-i Bārī Ḥudā’da gez

16. ne:

Gazel 61

Mısra: 1

Bağlama unsuru.

Ne cānib-i hevāda ne semt-i hevesde gez
Rāh-ı rızā-yı ḥazret-i Bārī Ḥudā’da gez

17. ne:

Gazel 62

Mısra: 7

Nasıl.

Ruḥı yanında ne lāyık gele tevcīhe nigāh
Mihre bak itme şakın sāgar-ı raḥşāna heves

18. ne:

Gazel 69

Mısra: 1

Ne, soru zamiri.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yāre ne mānī‘
Habs olsa ol āvāre biraz ğāra ne mānī‘

19. ne:

Gazel 69

Mısra: 2

Ne, soru zamiri.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yāre ne mānī‘
Habs olsa ol āvāre biraz ğāra ne mānī‘

20. ne:

Gazel 69

Mısra: 4

Ne, soru zamiri.

Hestī-i hūlūşum nıgeh-i hasrete mevķūf
Ġamz eylesün a‘dā beni dil-dāra ne mānī‘

21. ne:

Gazel 69

Mısra: 6

Ne, soru zamiri.

Kūyuñ reh-i şad-sāle de olsa olur ‘āzim
‘Alemdede begüm ‘āşık-ı dīdāra ne mānī‘

22. ne:

Gazel 69

Mısra: 8

Ne, soru zamiri.

Sen ‘arz-ı cemāl eyleseñ ey mäh-ı muşavver
Naķş eylese dīdāruñı dīvāra ne mānī‘

23. ne:

Gazel 69

Mısra: 10

Ne, soru zamiri.

Kaşr-ı dil-i vīrānuñı ez-behr-i meremmāt
Şāyed yapalar var der-i mi‘māra ne mānī‘

24. ne:

Gazel 69

Mısra: 12

Ne, soru zamiri.

Ol ğonce-i ne‘şküfte-dehen geh geh açılsa
Hāmīd gibi bir kātīm-i esrāra ne mānī‘

25. ne:

Gazel 70

Mısra: 5

Hangi, nasıl bir.

Sen ne rütbe itseñ āb ü dānesinde ihtimām
Murġ-ı cānuñ eyler āhır lāne-i tenden ferāġ

26. ne:

Gazel 80

Mısra: 1

Hangi.

Bezme gelsek ne dem ey nūr-ı başār ğamzeleruñ
İbtidā şoĥbeti ħançerden açar ğamzeleruñ

27. ne:

Gazel 81

Mısra: 4

Ne.

Nikāt ü ma‘ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fā‘ide tūtalum Enverī imiş laķabuñ

28. ne:

Gazel 92

Mısra: 12

Baġlama unsuru.

O mäh-pāreye kerrātla nigāh itdüm
Velī ne femden eşer var ü ne miyān buldum

29. ne:

Gazel 92

Mısra: 12

Baġlama unsuru.

O mäh-pāreye kerrātla nigāh itdüm
Velī ne femden eşer var ü ne miyān buldum

30. ne:

Gazel 95

Mısra: 3

Öyle bir.

Ne hāletdür seni gördükçe dā‘im ey perī-ruhsār
Hicābından derün-ı pīle de pinhān olur çeşmüm

31. ne:

Gazel 105

Mısra: 6

Bağlama unsuru.

Bulmadum nām ü nişān serv-i hırāmānumdan
Gezmedük ne leb-i cū kaldı ne şahñ-ı büstān

32. ne:

Gazel 105

Mısra: 6

Bağlama unsuru.

Bulmadum nām ü nişān serv-i hırāmānumdan
Gezmedük ne leb-i cū kaldı ne şahñ-ı büstān

33. ne:

Gazel 114

Mısra: 2

Bağlama unsuru.

Hār ile hem-bezm idi gülşende līk ol verd-rū
Şadme-i bād-ı hāzān ile ne o kaldı ne bu

34. ne:

Gazel 114

Mısra: 2

Bağlama unsuru.

Hār ile hem-bezm idi gülşende līk ol verd-rū
Şadme-i bād-ı hāzān ile ne o kaldı ne bu

35. ne:

Gazel 116

Mısra: 4

Niçin, neden.

Hezār diller içinde kem oldı Yūsufveş
Göñül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekāndur bu

36. ne:

Gazel 124

Mısra: 8

Nedir (ki).

O rütbe eşküm efzūn oldı kim derd-i firākuñla
Yanında ey dür-i baħr-i melāḥat heft deryā ne

37. ne:

Gazel 130

Mısra: 1

Ne, soru zamiri.

Felek ne virdi baña bir kemān murādumca
Ne urdum ‘ömrüm içinde nişān murādumca

38. ne:

Gazel 130

Mısra: 2

Öyle bir.

Felek ne virdi baña bir kemān murādumca
Ne urdum ‘ömrüm içinde nişān murādumca

39. ne:

Gazel 133

Mısra: 6

Bağlama unsuru.

Ümīd ü ye‘sden āzādeyem bi-ḥamdi’llāh
Ne bīm-i zillet ü ne kayd-ı nişān var bende

40. ne:

Gazel 133

Mısra: 6

Bağlama unsuru.

Ümīd ü ye‘sden āzādeyem bi-ḥamdi’llāh
Ne bīm-i zillet ü ne kayd-ı nişān var bende

41. ne:

Gazel 147

Mısra: 10

Ne, hangi.

Ol serv-ḳad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigāhuñ aşı ne şūfī eşek gibi

42. ne:

Gazel 148

Mısra: 6

Nasıl.

Beni endāḥte-i baħr-i firāk eyleyeli
Dīdelerden hele görseñ ne güherler düşdi

43. ne:

Gazel 150

Mısra: 10

Ne, soru zamiri.

Gehī ‘itāb ü gehī nāz ü gāhī ḥışm itdūñ
Begüm ne kaldı cefādan bu ḥāksāra daḥi

44. ne:

Kaside 2

Mısra: 1

Ne, soru zamiri.

Göñül bu ğam ne meserret zamânıdır demidür
Şafâ-yı kalb ü şetâret zamânıdır demidür

45. ne:

Kaside 2

Mısra: 16

Hangi.

Seni bu mertebe terġîb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misüñ ki ne hâlet zamânıdır demidür

46. ne:

Nazm 7

Mısra: 4

Ne, soru zamiri.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hüsn
Bilmem ne sebep oldı bu dil-rîşe kırıldı

47. ne:

Kıt'a 6

Mısra: 4

Ne kadar, çok.

Ferhâd gibi itmediler 'arbede yoġsa
Kuhsâr-ı maĥabbetde ne taġlar kıparıldı

48. ne:

Gazel 1

Mısra: 10

Sebeb ve inkâr, deġil, yok.

Olmayam râh-ı temennâda kadem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cüyveş sür'at baña

ne dem:

1. ne dem:

Gazel 53

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Ne dem zebân-ı fem-i kilik-i 'ârifân açılır
Dehân-ı nâyje-i çeşme-i beyân açılır

2. ne dem:

Gazel 57

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Uşul ile boşanur Hâmidâ dil-i şeydâ
Ne dem ki beste-i zencîr-i zülf-i yâr iderüz

3. ne dem:

Gazel 89

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Merhem-i zaĥm-ı derûn eylerüm âhîr seni ben
Bu cihân içre ne dem sağ olurum var olurum

4. ne dem:

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

İtse ne dem şudûr pür-âteş dehenden âh
Üftadeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

5. ne dem:

Gazel 81

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Ne dem ki hâtır-ı nâ-şâda gelse bûs-ı lebûñ
Humârını çekerüm keyf-i bâde-i talebûñ

ne dem ki:

1. ne dem ki:

Gazel 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

O şûh cânım alur dest-i cevri ile güyâ
Ne dem ki ĥande-künân ellere selâm virür

ne hâcet:

1. ne hâcet:

Gazel 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gereksiz, gerek yok.

Dergehünde dil ü cân bir de bu bendeñ kâfi
Şiklet-i ġayra ne hâcet nüdemâ bir iki üç

ne hâsıl:

1. ne hâsıl:

Gazel 86

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ne çıkar! , ne olur!.

Açıl ey gönçe-fem meclisde nüş it sāğar-ı mül gül
Bu çın çın ebrûdan ne hâşıl dâ'imâ gül gül

ne kadar:

1. ne kadar:

Gazel 50

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ne kadar, ne ölçüde.

Dil-dâr Hâmidâ ne kadar olsa dil-nevâz
Ol rütbe 'âşıkânda maḥabbet füzûn olur

ne mümkün:

1. ne mümkün:

Gazel 136

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Mümkün değil.

Buḥa tâb-âveri-i sîne ne mümkün Hâmid
Müjeler tîr-i belâ kavs-ı kazâ iki kaşı

2. ne mümkün:

Gazel 138

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mümkün değil.

Yâri nezzâre murâd üzre ne mümkün ki rakîb
Ḥâ'il-i pîş-i nigâh olmada dîvâr gibi

ne zamân:

1. ne zamân:

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hangi vakit.

Dâm-ı zûlfinden o şâhîn baķışlum 'acebâ
Ne zamân murğ-ı dil-i zârımı eyler âzâd

2. ne zamân:

Gazel 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hangi vakit.

Ne zamân eylesen ağıyâr ile perḥâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

3. ne zamân:

Gazel 105

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hangi vakit.

Olur üftâde zemîne gidüp 'aķlı serden
Ḥâmid-i zâr seni görse efendüm ne zamân

4. ne zamân:

Gazel 151

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hangi vakit.

Görsem ne zamân şâd olurum gayr ile yârı
Herkes koparur gönceleri olmasa ḥârı

necât:

1. necât:

Gazel 18

Mısra: 1

Kurtuluş.

Çâh-ı elemnden itmez idüm ben necât ümîd
Ger olmasa nihâyet-i leyl-i siyeh sefid

2. necât:

Nazm 3

Mısra: 2

Kurtuluş.

Yâ Rab bu küşte-i ğama neyden ḥayât vir
Baḥr-ı siyâh-ı derd ü elemnden necât vir

neden:

1. neden:

Gazel 5

Mısra: 1

Niçin.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a'dâ neden revâ
Eller bu gülsitânı temâşâ neden revâ

2. neden:

Gazel 5

Mısra: 2

Niçin.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a'dâ neden revâ
Eller bu gülsitânı temâşâ neden revâ

3. neden:

Gazel 5

Mısra: 4

Niçin.

Dil bezm-i ğamda tā-be-key itsün fiğān ü zār
Meksür-ı seng-i hecr ola mīnā neden revā

4. neden:

Gazel 5

Mısra: 6

Niçin.

Ol tıfl-ı 'işve keşt-i nāza süvār olup
İtmek sirişk-i çeşümü deryā neden revā

5. neden:

Gazel 5

Mısra: 8

Niçin.

Ey serv-i bağ-ı hüsñ ü leṭāfet dem-i hırām
Dībā gerek bu kāmete ḥārā neden revā

6. neden:

Gazel 5

Mısra: 10

Niçin.

Sen şīşe-i ümīd-i dil-i nā-kesāne zīb
Olmaḳ hemīşe ey gül-i ra' nā neden revā

7. neden:

Gazel 5

Mısra: 12

Niçin.

İtmek revān dīdelerinden sirişk-i hūn
Hecr-i ruḥuñla Ḥāmid-i şeydā neden revā

8. neden:

Gazel 74

Mısra: 3

Neden, niçin.

Dār-ı fānīde neden fikr-i qarār dā'im
Yek-dü rüz eyleyelüm farz ki mihmān olduk

9. neden:

Gazel 152

Mısra: 5

Neden, hangi sebepten, niçin?

Dirġ itmek neden peymāne-i leb-rīz-i şahbāyı
Resimdür kāsṭi cirm-i meh-i tābāna ey sākī

nedīmān:

1. nedīmān:

Gazel 71

Mısra: 1

Kadeh arkadaşı. II Tas. Allah dostları.

Pīş-i sultānda ṭurur çünki nedīmān şaf şaf
Dizer 'uşşākı ser-i kūyına cānān şaf şaf

nedür:

1. nedür:

Gazel 12

Mısra: 14

Nedir?.

Yārdan sa'y ider aḥbāb beni tebrīde
Dimede Ḳays'a nedür fā'ide Leylā'dan geç

2. nedür:

Gazel 31

Mısra: 1

Nedir?.

Kākül-i ḥam-der-ḥamuñda sünbülāsāluk nedür
Çeşm-i hūn-rīz-i kebūduñda o şehlāluk nedür

3. nedür:

Gazel 31

Mısra: 2

Nedir?.

Kākül-i ḥam-der-ḥamuñda sünbülāsāluk nedür
Çeşm-i hūn-rīz-i kebūduñda o şehlāluk nedür

4. nedür:

Gazel 31

Mısra: 4

Nedir?.

Vādi-i hecrūñde ḳaldum āşiyān-ber-ser çü Ḳays
Ḥālūme hiç şefḳat itmezsiñ bu Leylāluk nedür

5. nedür:

Gazel 31

Mısra: 6

Nedir?.

Ḳatlūme cellād-ı ğamzeñ çünki me'mūr olmadı
Zülf-i müşğīnūñde şāhum şekl-i tuğrāluk nedür

6. nedür:

Gazel 31

Mısra: 8

Nedir?.

Ğonce-i la'luñe söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i 'aşkuñda ammâ kim bu güyâluğ nedür

7. nedür:

Gazel 31

Mısra: 10

Nedir?.

Eşkümün ey şüh-ı neccârum güzergâhında tâ
Böyle bünyâd itdigün kâşâne deryâluğ nedür

8. nedür:

Gazel 31

Mısra: 12

Nedir?.

Zâ'il olmaz neş'esi dilden begüm tâ rûz-ı haşr
Hasb-i hâl-i 'anberînüñde ferağ-zâluğ nedür

9. nedür:

Gazel 31

Mısra: 14

Nedir?.

Geh kudümüñ öpmek ister geh 'izâr-ı mehveşün
Hâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lâluğ nedür

10. nedür:

Gazel 33

Mısra: 1

Nedir?.

O dil-ârâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kavş-ı kaçâ nâmina ebrû nedür

11. nedür:

Gazel 33

Mısra: 2

Nedir?.

O dil-ârâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kavş-ı kaçâ nâmina ebrû nedür

12. nedür:

Gazel 33

Mısra: 4

Nedir?.

Dürr ü yâkût ile maşnû'-ı yed-i kudret olan
Fem-i cânâne mey ol hoşka-i dil-cû nedür

13. nedür:

Gazel 33

Mısra: 6

Nedir?.

Ey şabâ vaşf ü beyân eyle bu ben miskîne
Çîn-i zülfinde olan râyiha vü bû nedür

14. nedür:

Gazel 33

Mısra: 8

Nedir?.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

15. nedür:

Gazel 33

Mısra: 8

Nedir?.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

16. nedür:

Gazel 33

Mısra: 8

Nedir?.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

17. nedür:

Gazel 33

Mısra: 8

Nedir?.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

18. nedür:

Gazel 33

Mısra: 10

Nedir?.

O tabîb-i dil ü cân zerreveş idrâk itmez
Derd-i bîmâr-ı ğam-ı firâte dârû nedür

19. nedür:

Gazel 33

Mısra: 12
Nedir?.

Cānibümde benüm ol çeşm-i mükahhal var iken
Hāmidā fehm idemem dīde-i āhū nedür

20. **nedür:**
Gazel 58
Mısra: 4
Nedir?.

Zülf-i dil-dār mıdur ahterümün hükmi midür
Nedür āyā bu perīşāni-i sāmān şeb ü rüz

21. **nedür:**
Gazel 66
Mısra: 5
Nedir.

Qıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler ‘aceb
Zebrden nakşuñı her şafha-i dīvāra ğaraż

22. **nedür:**
Gazel 100
Mısra: 4
Nedir.

Hedef-resān-ı merām olmıyor hadeng-i taleb
‘Aceb nedür bu rehāvet kemānımızda bizüm

23. **nedür:**
Gazel 100
Mısra: 7
Nedir.

‘Aṭā-yı buse-i lebden bu ictināb nedür
Mişāl-i sükker erür mi dehānımızda bizüm

24. **nedür:**
Gazel 108
Mısra: 9
Nedir.

O meh zülfün perīşān itmege bā‘is nedür bildük
Göñül murğın uçurmakmış murādı āşyānından

25. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 1
Nedir.

Kākül mi ‘izāruñdaki ey mäh nedür bu
Yā sünbül-i jülīde midür āh nedür bu

26. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 2
Nedir.

Kākül mi ‘izāruñdaki ey mäh nedür bu
Yā sünbül-i jülīde midür āh nedür bu

27. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 4
Nedir.

Keyfiyyet-i ṭālī‘ mi kuşūr-ı hükemā mı
Dil-ḥaste ider gam beni her gāh nedür bu

28. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 6
Nedir.

Her dem baña bir güne elem olmada ‘arız
Ey kādīr ü kayyüm olan Allāh nedür bu

29. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 8
Nedir.

‘Uşşāk-ı belā-keşden idüp nefret ü i‘rāz
Ağyāra begüm muttaşıl ībāh nedür bu

30. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 10
Nedir.

Ey azlam ü bī-raḥm Yezīd itdigün ef‘āl
Ferzendine Zehrā’nuñ a güm-rāh nedür bu

31. **nedür:**
Gazel 115
Mısra: 12
Nedir.

Hāmid gibi kim görse cemālün olur ‘aşıq
Ey şüh-ı cefā-cüy-ı sitem-ḥāh nedür bu

32. **nedür:**
Gazel 117
Mısra: 5
Nedir.

Haş sâyesi degül de nedür gerdenündeki
Mümkin midür bu zâhir ola yâsemenden âh

33. **nedür:**
Gazel 141
Mısra: 7
Nedir.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruhsâr
Raķîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı qodı

34. **nedür:**
Kaside 2
Mısra: 19
Nedir.

Nedür bu süz u sükûtuñ mişâl-i pervâne
Açıl çü bülbül-i şoĥbet zamânıdır demidür

35. **nedür:**
Kıt'a 2
Mısra: 2
Nedir?.

Taĥta-i lâciverd-i çarĥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

36. **nedür:**
Kıt'a 3
Mısra: 2
Nedir?.

Qubbe-i lâciverd-i çarĥ içre
Gördüñüz mü nedür bu şems ü kamer

37. **nedür:**
Kıt'a 4
Mısra: 2
Nedir?.

Kîse-i lâciverd-i çarĥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

38. **nedür:**
Kıt'a 5
Mısra: 2
Nedir?.

Tekye-i lâciverd-i çarĥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

nefha-i murdârı:

1. **nefha-i murdârı:** +ı
Gazel 24
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Murdar, pis koku.

Düşmen-i bed-güya dâ'im vir cavâb-ı nîkter
Nefha-i murdârı zîrâ büy-ı 'anber başdurur

nef'i:

1. **nef'i:**
Gazel 109
Mısra: 5
Fayda, menfaat.

Nef'i zarırdur getüren ĥâtır-ı mazlûmâna
Dostuñ[ı] qadrini bilmege sebebdür düşmen

nefret ü i'râz:

1. **nefret ü i'râz:**
Gazel 115
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Nefret edip yüz çevirmek.

'Uşşâq-ı belâ-keşden idüp nefret ü i'râz
Ağyâra begüm muttaşıl îbâh nedür bu

nefy-i ebed:

1. **nefy-i ebed:**
Gazel 78
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bir daha dönmek üzere sürme.

Ol şeh-i ĥüsn ü behâ itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dünüñ söziyle kişver-i âlâma dek

nehâr:

1. **nehâr:**
Gazel 30
Mısra: 10
Gündüz.

Dirîĝ gitmedi sevdâ-yı zülf ü ruhsârı
Zamân geçer bu qadar leyl olur nehâr gelür

nehâr mıdur:

1. **nehâr mıdur:**
Gazel 52
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gündüz müdür?.

Derûnî cây ideli fikr-i zûlf ü ruhsârûñ
Zamânımı bilemem şeb midür nehâr midür

nehârda:

1. **nehârda:** +da

Gazel 125

Mısra: 4

Gündüz.

Her lahza derd-i rû'yet-i rûyuñla râhda
Hûşîd olur nehârda sâ'ir kamer gice

nehr:

1. **nehr:**

Gazel 33

Mısra: 8

Akarsu, çay, ırmak.

Eşküm ol rûtbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

nejendüm:

1. **nejendüm:** +üm

Gazel 40

Mısra: 8

Nejend.

Sürülmez gâvşeng-i sa'y ile küy-ı dil-ârâdan
Raķîb-i gâv-sîret n'eyleyüm dostlar nejendüm var

nem:

1. **nem:**

Gazel 55

Mısra: 10

Gözyaşı.

Aftâbum eylemişdi bir seher 'arz-ı cemâl
Bunca demler geçdi çeşmânımda bâķî nem henüz

2. **nem:**

Gazel 75

Mısra: 10

Bütün varım II Neyim.

Dilde dağum yok dîdede hûn-ı eşküm
Sâyesinde benüm ol serv-i revânûñ nem yok

nemârik-ı zer-târ ü pûd-ı nevler:

1. **nemârik-ı zer-târ ü pûd-ı nevler:** +ler

Kaside 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Altın telle yapılan yeni yastık dokuması.

Aña nemârik-ı zer-târ ü pûd-ı nevler ile
Döşense kaşr-ı sa'adet zamânıdır demidür

nerdbânı:

1. **nerdbânı:** +ı

Gazel 36

Mısra: 14

Merdiven.

Bu küh-ı hem-ser-i eflâk-ı 'aşkuñ ey Hâmid
Ne nerdbânı nüzûle ne râh-ı esheli var

nerm itmez:

1. **nerm itmez:** --mez

Gazel 118

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yumuşatmak.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûñ kuhsâr elinden âh âh

nermdür:

1. **nermdür:** +dür

Gazel 84

Mısra: 7

Yumuşak, hoş. II Lâtîf.

Büyü 'âlem-gîr cismi nermdür levni siyâh
Hâşılı müstağni-i vaşf ü beyândur perçemûñ

nesak:

1. **nesak:**

Gazel 62

Mısra: 10

Tarz, şekil, üslup, yol.

Bâ'îş-i rahmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesak üzre bu dîvâne heves

neşât-ı ehl-i dile:

1. **neşât-ı ehl-i dile:** --+e

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül ehlinin neşesi.

Neşât-ı ehl-i dile mâni' olmayanlardur
Şafâ ile geçürenler felekde rûz ü şebûñ

neş'e:

1. neş'e:

Gazel 37

Mısra: 9

Neşe, keyif, sevinç.

Sâkıyâ neş'e yok şarâbuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hâletdür

neş'edâr-ı sāğar-ı hestî degilken:

1. neş'edâr-ı sāğar-ı hestî degilken:

Gazel 55

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Neşe veren içki var olmadan, var olmamışken.

Bâde-i şîr-efgen-i 'aşkuñla ben ser-mest idüm
Neş'edâr-ı sāğar-ı hestî degilken Cem henüz

neş'edâriyum:

1. neş'edâriyum: +ı, +y, +um

Gazel 98

Mısra: 12

Neşeli, keyifli.

Çekdüm ezel se sāğar-ı şahbâ-yı derd-i 'aşk
Tâ rûz-ı haşr Hâmid anuñ neş'edâriyum

neş'e-i la'l-i lebûñ:

1. neş'e-i la'l-i lebûñ: +üñ

Gazel 149

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudağının neşesi.

Haşre dek bu mest ider insânı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebûñ olsun mı sâkî mül gibi

neş'e-i nihân:

1. neş'e-i nihân:

Gazel 92

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gizli neşe, mutluluk.

O mest-i nâzumuñ inkâr olunmaz ey Hâmid
Mağabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

neş'e-i piyâle-i devlet:

1. neş'e-i piyâle-i devlet:

Gazel 39

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Devletin kadehinin zevki.

Mağrûr-ı rif'at olma eyâ mest-i 'izz ü câh
Bu neş'e-i piyâle-i devlet gelür geçer

neş'esi:

1. neş'esi: +si

Gazel 31

Mısra: 11

Neşe, keyif, sevinç.

Zâ'il olmaz neş'esi dilden begüm tâ rûz-ı haşr
Hasb-i hâl-i 'anberînüñde ferağ-zâluğ nedür

neşh itmede:

1. neşh itmede: -me, -de

Gazel 29

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Fesih ve lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma. II
Bir şeyin suretini, aynını çıkarma, bir şeyi kopya etme.*

Âvâredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaz'-ı egerdedür

neşr idüp:

1. neşr idüp: --üp

Gazel 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yayma, dağıtma. II Herkese duyurma.

Neşr idüp nûkhet-i gîsüsünü tâ Çîn ü Hata
Kılduñ 'ağtarları kârdân âvâre şabâ

neşter:

1. neşter:

Gazel 112

Mısra: 2

*Cerrahların kesmek ve yarmak için kullandıkları
keskin ve sivri uçlu ufak bıçak, bisturi. II Sevgilinin
kirpikleri.*

Tahrîk ile müjgânuñı dür itmede çeşmüñ
Kaşd itmege neşter mi bilürsüñ cigerümden

neşter-i ğamzeñle:

1. neşter-i ğamzeñle: +ñ, +le

Gazel 55

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gamze bıçağı.

Ey kemân-ebürü hadeng-endâz-ı müjgân olma kim
'Arağ-ı dilden neşter-i ğamzeñle cârî dem henüz

2. neşter-i ğamzeñle: +ñ, +le

Gazel 55

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gamze bıçağı.

Ey kemān-ebrū ḥadeng-endāz-ı müjgān olma kim
‘Araḳ-ı dilden neşter-i ğamzeñle cār dem henüz

neşve-baḥş:

1. neşve-baḥş:

Gazel 138

Mısra: 6

Keyif ve neşe veren, neşelendiren.

Ben de nūş eyler idüm bādeyi sāgar sāgar
Neşve-baḥş olsa idi şoḥbet-i nebbār gibi

netice:

1. netice:

Gazel 87

Mısra: 2

Sonuç, özetle.

Ser-ā-ser dilleri efkār-ı zülfünle perîşān bil
Netice ḥüsnüne dünyâyı ey meh-pāre ḥayrān bil

2. netice:

Gazel 130

Mısra: 7

Sonuç, son.

Baḥā netice bu mey-ḥāne-i cihān içre
Piyāle şunmadı pîr-i muġān murādumca

3. netice:

Kaside 2

Mısra: 21

Sonuç, son, sözün kısıası.

Saḥā netice ḥamūşî degül sezā vü revā
Şenā-yı kân-ı ‘ināyet zamānidur demidür

4. netice:

Gazel 45

Mısra: 9

Sonuç. II Sözün kısıası.

Ḥāmid netice mücib-i ‘izzetdür ihtifā
Taḥte’s-şerāda sîm nihān zer nihān olur

neticesi:

1. neticesi: +si

Gazel 57

Mısra: 8

Sonuç.

Dükān-ġuşā-yı ser-i çār-süy-ı ‘aşḳ olduk
Neticesi ya ziyān eylerüz ya kār iderüz

nevbet:

1. nevbet:

Gazel 91

Mısra: 10

Sıra, devir.

Ṭutar tıfl-ı dili giryān ü zār Ḥāmid’i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-süzāna nevbet yok mı sultānum

nev-demide:

1. nev-demide:

Gazel 38

Mısra: 4

Yeni yetişmiş, taze.

Hezārān dāġ ile zeyn itdi sînem fık-r-i ruḥsāruñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demide lāle-zārum var

nevden:

1. nevden: +den

Nazm 3

Mısra: 1

Yeni, taze.

Yā Rab bu küşte-i ġama nevden ḥayāt vir
Baḥr-ı siyāh-ı derd ü elemden necāt vir

nev-hevesüm:

1. nev-hevesüm: +üm

Gazel 12

Mısra: 8

*Bir işe yeni ve büyük hevesle başlayan. II Hevesi
çabuk geçen, maymun iştahlı.*

Zînete şarf-ı nigāḥ eylemez erbāb-ı kemāl
Yüri var nev-hevesüm aṭlās u dîbādan geç

nev-icādîña:

1. nev-icādîña: +ı, +ñ, +a

Gazel 14

Mısra: 13

Yeni icāt.

Olsa lāyık bu nev-icādîña pey-rev Ḥāmid
Mîr Nāşid gibi pākîze-edā bir iki üç

nev-kaşideden:

1. nev-kaşideden: +den

Kaside 2

Mısra: 45

Yeni kaside.

Bu nev-kaşideden a'lāya kimse kâdir ise
Baña o demde hasâret zamânıdır demidür

nev-nihâl:

1. nev-nihâl:

Gazel 95

Mısra: 7

Taze fidan. II Sevgili.

Temâşāya senüñ ey nev-nihâl 'işve-i ref'taruñ
Nigâh-endâz-ı şahñ-ı gülşen ü bostân olur çeşmüm

nev-nihâl-ı nâz:

1. nev-nihâl-ı nâz:

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazlı, taze fidan.

Hele ol lebleri çün berg-i gönce nev-nihâl-ı nâz
Seher ben bülbül-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmiş

nev-nihâlüm:

1. nev-nihâlüm: +um

Gazel 58

Mısra: 5

Taze fidan(Boyu dolayısı ile sevgili kastedilmiştir).

Nev-nihâlüm beni zâr itme ki her bâr maţar
Yağsa püsîde olur bîh-i nihâlân şeb ü rûz

nev-nihâlünü:

1. nev-nihâlünü: +ünü, +i

Gazel 144

Mısra: 6

Taze fidan.

İtsün nigâh Hâk elem-i rûzgârdan
Perverde-i sirîşküm olan nev-nihâlünü

nev-resîde:

1. nev-resîde:

Gazel 38

Mısra: 1

Yeni yetişmiş.

Firāvân bülbülü bir nev-resîde gül'izârum var
Benüm bu bâğ-ı 'âlemde tehî mî âh u zârum var

ne-y-âver olmuş:

1. ne-y-âver olmuş: +muş

Gazel 150

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yerine getirmek.

Cihân figânuma tâkat ne-y-âver olmuş iken
'Acebdür itmedi te'sîr kalb-i yâre daği

ne-yâver-i bād-ı şabâ:

1. ne-yâver-i bād-ı şabâ:

Gazel 57

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yardımcısı olmayan saba rüzgarı.

Tüvân ne-yâver-i bād-ı şabâ iken kaddi
O nağl-ı nâza varur kendimizi bâr idertüz

neydügini:

1. neydügini:

Gazel 66

Mısra: 7

Ne olduğunu.

Zerreves neydügini tıfl-ı dil idrâk itmez
Böyle yüz virmeden ol gönce-dehen hâre garaz

neyle:

1. neyle:

Gazel 135

Mısra: 10

Ne ile.

Beni terk eyledi ol mâh gayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mahzûnu

n'evlevem:

1. n'evlevem: -y, -em

Gazel 32

Mısra: 15

Ne yapayım?.

N'evlevem yazmadı gönlümce muşavvir Hâmid
Dâ'imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

2. n'evlevem: -y, -em

Beyit 8

Mısra: 2
Ne yapmak, ne etmek.

Baňa rām olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyväh eyväh

3. n'eyleyem: -y, -em

Beyit 8
Mısra: 2
Ne yapmak, ne etmek.

Baňa rām olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyväh eyväh

n'evlevüm:

1. n'evlevüm: -y, -üm

Gazel 40
Mısra: 8
Ne yapayım.

Sürülmez gāvşeng-i sa'y ile kūy-ı dīl-ārādan
Raķīb-i gāv-sīret n'evlevüm dostlar nejendüm var

2. n'evlevüm: -y, -üm

Gazel 75
Mısra: 1
Ne yapayım.

N'evlevüm hātır-ı mecrūhum için merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-dih olur ādem yok

3. n'evlevüm: -y, -üm

Gazel 144
Mısra: 12
Ne yapayım.

Der-pīş-i dīde baňa o zerd-ebruvān gerek
Ben n'evlevüm felek senüñ altun hilālünü

ney-zen olmuşdur:

1. ney-zen olmuşdur: -muş, -dur

Gazel 43
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Neyzen olmak.

Hayāl-i kāmēt-i bālā-yı mevzūnuñla ey meh-rū
Dil-i sūrāh-ı sīnem gāyet a'lā ney-zen olmuşdur

nezd-i ilāhī'de:

1. nezd-i ilāhī'de: +de

Gazel 87
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Allah katında.

Tüvānda mūr ile yeksānsın nezd-i ilāhī'de
Sen isterseñ serīr-i devlete kendüñ Süleymān bil

nezd-i merdān-ı hakikat-bінде:

1. nezd-i merdān-ı hakikat-bінде:

Gazel 41
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Hakikati gören yiğitlerin yanı.

Nezd-i merdān-ı hakikat-bінде yek-sāndur
Ehl-i fakr-ı jendedārān ile dībā-pūşlar

nezzāre:

1. nezzāre:

Gazel 138
Mısra: 7
Bakma, bakış, seyretme.

Yāri nezzāre murād üzre ne mümkün ki raķīb
Hā'il-i pīş-i nigāh olmada dīvār gibi

2. nezzāre:

Gazel 19
Mısra: 5
Bir şeye bakma, intizar etme.

Seni taşvīr için itse idi nezzāre
Düşürüp hāmesini vālih olurdu Bihzād

nice:

1. nice:

Gazel 10
Mısra: 7
Pek çok.

Oldum nice zamāndur maħmūm-ı nār-ı hicrān
Bul ey řabīb-i cānum bu derde çāre raħm it

2. nice:

Gazel 22
Mısra: 8
Pek çok.

Şu'arā itseler ol serv-kadūñ vaşfiyla
Leb-i cūlarda sezādur nice dīvān taħrīr

3. nice:

Gazel 65

Mısra: 1
Çok.

Dil nice olsun ğam-ı ruhsâr-ı cânândan hâlâş
Zerre olmaz pençe-i hurşîd-i rahşândan hâlâş

4. nice:
Gazel 67
Mısra: 2
Nice, pek çok.

İtse 'aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıt
Eyler nice memâliki bir pādşâ zabıt

5. nice:
Gazel 67
Mısra: 6
Öyle bir.

Sen eyledükçe ğayrılara âşnâ nigâh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelâ zabıt

6. nice:
Gazel 70
Mısra: 1
Nice, pek çok.

Dil nice ey âteşîn-ruhsâr ider senden ferâğ
Eylemez pervâne hark-ı şem'-i rüşenden ferâğ

7. nice:
Gazel 74
Mısra: 6
Ne kadar çok.

Müntic-i züll ü rezâlet imiş eyvâh eyvâh
Nice dem büse-zen-i küşe-i dâmân olduk

8. nice:
Gazel 78
Mısra: 2
Nice, çok, pek çok.

Büs-ı destûn intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

9. nice:
Gazel 97
Mısra: 12
Pek çok.

Direklendürdi Hâmid seng-i ğamla kâse-i ḳalbüm
O bî-rahma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

10. nice:
Gazel 102
Mısra: 9
Çok, pek çok.

Hâmid çemen baña nice olmaz harâm kim
Bir servi boylı nâzik-i reftâra ḥasretüm

11. niçe:
Gazel 117
Mısra: 4
Pek çok.

Ağyâra va'deler virüp ey şûh vaşl için
Almaḳ revâ mîdur niçe biñ kerre benden âh

12. nice:
Gazel 118
Mısra: 7
Pek çok.

Ben nice ḥatt-ı ruḥ-ı cânânenen âh itmeyem
Gül için kılmaz mı bülbül hâr elinden âh âh

13. nice:
Gazel 118
Mısra: 9
Pek çok.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûn kuhsâr elinden âh âh

14. nice:
Gazel 133
Mısra: 2
Pek çok.

Taḥayyülât-ı fem-i yâr-ı cân var bende
Açılmaduk nice râz-ı nihân var bende

15. nice:
Gazel 133
Mısra: 10
Pek çok.

Pür itme penbe-i ğafletle gûş-ı idrâki
Ki nâ-şenide nice dâstân var bende

16. nice:
Gazel 150
Mısra: 11
Pek çok.

Ėamuñla itmiş idi dil nice memâlik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyâra dañi

17. **nice:**

Tarih 1
Mısra: 22
Pek çok.

Bu eñnâda huşuñan şâh-ı gerdün-pâye vü tahtı
Nice hayr-ı celîle itdi sevk ol ekrem ü a 'zam

nice demdür:

1. **nice demdür:-+dür**

Gazel 20
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Uzun zamandır.

Rüy-mâl-i kademüñçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revānum Cāvīd

nice nice:

1. **nice nice:**

Gazel 147
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Çok, birçok.

Cellād-ı gamzeñ itdügi dem katl-i 'aşıkān
Galţān olur nice nice serler kelek gibi

niceler:

1. **niceler: +ler**

Gazel 138
Mısra: 2
Nice, pek çok.

Açılır ellere ol gonce-dehen yār gibi
Ruķabādan niceler mahrem-i esrār gibi

niçün:

1. **niçün:**

Gazel 83
Mısra: 4
Neden.

İder 'uşşākına hūbān-ı diğer geh vefā geh cevır
Niçün dil-ħastegāna bī-vefāsın böyle her gehsün

2. **niçün:**

Gazel 89
Mısra: 10
Niçin, neden.

Eyleyüp rüyına Ėāmid nigh-i pey-der-pey
O nihāl-i çemen-i Ėüsne niçün bār olurum

3. **niçün:**

Gazel 103
Mısra: 10
Neden?.

Da 'vet-i Ėayra icābet eyleyüp hem-çün perī
Dīde-i giryān-ı Ėāmid'den niçün olduñ nihān

4. **niçün:**

Gazel 109
Mısra: 7
Neden.

Zīr-i fesden niçün ol şūħ çıkarmaz zūlfın
'Aşık-ı mücrimi ber-dāra gerekmez mi resen

5. **niçün:**

Tahmis 1
Mısra: 5
Neden?.

Niçün açılmaz o leb gonce-i zībā mı degül
Kadem-endāz olamam meclisine süflilerün

nigāh:

1. **nigāh:**

Gazel 53
Mısra: 10
Bakış, nazar.

Ne ĥāşiyet var o şūħuñ ruħında ey Ėāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i 'aşıkān açılır

2. **nigāh:**

Gazel 62
Mısra: 7
Bakış, nazar.

Ruħı yanında ne lāyık gele tevcīhe nigāh
Mihre bak itme şaķın sāĖar-ı rahşāna heves

3. **nigāh:**

Gazel 67
Mısra: 3
Bakış, nazar.

Mihre nigāh 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir kadeħ-i Ėam-zidā zabit

4. **nigāh:**

Gazel 67

Mısra: 5

Bakış, nazar.

Sen eyledükçe gayrılara āšnā nigāh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelā zabıt

5. **nigāh:**

Gazel 120

Mısra: 3

Bakış, nazar.

Bir kerre eylesem ol gülün rüyına nigāh
Bī-çāre dil o demde ider şad hezār āh

6. **nigāh:**

Gazel 128

Mısra: 1

Bakma, bakış.

Olma gāfil bādi-i mihr ü maḥabbetdür nigāh
Mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u ḥarāretdür nigāh

7. **nigāh:**

Gazel 128

Mısra: 2

Bakma, bakış.

Olma gāfil bādi-i mihr ü maḥabbetdür nigāh
Mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u ḥarāretdür nigāh

8. **nigāh:**

Gazel 128

Mısra: 4

Bakma, bakış.

Ma'rifet takrīr ile nā-kābil-i idrākdür
Bā'is-i taḥşil-i gün-ā-gün-ı şan'atdur nigāh

9. **nigāh:**

Gazel 128

Mısra: 6

Bakma, bakış.

Ḥüb-rüy u āb-ı cārī vü çemenzāra gehi
Dāfī '-i sevdā-yı dil ḥüzün ü kaşāvetdür nigāh

10. **nigāh:**

Gazel 128

Mısra: 8

Bakma, bakış.

Gerçi alı al olur şerm ü ḥacāletden ruḥuñ
Līk 'āşıkdan begüm ma'sūka 'ādetdür nigāh

11. **nigāh:**

Gazel 128

Mısra: 10

Bakma, bakış.

Nīk ü bed seyriyle Ḥāmid dil olur şād ü ḥazīn
Ḥāşılı geh müriş-i gam geh meserretdür nigāh

12. **nigāh:**

Gazel 144

Mısra: 5

Bakış, nazar.

İtsün nigāh Ḥaḳ elem-i rüzgārdan
Perverde-i sirişküm olan nev-nihālūñi

13. **nigāh:**

Beyit 5

Mısra: 1

Bakış, nazar.

Gül-berg-i rüy-ı āline itsem nigāh eger
Bāb-ı nezāreyi o gözüm nūrı sürmeler

nigāh eylemez:

1. **nigāh eylemez: -mez**

Gazel 112

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Terk ideli Ḥāmid beni ol şūḥ-ı sitemkār
Dünyāya nigāh eylemez oldum kederümünden

nigāh eylese:

1. **nigāh eylese: -se**

Gazel 140

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin bakışı.

Her ne zamān bezmde mest-i mey-i nāz olup
Baña nigāh eylese yüregüm oynar idi

nigāh idüp:

1. **nigāh idüp: -üp**

Gazel 145

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi gönülmü ammâ getürmedi

nigâh it:

1. **nigâh it:**

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Çeşm-i 'ibretle nigâh it ki Hâkîm-i mutlak
Kuvvet ü za'f ile insânî küçüldür büyüdür

2. **nigâh it:**

Gazel 153

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nigâh it olmasun bād-ı gam-ı hecrüñle efsürde
Gönül fânüs-ı 'aşka çünki sultânım çerâğ oldu

nigâh itdüm:

1. **nigâh itdüm:** -dü, -m

Gazel 92

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bakışlarımı bir şeye veya birine yönelmek.

O mäh-päreye kerrâtla nigâh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyân buldum

nigâh itmem:

1. **nigâh itmem:** -me, -m

Gazel 104

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Var iken Hâmid nigâh itmem gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görünse çeşmüme bâğ-ı cinân âyineden

nigâh-âşinâ:

1. **nigâh-âşinâ:**

Gazel 104

Mısra: 3

Tanıdık bakış.

Ol perî ağıyâra eylerken nigâh-âşinâ
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihân âyineden

nigâh-endâz-ı şahın-ı gülşen ü bostân:

1. **nigâh-endâz-ı şahın-ı gülşen ü bostân:**

Gazel 95

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi meydanına bakan.

Temâşâyâ senüñ ey nev-nihâl 'işve-i refîârüñ
Nigâh-endâz-ı şahın-ı gülşen ü bostân olur çeşmüm

nigâh-ı hasret ü 'arz-ı mahabbet:

1. **nigâh-ı hasret ü 'arz-ı mahabbet:**

Gazel 30

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bakışlarının hasreti ve sevgi gösterme.

Nigâh-ı hasret ü 'arz-ı mahabbet ey Hâmid
O şûha eyleme eller yanında 'âr gelür

nigâh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşâka:

1. **nigâh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşâka:** +a

Gazel 153

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıklara ard arda hasretle bakmak.

Nigâh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşâka vâ-hayfâ
O sultân-ı serîr-ârâ-yı behcetden yasağ oldu

nigâh-ı hışmter:

1. **nigâh-ı hışmter:**

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Öfke dolu bakış.

Dü-çeşmân-ı kebûda kuhl-ı istîgnâ-keş olduğça
Gözüm nûrî bu giryâna nigâh-ı hışmter itme

nigâh-ı râğbeti:

1. **nigâh-ı râğbeti:** +i

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) bakışına ilgi.

Çaldı nigâh-ı râğbeti bî-çâre gönülmüñ
'Âlem esîr-i kâküli bir şîvekârda

nigâhımız:

1. **nigâhımız:** -+i, -+muz

Gazel 60

Mısra: 10
Bakış, bakma.

Ol âftâb-ı hüsne çü şeb-nem kâpılmağa
El-kışşa Hâmidâ sebep oldı nigâhımız

nigâhumdur:

1. **nigâhumdur:** +dur

Gazel 93

Mısra: 1

Bakış, yan bakış.

‘Aşk-ı cân-süz-ı dile bādī nigâhumdur benüm
Hânemi vîrân iden kendi sipâhumdur benüm

nigâhuñ:

1. **nigâhuñ:** +uñ

Gazel 90

Mısra: 6

Yan bakış.

Hezârân şerha vü sürâh peydâ oldı sînemde
Nigâhuñ tîr midür hañçer-i bürrân mıdur bilmem

2. **nigâhuñ:** +uñ

Gazel 147

Mısra: 10

Yan bakış.

Ol serv-kaç çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigâhuñ aşlı ne şüfî eşek gibi

nigeh:

1. **nigeh:**

Gazel 65

Mısra: 5

Bakış.

Dâne-i hâline itmezdüm nigeh meh-rûlaruñ
Murğ-ı dil bir kerre olsa dâm-ı hicrândan hâlâş

2. **nigeh:**

Gazel 111

Mısra: 11

Bakma, bakış, nazar.

İtmez nigeh dü-dîde-i yâkût-rîzüme
Lâzım degül mi Hâmid o ebrû-kemâna kân

nigeh-i hasrete:

1. **nigeh-i hasrete:** -+e

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Hasret bakışı.

Hestî-i hûlûşum nigeh-i hasrete mevkûf
Ġamz eylesün a‘dâ beni dil-dâra ne mâni‘

nigeh-i pey-der-pey:

1. **nigeh-i pey-der-pey:**

Gazel 89

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Arka arkaya, ardı sıra bakmak.

Eyleyüp rûyına Hâmid nigeh-i pey-der-pey
O nihâl-i çemen-i hüsne niçün bâr olurum

nigeh-i rağbetden:

1. **nigeh-i rağbetden:** -+den

Gazel 62

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yoğun bakışlar.

La‘l ü yâkûtı düşürdük nigeh-i rağbetden
Dilimiz ideli bûs-ı leb-i cânâna heves

nigerân:

1. **nigerân:**

Gazel 105

Mısra: 12

Bakan, seyreden.

Ey perî dâ‘im alup destüñe bir âyîne
Kendi ruhsârını seyr it güle olma nigerân

nihâde:

1. **nihâde:**

Gazel 46

Mısra: 12

Konmuş, konulmuş.

Hâmid endîşeñ ruh-ı cânân mıdur âyâ yine
Şîşe-i fikre nihâde verd-i hândânuñ mı var

nihâlân-ı çemen:

1. **nihâlân-ı çemen:**

Gazel 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin fidanı.

Nihâlân-ı çemen erbâb-ı tab‘-ı müstakîmâsâ
Hırâm-ı nâzuña ey serv-kâmet mübtelâdur hep

nihāl-i çemen-ārā-yı bahā-zār-ı hevā:

1. nihāl-i çemen-ārā-yı bahā-zār-ı hevā:

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin gönül alan fidanının(sevgili) arzusu.

Ser-firāz olmağ için Hāmid'i eyler her bār
O nihāl-i çemen-ārā-yı bahā-zār-ı hevā

nihāl-i çemen-i hüsne:

1. nihāl-i çemen-i hüsne: +e

Gazel 89

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin fidanı. II Sevgili.

Eyleyüp rûyına Hāmid nige-hi pey-der-pey
O nihāl-i çemen-i hüsne niçün bār olurum

nihāl-i hāme-i mehzûn-ı müşg-bārıdur:

1. nihāl-i hāme-i mehzûn-ı müşg-bārıdur: -+ı, -+dur

Kıt'a 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Misk yağdırın düzgün kalem.

Zemîn-i ma'rifete şimdi sāye-güster olan
Nihāl-i hāme-i mehzûn-ı müşg-bārıdur

nihāl-i kaddûn:

1. nihāl-i kaddûn: +üñ

Gazel 92

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fidan boy.

Saňa gözüm gibi bir iki merdümân buldum
Nihāl-i kaddûn için ya'ni bāgbân buldum

nihāl-i kâma:

1. nihāl-i kâma: +a

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Neşeli taze fidan. II Sevgili.

Virdüm nihāl-i kâma dü-çeşmümle bunca âb
Ammâ bedel o şulara andan ber isterüm

nihāl-i taze:

1. nihāl-i taze:

Gazel 49

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze fidan(sevgili).

'Uşşâka giderek o tıfil bûseler virür
Zirâ nihāl-i taze yetişdükçe ber virür

nihāl-i tâzesisin:

1. nihāl-i tâzesisin: +si, +sin

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Taze fidan. II Sevgili.

Rakîbe mîve-i vaşluñ n'ola ba'îd olsa
Nihāl-i tâzesisin şahın-ı gülşen-i edebûñ

nihāl-i verd-i ahmersûn:

1. nihāl-i verd-i ahmersûn: -+süñ

Gazel 94

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül fidanı.

Bu kad ü bu ruhla bağ-ı hüsnde
Bir nihāl-i verd-i ahmersûñ begüm

nihân:

1. nihân:

Gazel 45

Mısra: 10

Saklı, gizli.

Hāmid netîce mücib-i 'izzetdür ihtifâ
Tahte's-serâda sîm nihân zer nihân olur

2. nihân:

Gazel 48

Mısra: 6

Saklı, gizli.

Ben 'âşık-ı hasret-keş-i gam-h'âreden eyler
Kendin o perî-çehre nihân bunca zamândur

3. nihân:

Gazel 99

Mısra: 9

Saklı, gizli.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Hāmid'ün mihr-i dili böyle füzün oldı tamâm

4. nihân:

Gazel 103

Mısra: 1

Saklı, gizli.

Şeh-per-i zülfünle dâ'im rüyuñ eylersün nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'âşıkân

5. nihân:

Gazel 103

Mısra: 10

Saklı, gizli.

Da'vet-i ğayra icâbet eyleyüp hem-çün perî
Dîde-i giryân-ı Hâmid'den niçün olduñ nihân

6. nihân:

Gazel 104

Mısra: 4

Saklı, gizli.

Ol perî ağıyara eylerken nigâh-âşinâ
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihân âyineden

7. nihân:

Gazel 105

Mısra: 10

Saklı, gizli.

Şîşede âteş-i süzendeyi hıfz itmekdür
Eylemek zâr-ı ğam-ı 'aşkı derün içre nihân

8. nihân:

Gazel 141

Mısra: 8

Gizli, saklı.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruhsâr
Raķîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı ķodı

nihân eylerse:

1. nihân eylerse: -r, -se

Gazel 24

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gizlemek.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i 'uşşâķ-ı dil-efġara çok evler başdurur

nihân olmak:

1. nihân olmak: -mak

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizli, saklı. II Uzak durmak, uzlet.

Künc-i 'uzletdür serây-ı vâsi'-i devlet baña
Halkdan yokdur nihân olmak ķadar 'izzet baña

nihân olur:

1. nihân olur:

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Rüyuñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde mäh-ı münevver nihân olur

2. nihân olur: -ur

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Rüyuñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde mäh-ı münevver nihân olur

3. nihân olur: -ur

Gazel 45

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Dendânlaruñ femünden 'ayân olsa n'ola
Zîrâ derün-ı dürcde gevher nihân olur

4. nihân olur: -ur

Gazel 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Tâ cezb idince bir dili 'arz-ı cemâl ider
Evvel 'ayân sonra sitemger nihân olur

5. nihân olur: -ur

Gazel 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Güyâ ki lânesinde dü-âhû karar ider
Der-zîr-i pîle ol iki gözler nihân olur

6. **niḥān olur:** -ur

Gazel 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Ḥāmid netice mücib-i 'izzetdür ihtifā
Taḥte's-serāda sīm niḥān zer niḥān olur

niḥāndur:

1. **niḥāndur:** +dur

Gazel 84

Mısra: 4

Görünmeyen, göz önünde olmayan. II Gizli.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nā-bîn-i rûz
Dā'imā zerrîn külah içre niḥāndur perçemün

niḥān-ı vech-i küdüret:

1. **niḥān-ı vech-i küdüret:**

Kaside 2

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Gizli yüzlerin kaygısı.

O ber-güzide-i şāh-ı cihāndan yā Rab
Niḥān-ı vech-i küdüret zamānıdır demidür

niḥāyet-i leyl-i siyeh sefid:

1. **niḥāyet-i leyl-i siyeh sefid:**

Gazel 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah gecenin aydınlık sonu.

Çāh-ı elemnden itmez idüm ben necāt ümīd
Ger olmasa niḥāyet-i leyl-i siyeh sefid

nīk ü bed:

1. **nīk ü bed:**

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İyi ve kötü.

Nīk ü bed seyriyle Ḥāmid dil olur şād ü ḥazīn
Ḥāşılı geh müriş-i gam geh meserredür nigāh

nikāb-ı verd-i ruh-ı āluñ:

1. **nikāb-ı verd-i ruh-ı āluñ:** +uñ

Gazel 47

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül yanağının örtüsü(Sevgilinin yanağı).

Nikāb-ı verd-i ruh-ı āluñ eyledükçe güşād
O rütbe nāleler eyler gönül ki bülbül olur

nīkāt ü ma'ni-i ter:

1. **nīkāt ü ma'ni-i ter:**

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnce ve taze anlamı.

Nikāt ü ma'ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fā'ide tatalum Enverī imiş laḳabuñ

nīk-ḥaşlet ü ef'āla:

1. **nīk-ḥaşlet ü ef'āla:**

Kaside 2

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Güzel huylar ve işler.

O nīk-ḥaşlet ü ef'āla itse 'arz-ı cemāl
Hemīşe şāhid-i rif'at zamānıdır demidür

nīk-ḥūya:

1. **nīk-ḥūya:** -+a

Kaside 2

Mısra: 54

Güzel huylu.

Be-ḥaḳḳ-ı bā'is-i kevn ü mekân ü mevcūdāt
O nīk-ḥūya selāmet zamānıdır demidür

nīm:

1. **nīm:**

Gazel 130

Mısra: 5

Yarı, yarım.

Perīveşüm kapudan nīm gösterür kendin
Dirğ olmadı bir dem 'ayān murādumca

nīm-nigāh-ı lutf:

1. **nīm-nigāh-ı lutf:**

Gazel 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz ucuyla bakışın hoşluğu.

Ta'ab çekme merāmuñ bendeñe iḥsān-ı digerse
Gönül bir nīm-nigāh-ı lutf ile memnūn olur cānā

nīm-nigāh-ı lutf itmek:

1. nīm-nigāh-ı lutf itmek: -mek

Gazel 52

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yan bakışını bağışlamak, göz ucuyla bakışını ihsan etmek.

Bu hāk-pāyına bir nīm-nigāh-ı lutf itmek
O naḥl-ı 'işveye bilmem 'aceb ki bār mıdır

nīm-nigāhuñla:

1. nīm-nigāhuñla: +uñ, +la

Gazel 80

Mısra: 11

Yan bakış.

Hāmidi nīm-nigāhuñla be-kām itdün çün
Görmesün zerreveş 'ālemde keder gānzelerün

nişān:

1. nişān:

Gazel 130

Mısra: 2

Hedef. II İz, işaret.

Felek ne virdi baña bir kemān murādumca
Ne urdum 'ömrüm içinde nişān murādumca

2. nişān:

Gazel 141

Mısra: 10

İz, işaret.

Ruḥuñda ḥāl-i mu'anber mi yoḥsa meşşāte
'Arūs-ı kām-ı dil-i Hāmid'e nişān mı kodı

nişānı:

1. nişānı:

Gazel 73

Mısra: 10

İz, işaret, belirti.

Sīnem çü lālezār iken dāghā ile
Hāmid de dirmiş ol kaşı yā 'aşk nişānı yok

nisār:

1. nisār:

Gazel 77

Mısra: 9

Saçma, serpmeye.

Biñ cānum olsa maḳdemüñe eylerüm nişār
Yūsuf-cemālüm öyle ḥarīdāruñum senüñ

nisbet:

1. nisbet:

Gazel 110

Mısra: 9

Göre, nazaran, nisbetle.

Eş'ār-ı 'aşra nisbet ile nazmı Hāmid'ün
Mümtāzdur o merteye ki zer ḥadīdden

n'ışliveyüm:

1. n'ışliveyüm:

Gazel 19

Mısra: 2

Ne işleyeyim, ne yapayım.

Rāz-ı 'aşk-ı dilümi eyledi fehmi ol bī-dād
Dostlar n'ışliveyüm taşt-ı men ez-bām üftād

nışterden:

1. nışterden: +den

Gazel 44

Mısra: 8

Neşter, hekim bıçağı.

Olma maḡrūr za'īf-i 'adūya kaṭ'a
Nışterden telef-i nefse sebep kan dökölür

nīstī-i sīm ü zer:

1. nīstī-i sīm ü zer:

Gazel 50

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Altın ve gümüşün yokluğu.

Bā'ış seḥāya hestī-i māl-ı kesīrdür
Nīstī-i sīm ü zer ile ḥisset füzün olur

nivāz:

1. nivāz:

Gazel 139

Mısra: 10

Yalvarma, yakarma. II Dua.

Ḥadden ezfün ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seḥeri yāre nivāz ile şabā var beni

nivāz ü girve vü āh:

1. nivāz ü girve vü āh:

Gazel 150

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yalvarma, ağlama ve âh etme.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfîd-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre daği

niye:

1. niye:

Tahmis 1

Mısra: 4

Niçin, neden?.

Lâyık-ı pûşîş-i kemhâ ile dîrbâ mı degül
Niye şalınmaz o kaç serv-i dil-ârâ mı degül

niyyet:

1. niyyet:

Gazel 80

Mısra: 4

Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat, niyet.

Bilmem ey ruhları reşk-i gül-i ter gamzelerüñ
Çanuma girmege niyyet mi ider gamzelerüñ

nîz:

1. nîz:

Gazel 100

Mısra: 9

-de, -da, dahi anlamında bir atıf edati.

İdince ma'ni-i nîz be-guzeredle 'amel
Bir oldu şâdi vü endüh yanımızda bizüm

nizâm virür:

1. nizâm virür: -ür

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düzene koymak.

Baňa vişâl ile her kim ki bir peyâm virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nizâm virür

nizâr:

1. nizâr:

Gazel 79

Mısra: 3

Zayıf, aciz, düşkün.

Cismüm nizâr dîdelerüm zâr ten harâb
Ol şâh-ı hüsne hâl-i gedâdan haber virüñ

2. nizâr:

Beyit 2

Mısra: 1

Zayıf, aciz, düşkün.

Zelû-yı dem-keş-i gamla vücûdum oldu nizâr
Tabîb-i nâzumı âgâh idüñ amân zinhâr

n'ola:

1. n'ola:

Gazel 20

Mısra: 7

Ne olur.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayânen tahrîr
Fâş oldu olacak râz-ı nihânum Câvîd

2. n'ola:

Gazel 27

Mısra: 7

Ne olur.

Olsa 'âşıkla n'ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem'-i fûrûzân bir olur

3. n'ola:

Gazel 34

Mısra: 3

Ne olur?.

La'lin öpdükçe n'ola zühhâddan çeksem 'itâb
Bâde-nûşân-ı heves şâyeste-i ta'zîr olur

4. n'ola:

Gazel 37

Mısra: 5

Ne olur.

Dil zebân-ı hezâr bilse n'ola
Bülbül-i gülşen-i maḥabbetdür

5. n'ola:

Gazel 39

Mısra: 3

Ne olur.

Ser-cümle kûyuñ olsa n'ola gülsitân-ı şevk
Hûn-âbe-i dü-dîde-i ḥasret gelür geçer

6. n'ola:

Gazel 45

Mısra: 3
Ne olur.

Dendānlaruñ femūñden ‘ayān olsa n’ola
Zirā derūn-ı dürcde gevher nihān olur

7. n’ola:
Gazel 49
Mısra: 9
Ne olur.

Hāmid vişāl içün n’ola bezl itse varını
Şāhān o zevke saltanat-ı bahr ü ber virür

8. n’ola:
Gazel 54
Mısra: 13
Ne olur.

N’ola itse tevaḳḳuf her ḳademde reh-rev oldukça
Ten-i Hāmid’de her müy-ı sebük-ber bārdur sensiz

9. n’ola:
Gazel 60
Mısra: 1
Ne olsa, ne olur.

Peyveste olsa çarḫa n’ola dūd-ı āhımız
Ḳalduḳ şeb-i firāḳda biz gitdi māhımız

10. n’ola:
Gazel 60
Mısra: 5
Ne olur.

Biz ḳışver-i neşāṭı n’ola eylesek fetih
Ser-tā-be-pāy leşker-i ḡamdur sipāhımız

11. n’ola:
Gazel 62
Mısra: 3
Ne olur.

Ben de yansam n’ola nār-ı ḡam-i ruḥsāruñ ile
Cismini her şeb ider sūzişe pervāne heves

12. n’ola:
Gazel 70
Mısra: 7
Ne olur, şaşılır mı?

Ḥaṭ-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n’ola mū-çin ile
Bāḡbān itmez temiz-i ḥuşb-i ḡulşenden ferāḡ

13. n’ola:
Gazel 81
Mısra: 7
Ne olur, çok mu.

Raḳībe mīve-i vaşluñ n’ola ba’id olsa
Nihāl-i tāzesisin şāhn-ı ḡulşen-i edebūñ

14. n’ola:
Gazel 102
Mısra: 5
Ne olur, şaşılır mı?

Ṭūṭı-i ṭab’-ı pākūm olursa n’ola ḥamūş
Ḡüṭfār-ı şekkerin-i leb-i yāra ḥasretüm

15. n’ola:
Gazel 126
Mısra: 4
Ne olur, çok mu.

Ey perī āyīne-i ruḥsāruñ erbāb-ı nazar
N’ola tercih itsele ḥurşid-i raḥşān üstine

16. n’ola:
Gazel 142
Mısra: 9
Ne olur. II Şaşılır mı?

Olsa Hāmidveş n’ola mā’il şemīm-i sünbüle
Ḥ’ābda bir kez gören zülfi perişānum seni

17. n’ola:
Gazel 149
Mısra: 3
Ne olur.

Ter-turup olsa n’ola her bār bāḡ-ārā-yı ḥüsn
Dīdeden çıkmaz ḥayāl-i kākülün sünbül gibi

18. n’ola:
Kaside 1
Mısra: 9
Ne olur (şaşılır mı?).

Bülbülān-ı ḡulşen-i dīni n’ola mest eylese
Çün ḥoyuñdan āferide oldı verd-i sürḫ-fām

19. n’ola:
Tahmis 1
Mısra: 10
Ne olur.

Nazarı 'âlem-i bālâyadır ehl-i nazaruñ
N'ola baksam kadüne 'âlem-i bālâ mı degül

20. n'ola:

Tahmis 1
Mısra: 14
Ne olur.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-şadi

21. n'ola:

Tahmis 1
Mısra: 24
Ne olur.

Olmağ âvâre revâ mıdır o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyüñi Rûhî n'ola ger tutsa mağâm

n'ola-büy-ı kâkülün:

1. n'ola-büy-ı kâkülün: +üñ

Gazel 106
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Saçının kokusu.

Gül-âb içinde gelür müşge hiddet-i nûkhet
Cihânı tutsa n'ola-büy-ı kâkülün derden

nüdemâ:

1. nüdemâ:

Gazel 14
Mısra: 4
Nedimler, yardım edenler, arkadaş olan kimseler.

Dergehünde dil ü cân bir de bu bendeñ kâfî
Sıklet-i gayra ne hâcet nüdemâ bir iki üç

nüh âsmân:

1. nüh âsmân:

Gazel 143
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Dokuz felek.

Sultân-ı fakra Hâmid birdür bülend ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

nüh eflâki:

1. nüh eflâki: +i

Gazel 119
Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Dokuz felek.

Bir âh ile bu nüh eflâki muhtarığ eyler
Dil-i fütâde-i âteş-nişârı söyletme

nühüfte:

1. nühüfte:

Gazel 57
Mısra: 4
Gizli, saklı.

Bezimde la'l-i lebin bahşini 'ayänen idüp
Nühüfte râzımuñı halka âşikâr iderüz

nûkhet-i gîsûsını:

1. nûkhet-i gîsûsını: +st, +n, +ı

Gazel 2
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Saçlarının kokusu.

Neşr idüp nûkhet-i gîsûsını tā Çîn ü Hata
Kılduñ 'ağtarları kârdân âvâre şabâ

nûkte:

1. nûkte:

Gazel 54
Mısra: 2
Herkesin anlayamadığı ince manâ. II İnce manâlı, zarif ve şakalı söz.

Derün-ı sînde fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nûkte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

nümâyân:

1. nümâyân:

Gazel 146
Mısra: 9
Görüntücü, görünen, meydanda.

Şanma Hâmid dâm-ı zülfinde nümâyân hâller
Şayd-ı murğ-ı cân içün yir yir feşân itmiş yemi

nûr:

1. nûr:

Gazel 23
Mısra: 2
Aydınlık, parlıltı, parlaklık, ışık, ziya.

Hübân senüñle leyl ü nehâr istinâs ider
Hurşidden kamer belî nûr iktibâs ider

nūr-ı 'aynum:

1. **nūr-ı 'aynum:** +um

Gazel 139

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözün ışıǵı. II Sevgili.

Nūr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebūduñ ğamıdur
Eyleyen tā-be-seher her şeb-i bī-dār beni

nūr-ı başar:

1. **nūr-ı başar:**

Gazel 58

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Seyr-i çeşmān-ı siyāhuñ içün ey nūr-ı başar
Āhuvān deşt-be-deşt olmada pūyān şeb ü rüz

2. **nūr-ı başar:**

Gazel 80

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göz nuru. II Sevgili.

Bezme gelsek ne dem ey nūr-ı başar ğamzelerüñ
İbtidā şoĥbeti ĥançerden açar ğamzelerüñ

nüş eyler:

1. **nüş eyler:** -r

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçmek.

Ben de nüş eyler idüm bādeyi sāgar sāgar
Neşve-baĥş olsa idi şoĥbet-i nebbār gibi

nüş it:

1. **nüş it:**

Gazel 86

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İçmek.

Açıl ey gonçe-fem meclisde nüş it sāgar-ı mül gül
Bu çin çin ebrūdan ne ĥāşıl dā'imā gül gül

nüşa:

1. **nüşa:** +a

Gazel 139

Mısra: 6

İçki içmeye.

Ĥasret-i kaddūñ ile bāğda zār itdükçe
Murglar nüşa gelür zann idüp enhār beni

nüzüle:

1. **nüzüle:** +e

Gazel 36

Mısra: 14

Aşāğı inme.

Bu kūh-ı hem-ser-i eflāk-ı 'aşkuñ ey Ĥamid
Ne nerdbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

2.2.17.O

o:

1. o:

Gazel 12

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Göñül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişîn olma o sevdâdan geç

2. o:

Gazel 12

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtmeden ebhîre-i ‘aşk dimāguñ muhtell
O cefâ-pîşeden ol zülf-i semensâdan geç

3. o:

Gazel 12

Mısra: 11

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Rûy-mâl it ki o kadar kalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kûy-ı dil-ârâdan geç

4. o:

Gazel 17

Mısra: 2

O, üçüncü teklik şahıs işaret zamiri. II. Sevgili.

Nazra-i îbâha mazhardur o zülf ü hâl ü ruh
Müşg-i ezfer verd ü ‘anberdür o zülf ü hâl ü ruh

5. o:

Gazel 22

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O tabîb-i dil ü cân derdüme dermân tahîr

6. o:

Gazel 22

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ġam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şâh-ı hüsne
‘Arz-ı hâlin dil-i dîvâne perîşân tahîr

7. o:

Gazel 26

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O şûh cânım alur dest-i cevri ile güyâ
Ne dem ki hânde-künân ellere selâm virür

8. o:

Gazel 30

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hezâr ‘aşkına bir gün o gül-‘izâr gelür
Miyâneden bu bürüdet gider bahâr gelür

9. o:

Gazel 30

Mısra: 14

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Nigâh-ı hasret ü ‘arz-ı mahabbet ey Hâmid
O şûha eyleme eller yanında ‘âr gelür

10. o:

Gazel 32

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Kef-i şâbün ile hammâmı yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

11. o:

Gazel 33

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O dil-ârâ revîş-i bâ‘is-i yâ hû nedür
Ya iki kavı-ı kazâ nâmına ebrû nedür

12. o:

Gazel 36

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Be-câ her ‘uzvı o âhû-yı deşt-i nâzuñ lîk
Qarârum aldı iki dîde-i mûkahhali var

13. o:

Gazel 39

Mısra: 8

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Atlar bu hâk-râhını başmaz kadem dirîğ
Her-bâr o nağl-ı bâğ-ı leâfet gelür geçür

14. o:

Gazel 42

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Arz eyle MİR Nâşid’e Hâmid bu nazmuñı
Kâdrüñ senüñ faķat o kerîmü’ş-şiyem bilür

15. o:

Gazel 47

Mısra: 4

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Nikâb-ı verd-i ruh-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler gönül ki bülbül olur

16. o:

Gazel 47

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Kuyûd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkül olur

17. o:

Gazel 48

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ben ‘âşık-ı hâsret-keş-i ğam-ẖâreden eyler
Kendin o perî-ķehre nihân bunca zamândur

18. o:

Gazel 49

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Uşşâķa giderek o tıfil bûseler virür
Zirâ nihâl-i tâze yetişdükçe ber virür

19. o:

Gazel 49

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Hâmid vişâl içün n’ola bezl itse varını
Şâhân o zevķe saltanat-ı baħr ü ber virür

20. o:

Gazel 50

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bir iki üç dakķka benümle yürise yâr
Şevķ-ı dil-i şikestem o sâ’at füzûn olur

21. o:

Gazel 52

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bu hâķ-pâyına bir nîm-nigâh-ı lutf itmek
O naħl-ı ‘işveye bilmem ‘aceb ki bâr mıdur

22. o:

Gazel 52

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İķüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O âhu-beķķeyi şayd eylemek şikâr mıdur

23. o:

Gazel 53

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ne hâşiyet var o şûhuñ ruhında ey Hâmid
Ki bir nigâh ile biñ ķeşm-i ‘âşıkân açılır

24. o:

Gazel 54

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Derûn-ı şînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nûkte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

25. o:

Gazel 56

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Maħabbet sengsârından geçilmez
O şahrânûñ ğubârından geçilmez

26. o:

Gazel 56

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O bî-raħmuñ seħer kūyına vardum
Gönüller âh u zârından geçilmez

27. o:

Gazel 56

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ser-i kuyında Hâmid rāhat olmaz
O gülzârûñ hezârından geçilmez

28. o:

Gazel 57

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Tüvân ne-yâver-i bād-ı şabâ iken kıddi
O naḥl-ı nâza varur kendimüzi bār iderüz

29. o:

Gazel 59

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Fâriğ olduk o heveslerden o sevdâlardan
Beste-i silsile-i kâkül-i şeb-gün degülüz

30. o:

Gazel 59

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Fâriğ olduk o heveslerden o sevdâlardan
Beste-i silsile-i kâkül-i şeb-gün degülüz

31. o:

Gazel 63

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtmez oldı külbe-i aḥzânımı rüşen o mäh
Böyle rû-gerdân iden bizden anı ağıyar imiş

32. o:

Gazel 64

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Küçükşu'ya o serv-i bāğ-ı 'işve eyleyüp da'vet
Dil-i maḥzûn-ı zâr-ı Hâmidî gâyetle şâd itmiş

33. o:

Gazel 72

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O elif-kâmet o ebrûları yâ rām olmaz
'Âşık-ı zâr aña 'arz itse daḥî şan'at-ı kâf

34. o:

Gazel 72

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O elif-kâmet o ebrûları yâ rām olmaz
'Âşık-ı zâr aña 'arz itse daḥî şan'at-ı kâf

35. o:

Gazel 72

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmidâ geydürür ağıyâra o şûḥ-ı ḥayyât
Nâ-güşâde yaḳası tâze kabâ-yı elṭâf

36. o:

Gazel 73

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bir dil ki zülf-i yârda añun mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tâ'ire kim âşiyânı yok

37. o:

Gazel 73

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Cânânesinden ayrılan 'uşşâk-ı dil-fiğâr
Beñzer o küşteğâne ki rûḥ-ı revânı yok

38. o:

Gazel 74

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O mehûñ tâze gül-i 'arız-ı âluñ görelî
Başladuḳ söylemege bülbül-i nâlân olduḳ

39. o:

Gazel 77

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmid didem o âfet-i devrânı dün görüp
Dil-dâde-i belâ-keş-i nâ-çârınım senüñ

40. o:

Gazel 86

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Saňa kim dirse sünbül zülf-i müşğînüñle hem-büdur
O jāj-hāyı istihzā it ey jülīde-kākül gül

41. o:

Gazel 89

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Eyleyüp rüyına Hāmid nigeḥ-i pey-der-pey
O nihāl-i çemen-i ḥüsne niçün bār olurum

42. o:

Gazel 92

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Akardı küyına eşküm ḥayāl-i zülf-i ile
Varup o qaraları baḥr-ı bī-kerān buldum

43. o:

Gazel 92

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O şāḥ-bāza şabā söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı Işfahān buldum

44. o:

Gazel 92

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O mäh-pāreye kerrātla nigāḥ itdüm
Velī ne femden eşer var ü ne miyān buldum

45. o:

Gazel 92

Mısra: 13

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O mest-i nāzumuñ inkār olunmaz ey Hāmid
Maḥabbetinde ‘aceb neş‘e-i nihān buldum

46. o:

Gazel 95

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O şūḥ-ı kec-küleḥ Hāmid yanumdan gā‘ib olduḳca
Mişāl-i Mevlevī ārāmsız gerdān olur çeşmüm

47. o:

Gazel 96

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Virdüm nihāl-i kāma dü-çeşmümle bunca āb
Ammā bedel o şulara andan ber isterüm

48. o:

Gazel 97

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O māhuñ fikr-i ruḥsāriyla sīnem dāḡdār itdüm
Zemīn-i pür-giyāḥı terbiyetle lālezār itdüm

49. o:

Gazel 97

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Faḳaṭ sen düşmedüñ efkār-ı zülf ü gerdene zāhid
O fikr-i müris-i sevdāyı ben leyl ü nehār itdüm

50. o:

Gazel 97

Mısra: 12

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Direklendürdi Hāmid seng-i ḡamla kāse-i ḳalbüm
O bī-raḥma şadāsız nice demler inkisār itdüm

51. o:

Gazel 98

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çeşm-i ‘amāya çekse felek rüşen eylerüm
Reh-i maḥabbetüñ ben o gerd ü ḡubāriyum

52. o:

Gazel 100

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O ḥāşiyet mi var eşk-i revānımızda bizüm
Zuhūr-ı mīve ide büstānımızda bizüm

53. o:

Gazel 100

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O ḡonce-fevzde ḥulḳı mıdur bu bī-raḥmi
Eşer mi yok yaḥud āḥ u fiḡānımızda bizüm

54. o:

Gazel 105

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Çatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

55. o:

Gazel 105

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtme da'vet o perî-çehreyi giryeyle gönül
Med'uvvuñ bā'ış olur mekşine zîrā bārân

56. o:

Gazel 108

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hañ-âverlük deminden şor o şūhuñ evvelüñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

57. o:

Gazel 108

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O meh zülfüñ perîşân itmege bā'ış nedür bildük
Gönül murğın uçurmakmış murâdî âşyânından

58. o:

Gazel 110

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Yek-büse aHz idüp dil o sâk-ı sefiddden
Almış naşîbini hele nañl-ı ümîdden

59. o:

Gazel 110

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Eş'âr-ı 'aşra nisbet ile nazmı Hâmid'üñ
Mümtâzdur o mertebe ki zer hadîdden

60. o:

Gazel 111

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

61. o:

Gazel 111

Mısra: 12

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtmez nigh dü-dîde-i yâkût-rîzûme
Lâzım degül mi Hâmid o ebrü-kemâna kân

62. o:

Gazel 114

Mısra: 2

Üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Sevgili.

Hâr ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı hâzân ile ne o kaldı ne bu

63. o:

Gazel 117

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ey Yûsuf-ı erîke-i Mısr-ı behâ vü nâz
Delv-i dili düşürdüm o çâh-ı zekândan âh

64. o:

Gazel 119

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ruhuñ güşâd idüp 'uşşâk-ı zârı söyletme
O gülde büy-ı vefâ yok hezârı söyletme

65. o:

Gazel 119

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil-i nizâra su'âl itme zülf-i dil-berden
O murğzâr-ı giriftâr-ı mârı söyletme

66. o:

Gazel 124

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dili sen leyle-i firkatde meyl-i h'âb ider şanma
Huşûş-ı 'aşkda Mecnûn'a gâlibdür o dîvâne

67. o:

Gazel 124

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

O rütbe eşküm efzûn oldu kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dür-i bañr-i melâhat heft deryâ ne

68. o:

Gazel 127

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ bezm-i vaşlnda
Olur lerzân vücûdum şöhet-i hicrân açıldıķça

69. o:

Gazel 129

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil o murğ-ı beste-pâdur kâkül-i dil-dârda
Şâmdan âgâz ider feryâda sünbül-zârda

70. o:

Gazel 130

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O şûh kâkülini kıldı üstüvâr-neverd
Yapıldı murğ-ı dile âşyân murâdumca

71. o:

Gazel 131

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bakılmaz rüyına kesb-i tarâvet eyler ol rütbe
O gül-rû bezm-i meyde sâgar-ı ser-şâr gördükçe

72. o:

Gazel 133

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çi sūd o gonce-i bâğ-ı cemâl gūş aşmaz
Mişâl-i murğ-ı çemen biñ zebân var bende

73. o:

Gazel 133

Mısra: 14

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Derûndan ğamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

74. o:

Gazel 134

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bülbül benümle kendüi hem-nâle şanmasun
Ben her faşıl-da zârum o faşl-ı bahârda

75. o:

Gazel 135

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O serv-kâmetüñ takbîle pâyın reh-güzârında
Revân itdüm dü-çeşm-i hasretümden eşk-i Ceyhûn'ı

76. o:

Gazel 140

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Zülfin o gonce-femüñ hufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabâ mahrem-i esrâr idi

77. o:

Gazel 141

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O kâkülüñ ğamı 'âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

78. o:

Gazel 141

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O kâkülüñ ğamı 'âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

79. o:

Gazel 141

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O servüñ ârzu-yı būs-ı hâk-ı pâyı ile
Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı kodı

80. o:

Gazel 144

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senüñ altun hilâlünü

81. o:

Gazel 144

Mısra: 13

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gördüñ mi künc-i ğamda o hercâyî rahm idüp
Hâmid su'âl itmedi bir kerre hâlünü

82. o:

Gazel 150

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Maţar degüldür ider girye hâlûme gerdün
Çomaz döneklüğü elden o mäh-päre dağı

83. o:

Gazel 151

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

84. o:

Gazel 153

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Fezâ-yı sîne fikr-i 'ârızuñla dâğ dâğ oldu
O şahrâ şimdi güller virdi bir ma'mûr bağ oldu

85. o:

Gazel 153

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Nigâh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşâka vâ-hayfâ
O sulţân-ı serîr-ârâ-yı behecetden yasağ oldu

86. o:

Gazel 154

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Keşret-i meşk ile çekdüm ğam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

87. o:

Kaside 2

Mısra: 24

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Sütüdekâr-ı silahdâr-ı şâh-ı 'âdil kim
O kenz-i re'feti midhat zamânıdır demidür

88. o:

Kaside 2

Mısra: 25

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Budur o mihr-i ziyâ-bağş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izâ'et zamânıdır demidür

89. o:

Kaside 2

Mısra: 32

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Meh ile mihre virün bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hıdmet zamânıdır demidür

90. o:

Kaside 2

Mısra: 33

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O nîk-haşlet ü ef'âla itse 'arz-ı cemâl
Hemîşe şâhid-i rif'at zamânıdır demidür

91. o:

Kaside 2

Mısra: 41

O, üçüncü teklik şahıs zamiri. II. Sevgili.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

92. o:

Kaside 2

Mısra: 43

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdır demidür

93. o:

Kaside 2

Mısra: 49

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O ber-güzîde-i şâh-ı cihândan yâ Rab
Nihân-ı vech-i küdret zamânıdır demidür

94. o:

Tahmis 1

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Lâyık-ı pûşîş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ârâ mı degül

95. o:

Tahmis 1

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Niçün açılmaz o leb gence-i zîbâ mı degül
Kadem-endâz olamam meclisine süflilerün

96. o:

Tahmis 1

Mısra: 23

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Olmağ âvâre revâ mîdur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyuñı Rûhî n'ola ger tutsa mağâm

97. o:

Nazm 2

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Fürû-nihâde-i akrân idüp 'ilimde beni
O gayret ile derûnum mişâl-i nâr itme

98. o:

Nazm 7

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hüsn
Bilmem ne sebep oldu bu dil-rîşe kırıldı

99. o:

Kıt'a 6

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ağyâra şeker-ğande-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmüm o gayretle yarıldı

100. o:

Tarih 1

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bulur her emre istiḥdām için bir şāhib-istiḥkāk
O şāhenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

101. o:

Tarih 1

Mısra: 20

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Velî-i ni'metin her laḥzada bir ḥayra sevk eyler
O ser-tâc-ı ḥayır-ḥ'āhân-ı 'ālem 'ārif i mülhem

102. o:

Tarih 1

Mısra: 30

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ḳulüb-ı nâsdan ol ḥafvı def'a eyledi himmet
Binâ-yı maḥzen-i nevre o esrâr-ı düvel-maḥrem

103. o:

Gazel 3

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ser-firâz olmağ için Hâmid'i eyler her bār
O nihâl-i çemen-ārâ-yı bahâ-zâr-ı hevâ

104. o:

Gazel 6

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

O bâde-i nâz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Câm-ı dili kılsa şikest bî-çâreden çıkmaz şadâ

105. o:

Gazel 13

Mısra: 9

İşaret sıfatı. II. Sevgili.

Mâ-dâm ğamz ider saña ağyâr o bî-kesi
Hâmid ḥarîm-i vuşlata me'zûn olur mı hîç

106. o:

Gazel 17

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Nazra-i îbâha mazhardur o zülf ü ḥâl ü ruḥ
Müşg-i ezfer verd ü 'anberdür o zülf ü ḥâl ü ruḥ

107. o:

Gazel 17

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midād
Lâyık-ı tahrîr-i defterdür o zülf ü hâl ü ruḥ

108. o:

Gazel 17

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil-berân-ı gayrda seyr itmedüm emsâlini
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü hâl ü ruḥ

109. o:

Gazel 17

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil viren 'âşık saña mümkün mi şeydâ olmamak
Âhizân-ı 'aql ez-serdür o zülf ü hâl ü ruḥ

110. o:

Gazel 17

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmid-i zârûn zebânında be-ihlâş-ı derûn
Rûz u şeb vird-i mükerrerdür o zülf ü hâl ü ruḥ

111. o:

Gazel 18

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mümteni'
Senden bu ḥaste ḥâtır itdiyse kim ba'id

112. o:

Gazel 19

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Kâse-i ḳalbûmi bir rütbe şikest itdün kim
Gayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

113. o:

Gazel 19

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dâm-ı zülfinden o şâhîn bakışlum 'acebâ
Ne zamân murğ-ı dil-i zârûmı eyler âzâd

114. o:

Gazel 19

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gülmedi rûyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gönce-i kâm-ı dilüm olmadı ḥayfâ ki güşâd

115. o:

Gazel 42

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ḳıl vaşf-ı ebruvânımı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancak ḳalem bilür

116. o:

Gazel 67

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Mihre nigâh 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir ḳadeḥ-i ḡam-zidâ zabıt

117. o:

Gazel 72

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

'Aşk-ı ol şâh-ı ḥüsün itdi derûna ithâf
'Âkıbet girdi o gencîneye ol cevher-i şâf

118. o:

Kaside 2

Mısra: 54

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Be-ḥaḳḳ-ı bâ'is-i kevn ü mekân ü mevcûdât
O nîk-ḥûya selâmet zamânıdır demidür

119. o:

Beyit 5

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gül-berg-i rûy-ı âline itsem nigâh eger
Bâb-ı nezâreyi o gözüm nûrî sürmeler

120. o:

Beyit 8

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Baňa rām olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyväh eyväh

121. o:

Gazel 26

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Süvâr-ı eşheb-i nâz olsa pây-mâla beni
Raķīb o demde gelür destine zimâm virür

122. o:

Gazel 31

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Kâkül-i ham-der-hamuñda sünbülâsâluķ nedür
Çeşm-i hün-rîz-i kebûduñda o şehlâluķ nedür

123. o:

Gazel 33

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II Sevgili.

O tabîb-i dil ü cân zerreveş idrâķ itmez
Derd-i bîmâr-ı ğam-ı fırķate dârû nedür

o demde:

1. o demde: +de

Gazel 120

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

O zaman.

Bir kerre eylesem ol gülûñ rûyına nigâh
Bî-çâre dil o demde ider şad hezâr âh

2. o demde: +de

Kaside 2

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

O zaman.

Bu nev-kaşîdeden a'lâya kimse kâdir ise
Baňa o demde hasâret zamânıdır demidür

o kadar:

1. o kadar:

Gazel 151

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşırılık, çokluk anlatan belirteç.

Benden o kadar itdiler ol ğonceyi tebrîd
Eyyâm-ı zemistân şanurum faşl-ı bahârı

odur:

1. odur: +dur

Tarih 1

Mısra: 2

O, işaret zamiri (Sultan Abdülhamid bağlamında).

Şeh-i 'ālî-naẓar 'Abdû'l-Ħamîd-i a'del ü ekrem
Odur dil-mürdegân-ı pençe-i âlâma 'İsâ-dem

oğlum:

1. oğlum: +um

Gazel 40

Mısra: 6

Evlât.

Kaçan bir naḥl-ı nâza râst gelse dir imiş vâ'iz
Saña gel hücreme bâr olmam oğlum cüz'î pendüm var

okur:

1. okur: --r

Nazm 8

Mısra: 1

*Okumak. II Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle
veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.*

'Âşık ki ḥaṭṭ-ı 'arîz-ı cânân okur yazar
Fenn-i küsûf-ı mihr-i dıraḥşân okur yazar

2. okur: --r

Nazm 8

Mısra: 2

*Okumak. II Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle
veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.*

'Âşık ki ḥaṭṭ-ı 'arîz-ı cânân okur yazar
Fenn-i küsûf-ı mihr-i dıraḥşân okur yazar

3. okur: --r

Nazm 8

Mısra: 4

*Okumak. II Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle
veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.*

Gîsû-yı leyl-i rengînûñ evşâfın ol meḥûñ
Ehl-i sülḥan da yazsa perîşân okur yazar

ol:

1. ol:

Gazel 5

Mısra: 5

Üçüncü teklik şahıs zamiri o.

Ol tıfl-ı 'işve keşf-i nāza süvār olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryâ neden revâ

2. ol:

Gazel 6

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Var söyle ey bād-ı şabâ ol yâr-ı cân-ı bî-vefâ

3. ol:

Gazel 6

Mısra: 7

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Ellerle 'azm-i gülsitân itdükce ol serv-i revân
Ben eylerüm âh ü figân der-küşe-i derd ü belâ

4. ol:

Gazel 7

Mısra: 7

Olmak.

Tabîbüm hâtır-ı mecrûhuma merhem-zen-i vaşl ol
Esîrân-ı 'ilel zîrâ ki muhtâc-ı devâdur hep

5. ol:

Gazel 10

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ey âh itme te'sîr ol şîvekâre rahm it
Bağışla ol perîyi 'uşşâk-ı zâra rahm it

6. ol:

Gazel 21

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pîşinde piyâde yürür 'uşşâk-ı dil-fikâr

7. ol:

Gazel 10

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ey âh itme te'sîr ol şîvekâre rahm it
Bağışla ol perîyi 'uşşâk-ı zâra rahm it

8. ol:

Gazel 10

Mısra: 12

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmid gamuñla giryân deşt-i cefâda püyân
Olmak revâ mı her an ol bî-çarâra rahm it

9. ol:

Gazel 12

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtmeden ebhîre-i 'aşk dimâğuñ muhtell
O cefâ-pîşeden ol zülf-i semensâdan geç

10. ol:

Gazel 19

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Râz-ı 'aşk-ı dilümi eyledi fehm ol bî-dâd
Dostlar n'îşliyeyüm taş-tı men ez-bâm üftâd

11. ol:

Gazel 21

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Tabî' olup efsûs ki iğvâ-yı rakîbe
Bir file değışdi beni ol şüh-ı cefâkâr

12. ol:

Gazel 22

Mısra: 7

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Şu'arâ itseler ol serv-şadûñ vaşfiyla
Leb-i cûlarda sezâdur nice dîvân tahrîr

13. ol:

Gazel 24

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Sînelerde dâğlar açduķca ol mâhuñ ğamı
Şanurum kırtâs üzre hâtem-i zer başdurur

14. ol:

Gazel 24

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Esb-i nâzı rāhda üftādegānuñ üstine
Zerreves rahm itmez ol şūh-ı dil-āver başdurur

15. ol:

Gazel 24

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol gülün küyında nālem kim keser bilsem benüm
Bülbülün feryadını gülşende kimler başdurur

16. ol:

Gazel 24

Mısra: 13

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol perî kendin nihān eylerse böyle Hāmidā
Ceyş-i ‘uşşāk-ı dil-efgāra çok evler başdurur

17. ol:

Gazel 26

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hemîşe bağ-ı cemālî ol āfetün Hāmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fām virür

18. ol:

Gazel 27

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ne zamān eylesem ağıyar ile perhāş u cedel
Varur anlar ile ol āfet-i devrān bir olur

19. ol:

Gazel 29

Mısra: 12

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bilmem ne yaptı eylemedüm hayliden su‘āl
Hāmid-i dil-i şikestemüz ol sīm-berdedür

20. ol:

Gazel 30

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çü mäh külbe-i tārüküme piyāle-be-dest
‘Aceb ki kangı gün ol mihr-i tābdār gelür

21. ol:

Gazel 33

Mısra: 7

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Eşküm ol rütbe füzün oldı ki yanında anuñ
Yem nedür rüd nedür nehr nedür cü nedür

22. ol:

Gazel 33

Mısra: 11

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Cānibümde benüm ol çeşm-i mūkahhal var iken
Hāmidā fehmi idemem dīde-i āhū nedür

23. ol:

Gazel 34

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Seyr idenler ol gāzāl-i deşt-i nāz ü ‘işveyi
Mübtelā-yı geşt-i şahrā mā‘il-i naḥcır olur

24. ol:

Gazel 35

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dīdeden cism-i laṭifün hayliden itdi nihān
Ol perî-şüret yine zannum budur da‘vetdedür

25. ol:

Gazel 36

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Aceb mi berter olursa behāsı ol servün
Ki kāmetin de yeşil bir kabā-yı muḥmeli var

26. ol:

Gazel 38

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol ebrūsı kemānuñ nāvek-i müjgānidür zannum
Dimiş kim Hāmid-i dil-süftede bir ber-güzārüm var

27. ol:

Gazel 42

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Eller ağan sirişkümü küyında yem bilür
Ol gül-‘izār ‘aceb bu ki mānend-i nem bilür

28. ol:

Gazel 43

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çerāğ-ı ‘aşk ile ol tıfl-ı endek-sāle-i bī-fıkr
Serā-yı hātır-ı vīrānuma āteř-zen olmuşdur

29. ol:

Gazel 45

Mısra: 8

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Gūyā ki lānesinde dū-āhū karār ider
Der-zīr-i pīle ol iki gözler nihān olur

30. ol:

Gazel 46

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol mehūn ey dil ğubār-ı pāyuñ eylersin taleb
Lāyık ol iksīre ammā çeşm-i giryānuñ mı var

31. ol:

Gazel 46

Mısra: 6

Ol, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol mehūn ey dil ğubār-ı pāyuñ eylersin taleb
Lāyık ol iksīre ammā çeşm-i giryānuñ mı var

32. ol:

Gazel 47

Mısra: 5

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Fūleys-i kākūli ol tıfl-ı nāz-perverdūñ
Sūrerse bāğ-ı melāhatda reřk-i sūnbūl olur

33. ol:

Gazel 48

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Eyler bu ğōñūl āh ü fiğān bunca zamāndur
Raħm eylemez ol řūh-ı cihān bunca zamāndur

34. ol:

Gazel 48

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Āğūř-ı merām-ı dile gelseydi gelürdi
Hāmid eger ol müy-miyān bunca zamāndur

35. ol:

Gazel 50

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perī-‘izār
Tennūr-ı dilde āteř-i ĥasret füzūn olur

36. ol:

Gazel 50

Mısra: 14

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil-dār Hāmidā ne kadar olsa dil-nevāz
Ol rütbe ‘āřıkānda maħabbet füzūn olur

37. ol:

Gazel 51

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Sākıyā fıkr-i ruħuñ kim dil-i bī-tābdadur
Gör ki ol āteř-i pūr-řu‘le teh-i ābdadur

38. ol:

Gazel 51

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gice bī-dār olup āğyār ile der-bezm-i řarāb
řubħdan řāma dek ol māh-liķā ĥ‘ābdadur

39. ol:

Gazel 51

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil-i řad-pāre-i miskīn ser-i ferħālūñde
Beñzer ol fāħteye pençe-i ‘uķābdadur

40. ol:

Gazel 51

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bir zamān Hāmid ile baħř-i lebūñ eyler idük
Yine ey ğonca-dehen baħřimüz ol bābdadur

41. ol:

Gazel 52

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Şu rāğı geşt iden ol şüh-ı şivekâr mıdur
Ya âftâb-ı ziyâ-bağş-ı her diyâr mıdur

42. ol:

Gazel 55

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Rûhum eylerdi figân ol vak‘a-i cân-süz için
Halk şâh-ı Kerbelâ’ya tutmadan mâtem henüz

43. ol:

Gazel 57

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Aceb degül mi bu kim ol perîyi da‘vet idüp
Gelince meclise ‘arz-ı merâma ‘âr iderüz

44. ol:

Gazel 59

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Maqşad ol gözleri âhüyı şikâr itmekdür
Hâmidâ yoğsa ‘abeğ ‘âzim-i hâmun degülüz

45. ol:

Gazel 60

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol âftâb-ı hüsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kışsa Hâmidâ sebep oldı nigâhımız

46. ol:

Gazel 61

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol kaşları kemâna aman olma muntehî
Ey tîr-i âh Hakk‘ı severseñ hevâda gez

47. ol:

Gazel 63

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Söylenürdi bir zamân küyında sârık var imiş
Ol meger agyârdan bir mürtekib bî-‘âr imiş

48. ol:

Gazel 64

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pâreyi zannum kenâd itmiş

49. ol:

Gazel 66

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Zerreves neydüğini tıfl-ı dil idrâk itmez
Böyle yüz virmeden ol gönce-dehen hâre gâraz

50. ol:

Gazel 67

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtse ‘aceb mi dilleri ol dil-rübâ zabıt
Eyler nice memâliki bir pādşâ zabıt

51. ol:

Gazel 67

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Sevdâ-yı râme düşmüş ‘aceb dil ol âfeti
Bir pādşâhı hîç ide mi bir gedâ zabıt

52. ol:

Gazel 69

Mısra: 2

Olmak. II. Avare olmak bağlamında.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yâre ne mânî‘
Habs olsa ol âvâre biraz gâra ne mânî‘

53. ol:

Gazel 69

Mısra: 11

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol gönce-i ne‘şkûfte-dehen geh geh açılsa
Hâmid gibi bir kâtim-i esrâra ne mânî‘

54. ol:

Gazel 72

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Aşk ol şāh-ı hüsün itdi derūna ithāf
‘Ākıbet girdi o gencineye ol cevher-i şāf

55. ol:

Gazel 72

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Aşk ol şāh-ı hüsün itdi derūna ithāf
‘Ākıbet girdi o gencineye ol cevher-i şāf

56. ol:

Gazel 73

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Sinem çü lālezār iken dāghā ile
Hāmid de dirmiş ol kaşı yā ‘aşk nişanı yok

57. ol:

Gazel 74

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Rāst-revlik bize güç geldi peşimān olduk
Bozduk ol tavrı yine tābi ‘-i devrān olduk

58. ol:

Gazel 75

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dilde dāğum yok dīdede hūn-ı eşküm
Sāyesinde benüm ol serv-i revānuñ nem yok

59. ol:

Gazel 78

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol şeh-i hüsün ü behā itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dūnuñ söziyle kişver-i ālāma dek

60. ol:

Gazel 79

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten harāb
Ol şāh-ı hüsne hāl-i gedādan haber virüñ

61. ol:

Gazel 79

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ağyār ile giderse çemenzāra Hāmid’e
Ol serv-i bāğ-ı hüsün ü edādan haber virüñ

62. ol:

Gazel 87

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Begüm ol ‘ārızeyn-i sīne-süz-ı ‘āşıkānuñ sen
Birini māh-ı tābān birini mihr-i dirāhşān bil

63. ol:

Gazel 88

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çağurma rakībi yanūña ey bere-i nāz
Eyler saña ol gürg-i belā hīle vü dek gel

64. ol:

Gazel 89

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Her dem endīşe-zen-i çeşm-i siyehkār olurum
Havfım oldur ki ol efkār ile bīmār olurum

65. ol:

Gazel 90

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da‘vet
Perī midür ol āfet Hāmidā insān midür bilmem

66. ol:

Gazel 97

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Görüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzārından
Dimiş ol serv-kāmet zevk-i seyr-i cüy-bār itdüm

67. ol:

Gazel 97

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Belāgat sāhasında bīm-i lağzişden emīn oldum
Kūmeyt-i hāmenüñ pāyını ol rütbe kayar itdüm

68. ol:

Gazel 104

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol perî ağıyara eylerken nigâh-âşinâ
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihân âyineden

69. ol:

Gazel 105

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Çatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

70. ol:

Gazel 106

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ölince hîdmet-i hâk-i derûnden ayrılmam
Beni amân gözüm nûrı sürme ol derden

71. ol:

Gazel 108

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Beni dür eylemeñ ol nañl-i nâzuñ seyr-i rûyından
Cüdâ itmek gibidür 'andelîbi gülsitânından

72. ol:

Gazel 108

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Temâşâ-yı cemâlin giceler terk itdüm ol mâhuñ
Halâş olmak için çarh-ı berînüñ imtinânından

73. ol:

Gazel 109

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Lebin öpdükce sirişk oldı revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dür-i nâ-süfteye ben

74. ol:

Gazel 109

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Âşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

75. ol:

Gazel 111

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol mâhı 'âkıbet bulur âh-ı hevâyî-reng
Olmaz ba'îd hâşılı bād-ı vezâna dān

76. ol:

Gazel 112

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Terk ideli Hâmid beni ol şüh-ı sitemkâr
Dünyâya nigâh eylemez oldum kederümden

77. ol:

Gazel 113

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Temennâ-yı rehâ itmezdüm ol şüh-ı dil-ârâdan
Eger şahrâya Mecnûn düşmeseydi 'aşk-ı Leylâ'dan

78. ol:

Gazel 114

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâr ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı hâzân ile ne o kâldı ne bu

79. ol:

Gazel 114

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmidâ ol serv-kâmet rehden itdükçe güzër
'Âşıkân bî-şabr olup dirler efendüm hû vü hû

80. ol:

Gazel 118

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûñ kuhsâr elinden âh âh

81. ol:

Gazel 119

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Vücüd-ı Hâmid'i hep pâre pâre itmelidür
Şabâ açup ol iki gül-'izârı söyletme

82. ol:

Gazel 120

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtdüm görince 'arızını ol per'nûn âh
Aşdum kenâr-ı âyineye perde-i siyâh

83. ol:

Gazel 120

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bir kerre eylesem ol gülün rûyına nigâh
Bî-çâre dil o demde ider şad hezâr âh

84. ol:

Gazel 120

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hem-bezm imiş rakîb ile ol mâh dün gice
Sîne güşâde sâgar-ı mey elde kec-külâh

85. ol:

Gazel 121

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hezâr bâr haţab-ı h'âr iken rakîb-i himâr
Yine ol şûha varur irtikâbı seyr eyle

86. ol:

Gazel 122

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Âb ü tâbı tehî mi ol şûhuñ
Mâye-i âh ü zâr var dilde

87. ol:

Gazel 124

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İşitdürme gice feryâduñ ol mâh-ı tâbâna
Sükût it nâr-ı gam yakduka cismün hem-çü pervâne

88. ol:

Gazel 124

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hülâgüveş yıkar ol şâh-ı hüsnüm dilleri Hâmid
İder her lahza tahrib-i memâlik-hâne şâhâne

89. ol:

Gazel 126

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmânı üzre ol mehûn
Tiglerdür vaz' olınmış vezne mîzân üstine

90. ol:

Gazel 131

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bakılmaz rûyına kesb-i tarâvet eyler ol rûtbe
O gül-rû bezm-i meyde sâgar-ı ser-şâr gördükçe

91. ol:

Gazel 131

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gelür la'l-i leb-i dil-dâr ol dem hâtır-ı zâra
Çıkup geşt ü güzâra bâğda gül-nâr gördükçe

92. ol:

Gazel 132

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Rehâ-yâb-ı şudâ'-ı hârhar-ı intizâr olsa
Seher ol kâkül-i pür-çînden bād-ı vezân gelse

93. ol:

Gazel 132

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ruhun hoy-gerde görsek tâb-ı mülden ol mehûn Hâmid
Kenâr-ı la'line emvâc-ı baħr-i hüsn ü ân gelse

94. ol:

Gazel 135

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Beni terk eyledi ol mäh gayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mahzûnu

95. ol:

Gazel 136

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Mîvedâr olmağ için naḥl-i riyâz-ı kâmun
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

96. ol:

Gazel 136

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Göremez mişlini bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyinede ol mâhuñ eşi

97. ol:

Gazel 137

Mısra: 5

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol tıfl-ı nev-âmûz-ı debistân-ı leṭâfet
Ta'lim-i cefâyı dile lâ ile geçdi

98. ol:

Gazel 137

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Zahm-ı müjeñi çekmege bâ'is kaşuñ oldı
Ol tîr-i dil ü câna begüm yâ ile geçdi

99. ol:

Gazel 137

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çün mihr iderek 'âlemi rûşen yine Hâmid
Ol serv-i revân câme-i dîbâ ile geçdi

100. ol:

Gazel 138

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Açılur ellere ol gonce-dehen yâr gibi
Ruḳabâdan niceler mahrem-i esrâr gibi

101. ol:

Gazel 138

Mısra: 12

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Rûz ü şeb fikr-i dirâz itmeden olmaz ḥâlî
Dil-i Hâmid begüm ol qadde hevâdâr gibi

102. ol:

Gazel 139

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Nûr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebûduñ gamıdur
Eyleyen tâ-be-seher her şeb-i bî-dâr beni

103. ol:

Gazel 143

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İtdükleruñ bu ḥâke bir bir su'âl itsem
Ol âfet-i yegâne devr-i zamân bilür mi

104. ol:

Gazel 143

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Meyl ide mi kenâr-ı cûy-ı sirîşk-i çeşme
Ol serv-i nâz zevk-ı âb-ı revân bilür mi

105. ol:

Gazel 145

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol âftâb-ı burc-ı behâ bir nigâh idüp
Aldı götürdi gönlümi ammâ getürmedi

106. ol:

Gazel 146

Mısra: 6

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Giceler ey bülbül-i dil nâle vü feryâd idüp
H'âbdan yok yire bî-dâr itme ol gonce-femi

107. ol:

Gazel 147

Mısra: 9

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ol serv-ḳad cemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigâhuñ aşlı ne şüfî eşek gibi

108. ol:

Gazel 147

Mısra: 13

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Azm eyledükçe kûyına ol dil-nevâzımuñ
Âvâz ider rakı̄b peşûmden köpek gibi

109. ol:

Gazel 147

Mısra: 19

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

‘Uşşâk-ı dîgerân ile Hâmid var ol ‘ayâr
Sûr seng-i kûyına ruḥ-ı zerdûñ meḥekk gibi

110. ol:

Gazel 148

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Leşker-i ḥatt-ı siyehkârına maḡlûb oldu
Eşheb-i nâzdan ol şûḥ-ı dil-âver düşdi

111. ol:

Gazel 149

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Görmesem bir dem ben ol ruḥsâr-ı âlî gül gibi
Nâle vü feryâda âḡâz eylerüm bûlbûl gibi

112. ol:

Gazel 149

Mısra: 7

O, işaret zamiri. II. Sevgili.

Ḥaşre dek bu mest ider insânı ol bir iki dem
Neş‘e-i la‘l-i lebûñ olsun mı sâķī mûl gibi

113. ol:

Gazel 150

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dimâḡ-ı âlemyân mest olurdu ammâ kim
Şabâ tûkunmadı ol zûlf-i müşg-bâra daḡı

114. ol:

Gazel 151

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Benden o kadar itdiler ol ḡonceyi tebrîd
Eyyâm-ı zemistân şanurum faşl-ı bahârı

115. ol:

Gazel 152

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Temeldür çün binâ-yı neş‘eye peymâne ey sâķī
Esâs-endâz-ı şevķ ol ḡâtır-ı vîrâne ey sâķī

116. ol:

Gazel 154

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Çıkup ‘arz itme seḡer ol ruḥ-ı müsteḡnâyı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihân-ârâyı

117. ol:

Gazel 156

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Daḡı ḡat almadı mâh-ı ruḡın çün hâle âḡûşa
‘Ayıbdur bûse ol âfetden ey Hâmid taleb şimdi

118. ol:

Tahmis 1

Mısra: 14

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aslâ ebedî
Ḥûblar şadra geçürse n’ola ol serv-ḡadi

119. ol:

Nazm 8

Mısra: 3

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Gîsû-yı leyl-i rengînüñ evşâfın ol mehûñ
Ehl-i sūḡan da yazsa perîşân okur yazar

120. ol:

Kıt'a 7

Mısra: 1

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Sûzişimden ol gül-i zîbâyı âḡâh itmeyûñ
Kim bu peygâm-ı ciger-sûz-ı elemle şolmasun

121. ol:

Kıt'a 7

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefde tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem tolsun

122. ol:

Tarih 1

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bu ol şâhib-i temyîz ehl-i isti'dād ü dānişdür
Ki farṭ-ı fehmiyle iz'ânına hayrân olur âdem

123. ol:

Tarih 1

Mısra: 15

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Budur ol şâhib-i fikr-i daḳṭık ü ḥurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

124. ol:

Tarih 1

Mısra: 22

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bu eşnâda ḥuşûşan şâh-ı gerdün-pâye vü taḥṭı
Nice hayr-ı celîle itdi sevḳ ol ekrem ü a'zam

125. ol:

Tarih 1

Mısra: 29

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Ḳulüb-ı nâsdan ol ḥafvı def'a eyledi himmet
Binâ-yı maḥzen-i nevle o esrâr-ı düvel-maḥrem

126. ol:

Gazel 2

Mısra: 2

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Güzer eylerseñ eger kâkül-i dil-dâre şabâ
Kerem it tesliye-baḥş ol dil-i gam-ḥ'âre şabâ

127. ol:

Gazel 2

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dil düşer 'arızına zülfini taḥrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elḥânı şaḳın nâra şabâ

128. ol:

Gazel 15

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Fikr-i zülḫ ü gerdenüñ iḥrâc-ı ḥâṭır itmesem
Ḥâmid ol endîşeyi leyl ü nehâr itmek de güc

129. ol:

Gazel 18

Mısra: 10

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

İrsâl-ı nâmeden sebebi ictinâbumuñ
Tek görmesün cemâlini ol mehveşüñ berîd

130. ol:

Gazel 64

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Hele ol lebleri çün berg-i ḡonce nev-nihâl-ı nâz
Seḥer ben bülbul-i âşüfte-ḥâl-i zârı yâd itmiş

131. ol:

Gazel 65

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Yusufâsâ 'âzım-ı hâmûn iken itdi sükûṭ
Eyle ya Rab ḡöñlüm ol çâh-ı zenaḥdândan ḥalâş

132. ol:

Gazel 78

Mısra: 8

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Muḥterik oldı vücûdum nâr-ı gayretle raḳîb
Ol per'yi eylemiş da'vet idüp ḥammâma dek

133. ol:

Gazel 94

Mısra: 9

Olmak. II ...hâle gelmek.

Zîver-i engüşt-i raḡbet ol yûri
Bir müşa'sa' pāk cevhersüñ begüm

134. ol:

Gazel 28

Mısra: 7

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şüh-ı dil-fırīb
Geh cevır ü gāh nāz ü sitem geh vefā ider

135. **ol:**

Gazel 33

Mısra: 4

O, işaret sıfatı. II. Sevgili.

Dürr ü yāköüt ile maşnū '-ı yed-i kudret olan
Fem-i cānāne mey ol hoşka-i dil-cū nedür

ol kadar:

1. **ol kadar:**

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

O kadar.

Hāmidī fıkır-i miyānuñ ol kadar kıldı za'ıf
Dīde-i mū-bīnden pinhān bir hāletdedür

2. **ol kadar:**

Gazel 82

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Bī-güneş bir demde eyler şad dil-i 'āşık helāk
Ol kadar kıttāl-ı bī-raḥm ü amāndur gözlerüñ

3. **ol kadar:**

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Dil-rīşüm ol kadar ki degül kābil-i beyān
Sultān-ı Kerbelā'ya cefā-yı Yezīd'den

4. **ol kadar:**

Gazel 155

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Cem' ola eṭrāfuma pervānegān
Ol kadar 'aşkuñ ile yandur beni

ola:

1. **ola:--+a**

Gazel 5

Mısra: 4

Olsun.

Dil bezm-i ğamda tā-be-key itsün fīgān ü zār
Meksür-ı seng-i hecr ola mīnā neden revā

2. **ola:--a**

Gazel 117

Mısra: 6

Olmak.

Ḥaṭ sāyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

3. **ola:--a**

Gazel 14

Mısra: 9

Var, bulunmakta.

Böyle bir bezm görilmiş mi 'aceb k'anda ola
Yār ü 'āşık kadeḥ-i neşve-fezā bir iki üç

4. **ola: -a**

Gazel 76

Mısra: 5

Diyelim.

Ola lāyık mıdır ey nā'im-i gül-pister-i nāz
Şubḥa dek dīdelerüm her gice bī-dār-ı firāk

olacak:

1. **olacak: -acak**

Gazel 20

Mısra: 8

Olmak, meydana gelmek.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayānen taḥrīr
Fāş oldu olacak rāz-ı nihānum Cāvīd

olalı:

1. **olalı:--alı**

Gazel 67

Mısra: 9

Olmak.

Gavvāş-ı baḥr-ı 'aşk olalı Hāmid eyledüm
Bir gevher-i yegāne-i 'ālem-behā zabıṭ

2. **olalı:--alı**

Gazel 112

Mısra: 5

Olduğundan beri.

Ey şüh giriftār olalı zūlfüñe göñlüm
Farq eyleyemem şāmumı aşlā seherümünden

3. **olalı:** -alı

Gazel 154

Mısra: 7

Olmak. II Hâle gelmek.

Dil-i miskîn olalı beste-i dām-ı zülfün
Âh kim meşrebimiz avladı bezm-i sevdâyı

olamam:

1. **olamam:** -a, -ma, -m

Tahmis 1

Mısra: 6

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Niçün açılmaz o leb gönce-i zîbâ mı degül
Çadem-endâz olamam meclisine süflilerün

olan:

1. **olan:** -an

Gazel 33

Mısra: 6

Olan, bulunan.

Ey şabâ vaşf ü beyân eyle bu ben miskîne
Çîn-i zülfinde olan râyiha vü bû nedür

2. **olan:** --an

Gazel 126

Mısra: 10

Var olan, bulunan.

Bî-bedel bir şühşuñ hûbân içinde hâşılı
Hüsün ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

3. **olan:** -an

Gazel 104

Mısra: 6

Olmak. II Bulunmak.

Kalb-i 'ârifdür aşıl âyîne-i ibret-nümâ
Görinen rûdur faķaķ ma'mûl olan âyîneden

4. **olan:** -an

Gazel 106

Mısra: 9

Olmak. II Bulunmak.

'Îzâr-ı üzre olan târ-ı gîsü-yı zerdün
Gören kıyâs ider elbet keşidedür zerden

5. **olan:** -an

Gazel 115

Mısra: 6

Olmak. II Bulunmak.

Her dem baña bir güne elem olmada 'ârız
Ey kâdir ü kayyûm olan Allâh nedür bu

6. **olan:** -an

Gazel 121

Mısra: 8

Olmak. II Bulunmak.

Dil-i fütâde leb-i yâri eylemiş takbîl
Harîķ-i 'âde olan fetḥ-i bâbı seyr eyle

7. **olan:** -an

Gazel 144

Mısra: 6

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

İtsün nigâh Hâķ elem-i rûzgârdan
Perverde-i sirişkûm olan nev-nihâlünü

8. **olan:** --an

Kıt'a 1

Mısra: 3

Olmak. II Bulunmak.

Zemîn-i ma'rifete şimdi sāye-güster olan
Nihâl-i hâme-i mevzûn-ı müşg-bâridur

9. **olan:** --an

Gazel 33

Mısra: 3

Olmak. II Bulunmak.

Dürr ü yâķüt ile maşnû'-ı yed-i ķudret olan
Fem-i cānâne mey ol hoķķa-i dil-cû nedür

olayum:

1. **olayum:** -ayum

Kıt'a 7

Mısra: 3

Olmak.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefide tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem ṭolsun

oldı:

1. **oldı:** --dı

Gazel 10

Mısra: 5

Olmak.

Terk itdi hānesin dil oldu muķīm-i kūyuñ
Mehcūr-ı bī-nevā-yı dār ü diyāra rahm it

2. oldu:--dı

Gazel 63

Mısra: 3

Olmak.

İtmez oldu külbe-i ahzānumı rūşen o māh
Böyle rū-gerdān iden bizden anı ağıyār imiş

3. oldu: --dı

Gazel 91

Mısra: 1

Gelip çatmak.

Bahār oldu çemenzāra ‘azīmet yok mı sulţānum
Bu demlerde bizümle ‘ayş ü ‘işret yok mı sulţānum

4. oldu: --dı

Gazel 114

Mısra: 6

Olmak, haline gelmek.

Dest-i cevruñle girībān ki taḥammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daḥi ey şūḥ şāyān-ı rüfū

5. oldu:--dı

Beyit 2

Mısra: 1

Olmak.

Zelū-yı dem-keş-i ğamla vücūdum oldu nizār
Ṭabīb-i nāzumı āġāh idüñ amān zinhār

6. oldu:--dı

Gazel 64

Mısra: 3

Olmak. II Yaratılmak, vücut bulmak.

Cihān-gīr oldu murgān-ı dil ü cān ebrveş nāgeh
Meger kim ‘uķdehā-yı kākülün cānān güşād itmiş

7. oldu: --dı

Gazel 66

Mısra: 9

Olmak, gerçekleşmek.

Oldı çār-ebru diyenler saña hep nā‘il-i kām
Eyledüñ Ḥāmid-i nā-çār-ı şenākāra ğaraż

8. oldu: --dı

Gazel 76

Mısra: 2

Olmak. II Dönüşmek.

Hāne-i ḥātır-ı vīrāna düşüp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-ķadem cismimüz āzār-ı firāk

9. oldu:--dı

Gazel 76

Mısra: 8

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Daḥı nāz itmede teşrīfe ṭabīb-i cānum
Dil ise oldu düşüp pistere bīmār-ı firāk

10. oldu: --dı

Gazel 99

Mısra: 4

Olmak. II ... Hāline gelmek.

Yaluñız Kays degül çok kişi Leylā diyerek
Sālik-i semt-i beyābān-ı cünün oldu tamām

11. oldu: --dı

Gazel 99

Mısra: 6

Olmak. II hāline gelmek.

Āh-ı ıstābl-ı tevakkufda kalup pā-beste
Esb-i kām-ı dil-i bī-çāre ḥarūn oldu tamām

12. oldu:--dı

Gazel 99

Mısra: 8

Olmak. II hāline gelmek.

Nazarum nāgeh bir āfet-i delāke düşüp
Cān ü dil sūḥte-i āteş-i tün oldu tamām

13. oldu: --dı

Gazel 100

Mısra: 10

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

İdince ma‘ni-i ĩn nīz be-guzeredle ‘amel
Bir oldu şādi vü endūh yanımızda bizüm

14. oldu:--dı

Gazel 109

Mısra: 1

Olmak. II Yardımcı fiil.

Lebin öpdükce sirişk oldu revān gözlerden
Aldum ol la‘li hezārān dūr-i nā-süfteye ben

15. **oldı: --dı**

Gazel 111

Mısra: 7

Olmak. II Hâline gelmek.

Şad-pâre oldu reşk ile bulmuş diyü gönül
Gisû-yı dil-rübâyâ takarrubla şâne şân

16. **oldı: --dı**

Gazel 116

Mısra: 3

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Hezâr diller içinde kem oldu Yüsufveş
Gönül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekandur bu

17. **oldı:--dı**

Gazel 121

Mısra: 9

Olmak. II Bulunmak.

Qarârgâh-ı haţ oldu 'izârî âhîr-i kâr
İhâta eyledi mihrî şehâbı seyr eyle

18. **oldı: --dı**

Gazel 137

Mısra: 7

Olmak (Sebep olmak bağlamında).

Zahm-ı müjeñi çekmege bâ'is kaşuñ oldu
Ol tîr-i dil ü câna begüm yâ ile geçdi

19. **oldı:--dı**

Gazel 140

Mısra: 3

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Keşret-i tedbîr ile oldu şifâ-yâbter
Pister-i gamda gönül hecr ile bîmâr idi

20. **oldı:--dı**

Gazel 153

Mısra: 2

Olmak. II hâle gelmek.

Fezâ-yı sîne fikr-i 'ârızuñla dâğ dâğ oldu
O şahrâ şimdi güller virdi bir ma'mûr bâğ oldu

21. **oldı: --dı**

Gazel 153

Mısra: 6

Olmak. II hâline gelmek.

Gül-i şad-berg-i kâmi bizlere düşvârdur teşmîm
Bu gülzârûñ hezâr-ı nağme-senci şimdi zâğ oldu

22. **oldı: --dı**

Gazel 153

Mısra: 8

Olmak. II hâline gelmek.

Nigâh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşâka vâ-hayfâ
O sultân-ı serîr-ârâ-yı behcetden yasağ oldu

23. **oldı:--dı**

Kaside 1

Mısra: 10

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Bülbülân-ı gülşen-i dîni n'ola mest eylese
Çün hoyuñdan âferide oldu verd-i sürh-fâm

24. **oldı: -dı**

Tahmis 1

Mısra: 22

Olmak. II hâle gelmek.

Hâmidâsâ vatanın terk idüp ey serv-i hîrâm
'Aşk ile oldu anuñ hâl ü dil-i zârî tamâm

25. **oldı:--dı**

Nazm 6

Mısra: 3

Olmak. II hâline gelmek.

Şol kadar zahm-güşâ oldu dile gamzeleri
Bağın elbette anuñ yarasına rahm eyler

26. **oldı:--dı**

Gazel 3

Mısra: 2

Olmak. II Hâle gelmek.

Bir elâ gözli beni itdi giriftâr-ı hevâ
Oldı cân ü dilüm âzürde-i ekdâr-ı hevâ

27. **oldı: --dı**

Gazel 14

Mısra: 11

Olmak. II Engel, sebep.

'Aşkuma oldu bu eşyâ-yı şelâse bādî
Çeşm ü hâl-i siyeh ü zülf-i dü-tâ bir iki üç

28. **oldı: --dı**

Gazel 30

Mısra: 3
Olmak. II Geçmek(zaman).

Zamānlar oldu ki şahrā-neverd-i ümmīdüm
Bizüm de dāmımuza belki bir şikār gelür

29. **oldı: --dı**
Gazel 41
Mısra: 9
Olmak. II Gerçekleşmek.

Oldı rīzān nazrada hūn-ı sirişküm gūşına
Eyledüm āvīhte yāķūtdan mengüşlar

oldu:

1. **oldu: -du**
Gazel 153
Mısra: 4
Olmak. II hâline gelmek.

Nigāh it olmasun bād-ı ğam-ı hecrūñle efsürde
Gōñül fānūs-ı 'aşka çünki sultānum çerāğ oldu

olduğın:

1. **olduğın: -dug, -iñ**
Gazel 28
Mısra: 7
Olmak. II Bulunmak.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şūh-ı dil-fırīb
Geh cevır ü gāh nāz ü sitem geh vefā ider

olduk:

1. **olduk:--du, --k**
Gazel 57
Mısra: 7
Olmak.

Dükān-güşā-yı ser-i çār-süy-ı 'aşk olduk
Netīcesi ya ziyān eylerüz ya kār iderüz

2. **olduk:--du, --k**
Gazel 74
Mısra: 2
Olmak. II Dahil olmak anlamında.

Rāst-revlik bize güç geldi peşīmān olduk
Bozduk ol tavrı yine tābī'-i devrān olduk

3. **olduk: -du, -k**
Gazel 74
Mısra: 4
Olmak. II Misafir olmak anlamında.

Dār-ı fāñide neden fıkır-i qarār dā'im
Yek-dü rüz eyleyelüm farz ki mihmān olduk

4. **olduk: --du, --k**
Gazel 74
Mısra: 6
Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Müntic-i zūll ü rezālet imiş eyvāh eyvāh
Nice dem buse-zen-i küşe-i dāmān olduk

5. **olduk: --du, --k**
Gazel 74
Mısra: 8
Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

O mehūñ tāze gül-i 'ārız-ı āluñ göreli
Başladuk söylemege bülbul-i nālān olduk

6. **olduk: --du, --k**
Gazel 74
Mısra: 10
Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Bundan a'lā bize devlet mi olur ey Hāmid
Nāzım-ı vak'a-i sultān-ı şehīdān olduk

oldukca:

1. **oldukca:--dukca**
Gazel 68
Mısra: 9
Olmak, vuku bulmak.

Seng-i ğamla münkesir oldukca kalbüm şīşesi
Hāmidā itmek revā mı sāki-i devrāna hāz

2. **oldukca:--dukça**
Gazel 123
Mısra: 3
Olmak. II Bulunmak.

Dü-çeşmān-ı kebūda kuhl-ı istiğnā-keş oldukça
Gözüm nūri bu giryāna nigāh-ı hışmter itme

oldukda:

1. **oldukda: -du, -k, -da**
Gazel 100
Mısra: 11
Olmak.

Atup hadengümi der-pey revāne oldukda
Hezār tır bulındı kemānımızda bizüm

oldum:

1. **oldum:** --du, --m

Gazel 112

Mısra: 10

Olmak. II hâline gelmek.

Terk ideli Hâmid beni ol şüh-ı sitemkâr
Dünyâya nigâh eylemez oldum kederümünden

2. **oldum:** -du, -m

Gazel 10

Mısra: 7

Olmak. II Bir halden başka bir hâle girmek.

Oldum nice zamândur maḥmûm-ı nâr-ı hicrân
Bul ey ṭabîb-i cânım bu derde çâre rahm it

olduñ:

1. **olduñ:** -du, -ñ

Gazel 103

Mısra: 10

Olmak. II Bulunmak.

Da' vet-i gayra icâbet eyleyüp hem-çün perî
Dîde-i giryân-ı Hâmid'den niçün olduñ nihân

oldur ki:

1. **oldur ki:**

Gazel 89

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Odur ki.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyehkâr olurum
Ḥavfım oldur ki ol efkâr ile bîmâr olurum

olınca:

1. **olınca:** -ınca

Gazel 38

Mısra: 9

Olduğu zaman.

Olinca murg-ı dil âvîṭhte-pâ zülfine yâruñ
Dimiş kim dâm-ı âlâma girifte bir şikârum var

2. **olınca:** -ınca

Gazel 125

Mısra: 6

Olmak. II Vakti ermek, zamanı gelmek.

Bir mâhı cüst-cü iderüm kıadadur diyü
Tâ şubḥ olinca meş'al-i âhumla her gice

olınmaz:

1. **olınmaz:** -ın, -maz

Gazel 92

Mısra: 13

Olmak, etmek.

O mest-i nâzumuñ inkâr olınmaz ey Hâmid
Maḥabbetinde 'aceb neş'e-i nihân buldum

olinsa:

1. **olinsa:** --ın, --sa

Gazel 129

Mısra: 8

Olmak. II Bulunmak.

Tîr-i ğamzeñveş bulunmaz bir ḥadeng-i cân-sitân
Cüst-cü olinsa yek-ser leşker-i Tâtar'da

olma:

1. **olma:** -ma

Gazel 10

Mısra: 9

Olmamak.

Ḥışm ile olma şâhum tîğ-i nigh keşîde
İtme dil-i nizârum gel pâre pâre rahm it

2. **olma:** -ma

Gazel 12

Mısra: 2

Olmamak.

Gönül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişîn olma o sevdâdan geç

3. **olma:** -ma

Gazel 85

Mısra: 1

Olma. II Herhangi bir durumda bulunma.

Cânâ 'adûlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme lutf it kem olma gel

4. **olma:** -ma

Gazel 85

Mısra: 2

Olma. II Herhangi bir durumda bulunma.

Cânâ 'adûlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme lutf it kem olma gel

5. **olma:--ma**

Gazel 85

Mısra: 4

Olma. II Herhangi bir durumda bulunma.

Seng-i girân-ı vaz'-ı bed-i nâ-pesend ile
Mir'ât-ı şâf-ı dil-şiken-i âdem olma gel

6. **olma:--ma**

Gazel 85

Mısra: 6

Olma. II Herhangi bir durumda bulunma.

Nâ-gâh bezm-i hâşımuzı rüşen it bu şeb
Ey mâh-pâre muntazır-ı peygâml olma gel

7. **olma:--ma**

Gazel 85

Mısra: 8

Olma. II Herhangi bir durumda bulunma.

Mihr-i 'izâr-ı dil-bere bel bel bakup müdâm
Ey çeşm-i müsta'idd-i bükâ pür-nem olma gel

8. **olma:--ma**

Gazel 85

Mısra: 10

Olma. II Herhangi bir durumda bulunma.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkül-i ham-der-ham olma gel

9. **olma:--ma**

Gazel 105

Mısra: 3

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Olma âzürde-i mekr-i rüfekâ kim zîrâ
Bâ'îş oldı şeref-i Yûsuf'a keyd-i ihvân

10. **olma: -ma**

Gazel 105

Mısra: 12

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Ey perî dâ'im alup destüne bir âyîne
Kendi ruhsârını seyr it güle olma nigerân

11. **olma: -ma**

Gazel 128

Mısra: 1

Olmak. II Bulunmak.

Olma gâfil bâdi-i mihr ü maḥabbetdür nigâh
Mücib-i 'aşk-ı ciger-süz u ḥarâretdür nigâh

12. **olma:--ma**

Kaside 2

Mısra: 11

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Çü Kays-ı serseri şahrâ-neverd-i 'aşk olma
Ku'üd-ı künc-i ferâgat zamânıdır demidür

13. **olma:--ma**

Gazel 55

Mısra: 11

Olmak.

Ey kemân-ebrû ḥadeng-endâz-ı müjgân olma kim
'Araḳ-ı dilden neşter-i ḡamzeñle cārî dem henüz

14. **olma: -ma**

Gazel 61

Mısra: 5

Olmak.

Ol kaşları kemâna aman olma müntehî
Ey tîr-i âh Ḥaḳḳ'ı severseñ hevâda gez

olma maḡrûr:

1. **olma maḡrûr:**

Gazel 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güvenip aldanmak.

Olma maḡrûr za'tîf-i 'adûya kaṭ'a
Nîşterden telef-i nefse sebeb kan dökilür

olmada:

1. **olmada: ma, -da**

Gazel 115

Mısra: 5

Olmak. II Hâle bürünmek.

Her dem baña bir güne elem olmada 'arîz
Ey kâdir ü kayyûm olan Allâh nedür bu

2. **olmada: -ma, -da**

Gazel 138

Mısra: 8

Olmak. II Bulunmak.

Yâri nezzâre murâd üzre ne mümkün ki raḳîb
Ḥâ'il-i pîş-i nigâh olmada dîvâr gibi

olmada püyân:

1. **olmada püyân:**

Gazel 58

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Koşan.

Seyr-i çeşmân-ı siyâhuñ için ey nûr-ı başar
Âhuvân deşt-be-deşt olmada püyân şeb ü rûz

olmadı:

1. **olmadı:--ma, --dı**

Gazel 130

Mısra: 6

Olmak. II Gerçekleşmek.

Perîveşüm kapudan nîm gösterür kendin
Dirîğ olmadı bir dem 'ayân murâdumca

2. **olmadı: -ma, -dı**

Gazel 150

Mısra: 13

Olmak. II Uygun düşmek.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfîd-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre daî

3. **olmadı:--ma, --dı**

Gazel 19

Mısra: 10

Olmak. II Gerçekleşmek.

Gülmedi rûyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gönce-i kâm-ı dilüm olmadı hayfâ ki güşâd

olmaduk:

1. **olmaduk:**

Gazel 16

Mısra: 3

Olmak, birbirine uymak.

Olmaduk biz daî eller gibi gül-çîn-i merâm
Bâğ-ı ümmîdimüze düşmedi bârân-ı ferah

olmağ için:

1. **olmağ için:**

Gazel 136

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Olmak için.

Mîvedâr olmağ için nağl-i riyâz-ı kâmun
Giryeler eyledüm ol rûtbe ki başdurdu reşi

olmak:

1. **olmak: -mak**

Gazel 5

Mısra: 10

Olmak fiili.

Sen şîşe-i ümîd-i dil-i nâ-kesâne zîb
Olmak hemîşe ey gül-i ra' nâ neden revâ

2. **olmak: -mak**

Gazel 10

Mısra: 12

Olmak.

Hâmid gamuñla giryân deşt-i cefâda püyân
Olmak revâ mı her an ol bî-çarâra rahm it

3. **olmak:--mak**

Tahmis 1

Mısra: 23

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Olmak âvâre revâ mıdur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyuñ Rûhî n'ola ger tutsa maķâm

olmakda:

1. **olmakda: -mak, -da**

Gazel 147

Mısra: 7

Olmak. II Bulunmak.

Olmakda ber-hevâ gice bir şâh-ı hüsn için
Her bir şerâr-ı âteş-i âhum fişek gibi

olmalı:

1. **olmalı:--malı**

Gazel 96

Mısra: 4

Olmak. II Yapılmak.

Tahrîr ü kayda vaşf-ı ruğ-ı al-ı dil-beri
Evrâk-ı gülden olmalı bir defter isterüm

olmasa:

1. **olmasa:--ma, --sa**

Gazel 18

Mısra: 2

Olmak, gerçekleşmek.

Çāh-ı elemnden itmez idüm ben necāt ümīd
Ger olmasa nihāyet-i leyl-i siyeh sefīd

2. **olmasa:** -ma, -sa
Gazel 151
Mısra: 2
Olmak. II Bulunmak.

Görsem ne zamān şād olurum ğayr ile yārı
Herkes kıparur ğonceleri olmasa hārı

olmasun:

1. **olmasun:** --ma, --sun
Gazel 84
Mısra: 3
Olmak. II Hāle bürünmek.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nā-bīn-i rüz
Dā'imā zerrīn külāh içre nihāndur perçemūñ

2. **olmasun:** --ma, --sun
Gazel 153
Mısra: 3
Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Nigāh it olmasun bād-ı ğam-ı hecrūñle efsürde
Göñül fānūs-ı 'aşka çünki sultānum çerāğ oldu

3. **olmasun:** --ma, --sun
Gazel 41
Mısra: 2
Olmak, bulunmak.

Mū-miyānuñ kılma zīb-i nā-sezā āğūşlar
Olmasun pür penbe-i peygām-ı ğamla gūşlar

olmaya:

1. **olmaya:** -ma, -y, -a
Gazel 75
Mısra: 12
Olmak. II Bulunmak.

Seyf-i zer-ķabza-i ebrūsı ile ey Hāmid
Hātırum olmaya mecrūh benüm bir dem yok

olmayam:

1. **olmayam:** --ma, --y, --a, --m
Gazel 1
Mısra: 9
Olmak fiilinin olumsuzluk eki almış hāli.

Olmayam rāh-ı temennāda ķadem-āzürde tek
Hāmidā itmek ne lāzım cūyveş sūr'at baña

olmayan:

1. **olmayan:** -ma, -y, -an
Gazel 13
Mısra: 2
Olmamak.

Şāyān-ı vaşluñ 'āşık-ı maḥzūn olur mı hīç
Dil-h'āhuñ olmayan saña maķrūn olur mı hīç

olmayanlardur:

1. **olmayanlardur:** -ma, -y, -an, -lar, -dur
Gazel 81
Mısra: 5
Olmak. II Engel olmak.

Neşāt-ı ehl-i dile māni' olmayanlardur
Şafā ile geçürenler felekde rüz ü şebūñ

olmayınca:

1. **olmayınca:** -ma, -y, -ınca
Gazel 81
Mısra: 3
Olmak, II Bulunmak.

Nikāt ü ma'ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fā'ide tūalum Enverī imiş laķabuñ

olmaz:

1. **olmaz:** --maz
Gazel 19
Mısra: 4
Olmak.

Kāse-i ķalbūmi bir rütbe şikest itdūñ kim
Ĝayrı ey seng-dil olmaz o pezirāy-ı kenād

2. **olmaz:** --maz
Gazel 65
Mısra: 2
Gerçekleşmek veya yapılmak.

Dil nice olsun ğam-ı ruḥsār-ı cānāndan ḥalāş
Zerre olmaz pençe-i ḥurşīd-i raḥşāndan ḥalāş

3. **olmaz:** --maz
Gazel 68
Mısra: 3
Olmak, gerçekleşmek.

Şāh-ı 'ādil zevk-yāb olmaz gedāya zulmdan
'Āşıkā cevri ü sitemden eylemez cānāna ḥaz

4. **olmaz:** --maz

Gazel 70

Mısra: 10

Olmak. II Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak.

Eyleme bir lahza Hâmid terk-i taḥṣīl-i kemāl
Mâhir olmaz gül ider bedâ' itdügi fenden ferâg

5. **olmaz:** --maz

Gazel 102

Mısra: 9

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Hâmid çemen baña nice olmaz ḥarām kim
Bir servi boylı nâzik-i refāra ḥasretüm

6. **olmaz:** --maz

Gazel 109

Mısra: 4

Olmak. II Bulunmak.

Emrünü eyleme nâ-ehle sipâriş zîrâ
Âlet-i kâviş-i çâha bedel olmaz süzen

7. **olmaz:** --maz

Gazel 110

Mısra: 7

Olmak. II Bulunmak.

Olmaz güşâde perde-i maṭlab vesîlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kufl ü kilidden

8. **olmaz:** --maz

Gazel 111

Mısra: 4

Olmak. II Meydana gelmek.

Ol mâhi 'âkıbet bulur âh-ı hevâyî-reng
Olmaz ba'îd ḥâşılı bād-ı vezâna dān

9. **olmaz:** --maz

Gazel 114

Mısra: 6

Olmak. II Meydana gelmek.

Dest-i cevruñle girîbân ki taḥammül çāk çāk
Oldı olmaz mı daḥi ey şüh şâyân-ı rüfû

10. **olmaz:** --maz

Gazel 126

Mısra: 10

Olmak. II Bulunmak.

Bî-bedel bir şühşuñ ḥübân içinde ḥâşılı
Ḥüsün ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

11. **olmaz:** --maz

Gazel 138

Mısra: 11

Olmak. II Bulunmak.

Rûz ü şeb fikr-i dırâz itmeden olmaz ḥâlî
Dil-i Hâmid begüm ol qadde hevâdâr gibi

12. **olmaz:** --maz

Gazel 41

Mısra: 8

Olmak. II Yetişmek.

Herkese bir günedür feyz-i tecelli-i Ḥudâ
Olmaz eşcâr-ı digerden tîr illâ güşlar

olmazdı:

1. **olmazdı:** --maz, -dı

Gazel 129

Mısra: 4

Olmak. II Bulunmak.

Mâlik olsamdı saña ey Yûsuf-ı Mısr-ı behâ
Baña olmazdı 'adîl efrûzî-i dînârda

olmuşdı:

1. **olmuşdı:** -mış, -dı

Tarih 1

Mısra: 27

Olmak. II Yapılmak.

Daḥi sakf-ı ḥazîne keşret-i heyzümle olmuşdı
Mişâl-i kâmet-i pîr-i firâvân-sâl ḥam-der-ḥam

olmıyor:

1. **olmıyor:** -mıyor

Gazel 100

Mısra: 3

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Hedef-resân-ı merâm olmuyor ḥadeng-i taleb
'Aceb nedür bu rehâvet kemânımızda bizüm

olsa:

1. **olsa:** -sa

Gazel 12

Mısra: 5

Olmak.

Gülşen-i 'ömre vezân olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cân aşma hezâra gül-i ra'nâdan geç

2. **olsa: -sa**

Gazel 14

Mısra: 13

Olsa, olmak fiilinin şart eki almış şekli.

Olsa lâyıķ bu nev-icâdıña pey-rev Hâmid
Mîr Nâşid gibi pākîze-edâ bir iki üç

3. **olsa: -sa**

Gazel 16

Mısra: 2

Olsa, olmak fiilinin şart eki almış şekli.

Ḳonsa şahrâ-yı dile ceyš-i firāvân-ı feraḥ
Deştimiz olsa bizüm menzil-i sultân-ı feraḥ

4. **olsa: -sa**

Gazel 26

Mısra: 5

Olsa, olmak.

Süvâr-ı eşheb-i nâz olsa pây-mâla beni
Raķîb o demde gelür destine zimâm virür

5. **olsa:--sa**

Gazel 69

Mısra: 2

Olmak.

Dil düşse bakarken zeķan-ı yâre ne mâni'
Ḥabs olsa ol âvâre biraz ğâra ne mâni'

6. **olsa: -sa**

Gazel 135

Mısra: 4

Olmak.

Yine derd-i firâķuñ rütbe sînem çâķ çâķ itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fâs-ı vârunı

7. **olsa: -sa**

Gazel 50

Mısra: 13

Olmak, bulunmak.

Dil-dâr Ḥamidâ ne ķadar olsa dil-nevâz
Ol rütbe 'âşıkânda maḥabbet füzûn olur

8. **olsa:--sa**

Gazel 60

Mısra: 1

Olmak.

Peyveste olsa çarḫa n'ola dūd-ı âhimuz
Ḳalduķ şeb-i firâķda biz gitdi mâhimuz

9. **olsa:--sa**

Gazel 65

Mısra: 6

Gerçekleşmek veya yapılmak.

Dâne-i ḥâline itmezdüm nigeḥ meh-rûlaruñ
Murġ-ı dil bir kerre olsa dâm-ı hicrândan ḥalâş

10. **olsa:--sa**

Gazel 69

Mısra: 5

Olmak. II Bulunmak.

Küyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur 'âzim
'Âlemde begüm 'âşık-ı dîdâra ne mâni'

11. **olsa:--sa**

Gazel 77

Mısra: 9

Olmak. II Bulunmak.

Biñ cânüm olsa maķdemüñe eylerüm nişâr
Yüsuf-cemâlüm öyle ḥarîdârûñum senüñ

12. **olsa:--sa**

Gazel 81

Mısra: 7

Olmak. II Bulunmak.

Raķîbe mîve-i vaşluñ n'ola ba'id olsa
Nihâl-i tâzesisin şaḥn-ı gülşen-i edebüñ

13. **olsa:--sa**

Gazel 126

Mısra: 1

Olmak. II Bulunmak.

Olsa her beytüm 'aceb mi rûy-ı cânân üstine
Ḥaşr ider güftârını bûlbûl gülistân üstine

14. **olsa: -sa**

Gazel 132

Mısra: 3

Olmak. II hâline gelmek.

Rehâ-yâb-ı şudâ'-ı ḥârḫâr-ı intizâr olsa
Seḫer ol kâkül-i pür-çînden bād-ı vezân gelse

15. **olsa:** -sa

Gazel 138

Mısra: 6

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçiş.

Ben de nûş eyler idüm bâdeyi sāğar sāğar
Neşve-bağış olsa idi şöhet-i nebbār gibi

16. **olsa:** --sa

Gazel 142

Mısra: 9

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Olsa Hāmidveş n'ola mā'il şemīm-i sünbüle
H'abda bir kez gören zülfi perîşānum seni

17. **olsa:** -sa

Gazel 143

Mısra: 10

Olmak. II Bulunmak.

Sultān-ı fakra Hāmid birdür bülend ü pestī
Olsa serîri anuñ nüh āsmān bilür mi

18. **olsa:** -sa

Gazel 151

Mısra: 3

Olmak. II Gerçekleşmek.

Cüş-ı yem-i hicrânı biraz olsa da teskîn
Fülk-i dil-i meşhûn-ı elem bulsa kenârı

19. **olsa:** --sa

Gazel 27

Mısra: 7

Olmak.

Olsa 'āşıkla n'ola sîne-be-sîne cānān
Gice pervâne ile şem'-i fūrūzān bir olur

20. **olsa:** --sa

Gazel 39

Mısra: 3

Olmak. II Elinde olmak.

Ser-cümle kūyuñ olsa n'ola gülsitān-ı şevk
Hün-ābe-i dü-dīde-i hasret gelür geçer

olsa çāk:

1. **olsa çāk:**

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parça parça olmak.

'Aceb mi levha-i dil olsa çāk ser-tā-pā
Der-i 'ināyeti āğyāra her zamān açılır

olsa şikest:

1. **olsa şikest:**

Gazel 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırılmak, parçalanmak.

Zülfi keser olsa olur hün-ı sirişküm rīzān
Hāmidā olsa şikest riştesi mercān dökülür

olsalar:

1. **olsalar:** -sa, +lar

Tarih 1

Mısra: 6

Olmak. II Bulunmak.

Kemāl-i re'y ü idrāki virürdi anlara hayret
Aristo vü Felāṭūn olsalar mevcūd der-'ālem

olsam:

1. **olsam:** -sa, -m

Gazel 96

Mısra: 7

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Olsam gerek irādem ile mübtelā-yı 'aşk
Def'-i bürüdet-i dil içün aḥker isterüm

2. **olsam:** -sa, -m

Gazel 70

Mısra: 7

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Haṭ-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n'ola mū-çin ile
Bāgbān itmez temīz-i huşb-i gülşenden ferāğ

olsamdı:

1. **olsamdı:** -+sa, -+m, -+dı

Gazel 129

Mısra: 3

Olmak. II Bulunmak.

Mālik olsamdı saña ey Yūsuf-ı Mısr-ı behā
Baña olmazdı 'adıl efrūzī-i dīnārda

olsañ:

1. **olsaň:** -saň

Gazel 25

Mısra: 7

Olsan, olmak.

Eger berg-i gül-i ra'nâ-yı terden hâme-püş olsaň
Bu reftâr u leâfetle sezâ-yı serv-i kıddüñdür

olsun:

1. **olsun:** --sun

Gazel 65

Mısra: 1

Gerçekleşmek veya yapılmak.

Dil nice olsun gam-ı ruhsâr-ı cânândan hâlâş
Zerre olmaz pençe-i hurşîd-i rahşândan hâlâş

2. **olsun:** --sun

Gazel 149

Mısra: 8

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Haşre dek bu mest ider insânı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebûñ olsun mı sâķī mül gibi

3. **olsun:** --sun

Gazel 18

Mısra: 7

Olmak. II Haline gelmek.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mümtenî
Senden bu hâste hâfırı itdiyse kim ba'îd

olup:

1. **olup:** -up

Gazel 23

Mısra: 7

Olmak.

Dil buse-h'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şâhî-i dehr iltimâs ider

2. **olup:** -up

Gazel 16

Mısra: 11

Olmak, gerçekleşmek.

Çekme gam bir gün olup bahır-ı şafâ gavvâsı
Hâmid ihrâc iderüz taşraya mercân-ı ferağ

3. **olup:** --up

Gazel 91

Mısra: 7

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Oluğ hüsnuñe mağrûr iltifât itmezsuñ 'uşşâka
Senûñ gibi cihânda hiç bir âfet yok mı sulţânım

4. **olup:** --up

Gazel 101

Mısra: 5

Olmak. II Bulunmak.

Oluğ pâ-beste-i zencîr-i gîsû-yı siyehkârûñ
Giceler şubha dek dîvâneveş bî-dârdur gönîlüm

5. **olup:** -up

Gazel 106

Mısra: 1

Olmak. II Bulunmak.

Zebûn olup elem-i ebruvân-ı dil-berden
Dil-i nizâr yatur şimdi zağm-ı hançerden

6. **olup:** --up

Gazel 114

Mısra: 10

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Hâmidâ ol serv-kâmet rehden itdükçe güzër
'Âşıkân bî-şabr olup dirler efendüm hû vû hû

7. **olup:** --up

Gazel 127

Mısra: 12

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçiş.

Metâ'-ı vaşlın ağza cân ile 'azm eylerüm Hâmid
Dem-i germiyyet-i bâzâr olup dükkân açıldukça

8. **olup:** --up

Gazel 132

Mısra: 1

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Oluğ meclis müheyyâ sâķi-i ârâm-ı cân gelse
Çekilse câmlar rûy-ı dil-i bîmâra kıan gelse

9. **olup:**

Gazel 140

Mısra: 7

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Her ne zamân bezmde mest-i mey-i nâz olup
Baña nigâh eylese yüregüm oynar idi

10. olup:--up

Gazel 147

Mısra: 5

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Sâhil-nişîn-i vaşluñ olup gayrılar beni
İtdüñ yem-âşnâ-yı maḥabbet semek gibi

11. olup: -up

Gazel 147

Mısra: 17

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Vızlar zebûn-ı pençe-i 'aşkuñ olup göñül
Bir 'ankebütuñ ağzına düşmiş siñek gibi

12. olup:--up

Gazel 150

Mısra: 15

Olmak. II Bulunmak.

Miyâne-gerd-i yem-i hecr-i yâr olup Ḥâmid
Temâyül itmedi keşti-i dil kenâra daḥi

13. olup:--up

Kaside 2

Mısra: 27

Olmak. II hâle gelmek.

Maḥall-i şemse-i kapuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zînet zamânıdur demidür

14. olup:--up

Gazel 18

Mısra: 3

Olmak, .. haline gelmek.

Maḡbûn-ı va'd-i düşmen ru-be-râh meger olup
Cevr ü cefâlar itdi baña müddet-i medîd

olur:

1. olur:--ur

Gazel 4

Mısra: 6

Olmak.

Hevâ-yı Leyli-i zülfüñle 'uşşâk-ı perîşân-ḥâl
Mişâl-i Qays âḥir 'âzim-i hâmun olur cânâ

2. olur: -ur

Gazel 4

Mısra: 10

Olmak.

'Adûlar kām-yâb olduḡça bûs-ı la'l-fâmuñla
Mişâl-i ḡonce-i üşküfte baḡrum ḥûn olur cânâ

3. olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 1

Olmak.

Şâyân-ı vaşluñ 'âşık-ı maḡzûn olur mı hîç
Dil-ḥ'âhuñ olmayan saña maḡrûn olur mı hîç

4. olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 2

Olmak.

Şâyân-ı vaşluñ 'âşık-ı maḡzûn olur mı hîç
Dil-ḥ'âhuñ olmayan saña maḡrûn olur mı hîç

5. olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 4

Olmak.

Fikr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebab
'Âşıkların 'abeş yere Mecnûn olur mı hîç

6. olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 6

Olmak.

Ser-mest olan şarâb-ı leb-i la'l-i yâr ile
MeYYâl-i nûş-ı bâde-i gül-gûn olur mı hîç

7. olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 8

Olmak.

Bâḡ-ı melâḡat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yârümden özge kâmet-i mezzûn olur mı hîç

8. olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 10

Olmak.

Mâ-dâm ḡamz ider saña aḡyâr o bî-kesi
Ḥâmid ḡarîm-i vuşlata me'zûn olur mı hîç

9. olur: -ur

Gazel 27

Mısra: 2
Olmak.

Hüb bisyâr velî sen gibi cânân bir olur
Kevkebûn gâyeti yok mihr-i dıraḥşân bir olur

10. **olur: -ur**
Gazel 27
Mısra: 4
Olmak.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrânunda
Çâr-deh sâlde bi'llâh bu bârân bir olur

11. **olur: -ur**
Gazel 27
Mısra: 6
Olmak.

Ne zamân eylesem ağıyâr ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

12. **olur: -ur**
Gazel 27
Mısra: 10
Olmak.

Yâre tekrâr-ı niyâz eyleme Hâmid rehde
‘Arz-ı hâl-i dil-i âzürde-i hicrân bir olur

13. **olur: --ur**
Gazel 44
Mısra: 4
Olmak.

Bî-hude eyleme ta‘cîl berây-ı maṭlab
Vaḳti geldükde olur bâr-ı dıraḥtan dökülür

14. **olur: -ur**
Gazel 44
Mısra: 9
Olmak.

Zülfî keser olsa olur hûn-ı sirişküm rîzân
Hâmidâ olsa şikest riştesi mercân dökülür

15. **olur: -ur**
Gazel 47
Mısra: 1
Olmak.

‘Adû ki nâ‘il-i teşmîm-i ‘arîz-ı gül olur
Tenûr-ı gâmda gönûl şüphesiz yanar kül olur

16. **olur: -ur**
Gazel 47
Mısra: 4
Olmak.

Nikâb-ı verd-i ruh-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler gönûl ki bülbül olur

17. **olur: -ur**
Gazel 47
Mısra: 6
Olmak.

Füleys-i kâküli ol tıfl-ı nâz-perverdûñ
Sürerse bâğ-ı melâḥatda reşk-i sünbül olur

18. **olur: -ur**
Gazel 49
Mısra: 3
Olmak.

Ḥasret-keş-i nezâre-i rüy-ı şafâ olur
Ehl-i dilûñ derûnına her kim keder virür

19. **olur: -ur**
Gazel 98
Mısra: 7
Olmak. II Duruma gelmek.

Bir gün olur yeşillenür ‘avn-ı Hudâ ile
Rüy-ı zemîn-i kâm-ı dilûñ eşk-bâriyum

20. **olur: -ur**
Gazel 69
Mısra: 5
Olmak. II Yaraşmak, uygun gelmek.

Küyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur ‘âzîm
‘Âlemde begüm ‘âşık-ı dîdâra ne mâni‘

21. **olur: --ur**
Gazel 70
Mısra: 3
Olmak, meydana gelmek.

Nâ-ümîdi râstî-i kâmete bādî olur
İdemez erbâb-ı ḥâcet bûs-ı dâmendenden ferâğ

22. **olur: --ur**
Gazel 71
Mısra: 10
Olmak, bulunmak.

Meyl ider hālūne diller kafes-i zulfünden
Dâne-çînîye olur hâzır-ı murğân şaf şaf

23. **olur:** -ur

Gazel 71

Mısra: 14

Olmak, geçmek.

Zülf-i pür-çînine rabt olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Hâmid esîrân şaf şaf

24. **olur:** -ur

Gazel 74

Mısra: 9

Olmak. II Bulunmak.

Bundan a'lâ bize devlet mi olur ey Hâmid
Nâzım-ı vak'a-i sulţân-ı şehîdân oldu

25. **olur:** --ur

Gazel 75

Mısra: 2

Olmak. II Bulunmak.

N'eyleyüm hâtır-ı mecrûhum için merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-diğ olur âdem yok

26. **olur:** --ur

Gazel 75

Mısra: 8

Olmak. II Bulunmak, var olmak.

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derûnum âyâ
Baña hem-derd olur 'âlemde bir ehl-i ğam yok

27. **olur:** --ur

Gazel 87

Mısra: 5

Olmak (Sebep olmak) bağlamında.

Olur elbetde bâ'is hâdegî-i la'lûne eşküm
Güşâdî-i derûn-ı gonceyi mevķûf-ı bârân bil

28. **olur:** --ur

Gazel 87

Mısra: 9

Olmak. II Bulunmak.

Olur dil keşret-i giryeyle ğıldan Hâmidâ hâlî
Rehi tahtîr ider çirk-âbdan âb-ı firâvân bil

29. **olur:** -ur

Gazel 95

Mısra: 1

Olmak. II Dolmak.

Ruħuñ yâd eyleyüp dil dem-be-dem giryân olur çeşmüm
Budur havfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

30. **olur:** -ur

Gazel 95

Mısra: 6

Olmak. II Dolmak.

Tarâvet-yâbi-i verd-i ruħ-ı âlûñ için ey meh
Mişâl-i ebr-i nîsân sâkib-i bârân olur çeşmüm

31. **olur:** -ur

Gazel 95

Mısra: 8

Olmak. II Dolmak.

Temâşâya senûñ ey nev-nihâl 'işve-i refîaruñ
Nigâh-endâz-ı şahñ-ı gülşen ü bostân olur çeşmüm

32. **olur:** -ur

Gazel 95

Mısra: 10

Olmak. II Dolmak.

Eger rûşen iderseñ külbe-i târîk-i ahzânım
Kudumuñçün hezârân dürr ü la'l-efşân olur çeşmüm

33. **olur:** --ur

Gazel 105

Mısra: 13

Yitirmek, elinden kaçırmak.

Olur üftâde zemîne gidüp 'aklı serden
Hâmid-i zâr seni görse efendüm ne zamân

34. **olur:** -ur

Gazel 113

Mısra: 4

(Bir şeye veya niteliğe) sahip olmak.

Ġurûr eyler zamân-ı rif'atında ehl-i câh ammâ
Olur şâhib-i tevâzu' itdükçe bâlâdan

35. **olur:** --ur

Gazel 115

Mısra: 11

Olmak. II Bulunmak.

Hâmid gibi kim görse cemâlûñ olur 'aşık
Ey şûh-ı cefâ-cûy-ı sitem-ğ'âh nedür bu

36. **olur:--ur**

Gazel 125

Mısra: 4

Olmak. II Meydana gelmek, vukû bulmak.

Her lahza derd-i rü'yet-i rüyûñla rāhda
Hürşid olur nehārda sā'ir kamer gice

37. **olur:--ur**

Gazel 127

Mısra: 8

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçiş.

O kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ bezm-i vaşlında
Olur lertzân vücûdum şöhet-i hicrân açıldukça

38. **olur:--ur**

Gazel 128

Mısra: 7

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçiş.

Gerçi alı al olur şerm ü hacâletden ruhuñ
Lîk 'âşıkdan begüm ma'sûka 'âdetdür nigâh

39. **olur: -ur**

Gazel 128

Mısra: 9

Olmak. II Bulunmak.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şād ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i gam geh meserredür nigâh

40. **olur: -ur**

Gazel 152

Mısra: 9

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Olur içdükçe şahbâ şu'le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyuñ hiç sîne-i süzâna ey sâkî

41. **olur: -ur**

Gazel 154

Mısra: 9

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Elem-i manşib-ı devletden olur âzürde
Ziver-i düş kılan câme-i istignâyı

42. **olur:--ur**

Tarih 1

Mısra: 16

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Budur ol şâhib-i fikr-i daķık ü hürde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

43. **olur:--ur**

Gazel 4

Mısra: 2

Olmak. II Hâline gelmek.

Cemâl-i mehveşüñ seyr eyleyen meftûn olur cânâ
Düşüp zülf-i siyâhuñ kaydına Mecnûn olur cânâ

44. **olur:--ur**

Gazel 27

Mısra: 1

Olmak. II Bulunmak.

Hûb bisyâr velî sen gibi cânân bir olur
Kevkebün gâyeti yok mihr-i dıraşşân bir olur

45. **olur:--ur**

Gazel 27

Mısra: 8

Olmak. II Bulunmak.

Olsa 'âşıkla n'ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem'-i fûrüzân bir olur

46. **olur:--ur**

Gazel 30

Mısra: 10

Olmak. II Gelmek.

Dirîg gitmedi sevdâ-yı zülf ü ruhsârı
Zamân geçer bu kadar leyl olur nehâr gelür

47. **olur:--ur**

Gazel 62

Mısra: 9

Olmak.

Bâ'îş-i rahmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesaķ üzre bu dîvâne heves

olur mı:

1. **olur mı:**

Gazel 106

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Olur mu.

Tavaţtun eylese bir dilde fikr-i müjgānuñ
Olur mı farkı anuñ hiç ğılâf-ı neşterden

olurdu:

1. **olurdu:**--ur, --di

Gazel 130

Mısra: 3

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Olurdu bûy-ı hasedle 'adûlarum ser-sâm
Açılsa gönçe-i maşûd-ı cân murâdumca

2. **olurdu:**--ur, --di

Gazel 144

Mısra: 9

Olmak. II Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

Qabri olurdu ma'den-i yâkût haşre dek
Dünyâda bûs iden leb-i reşk-i zülâlûñi

olursa:

1. **olursa:** -ur, -sa

Gazel 102

Mısra: 5

Olmak. II Bulunmak.

Ṭûṭî-i ṭab'-i pâküm olursa n'ola hamûş
Güftâr-ı şekkerîn-i leb-i yâra hasretüm

olursuñ:

1. **olursuñ:**--ur, --suñ

Gazel 65

Mısra: 10

Olmak.

Eyledükde Hâmidâ bu hâkdândan irtihâl
Hep olursuñ kayd-ı efkâr-ı dil ü cândan ḥalâş

olurum:

1. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 1

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyehkâr olurum
Ḥavfûm oldur ki ol efkâr ile bîmâr olurum

2. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 2

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Her dem endîşe-zen-i çeşm-i siyehkâr olurum
Ḥavfûm oldur ki ol efkâr ile bîmâr olurum

3. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 4

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Ḥaṭ gelüp 'âkıbet ey meh seni tekzîb itdi
Gülşen-i hûsnde dirdûñ gül-i bî-hâr olurum

4. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 6

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Merhem-i zaḥm-ı derûn eylerüm âḥir seni ben
Bu cihân içre ne dem sağ olurum var olurum

5. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 6

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Merhem-i zaḥm-ı derûn eylerüm âḥir seni ben
Bu cihân içre ne dem sağ olurum var olurum

6. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 8

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Her şeb tâ-be-seḥer-i hecirûñ biñ kerre
Ḥ'âbdan âh-ı cihân-sûz ile bî-dâr olurum

7. **olurum:**--ur, --um

Gazel 89

Mısra: 10

Olmak. II Herhangi bir durumda bulunmak.

Eyleyüp rûyına Hâmid nigeḥ-i pey-der-pey
O nihâl-i çemen-i hûsne niçûn bâr olurum

on iki:

1. **on iki:**

Gazel 136

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

On iki sayısı.

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemâl
Baḥr-ı hicrâna düşen 'âşıka seyr it dü şeşi

oradan:

1. **oradan:** +dan

Gazel 79

Mısra: 6

O kimseden, o yerden. II Sevgiliden.

Telhî-i zaḥm-ı deşne-i ebrû-yı yârdan
Ağyâr bî-ḥabermiş oradan ḥaber virün

oynar:

1. **oynar:** -r

Gazel 21

Mısra: 4

Oynamak, eğlenmek.

Her bâziyi kûl itmiş ‘adû bûs-ı lebiyle
Gör kâfiri rûḥ-ı dil-i bîmâr ile oynar

2. **oynar:** -r

Gazel 140

Mısra: 8

*Kımıldamak, hareket etmek (Kalbin atması
bağlamında).*

Her ne zamân bezmde mest-i mey-i nâz olup
Baña nigâh eylese yüregüm oynar idi

2.2.18.Ö

öldür:

1. öldür:

Gazel 77

Mısra: 5

Bir canlının hayatına son vermek.

İster döğ ister öldür ü ister hālāş kıl
Çün çāker-i hārīde-i dīnāruñum senüñ

öldürdi:

1. öldürdi: -dür, -di

Gazel 48

Mısra: 8

Çok üzmemek, perîşân etmek.

Ey Hālîk-ı bî-çün-ı semāvāt hālāş et
Mihnet beni öldürdi amān bunca zamāndur

ölince:

1. ölince: -ince

Gazel 106

Mısra: 5

Ölmek, yok olmak.

Ölince hîdmet-i hāk-i derüñden ayrılmam
Beni amān gözüm nûrî sürme ol derden

‘ömr-i ‘azîzden:

1. ‘ömr-i ‘azîzden: -+den

Gazel 49

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüce ömür.

Āgāh ider mürür iden ‘ömr-i ‘azîzden
Sā‘at hemîşe âdeme muvahiş haber virür

‘ömrüm:

1. ‘ömrüm: +üm

Gazel 137

Mısra: 2

Hayat, yaşam.

Vaktüm heves-i vaşl-ı dil-ārā ile geçdi
‘Ömrüm benüm eyvāh ki hulyā ile geçdi

2. ‘ömrüm: +üm

Gazel 130

Mısra: 2

Hayat. II Yaşam.

Felek ne virdi baña bir kemān murādumca
Ne urdum ‘ömrüm içinde nişān murādumca

‘ömürlerdür:

1. ‘ömürlerdür: -+ler, -+dür

Nazm 1

Mısra: 3

Ömür, yaşama, yaşayış, hayat.

‘Ömürlerdür ki ben esb-i ğam-ı devrāna pā-mālem
Yed-i kudretle ref‘-i hāk-ı zillet eyle yā Rabbī

öpdükçe:

1. öpdükçe: --dükçe

Gazel 34

Mısra: 3

Öpmek.

La‘lin öpdükçe n’ola zühhāddan çeksem ‘itāb
Bāde-nüşān-ı heves şāyeste-i ta‘zîr olur

2. öpdükçe: --dükce

Gazel 109

Mısra: 1

Öpmek.

Lebin öpdükçe sirişk oldı revān gözlerden
Aldum ol la‘li hezārān dūr-i nā-süfteye ben

öpdürmege:

1. öpdürmege: -dür, -meg, -e

Gazel 153

Mısra: 9

Öpmek (El öpmek bağlamında).

Elin öpdürmege meclisde nāz eylerken ‘uşşāka
Gelüp haţ Hāmīdā gördüñ mi muhtāc-ı ayāğ oldu

örme:

1. örme: -me

Gazel 84

Mısra: 10

Yapmak. II Saç, yele vb. şeylerin tellerini birkaç bölüme ayırıp birbirine geçirmek yolu ile dağınıklıktan kurtarmak.

Nāle vü feryād ider diller derünında müdām
Murgı çok bir telden örme āşiyāndur perçemüñ

öyle:

1. öyle:

Gazel 59

Mısra: 2

O şekilde, ona benzer, onun gibi.

Renciş-i hâşır-ı a' dâ ile memnûn degülüz
Öyle sevdâ-yı mükâfâta düşer dîn degülüz

2. öyle:

Gazel 77

Mısra: 10

O şekilde, ona benzer, onun gibi.

Biñ cānum olsa maḳdemüñe eylerüm nişār
Yūsuf-cemālüm öyle ḥarīdāruñum senüñ

öyle bir:

1. öyle bir:

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bu tarzda, bu şekilde.

Vücūd-ı 'āşık-ı zārı mişāl-i nāl eyler
Ḥayālî mürîş-i miñnetdür öyle bir beli var

2. öyle bir:

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öyle çok, çok fazla.

Öyle bir zülfi mu 'anbersüñ begüm
'İtr ile güyâ mu 'aṭṭarsuñ begüm

3. öyle bir:

Gazel 84

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bu tarzda, bu şekilde.

Sāyesi düşdügi ḥākı 'anber-i sārā ider
Öyle bir esrār-ı Ḥallāk-ı cihāndur perçemün

özge:

1. özge:

Gazel 13

Mısra: 8

Başka. II Diğer.

Bāğ-ı melāḥat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yārümden özge kâmet-i mevzün olur mı hîç

2.2.19.P

pā-beste:

1. pā-beste:

Gazel 99

Mısra: 5

Ayağı bağlı.

Âh-ı ıstabl-ı tevaḳḳufda kalup pā-beste
Esb-i kām-ı dil-i bî-çāre ḥarūn oldı tamām

pā-beste-i zencîr-i gîsû-yı siyehkârûn:

1. pā-beste-i zencîr-i gîsû-yı siyehkârûn: +uñ

Gazel 101

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Günaha koyan saçlara(sevgilinin saçları) ayakları
bağlanmış.*

Olup pā-beste-i zencîr-i gîsû-yı siyehkârûn
Giceler şubḥa dek dîvâneveş bî-dârdur gönlüm

pādişehüm:

1. pādişehüm:

Gazel 3

Mısra: 8

Sevgili.

Âh idüp dil gül-i ruḥsârûn için ḳan ağlar
Dem çeker pādişehüm bûlbûl-i gûlzâr-ı hevâ

2. pādişehüm:

Tahmis 1

Mısra: 7

Padişah, sultan. II Sevgili.

Bakamam pādişehüm rûyına senden digertûn
Ey iden ḳadrini işkeste ruḥıyla ḳameretûn

pādsā:

1. pādsā:

Gazel 67

Mısra: 2

Padişah, hükümdar II Sevgili.

İtse ‘aceb mi dilleri ol dil-rübā zabıṭ
Eyler nice memālîki bir pādsā zabıṭ

pādsāhi:

1. pādsāhi: -+ı

Gazel 67

Mısra: 8

Padişah, hükümdar. II Sevgili.

Sevdā-yı rāme düşmiş ‘aceb dil ol āfeti
Bir pādsāhi hîç ide mi bir gedā zabıṭ

pādsāhum:

1. pādsāhum:

Gazel 103

Mısra: 2

Padişah, hükümdar. II Sevgili.

Şeh-per-i zûlfûnle dā’im rûyuñ eylersûñ nihān
Pādsāhum görmedi devründe bir gün ‘aşîḳān

pāk:

1. pāk:

Gazel 94

Mısra: 10

Temiz, saf. II Güzel.

Zîver-i engüşt-i rağbet ol yûri
Bir müşā ‘şā’ pāk cevhersûñ begüm

pāk it:

1. pāk it:

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temizlemek.

Ğubār ü gerdüñi cārûb-ı sa’y ile pāk it
Vülûc-ı şāh-ı beşāret zamānıdır demidür

pāk olur:

1. pāk olur: -ur

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Temiz olmak.

Pāk olur lâ-büd çıkan kālā yed-i üstâddan
Ḥaṭ-ber-āver dil-beretûñ ‘aybını berber başdurur

pākîze-edā:

1. pākîze-edā:

Gazel 14

Mısra: 14

Temiz üslûp (Şiir söyleme bağlamında.).

Olsa lâyıḳ bu nev-îcādîña pey-rev Ḥamid
Mîr Nāşid gibi pākîze-edā bir iki üç

pā-māl:

1. **pā-māl:**

Gazel 88

Mısra: 3

Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

‘Uşşākuñı pā-māl idecek mertebe sürme
Ey şāh-süvār eşheb-i nāzı çekerek gel

pā-māl itdüren:

1. **pā-māl itdüren:** -dür, -en

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayakaltı etmek.

Beni ağıyāra pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Hıram-ı dil-pesendünle edā-yı serv-i qaddündür

pā-māl itme:

1. **pā-māl itme:**

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayak altı etmek.

Rāh-ı cefāda pā-māl itme semend-i nāza
Ey şeh-süvār-ı nāzum ben hāksāra rahm it

pā-mālem:

1. **pā-mālem:** +em

Nazm 1

Mısra: 3

*Ayak altında kalmış, çiğnenmiş. II Hakir
düşürülmüş, perişân edilmiş.*

‘Ömürlerdür ki ben esb-i gam-ı devrāna pā-mālem
Yed-i kudretle ref’-i hāq-ı zillet eyle yā Rabbī

pāre pāre:

1. **pāre pāre:**

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parça parça.

Hışm ile olma şāhum tīg-i nigh keşide
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre rahm it

2. **pāre pāre:**

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Parça parça.

Vücūd-ı Hāmid’i hep pāre pāre itmelidür
Şabā açup ol iki gül-‘izārı söyletme

pāre-i ‘anber:

1. **pāre-i ‘anber:**

Gazel 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Misk parçası.

Şahn-ı ruhuñda hāl-i siyāhuñ gören begüm
Āteş içinde pāre-i ‘anber kıyās ider

pāre-i vah:

1. **pāre-i yah:**

Gazel 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Buz parçası.

Sākiyā cām-ı meye pāre-i yah vaz’ eyle
Yakdı ben hākı tutuşdurdı meded nār-ı hevā

pās ider:

1. **pās ider:** -er

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam, keder, gönül üzüntüsü, iç sıkıntısı.

Darb eyledükçe hānçeriñi tiz çek şehā
Hün-ı dil-i nizār anı zīrā ki pās ider

pāyın:

1. **pāyın:** +ı, +n

Gazel 135

Mısra: 5

Ayak.

O serv-kāmetüñ takbīle pāyın reh-güzārında
Revān itdüm dü-çeşm-i hasretümden eşk-i Ceyhūn’ı

pāyını:

1. **pāyını:** +ı, +n, +ı

Gazel 97

Mısra: 10

Hisse, nasip.

Belāgat sāhasında bīm-i lağzişden emīn oldum
Kūmeyt-i hāmenüñ pāyını ol rütbe kayar itdüm

pāy-māl:

1. pây-mâl:

Gazel 111

Mısra: 9

*Ayak altında kalmış, çiğnenmiş. II Hakir
düşürülmüş, perişân edilmiş.*

Üftâdegân-ı 'aşkı gehî pây-mâl için
Âdetdür esb-i nâzı gönül dil-berâne rân

pây-mâla:

1. pây-mâla: +a

Gazel 26

Mısra: 5

Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

Süvâr-ı eşheb-i nâz olsa pây-mâla beni
Raķīb o demde gelür destine zimâm virür

pek:

1. pek:

Gazel 88

Mısra: 12

Öyle, çok fazla.

Ey seng-dil it Hâmid-i müstâkuña şefkat
Hecrûn anı bî-tâkat ü tâb eyledi pek gel

pekçe:

1. pekçe:

Gazel 155

Mısra: 6

İyice.

H'âb-ı girân-ı gam ü endühdan
Pekçe çal ey sâ'at uyandır beni

penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet:

1. penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet:

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cömertliğin pembe sürünecek yağı bulaşmış.

Gel ey gül penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet baş
Fezâ-yı sînem üzre zaḥm-ı ḥun-efşân açıldukça

penbe-i ğafletle:

1. penbe-i ğafletle: +le

Gazel 133

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ğaflet pamuğu. (Pamuk, örtü bağlamında
kullanılmıştır).*

Pür itme penbe-i ğafletle güş-ı idrâki
Ki nâ-şenide nice dâstân var bende

penbe-i peygâm-ı ğamla:

1. penbe-i peygâm-ı ğamla: +la

Gazel 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam haberinin pamuğu.

Mü-miyânun kılma zîb-i nâ-sezâ âğuşlar
Olmasun pür penbe-i peygâm-ı ğamla güşlar

pençe-i âlâm-ı devrândan:

1. pençe-i âlâm-ı devrândan: +dan

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Feleğin pençesi.

İtmege âyâ ki bir şâhib-şecâ'at yok mıdur
Ben zebûnı pençe-i âlâm-ı devrândan ḥalâş

pençe-i hurşid-i rahşândan:

1. pençe-i hurşid-i rahşândan: +dan

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneşin parlak ışınları.

Dil nice olsun gam-ı ruḥsâr-ı cânândan ḥalâş
Zerre olmaz pençe-i hurşid-i rahşândan ḥalâş

pençe-i müjeler:

1. pençe-i müjeler: +ler

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kirpiklerin pençesi.

O kâkülün gamı 'âlemde şâdmân mı kodı
O pençe-i müjeler kimselerde cân mı kodı

pençe-i 'ukâbdadur:

1. pençe-i 'ukâbdadur: +da, +dur

Gazel 51

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kuşun pençesi.

Dil-i şad-pâre-i miskîn ser-i ferḥâlûnde
Beñzer ol fâḥteye pençe-i 'ukâbdadur

pendüh:

1. **pendüh:** +üñ

Gazel 78

Mısra: 3

Öğüt, nasihat.

Mübtelâyum pendüh ey vâ'iz baña kâr eylemez
Seyr-i bağ u sâz ü maḥbûba mey-i gül-fâma dek

per:

1. **per:**

Tarih 1

Mısra: 17

Kanat. II Gönül.

İdelden per dedâr-ı sarḥ-ı 'avn-ı Ḥazret-i Mevlâ
Ḥarîm-i rif'at ü ikbâl ü mecde zâtını maḥrem

perçem:

1. **perçem:**

Gazel 75

Mısra: 6

Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Gerçi çok kâkül-i müşgîn-i perîşân vardur
Böyle sevdaları tahrik ider perçem yok

perçemüh:

1. **perçemüh:** +üñ

Gazel 84

Mısra: 1

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Sünbül-i hoş-büy-ı bağ-ı ḥüsn ü ândur perçemüh
Râḥat-efzâ-yı dimâğ-ı 'âşıḳândur perçemüh

2. **perçemüh:** +üñ

Gazel 84

Mısra: 2

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Sünbül-i hoş-büy-ı bağ-ı ḥüsn ü ândur perçemüh
Râḥat-efzâ-yı dimâğ-ı 'âşıḳândur perçemüh

3. **perçemüh:** +üñ

Gazel 84

Mısra: 4

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nâ-bîn-i rûz
Dâ'imâ zerrîn külâh içre nihândur perçemüh

4. **perçemüh:** +üñ

Gazel 84

Mısra: 6

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Sâyesi düşdüğü ḥâkı 'anber-i sârâ ider
Öyle bir esrâr-ı Ḥallâḳ-ı cihândur perçemüh

5. **perçemüh:** +üñ

Gazel 84

Mısra: 8

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Büyü 'âlem-gîr cismi nermdür levni siyâh
Ḥâşılı müstağni-i vaşf ü beyândur perçemüh

6. **perçemüh:** +üñ

Gazel 84

Mısra: 10

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm
Murgı çok bir telden örme âşiyândur perçemüh

7. **perçemüh:** -+üñ

Gazel 84

Mısra: 12

Kâkül, tepede bırakılan saç.

Her ne semte çekseñ ey meh Ḥâmid-i şeydâ gelür
Bend ü zencîr-i dil-i dîvânegândur perçemüh

perde-i matlab:

1. **perde-i matlab:**

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İstek perdesi.

Olmaz güşâde perde-i matlab vesîlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kufl ü kilîdden

perde-i şeb:

1. **perde-i şeb:**

Beyit 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gecenin perdesi.

Kıyâs itdüm ki toğdı perde-i şeb çâk olup ḥurşîd
Bugün ḥaṭṭ-ı 'izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

perde-i siyâh:

1. perde-i siyâh:

Gazel 120

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah perde (sevgilinin kara saçları bağlamında).

İtdüm görince 'arızını ol perînüñ âh
Aşdum kenâr-ı âyineye perde-i siyâh

perde-keşi:

1. perde-keşi:

Gazel 136

Mısra: 1

Perde çeken.

Şanma zülf ü hatını 'arızınıñ perde-keşi
Ebrdür işte bahâr üsti kâpatmış güneşi

perdesi:

1. perdesi: +si

Gazel 127

Mısra: 10

Perde, örtü.

Ruñuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ şehir ey mäh
Çekilüp perdesi âyine-i devrân açıldukça

perdesine:

1. perdesine: +si, +n, +e

Gazel 116

Mısra: 10

Bir müzik parçasını oluşturan seslerden her birinin kalınlık veya incelik derecesi.

Figânını çıkaran el-hazer ki 'uşşâkuñ
Hüseynî perdesine Hâmid-i ahsendür bu

perhâş u cedel:

1. perhâş u cedel:

Gazel 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavga ve tartışma.

Ne zamân eylesem âgyâr ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

perî:

1. perî:

Gazel 24

Mısra: 13

Güzel, sevgili.

Ol perî kendin nihân eylerse böyle Hâmidâ
Ceyş-i 'uşşâk-ı dil-efgâra çok evler başdurur

2. perî:

Gazel 90

Mısra: 10

Cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen bir ad. II Güzel, sevgili.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insân midur bilmem

3. perî:

Gazel 99

Mısra: 9

Perî. II Güzel, sevgili.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Hâmid'üñ mihr-i dili böyle füzûn oldu tamâm

4. perî:

Gazel 103

Mısra: 9

Perî. II Güzel, sevgili.

Da'vet-i gayra icâbet eyleyüp hem-çün perî
Dîde-i giryân-ı Hâmid'den niçün olduñ nihân

5. perî:

Gazel 104

Mısra: 3

Perî. II Güzel, sevgili.

Ol perî âgyâra eylerken nigâh-âşinâ
Dürdan 'aks itdürüp gördüm nihân âyineden

6. perî:

Gazel 105

Mısra: 11

Perî. II Güzel, sevgili.

Ey perî dâ'im alup destüñe bir âyine
Kendi ruhsârıñı seyr it güle olma nigerân

7. perî:

Gazel 126

Mısra: 3

Perî. II Güzel, sevgili.

Ey perî âyine-i ruhsârıñ erbâb-ı nazar
N'ola tercih itseler hırşîd-i raşşân üstüne

8. perî:

Gazel 32

Mısra: 8

Cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farz edilen dişilerine verilen bir ad. II Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın.

Kef-i şâbün ile hâmmâmda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

perî-çehre:

1. perî-çehre:

Gazel 48

Mısra: 6

Peri yüzlü.

Ben 'âşık-ı hasret-keş-i gam-h'âreden eyler
Kendin o perî-çehre nihân bunca zamândur

perî-çehrevî:

1. perî-çehrevî: +y, +i

Gazel 105

Mısra: 7

Peri yüzlü. II Peri gibi güzel yüzlü sevgili.

İtme da'vet o perî-çehreyi giryeyle göñül
Med'uvvun bâ'îş olur mekşine zîrâ bârân

perî-cemâl güzelsin:

1. perî-cemâl güzelsin: +sin

Gazel 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Peri yüzlü güzel, dilber, sevgili.

Sen bir perî-cemâl güzelsin ki sevdüğüm
Âyine-i ruhuñ gören elbet şafâ ider

perî-'izâr:

1. perî-'izâr:

Gazel 50

Mısra: 9

Peri gibi güzel yanaklı sevgili.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perî-'izâr
Tennür-ı dilde âteş-i hasret füzün olur

perînüñ:

1. perînüñ: +nüñ

Gazel 120

Mısra: 1

Peri, güzel. II Sevgili.

İtdüm görince 'arızını ol perînüñ âh
Aşdum kenâr-ı âyineye perde-i siyâh

perî-ruhsâr:

1. perî-ruhsâr:

Gazel 95

Mısra: 3

Peri yüzlü. II Sevgili.

Ne hâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruhsâr
Hicâbından derün-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

2. perî-ruhsâr:

Gazel 141

Mısra: 7

Peri yüzlü. II Sevgili.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruhsâr
Raķîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı kodı

perîşân:

1. perîşân:

Gazel 22

Mısra: 6

Dağmık, karışık.

Ėam-ı zülfîyle bu şeb kılmış o şâh-ı hüsne
'Arz-ı hâlin dil-i dîvâne perîşân tahrîr

2. perîşân:

Gazel 87

Mısra: 1

Kötü durumda. II Kederli, üzgün.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfüñle perîşân bil
Netice hüsnuñe dünyâyı ey meh-pâre hayrân bil

3. perîşân:

Gazel 90

Mısra: 3

Dağmık, karışık. II Kederli, üzgün, darmadağın bir halde.

Perîşân eyleyen efkâr-ı dūr-â-dūr ile göñlüm
Ėam-ı devrân mı fikr-i kâkül-i cānān mıdur bilmem

4. perîşân:

Gazel 108

Mısra: 9

Dağmık, karışık.

O meh zülfüñ perîşân itmege bâ'îş nedür bildük
Göñül murğın uçurmakmış murâdı âşyânından

5. **perîşân:**

Nazm 8

Mısra: 4

Dağınık, üzgün, kederli. II Âşık.

Gîsû-yı leyl-i rengînün evşâfın ol mehûn
Ehl-i sühân da yazsa perîşân okur yazar

perîşân it:

1. **perîşân it:**

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dağıtmak(saçlarını).

Şabâ bûy-ı laîfîfün sâkinân-ı Çîn'e 'arz itsün
Çıkar zir-i külehden zülf-i müşgînün perîşân it

perîşâni-i sāmân:

1. **perîşâni-i sāmân:**

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Perîşan, dağınık hal.

Zülf-i dil-dâr mıdur ahterümün hükmi midür
Nedür âyâ bu perîşâni-i sāmân şeb ü rûz

perî-şüret:

1. **perî-şüret:**

Gazel 35

Mısra: 6

Peri yüzlü güzel. II Sevgili.

Dîdeden cism-i laîfîfün hayliden itdi nihân
Ol perî-şüret yine zannım budur da'vetdedür

perîves:

1. **perîves:**

Gazel 123

Mısra: 2

Peri gibi güzel sevgili.

Beni ez-behr-i da'vet sübhâ-gerdân-ı keder itme
Perîves cismün ey gül-çehre pinhân-ı nazar itme

perîvesüm:

1. **perîvesüm: +üm**

Gazel 92

Mısra: 3

Peri gibi güzel olan(sevgili).

Perîvesüm bir iki da'vet ile zâhir olup
Hemân ki meclisüme geldi tâze cân buldum

2. **perîvesüm: +üm**

Gazel 130

Mısra: 5

Peri gibi güzel olan (sevgili).

Perîvesüm kapudan nîm gösterür kendin
Dirîğ olmadı bir dem 'ayân murâdumca

perîyi:

1. **perîyi: +y, +i**

Gazel 78

Mısra: 8

Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın. II Sevgili.

Muhterik oldı vücûdum nâr-ı gayretle rakîb
Ol perîyi eylemiş da'vet idüp hammâma dek

2. **perîyi: -+y, -+i**

Gazel 10

Mısra: 2

Çekici güzelliği olan çok alımlı kız. II Sevgili.

Ey âh itme te'sîr ol şîvekâre rahm it
Bağışla ol perîyi 'uşşâk-ı zâra rahm it

3. **perîyi: +y, +i**

Gazel 57

Mısra: 5

Çekici güzelliği olan çok alımlı kız. II Sevgili.

'Aceb degül mi bu kim ol perîyi da'vet idüp
Geline meclise 'arz-ı merâma 'âr iderüz

pervâne:

1. **pervâne:**

Gazel 27

Mısra: 8

Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

Olsa 'âşıkla n'ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem'-i fûrûzân bir olur

2. **pervâne:**

Gazel 62

Mısra: 4

Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek II Âşık.

Ben de yansam n'ola nâr-ı gam-i ruhsârûn ile
Cismini her şeb ider süzişe pervâne heves

3. pervâne:

Gazel 68

Mısra: 2

Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek II
Âşık.

Seyr-i rüyuñdan gelür elbet dil-i nâlâna hâz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne hâz

4. pervâne:

Gazel 70

Mısra: 2

Işığın etrafında dönmeyi seven gece keleşi. II
Âşık.

Dil nice ey âteşin-ruhsâr ider senden ferâğ
Eylemez pervâne hark-ı şem'-i rüşenden ferâğ

5. pervâne:

Gazel 124

Mısra: 2

Işığın etrafında dönmeyi seven gece keleşi. II
Âşık.

İşitdürme gice feryâduñ ol mâh-ı tâbâna
Sükût it nâr-ı gam yakduķca cismüñ hem-çü pervâne

pervânegân:

1. pervânegân:

Gazel 155

Mısra: 7

Gece keleşleri.

Cem' ola eṭrâfuma pervânegân
Ol kadar 'aşkuñ ile yandur beni

pervânevem:

1. pervânevem: +y, +em

Gazel 102

Mısra: 1

Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek. II
Âşık.

Pervânevem çerâğ-ı şeb-i târa ḥasretüm
Ya'ni ki mâh-ı 'ârız-ı dil-dâra ḥasretüm

perverde-i sirişküm:

1. perverde-i sirişküm: +üm

Gazel 144

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Büyütölmüş gözyaşı.

İtsün nigâh Hâķ elem-i rüzgârdan
Perverde-i sirişküm olan nev-nihâlûñi

perveriş kılmış:

1. perveriş kılmış: --miş

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Terbiye etme, yetiştirme.

Senüñ gibi güzel evlâdı perveriş kılmış
Ėaraż mı idi 'aceb Hâmidâ'ya ümm ü ebüñ

peşimân olduk:

1. peşimân olduk: -du, -k

Gazel 74

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Pişman olmak. II Yaptığı bir işin yanlış veya
uygunsuz sonuç verdiğini anlamak.*

Râst-revlik bize güç geldi peşimân olduk
Bozduk ol tavrı yine tâbi'-i devrân olduk

pest ü a'lâluk:

1. pest ü a'lâluk:

Gazel 31

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Alçaklık ve şeref.

Geh kudümüñ öpmek ister geh 'izâr-ı mehveşüñ
Hâmid-i ser-geşte bilmez pest ü a'lâluk nedür

peşümden:

1. peşümden: +üm, +den

Gazel 147

Mısra: 14

Arka, art.

'Azım eyledükçe küyına ol dil-nevâzımuñ
Âvâz ider rakîb peşümden köpek gibi

pevâm:

1. pevâm:

Kaside 2

Mısra: 31

Haber.

Meh ile mihre virûn bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hîdmet zamânıdır demidür

pevâm aldum:

1. **peyâm aldum:** -du, -m

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Haber almak.

‘İllet-i hecrûn devâsından peyâm aldum hele
Zîb-i âgûş eylemekmiş derde dermânım seni

pevâm virür:

1. **peyâm virür:** -ür

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Haber vermek.

Baňa vişâl ile her kim ki bir peyâm virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nizâm virür

pevâm-ı şihhat:

1. **peyâm-ı şihhat:**

Gazel 132

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sağhının haberi.

Sirişk-i dîde-i Ya‘kûb-dil bir dem sükûn bulsa
Peyâm-ı şihhat alsam Yûsuf’umdan kârbân gelse

pevâm-ı zülfini:

1. **peyâm-ı zülfini:** +i, +n, +i

Gazel 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) saçlarının haberi.

Senden peyâm-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vakt-i şehirde Hâmid-i şeydâ recâ eder

pevâmuñ:

1. **peyâmuñ:** +uñ, +ı

Gazel 145

Mısra: 1

Haber, başkasından alınan bilgi. II Sevgilinin haberi.

Bād-ı şabâ peyâmuñı hayfâ getürmedi
Hercâyilik idüp bize kaṭ‘â getürmedi

pevdâ:

1. **peydâ:**

Tarih 1

Mısra: 11

Ortaya çıkma, meydana getirme.

Huşuşan bir silahdâr-ı yegâna itdi kim peydâ
Füzûni-i şehâ vü cevdetine reşk ider Hâtem

pevdâ oldı:

1. **peydâ oldı:** -dı

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak, belirtmek, görünmek.

Hezârân şerha vü sūrâh peydâ oldı sînemde
Nigâhuñ tîr midür hañcer-i bürrân midur bilmem

pey-ender-pey:

1. **pey-ender-pey:**

Gazel 34

Mısra: 6

Arka arkaya, ardı sıra, durmadan.

Eylesem âgâz vaşf-ı zülfine aḥşamdan
Şubha dek şöhet pey-ender-pey sürer zencîr olur

2. **pey-ender-pey:**

Gazel 90

Mısra: 7

Arka arkaya, ardı sıra, durmadan.

Ḳarâr eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bî-teklîf
Gamûñ şâhib-serâ-yı dil midür mihmân midur bilmem

peygamberlügüñ:

1. **peygamberlügüñ:** +lüg, +üñ

Kaside 1

Mısra: 5

Peygamber, Allah tarafından haber getiren, Allah'ın emirlerini insanlara haber veren.

Eyleyüp taşdıḳ peygamberlügüñ dirler idi
‘Azm-i râh itdükçe eşcâr ile aḥcâr es-selâm

pevgâm-ı ciger-süz-ı elemle:

1. **pevgâm-ı ciger-süz-ı elemle:** +le

Kıt'a 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yürek dağlayan acı haber.

Sûzişimden ol gül-i zîbâyı âgâh itmeyün
Kim bu peygâm-ı ciger-sûz-ı elemle şolmasun

peygâm-ı ruhat:

1. peygâm-ı ruhat:

Beyit 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzünün çizgilerinin haberi.

Peygâm-ı ruhat k'ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem'î şevved u şu'le dihed ber-ser-i hâkem

peygâm-ı vār:

1. peygâm-ı yār:

Gazel 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yârin, sevgilinin haberi.

Peygâm-ı yār ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perişân-dil ü bî-dâre şabâ

peygâm-ı zülf-i 'anber-efşānuñ:

1. peygâm-ı zülf-i 'anber-efşānuñ: +uñ

Gazel 38

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Misk kokusu saçan saçlarının haberi.

Şabâ kat' ideli peygâm-ı zülf-i 'anber-efşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qarārūm var

pevkān-ı tîr-i dost:

1. pevkān-ı tîr-i dost:

Gazel 39

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kılıç(gibi) kirpikleri.

Hâmid qarār eylemez âmâc-ı sînede
Peykân-ı tîr-i dost be-sür'at gelür geçer

peymāne:

1. peymāne:

Gazel 152

Mısra: 1

Kadeh.

Temeldür çün binā-yı neş'eye peymāne ey sākī
Esās-endāz-ı şevk ol hâtır-ı vîrāne ey sākī

peymāne-i leb-rîz-i şahbāy:

1. peymāne-i leb-rîz-i şahbāy: +y, +ı

Gazel 152

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağzına kadar dolmuş şarap kadehi.

Dirîğ itmek neden peymāne-i leb-rîz-i şahbāy
Resimdür kâstî cirm-i meh-i tábāna ey sākī

peymānemi:

1. peymānemi: -+m, -+i

Gazel 1

Mısra: 5

Büyük kadeh; şarap bardağı.

Görmesem çekmem te'essüf ba'd-ez-în peymānemi
Virdi 'aşk-ı dil-rübā bir güne keyfiyyet baña

pey-rev:

1. pey-rev:

Gazel 14

Mısra: 13

Arkası sıra giden; izinden giden, uyan.

Olsa lâıyk bu nev-icādıña pey-rev Hâmid
Mîr Nâşid gibi pākîze-edā bir iki üç

peyveste:

1. peyveste:

Gazel 60

Mısra: 1

Ulaşmış, bitişik.

Peyveste olsa çarha n'ola dūd-ı āhımız
Kalduk şeb-i firākda biz gitdi māhımız

pezirāy-ı kenād:

1. pezirāy-ı kenād:

Gazel 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tutsaklığı kabul eden. II Âşık.

Kāse-i qalbūmi bir rütbe şikest itdūñ kim
Gayrı ey seng-dil olmaz o pezirāy-ı kenād

pinhān:

1. pinhān:

Gazel 35

Mısra: 10

Gizli.

Hāmidî fikr-i miyānuñ ol kadar kıldı za'îf
Dîde-i mü-bînden pinhân bir hâletdedür

pinhân olur:

1. **pinhân olur:** -ur

Gazel 95

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gizli, saklı olmak.

Ne hâletdür seni gördükçe dâ'im ey perî-ruhsâr
Hicâbından derûn-ı pîle de pinhân olur çeşmüm

pinhân-ı nazar:

1. **pinhân-ı nazar:**

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizli bakış.

Beni ez-behr-i da'vet sübha-gerdân-ı keder itme
Perîveş cismüñ ey gül-çehre pinhân-ı nazar itme

pinhâni-i esrârda:

1. **pinhâni-i esrârda:** +da

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gizli ve esrarlı.

Hāmidâ âsāndur būs-ı leb-i cān-bahş-ı yār
Lîk düşvārî-i ter pinhāni-i esrārda

pîr olur:

1. **pîr olur:** -ur

Gazel 34

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yaşlanmak, ihtiyarlamak.

Eylemezseñ ihtiyāruñla sezā-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrûlaruñ derdiyle âhîr pîr olur

pîrâmen-i derûnına:

1. **pîrâmen-i derûnına:** +ı, +n, +a

Gazel 61

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kalbin etrafı.

Pîrâmen-i derûnına gel Hāmid'üñ müdām
Ey fikr-i dost cānib-i beyt-i Hudâ'da gez

pîre:

1. **pîre:**

Gazel 78

Mısra: 5

Yaşlı, ihtiyar. II Tasavvuf lideri.

Ben tarîk-i 'aşkı bir pîre su'âl itdüm didi
Sâlikāna hâ'il olmaz kimse bâğ-ı kâma dek

pîr-i ken'ân:

1. **pîr-i ken'ân:**

Gazel 55

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kenanlı İhtiyar (Hz. Yakup; Hz. Yusuf'un babası).

Yūsufāsâ tıfl-ı dil düşmişdi çāh-ı mihnete
Pîr-i Ken'ân olmadan Hāmid esîr-i gam henüz

pîr-i mey-fürûş-ı emel:

1. **pîr-i mey-fürûş-ı emel:**

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İstek meyhanecilerinin pîri. II Tas. dergahta feyiz
dağutan en yaşlı kişi. Sevgili.*

Senüñ ayağūña ey pîr-i mey-fürûş-ı emel amān
Piyāle şun baña def'-i hūmāra geldüm ben

pîr-i muğân:

1. **pîr-i muğân:**

Gazel 130

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Meyhaneci. II Sevgili.

Baña netîce bu mey-hâne-i cihān içre
Piyāle şunmadı pîr-i muğân murādumca

pîş-i sultānda:

1. **pîş-i sultānda:** +da

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sultanın yanı. II Sevgilinin mahallesı.

Pîş-i sultānda тұrur çünki nedîmān şaf şaf
Dizer 'uşşâkı ser-i küyına cānān şaf şaf

pîşinde:

1. **pîşinde:** +i, +n, +de

Gazel 21

Mısra: 6

Ön, ileri, ön taraf.

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pîşinde piyâde yürür 'uşşâk-ı dil-fikâr

pistânı:

1. **pistânı:** +ı

Gazel 32

Mısra: 8

Göğüs.

Kef-i şâbûn ile hâmmâmnda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

pistânlaruñ:

1. **pistânlaruñ:** +lar, +uñ

Gazel 147

Mısra: 3

Göğüs.

Pistânlaruñ mekîden içün tıfl-ı dil müdâm
Mihr-i gamuñda giryeler eyler bebek gibi

pistere:

1. **pistere:** +e

Gazel 76

Mısra: 8

Yatak, döşek.

Dağı nâz itmede teşrîfe tabîb-i cânım
Dil ise oldu düşüp pistere bîmâr-ı firâk

pister-i firkatdedür:

1. **pister-i firkatdedür:** +de, +dür

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık döşegi.

Gelmedüñ bir kerre istifsâra hâlin rahm idüp
Haste dil bunca zamândur pister-i firkatdedür

pister-i gamda:

1. **pister-i gamda:** +da

Gazel 140

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam döşegi.

Keşret-i tedbîr ile oldu şifâ-yâbter
Pister-i gamda gönül hecr ile bîmâr idi

pivâde:

1. **piyâde:**

Gazel 21

Mısra: 6

Yaya. II Satrançtaki piyon taşı.

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pîşinde piyâde yürür 'uşşâk-ı dil-fikâr

pivâle:

1. **piyâle:**

Gazel 107

Mısra: 4

Kadeh.

Senüñ ayağıña ey pîr-i mey-fürüş-ı emel amân
Piyâle şun baña def'-i humâra geldüm ben

2. **piyâle:**

Gazel 130

Mısra: 8

Kadeh.

Baña netîce bu mey-hâne-i cihân içre
Piyâle şunmadı pîr-i muğân murâdumca

pivâle-be-dest:

1. **piyâle-be-dest:**

Gazel 30

Mısra: 7

Şarap bardağı elde.

Çü mäh külbe-i târîkûme piyâle-be-dest
'Aceb ki kağı gün ol mihr-i tâbdâr gelür

pül:

1. **pül:**

Gazel 149

Mısra: 6

Köprü.

Ârzü-yı pây-mâluñla gam-ı ebrûlaruñ
Şeh-süvârâ kâmetüm ham kıldı âhîr pül gibi

pür:

1. **pür:**

Gazel 41

Mısra: 2

Dolu, çok fazla.

Mü-miyānuñ kılma zīb-i nā-sezā āgüşlar
Olmasun pür penbe-i peygām-ı ğamla güşlar

2. pür:

Gazel 135

Mısra: 4

Çok, pek çok. II Dolu.

Yine derd-i firākuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fās-ı vārūnı

pür eyle:

1. pür eyle:

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çoğaltmak, arttırmak.

Pür eyle sāğarı şahbā-yı nāb-ı şād ile
Ki intifā-yı harāret zamānıdır demidür

pür eyleyüp:

1. pür eyleyüp: -y, -üp

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Doldurmak.

Eşk-i teriyle ħandağ-i kūyuñ pür eyleyüp
Ağyardan seni gice Hāmid hirās ider

pür itme:

1. pür itme: -me

Gazel 133

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kaplamak.

Pür itme penbe-i ğafletle güş-ı idrāki
Ki nā-şenide nice dāstān var bende

pür oldı:

1. pür oldı: -dı

Gazel 156

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Beni bülbul gibi giryān ider bir ğonce-leb şimdi
Pür oldı güş-ı ‘ālem nāle vü zārumla hep şimdi

pür-ātes:

1. pür-ātes:

Gazel 117

Mısra: 1

Ateş dolu.

İtse ne dem şudür pür-ātes dehenden āh
Üftadeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden āh

pür-derūnı dürr-i yektādan:

1. pür-derūnı dürr-i yektādan: +dan

Gazel 113

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kalbi eşsiz inciyle dolu.

Saňa gencine-i dār-ı ħüsñ ü ān dirlerse şāyāndur
Femūñ bir ħoğkadur kim pür-derūnı dürr-i yektādan

pür-ğamı:

1. pür-ğamı: -+ı

Gazel 146

Mısra: 1

Gamla dolu.

Cennet-i kūyuñdan iħrāc eyledüñ ben pür-ğamı
Bī-ğüneħ lāyık mı giryān eylemek bir ādemi

pür-ğubār iderüz:

1. pür-ğubār iderüz:

Gazel 57

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tozla doldurmak.

Hevā-yı ħaṭṭ-ı ‘izār ile āh u zār iderüz
Müdām eser şavurur dehri pür-ğubār iderüz

pür-nem:

1. pür-nem:

Gazel 85

Mısra: 8

Yaş dolu.

Mihr-i ‘izār-ı dil-bere bel bel bakup müdām
Ey çeşm-i müsta‘idd-i bükā pür-nem olma gel

pür-neş‘e:

1. pür-neş‘e:

Tahmis 1

Mısra: 16

Çok neşeli, neşe dolu.

Gelün inşâf idelüm cümleden a'lâ mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydâ bilmeñ

pūsîde olur:

1. **pūsîde olur:** -ur

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çürümüş, çürük, paslanıp çürümek.

Nev-nihâlüm beni zâr itme ki her bâr maţar
Yağsa pūsîde olur bîh-i nihâlân şeb ü rûz

pûte-i cefâlarda:

1. **pûte-i cefâlarda:** +da

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cefâ tahtası.

Güdâz iden dilümi pûte-i cefâlarda
Bu bî-amân ü bu zâlim bû-semendür (?) bu

pûte-i ğamda:

1. **pûte-i ğamda:** +da

Gazel 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam tavaşı (içinde maden eritilen tava).

Remâd itdüñ derûnum pûte-i ğamda yakup cismüm
Senüñ ey sîm-ten var ise kâlbüñ âhen olmışdur

pûte-i ğam-ı 'aşk:

1. **pûte-i ğam-ı 'aşk:**

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk acısının eritildiği, yok edildiği yer.

Qāl itdi pûte-i ğam-ı 'aşk içre gönülümü
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

püyân:

1. **püyân:**

Gazel 10

Mısra: 11

Koşan.

Hâmid ğamuñla giryân deşt-i cefâda püyân
Olmağ revâ mı her an ol bî-ğarâra rahm it

2. **püyân:**

Gazel 25

Mısra: 9

Koşan.

İden hep Hâmid'i gülşen-be-gülşen cû-be-cû püyân
Ruĥ-ı âlüñ hayâliyle hevâ-yı serv-i kıddündür

püyendegî-i deşt-i h'âhişden:

1. **püyendegî-i deşt-i h'âhişden:** +den

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sahrada koşmayı isteyen.

Gönül püyendegî-i deşt-i h'âhişden ħalâş olsa
Tutulsa dâm-ı ümmîde hümâ-yı 'izz ü şân gelse

2.2.20.R

rab:

1. rab:

Gazel 65

Mısra: 4

Allah.

Yusufâsâ 'âzım-ı hāmūn iken itdi sūķūt
Eyle ya Rab gönlüm ol çāh-ı zenaḥdāndan ḥalāş

rabb-ı 'alīm:

1. rabb-ı 'alīm:

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Her şeyi bilen Allah.

Sāķ-ı 'arşuñ şafḥasında ismüñi Rabb-ı 'alīm
Eyledi nām-ı laṭīfiyle muķārin irtikām

rabṭ olsa:

1. rabṭ olsa:--sa

Gazel 71

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bağlanmak.

Zūlf-i pūr-çīnine rabṭ olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Ḥāmid esīrān şaf şaf

rabṭ-ı dile:

1. rabṭ-ı dile: +e

Gazel 6

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül bağı.

Ey Ḥāmid-i şāḥib-emel rabṭ-ı dile virme ḥalel
Ḥaķ'dan ümīdūñ kesme gel vāsi'dür elṭāf-ı Ḥudā

rağbet:

1. rağbet:

Gazel 100

Mısra: 13

Arzu, meyil.

'Aceb mi itmeseler rağbet ehle ey Ḥāmid
Ḥadir-şinās mı ḫaldı zamānımızda bizüm

rağbet idersem:

1. rağbet idersem: -er, -se, -m

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İstemek. II Yönelmek.

Ey cevher-i merām seni ben de ba'd-ez-īn
Rağbet idersem almağa sūķ-ı behāda gez

rāḡı:

1. rāḡı:--+ı

Gazel 52

Mısra: 1

Dağ eteği. II Çayırılık, çimenlik, bağlık, bahçelik.

Şu rāḡı geşt iden ol şūḥ-ı şīvekār mīdur
Ya āftāb-ı zīyā-baḥş-ı her diyār mīdur

rāhat:

1. rāhat:

Gazel 50

Mısra: 4

*Üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir halde bulunma. II
Gönlü rahat.*

Düşüñdan it fiğende bu bār-ı 'alāyıkı
Ḥıffet gelüp vücūduña rāḥat füzūn olur

rāhat olmaz:

1. rāhat olmaz: -maz

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Rahat etmek.

Ser-i kūyında Ḥāmid rāhat olmaz
O gülzāruñ hezārından geçilmez

rāhat-cüy:

1. rāhat-cüy:

Gazel 41

Mısra: 15

Rahat arayan.

Nāsdan hıfz it lisān-ı daḥlī rāhat-cüy ise
Ḥāmidā zīrā selāmet-yāb olur ḥāmūşlar

rāhat-efzā-yı dimāḡ-ı 'āşıkāndur:

1. rāhat-efzā-yı dimāḡ-ı 'āşıkāndur: +dur

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Āşıkların aklındaki rahatı arttıran.

Sünbül-i hoş-büy-ı bağ-ı hüsn ü andur perçemün
Râhat-efzâ-yı dimâğ-ı 'âşıkândur perçemün

râhda:

1. **râhda:** +da

Gazel 24

Mısra: 7

Yol.

Esb-i nâzî râhda üftâdegânun üstine
Zerreves rahm itmez ol şüh-ı dil-âver başdurur

2. **râhda:** +da

Gazel 125

Mısra: 3

Yol.

Her lahza derd-i rü'yet-i rüyuñla râhda
Hürşid olur nehârda sâ'ir kamer gice

râh-ı cefâda:

1. **râh-ı cefâda:** +da

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyet, sıkıntı yolu.

Râh-ı cefâda pâ-mâl itme semend-i nâza
Ey şeh-süvâr-ı nâzum ben hâksâra rahm it

râh-ı esheli:

1. **râh-ı esheli:** +i

Gazel 36

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kolay yol.

Bu küh-ı hem-ser-i eflâk-ı 'aşkuñ ey Hâmid
Ne nerdbânî nüzûle ne râh-ı esheli var

râh-ı rızâ-yı hâzret-i bârî hudâ'da:

1. **râh-ı rızâ-yı hâzret-i bârî hudâ'da:** +da

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cenab-ı Hak hazretlerinin hak yolu.

Ne cânib-i hevâda ne semt-i hevesde gez
Râh-ı rızâ-yı hâzret-i Bârî Hudâ'da gez

2. **râh-ı rızâ-yı hâzret-i bârî hudâ'da:** +da

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cenab-ı Hak hazretlerinin hak yolu.

Ne cânib-i hevâda ne semt-i hevesde gez
Râh-ı rızâ-yı hâzret-i Bârî Hudâ'da gez

râh-ı temennâda:

1. **râh-ı temennâda:** +da

Gazel 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Temenni edilen, istenilen yol.

Olmayam râh-ı temennâda kadem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cüyves sür'at baña

rahm evlemez:

1. **rahm evlemez:** -mez

Gazel 48

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Eyler bu gönül âh ü figân bunca zamândur
Rahm evlemez ol şüh-ı cihân bunca zamândur

rahm evlemezsın:

1. **rahm evlemezsın:** -mez, -sin

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Acımak, merhamet etmek.

Derünüñ seng-i hârâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dâd
Beni rahm evlemezsın künc-i gamda zâr gördükçe

rahm eyler:

1. **rahm eyler:** -r

Nazm 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

2. **rahm eyler:--r**

Nazm 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Dem olur 'âşık-ı âvâresine rahm eyler
Gelür inşâfa bu bî-çâresine rahm eyler

3. **rahm eyler:--r**

Nazm 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Şol kadar zaḥm-güşā oldu dile ḡamzeleri
Bakan elbette anuñ yarasına raḥm eyler

rahm evlesün:

1. **rahm evlesün:--sün**

Gazel 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Acımak.

Kār itdi firḡat cānuma raḥm evlesün efḡānuma
Bir laḡza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devā

rahm idüp:

1. **rahm idüp: -üp**

Gazel 144

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Acımak, merhamet göstermek.

Gördüñ mi künc-i ḡamda o hercāyī raḥm idüp
Ḥāmid su'āl itmedi bir kerre ḡālūñi

2. **rahm idüp:--üp**

Gazel 35

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Acımak. II Merhamet etmek.

Gelmedüñ bir kerre istifsāra ḡālīn raḥm idüp
Ḥaste dil bunca zamāndur pister-i firḡatdedür

rahm it:

1. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Ey āh itme te'ḡīr ol şīvekāre raḥm it
Baḡışla ol perīyi 'uḡḡāk-ı zāra raḥm it

2. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Ey āh itme te'ḡīr ol şīvekāre raḥm it
Baḡışla ol perīyi 'uḡḡāk-ı zāra raḥm it

3. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Rāh-ı cefāda pā-māl itme semend-i nāza
Ey şeh-süvār-ı nāzum ben ḡāksāra raḥm it

4. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Terk itdi ḡānesin dil oldu muḡīm-i kūyuñ
Mehcūr-ı bī-nevā-yı dār ü diyāra raḥm it

5. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Oldum nice zamāndur maḡmūm-ı nār-ı hicrān
Bul ey ṡabīb-i cānum bu derde çāre raḥm it

6. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Ḥıḡm ile olma ḡāhum tīḡ-i nīgeh keḡīde
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre raḥm it

7. **rahm it:**

Gazel 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Ḥāmid ḡamuñla giryān deḡt-i cefāda pūyān
Olmaḡ revā mı her an ol bī-ḡarāra raḥm it

rahm itmez:

1. **raḥm itmez:** -mez

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet etmemek, acımamak.

Esb-i nâzî rāhda üftâdegānuñ üstine

Zerreves ḥam itmez ol şüh-ı dil-âver başdurur

rakīb:

1. **rakīb:**

Gazel 52

Mısra: 7

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

İçüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O āhu-beççeyi şayd eylemek şikār mıdur

2. **rakīb:**

Gazel 18

Mısra: 11

Divan şiirinde aşık- maşuk ikilisi arasında aşık ile yarışan ve ona ortak olan kişidir. Aşıka sevgili kadar eziyet eder.

Ref'-i nikāb-ı rüyunuñ endişesin rakīb
Zann itme Ḥamid ider ehıbbāya der kilid

3. **rakīb:**

Gazel 78

Mısra: 7

Herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri. Dîvân şiirinde âşık- mâşûk ikilisi arasında âşık ile yarışan ve ona ortak olan kişidir.

Muhterik oldı vücūdum nār-ı gayretle rakīb
Ol perîyi eylemiş da'vet idüp hāmmāma dek

4. **rakīb:**

Gazel 78

Mısra: 11

Herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri. Dîvân şiirinde âşık- mâşûk ikilisi arasında âşık ile yarışan ve ona ortak olan kişidir.

Üstüme Ḥamid hücüm itdükde kelbāsā rakīb
Kefşümi ilkā idüp sür'atle çıkıdum bāma dek

5. **rakīb:**

Gazel 120

Mısra: 7

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Hem-bezm imiş rakīb ile ol māh dün gice
Sine güşāde sāğar-ı mey elde kec-külāh

6. **rakīb:**

Gazel 124

Mısra: 3

Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı veya cansız her şey. II Düşman.

Saḥa ben zārı gamz eyler imiş dā'im rakīb ammā
Kerem kıl ey ferişte-behçetüm gel uyma şeytāna

7. **rakīb:**

Gazel 147

Mısra: 14

Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı veya cansız her şey. II Düşman.

'Azm eyledükçe kūyına ol dil-nevāzımuñ
Āvāz ider rakīb peşümden köpek gibi

8. **rakīb:**

Gazel 138

Mısra: 7

Klasik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Yārî nezzāre murād üzre ne mümkün ki rakīb
Ḥā'il-i pîş-i nigāh olmada dîvār gibi

9. **rakīb:**

Beyit 6

Mısra: 1

Klasik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Bîmnāk itmege 'uşşāk-ı sitem-ḥ'ārı rakīb
Bāğ-ı vaşla dikilür her gice tendise gibi

10. **rakīb:**

Gazel 26

Mısra: 6

Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri. II Divân şiirinde âşık- mâşûk ikilisi arasında âşık ile yarışan ve ona ortak olan kişidir.

Süvār-ı eşheb-i nāz olsa pāy-māla beni
Rakīb o demde gelür destine zimām virür

rakibe:

1. **rakîbe:** +e

Gazel 60

Mısra: 4

Engel II sevgiliyi âşık kadar sevmediği halde sevgiliye sözünü geçiren ve onu âşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Görmezse başının eger evvelce çâresin
Vardur rakîbe eyleyecek bir külâhımız

2. **rakîbe:** +e

Gazel 81

Mısra: 7

Dîvân şiirinde âşık- mâşûk ikilisi arasında âşık ile yarışan ve ona ortak olan kişidir. II Engel.

Rakîbe mîve-i vaşluñ n'ola ba'îd olsa
Nihâl-i tâzesisin şahñ-ı gülşen-i edebûñ

3. **rakîbe:** +e

Gazel 147

Mısra: 2

Klâsik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Evvel bize teveccüh iderdûñ melek gibi
Döndûñ rakîbe meyl idüp âhir felek gibi

rakîbi:

1. **rakîbi:** +i

Gazel 88

Mısra: 9

Engel. II Sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Çağurma rakîbi yanuña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hîle vü dek gel

2. **rakîbi:** -+i

Gazel 141

Mısra: 6

Klâsik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Rakîbi kûyına bilmem ki dîdebân mı kodı

rakîb-i gâv-sîret:

1. **rakîb-i gâv-sîret:**

Gazel 40

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Öküz yüzlü rakip.

Sürülmez gâvşeng-i sa'y ile kûy-ı dil-ârâdan
Rakîb-i gâv-sîret n'eyleyüm dostlar nejendüm var

rakîb-i himâr:

1. **rakîb-i himâr:**

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eşek rakip.

Hezâr bâr haşab-ı'âr iken rakîb-i himâr
Yine ol şûha varur irtikâbı seyr eyle

rakîb-i seg:

1. **rakîb-i seg:**

Gazel 141

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Köpek rakip.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruhsâr
Rakîb-i seg seni germ-âbeye nihân mı kodı

rakîb-i tığî-i nev-intisâbı:

1. **rakîb-i tığî-i nev-intisâbı:**

Gazel 121

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İsyana yeni yönelmiş rakip.

Geline 'âşıkı tîrd itdi bîğ-ı kûyından
Rakîb-i tığî-i nev-intisâbı seyr eyle

rakîb-i zîst-tenle:

1. **rakîb-i zîst-tenle:** +le

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çirkin yüzlü rakip.

Rakîb-i zîst-tenle eyleyelden zevk-ı germ-âbe
Derûnum âteş-i cân-sûz-ı gamla külhen olmuşdur

râları:

1. **râları:** +lar, +ı

Gazel 42

Mısra: 6

(Ar.) Arap alfabesinde (□) harfinin adı.

II. Sevgilinin kaşı.

Kıl vaşf-ı ebruvânımı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancak kalem bilür

rām olmadı:

1. rām olmadı: -ma, -dı

Beyit 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uymak, boyun eğmek.

Baňa rām olmadı bir kerre o mäh
N'eyleyem n'eyleyem eyväh eyväh

rām olmaz:

1. rām olmaz: -maz

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uymak, boyun eğmek.

O elif-kāmet o ebruları yā rām olmaz
'Āşık-ı zār aña 'arz itse daği şan'at-ı kâf

ramazāniyye:

1. ramazāniyye:

Tarih 1

Mısra: 26

*Eski şairlerin ramazanlarda pâdişâha ve sâir devlet
ricâline sundukları, başlangıç kısmını ramazan mevzuuna
tahsîs ettikleri kasîde.*

Recâ idüp şeh-i rûh-ı cihân 'Abdü'l-Hamîd Hân'a
Ramazāniyye nâmı ile itdürdi vezâ'if zâm

rân:

1. rân:

Gazel 111

Mısra: 10

Hoş görünen.

Üftâdegân-ı 'aşkı gehî pây-mâl için
Âdetdür esb-i nâzı gönül dil-berâne rân

ra'nâ:

1. ra'nâ:

Gazel 63

Mısra: 6

Güzel, latîf, hoş görünen.

Bir haţ-âver şûh seyr itdüm zamāniyla veli
Büyü 'âlem-gîr bir ra'nâ gül-i bî-hâr imiş

râst gelse:

1. râst gelse: -se

Gazel 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rast gelmek, karşılaşmak.

Kaçan bir naḥl-ı nâza râst gelse dir imiş vâ'iz
Saňa gel hücreme bâr olmam oğlum cüz'î pendüm var

râstî-i kâmete:

1. râstî-i kâmete: -+e

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Düzgün boy. II Sevgilinin servi ağacı gibi dümdüz
olan boyu.*

Nâ-ümîdi râstî-i kâmete bādî olur
İdemez erbâb-ı ḥâcet bûs-ı dâmeden ferâğ

râst-revlik:

1. râst-revlik:

Gazel 74

Mısra: 1

Doğruluk, doğru yol.

Râst-revlik bize güç geldi peşimân olduk
Bozduk ol tavrı yine tâbi'-i devrân olduk

râviha vü bû:

1. râyiḥa vü bû:

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Koku.

Ey şabâ vaşf ü beyân eyle bu ben miskîne
Çîn-i zülfinde olan râyiḥa vü bû nedür

râzî:

1. râzî:

Gazel 88

Mısra: 5

Rıza gösteren, boyun eğen.

Dil çifte-ḥor-ı eşheb-i ta'n olmağa râzî
Sen 'arşa-i ümmîd-i dil-i zâruma tek gel

râz-ı 'aşk-ı dilümi:

1. râz-ı 'aşk-ı dilümi: +üm, +i

Gazel 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Gönüldeki gizli aşk.

Râz-ı 'aşk-ı dilümi eyledi fehm ol bî-dâd
Dostlar n'ışliyeiüm taş-tı men ez-bâm üftâd

râz-ı nihân:

1. **râz-ı nihân:**

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizli tutulan sır.

Tahayyülât-ı fem-i yâr-ı cân var bende
Açılmaduk nice râz-ı nihân var bende

râz-ı nihâna:

1. **râz-ı nihâna: +a**

Gazel 111

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizli sır.

Hayfâ ki mâ'il oldı yine bir cüvâna cân
Şıgma femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

râz-ı nihânum:

1. **râz-ı nihânum: -+um**

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizli tutulan sır.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayânen tahîr
Fâş oldı olacağ râz-ı nihânum Cävîd

râzımuza:

1. **râzımuza: +ımuza, +ı**

Gazel 57

Mısra: 4

Sır, gizlenilen şey.

Bezimde la'l-i lebin bahşini 'ayânen idüp
Nühüfte râzımuza halka âşikâr iderüz

recâ eder:

1. **recâ eder: -er**

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yalvarmak.

Senden peyâm-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vakt-i şeherde Hâmid-i şeydâ recâ eder

recâ idüp:

1. **recâ idüp: -üp**

Tarih 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Ümit etmek.

Recâ idüp şeh-i rûh-ı cihân 'Abdü'l-Hamîd Hân'a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ'if zam

recâmuñ:

1. **recâmuñ: +m, +uñ**

Gazel 30

Mısra: 11

Ümid.

Recâmuñ itdi şabâya zuhûr âşârı
Meşâm-ı câna şehir bü-y-ı zülf-i yâr gelür

recep-zâdem:

1. **recep-zâdem:**

Gazel 46

Mısra: 10

Recebin oğlu(Recep ayının).

Rüzedârân-ı hevân içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zâdem senüñ bir dâhî şa'bânuñ mı var

ref' it:

1. **ref' it:**

Gazel 127

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kaldırmak.

Ruñuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ şehir ey mâh
Çekilüp perdesi âyîne-i devrân açıldukça

ref'-i hâk-ı zillet eyle:

1. **ref'-i hâk-ı zillet eyle:**

Nazm 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hor düşeni kaldırmak.

'Ömürlerdür ki ben esb-i gam-ı devrâna pâ-mâlem
Yed-i kudretle ref'-i hâk-ı zillet eyle yâ Rabbî

ref'-i nikâb-ı rüyunuñ endişesin:

1. ref'-i niķāb-ı rüyunuñ endişesin: +sî, +n

Gazel 18

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yüzündeki örtüyü kaldırmasının endişesi.

Ref'-i niķāb-ı rüyunuñ endişesin raķīb
Zann itme Hāmid ider ehibbāya der kilīd

reftār u leţāfetle:

1. reftār u leţāfetle: +le

Gazel 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Salınarak hoş yürüme.

Eger berg-i gül-i ra'nā-yı terden hāme-püş olsañ
Bu reftār u leţāfetle sezā-yı serv-i kaddūñdür

rehāvet:

1. rehāvet:

Gazel 100

Mısra: 4

Gevşeklik. II Tembellik, ihmalkārlık.

Hedef-resān-ı merām olmıyor hadeng-i taleb
‘Aceb nedür bu rehāvet kemānımızda bizüm

rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle:

1. rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle:

Nazm 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dert, keder ve belâlardan kurtulmak.

Bu ben bî-çāreye luţf u ‘ināyet eyle yā Rabbi
Rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle yā Rabbi

rehā-yāb-ı şudā'-ı hārḥār-ı intizār:

1. rehā-yāb-ı şudā'-ı hārḥār-ı intizār:

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşırı baş ağrısından kurtulmayı beklemek.

Rehā-yāb-ı şudā'-ı hārḥār-ı intizār olsa
Seḥer ol kākül-i pür-çinden bād-ı vezān gelse

rehde:

1. rehde: +de

Gazel 27

Mısra: 9

Yol.

Yāre tekrār-ı niyāz eyleme Hāmid rehde
‘Arz-ı ḥāl-i dil-i āzürde-i hicrān bir olur

rehden:

1. rehden: +den

Gazel 114

Mısra: 9

Yol.

Hāmidā ol serv-kāmet rehden itdükçe güzer
‘Āşıkān bî-şabr olup dirler efendüm hū vū hū

reh-güzārında:

1. reh-güzārında: +ı, +n, +da

Gazel 135

Mısra: 5

Geçilen yol.

O serv-kāmetüñ taķbîle pāyın reh-güzārında
Revān itdüm dü-çeşm-i ḥasretümnden eşk-i Ceyḥūn'ı

reh-güzārından:

1. reh-güzārından: +ı, +n, +dan

Gazel 97

Mısra: 3

Geçilen yol.

Görüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzārından
Dimiş ol serv-kāmet zevk-i seyr-i cūy-bār itdüm

rehi:

1. rehi:

Gazel 87

Mısra: 10

Yol.

Olur dil keşret-i giryeyle gūldan Hāmidā ḥālī
Rehi taḥḥir ider çirk-ābdan āb-ı firāvān bil

reh-i ‘aşk:

1. reh-i ‘aşk:

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Ḥāk olduğı demde reh-i ‘aşk içre vücūdum
Ey bād-ı muḥālif beni ayırma yerümnden

reh-i mahabbetüñ:

1. reh-i mahabbetüñ: +üñ

Gazel 98

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Sevgi, muhabbet yolu.

Çeşm-i 'amāya çekse felek rüşen eylerüm
Reh-i mahabbetüñ ben o gerd ü gubāriyum

reh-i şad-sâle:

1. reh-i şad-sâle:

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüz yıllık (mesafedeki) yol.

Küyuñ reh-i şad-sâle de olsa olur 'âzim
'Âlemde begüm 'âşık-ı dîdâra ne mâni'

reh-rev oldukca:

1. reh-rev oldukca: -dukca

Gazel 54

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yolcu olmak.

N'ola itse tevakkuf her kademde reh-rev oldukca
Ten-i Hâmid'de her müy-ı sebük-ber bârdur sensiz

reh-zenân-ı gamuñ:

1. reh-zenân-ı gamuñ: +uñ

Gazel 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sıkıntı ve keder yolunu kesenler.

Ey şeh-i mülk-i şafâ başuñ için irsâl it
Reh-zenân-ı gamuñ ayağına fermân-ı feraḥ

remād itdüñ:

1. remād itdüñ: -dü, -ñ

Gazel 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kül etmek, küle döndürmek.

Remād itdüñ derūnum püte-i gamda yakup cismüm
Senüñ ey sîm-ten var ise qalbüñ âhen olmışdur

reme-i kurbân:

1. reme-i kurbân:

Gazel 71

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ürkek kurban. II Âşık.

'Azm ider küyına 'uşşâk fedâ-yı ser için
Çekilür ḥānikaha reme-i kurbân şaf şaf

remz-i dil-keşi:

1. remz-i dil-keşi: +i

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül çeken işaret.

Olmaz güşâde perde-i maṭlab vesîlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi kufî ü kilîdden

rencis:

1. rencis:

Gazel 34

Mısra: 1

Sızlanış.

Şâf-diller zerreveş rencis ile tekdîr olur
Âb-ı pâke düşse ger bir kaṭre ḥûn tagyîr olur

rencis-i ḥâtır-ı a'dâ:

1. rencis-i ḥâtır-ı a'dâ:

Gazel 59

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Düşmanların sızlayan kalbi.

Rencis-i ḥâtır-ı a'dâ ile memnûn degülüz
Öyle sevdâ-yı mükâfâta düşer dün degülüz

reng ü bû:

1. reng ü bû:

Tahmis 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Renk ve koku. II Süs ve bezek.

Ḥaḳ karîn eylesün 'arızına çeşm-i bedi
Reng ü bû ile gülî koydı ḥacâletde ḥadi

reng ü bûy-ı hoş yâbed:

1. reng ü bûy-ı hoş yâbed:

Gazel 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hoş renk ve koku bulmak.

Ruḥ'et zi-girye-i men reng ü bûy-ı hoş yâbed
Demîdegî-i gül ü lâlehâ zi-bārân'est

resed:

1. **resed:**

Beyit 7

Mısra: 1

Lâyık.

Peygām-ı ruḥat k'ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem'î şevved u şu'le dihed ber-ser-i ḥākem

resen:

1. **resen:**

Gazel 109

Mısra: 8

İp, urgan, halat. II Sevgilinin saç teli.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
‘Âşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

reşi:

1. **reşi:**

Gazel 136

Mısra: 4

Serpme, püskürtme.

Mîvedâr olmağ için naḥl-i riyâz-ı kāmum
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

resimdür:

1. **resimdür: +dür**

Gazel 152

Mısra: 6

Eser, iz, nişân, alâmet. II Sûret.

Dirîğ itmek neden peymâne-i leb-rîz-i şahbâyı
Resimdür kâstî cirm-i meh-i tâbâna ey sâkî

reşk:

1. **reşk:**

Gazel 111

Mısra: 7

Kıskançlık.

Şad-pâre oldı reşk ile bulmuş diyü gönül
Gîsü-yı dil-rübâyâ taḥarrubla şâne şân

2. **reşk:**

Gazel 144

Mısra: 7

Kıskanma, hased.

Sen bir meh-i sipihr-i behâsın ki reşk ile
Mihrüñ derümü yandı görünce cemâlünü

reşk ider:

1. **reşk ider: -er**

Tarih 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Huşuşan bir silahdâr-ı yegâna itdi kim peydâ
Füzünü-i seḥâ vü cevdetine reşk ider Ḥâtem

reşk-âver-i tûbâ:

1. **reşk-âver-i tûbâ:**

Tahmis 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasede düşüren, kıskandıran güzellik. II Cennet' de Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen İlâhî ağaç Tûbâ dır. Ve onun da sevgili gibi büyüleyen güzelliği vardır.

Halk-ı ‘âlem aña hep ‘âşık-ı şeydâ mı degül
Nâz ü refṭârı ya reşk-âver-i Tûbâ mı degül

reşk-âver-i yâkût:

1. **reşk-âver-i yâkût:**

Gazel 90

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kıskançlık uyandıran yâkût (dudaklar).

‘Îzâruñ mihr-i enver mi meh-i tâbân mıdur bilmem
Lebûñ reşk-âver-i yâkût ya mercân mıdur bilmem

reşk-i gül-i ter:

1. **reşk-i gül-i ter:**

Gazel 80

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıskandıran taze gül.

Bilmem ey ruḥları reşk-i gül-i ter gamzelerüñ
Çanuma girmeye niyyet mi ider gamzelerüñ

reşk-i sünbül:

1. **reşk-i sünbül:**

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıskandıran saç.

Füleys-i kâküli ol tıfl-ı nâz-perverdün
Sürerse bağ-ı melâḥatda reşk-i sünbül olur

revâ:

1. revā:

Gazel 5

Mısra: 1

Yakışır, uygun, yerinde.

Seyr-i ruhuñla kām ala a' dā neden revā
Eller bu gülsitānı temāşā neden revā

2. revā:

Gazel 10

Mısra: 12

Yakışır, uygun, yerinde.

Hāmid gamuñla giryān deşt-i cefāda pūyān
Olmaḵ revā mı her an ol bī-ḳarāra raḥm it

3. revā:

Gazel 5

Mısra: 2

Yakışır, uygun, yerinde.

Seyr-i ruhuñla kām ala a' dā neden revā
Eller bu gülsitānı temāşā neden revā

4. revā:

Gazel 5

Mısra: 4

Yakışır, uygun, yerinde.

Dil bezm-i ḡamda tā-be-key itsün fīḡān ü zār
Meksūr-ı seng-i hecr ola mīnā neden revā

5. revā:

Gazel 5

Mısra: 6

Yakışır, uygun, yerinde.

Ol tıfl-ı ' işve keşt-i nāza sūvār olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryā neden revā

6. revā:

Gazel 5

Mısra: 8

Yakışır, uygun, yerinde.

Ey serv-i bağ-ı ḡüsñ ü leṭāfet dem-i ḡirām
Dībā gerek bu ḳāmete ḡārā neden revā

7. revā:

Gazel 5

Mısra: 10

Yakışır, uygun, yaraşır.

Sen şīşe-i ümīd-i dil-i nā-kesāne zīb
Olmaḵ hemīşe ey gül-i ra' nā neden revā

8. revā:

Gazel 5

Mısra: 12

Yakışır, uygun, yaraşır.

İtmek revān dīdelerinden sirişk-i ḡün
Hecr-i ruhuñla Hāmid-i şeydā neden revā

9. revā:

Gazel 68

Mısra: 10

Uygun, yaraşır.

Seng-i ḡamla münkesir olduḳca ḳalbüm şīşesi
Hāmidā itmek revā mı sāki-i devrāna ḡaz

10. revā:

Gazel 117

Mısra: 4

Uygun, yaraşır.

Aḡyāra va' deler virüp ey şūḡ vaşl için
Almaḵ revā mıdur niçe biñ kerre benden āḡ

11. revā:

Gazel 134

Mısra: 2

Uygun, yaraşır.

Sen ḡayrılarla zevḳda semt-i ḡiṣār'da
Ḳalmaḵ revā mı ben a begüm intizārda

12. revā:

Tahmis 1

Mısra: 23

Uygun, yaraşır.

Olmaḵ āvāre revā mıdur o ḡoş savt-ı kelām
Gülşen-i kūyuñı Rūḡī n'ola ger ṡutsa maḳām

revān:

1. revān:

Gazel 5

Mısra: 11

Yürüyücü, akıcı, giden.

İtmek revān dīdelerinden sirişk-i ḡün
Hecr-i ruhuñla Hāmid-i şeydā neden revā

2. revân:

Gazel 109

Mısra: 1

Akan, giden (gözyaşının akması bağlamında).

Lebin öpdükce sirişk oldu revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dür-i nâ-süfteye ben

revân eyler:

1. revân eyler: -r

Gazel 154

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Akıtmak. II Gözyaşı akıtmak.

Dîdeden Kays revân eyler idi hûn-ı sirişk
Tütiyâ gibi çeküp hâk-ı reh-i Leylâ'yı

revân itdüm:

1. revân itdüm: --dü, --m

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yürüyüp giden.

O serv-kâmetüñ taķbîle pâyın reh-güzârında
Revân itdüm dü-çeşm-i hasretümden eşk-i Ceyhûn'ı

revân itsem:

1. revân itsem: -se, -m

Gazel 146

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yürüyüp gitmek.

Ka'be-i dil madreb-i pây-ı hayâlündür senüñ
Ben dü-çeşmümden revân itsem 'aceb mi zemzemi

revâne:

1. revâne:

Gazel 100

Mısra: 11

Hemen, hemencecik.

Atup hadengümi der-pey revâne olduķda
Hezâr tîr bulındı kemânımızda bizüm

revişden:

1. revişden: -+den

Gazel 66

Mısra: 2

Gidiş, yürüyüş.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre ğaraż
Bir devâdur bu revişden dil-i bîmâra ğaraż

reviş-i bâ'is-i yâ hû:

1. reviş-i bâ'is-i yâ hû:

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allaha gitmeyi sağlayan. II Sevgili.

O dil-ârâ reviş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kıavs-ı kıazâ nâmına ebrû nedür

reyhâna:

1. reyhâna: -+a

Gazel 62

Mısra: 2

Fesleğen ,koku.

Mâ'il-i 'ârızuñ itmez gül-i handâna heves
Beste-i zülfüne düşmez kıla reyhâna heves

rindâna:

1. rindâna: +a

Gazel 152

Mısra: 4

Kalenderler, dünya işlerini hoş görenler.

Sürilsün baĥş-i la'lüm bezm-i meyde dâ'imâ dîrsüñ
Hemân şahbâ yetişdür câm şun rindâna ey sâķī

rindân-ı hevâ:

1. rindân-ı hevâ:

Gazel 80

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Arzulu kalenderler. II Âşıklar.

Sâkıyâ hâşılı rindân-ı hevâ 'indinde
Sâĥar-ı mey gibi makbûle geçer ğamzelerüñ

rinde:

1. rinde: -+e

Gazel 67

Mısra: 3

Kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.

Mihre nigâh 'ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir kıadeh-i ğam-zidâ zabit

rişte-i pür-tâb ü tüvânum:

1. **rişte-i pür-tâb ü tüvānum:** +um

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok dayanıklı, güçlü, kuvvetli.

Ey benüm rişte-i pür-tâb ü tüvānum Cāvīd

Bā'is-i derd-i dilüm āh u figānum Cāvīd

rişte-i tākatlaruñ:

1. **rişte-i tākatlaruñ:** +lar, +uñ

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güç, kuvvet bağı.

Ehl-i küfrüñ rişte-i tākatlaruñ kat' eyledüñ

Tiğ-i cevherdār-ı dīni idüp iħrāc-ı niyām

rişte-i zerrīn-i zülfe:

1. **rişte-i zerrīn-i zülfe:** +e

Gazel 43

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Altın ip (gibi) saç.

Fürûğ-ı mihr-i ruhsāruñla çeşmüm rüşen olmışdur

Müjem her rişte-i zerrīn-i zülfe süzen olmışdur

riştesi:

1. **riştesi:** +si

Gazel 44

Mısra: 10

İplik, tire. II. Sevgilinin saçları.

Zülf-i keser olsa olur hūn-ı sirişküm rīzān

Ĥāmidā olsa şikest riştesi mercān dökilür

rişvet-i habbāz:

1. **rişvet-i habbāz:**

Gazel 32

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ekmek rüşveti.

Gāh yir rişvet-i habbāz gehi seng-i ta'n

Ĥādi-i ehl-i tama' nānı küçüldür büyüdür

rīzān:

1. **rīzān:**

Gazel 41

Mısra: 9

Dökülen, akan.

Oldı rīzān nazrada hūn-ı sirişküm gūşına

Eyledüm āvīhte yāķūtdan mengüşlar

2. **rīzān:**

Gazel 44

Mısra: 9

Dökülen, akan.

Zülf-i keser olsa olur hūn-ı sirişküm rīzān

Ĥāmidā olsa şikest riştesi mercān dökilür

ru-be-rāh:

1. **ru-be-rāh:**

Gazel 18

Mısra: 3

Yüzü yola doğru, gitmeye hazır.

Mağbūn-ı va'd-i düşmen ru-be-rāh meger olup

Cevr ü cefālar itdi baña müddet-i medīd

rūd:

1. **rūd:**

Gazel 33

Mısra: 8

Irmak, çay.

Eşküm ol rütbe füzūn oldı ki yanında anuñ

Yem nedür rūd nedür nehr nedür cū nedür

rūdur:

1. **rūdur:** +dur

Gazel 104

Mısra: 6

Yüz, çehre.

Ĥalb-i 'ārifdür aşıl āyīne-i ibret-nümā

Görinen rūdur faķaķ ma'mūl olan āyīneden

rū-gerdān:

1. **rū-gerdān:**

Gazel 63

Mısra: 4

Yüz çeviren, yüz döndüren.

İtmez oldı külbe-i aħzānumı rüşen o māh

Böyle rū-gerdān iden bizden anı aģyār imiş

ruh'et:

1. **ruh'et:**

Gazel 9

Mısra: 5

Ruhlar.

Ruḥ'et zi-girye-i men reng ü bûy-ı hoş yâbed
Demîdegî-i gül ü lâlehâ zi-bârân'est

ruhî:

1. ruhî: -+ı

Gazel 62

Mısra: 7

Yanak.

Ruḥı yanında ne lâıyık gele tevcîhe nigâh
Mihre bak itme şaḥın sāğar-ı raḥşâna heves

2. ruhî:

Tahmis 1

Mısra: 24

Bağdatlı Ruhî (?- 1605) Osmanlı Dîvân edebiyatı şairi.

Olmaḥ âvâre revâ mîdur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyuñı Rûḥî n'ola ger tutsa maḳâm

ruh-ı âl ü siyeh zülfün:

1. ruh-ı âl ü siyeh zülfün: +üñ

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanağın ve siyah saçın (Sevgilinin).

Ruḥ-ı âl ü siyeh zülfün ile hem-reng ü hem-bûdur
Gül ü sünbül tehî mî zîver- i destârdur sensiz

ruh-ı âl-i âlüñi:

1. ruh-ı âl-i âlüñi: +üñ, +ı

Gazel 144

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanağının hilesi.

Fıkr eylerem hemîşe ruh-ı âl-i âlüñi
Gözden çıkarmam ey gül-i ter hiç ḥayâlünî

ruh-ı cânân:

1. ruh-ı cânân:

Gazel 46

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı.

Hâmid endîşeñ ruh-ı cânân mîdur âyâ yine
Şîşe-i fikre nihâde verd-i ḥandânuñ mı var

ruh-ı dil-i bîmâr:

1. ruh-ı dil-i bîmâr:

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hasta gönün ruhu.

Her bâziyi ḳul itmiş 'adû bûs-ı lebiyle
Gör kâfiri ruh-ı dil-i bîmâr ile oynar

ruh-ı mecnûn'ı:

1. ruh-ı mecnûn'ı: +ı

Gazel 135

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mecnûn' un ruhu.

Hemân vird-i zebân it kâkül-i Leylâ-yı şeb-günü
Murâduñ da 'vet ise bezm-i 'aşka ruh-ı Mecnûn'ı

ruh-ı müsteşnâı:

1. ruh-ı müsteşnâı: +y, +ı

Gazel 154

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İstisnâ, üstün yanak. II Sevgilinin yanağı.

Çıkup 'arz itme seḥer ol ruh-ı müsteşnâı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihân-ârâyı

ruh-ı revân:

1. ruh-ı revân:

Gazel 139

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgili, güzel. II Değerli can.

Ser-be-bâlîn-i elem görmesün ağıyâr beni
İtme ey ruh-ı revân hecr ile bîmâr beni

ruh-ı revânı:

1. ruh-ı revânı: +ı

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yaşam kaynağı. II İlham kaynağı sevgili.

Cânânesinden ayrılan 'uşşâḳ-ı dil-fiğâr
Beñzer o küşteğâne ki ruh-ı revânı yok

ruh-ı revânüm:

1. ruh-ı revânüm: +um

Gazel 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gidici olan ruh, değerli can, sevgili.

İtme a'dāımı helākumla kerem kıl ihyā
Benden ayrılma meded ruh-ı revānum Cāvid

ruh-ı zerdūn:

1. **ruh-ı zerdūn:** +uñ

Gazel 147

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Sarı yüz.

'Uşşāk-ı dīgerān ile Hāmid var ol 'ayār
Sür seng-i kūyına ruh-ı zerdūn mehekk gibi

ruhında:

1. **ruhında:** -+ı, -+n, -+da

Gazel 53

Mısra: 9

Yanak(Sevgilinin yanağı).

Ne hāşiyet var o şūhuñ ruhında ey Hāmid
Ki bir nigāh ile biñ çeşm-i 'āşıkān açılır

ruhıyla:

1. **ruhıyla:** +ı, +y, +la

Tahmis 1

Mısra: 8

Yanak, yüz.

Bakamam pādīşehūm rüyına senden dīgerūñ
Ey iden qādrini işkeste ruhıyla kāmērūñ

ruhla:

1. **ruhla:** +la

Gazel 94

Mısra: 3

Yüz, yanak. II Sevgilinin yanağı.

Bu qad ü bu ruhla bāğ-ı hüsnde
Bir nihāl-i verd-i aħmersūñ begūm

ruhları:

1. **ruhları:** +lar, +ı

Gazel 80

Mısra: 3

Yanak,yüz. II Sevgilinin yanağı, gül bahçesi.

Bilmem ey ruhları reşk-i gül-i ter gānzelerūñ
Qanuma girmeye niyyet mi ider gānzelerūñ

ruhsār-ı ālı:

1. **ruhsār-ı ālı:** +ı

Gazel 149

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kırmızı yanağı.

Görmesem bir dem ben ol ruhsār-ı ālı gül gibi
Nāle vü feryāda āgāz eylerūm bülbul gibi

ruhsārūñ:

1. **ruhsārūñ:** +uñ, +ı

Gazel 105

Mısra: 12

Yüz, çehre. II Sevgilinin yüzü.

Ey perī dā'im alup destūñe bir āyīne
Kendi ruhsārūñı seyr it güle olma nīgerān

ruhsārūñ:

1. **ruhsārūñ:** +uñ

Gazel 104

Mısra: 1

Yanak, yüz.

Seyr iden ruhsārūñ ey tūñi-zebān āyīneden
Zānn ider mīhrūñ tūlū'ūñ bī-gūmān āyīneden

2. **ruhsārūñ:** +uñ

Gazel 35

Mısra: 1

Yüz, çehre. II Yanak.

Hat ne rütbe gelse ruhsārūñ yine şöhrattedür
Nāmı vardur āb-ı hayvān gerçi kim zulmetdedür

rūhum:

1. **rūhum:** +um

Gazel 55

Mısra: 5

Ruh, can.

Rūhum eylerdi figān ol vak'a-i cān-süz içün
Halk şāh-ı Kerbelā'ya tutmadan mātem henüz

ruhuñ:

1. **ruhuñ:** +uñ

Gazel 95

Mısra: 1

Yanak. II Sevgilinin yanağı.

Ruhuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem giryān olur çeşmüm
Budur havfum ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

2. **ruḥuñ:** -+uñ

Gazel 117

Mısra: 9

Yanak.

Haṭdur sebep siyāhī-i baḥta degül ruḥuñ
Gülden şikāyet eylemem ammā dikenden āh

3. **ruḥuñ:** +uñ

Gazel 119

Mısra: 1

Yanak, yüz, çehre.

Ruḥuñ güşād idüp 'uşşāk-ı zārı söyletme
O gülde bûy-ı vefā yok hezārı söyletme

4. **ruḥuñ:** +uñ

Gazel 127

Mısra: 3

(Sevgilinin) yanağı.

Ruḥuñ yād eyleyüp hûn-ābe-i ḥasret döker çeşmüm
Figāna başlayup bülbül gül ü reyḥān açıldıḡa

5. **ruḥuñ:** +uñ

Gazel 128

Mısra: 7

Yanak.

Gerçi alı al olur şerm ü hacāletden ruḥuñ
Lık 'āşıkdan begüm ma'şūka 'ādetdür nigāh

6. **ruḥun:** +un

Gazel 132

Mısra: 9

Yanak.

Ruḥun hoy-gerde görsek tāb-ı mülden ol mehūn Ḥāmid
Kenār-ı la'line emvāc-ı baḥr-i ḥüsn ü ān gelse

7. **ruḥuñ:** -+uñ

Gazel 20

Mısra: 11

Ruh, yanak.

Āteş-i 'aşkı ile sen de bir āyīne ruḥuñ
Bilürüm sūḥtesūñ tūṭi-zebānum Cāvīd

ruḥuñda:

1. **ruḥuñda:** +uñ, +da

Gazel 141

Mısra: 9

Yanak.

Ruḥuñda ḥāl-i mu'anber mi yoḡsa meşşāte
'Arūs-ı kām-ı dil-i Ḥāmid'e nişān mı ḡodı

ruḥuñdan:

1. **ruḥuñdan:** +uñ, dan

Gazel 127

Mısra: 9

Yanak.

Ruḥuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ seḡer ey mäh
Çekilüp perdesi āyīne-i devrān açıldıḡa

rukabādan:

1. **rukabādan:** +dan

Gazel 138

Mısra: 2

Rakipler.

Açılur ellere ol ḡonce-dehen yār gibi
Ruḡabādan niceler mahrem-i esrār gibi

rükn-i devlete:

1. **rükn-i devlete:** +e

Kaside 2

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Devletin temel direği.

Meh ile mihre virüñ bir peyām gelsünler
O rükn-i devlete ḡıdmet zamānidur demidür

rüşen:

1. **rüşen:**

Gazel 63

Mısra: 3

Aydın, parlak.

İtmez oldı külbe-i aḡzānumı rüşen o mäh
Böyle rü-gerdān iden bizden anı aḡyār imiş

2. **rüşen:**

Gazel 98

Mısra: 3

Aydınlık, parlak.

Çeşm-i 'amāya çekse felek rüşen eylerüm
Reh-i maḡabbetüñ ben o gerd ü ḡubārıyum

3. **rüşen:**

Gazel 137

Mısra: 9

Aydınlanmış, aydınlık. II Parlak.

Çün mihr iderek 'âlemi rüşen yine Hâmid
Ol serv-i revân câme-i dîbâ ile geçdi

rüşen iderseñ:

1. **rüşen iderseñ:** -er, -se, -ñ

Gazel 95

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak.

Eger rüşen iderseñ külb-i târîk-i aḥzânum
Ḳudümüñçün hezârân dürr ü la'l-efşân olur çeşmüm

rüşen it:

1. **rüşen it:**

Gazel 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak.

Ḳoma tenhâ teb-i târîk-i firâkuñda dili
Rüşen it dîdemüzi mihr-i cihânum Cāvîd

2. **rüşen it:**

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak.

Nâ-gâh bezm-i ḥâşımuḡı rüşen it bu şeb
Ey mâh-pâre muntazır-ı peyḡam olma gel

rüşen olmışdur:

1. **rüşen olmışdur:** -miş, -dur

Gazel 43

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlamak.

Fürûḡ-ı mihr-i ruḡsârûñla çeşmüm rüşen olmışdur
Müjem her rişte-i zerrîn-i zülfe süzen olmışdur

rütbe:

1. **rütbe:**

Gazel 19

Mısra: 3

Sıra, derece, basamak.

Kâse-i ḳalbümi bir rütbe şikest itdün kim
Ḡayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

2. **rütbe:**

Gazel 50

Mısra: 1

Makam, derece.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzün olur
'Uşşâḡ-ı dil-figârda ḡayret füzün olur

3. **rütbe:**

Gazel 50

Mısra: 14

Makam, derece.

Dil-dâr Hâmidâ ne ḡadar olsa dil-nevâz
Ol rütbe 'âşıkânda maḡabbet füzün olur

4. **rütbe:**

Gazel 70

Mısra: 5

Makam, mevki.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihtimâm
Murg-ı cânûñ eyler âḡir lâne-i tenden ferâḡ

5. **rütbe:**

Gazel 90

Mısra: 9

Makam, derece, sıra.

Gelüp bir dem görünmez her ne rütbe eylesem da'vet
Perî midür ol âfet Hâmidâ insân midur bilmem

6. **rütbe:**

Gazel 97

Mısra: 10

Makam, derece, pây.

Belâḡat sâḡasında bîm-i laḡzişden emîn oldum
Kümeḡt-i ḡâmenün pâyını ol rütbe ḡayar itdüm

7. **rütbe:**

Gazel 124

Mısra: 7

Makam, mevki, derece.

O rütbe eşküme efzün oldı kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dür-i baḡr-i melâḡat heft deryâ ne

8. **rütbe:**

Gazel 131

Mısra: 3

Makam, mevki, aşama.

Baḡılmaz rüyına kesb-i ṡarâvet eyler ol rütbe
O gül-rû bezm-i meyde sâḡar-ı ser-şâr gördükçe

9. rütbe:

Gazel 135

Mısra: 3

Makam, mevki, derece.

Yine derd-i firâkuñ rütbe sînem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fâs-ı vārūnı

10. rütbe:

Gazel 136

Mısra: 4

Makam, mevki, derece.

Mîvedâr olmağ için nañl-i riyâz-ı kāmum
Giryeler eyledüm ol rütbe ki başdurdı reşi

11. rütbe:

Gazel 47

Mısra: 4

Makam, mevki, aşama.

Niğâb-ı verd-i ruh-ı âluñ eyledükçe güşâd
O rütbe nâleler eyler gönül ki bülbül olur

12. rütbe:

Gazel 35

Mısra: 1

Sıra, derece, basamak. II Makam.

Hañ ne rütbe gelse ruhsârūñ yine şöhetdedür
Nâmi vardır âb-ı hayvân gerçi kim zulmetdedür

rütbe eyleseñ:

1. rütbe eyleseñ: -se, -ñ

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rütbe, derece kazanmak.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkâr cümle halk
Ebrûlaruñ gamıyla kad-i mâhi ham bilür

rütbe füzün oldı:

1. rütbe füzün oldı: -dı

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çok fazla derecesinin olması.

Eşküm ol rütbe füzün oldı ki yanında anuñ
Yem nedür rüd nedür nehr nedür cü nedür

rü'yet-i yâkût-ı sürh itmek:

1. rü'yet-i yâkût-ı sürh itmek: -mek

Gazel 34

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kırmızı yakutu görmek.

Rü'yet-i yâkût-ı sürh itmek menâmında kişi
Leblerin takbîle bir meh-peykeruñ ta'bır olur

rüy-ı cânân:

1. rüy-ı cânân:

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü.

Olsa her beytüm 'aceb mi rüy-ı cânân üstine
Haşr ider güftârını bülbül gülîstân üstine

rüy-ı dil-i bîmâra:

1. rüy-ı dil-i bîmâra: -+a

Gazel 132

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta gönlün yüzü.

Oluş meclis müheyyâ sâki-i ârâm-ı cân gelse
Çekilse câmlar rüy-ı dil-i bîmâra kan gelse

rüy-ı münevverüñ:

1. rüy-ı münevverüñ: +üñ

Gazel 125

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin parlak, nurlu yüzü.

'Arz eyle çeşm-i Hâmid'e rüy-ı münevverüñ
Ey muhbir-i yegâne-i hayrû'l-beşer gice

rüy-ı zemîn-i kām-ı dilüñ:

1. rüy-ı zemîn-i kām-ı dilüñ: +üñ

Gazel 98

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yeryüzünde isteğine kavuşmuş gönül.

Bir gün olur yeşillenür 'avn-ı Hudâ ile
Rüy-ı zemîn-i kām-ı dilüñ eşk-bâriyum

rüyına:

1. rüyına: -+l, -+n, -+a

Gazel 89

Mısra: 9

Yüz.

Eyleyüp rüyına Hâmid nigeht-i pey-der-pey
O nihâl-i çemen-i hüsne niçün bâr olurum

2. rüyına: -+l, -+n, -+a

Gazel 120

Mısra: 3

Yüz.

Bir kerre eylesem ol gülün rüyına nigâh
Bî-çâre dil o demde ider şad hezâr âh

3. rüyına: -+l, -+n, -+a

Gazel 131

Mısra: 3

Yüz.

Bakılmaz rüyına kesb-i tarâvet eyler ol rütbe
O gül-rû bezm-i meyde sâgar-ı ser-şâr gördükçe

4. rüyına: -+l, -+n, -+a

Tahmis 1

Mısra: 7

Yüz.

Bakamam pâdişehüm rüyına senden digeriñ
Ey iden kadrini işkeste ruhlıyla kameriñ

5. rüyına: -+l, -+n, -+a

Gazel 44

Mısra: 1

Yüz.

Ebrveş rüyına kim zülf-i perîşân dökülür
Dîdelerden boşanur eşk çü bârân dökülür

rüy-mâl it:

1. rüy-mâl it:

Gazel 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yüz sürmek.

Rüy-mâl it ki o kadar kalmaya cây hâlî
Meded ey eşk-i revân kuy-ı dil-ârâdan geç

rüy-mâl-i kademüñçün:

1. rüy-mâl-i kademüñçün:

Gazel 20

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayağına yüz sürmek için.

Rüy-mâl-i kademüñçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revânüm Cävîd

rüyuma:

1. rüyuma: -+u, -+m, -+a

Gazel 19

Mısra: 9

Yüz.

Gülmedi rüyuma bir kerre o meh ey Hâmid
Gönce-i kâm-ı dilüm olmadı hayfâ ki güşâd

rüyüñ:

1. rüyüñ: +uñ

Gazel 45

Mısra: 1

Yüz, çehre(sevgilinin yüzü).

Rüyüñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde mâh-ı münevver nihân olur

2. rüyüñ: +uñ

Gazel 103

Mısra: 1

Yüz, çehre. II Sevgilinin yüzü.

Şeh-per-i zülfüñle dâ'im rüyüñ eylersüñ nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'aşıkân

rüz:

1. rüz:

Gazel 74

Mısra: 4

Gündüz.

Dâr-ı fânide neden fikr-i karar dâ'im
Yek-dü rüz eyleyelüm farz ki mihmân oldu

2. rüz:

Gazel 91

Mısra: 9

Gündüz.

Țutar tıfl-ı dili giryân ü zâr Hâmid'i her rüz
Teb-i hicrân-ı cân-süzâna nevbet yok mı sulţânüm

rüz u şeb:

1. rüz u şeb:

Gazel 11

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Bir dūr-i baħr-ı melāhat hasretiyle rūz u ŧeb
Ĥāba varmaz dīde-i giryān elinden el-ğıyās

2. rūz u ŧeb:

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Ĥāmid-i zāruñ zebānında be-iĥlāş-ı derūn
Rūz u ŧeb vird-i mükerrerdūr o zūlf ü ĥāl ü ruĥ

3. rūz ü ŧeb:

Gazel 138

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Rūz ü ŧeb fikr-i dūrāz itmeden olmaz ĥālī
Dil-i Ĥāmid begüm ol ĥadde hevādār gibi

4. rūz ü ŧeb:

Gazel 156

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Göñül bir meh-cebīn-i mihr-i ruĥsāruñ hevāısıyla
Gezer dīvāneves ŧahrā-be-ŧahrā rūz ü ŧeb ŧimdi

rūz ü ŧebūñ:

1. rūz ü ŧebūñ: +üñ

Gazel 81

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Neŧāt-ı ehl-i dile māni‘ olmayanlardur
ŧafā ile geçürenler felekde rūz ü ŧebūñ

rūzedārān-ı hevāñ:

1. rūzedārān-ı hevāñ: -+ñ

Gazel 46

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Oruçluların arzusu.

Rūzedārān-ı hevāñ içre bu ben bī-ĥadrevŧ
Ey recep-zādem senūñ bir dāĥī ŧa‘bānuñ mı var

rūze-i ‘asīr-i firāķa:

1. rūze-i ‘asīr-i firāķa: +a

Gazel 110

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zor, zahmetli ayrılık orucu.

Yok rūze-i ‘asīr-i firāķa taĥammülüm
Ebrūlaruñ hilālünü göster ba‘idden

rūzgār:

1. rūzgār:

Gazel 122

Mısra: 9

Devir, zaman. esinti ,yel.

Rūzgār ile mahv olur ŧāyed
ŧimdilük bir ğubār var dilde

rūzgāra:

1. rūzgāra: +a

Gazel 107

Mısra: 1

Devir, zaman.

Bu rūzgāra dilā āh u zāra geldüm ben
Telāţum-ı ğam-ı dehri ŧümāra geldüm ben

rūzī:

1. rūzī:

Gazel 50

Mısra: 8

Rızık, nasip, kısmet.

Sa‘y eyle cem‘-i māla zelīl itme kendüñi
Rūzī ise sa‘ādet ü devlet füzün olur

rūz-ı ĥaşr:

1. rūz-ı ĥaşr:

Gazel 31

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Maĥşer günü.

Zā‘il olmaz neŧ‘esi dilden begüm tā rūz-ı ĥaşr
Ĥasb-i ĥāl-i ‘anberīnünde feraĥ-zāluĥ nedür

2. rūz-ı ĥaşr:

Gazel 98

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

Çekdüm ezel se sāgar-ı şahbā-yı derd-i 'aşk
Tā rüz-ı haşr Hāmid anuñ neş'edāryum

rüz-ı mahşer:

1. rüz-ı mahşer:

Kaside 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Mahşer günü, kıyamet günü.

Rüz-ı mahşer mührüñ açduğda şarāb-ı Kevser'üñ
İtme ben teşne-dili Allāh için maḥrüm-ı cām

2.2.21.S

sa'adet ü devlet:

1. sa'adet ü devlet:

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Devletin mutluluğu.

Sa'y eyle cem'-i mālā zelīl itme kendüñi
Rūzī ise sa'adet ü devlet füzūn olur

sā'at:

1. sā'at:

Gazel 49

Mısra: 8

Saat, zaman.

Āgāh ider mūrūr iden 'ömr-i 'azīzden
Sā'at hemīşe ādeme muvahhiş haber virür

2. sā'at:

Gazel 123

Mısra: 6

Saat. II Zaman.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben mağmūm iken her gāh
Yūri var bir tarafından sen de ey sā'at haber itme

3. sā'at:

Gazel 155

Mısra: 6

Saat. II Zaman.

H'āb-ı girān-ı ğam ü endūhdan
Pekçe çal ey sā'at uyandır beni

4. sā'at:

Kaside 2

Mısra: 14

Saat. II Zaman.

Şafā için çü münecim dem ihtiyār itme
Anuñ hemān ki bu sā'at zamānıdır demidür

5. sā'at:

Gazel 50

Mısra: 6

Saat, vakit, zaman. II Muayyen vakit.

Bir iki üç dakīka benümle yürise yār
Şevk-ı dil-i şikestem o sā'at füzūn olur

sā'ati:

1. sā'ati: +i

Gazel 137

Mısra: 4

Saat; vakit, zaman.

Zinhār gönül 'aşka heves eyleme zīrā
Her sā'ati Qays'ın ğam-ı Leylā ile geçdi

sā'atidür:

1. sā'atidür: +i, +dür

Kıt'a 2

Mısra: 3

Saat. II Vakı, zaman.

Şāni'-i dehrün iki sā'atidür
Birin aḡşam kırar birini şehir

sabā:

1. şabā:

Gazel 8

Mısra: 3

Kuzey doğudan esen hafif ve tatlı rüzgar.

Şabā bŷy-ı laṭīfün sākinān-ı Çīn'e 'arz itsün
Çıkar zīr-i külehden zūlf-i müşğīnün perīşān it

2. şabā:

Gazel 38

Mısra: 7

Kuzey doğudan esen hafif ve tatlı rüzgar.

Şabā kat' ideli peygām-ı zūlf-i 'anber-eḡşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde kırarum var

3. şabā:

Gazel 33

Mısra: 5

Gün doğusundan esen hafif ve tatlı rüzgar.

Ey şabā vaşf ü beyān eyle bu ben miskīne
Çīn-i zūlfinde olan rāyiha vü bŷ nedür

4. şabā:

Gazel 92

Mısra: 9

Kuzeydoğudan esen hafif ve tatlı rüzgar. II Sabah rüzgarı.

O şāh-bāza şabā söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pŷr-sŷz-ı İḡfāhān buldum

5. şabâ:

Gazel 108

Mısra: 2

Sabaha doğru kuzeydoğudan esen serin, hoş, latif bahar rüzgarı.

Ğubâr-ı makdemin söyler dimez hiç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk muṭrıbuñ biz ısfahân'ından

6. şabâ:

Gazel 119

Mısra: 10

Kuzeydoğudan esen hafif ve tatlı rüzgar, sabah rüzgarı.

Vücûd-ı Hâmid'i hep pâre pâre itmelidür
Şabâ açup ol iki gül-'izârı söyletme

7. şabâ:

Gazel 139

Mısra: 10

Kuzeydoğudan esen hafif ve tatlı rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Hadden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seheri yâre niyâz ile şabâ var beni

8. şabâ:

Gazel 150

Mısra: 8

Kuzeydoğudan esen hafif ve tatlı rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Dimâğ-ı âlemiyân mest olurdu ammâ kim
Şabâ tokunmadı ol zülf-i müşg-bâra daḥi

9. şabâ:

Gazel 2

Mısra: 1

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Güzer eylerseñ eger kâkül-i dil-dâre şabâ
Kerem it tesliye-baḥş ol dil-i gam-ḥ'âre şabâ

10. şabâ:

Gazel 2

Mısra: 2

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Güzer eylerseñ eger kâkül-i dil-dâre şabâ
Kerem it tesliye-baḥş ol dil-i gam-ḥ'âre şabâ

11. şabâ:

Gazel 2

Mısra: 4

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Mü-be-mü yokla girihhâ-yı ser-i zülfini bak
Var mı âzâdegi-i murğ-ı dile çâre şabâ

12. şabâ:

Gazel 2

Mısra: 6

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Neşr idüp nûkhet-i gîsûsını tâ Çîn ü Hâtâ
Kılduñ 'aṭṭârları kârdân âvâre şabâ

13. şabâ:

Gazel 2

Mısra: 8

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Dil düşer 'arızına zülfini tahrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânı şaḥın nâra şabâ

14. şabâ:

Gazel 2

Mısra: 10

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar. II Sabah rüzgarı.

Peyğam-ı yâr ile gel gel girer iseñ gözine
Hâmid-i zâr ü perîşân-dil ü bî-dâre şabâ

şabâya:

1. şabâya: +y, +ı

Gazel 30

Mısra: 11

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.

Recâmuñ itdi şabâya zuhûr âşârı
Meşâm-ı câna şehir bûy-ı zülf-i yâr gelür

şabâvı:

1. şabâvı: +y, +ı

Gazel 29

Mısra: 5

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.

İtdüm şabâyı zülfine irsâl 'ale's-seher
Aḥşam irişdi gelmedi gûşum ḥaberededür

şabr:

1. şabr:

Gazel 78

Mısra: 2

Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi.

Büs-ı destûn intizârıyla begüm bayrama dek
Dil nice şabr eylesün bî-şabr iken aḥşama dek

sabr-ı cân-süz-ı cefâ-yı dil-rübâ:

1. şabr-ı cân-süz-ı cefâ-yı dil-rübâ:

Gazel 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül alan sevgilinin can yakan eziyetlerinin sabrı.

Emr-i müşkil şabr-ı cân-süz-ı cefâ-yı dil-rübâ
Fâriğ-i seyyâḥveş terk-i diyâr itmek de güç

sabrum:

1. sabrum:

Gazel 38

Mısra: 8

Sabır, dayanma, katlanma.

Şabâ kat' ideli peygâm-ı zülf-i 'anber-efşânûñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde kararum var

şacḥ:

1. şacḥ:

Gazel 96

Mısra: 10

Saç.

Mes'ûlûme müsâ'ade Ḥâmid iderse çarḥ
Bir şırma şacḥ dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

şad:

1. şad:

Gazel 82

Mısra: 3

Yüz, pek çok.

Bî-güneḥ bir demde eyler şad dil-i 'âşık helâk
Ol kadar kıttâl-ı bî-raḥm ü amândur gözlerüñ

şad hezâr:

1. şad hezâr:

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüz bin.

Sinemde her seḥer açılır şad hezâr dâğ
Şâh-ı bahâr-ı derd ü gamuñ lâlezârıyum

2. şad hezâr:

Gazel 120

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz bin.

Bir kerre eylesem ol gülüñ rûyına nigâḥ
Bî-çâre dil o demde ider şad hezâr âḥ

şadâ:

1. şadâ:

Gazel 6

Mısra: 10

Ses, avaz.

O bâde-i nâz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Câm-ı dili kılsa şikest bî-çâreden çıkmaz şadâ

şadâsız:

1. şadâsız:

Gazel 97

Mısra: 12

Ses.

Direklendürdi Ḥâmid seng-i ğamla kâse-i ḳalbüm
O bî-raḥma şadâsız nice demler inkisâr itdüm

şad-dâne-i mercân:

1. şad-dâne-i mercân:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz taneli inci. II Tas. tespih taneleri.

Eşk-i ḥünîn kıyâs itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

2. şad-dâne-i mercân:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz taneli inci. II Tas. tespih taneleri.

Eşk-i ḥünîn kıyâs itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

3. şad-dâne-i mercân:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz taneli inci. II Tas. tespih taneleri.

Eşk-i hünin kıyâs itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

şad-hezârân:

1. şad-hezârân:

Tarih 1

Mısra: 16

Yüz binlerce.

Budur ol şâhib-i fikr-i dağlık ü hurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

şadme-i bād-ı hazân:

1. şadme-i bād-ı hazân:

Gazel 114

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hazan yelinin çarpması.

Hâr ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rû
Şadme-i bād-ı hazân ile ne o kaldı ne bu

şad-pâre:

1. şad-pâre:

Gazel 111

Mısra: 7

Yüz parça.

Şad-pâre oldu reşk ile bulmuş diyü gönül
Gîsû-yı dil-rübâyâ tağarrubla şâne şân

şadra:

1. şadra:

Tahmis 1

Mısra: 14

Oturulacak en iyi yer, makam.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aslâ ebedî
Hüblar şadra geçürse n'ola ol serv-şadi

şad-tüy-ı gencîne-i kârûn:

1. şad-tüy-ı gencîne-i kârûn:

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Karun'un hazineleri(gibi) yüz kat.

Eger bâzâra çıksa şad-tüy-ı gencîne-i Kârûn
Yine Yûsuf-cemâlüm nâ-behâ-yı serv-i şaddüñdür

şâf:

1. şâf:

Gazel 72

Mısra: 6

Saf, halis. II Temiz.

'Acebâ gird-i cihân-gîr-i gam-ı devrândan
Var mı bir hâtırı âzâde bir âyinesi şâf

saf saf:

1. saf saf:

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Pîş-i sultânda тұrur çünkü nedîmân şaf şaf
Dizer 'uşşâkı ser-i kûyına cânân şaf şaf

2. saf saf:

Gazel 71

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Pîş-i sultânda тұrur çünkü nedîmân şaf şaf
Dizer 'uşşâkı ser-i kûyına cânân şaf şaf

3. saf saf:

Gazel 71

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Vaşf-ı ebrû-yı kemân şekl-i siyehkârûñdur
Satrhâ kim yazılır şafha-i dîvân şaf şaf

4. saf saf:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Eşk-i hünin kıyâs itme müjemde dizilür
Her ser-i rişteye şad-dâne-i mercân şaf şaf

5. saf saf:

Gazel 71

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

'Azm ider küyına 'uşşak fedā-yı ser için
Çekilür hānıkaha reme-i kurbān şaf şaf

6. şaf şaf:

Gazel 71

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Meyl ider hālūne diller kafes-i zülfünden
Dāne-çinīye olur hāzır-ı murgān şaf şaf

7. şaf şaf:

Gazel 71

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Söyleyün şeyhe ki meydāna teveccüh kılsun
Tālga tevḥīdine āmade mürīdān şaf şaf

8. şaf şaf:

Gazel 71

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sıra sıra, yan yana.

Zülf-i pür-çinine rabt olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Hāmid esīrān şaf şaf

şafā:

1. şafā:

Gazel 81

Mısra: 6

Kedersizlik, neş'e, zevk, eğlence.

Neşāt-ı ehl-i dile māni' olmayanlardur
Şafā ile geçürenler felekde rüz ü şebūn

2. şafā:

Kaside 2

Mısra: 13

Gönül şenliği, neşe, zevk.

Şafā için çü müneccim dem ihtiyār itme
Anuñ hemān ki bu sâ'at zamānidur demidür

şafā ider:

1. şafā ider:--er

Gazel 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eğlenmek. II Neşe bulmak.

Sen bir perī-cemāl güzelsin ki sevdüğüm
Āyīne-i ruḥuñ gören elbet şafā ider

şafādur:

1. şafādur:--+dur

Gazel 7

Mısra: 10

Gönül şenliği, kedersizlik, neş'e, zevk.

Ġam-ı müfriṭ helāke Hāmidā bādī olur çün kim
Benüm bu 'ālem-i fānide endişem şafādur hep

şafā-yı kalb ü şetāret:

1. şafā-yı kalb ü şetāret:

Kaside 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kalbin sevinç ve mutluluğu.

Gönül bu ġam ne meserret zamānidur demidür
Şafā-yı kalb ü şetāret zamānidur demidür

şafā-yı meykede:

1. şafā-yı meykede:

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Meyhane, içki eğlencesi.

Şafā-yı meykede inkār olınmaz
Şarāb-ı hoş-güvārından geçilmez

şaf-diller:

1. şaf-diller: +ler

Gazel 34

Mısra: 1

Kolay aldatılan, saf, bön.

Şaf-diller zerreveş renciş ile tekdır olur
Āb-ı pāke düşse ger bir kaṭre ḥün tagyır olur

şafha-i dīvān:

1. şafha-i dīvān:

Gazel 71

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Divan sayfası.

Vaşf-ı ebrû-yı kemân şekl-i siyehkârûndur
Satrhâ kim yazılır şafha-i dîvân şaf şaf

şafha-i dîvâra:

1. **şafha-i dîvâra:** +a

Gazel 66

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Duvarın yüzü.

Qıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler ‘aceb
Zebrden naşşuñı her şafha-i dîvâra garaž

şafhasında:

1. **şafhasında:** +sı, +n, +da

Kaside 1

Mısra: 13

Bir şeyin düz yüzü.

Sâk-ı ‘arşuñ şafhasında ismüñi Rabb-ı ‘alîm
Eyledi nâm-ı laţîfiyle muğârin irtikâm

sağ:

1. **sağ:**

Gazel 89

Mısra: 6

Hayatta, canlı.

Merhem-i zağm-ı derün eylerüm âhir seni ben
Bu cihân içre ne dem sağ olurum var olurum

sâğar:

1. **sâğar:**

Gazel 24

Mısra: 1

Kadeh, içki.

Derd-i âh-ı sîne-i süzânı sâğar başdurur
Zulmet-i leyli ziyâ-yı mihr-i enver başdurur

sâğar sâğar:

1. **sâğar sâğar:**

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kadeh kadeh.

Ben de nüş eyler idüm bâdeyi sâğar sâğar
Neşve-bağş olsa idi şoğbet-i nebbâr gibi

sâğarı:

1. **sâğarı:** -+ı

Kaside 2

Mısra: 7

Kadeh.

Pür eyle sâğarı şahbâ-yı nâb-ı şâd ile
Ki inţifâ-yı harâret zamânıdur demidür

sâğar-ı mey:

1. **sâğar-ı mey:**

Gazel 80

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi. II Tas. ilâhî feyiz.

Sâkıyâ hâşılı rindân-ı hevâ ‘indinde
Sâğar-ı mey gibi makbûle geçer gamzelerün

2. **sâğar-ı mey:**

Gazel 120

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Hem-bezm imiş rakîb ile ol mâh dün gece
Sîne güşâde sâğar-ı mey elde kec-külâh

sâğar-ı mül:

1. **sâğar-ı mül:**

Gazel 86

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Açıl ey gönçe-fem meclisde nüş it sâğar-ı mül gül
Bu çîn çîn ebrûdan ne hâşıl dâ‘imâ gül gül

sâğar-ı rahşâna:

1. **sâğar-ı rahşâna:** -+a

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak kadeh.

Ruñı yanında ne lâyıq gele tevcîhe nigâh
Mihrê bak itme şağın sâğar-ı rahşâna heves

sâğar-ı rahşân-ı ferah:

1. **sâğar-ı rahşân-ı ferah:**

Gazel 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parlak kadehin ferahlığı.

Şunmadı sâķī-i devrân bize bir kerre dirîĝ
Mül-i neş'eyle tolu sâĝar-ı raĥşân-ı feraĥ

sâĝar-ı şahbâ-yı derd-i 'aşk:

1. sâĝar-ı şahbâ-yı derd-i 'aşk:

Gazel 98

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşk derdinin şarap kadehi.

Çekdüm ezel se sâĝar-ı şahbâ-yı derd-i 'aşk
Tâ rûz-ı ĥaşr Hâmid anuñ neş'edârıyım

sâĝar-ı ser-şâr:

1. sâĝar-ı ser-şâr:

Gazel 131

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aĝzına kadar dolu kadeh.

Bakılmaz rûyına kesb-i tarâvet eyler ol rûtbe
O gül-rû bezm-i meyde sâĝar-ı ser-şâr gördükçe

sâĥa-i nazma:

1. sâĥa-i nazma:-+a

Tarih 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Şiir sahası.

Çıkup hep sâĥa-i nazma didüñ târîĥ-i ra'nâsuñ
Du'â ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

sâĥa-i sîmîn-i kâĝıd:

1. sâĥa-i sîmîn-i kâĝıd:

Gazel 149

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gümüş kâĝıt alanı (Sevgilinin göĝsü bağlamında).

Sâĥa-i sîmîn-i kâĝıd baña Hâmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeyt-i ĥameyi düldül gibi

sâĥasında:

1. sâĥasında: +sı, +n, +da

Gazel 97

Mısra: 9

Meydan, alan.

Belâĝat sâĥasında bîm-i laĝzişden emîn oldum
Kümeyt-i ĥâmenüñ pâyını ol rûtbe kayar itdüm

şahbâ:

1. şahbâ:

Gazel 152

Mısra: 4

Şarap, kadeh.

Sürilsün baĥs-i la'lüm bezm-i meyde dâ'imâ dîrsün
Hemân şahbâ yetişdür cām şun rindâna ey sâķī

2. şahbâ:

Gazel 152

Mısra: 9

Şarap.

Olur içdükçe şahbâ şu'le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyun hiç sîne-i süzâna ey sâķī

şahbâ-yı nâb-ı şâd:

1. şahbâ-yı nâb-ı şâd:

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mutluluĝun saf kadehi.

Pür eyle sâĝar-ı şahbâ-yı nâb-ı şâd ile
Ki inîfâ-yı ĥarâret zamânıdır demidür

şâhib-i fikr-i dakik ü hurde-tedbîr:

1. şâhib-i fikr-i dakik ü hurde-tedbîr:

Tarih 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tedbirli ve dakik fikirlerin sahibi.

Budur ol şâhib-i fikr-i dakik ü hurde-tedbîr
Olur yek-re'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

şâhib-i temyîz:

1. şâhib-i temyîz:

Tarih 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seçme hakkına sahip.

Bu ol şâhib-i temyîz ehl-i isti'dâd ü dânişdür
Ki farı-ı fehmiyle iz'ânına ĥayrân olur âdem

şâhib-i tevâzu':

1. şâhib-i tevâzu':

Gazel 113

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Alçak gönüllü olanlar, tevazu sahipleri.

Ġurūr eyler zamān-ı rif'atında ehl-i cāh ammā
Olur şāhib-i tevāzu' itdükçe bālādan

şāhib-istiḥkāk:

1. şāhib-istiḥkāk:

Tarih 1

Mısra: 9

Hakkı olan, sahip olunan.

Bulur her emre istiḥdām için bir şāhib-istiḥkāk
O şāhenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

şāhib-şecā'at:

1. şāhib-şecā'at:

Gazel 65

Mısra: 7

Cesaret sahibi, yiğit.

İtmege āyā ki bir şāhib-şecā'at yok mıdur
Ben zebūnı pençe-i ālām-ı devrāndan ḥalāş

şāhib-serā-vı dil:

1. şāhib-serā-yı dil:

Gazel 90

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül sarayının sahibi. II Sevgili.

Qarār eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bī-teklīf
Gamuñ şāhib-serā-yı dil midür mihmān mıdur bilmem

sāhil-nişīn-i ḥasretüm:

1. sāhil-nişīn-i ḥasretüm: +üm

Gazel 145

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hasret denizinin kıyısına oturan.

Sāhil-nişīn-i ḥasretüm ammā bu ana dek
Dürr-i ümīdi mevce-i deryā getürmedi

sāhil-nişīn-i vaşluñ:

1. sāhil-nişīn-i vaşluñ: +uñ

Gazel 147

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma denizinin kıyısına oturan.

Sāhil-nişīn-i vaşluñ olup ğayrılar beni
İtdüñ yem-āşnā-yı maḥabbet semek gibi

şāhn-ı büstān:

1. şāhn-ı büstān:

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi meydanı.

Bulmadum nām ü nişān serv-i ḥirāmānumdan
Gezmedük ne leb-i cū kıldı ne şāhn-ı büstān

sahn-ı gülşen-i edebüñ:

1. şāhn-ı gülşen-i edebüñ:

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Edep meydanındaki gül bahçesi. II Dost, âşıklar meclisi.

Rakībe mīve-i vaşluñ n'ola ba'īd olsa
Nihāl-i tāzesisin şāhn-ı gülşen-i edebüñ

sahn-ı ruḥuñda:

1. şāhn-ı ruḥuñda: +uñ, +da

Gazel 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönlün, ruhun ortasında.

Şāhn-ı ruḥuñda ḥāl-i siyāhuñ gören begüm
Āteş içinde pāre-i 'anber kıyās ider

sahrā:

1. şahrā:

Gazel 153

Mısra: 2

Çöl, kır, ova.

Fezā-yı sīne fīkr-i 'arīzuñla dāğ dāğ oldu
O şahrā şimdi güller virdi bir ma'mūr bāğ oldu

sahrā-be-sahrā:

1. şahrā-be-sahrā:

Gazel 156

Mısra: 6

Çölden çöle.

Göñül bir meh-cebīn-i mihr-i ruḥsāruñ hevāsiyla
Gezer divāneves şahrā-be-sahrā rüz ü şeb şimdi

sahrālara düşmiş:

1. şahrālara düşmiş: -miş

Gazel 151

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Çöle düşmek.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

sahrâ-neverd-i 'aşk:

1. **şahrâ-neverd-i 'aşk:**

Kaside 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çölleri dolaşan âşık.

Çü Kays-ı serseri şahrâ-neverd-i 'aşk olma
Ku'üd-künc-i ferâgat zamânıdır demidür

sahrâ-neverd-i ümmîdüm:

1. **şahrâ-neverd-i ümmîdüm: +üm**

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çölde dolaşan ümit. II İmkânsızlıkları ümit etmek
bağlamında.

Zamânlar oldu ki şahrâ-neverd-i ümmîdüm
Bizüm de dâimımıza belki bir şikâr gelür

sahrânuñ:

1. **şahrânuñ: +nuñ**

Gazel 56

Mısra: 2

Çöl.

Maḥabbet sengsârından geçilmez
O şahrânuñ ğubârından geçilmez

sahrâva:

1. **şahrâya: +y, +a**

Gazel 113

Mısra: 2

Çöl.

Temennâ-yı rehâ itmezdüm ol şüh-ı dil-ârâdan
Eger şahrâya Mecnûn düşmeseydi 'aşk-ı Leylâ'dan

sahrâ-vı dile:

1. **şahrâ-yı dile: +e**

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül sahrası, gönül çölü.

Konsa şahrâ-yı dile ceyş-i firâvân-ı feraḥ
Deştümüz olsa bizüm menzil-i sultân-ı feraḥ

sâ'ir:

1. **sâ'ir:**

Gazel 125

Mısra: 4

Seyreden, harekette olan.

Her laḥza derd-i rû'yet-i rüyuñla rāḥda
Ḥurşid olur nehârda sâ'ir kamer gice

sakf-ı hazîne:

1. **sakf-ı hazîne:**

Tarih 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Hazine çatısı.

Daḥi sakf-ı hazîne keşret-i heyzümle olmuşdı
Mişâl-i kâmet-i pîr-i firâvân-sâl ḥam-der-ḥam

sâkı:

1. **sâkı:**

Gazel 14

Mısra: 7

Kadeh, içki sunan.

Firkat ü cevri ü sitem cânuma geçdi sâkı
Câm şun baña be-ḳavl-i ḥükemâ bir iki üç

2. **sâkı:**

Gazel 72

Mısra: 7

Kadeh, içki sunan. II Sevgili.

Ḥaşre dek keyf ile sâkı yaturum mest ü ḥarâb
Bir içim bâde virürseñ baña bâ-sâğar-ı nâf

3. **sâkı:**

Gazel 149

Mısra: 8

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Ḥaşre dek bu mest ider insânı ol bir iki dem
Neş'e-i la'l-i lebûñ olsun mı sâkı mül gibi

4. **sâkı:**

Gazel 152

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Temeldür çün binâ-yı neş'eye peymâne ey sâķī
Esâs-endâz-ı şevk ol hâķır-ı vîrâne ey sâķī

5. sâķī:

Gazel 152

Mısra: 2

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Temeldür çün binâ-yı neş'eye peymâne ey sâķī
Esâs-endâz-ı şevk ol hâķır-ı vîrâne ey sâķī

6. sâķī:

Gazel 152

Mısra: 4

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Sürilsün bahş-i la'lüm bezm-i meyde dâ'imâ dirsün
Hemân şahbâ yetişdür cām şun rindâna ey sâķī

7. sâķī:

Gazel 152

Mısra: 6

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Dirîğ itmek neden peymâne-i leb-rîz-i şahbâyı
Resimdür kâstî cirm-i meh-i tâbâna ey sâķī

8. sâķī:

Gazel 152

Mısra: 8

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Lebûn fikriyle ben dil-hündan kaç' itme ihsânûn
Esîr itdûn dili çün bir gam-ı pinhâna ey sâķī

9. sâķī:

Gazel 152

Mısra: 10

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Olur içdükçe şahbâ şu'le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyûn hiç sîne-i süzâna ey sâķī

10. sâķī:

Gazel 152

Mısra: 12

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Hele sen Hâmid-i mağmûm u zâra cām şun tırma
Budur ancak devâ-yı ter gam-ı devrâna ey sâķī

11. sâķī:

Nazm 5

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Sâķī beni de dâhil-i bezm-i tarab eyle
Tertîb-i şafâ-bahş-ı çerâğân-ı şeb eyle

sâķ-ı 'arşuñ:

1. sâķ-ı 'arşuñ: +uñ

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gökyüzü çarşısı.

Sâķ-ı 'arşuñ şafhasında ismüñi Rabb-ı 'alîm
Eyledi nâm-ı laţîfiyle muķârin irtikâm

sâķ-ı sefidden:

1. sâķ-ı sefidden: -+den

Gazel 110

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ak gerdan.

Yek-büse aķz idüp dil o sâķ-ı sefidden
Almış naşîbini hele naķl-ı ümîdden

sâķib-i bārân:

1. sâķib-i bārân:

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yağın yağmur.

Tarâvet-yâbi-i verd-i ruh-ı âlûñ için ey meh
Mişâl-i ebr-i nîsân sâķib-i bārân olur çeşmüm

sâķi-i ârâm-ı cân:

1. sâķi-i ârâm-ı cân:

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlü rahat ettiren. II Sevgili, sevilen, güzel.

Olup meclis müheyyâ sâķi-i ârâm-ı cân gelse
Çekilse câmlar rüy-ı dil-i bîmâra kan gelse

sâķi-i devrân:

1. sâķi-i devrân:

Gazel 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Feleğîn sakisi.

Şunmadı sâkî-i devrân bize bir kerre dirîğ
Mül-i neş'eyle tolu sâğar-ı rahşân-ı ferah

sâki-i devrâna:

1. sâki-i devrâna: +a

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Devrânın sâkisi, içki dağıtanı. II Tas. İnsan ruhuna
Allah sevgisi, nuru saçan kimse.*

Seng-i gamla münkesir olduğca kalbüm şîşesi
Hâmidâ itmek revâ mı sâki-i devrâna hâz

sâki-i gül-çehre:

1. sâki-i gül-çehre:

Gazel 26

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül yüzlü içki dağıtan.

Tehî mi mürtekib-i nûş-ı cām-ı şahbâyam
Eliyle sâki-i gül-çehre baña cām virür

şakın:

1. şakın:

Gazel 2

Mısra: 8

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Dil düşer 'arızına zülfini tahrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânı şakın nâra şabâ

2. şakın:

Gazel 62

Mısra: 8

Asla yapma anlamında bir söz.

Ruhı yanında ne lâıyık gele tevcîhe nigâh
Mihre bak itme şakın sâğar-ı rahşâna heves

sâkinân-ı çîn'e:

1. sâkinân-ı çîn'e:

Gazel 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çin'de oturanlar.

Şabâ bûy-ı laîfûn sâkinân-ı Çîn'e 'arz itsün
Çıkar zîr-i külehden zülfi müşğînün perîşân it

sâkıvâ:

1. sâkıyâ:

Gazel 3

Mısra: 3

Ey saki.

Sâkıyâ cām-ı meye pâre-i yah vaz' eyle
Yağdı ben hâkı tutışdurdı meded nâr-ı hevâ

2. sâkıyâ:

Gazel 37

Mısra: 9

Ey saki.

Sâkıyâ neş'e yok şarâbuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hâletdür

3. sâkıyâ:

Gazel 51

Mısra: 1

Ey saki.

Sâkıyâ fıkri ruhuñ kim dil-i bî-tâbdadur
Gör ki ol âteş-i pür-şu'le teh-i âbdadur

4. sâkıyâ:

Gazel 80

Mısra: 7

Ey sâkî.

Sâkıyâ hâşılı rindân-ı hevâ 'indinde
Sâğar-ı mey gibi makkûle geçer gamzelerün

şalâdur:

1. şalâdur: +dur

Gazel 154

Mısra: 4

*Meydan okuma, "kendine güvenen varsa çıksın!"
diye bağırma.*

Keşret-i meşk ile çekdüm gam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

sâlde:

1. sâlde: -+de

Gazel 27

Mısra: 4

Yıl.

Şefkât it giryeme ey meh şeb-i hicrânunda
Çâr-deh sâlde bi'llâh bu bārân bir olur

sâlikâna:

1. **sālikāna: +a**

Gazel 78

Mısra: 6

Sālikler, bir tarikata veya mesleğe bağlanmış olanlar. II Âşıklar.

Ben tarîk-i 'aşkı bir pîre su'âl itdüm didi
Sālikāna hā'il olmaz kimse bāğ-ı kâma dek

sālik-i semt-i beyābān-ı cünün:

1. **sālik-i semt-i beyābān-ı cünün:**

Gazel 99

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Delilik eden Mecnûn' un girdiği yol.

Yaluñız Kays degül çok kişi Leylā diyerek
Sālik-i semt-i beyābān-ı cünün oldu tamām

salınmaz:

1. **şalınmaz: -maz**

Tahmis 1

Mısra: 4

Salınmak. II Naz ve edâ ile yürümek.

Lâyık-ı pûşîş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ārâ mı degül

salṭanat-ı baḥr ü ber:

1. **salṭanat-ı baḥr ü ber:**

Gazel 49

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bütûn kara ve denizlerin salṭanatı.

Hāmid vişâl içün n'ola bezl itse varını
Şāhān o zevke salṭanat-ı baḥr ü ber virür

sāmānum:

1. **sāmānum: -+um**

Gazel 38

Mısra: 8

Servet, zenginlik. II Rahat, dinçlik, düzen.

Şabā kat' ideli peygām-ı zülf-i 'anber-efşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qararum var

şan:

1. **şan:**

Gazel 23

Mısra: 8

Sanmak.

Dil büse-ḥ'āh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şāhî-i dehr iltimās ider

2. **şan:**

Gazel 45

Mısra: 2

Sanmak.

Rûyuñ be-zîr-i zülf-i mu'anber nihân olur
Şan ebr içinde māh-ı münevver nihân olur

3. **şan:**

Gazel 101

Mısra: 2

Sanki, güya.

Maḥarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönülüm
Maḥal yok ibreyi ilkāya şan bāzârdur gönülüm

4. **şân:**

Gazel 111

Mısra: 8

Şöhret, ün.

Şad-pâre oldu reşk ile bulmuş diyü gönül
Gîsû-yı dil-rübāya takarrubla şâne şân

saña:

1. **saña: -+a**

Gazel 8

Mısra: 5

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali (sevgili yerine kullanılmıştır).

Saña lâyıḳ budur yek-rûz-ı çâr-dehde ey meh-rû
Berây-ı intizâm-ı 'âşîkân tertîb-i divân it

2. **saña: -+a**

Gazel 13

Mısra: 2

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış biçimi.

Şâyân-ı vaşluñ 'âşîk-ı maḥzûn olur mı hîç
Dil-ḥ'āhuñ olmayan saña maḥrûn olur mı hîç

3. **saña: -+a**

Gazel 13

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme durumu almış biçimi.

Mā-dām ğamz ider saña aġyār o bī-kesi
Ĥāmid ĥarīm-i vuşlata me' zūn olur mı hīç

4. saña: -+a

Gazel 37

Mısra: 15

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli.

Saňa Ĥaķ'dan bu şun'-ı pāk-ı laţīf
Luţfudur Ĥāmidā 'ināyetdür

5. saña: -+a

Gazel 40

Mısra: 6

Sen zamirinin yönelme eki almış şekli.

Çağan bir naĥl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saňa gel ĥücreme bār olmam oġlum cüz'ı pendüm var

6. saña: -+a

Gazel 66

Mısra: 9

Sen ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme durumu almış biçimi.

Oldı çār-ebru diyenler saňa hep nā'il-i kām
Eyledün Ĥāmid-i nā-çār-ı genākāra ġaraż

7. saña: -+a

Gazel 86

Mısra: 7

Sen zamirinin yönelme durum eki almış hali. II Sevgili.

Saňa kim dirse sūnbül zūlf-i müşġinūñle hem-büdur
O jāġ-ĥāyı istihzā it ey jūlīde-kākül gül

8. saña: -+a

Gazel 88

Mısra: 7

Sen ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli. II Sevgili.

Şūfī bu ta'aşşub saňa bir fā'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

9. saña: -+a

Gazel 88

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali. II Sevgili.

Çaġurma raķībi yanūña ey bere-i nāz
Eyler saňa ol gürg-i belā hīle vü dek gel

10. saña: -+a

Gazel 124

Mısra: 3

Sen ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli. II Sevgili.

Saňa ben zārı ġamz eyler imiş dā'im raķīb ammā
Kerem kıl ey ferīşte-behcetüm gel uyma şeytāna

11. saña: -+a

Gazel 129

Mısra: 3

Sen ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali. II Sevgili.

Mālik olsamdı saňa ey Yūsuf-ı Mışr-ı behā
Baňa olmazdı 'adıl efrüz-i dīnārda

12. saña: -+a

Gazel 129

Mısra: 5

Sen ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali. II Sevgili.

Yūsuf-ı Mışr-ı behāsiñ saňa nā-zībendedür
Gezmek ey cān-ı 'azīzüm sūk ile bāzārda

13. saña: -+a

Gazel 138

Mısra: 4

Sen ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.

Yāre taķırırde lerzende-dehensin derdün
Ey dil-i zār saňa lāĥıķ olur 'ār gibi

14. saña: -+a

Kaside 2

Mısra: 21

Sen, ikinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli. II Sevgili.

Saňa netīce ĥamūşī degül sezā vü revā
Şenā-yı kān-ı 'ināyet zamānıdır demidür

15. saña: -+a

Gazel 17

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali. II Sevgili.

Dil viren 'aşık saña mümkün mi şeydâ olmamak
Âhizân-ı 'aql ez-serdür o zülf ü hâl ü ruh

16. **saña:-+a**

Gazel 92

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hâli.

II Sevgili.

Saňa gözüm gibi bir iki merdümân buldum
Nihâl-i kıddüñ için ya'ni bağbân buldum

17. **saña:-+a**

Gazel 113

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli.

II Sevgili.

Saňa gencîne-i dâr-ı hüsn ü ân dirlerse şâyândur
Femûñ bir hoşkadur kim pür-derünü dürr-i yektâdan

şan'at-ı kâf:

1. **şan'at-ı kâf:**

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kaf sanatı. II Kaf, yüksekliğin, uzaklığın, ihtişamın
ve kâinatın sembolü olarak kullanılır ki bu da sevgilinin
âşık için ne kadar erişilmez olduğunun göstergesidir.*

O elif-kâmet o ebrûları yâ râm olmaz
'Âşık-ı zâr aña 'arz itse daği şan'at-ı kâf

şandum:

1. **şandum: -+du, -+m**

Gazel 126

Mısra: 5

Sanmak, zannetmek.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmânı üzre ol mehûñ
Tiglerdür vaz' olunmuş vezne mîzân üstine

2. **şandum: -+du, -+m**

Gazel 144

Mısra: 3

Sanmak, zannetmek.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atdukdâ sîm gerdenüñe zerd şâluñı

şânî'-i dehrüñ:

1. **şânî'-i dehrüñ: +üñ**

Kıt'a 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünya'yı yaratan. II Allah, yüce yaratıcı.

Şânî'-i dehrüñ iki sâ'atidür

Birin alışam kırar birini şehir

şanma:

1. **şanma:**

Gazel 25

Mısra: 2

Zannetme!.

Dil-i gam-dîde çokdan mübtelâ-yı serv-i kıddüñdür
Anı bîgâne şanma aşınâ-yı serv-i kıddüñdür

2. **şanma:**

Gazel 32

Mısra: 7

Sanmak, zannetmek.

Kef-i şâbün ile hâmmâmda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

3. **şanma:**

Gazel 93

Mısra: 9

Sanmak, zannetmek.

Çarhı zeyn eyler kevâkib şanma Hâmid giceler
Ber-hevâ olmuş şerâr-ı nâr-ı âhumdur benüm

4. **şanma:**

Gazel 124

Mısra: 5

Sanmak, zannetmek.

Dili sen leyle-i fırkatde meyl-i h'âb ider şanma
Huşûş-ı 'aşkda Mecnûn'a gâlibdür o dîvâne

5. **şanma:**

Gazel 136

Mısra: 1

Sanmak, zannetmek.

Şanma zülf ü hâfını 'ârızınıñ perde-keşi
Ebrdür işte bahâr üsti kıpatmış güneşi

6. **şanma:**

Gazel 146

Mısra: 9

Sanmak, zannetmek.

Şanma Hâmid dâm-ı zülfinde nümâyân hâller
Şayd-ı murğ-ı cân için yir yir feşân itmiş yemi

şanmasun:

1. **şanmasun:** -ma, -sun

Gazel 134

Mısra: 7

Sanmak, zannetmek.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun
Ben her faşıl-da zârum o faşl-ı bahârda

şanurdum:

1. **şanurdum:** --ur, --du, --m

Gazel 63

Mısra: 9

Sanmak, zannetmek.

Ben şanurdum gâhi meyl-i h'âb ider kûyında dil
Fikr-i zülfiyle meger şeb-tâ-seher bî-dâr imiş

şanurum:

1. **şanurum:** -ur, -um

Gazel 24

Mısra: 6

Sanmak.

Sînelerde dâğlar açduķca ol mâhuñ ğamı
Şanurum kırtâs üzre hâtem-i zer başdurur

2. **şanurum:** -ur, -um

Gazel 151

Mısra: 8

Sanmak, zannetmek.

Benden o kadar itdiler ol ğonceyi tebrîd
Eyyâm-ı zemistân şanurum faşl-ı bahârı

şarf-ı nigâh eylemez:

1. **şarf-ı nigâh eylemez:** -mez

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bakışını boş yere harcamamak.

Zînete şarf-ı nigâh eylemez erbâb-ı kemâl
Yûri var nev-hevesüm aţlâs u dîbâdan geç

sârık:

1. **sârık:**

Gazel 63

Mısra: 1

*Kavuk, börk, külah, fes ve emsali başlıklar üzerine
sarılan tûlbent veya şal.*

Söylenürdi bir zamân kûyında sârık var imiş
Ol meger ağyardan bir mürtekib bî-'âr imiş

saţrhâ:

1. **saţrhâ:**

Gazel 71

Mısra: 6

Sıra yazısı. II Satır.

Vaşf-ı ebrû-yı kemân şekl-i siyehkârûndur
Saţrhâ kim yazılır şafha-i dîvân şaf şaf

şavt-ı kelâm:

1. **şavt-ı kelâm:**

Tahmis 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Kelâmın sesi. II Kur' an sesi.

Olmaķ âvâre revâ mîdur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i kûyuñı Rûhî n'ola ger tutsa maķâm

şavt-ı ney:

1. **şavt-ı ney:**

Gazel 54

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Neyin sesi.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâķ-ı zâra ey ķadi mevzûn
Delinmiş bağrı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

şavurur:

1. **şavurur:** -ur

Gazel 57

Mısra: 2

*(Rüzgar) Öñüne gelen bir şeyi havaya kaldırıp sağa
sola uçurmak.*

Hevâ-yı haţt-ı 'izâr ile âh u zâr iderüz
Müdâm eser şavurur dehri pür-ğubâr iderüz

sa'y eyle:

1. **sa'y eyle:**

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çalışmak, çabalamak.

Sa'y eyle cem'-i mālā zelīl itme kendüñi
Rüzī ise sa'âdet ü devlet füzün olur

2. sa'y eyle:

Gazel 133

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Çalışmak, çabalamak.

Deründan ğamı sa'y eyle men'e ey Hâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

sa'y eyler:

1. sa'y eyler: -r

Gazel 32

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çalışmak.

Yapmağa hâzime'i rande göre sa'y eyler
Şişeger cām-ı dırağşanı küçüldür büyüdür

sa'y ider:

1. sa'y ider:--er

Gazel 12

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Çalışmak.

Yârdan sa'y ider aḥbâb beni tebrîde
Dime de Kays'a nedür fâ'ide Leylâ'dan geç

sa'y it:

1. sa'y it:

Gazel 106

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çalışmak, çabalamak, gayret etmek.

Şemîm-i ḥâl-ı ruḥ-ı yâre Hâmidâ sa'y it
Gelür dimâğa za'îf olsa kuvvet 'anberden

sa'y ü hevesler:

1. sa'y ü hevesler:--+ler

Gazel 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çalışma ve istek.

Gelen bu dehr-i dūna 'âzim-i rāh-ı bekâdur hep
Huşûl-i kām için sa'y ü hevesler ber-hevâdur hep

savd evlemek:

1. şayd evlemek: -mek

Gazel 52

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Avlamak.

İçüp rakīb köpek gibi mest olunca dimiş
O âhu-beççeyi şayd evlemek şikâr mıdur

savd evlemenin:

1. şayd evlemenin: -me, -nin

Gazel 151

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Avlamak.

Âhū gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd evlemenin çâresi var mı o şikârı

savd u şikâra:

1. şayd u şikâra: +a

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Avlama.

Bu deşt-i vâsi'-i aşk u vidâda bî-pervâ
Ġazâl-ı nâzumı şayd u şikâra geldüm ben

savdgâhumdur:

1. şaydgâhumdur: +um, +dur

Gazel 93

Mısra: 8

Avlak, av yeri.

Dâm-ı ümmîdüm berây-ı âhuvân-ı 'işvedür
Deşt ü şahrâ-yı maḥabbet şaydgâhumdur benüm

şavd-ı murğ-ı cân:

1. şayd-ı murğ-ı cân:

Gazel 146

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can kuşunu avlama.

Şanma Hâmid dâm-ı zülfinde nümâyân ḥâller
Şayd-ı murğ-ı cân için yir yir feşân itmiş yemi

sâve:

1. sâve:

Gazel 25

Mısra: 5

Gölge.

Beni ağıyara pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Hıram-ı dil-pesendüñle edā-yı serv-i kıddüñdür

sāye-güster:

1. sāye-güster:

Kıt'a 1

Mısra: 3

Gölge eden, gölge salan. II Koruyan.

Zemīn-i ma'rifete şimdi sāye-güster olan
Nihāl-i hāme-i mevzūn-ı müşg-bārdur

sāvesi:

1. sāyesi: +si

Gazel 84

Mısra: 5

Gölge.

Sāyesi düşdügi hākı 'anber-i sārā ider
Öyle bir esrār-ı Hāllāk-ı cihāndur perçemün

2. sāyesi: +si

Gazel 117

Mısra: 5

Gölge. II Yansıma.

Haṭ sāyesi degül de nedür gerdenüñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

sāvesin:

1. sāyesin: +si, +n

Gazel 40

Mısra: 2

Gölge; himaye, koruma; bir kimsenin yanı, makamı.

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

sāyesinde:

1. sāyesinde: +si, +n, +de

Gazel 75

Mısra: 10

Koruma, sahip çıkma. II Gölge.

Dilde dağum yok dīdede hūn-ı eşküm
Sāyesinde benüm ol serv-i revānuñ nem yok

sa'yi:

1. sa'yi:

Gazel 118

Mısra: 9

Çalışma, çabalama.

Hāmid'üñ sa'yi nice nerm itmez ol sengīn-dili
Eyledi Kūh-kenūñ kuhsār elinden āh āh

se:

1. se:

Gazel 98

Mısra: 11

Üç sayısı.

Çekdüm ezel se sāğar-ı şahbā-yı derd-i 'aşk
Tā rüz-ı haşr Hāmid anuñ neş'edāriyum

sebeb:

1. sebeb:

Gazel 13

Mısra: 3

Neden, gerekçe.

Fıkr-i vişāl ü bīm-i firākuñ yeter sebeb
'Aşıkların 'abeş yere Mecnūn olur mı hiç

2. sebeb:

Gazel 20

Mısra: 13

Sebeb, neden, gerekçe.

Bu sūhan-sāzi-i murğ-ı dil-i nālāna sebeb
İ'tibāruñdur eyā ğonce-dehānum Cāvid

3. sebeb:

Gazel 103

Mısra: 3

Neden, gerekçe, bahane.

Ser-firāzī-i kad-ı dil-cūña eşkümken sebeb
Bāğ-ı kuyuñdan beni dūr itdüñ ey serv-i revān

4. sebeb:

Gazel 117

Mısra: 9

Sebeb, gerekçe.

Haṭdur sebeb siyāhī-i bahta degül ruḥuñ
Gülden şikāyet eylemem ammā dikenden āh

5. sebeb:

Gazel 156

Mısra: 4

Sebeb, bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey.

Muḳaddem cevruñe gerçi 'adūlar bā'ış olmışdı
Bu hecre bilmem ey gül-çehre kimlerdür sebeb şimdi

sebeb oldu:

1. sebeb oldu: -dı

Gazel 60

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Neden olmak, yol açmak.

Ol âftâb-ı hüsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kışsa Hâmidâ sebeb oldu nigâhımız

2. sebeb oldu: --dı

Nazm 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Neden olmak, yol açmak.

Hâmid o gül-i şâh-ı nihâl-i çemen-i hüsn
Bilmem ne sebeb oldu bu dil-rîşe kırıldı

sebebdür:

1. sebebdür: +dür

Gazel 109

Mısra: 6

Sebep, vesile.

Nef'i zarırdur getüren hâtır-ı mazlûmâna
Dostuñ[un] kadrini bilmege sebebdür düşmen

sebebi ictinâbumuñ:

1. sebebi ictinâbumuñ: +um, +uñ

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vazgeçme sebebi.

İrsâl-ı nâmeden sebebi ictinâbumuñ
Tek görmesün cemâlini ol mehveşuñ berîd

sebz-gün:

1. sebz-gün:

Gazel 94

Mısra: 11

Yeşil renkli.

Yürüdükce sebz-gün câmeyle sen
Mevce-i deryâ-yı ahdarsuñ begüm

sehâbı:

1. sehâbı:

Gazel 121

Mısra: 10

Bulut.

Karârgâh-ı haş oldu 'izârı âhir-i kâr
İhâta eyledi mihri sehâbı seyr eyle

sehâva:

1. sehâva: +y, +a

Gazel 50

Mısra: 11

Saha, alan, yer.

Bâ'is sehâva hestî-i mâl-ı kesîrdür
Nîstî-i sîm ü zer ile hîsset füzûn olur

seher:

1. seher:

Gazel 30

Mısra: 12

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

Recâmuñ itdi şabâya zuhûr âşârı
Meşâm-ı câna seher bü-yî zûlf-i yâr gelür

2. seher:

Gazel 55

Mısra: 9

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

Aftâbum eylemişdi bir seher 'arz-ı cemâl
Bunca demler geçdi çeşmânumda bâkî nem henüz

3. seher:

Gazel 56

Mısra: 3

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

O bî-rahuñ seher küyına vardum
Göñüller âh u zârından geçilmez

4. seher:

Gazel 64

Mısra: 8

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

Hele ol lebleri çün berg-i gonce nev-nihâl-ı nâz
Seher ben bülbül-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmîş

5. seher:

Gazel 98

Mısra: 9

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

Sînemde her seher açılır şad hezâr dâğ
Şâh-ı bahâr-ı derd ü gamuñ lâlezârıyum

6. şehir:

Gazel 125

Mısra: 1

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

Hecr-i ruhuñla zâr iderüm tâ şehir gice
Mu'tâdidur hezâruñ ider nâleler gice

7. şehir:

Gazel 127

Mısra: 9

Sabah olmaya başladığı vakit.

Ruhuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ şehir ey mâh
Çekilüp perdesi âyine-i devrân açıldukça

8. şehir:

Gazel 132

Mısra: 4

Sabah olmaya başladığı vakit.

Rehâ-yâb-ı şudâ'-ı hârhar-ı intizâr olsa
Şehir ol kâkül-i pür-çinden bād-ı vezân gelse

9. şehir:

Gazel 134

Mısra: 9

Sabah olmaya başladığı vakit.

Âh eyledüm şehir gam-ı hâlıyla Hâmidâ
Yandı derünü lâlelerüñ lâlezârda

10. şehir:

Gazel 154

Mısra: 1

Sabah vakti.

Çıkup 'arz itme şehir ol ruh-ı müsteşnâyı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihân-ârâyı

11. şehir:

Kıt'a 2

Mısra: 4

Sabah vakti.

Şâni'-i dehrüñ iki sâ'atidür
Birin aḡşam kırar birini şehir

12. şehir:

Kıt'a 3

Mısra: 4

Sabah vakti.

İki mir'âtıdur zen-i dehrüñ
Birin aḡşam aşar birini şehir

13. şehir:

Kıt'a 4

Mısra: 4

Sabah vakti.

İki altünüdur zen-i dehrüñ
Birin aḡşam taḡar birini şehir

14. şehir:

Kıt'a 5

Mısra: 4

Sabah vakti.

İki dervîş-i sūhte-dildür
Biri aḡşam döner birisi şehir

şehir:

1. şehir:

Gazel 136

Mısra: 10

Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı, şehir vakti.

İhtirâk-ı ruhuña bâ'is iken gülşende
Şehirî hâne-i dil-dârda gördüm güneşi

2. şehir: +i

Gazel 139

Mısra: 10

Şehir vakti.

Hâdden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Şehirî yâre niyâz ile şabâ var beni

şehirümden:

1. şehirümden: +üm, +den

Gazel 112

Mısra: 6

Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.

Ey şüh girişâr olalı zülfüne gönülüm
Farḡ eyleyemem şâmumu aşlâ şehirümden

selâm virür:

1. selâm virür: -ür

Gazel 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Selam vermek.

O şūh cānum alur dest-i cevri ile gūyā
Ne dem ki ḥande-kūnān ellere selām virür

selāmet:

1. selāmet:

Kaside 2

Mısra: 54

*Sālimlik, eminkelik, korku ve endişeden uzak olma. II
Selāmete çıkma, kurtulma.*

Be-ḥaḳḳ-ı bā' is-i kevn ü mekân ü mevcūdāt
O nîk-ḥüya selāmet zamānıdır demidür

2. selāmet:

Gazel 39

Mısra: 2

*Sālimlik, eminkelik, korku ve endişeden uzak olma. II
Selāmete çıkma, kurtulma.*

Bu devre-i belā-yı meşakkāt gelür geçer
Fülkūn te'essūf itme selāmet gelür geçer

selāmet-yāb olur:

1. selāmet-yāb olur: -ur

Gazel 41

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Selāmet bulmak, selāmete kavuşmak.

Nāsdan hıfz it lisān-ı dahıl rāḥat-cüy ise
Ḥāmidā zirā selāmet-yāb olur ḥāmūşlar

semāvāt ü zemīn:

1. semāvāt ü zemīn:

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeryüzü ve gökyüzü.

İtmeseydi mihr-i ruḥsār ü meh-i cebheñ ṭulū'
Ḥalk olınmazdı semāvāt ü zemīn ü şubḥ u şām

semek:

1. semek:

Gazel 147

Mısra: 6

Balık.

Sāhil-nişīn-i vaşluñ olup gayrılar beni
İtdün yem-āşnā-yı maḥabbet semek gibi

semend-i nāza:

1. semend-i nāza: -+a

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz atı. II Sevgili.

Rāh-ı cefāda pā-māl itme semend-i nāza
Ey şeh-süvār-ı nāzum ben ḥāksāra raḥm it

semend-i nāzuñı:

1. semend-i nāzuñı: +uñ, +ı

Gazel 61

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz atı.

Sürme semend-i nāzuñı süy-ı cefāya gel
Ey şeh-süvār-ı işve fezā-yı vefāda gez

semerdedür:

1. semerdedür: +de, +dür

Gazel 29

Mısra: 10

Verim.

Ġarḳ-āb-ı dīde bîḥ-i nihāl-i merām-ı dil
Şimdi ümīd-i ḥāṭır-ı zārum semerdedür

semiyy-i faḥr-ı 'ālem:

1. semiyy-i faḥr-ı 'ālem:

Tarih 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Ālemlerin övünç kaynağı ile aynı adı taşıyan (Hz.
Muhammed' in adını taşıyan).*

Semiyy-i faḥr-ı 'ālem ya 'nî Ağa-yı Meḥemmed kim
Gelür cūşa hemîşe baḥr-ı elṭāfî mişāl-i yem

semte:

1. semte: +e

Gazel 84

Mısra: 11

Taraf, yön.

Her ne semte çekseñ ey meh Ḥāmid-i şeydā gelür
Bend ü zencīr-i dil-i dīvānegāndur perçemün

semt-i hevesde:

1. semt-i hevesde: +de

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Heves semti.

Ne cânib-i hevâda ne semt-i hevesde gez
Râh-ı rızâ-yı hâzret-i Bârî Hudâ'da gez

semt-i hisâr'da:

1. semt-i hisâr'da:

Gazel 134

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hisâr semti. II Etrafı surlarla çevrilmiş şehir,
İstanbul.*

Sen gayrılarla zevkda semt-i Hisâr'da
Kalmak revâ mı ben a begüm intizârda

sen:

1. sen:

Gazel 12

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamiri.

Sen dilâ haste-i teşvîr-i maḥabbetseñ ezel
Gel taleb-kârî-i dârû-yı etibbâdan geç

2. sen:

Gazel 20

Mısra: 11

İkinci teklik şahıs zamiri.

Âteş-i 'aşkı ile sen de bir âyine ruḥuñ
Bilürüm sūhtesūñ tūṭi-zebānum Cāvîd

3. sen:

Gazel 42

Mısra: 3

İkinci teklik şahıs zamiri.

Sen her ne rütbe eyleseñ inkâr cümle ḥalk
Ebrûlaruñ ḡamıyla kad-i mâhı ḥam bilür

4. sen:

Gazel 67

Mısra: 5

İkinci teklik şahıs zamiri II Sevgili.

Sen eyledükçe gayrılara âşnâ nigâh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelâ zabıṭ

5. sen:

Gazel 68

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili. Tas. Allah.

Sen de ey serv-i gülistân-ı behâ meyl it aña
Kâmetuñ seyr eyleyüp itmiş dil-i dīvâne ḥaz

6. sen:

Gazel 69

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Sen 'arz-ı cemâl eyleseñ ey mâh-ı muşavver
Naḡş eylese dîdâruñı dīvâra ne mâni'

7. sen:

Gazel 70

Mısra: 5

İkinci teklik şahıs zamiri.

Sen ne rütbe itseñ âb ü dânesinde ihtimâm
Murg-ı cânuñ eyler âḥir lâne-i tenden ferâḡ

8. sen:

Gazel 83

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Begüm sen bir gül-i bâḡ-ı behâ şâyân-ı peḥ peḥsūñ
Degülsūñ lâyıḡ-ı bezm-i gedâ şâyeste-i şehsūñ

9. sen:

Gazel 87

Mısra: 3

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Begüm ol 'ârızeyn-i sîne-süz-ı 'âşıkānuñ sen
Birini mâh-ı tâbân birini mihr-i dırâḡşân bil

10. sen:

Gazel 87

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Tüvânda mûr ile yeksânsın nezd-i İlähî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kenduñ Süleymân bil

11. sen:

Gazel 88

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Dil çifte-ḡor-ı eşheb-i ta'n olmaḡa râzı
Sen 'arşa-i ümmîd-i dil-i zâruma tek gel

12. sen:

Gazel 94

Mısra: 11

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Yürüdükce sebz-gün cāmeyle sen
Mevce-i deryā-yı aḥḍarsuñ begüm

13. sen:

Gazel 97

Mısra: 5

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Faḳaṭ sen düşmedüñ efkār-ı zülf ü gerdene zāhid
O fikr-i müris-i sevdāyı ben leyl ü nehār itdüm

14. sen:

Gazel 123

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben maḡmūm iken her gāh
Yüri var bir ṭarafdan sen de ey sâ'at ḥaber itme

15. sen:

Gazel 124

Mısra: 5

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Dili sen leyle-i firḳatde meyl-i ḥ'āb ider şanma
Ḥuşuş-ı 'aşḳda Mecnūn'a ḡālibdür o dīvāne

16. sen:

Gazel 127

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ruḥuñdan sen de ref' it zülf-i şeb-rengüñ seḥer ey māh
Çekilüp perdesi āyine-i devrān açıldıḳça

17. sen:

Gazel 134

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Sen ḡayrılarla zevḳda semt-i Ḥişār'da
Ḳalmaḳ revā mı ben a begüm intizārda

18. sen:

Gazel 144

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Sen bir meh-i sipihr-i behāsin ki reşḳ ile
Mihrüñ derünı yandı görince cemālünü

19. sen:

Gazel 152

Mısra: 11

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Hele sen Ḥāmid-i maḡmūm u zāra cām şun ṭurma
Budur ancaḳ devā-yı ter ḡam-ı devrāna ey sākī

20. sen:

Gazel 1

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Āftābāsā idersüñ gerçi sen 'arz- ı cemāl
Māni'-i nezzāredür ammā begüm ḥayret baña

21. sen:

Gazel 5

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Sen şīşe-i ümīd-i dil-i nā-kesāne zīb
Olmaḳ hemīşe ey gül-i ra'nā neden revā

22. sen:

Gazel 27

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ḥüb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebün ḡāyeti yok mihr-i dıraḡşān bir olur

23. sen:

Gazel 28

Mısra: 3

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Sen bir perī-cemāl güzelsin ki sevdüğüm
Āyine-i ruḥuñ gören elbet şafā ider

senā-vı kân-ı 'ināyet:

1. **senā-yı kân-ı 'ināyet:**

Kaside 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Lütuf kaynağının övgüsü. II Sevgiliden âşığa gelen övgü.

Saña netice ḥamūşī degül sezā vü revā
Senā-yı kân-ı 'ināyet zamānıdır demidür

sende:

1. **sende:** -+de

Gazel 126

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamirinin bulunma eki almış hâli. II Sevgili.

Bî-bedel bir şûhsuñ hûbân içinde hâşılı
Hûsn ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

senden:

1. **senden:** +den

Gazel 18

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamirinin ayrılma eki almış biçimi.

Olsun esîr o derde ki dârûsı mümteni‘
Senden bu hâste hâtır itdiyse kim ba‘îd

2. **senden:** +den

Gazel 28

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamirinin ayrılma eki almış şekli.

Senden peyâm-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vaqt-i şeherde Hâmid-i şeydâ recâ eder

3. **senden:** -+den

Gazel 70

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Dil nice ey âteşîn-ruhsâr ider senden ferâğ
Eylemez pervâne hârk-ı şem‘-i rüşenden ferâğ

4. **senden:** +den

Gazel 117

Mısra: 2

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

İtse ne dem şudûr pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

5. **senden:** +den

Gazel 117

Mısra: 12

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Bâğ-ı ümîd-i Hâmid’e bir kerre gelmedüñ
Âh ey gül-i nihâl-i edeb âh senden âh

6. **senden:** +den

Gazel 139

Mısra: 7

Sen, ikinci teklik şahıs zamirinin ayrılma eki almış hâli. II Sevgili.

Senden ey gamzesi hûn-h‘âr cüdâ olmaz dil
Tîğ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

7. **senden:** -+den

Tahmis 1

Mısra: 7

Sen, ikinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Bakamam pâdişehüm rûyına senden digerüñ
Ey iden kadrini işkeste ruhiyla kâmerüñ

seng-dil:

1. **seng-dil:**

Gazel 19

Mısra: 4

Taş kalp, katı kalp, acımasız(sevgili bağlamında).

Kâse-i kalbümi bir rütbe şikest itdüñ kim
Gayrı ey seng-dil olmaz o pezirây-ı kenâd

2. **seng-dil:**

Gazel 88

Mısra: 11

Taş kalpli, acımasız.

Ey seng-dil it Hâmid-i müştâkuña şefkat
Hecrûñ anı bî-ţâkat ü tâb eyledi pek gel

seng-i cefâ:

1. **seng-i cefâ:**

Gazel 6

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eziyet taşı.

O bâde-i nâz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Câm-ı dili kılsa şikest bî-çâreden çıkmaz şadâ

seng-i gamla:

1. **seng-i gamla:** -+la

Gazel 68

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam taşı.

Seng-i gamla münkesir oldukça kalbüm şîşesi
Hâmidâ itmek revâ mı sâki-i devrâna hâz

2. **seng-i ğamla:** +la

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gam taşı.

Direklendürdi Hâmid seng-i ğamla kâse-i ğalbüm
O bî-rahma şadâsîz nice demler inkisâr itdüm

seng-i girân-ı vaz'-ı bed-i nâ-pesend:

1. **seng-i girân-ı vaz'-ı bed-i nâ-pesend:**

Gazel 85

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Beğenilmeyen öğütleri sabırla koyan.

Seng-i girân-ı vaz'-ı bed-i nâ-pesend ile
Mir'ât-ı şâf-ı dil-şiken-i âdem olma gel

seng-i hârâdan:

1. **seng-i hârâdan:** +dan

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çok sert, kara taş. II Sevgilinin gönlü.

Derûnuñ seng-i hârâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dâd
Beni rahm eylemezsün künc-i ğamda zâr gördükçe

seng-i kūyına:

1. **seng-i kūyına:** +ı, +n, +a

Gazel 147

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) mahallesinin taşı.

'Uşşâk-ı dîgerân ile Hâmid var ol 'ayâr
Sür seng-i kūyına ruh-ı zerdüñ mehekk gibi

seng-i ta'n:

1. **seng-i ta'n:**

Gazel 32

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ayıplama taşı, dedikodu.

Gâh yir rişvet-i ħabbâz gehi seng-i ta'n
Ķâdi-i ehl-i tama' nânı küçüldür büyüdür

sengîn-dili:

1. **sengîn-dili:** +i

Gazel 118

Mısra: 9

Taş kalpli.

Hâmid'ün sa'yi nice nerm itmez ol sengîn-dili
Eyledi Kûh-kenûñ kuhsâr elinden âh âh

sengsârından:

1. **sengsârından:** +ı, +n, +dan

Gazel 56

Mısra: 1

Taşı bol olan yer.

Maĥabbet sengsârından geçilmez
O şahrânûñ ğubârından geçilmez

seni:

1. **seni:** +i

Gazel 19

Mısra: 5

İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Seni taşvîr içün itse idi nezzâre
Düşürüp ħâmesini vâlih olurdu Bihzâd

2. **seni:** +i

Gazel 23

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamirinin belirtme eki almış biçimi.

Eşk-i teriyle ħandaĥ-i kūyuñ pür eyleyüp
Aĝyârdan seni gice Hâmid hirâs ider

3. **seni:** +i

Gazel 52

Mısra: 9

Sen, ikinci teklik şahıs ekinin belirtme hali almış şekli.

Seni bu mertebe bî-tâkat eyleyen Hâmid
Cefâ-yı yâr mı âlâm-ı rûzgâr mıdur

4. **seni:** +i

Gazel 72

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ķameri siĥr ile ħaps itmege beñzer ĝara
Almaĥ âĝûşa seni bir gice der-zîr-i liĥâf

5. **seni:** +i

Gazel 89

Mısra: 3

*İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış şekli.
II Sevgili.*

Haṭ gelüp 'ākıbet ey meh seni tekzīb itdi
Gülşen-i hüsnde dirdüñ gül-i bī-hār olurum

6. **seni:** +i

Gazel 89

Mısra: 5

*İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış şekli.
II Sevgili.*

Merhem-i zaḥm-ı derün eylerüm āḥir seni ben
Bu cihān içre ne dem sağ olurum var olurum

7. **seni:** +i

Gazel 93

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri.

Böyle ser-keş bī-vefā bī-raḥm 'āşık-küş iden
Kanlı zālīm hep seni baḥt-ı siyāhumdur benüm

8. **seni:** +i

Gazel 95

Mısra: 3

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ne hāletdür seni gördükçe dā'im ey perī-ruḥsār
Hicābından derün-ı pīle de pinhān olur çeşmüm

9. **seni:** -+i

Gazel 105

Mısra: 14

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Olur üftāde zemīne gidüp 'aklı serden
Ḥāmid-i zār seni görse efendüm ne zamān

10. **seni:** +i

Gazel 114

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs eki. II Sevgili.

Serv-i nāzum ḥāşılı bağ-ı temennāda müdām
Cüst-cū eyler seni eşk-i revānum sū-be-sū

11. **seni:** -+i

Gazel 141

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perī-ruḥsār
Raķīb-i seg seni germ-ābeye nihān mı kodı

12. **seni:** +i

Gazel 142

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Bezmi kimdür men' iden teşrīfden cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden māh-ı tābānum seni

13. **seni:** -+i

Gazel 142

Mısra: 2

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Bezmi kimdür men' iden teşrīfden cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden māh-ı tābānum seni

14. **seni:** +i

Gazel 142

Mısra: 4

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Eylemekden fāriğ oldum Ka'be-i kūyuñ tavāf
Bī-ḥuzūr eyler diyü feryād ü efgānum seni

15. **seni:** -+i

Gazel 142

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

'İllet-i hecrūñ devāsından peyām aldum hele
Zīb-i āğuş eylemekmiş derde dermānum seni

16. **seni:** -+i

Gazel 142

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

'Andelīb-i bağ-ı 'aşkuñ var iken lāyık mıdur
Zīb-i destār itmek a'dā verd-i ḥandānum seni

17. **seni:** -+i

Gazel 142

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Olsa Ḥāmidveş n'ola mā'il şemīm-i sünbüle
Ḥ'ābda bir kez gören zülfi perişānum seni

18. **seni:** -+i

Kaside 2

Mısra: 15

Sen, ikinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Seni bu merteye terğib-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misuñ ki ne hâlet zamânıdır demidür

19. **seni:** +i

Tarih 1

Mısra: 38

Sen, ikinci teklik şahıs zamiri. II .Sevgili.

Çıkup hep sâha-i nazma diduñ târîh-i ra'nâsuñ
Du'â ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

20. **seni:** +i

Gazel 61

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamiri. II .Sevgili.

Ey cevher-i merâm seni ben de ba'd-ez-în
Ragbet idersem almağa sük-ı behâda gez

sensiz:

1. **sensiz:** +siz

Gazel 54

Mısra: 1

Sen olmadan.

Derûn-ı sînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nûkte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

2. **sensiz:** --siz

Gazel 54

Mısra: 2

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Derûn-ı sînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nûkte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

3. **sensiz:** -+siz

Gazel 54

Mısra: 4

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Bezimde şavt-ı ney 'uşşâk-ı zâra ey kâdi mevzûn
Delinmiş bağı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

4. **sensiz:** -+siz

Gazel 54

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Eṭıbbâ-yı zemâne ser-te-ser tedbîrine 'âciz
Felekler başum üzre 'illet-i devvârdur sensiz

5. **sensiz:** -+siz

Gazel 54

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ruḥ-ı âl ü siyeh zülfüñ ile hem-reng ü hem-bûdur
Gül ü sünbül tehî mî zîver- i destârdur sensiz

6. **sensiz:** -+siz

Gazel 54

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Hezârân dil-ber-i meh-peyker alsa çâr-eṭrâfım
Gözümde her biri bir şüret-i dîvârdur sensiz

7. **sensiz:** +siz

Gazel 54

Mısra: 12

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Beyâzî çeşmümün çarḥ u siyâhı ebr-i çâpük-rev
Sirişk-i ḥasretüm ârâmsız emṭârdur sensiz

8. **sensiz:** +siz

Gazel 54

Mısra: 14

İkinci teklik şahıs zamiri. II. Sevgili.

N'ola itse tevaḳḳuf her kâdemde reh-rev olduḳca
Ten-i Ḥâmid'de her müy-ı sebûk-ber bârdur sensiz

senûñ:

1. **senûñ:** -+üñ

Gazel 22

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamiri. II .Sevgili.

Kilk-i kudretle senûñ Ḥâmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i maḥfûz üzere Ḥazret-i Yezdân taḥrîr

2. **senûñ:** -+üñ

Gazel 42

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamiri. II .Sevgili.

'Arz eyle Mîr Nâşid'e Ḥâmid bu nazmuñı
Ḳadrûñ senûñ faḳaṭ o kerîmü'ş-şiyem bilür

3. **senüñ: -+üñ**

Gazel 43

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri.

Remād itdün derūnum püte-i ğamda yakup cismüm
Senüñ ey sım-ten var ise ğalbün āhen olmuşdur

4. **senüñ: -+üñ**

Gazel 46

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamiri.

Rūzedārān-ı hevāñ içre bu ben bī-ĳadrveş
Ey recep-zādem senüñ bir dāñi şa'bānuñ mı var

5. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 1

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ey serv-i nāz mā'il-i reftāruñum senüñ
Cān-dāde-i leñāfet-i ğüftāruñum senüñ

6. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 2

İkinci teklik şahıs zamiri. II. Sevgili.

Ey serv-i nāz mā'il-i reftāruñum senüñ
Cān-dāde-i leñāfet-i ğüftāruñum senüñ

7. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 4

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Geh nāle ğāñ ğirye geh izhār-ı 'aciz idüp
Bir belli başlı 'āşık-ı bī-'āruñum senüñ

8. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

İster döğ ister öldür ü ister ĳalāş kıl
Çün çāker-i ĳarīde-i dīnāruñum senüñ

9. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Fıkr-i ruñuñla eylerüm āĳāz nāleye
Bir bülbul-i nevā-keş-i ğülzāruñum senüñ

10. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 10

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Biñ cānum olsa maĳdemüñe eylerüm nişār
Yūsuf-cemālüm öyle ĳarīdāruñum senüñ

11. **senüñ: -+üñ**

Gazel 77

Mısra: 12

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

ĳāmid didem o āfet-i devrānı dūñ ğörüp
Dil-dāde-i belā-keş-i nā-çārınım senüñ

12. **senüñ: -+üñ**

Gazel 81

Mısra: 9

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Senüñ gibi ğüzel evlādı perveriş kılmış
ĳarāz mı idi 'aceb ĳāmidā'ya ümm ü ebüñ

13. **senüñ: -+üñ**

Gazel 91

Mısra: 4

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Helāk oldum ĳam-ı hecrün ile inşāf it inşāf it
Derūnuñda senüñ āşār-ı şefĳat yok mı sultānum

14. **senüñ: -+üñ**

Gazel 91

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri.

Olup ĳüsnüñe maĳrūr iltifāt itmez süñ 'uşşāķa
Senüñ gibi cihānda hiç bir āfet yok mı sultānum

15. **senüñ: -+üñ**

Gazel 92

Mısra: 8

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Mezār-ı ĳays'ı ziyāret idüp dimiş Leylā
Maĳabbetünle senüñ bunca nām ü şāñ buldum

16. **senüñ: -+üñ**

Gazel 107

Mısra: 3

İkinci teklik şahıs zamiri. II Âşık.

Senüñ ayağuna ey pîr-i mey-fürüş-ı emel amân
Piyâle şun baña def'-i humâra geldüm ben

17. **senüñ:-+üñ**

Gazel 144

Mısra: 12

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senüñ altun hilâlünü

18. **senüñ:-+üñ**

Gazel 146

Mısra: 3

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Ka'be-i dil madreb-i pây-ı hayâlündür senüñ
Ben dü-çeşmümden revân itsem 'aceb mi zemzemi

19. **senüñ:-+üñ**

Gazel 156

Mısra: 7

Sen, ikinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Senüñ kâruñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

20. **senüñ: -+üñ**

Beyit 3

Mısra: 2

Sen, ikinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Gisûlaruñ hayâli ile fikr-i gerdenüñ
Şâm ü şehir çıkar mı dil ü dîdeden senüñ

21. **senüñ: -+üñ, +le**

Gazel 95

Mısra: 7

İkinci teklik şahıs zamiri. II Sevgili.

Temâşāya senüñ ey nev-nihâl 'işve-i reftāruñ
Nigāh-endāz-ı şahn-ı gülşen ü bostān olur çeşmüm

senüñle:

1. **senüñle: -+üñ, +le**

Gazel 23

Mısra: 1

Seninle birlikte.

Hübân senüñle leyl ü nehâr istinâs ider
Hurşidden kamer belî nûr iktibâs ider

ser-âğâz idicek:

1. **ser-âğâz idicek: -icek**

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yeniden, baştan başlamak.

Bâzîçe-i şatranca ser-âğâz idicek yâr
At gibi koşup seyre gelür der-'aḳab aḡyâr

ser-â-ser:

1. **ser-â-ser:**

Gazel 87

Mısra: 1

Baştan başa.

Ser-â-ser dilleri efkâr-ı zülfüñle perîşân bil
Netîce ḡusnüne dünyâyı ey meh-pâre ḡayrân bil

2. **ser-â-ser:**

Kaside 2

Mısra: 44

Baştan başa.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdır demidür

3. **ser-â-ser:**

Nazm 9

Mısra: 4

Baştan başa, tamamıyla.

Delîl-i feth-i bâb-ı feyz-i Raḡmânî'dür el-ḡaḳ bu
Güşâd oldukça çâk olsun ser-â-ser sîne-i a'dâ

serâ-yı ḡâtır-ı vîrānuma:

1. **serâ-yı ḡâtır-ı vîrānuma: +um, +a**

Gazel 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yıkık gönül sarayı.

Çerâğ-ı 'aşk ile ol tıfl-ı endek-sâle-i bî-fikr
Serâ-yı ḡâtır-ı vîrānuma âteş-zen olmuşdur

serâ-yı şāhīde:

1. **serâ-yı şāhīde: +e**

Kaside 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Sevgilinin sarayı.

Añılmaz ism-i küdûret serây-yı şâhîde
Bu hîn def' -i kâsâvet zamânıdır demidür

serây-ı vâsi'-i devlet:

1. **serây-ı vâsi'-i devlet:**

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Devletin geniş sarayı. II Zenginlik.

Künc-i 'uzletdür serây-ı vâsi'-i devlet baña
Halkdan yokdur nihân olmağ kadar 'izzet baña

ser-be-bālîn-i elem:

1. **ser-be-bālîn-i elem:**

Gazel 139

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Elem baş yastığı.

Ser-be-bālîn-i elem görmesün ağıyar beni
İtme ey rûh-ı revân hecr ile bîmâr beni

ser-cümle:

1. **ser-cümle:**

Gazel 39

Mısra: 3

Bütün, hepsi.

Ser-cümle küyuñ olsa n'ola gülsitân-ı şevk
Hûn-âbe-i dü-dîde-i hasret gelür geçer

serdâr-ı ğam:

1. **serdâr-ı ğam:**

Gazel 46

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam padişahı(sevgili).

Bâb-ı 'iklîm-i derûnumdan duğûl itmekdesin
Bilsem ey serdâr-ı ğam destüñde fermânuñ mı var

serden:

1. **serden:** +den

Gazel 105

Mısra: 13

Baş, kafa.

Olur üftâde zemîne gidüp 'aklı serden
Hâmid-i zâr seni görse efendüm ne zamân

ser-firâz olmağ:

1. **ser-firâz olmağ:** -mağ

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Benzerinden üstün olmak.

Ser-firâz olmağ için Hâmid'i eyler her bâr
O nihâl-i çemen-ârâ-yı bahâ-zâr-ı hevâ

ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña:

1. **ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña:** +ñ, +a

Gazel 103

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzelin başka güzellere üstün olan boyu.

Ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña eşkümken sebeb
Bâğ-ı kuyuñdan beni dūr itdūñ ey serv-i revân

ser-fürü:

1. **ser-fürü:**

Kaside 2

Mısra: 43

Baş eğme, söz dinleme.

O nâzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-â-ser ehl-i belâgat zamânıdır demidür

seri:

1. **seri:** +i

Gazel 29

Mısra: 8

Baş, kafa.

Zann eyledüm görince serin ü miyânını
Bir âb-ı şâfdur seri zîr-i kemerdedür

ser-i ferhâlûñde:

1. **ser-i ferhâlûñde:** +üñ, +de

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başındaki uzun saçlar.

Dil-i şad-pâre-i miskîn ser-i ferhâlûñde
Beñzer ol fâhteğe pençe-i 'ukâbdadur

ser-i küvına:

1. **ser-i küyına:** +ı, +n, +a

Gazel 71

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanı başı.

Pîş-i sultānda tırur çünkü nedīmān şaf şaf

Dizer 'uşşākı ser-i küyına cānān şaf şaf

ser-i küyında:

1. **ser-i küyında:** +ı, +n, +da

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eşik, mahal (Ser-i küyında :yanı başında, gözünün önünde, yanında, elinde).

Ser-i küyında Hāmid rāhat olmaz

O güلزāruñ hezārından geçilmez

ser-i rişteve:

1. **ser-i rişteve:** -+y, -+e

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saçın telleri.

Eşk-i hūnīn kıyās itme müjemde dizilür

Her ser-i rişteve şad-dāne-i mercān şaf şaf

ser-i satrında:

1. **ser-i satrında:** -+ı, -+n, -+da

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Satır başı.

Ben bu şeb ālām-ı zülfinden şikāyet-nāmemeñ

Her ser-i satrında yazdum mār elinden āh āh

serin ü miyānını:

1. **serin ü miyānını:** +ı, +n, +ı

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başını ve belini.

Ẓann eyledüm görince serin ü miyānını

Bir āb-ı şāfdur seri zīr-i kemerdedür

seriri:

1. **seriri:**

Gazel 143

Mısra: 10

Taht.

Sultān-ı fakra Hāmid birdür bülend ü pesti

Olsa seriri anuñ nüh āsmān bilür mi

serir-i devlete:

1. **serir-i devlete:** +e

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Devletin başı, padişah. II Aşk ülkesinin padişahı olan sevgili.

Tüvānda mür ile yeksānsın nezd-i İlāhī'de

Sen isterseñ serir-i devlete kendüñ Süleymān bil

ser-keş:

1. **ser-keş:**

Gazel 93

Mısra: 5

Dik başlı, inatçı (sevgili).

Böyle ser-keş bī-vefā bī-raḥm 'āşık-küş iden

Ẓanlı zālim hep seni baht-ı siyāhumdur benüm

serler:

1. **serler:** -+ler

Gazel 147

Mısra: 16

Baş.

Cellād-ı ğamzeñ itdügi dem katl-i 'āşıkān

Ġaltān olur nice nice serler kelek gibi

ser-mest:

1. **ser-mest:**

Gazel 55

Mısra: 7

Sarhoş.

Bāde-i şīr-efgen-i 'āşkuñla ben ser-mest idüm

Neş'edār-ı sāgar-ı hestī degilken Cem henüz

ser-mest olan:

1. **ser-mest olan:** --an

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

Ser-mest olan şarāb-ı leb-i la'ı-l-i yār ile

Meyyāl-i nūş-ı bāde-i gül-gün olur mı hīç

ser-pençe-i miñnetde:

1. ser-pençe-i miñnetde: +de

Gazel 86

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güç ve kudret sahiplerinin minneti altında.

Görince düşmenüñ ser-pençe-i miñnetde baħsīde
Mükāfāt ü cezāyı eylemezseñ ger te'emmül gül

ser-pence-i müjgāna:

1. ser-pence-i müjgāna: +a

Gazel 99

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güçlü, kuvvetli kirpikler. II Sevgilinin kirpikleri.

Dil ğam-ı 'arız-ı āluñ ile hūn oldu tamām
Düşdi ser-pence-i müjgāna zebūn oldu tamām

ser-sām:

1. ser-sām:

Gazel 130

Mısra: 3

*Sersem, düşünmeden hareket eden, ne yaptığının
farkında olmayan.*

Olurdu bŷy-ı ħasedle 'adŷlarum ser-sām
Açılsa ğonce-i maħşŷd-ı cān murādumca

ser-tā-be-kadem:

1. ser-tā-be-kadem:

Gazel 76

Mısra: 2

Baştan ayağa kadar.

Ĥāne-i ħātır-ı vīrāna düşŷp nār-ı firāk
Oldı ser-tā-be-kadem cismimŷz āzār-ı firāk

ser-tā-be-pāy:

1. ser-tā-be-pāy:

Gazel 60

Mısra: 6

Baştan ayağa.

Biz kişver-i neşātı n'ola eylesek fetiħ
Ser-tā-be-pāy leşker-i ğamdur sipāhımız

ser-tāc-ı ħayır-ħ'āhān-ı 'ālem:

1. ser-tāc-ı ħayır-ħ'āhān-ı 'ālem:

Tarih 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Ālemin ħayrını isteyen baş tacı.

Velī-i ni'metin her laħzada bir ħayra sevk eyler
O ser-tāc-ı ħayır-ħ'āhān-ı 'ālem 'arīf i mŷlhem

ser-tā-pā:

1. ser-tā-pā:

Gazel 53

Mısra: 5

Baştan ayağa.

'Aceb mi levħa-i dil olsa çāk ser-tā-pā
Der-i 'ināyeti aġyāra her zamān açılır

ser-te-ser:

1. ser-te-ser:

Gazel 54

Mısra: 5

Baştan başa, büsbütün.

Eṭibbā-yı zemāne ser-te-ser tedbīrine 'āciz
Felekler başum ŷzre 'illet-i devvārdur sensiz

serümden:

1. serümden: -+üm, -+den

Gazel 40

Mısra: 2

Baş. II Gönül.

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bŷlendüm var

serüñ:

1. serüñ: +üñ

Kaside 2

Mısra: 39

Baş, kafa. II Baş, başkan.

Serüñ bu mertebe taşdı' eylemezdüm līk
Hŷcüm-ı ceşş-i tabī'at zamānıdır demidŷr

serv:

1. serv:

Gazel 112

Mısra: 8

Servi. II Sevgilinin uzun boyu.

Bu mısra' ile fāħr iderüm kaddini görsem
Bir serv yetiştı eşer-i çeşm-i terümden

servi:

1. servi:

Gazel 102

Mısra: 10

Servi ağacı. II Servi boylu güzel.

Hâmid çemen baña nice olmaz haram kim
Bir servi boylu nazik-i refâra hasretüm

serv-i bağ-ı behcetdür:

1. serv-i bağ-ı behcetdür: +dür

Gazel 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesinin servi boylusu(sevgili).

Leb degül gönce-i letâfetdür
Kad degül serv-i bağ-ı behcetdür

serv-i bağ-ı hüsn ü edâdan:

1. serv-i bağ-ı hüsn ü edâdan: +dan

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik bağının hoş ve güzel servi ağacı. II Sevgili.

Ağyar ile giderse çemenzâra Hâmid'e
Ol serv-i bağ-ı hüsn ü edâdan haber virün

serv-i bağ-ı hüsn ü letâfet:

1. serv-i bağ-ı hüsn ü letâfet:

Gazel 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik ve zarafet bahçesinin selvisi(sevgili).

Ey serv-i bağ-ı hüsn ü letâfet dem-i hıram
Dibâ gerek bu kâmete hârâ neden revâ

serv-i bağ-ı işve:

1. serv-i bağ-ı işve:

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Naz bahçesinin servi ağacı II Servi gibi boyu olan sevgili.

Küçükşu'ya o serv-i bağ-ı işve eyleyüp da'vet
Dil-i mahzûn-ı zâr-ı Hâmidî gâyetle şâd itmiş

serv-i bülendüm:

1. serv-i bülendüm: +üm

Gazel 40

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Servi gibi uzun boylu güzel. II Sevgili.

Beni eyler şıyânet tâb-ı gâmdan bir efendüm var
Serümden zâ'il itmez sâyesin serv-i bülendüm var

serv-i dil-ârâ:

1. serv-i dil-ârâ:

Tahmis 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül süsleyen servi. II Sevgili.

Lâyık-ı püş-i kemhâ ile dîbâ mı degül
Niye şalınmaz o kad serv-i dil-ârâ mı degül

serv-i gülistân-ı behâ:

1. serv-i gülistân-ı behâ:

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin paha biçilemeyen servi ağacı. II Sevgili (uzun, ince boyundan dolayı).

Sen de ey serv-i gülistân-ı behâ meyl it aña
Kâmetün seyr eyleyüp itmiş dil-i dîvâne hâz

serv-i hıram:

1. serv-i hıram:

Tahmis 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Salınarak yürüten servi. II Sevgili.

Hâmidâsâ vatanın terk idüp ey serv-i hıram
'Aşk ile oldu anuñ hâl ü dil-i zârı tamâm

serv-i hıramânumdan:

1. serv-i hıramânumdan: +um, +dan

Gazel 105

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nazlı nazlı salınan servi. II Sevgili.

Bulmadum nâm ü nişân serv-i hıramânumdan
Gezmedük ne leb-i cû kaldı ne şahın-ı büstân

serv-i nâz:

1. serv-i nâz:

Gazel 77

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İşveli sevgili.

Ey serv-i nâz mâ'il-i ref'târûnûm senûñ
Cân-dâde-i le'âfê't-i güftârûnûm senûñ

2. serv-i nâz:

Gazel 143

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İşveli, cilveli sevgili.

Meyl ide mi kenâr-ı cûy-ı sirîşk-i çeşme
Ol serv-i nâz zevk-ı âb-ı revân bilür mi

serv-i nâzum:

1. serv-i nâzum: +um

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazlı sevgili.

Serv-i nâzum hâşılı bâğ-ı temennâda müdâm
Cüst-cû eyler seni eşk-i revânûm sū-be-sū

serv-i revân:

1. serv-i revân:

Gazel 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Salınan servi, uzun boylu, hoş endamlı sevgili.

Ellerle 'azm-i gülsitân itdükce ol serv-i revân
Ben eylerüm âh ü figân der-küşe-i derd ü belâ

2. serv-i revân:

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Salınan servi . II Uzun boylu sevgili.

Ser-firâzî-i kad-ı dil-cûña eşkümken sebeb
Bâğ-ı kuyuñdan beni dūr itdüñ ey serv-i revân

3. serv-i revân:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Salınan servi. II Uzun boylu sevgili.

Bün-i pâyında gice yatmış idüm girye-künân
Çatı boy çekdi o demden berü ol serv-i revân

4. serv-i revân:

Gazel 137

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Salınan servi. II Uzun boylu sevgili.

Çün mihr iderek 'âlemi rûşen yine Hâmid
Ol serv-i revân câme-i dîbâ ile geçdi

serv-i revânûñ:

1. serv-i revânûñ: -+uñ

Gazel 75

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Salınarak yürüten uzun boylu sevgili.

Dilde dâğum yok dîdede hûn-ı eşküm
Sâyesinde benüm ol serv-i revânûñ nem yok

serv-kad:

1. serv-kad:

Gazel 147

Mısra: 9

Servi boylu. II Sevgili.

Ol serv-kad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigâhuñ aşı ne şüft eşek gibi

serv-kadi:

1. serv-kadi: +i

Tahmis 1

Mısra: 14

Servi boylu.

Görmemiş çeşm-i felek mişlini aşlâ ebedî
Hûblar şadra geçürse n'ola ol serv-kadi

serv-kadûñ:

1. serv-kadûñ: +üñ

Gazel 22

Mısra: 7

Servi gibi boyu olan, servi boylu sevgili.

Şu'arâ itseler ol serv-kadûñ vaşfiyla
Leb-i cûlarda sezâdur nice dîvân tahtır

serv-kâmet:

1. serv-kâmet:

Gazel 7

Mısra: 4

Servi boylu(sevgili).

Nihâlân-ı çemen erbâb-ı tab'-ı müstakîmâsâ
Hîrâm-ı nâzuña ey serv-kâmet mübtelâdur hep

2. serv-kāmet:

Gazel 97

Mısra: 4

Servi boylu.

Görüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzārından
Dimiş ol serv-kāmet zevk-i seyr-i cüy-bār itdüm

3. serv-kāmet:

Gazel 114

Mısra: 9

Servi boylu.

Hāmidā ol serv-kāmet rehden itdükçe güzer
‘Aşıkān bī-şabr olup dirler efendüm hū vū hū

serv-kāmetün:

1. serv-kāmetün: +üñ

Gazel 135

Mısra: 5

Servi boylu (sevgili).

O serv-kāmetün takbīle pāyın reh-güzārında
Revān itdüm dü-çesm-i hasretümden eşk-i Ceyhūn’ı

servün:

1. servün: +üñ

Gazel 36

Mısra: 11

Servi, servi boylu güzel.

‘Aceb mi berter olursa behāsi ol servün
Ki kāmetinde yeşil bir qabā-yı muḥmeli var

2. servün: +üñ

Gazel 141

Mısra: 3

Servi. II Servi boylu güzel.

O servün āru-yı būs-ı ḥāk-ı pāyı ile
Sirişk-i dīdelerüm gezmedük mekān mı qodı

setrdür:

1. setrdür: +dür

Nazm 4

Mısra: 2

Örtme, kapama, gizleme.

Halkuñ idrāk iden ‘aybını ‘irfān ile
Setrdür lāyık u evlā aña dāmān ile

sevdā:

1. sevdā:

Gazel 145

Mısra: 4

Aşk, sevgi. II İstek, heves, arzu.

Gīsū-yı leyl-i renginüñ endişesiyle hīç
Ey māh kimse qaldı mı sevdā getürmedi

2. sevdā:

Gazel 146

Mısra: 8

Aşk, sevgi. II İstek, heves, arzu.

Vaşf -ı tīg-i ebruvānuñ yazmadan maqtül olup
Hāmemuñ sevdā ile maḥlūt akar dā‘im demi

sevdādan:

1. sevdādan: -+dan

Gazel 12

Mısra: 2

Aşk, sevgi.

Göñül endişe-i gīsū-yı dil-ārādan geç
Şeb-i deycür-nişin olma o sevdādan geç

sevdālardan:

1. sevdālardan: +lar, +dan

Gazel 59

Mısra: 7

Aşk, sevgi.

Fāriğ olduk o heveslerden o sevdālardan
Beste-i silsile-i kākül-i şeb-gün degülüz

sevdāları:

1. sevdāları: -+lar, -+ı

Gazel 75

Mısra: 6

İstek, heves, arzu. II. Aşk, sevgi.

Gerçi çok kākül-i müşgīn-i perīşān vardır
Böyle sevdāları tahrik ider perçem yok

sevdāmuızı:

1. sevdāmuızı: -+muz, -+ı

Gazel 140

Mısra: 9

Aşk, sevgi. II İstek, heves.

Hāşılı sevdāmuızı her şeb tahrik iden
Çesm-i fiten-cū ile zūlf-i siyehkār idi

sevdā-yı mükāfāta:

1. sevdā-yı mükāfata: +a

Gazel 59

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevginin mükafatı, karşılığı.

Renciş-i hâşır-ı a'dâ ile memnûn degülüz
Öyle sevdā-yı mükāfata düşer dūn degülüz

sevdā-yı rāme:

1. sevdā-yı rāme: -+e

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Boyun eğdiren sevdā. II Tas. İnsanın bütün
varlığıyla Allah'a bağlanması.*

Sevdā-yı rāme düşmüş 'aceb dil ol âfeti
Bir pādşāhı hîç ide mi bir gedā zabıt

sevdā-yı zülf ü ruhsārı:

1. sevdā-yı zülf ü ruhsārı: +ı

Gazel 30

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanak ve zülüf sevgisi.

Dirîğ gıtmedi sevdā-yı zülf ü ruhsārı
Zamān geçer bu qadar leyl olur nehār gelür

sevdā-yı zülfün:

1. sevdā-yı zülfün: +üñ

Gazel 135

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) saçının sevdası.

Dilün eylerseñ istifsār-ı bādî-i cününından
Begüm sevdā-yı zülfün ihtiyār itdürdi hāmūnı

sevdügüm:

1. sevdügüm:

Gazel 28

Mısra: 3

Sevdiğim, sevgilim.

Sen bir perî-cemāl güzelsin ki sevdügüm
Âyine-i ruhuñ gören elbet şafā ider

severseñ:

1. severseñ: -er, -señ

Gazel 61

Mısra: 6

...(y)ı seviyorsan, ...a hakkı için.

Ol kaşları kemāna aman olma müntehî
Ey tîr-i âh Hakk'ı severseñ hevāda gez

sevk:

1. sevk:

Tarih 1

Mısra: 22

Yollama, gönderme.

Bu eşnāda huşuşan şāh-ı gerdün-pāye vü tahtı
Nice hayr-ı celîle itdi sevk ol ekrem ü a'zam

sevk eyler:

1. sevk eyler: -r

Tarih 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Gönderme, götürme.

Velî-i ni'metin her lahzada bir hayra sevk eyler
O ser-tâc-ı hayır-ı h'âhân-ı 'âlem 'ârif i mülhem

seyâhat evleyüp:

1. seyâhat eyleyüp: -y, -üp

Gazel 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seyâhat etmek, yolculuk.

Seyâhat eyleyüp dil 'âlemi 'aşkuñla âhîr-kār
Vatan-gîr oldı küyuñda varup tekrîm-i mihmân it

seyf-i zer-kabza-i ebrüsü:

1. seyf-i zer-kabza-i ebrüsü: +sı

Gazel 75

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Altın saplı kılıç gibi olan kaşlar.

Seyf-i zer-kabza-i ebrüsü ile ey Hâmid
Hâtırum olmaya mecrûh benüm bir dem yok

seyl-i kahruñ:

1. seyl-i kahruñ: +uñ

Gazel 76

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Üzüntü seli.

Seyl-i kahrūn ile hedm eyle İlāhī yarūn
Māni'-i 'azm oluyor kūyına dīvār-ı firāk

seyr eyle:

1. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gezmek, gezinmek. II Temaşa etmek.

Haṭ-ı 'izārı görindi mi hicābı seyr eyle
Zevāle yüz tutuyor āftābı seyr eyle

2. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Haṭ-ı 'izārı görindi mi hicābı seyr eyle
Zevāle yüz tutuyor āftābı seyr eyle

3. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Hezār bār haṭab-ḥ'ār iken raḳīb-i ḥimār
Yine ol şūḥa varur irtikābı seyr eyle

4. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Didüm icāzet-i būs-ı dehān var mı bize
Dirḡ yok didi zālīm cevābı seyr eyle

5. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Dil-i fütāde leb-i yāri eylemiş taḳbīl
Ḥarīḳ-i 'āde olan fetḥ-i bābı seyr eyle

6. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Ḳarārgāh-ı ḥaṭ oldı 'izārı āḥir-i kār
İḥāta eyledi mihri şehābı seyr eyle

7. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Gelince 'āşıkı ṭard itdi bāḡ-ı kūyından
Raḳīb-i ṭāḡī-i nev-intisābı seyr eyle

8. seyr eyle:

Gazel 121

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Bu nazm-ı pākūñi tanzīr iderse ey Ḥāmid
Kelām-ı Nāşid-i ḥāzır-cevābı seyr eyle

seyr eyleyen:

1. seyr eyleyen: -y, -en

Gazel 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Seyretmek, izlemek.

Cemāl-i mehveşūñ seyr eyleyen meftūn olur cānā
Düşüp zūlf-i siyāhuñ kaydına Mecnūn olur cānā

seyr eyleyüp:

1. seyr eyleyüp:--y, --üp

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İzlemek, seyretmek.

Sen de ey serv-i gülüstān-ı behā meyl it aña
Ḳāmetūñ seyr eyleyüp itmiş dil-i dīvāne ḥaz

seyr iden:

1. seyr iden:--en

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakmak, izlemek.

Seyr iden ruḥsāruñ ey tūṭī-zebān āyīneden
Zann ider mihruñ ṭulū'un bī-gümān āyīneden

seyr idenler:

1. seyr idenler: -en, -ler

Gazel 34

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seyr etmek. II Bakmak.

Seyr idenler ol gāzāl-i deşt-i nāz ü 'işveyi
Mübtelā-yı geşt-i şahrā mā'il-i naḥcīr olur

seyr idüp:

1. seyr idüp: -üp

Tahmis 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Seyretmek. II Bir şeyin durumunu, oluşumunu
gözlemek, bakmak.*

İsmümi defter-i erbāb-ı ḥıreddeden silmeñ
Seyr idüp vādi-i tavr ü ḥarekātum gülmeñ

seyr it:

1. seyr it:

Gazel 105

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Seyretmek, izlemek.

Ey perī dā'im alup destüne bir āyīne
Kendi ruḥsārın seyr it güle olma nigerān

2. seyr it:

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İzlemek. II Temaşa etmek.

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemāl
Baḥr-ı hicrāna düşen 'āşıka seyr it dü şeşi

seyr itdüm:

1. seyr itdüm: --dü, --m

Gazel 63

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Seyretmek, izlemek.

Bir ḥaṭ-āver şūḥ seyr itdüm zamānıyla veli
Būyü 'ālem-gīr bir ra'nā gül-i bī-ḥār imiş

seyr itmedüm:

1. seyr itmedüm: -me, -düm

Gazel 17

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Seyretmek, izlemek.

Dil-berān-ı ḡayrda seyr itmedüm emşālını
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü ḥāl ü ruḥ

seyr ü temāşasına:

1. seyr ü temāşasına: +sı, +n, +a

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uzaktan bakıp izlemek.

Ḡayrı ümmīd-i vişāl eylemenüñ 'ālemi yok
Dürdan seyr ü temāşasına me'zūn degülüz

seyre:

1. seyre: +e

Gazel 38

Mısra: 4

Seyretmek.

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fıkı-i ruḥsārūñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

seyre gelür:

1. seyre gelür: -ür

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İzlemeye gelmek.

Bāzīçe-i şaṭranca ser-āğāz idicek yār
At gibi koşup seyre gelür der-'akab aḡyār

seyr-i bāğ u sāz ü maḥbūba:

1. seyr-i bāğ u sāz ü maḥbūba: +a

Gazel 78

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin bağ ve bahçesinin seyri.

Mübtelāyūm pendūñ ey vā'iz baña kār eylemez
Seyr-i bāğ u sāz ü maḥbūba mey-i gül-fāma dek

seyr-i çeşmān-ı sıvāhuñ için:

1. seyr-i çeşmān-ı sıvāhuñ için:

Gazel 58

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Siyah gözlerini seyretmek için.

Seyr-i çeşmân-ı siyâhuñ için ey nûr-ı başar
Âhuvân deşt-be-deşt olmada püyân şeb ü rûz

seyr-i 'izâruñ:

1. **seyr-i 'izâruñ:** + uñ

Gazel 143

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanağının seyri.

Seyr-i 'izâruñ ister dil gülsitân bilür mi
Müş tâk olan cemâli fikr-i cinân bilür mi

seyr-i ruhuñ:

1. **seyr-i ruhuñ:** + uñ

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzünü seyretmek.

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriğ oldı dil
Seyr-i ruhuñ sineñ gice hükm-i kamer virür

2. **seyr-i ruhuñ:** + uñ

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzünü seyretmek.

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriğ oldı dil
Seyr-i ruhuñ sineñ gice hükm-i kamer virür

seyr-i ruhuñla:

1. **seyr-i ruhuñla:** + uñ, + la

Gazel 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ruhunun gezintisi.

Seyr-i ruhuñla kâm ala a' dâ neden revâ
Eller bu gülsitânı temâşâ neden revâ

seyr-i rüyından:

1. **seyr-i rüyından:** + l, + n, + dan

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüzünün seyri.

Beni dūr eylemeñ ol nañl-i nâzuñ seyr-i rüyından
Cüdâ itmek gibidür 'andeliñi gülsitânından

seyr-i rüyundan:

1. **seyr-i rüyundan:** - + dan

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüzü seyretme II Sevgilinin cemâlini seyretme.

Seyr-i rüyundan gelür elbet dil-i nâlâna hâz
Âteş-i süzândan eyler begüm pervâne hâz

seyrivle:

1. **seyrivle:** + i, + y, + le

Gazel 128

Mısra: 9

Seyretme, izleme.

Nîk ü bed seyriyle Hâmid dil olur şâd ü hâzîn
Hâşılı geh mürîş-i gam geh meserredür nigâh

sevvâhves:

1. **seyyâhves:**

Gazel 126

Mısra: 12

Gezgin, seyyâh gibi.

Hâk-pâyundan alup Hâmid gubâr itmek için
Acıluş seyyâhves gitmiş Şıfâhân üstine

sezâ vü revâ:

1. **sezâ vü revâ:**

Kaside 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Münasip ve uygun.

Saña netîce hamûşî degül sezâ vü revâ
Şenâ-yı kân-ı 'inâyet zamânıdır demidür

sezâdur:

1. **sezâdur:** - + dur

Gazel 22

Mısra: 8

Yakışır, yaraşır.

Şu'arâ itseler ol serv-kadûñ vaşfiyla
Leb-i cûlarda sezâdur nice dîvân tañrîr

sezâ-yı vaşl:

1. **sezâ-yı vaşl:**

Gazel 34

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Kavuşmaya uygun.

Eylemezseñ ihtiyârûñla sezâ-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrûlaruñ derdiyle âhir pîr olur

sîb-i zekan ü hâl-i ruhı:

1. **sîb-i zekân ü hâl-i ruhı:** +ı
Nazm 5
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
(Sevgilinin) elma gibi çenesi ve yanağının beni.

Sîb-i zekân ü hâl-i ruhı vaşfını ey dil
Güş itmesün a'dâ dehene alma hab eyle

sıfâhân:

1. **sıfâhân:**
Gazel 126
Mısra: 12
İsfahan şehri.

Hâk-pâyûñdan alup Hâmid gubâr itmek için
Acılup şeyyâhveş gitmiş Sıfâhân üstine

sıgmaz:

1. **sıgmaz:** -maz
Gazel 111
Mısra: 2
Sıgmak, bir şeye uygun düşmek.

Hayfâ ki mâ'il oldu yine bir cüvâna cân
Sıgmaz femine ya'ni o râz-ı nihâna nân

sihr:

1. **sihr:**
Gazel 72
Mısra: 9
Büyü, efsun.

Kameri sihr ile haps itmege beñzer gâra
Almak âgûşa seni bir gice der-zîr-i lihâf

2. **sihr:**
Gazel 32
Mısra: 8
Büyü, göz bağcılık, büyücülük. II Büyü kadar te' siri olan şey, fetanlık.

Kef-i şâbûn ile hammâmnda yapar şanma habâb
O perî sihr ile pistânı küçüldür büyüdür

sıklet-i ğayra:

1. **sıklet-i ğayra:** +a
Gazel 14
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Başkalarının, ağyarın sıkıntısı, derdi.

Dergehüñde dil ü cân bir de bu bendeñ kâft
Sıklet-i ğayra ne hâcet nüdemâ bir iki üç

silahdâr-ı yegâna:

1. **silahdâr-ı yegâna:** +a
Tarih 1
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Tek silâhdar.

Huşûşan bir silahdâr-ı yegâna itdi kim peydâ
Füzûni-i sehâ vü cevdetine reşk ider Hâtem

silmeñ:

1. **silmeñ:** -me, -ñ
Tahmis 1
Mısra: 17
Bir yazı, çizgi vb. ni kazıyarak veya sürterek yok etmek. II Üzerini çizerek atmak, yok etmek.

İsmümi defter-i erbâb-ı hîreddeñ silmeñ
Seyr idüp vâdi-i tavr ü harekâtum gülmeñ

silsileye:

1. **silsileye:** -+y, -+e
Gazel 71
Mısra: 14
Zincir II Art arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra.

Zülf-i pür-çinine rabt olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Hâmid esîrân şaf şaf

sîm:

1. **sîm:**
Gazel 45
Mısra: 10
Gümüş.

Hâmid netice mücib-i 'izzetdûr ihtifâ
Tahte's-şerâda sîm nihân zer nihân olur

2. **sîm:**
Gazel 144
Mısra: 4
Gümüş.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atdukdâ sîm gerdenüfe zerd şâluñı

sîm-ber:

1. **sîm-ber:**

Gazel 125

Mısra: 8

Gümüş gibi beyaz göğüslü (sevgili).

Qāl itdi pûte-i ğam-ı ‘aşk içre gönümi
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

sîm-berdedür:

1. **sîm-berdedür:** +de, +dür

Gazel 29

Mısra: 12

Gümüş vücudlu, vücudu gümüş gibi olan.

Bilmem ne yaptı eylemedüm hayliden su‘âl
Hâmid-i dil-i şikestemüz ol sîm-berdedür

sîm-ten:

1. **sîm-ten:**

Gazel 43

Mısra: 6

Gümüş tenli (sevgili).

Remâd itdün derûnum pûte-i ğamda yakup cismüm
Senün ey sîm-ten var ise qalbün âhen olmışdur

sîne:

1. **sîne:**

Gazel 120

Mısra: 8

Göğüs, kalp.

Hem-bezm imiş rakîb ile ol mâh dün gice
Sîne güşâde sâġar-ı mey elde kec-külâh

sîne-be-sîne:

1. **sîne-be-sîne:**

Gazel 27

Mısra: 7

Göğüs göğüse.

Olsa ‘âşıkla n’ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem‘-i fûrûzân bir olur

sîne-i a‘dâ:

1. **sîne-i a‘dâ:**

Nazm 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Düşmanların göğsü.

Delîl-i feth-i bâb-ı feyz-i Raġmânî’dür el-ġak bu
Güşâd oldukça çâk olsun ser-â-ser sîne-i a‘dâ

sîne-i bî-kîneme:

1. **sîne-i bî-kîneme:** +m, +e

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kinsiz yürek.

Sîne-i bî-kîneme mühr-i maġabbet başdılar
Bî-nişân ü nâm iken kırtâs ile ħâtem henüz

sîne-i süzâna:

1. **sîne-i süzâna:** +a

Gazel 152

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yanan yürek.

Olur içdükçe şahbâ şu‘le-i nâr-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyuñ hiç sîne-i süzâna ey sâķı

sînek:

1. **sînek:**

Gazel 147

Mısra: 18

Çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adı.

Vızlar zebün-ı pençe-i ‘aşkuñ olup gönül
Bir ‘ankebütuñ ağzına düşmüş sînek gibi

sînelerde:

1. **sînelerde:** +ler, +de

Gazel 24

Mısra: 5

Göğüs, yürek. II Kalp.

Sînelerde dâġlar açduķca ol mâhuñ ġamı
Şanurum kırtâs üzre ħâtem-i zer başdurur

sînem:

1. **sînem:** +m

Gazel 38

Mısra: 3

Göğüs.

Hezârân dâġ ile zeyn itdi sînem fikr-i ruġsârûñ
Begüm bir seyre lâyıķ nev-demîde lâle-zârûm var

2. **sīnem:** -+m

Gazel 73

Mısra: 9

Göğüs. II Derun, kalp.

Sīnem çü lālezār iken dāghā ile
Hāmid de dirmiş ol kaşı yā 'aşk nişanı yok

3. **sīnem:** +m

Gazel 97

Mısra: 1

Gönül, kalp.

O māhuñ fıkı-i ruhsāriyla sīnem dāgdār itdüm
Zemīn-i pür-giyāhı terbiyetle lālezār itdüm

4. **sīnem:** +m

Gazel 101

Mısra: 3

Gönül, kalp.

Țutuşdı sīnem içre çü behā-yı derd-i hicrānuñ
Diriğ itfāsı bir nā-kābil āteşzārdur gönülüm

5. **sīnem:** -+m

Gazel 135

Mısra: 3

Göğüs, kalp.

Yine derd-i firākuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fās-ı vārūnı

sīnemde:

1. **sīnemde:** +m, +de

Gazel 90

Mısra: 5

Göğüs, bağır. II Gönül, yürek.

Hezārān şerha vü sūrāh peydā oldı sīnemde
Nigāhuñ tır midür hañçer-i bürrān mıdır bilmem

2. **sīnemde:** +m, +de

Gazel 98

Mısra: 9

Gönül, yürek.

Sīnemde her şehir açılır şad hezār dāğ
Şāh-ı bahār-ı derd ü gamuñ lālezāriyum

sīneme:

1. **sīneme:** -+m, -+e

Gazel 55

Mısra: 2

Göğüs, yürek, kalp.

'Aşk yakdı cānum icād olmadan 'ālem henüz
Sīneme dāğ açdılar nā-būd idi merhem henüz

2. **sīneme:** +m, +e

Gazel 148

Mısra: 4

Sine, göğüs.

İltifātun görüp ağıyāra dü-ebrüsüyla
Güiyā sīneme birden iki hañçer düşdi

sīneñ:

1. **sīneñ:** +ñ

Gazel 49

Mısra: 6

Göğüs, yürek(kalp).

Meh-tāb zevkuñ eylemeden fāriğ oldı dil
Seyr-i ruhuñ sīneñ gice hükm-i kamer virür

sīneñden:

1. **sīneñden:** -+ñ, -+den

Kaside 2

Mısra: 3

Sine, göğüs, kalp.

Türāb ü seng-i gamı kıl imāta sīneñden
Kudüm-ı şādiye hürmet zamānidur demidür

sipāhumuz:

1. **sipāhumuz:** +ımuz

Gazel 60

Mısra: 6

Ordu, asker.

Biz kişver-i neşātı n'ola eylesek fetih
Ser-tā-be-pāy leşker-i gāmdur sipāhumuz

sipāhumdur:

1. **sipāhumdur:** +um, +dur

Gazel 93

Mısra: 2

Asker, ordu.

'Aşk-ı cān-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Hānemi vīrān iden kendi sipāhumdur benüm

sipāriş:

1. **sipāriş:**

Gazel 109

Mısra: 3
İsmarlamak.

Emrünü eyleme nâ-ehle sipâriş zîrâ
Âlet-i kâviş-i çâha bedel olmaz süzen

sirişk:

1. sirişk:
Gazel 109
Mısra: 1
Gözyaşı.

Lebin öpdükce sirişk oldu revân gözlerden
Aldum ol la'li hezârân dür-i nâ-süfteye ben

2. sirişk:
Kıt'a 7
Mısra: 4
Gözyaşı.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefide tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem tolsun

sirişk-i çeşmümi:

1. sirişk-i çeşmümi: +üm, +i
Gazel 5
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gözyaşı.

Ol tıfl-ı 'işve keşti-i nâza süvâr olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryâ neden revâ

sirişk-i dide vü âh-ı dilüdüdür:

1. sirişk-i dide vü âh-ı dilüdüdür: +üñ, +dür
Gazel 86
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gözlerindeki yaş ve gönlündeki âh.

Bu hâşiyet sirişk-i dide vü âh-ı dilüdüdür hep
Virür bâğ-ı cemâli her faşılâ tâze sünbül gül

sirişk-i dide-i ya 'küb-dil:

1. sirişk-i dide-i ya 'küb-dil:
Gazel 132
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yakup (Hz. Yakup'un) gönlünden gözüne akan yaşlar.

Sirişk-i dide-i Ya 'küb-dil bir dem sükûn bulsa
Peyâm-ı şihhat alsam Yûsuf'umdan kârbân gelse

sirişk-i dîdelerüm:

1. sirişk-i dîdelerüm: +ler, +üm
Gazel 141
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yaşlı gözler.

O servüñ ârzu-yı bûs-ı hâk-ı pâyı ile
Sirişk-i dîdelerüm gezmedük mekân mı qodı

sirişk-i hasretüm:

1. sirişk-i hasretüm: +üm
Gazel 54
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Hasret gözyaşları.

Beyâzı çeşmümün çarh u siyâhı ebr-i çâptük-rev
Sirişk-i hasretüm ârâmsız emtârdur sensiz

sirişk-i hün:

1. sirişk-i hün:
Gazel 5
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Kanlı gözyaşı.

İtmek revân dîdelerinden sirişk-i hün
Hecr-i ruhuñla Hâmid-i şeydâ neden revâ

sirişkümü:

1. sirişkümü: -+üm, -+i
Gazel 42
Mısra: 1
Gözyaşı.

Eller akan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül-izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

sırma:

1. sırma:
Gazel 96
Mısra: 10
Altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel.

Mes'ûlûme müsâ'ade Hâmid iderse çarh
Bir sırma saçlı dil-ber-i sîmîn-ber isterüm

sırma saçlı:

1. sırma saçlı: +lı
Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altın sarısı renginde saçlı olan.

Ḳāl itdi pūte-i ḡam-ı ‘aşḳ içre gönölümü
Bir şırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

sitemger:

1. sitemger:

Gazel 45

Mısra: 6

Zulmeden, haksızlık eden, zalim.

Tâ cezb idince bir dili ‘arz-ı cemâl ider
Evvel ‘ayân şofıra sitemger nihân olur

sitemgersün:

1. sitemgersün: +sün

Gazel 94

Mısra: 6

Zulmeden, haksızlık eden, zâlim.

Miḡlūñi nâ-dîdedür çeşm-i felek
Lîk ḡāyetle sitemgersün begüm

sitem-i tâze:

1. sitem-i tâze:

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni bir zulüm.

İltifât eylemeden böyle begüm aḡyâra
Sitem-i tâze degül mi dil-i ḡam-ḥ̣âra ḡaraḡ

sitemkâr:

1. sitemkâr:

Gazel 140

Mısra: 14

Sitem eden, eziyet eden, cefâ eden. II Sevgili.

Ḥâmid-i âzâdenün var idi bir dil-beri
Ḡāyet ile şūḥ idi lîk sitemkâr idi

siyâh:

1. siyâh:

Gazel 84

Mısra: 7

Siyah, kara. II Renk bağlamında.

Büyü ‘âlem-ḡir cismi nermdür levni siyâh
Ḥâşılı müstaḡni-i vaşḫ ü beyândur perçemün

2. siyâh:

Gazel 120

Mısra: 6

Siyah, kara.

‘Uşşâḳ ‘aceb midür ḡara sevdâya uğrasa
Çeşmün siyâh zülf siyâh ebruvân siyâh

3. siyâh:

Gazel 120

Mısra: 6

Siyah, kara.

‘Uşşâḳ ‘aceb midür ḡara sevdâya uğrasa
Çeşmün siyâh zülf siyâh ebruvân siyâh

4. siyâh:

Gazel 120

Mısra: 6

Siyah, kara.

‘Uşşâḳ ‘aceb midür ḡara sevdâya uğrasa
Çeşmün siyâh zülf siyâh ebruvân siyâh

siyâhî-i bahta:

1. siyâhî-i bahta: +a

Gazel 117

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kara, kötü talih.

Ḥaṭṭur sebeb siyâhî-i bahta degül ruḡuñ
Gül den şikâyet eylemem ammâ dikenden âh

siyâh-püş olup:

1. siyâh-püş olup: -up

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Karalar giymiş, yaşlı, matemli.

Siyâh-püş olup itmez misin gönül mâtem
‘Îzâr-ı dil-bere kim ḡaṭṭ-ı müşḡ-bâr gelür

siyeh-fâm eylemiş:

1. siyeh-fâm eylemiş: -miş

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Karartmak.

Faṭṭ-ı sevdâ levnüñi ey dil siyeh-fâm eylemiş
Bir cefâkâr âfet-i zülf-i perîşânuñ mı var

sizler:

1. **sizler:** +ler

Gazel 79

Mısra: 8

İkinci çokluk şahıs zamiri. II Sevgili ile âşık arasında haber taşıyan kişiler.

Ben cür'et-i niyâz ideyüm nâzenînüme
Sizler hemân kabûl-ı recâdan haber virün

sohbet:

1. **şoĥbet:**

Gazel 34

Mısra: 6

Görüşüp konuşma; arkadaşlık.

Eylesem âgâz vaşf-ı zülfine aĥşamdan
Şubĥa dek şoĥbet pey-ender-pey sürer zencîr olur

şoĥbet itdükçe:

1. **şoĥbet itdükçe:--dükçe**

Gazel 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Konuşmak.

Varup zânû-be-zânû ġayrılarla şoĥbet itdükçe
Derûnı Ĥâmid-i bî-çârenüñ maĥzûn olur cânâ

şoĥbeti:

1. **şoĥbeti:**

Gazel 80

Mısra: 2

Konuşmak, muhabbet etmek.

Bezme gelsek ne dem ey nûr-ı başıar ġamzelerün
İbtidâ şoĥbeti ĥançerden açar ġamzelerün

şoĥbet-i hicrân:

1. **şoĥbet-i hicrân:**

Gazel 127

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılık sohbeti.

O kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismün bezm-i vaşlında
Olur lertzân vücûdum şoĥbet-i hicrân açıldukça

şoĥbet-i nebbâr:

1. **şoĥbet-i nebbâr:**

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzel konuşan adamın sohbeti.

Ben de nûş eyler idüm bâdeyi sāġar sāġar
Neşve-baĥş olsa idi şoĥbet-i nebbâr gibi

şokılsa:

1. **şokılsa:** -ıl, -sa

Kaside 2

Mısra: 35

Yanaşmak, yaklaşmak.

Şokılsa cânib-i destâr ü re's-i devletine
Gül-i ĥadıķa-i 'izzet zamânıdur demidür

şolmasun:

1. **şolmasun:--ma, --sun**

Kıt'a 7

Mısra: 2

Solmak.

Sûzişimden ol gül-i zîbâyı âġah itmeyün
Kim bu peyġâm-ı ciger-süz-ı elemle şolmasun

şoñra:

1. **şoñra:**

Gazel 45

Mısra: 6

Sonra.

Tâ cezb idince bir dili 'arz-ı cemâl ider
Evvel 'ayân şoñra sitemġer nihân olur

şor:

1. **şor:**

Gazel 108

Mısra: 3

Sormak.

Ĥať-âverlûk deminden şor o şûĥuñ evvelün bilmem
Taşarruf ehlin istifşâr iderler hep zamânından

2. **şor:**

Gazel 155

Mısra: 9

Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.

Derdini şor Ĥâmid'ün ey mâĥ-rû
Bir şeb tâ şubĥ boşandur beni

sormam:

1. **sormam:--ma, --m**

Gazel 31

Mısra: 7

Sormak.

Ğonce-i la'lüne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i 'aşkıñda ammâ kim bu güyâluğ nedür

söyle:

1. söyle:

Gazel 6

Mısra: 1

Demek, haber vermek.

Var söyle ey bād-ı şabâ ol yâr-ı cân-ı bî-vefâ

2. söyle:

Gazel 92

Mısra: 9

Demek, söylemek.

O şâh-bâza şabâ söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı İşfahân buldum

3. söyle:

Gazel 142

Mısra: 2

Söylemek, anlatmak, izah etmek.

Bezmi kimdür men' iden teşrîfdin cānum seni
Söyle kim döndürdi bizden mäh-ı tábānum seni

söylemege:

1. söylemege:--meg, --e

Gazel 74

Mısra: 8

Söylemek, demek.

O mehûñ tâze gül-i 'arız-ı âluñ göreli
Başladuğ söylemege bülbül-i nālân olduğ

söylenilmez:

1. söylenilmez: -n, -il, -mez

Gazel 54

Mısra: 2

Söylemek, demek.

Derûn-ı sînede fikr-i dehānuñ vardur sensiz
O nükte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

söylenür:

1. söylenür: -n, -ür

Gazel 108

Mısra: 12

Söylemek, demek.

Benüm keyfiyyetüm yâr ile Hâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

söylenürdi:

1. söylenürdi:--n, --ür, --di

Gazel 63

Mısra: 1

Söylemek.

Söylenürdi bir zamân küyında sarık var imiş
Ol meger agyârdan bir mürtekb bî-'âr imiş

söyler:

1. söyler: -r

Gazel 108

Mısra: 1

Söylemek, demek.

Ğubâr-ı mağdemîn söyler dimez hiç ğisuvânından
Şabâ itsün uşanduk muṭrıbuñ biz işfahân'ından

söyletme:

1. söyletme: -t, -me

Gazel 119

Mısra: 1

Konuşturmak.

Ruḥuñ ğüşâd idüp 'uşşâk-ı zârı söyletme
O gülde büy-ı vefâ yok hezârı söyletme

2. söyletme:--t, --me

Gazel 119

Mısra: 2

Konuşturmak.

Ruḥuñ ğüşâd idüp 'uşşâk-ı zârı söyletme
O gülde büy-ı vefâ yok hezârı söyletme

3. söyletme:--t, --me

Gazel 119

Mısra: 4

Konuşturmak.

Bir âh ile bu nüh eflâki muḥtarık eyler
Dil-i fütâde-i âteş-nişârı söyletme

4. söyletme:--t, --me

Gazel 119

Mısra: 6

Konuşturmak.

Getürme ḥâtırına mâ-cerâ-yı Ferhâd'ı
Derûnı yaralıdır kühsârı söyletme

5. söyletme: -me

Gazel 119

Mısra: 8

Konuşturmak.

Dil-i nizāra su‘āl itme zülf-i dil-berden
O murğzār-ı giriftār-ı mārı söyletme

6. söyletme: -me

Gazel 119

Mısra: 10

Konuşturmak.

Vücūd-ı Hāmid’i hep pāre pāre itmelidür
Şabā açup ol iki gül-‘izārı söyletme

söyleyün:

1. söyleyün:--y, --ün

Gazel 71

Mısra: 11

Söylemek, düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.

Söyleyün şeyhe ki meydāna teveccüh kılsun
Tālga tevḥīdine āmāde mürīdān şaf şaf

söz yok:

1. söz yok:

Gazel 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Söz yok, diyecek bir şey yok.

Ġonce-i la’lūne söz yok şormam andan zerreveş
Bülbül-i ‘aşkuñda ammā kim bu güyāluḡ nedür

söziyle:

1. söziyle: +i, +y, +le

Gazel 78

Mısra: 10

Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelām, kavil.

Ol şeh-i ḡusn ü behā itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dūnuñ söziyle kişver-i ālāma dek

su‘āl:

1. su‘āl:

Gazel 29

Mısra: 11

Soru.

Bilmem ne yapıdı eylemedüm ḡayliden su‘āl
Hāmid-i dil-i şikestemüz ol sīm-berdedür

su‘āl itdüm:

1. su‘āl itdüm:--dū, --m

Gazel 78

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Soru sormak.

Ben ṡarīḡ-i ‘aşkı bir pīre su‘āl itdüm didi
Sālikāna ḡā’il olmaz kimse bāḡ-ı kāmā dek

su‘āl itme:

1. su‘āl itme: -me

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sual etmek, soru sormak.

Dil-i nizāra su‘āl itme zülf-i dil-berden
O murğzār-ı giriftār-ı mārı söyletme

su‘āl itmedi:

1. su‘āl itmedi: -me, -di

Gazel 144

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Soru sormak.

Gördün mi künc-i ḡamda o hercāyī rahm idüp
Hāmid su‘āl itmedi bir kerre ḡālūñi

su‘āl itsem:

1. su‘āl itsem: -sem

Gazel 143

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Soru sormak.

İtdüklerün bu ḡāke bir bir su‘āl itsem
Ol āfet-i yegāne devr-i zamān bilür mi

sū-be-sū:

1. sū-be-sū:

Gazel 114

Mısra: 8

Her taraf, her yan.

Serv-i nāzum ḡāşılı bāḡ-ı temennāda müdām
Cüst-cū eyler seni eşk-i revānum sū-be-sū

2. sū-be-sū:

Gazel 118

Mısra: 3

Her taraf, her yan.

Cüy-ı eşküm sü-be-sü eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşâd ü hoş-reftâr elinden âh âh

subh:

1. şubh:

Gazel 125

Mısra: 6

Sabah.

Bir mâhı cüst-cü iderüm kâdadur diyü
Tâ şubh olunca meş'al-i âhumla her gice

2. şubh:

Gazel 155

Mısra: 10

Sabah.

Derdini şor Hâmid'ün ey mäh-rû
Bir şeb tâ şubh boşandur beni

subh u şâm:

1. şubh u şâm:

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabah ve akşam.

İtmeseydi mihr-i ruhsâr ü meh-i cebheñ tülû'
Halk olunmazdı semâvât ü zemîn ü şubh u şâm

subha:

1. şubha: +a

Gazel 76

Mısra: 6

Sabah.

Ola lâyıq mıdur ey nâ'im-i gül-pister-i nâz
Şubha dek dîdelerüm her gice bî-dâr-ı firâk

subha dek:

1. şubha dek:

Gazel 34

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Eylesem âgâz vaşf-ı zülfine aḥşamdan
Şubha dek şöhet pey-ender-pey sürer zencîr olur

2. şubha dek:

Gazel 101

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Olup pâ-beste-i zencîr-i gîsü-yı siyehkârûñ
Giceler şubha dek dîvâneveş bî-dârdur gönüm

sübha-gerdân-ı keder:

1. sübha-gerdân-ı keder:

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Acıyı tesbih edip çekmek.

Beni ez-behr-i da'vet sübha-gerdân-ı keder itme
Perîveş cismün ey gül-çehre pinhân-ı nâzar itme

subhdan şâma dek:

1. şubhdan şâma dek:

Gazel 51

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabahtan akşama kadar.

Gice bî-dâr olup ağıyâr ile der-bezm-i şarâb
Şubhdan şâma dek ol mäh-liķâ ḥ'âbdadur

subhımız:

1. şubhımız: +ımız

Gazel 60

Mısra: 8

Sabahımız.

Buldı zuhûr ḥatt ile mihr-i ruḥı zevâl
Şâm itdi şubhımız yine baḥt-ı siyâhımız

sûd:

1. sūd:

Gazel 133

Mısra: 11

Kazanç, fayda, yarar.

Çi sūd o ḡonce-i bâğ-ı cemâl güş aşmaz
Mişâl-i murğ-ı çemen biñ zebân var bende

şudür:

1. şudür:

Gazel 117

Mısra: 1

Ortaya çıkma.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftâdeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

şûfî:

1. şûfî:

Gazel 88

Mısra: 7

Tasavvuf ehli. II Sofu.

Şûfî bu ta'aşşub saña bir fâ'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

2. şûfî:

Gazel 147

Mısra: 10

Tasavvuf ehli. II Sofu.

Ol serv-kad çemende baña eyledükce meyl
Kec kec nigâhuñ aşlı ne şûfî eşek gibi

süflilerün:

1. süflilerün:

Tahmis 1

Mısra: 6

Alçak, bayağı.

Niçün açılmaz o leb gonce-i zîbâ mı degül
Kadem-endâz olamam meclisine süflilerün

sühânı:

1. sühânı:--+

Kaside 2

Mısra: 47

Söz. II Şiir.

Dırâz itme yeter gayrı Hâmidâ sühânı
Du'â qarîn-i icâbet zamânıdur demidür

sühan-sâzi-i murğ-ı dil-i nâlâna:

1. sühan-sâzi-i murğ-ı dil-i nâlâna:

Gazel 20

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül kuşuna söz uyduran, söz yapan.

Bu sühan-sâzi-i murğ-ı dil-i nâlâna sebeb
İ'tibârıñdur eyâ gonce-dehânım Cāvîd

sühte-i âteş-i tün:

1. sühte-i âteş-i tün:

Gazel 99

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sönen ateşin yanığı.

Nazarum nâgeh bir âfet-i delâke düşüp
Cân ü dil sühte-i âteş-i tün oldu tamâm

sühtesün:

1. sühtesün: +sün

Gazel 20

Mısra: 12

Yanmış, tutuşmuş, yanık.

Âteş-i 'aşkı ile sen de bir âyîne ruhuñ
Bilürüm sühtesün tütü-zebânım Cāvîd

sük:

1. sük:

Gazel 129

Mısra: 6

Olgun olmayan, alçak, haris.

Yūsuf-ı Mısr-ı behâsıñ saña nâ-zîbendedür
Gezmek ey cân-ı 'azîzüm sük ile bāzārda

sük-ı behâda:

1. sük-ı behâda: +da

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Paha çarşısı.

Ey cevher-i merâm seni ben de ba'd-ez-în
Rağbet idersem almağa sük-ı behâda gez

sükün bulsa:

1. sükün bulsa:--sa

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sakinleşme, dingin hale gelme.

Sirişk-i dîde-i Ya'kûb-dil bir dem sükün bulsa
Peyâm-ı şîhhat alsam Yūsuf'umdan kârbân gelse

süküt:

1. süküt:

Gazel 65

Mısra: 3

Susmak.

Yusufâsâ 'âzım-ı hāmün iken itdi sükût
Eyle ya Rab gönlüm ol çâh-ı zenaḥdāndan ḥalâş

sükût it:

1. sükût it:

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sükût etmek, susmak.

İşitdürme gice feryâduñ ol mâh-ı tábâna
Sükût it nâr-ı ğam yađduķa cismüñ hem-çü pervâne

sulara:

1. şulara: +lar, +a

Gazel 96

Mısra: 6

Su. II Gözyaşı bağlamında.

Virdüm nihâl-i kâma dü-çeşmümle bunca âb
Ammâ bedel o şulara andan ber isterüm

süleymân:

1. süleymân:

Gazel 87

Mısra: 8

*Davûd peygamberin oğlu olan peygamber. on iki
yaşındayken babası yerine tahta geçmiştir. Hem padişah
hem peygamberdir. II Hükümdar.*

Tüvânda mür ile yeksânsın nezd-i İlâhî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendüñ Süleymân bil

sultân:

1. sultân:

Gazel 11

Mısra: 2

Padişah, sultân (sevgili yerine).

Cevr ile gönüm yıkan cânân elinden el-ğıyâş
Hâneler vîrân iden sultân elinden el-ğıyâş

sultân-ı fakra:

1. sultân-ı fakra: +a

Gazel 143

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Fakirlik, yoksulluk sultanı.

Sultân-ı fakra Hâmid birdür bülend ü pestî
Olsa serîri anuñ nüh âsmân bilür mi

sultân-ı ğamuñ:

1. sultân-ı ğamuñ: +uñ

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sıkıntı, keder sultanı. II Sevgili.

Dilde sultân-ı ğamuñ bağrum kebâb eyler müdâm
Tarh-ı teklîf itmeyen mihmân elinden el-ğıyâş

sultân-ı kerbelâ'ya:

1. sultân-ı kerbelâ'ya: +y, +a

Gazel 110

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kerbelâ sultanı(Hz. Hüseyin kastedilerek). II Sevgili.

Dil-rîşüm ol kadar ki degül kâbil-i beyân
Sultân-ı Kerbelâ'ya cefâ-yı Yezîd'den

sultân-ı serîr-ârâ-yı behcetden:

1. sultân-ı serîr-ârâ-yı behcetden: - +den

Gazel 153

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik tahtını süsleyen sevgili.

Nigâh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşâka vâ-hayfâ
O sultân-ı serîr-ârâ-yı behcetden yasağ oldu

sultânüm:

1. sultânüm: +um

Gazel 91

Mısra: 1

Padişah, sultan. II Sevgili.

Bahâr oldu çemenzâra 'azîmet yok mı sultânüm
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sultânüm

2. sultânüm: +um

Gazel 91

Mısra: 2

Padişah, sultan. II Sevgili.

Bahâr oldu çemenzâra 'azîmet yok mı sultânüm
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sultânüm

3. sultânüm: +um

Gazel 91

Mısra: 4

Padişah, sultan. II Sevgili.

Helâk oldum ğam-ı hecrüñ ile inşâf it inşâf it
Derûnuñda senüñ âşâr-ı şefkat yok mı sultânüm

4. **sultānum:** +um

Gazel 91

Mısra: 6

Padişah, sultan. II Sevgili.

Bilür yok kadr-i mir'ât-ı cemālüm hayf dirmişsin
Bu 'âlem içre bir ehl-i başiret yok mı sultānum

5. **sultānum:** +um

Gazel 91

Mısra: 8

Padişah, sultan. II Sevgili.

Olup hüsnüñe mağrūr iltifāt itmezsin 'uşşāka
Senün gibi cihānda hiç bir âfet yok mı sultānum

6. **sultānum:** +um

Gazel 91

Mısra: 10

Padişah, sultan. II Sevgili.

Ṭutar tıfl-ı dili giryān ü zār Ḥāmid'i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-süzāna nevbet yok mı sultānum

7. **sultānum:** -+um

Gazel 153

Mısra: 4

Padişah, sultan. II Sevgili.

Nigāh it olmasun bād-ı gam-ı hecrünle efsürde
Göñül fānūs-ı 'aşka çünki sultānum çerāğ oldu

sun:

1. **şun:**

Gazel 14

Mısra: 8

Uzatmak, takdim etmek.

Fırkat ü cevri sitem cānuma geçdi sākī
Cām şun baña be-kaavl-i hükemā bir iki üç

2. **şun:**

Gazel 107

Mısra: 4

Uzatmak, vermek. II Arz etmek.

Senün ayağuna ey pīr-i mey-fürüş-ı emel amān
Piyāle şun baña def'-i humāra geldüm ben

3. **şun:**

Gazel 152

Mısra: 4

Uzatmak, vermek. II Arzetmek.

Sürilsün bağ-i la'lüm bezm-i meyde dā'imā dırsün
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sākī

4. **şun:**

Gazel 152

Mısra: 11

Uzatmak, vermek. II Takdim etmek.

Hele sen Ḥāmid-i mağmūm u zāra cām şun ṭurma
Budur ancak devā-yı ter gam-ı devrāna ey sākī

sünbül:

1. **sünbül:**

Gazel 86

Mısra: 4

Maruf çiçek, sünbül.

Bu hāşiyet sirişk-i dīde vü āh-ı dilündür hep
Virür bağ-ı cemāli her faşılta taze sünbül gül

2. **sünbül:**

Gazel 86

Mısra: 7

Maruf çiçek. sünbül.

Saňa kim dirse sünbül zülfi müşgünüñle hem-budur
O jā-jhāyı istihzā it ey jülīde-kākül gül

3. **sünbül:**

Gazel 149

Mısra: 4

Sünbül çiçeği. II Sevgilinin saç.

Ter-ṭurup olsa n'ola her bār bağ-ārā-yı hüsn
Dīdeden çıkmaz hayāl-i kākülün sünbül gibi

4. **sünbül:**

Gazel 26

Mısra: 10

Sünbül. II Saç.

Hemīşe bağ-ı cemāli ol âfetün Ḥāmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fām virür

sünbülāsāluk:

1. **sünbülāsāluk:** +luk

Gazel 31

Mısra: 1

Sünbül süsü.

Kākül-i ham-der-hamuñda sünbülāsāluk nedür
Çeşm-i hün-riz-i kebūduñda o şehlāluk nedür

sünbül-i hoş-büy-ı bağ-ı hüsn ü andur:

1. sünbül-i hoş-büy-ı bağ-ı hüsn ü andur: -+dur

Gazel 84

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesinin hoş ve güzel kokulu sümbülü. II Sevgilinin saçları.

Sünbül-i hoş-büy-ı bağ-ı hüsn ü andur perçemüñ
Râhat-efzâ-yı dimâğ-ı 'âşıkândur perçemüñ

sünbül-i jülde:

1. sünbül-i jülde:

Gazel 115

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karmakarışık sümbül. II Dağınık, karışık saç.

Kâkül mi 'izâruñdaki ey mâh nedür bu
Yâ sünbül-i jülde midür âh nedür bu

sünbüllerüñ:

1. sünbüllerüñ: -+üñ

Nazm 7

Mısra: 2

Sünbül, saç.

Dil eyleyerek kâkülüñ endîşe kırdı
Sünbüllerüñ efzûn gelüp şîşe kırdı

sünbül-zârda:

1. sünbül-zârda: +da

Gazel 129

Mısra: 2

Sünbül bahçesi.

Dil o murğ-ı beste-pâdur kâkül-i dil-dârda
Şâmdan âgâz ider feryâda sünbül-zârda

şun'-ı pāk-ı latîf:

1. şun'-ı pāk-ı latîf:

Gazel 37

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Temiz ve hoş kudret.

Saňa Hâk'dan bu şun'-ı pāk-ı latîf
Luţfudur Hâmidâ 'inâyetdür

şunmadı:

1. şunmadı: -ma, -dı

Gazel 16

Mısra: 9

Sunmak, vermek.

Şunmadı sâkı-i devrân bize bir kerre dirîğ
Mül-i neş'eyle tolu sâğar-ı raşşân-ı ferağ

2. şunmadı: --ma, --dı

Gazel 130

Mısra: 8

Vermek. II Takdim etmek.

Baňa netîce bu mey-hâne-i cihân içre
Piyâle şunmadı pîr-i muğân murâdumca

sür:

1. sür:

Gazel 147

Mısra: 20

Sürmek, kovmak.

'Uşşâk-ı dîgerân ile Hâmid var ol 'ayâr
Sür seng-i kûyna ruh-ı zerdüñ mehekk gibi

sür'at:

1. sür'at:

Gazel 1

Mısra: 10

Çabukluk, hız.

Olmayam râh-ı temennâda kâdem-âzürde tek
Hâmidâ itmek ne lâzım cûyveş sür'at baňa

sür'atle:

1. sür'atle: +le

Gazel 78

Mısra: 12

Çabukluk, hız.

Üstüme Hâmid hücum itdükde kelbâsâ raķıb
Kefşümi ilķâ idüp sür'atle çıkdum bâma dek

sürelüm:

1. sürelüm: -elüm

Gazel 88

Mısra: 8

Sürmek. II Zaman geçmek bağlamında.

Şüfi bu ta'aşşub saňa bir fâ'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

sürer:

1. **sürer:** -er
Gazel 34
Mısra: 6
Sürmek, devam etmek.

Eylesem âgâz vaşf-ı zülfine aḥşamdan
Şubḥa dek şoḥbet pey-ender-pey sürer zencîr olur

sürerse:

1. **sürerse:** -er, -se
Gazel 47
Mısra: 6
Dokunmak. II Değmek (Saçları yüze sürmek).

Füleys-i kākūli ol tıfl-ı nāz-perverdūn
Sürerse bāğ-ı melāḥatda reşk-i sünbül olur

şüret-i dīvārdur:

1. **şüret-i dīvārdur:** +dur
Gazel 54
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Duvar gibi, duvar yüzü.

Hezārān dil-ber-i meh-peyker alsa çār-eṭrāfūm
Gözümde her biri bir şüret-i dīvārdur sensiz

şüret-i nev'-i beşerdesün:

1. **şüret-i nev'-i beşerdesün:** +de, +sün
Gazel 42
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
İnsan soyunun sureti.

Ḥürî misün ki şüret-i nev'-i beşerdesün
Dil-dādegān kūyuñı bāğ-ı İrem bilür

sürhi-i rû:

1. **sürhi-i rû:**
Gazel 141
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yüzün kızarması.

Nedür bu sürhi-i rû bilseñ ey perî-ruḥşār
Raķīb-i seg seni germ-ābeye nihān mı ḳodı

sürilsün:

1. **sürilsün:** -il, -sün
Gazel 152
Mısra: 3
Uzatmak, devam etmek.

Sürilsün baḡ-ı la'lüm bezm-i meyde dā'imā dīrsün
Hemān şahbā yetişdür cām şun rindāna ey sākī

sürme:

1. **sürme:** -me
Gazel 88
Mısra: 3
Sürmek, yürütmek. II Devam etmek.

'Uşşākuñı pā-māl idecek mertebe sürme
Ey şāh-süvār eşheb-i nāzı çekerek gel

2. **sürme:** -me
Gazel 106
Mısra: 6
Sürmek II Göndermek, kovalamak.

Ölince ḥidmet-i ḥāk-i derūnden ayrılmam
Beni amān gözüm nūrı sürme ol derden

3. **sürme:** --me
Gazel 61
Mısra: 3
Sürmek. II Yürütmek.

Sürme semend-i nāzuñı süy-ı cefāya gel
Ey şeh-süvār-ı işve fezā-yı vefāda gez

sürmeler:

1. **sürmeler:** -+le, -+r
Beyit 5
Mısra: 2
Süs amacıyla kirpik diplerine sürülen siyah toz.

Gül-berg-i rüy-ı āline itsem nigāh eger
Bāb-ı nezāreyi o gözüm nūrı sürmeler

sürsem:

1. **sürsem:** -sem
Gazel 149
Mısra: 10
Yönetip yürütmek, sevk etmek. II Önüne katıp götürmek.

Sāḥa-i sīmīn-i kāğıd baña Ḥāmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeyt-i ḥāmeyi düldül gibi

sürülmez:

1. **sürülmez:** -ül, -mez
Gazel 40
Mısra: 7
Durmak, vakit geçirmek.

Sürülmez gâvşeng-i sa'y ile küy-ı dil-ārādan
Raķīb-i gāv-sīret n'eyleyüm dostlar nejendüm var

sütüdekār-ı silahdār-ı şāh-ı 'ādil:

1. sūtüdekār-ı silahdār-ı şāh-ı 'ādil:

Kaside 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Adaletli padişahın övgüye değer silahdârı.

Sütüdekār-ı silahdār-ı şāh-ı 'ādil kim
O kenz-i re'feti midhat zamānidur demidür

süvār oldukça:

1. süvār oldukça: -dukça

Gazel 12

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bir taşıta binmek.

Zevraķ-ı nāz ü sitiğnāya süvār oldukça
Hün-ı nā-ķa 'r-ı sirişküm gibi deryādan geç

süvār olup:

1. süvār olup:--up

Gazel 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Binen, binici.

Ol tıfl-ı 'işve keşt-i nāza süvār olup
İtmek sirişk-i çeşmümi deryā neden revā

süvār-ı eşheb-i nāz:

1. süvār-ı eşheb-i nāz:

Gazel 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nazlı kır ata binen.

Süvār-ı eşheb-i nāz olsa pāy-māla beni
Raķīb o demde gelür destine zimām virür

süy-ı cefāya:

1. süy-ı cefāya: +y, +a

Gazel 61

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cefa yönü.

Sürme semend-i nāzuñı süy-ı cefāya gel
Ey şeh-süvār-ı 'işve fezā-yı vefāda gez

şuyuñ:

1. şuyuñ: +y, +uñ

Gazel 152

Mısra: 10

*Hidrojenle oksijenden oluşan, oda sıcaklığında sıvı
durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, âb
(İçki bağlamında).*

Olur içdükçe şahbā şu 'le-i nār-ı dilüm berter
Müfid olmaz şuyuñ hiç sīne-i sūzāna ey sākī

süz u sükütuñ:

1. süz u sükütuñ:--+uñ

Kaside 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Sessizlik ateşi.

Nedür bu süz u sükütuñ mişāl-i pervāne
Açıl çü bülbül-i şoħbet zamānidur demidür

süzān olmada:

1. süzān olmada: -ma, -da

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yanma.

Hāmidā nār-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cān ü dil tün-şıfat olmada sūzān şeb ü rüz

süzān'est:

1. süzān'est:

Gazel 9

Mısra: 4

Yakıcıdır.

Tu yek 'izār-ı dil-efrüz-ı âteşin dārī
Dil-i sipihr-i çehārüm zi-reşk sūzān'est

sūzen:

1. sūzen:

Gazel 109

Mısra: 4

İğne.

Emrūñi eyleme nā-ehle sipāriş zīrā
Ālet-i kāvīş-i çāha bedel olmaz sūzen

sūzen olmışdur:

1. **sūzen olmışdur:**--mıŝ, --dur

Gazel 43

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İğne olmak.

Fürûğ-ı mihr-i ruhsârûñla çeşmüm rüşen olmışdur

Müjem her rişte-i zerrîn-i zülfe sūzen olmışdur

sūziŝe:

1. **sūziŝe:**--+e

Gazel 62

Mısra: 4

Yanma, yakma.

Ben de yansam n'ola nâr-ı ğam-i ruhsârûñ ile

Cismini her ŝeb ider sūziŝe pervâne heves

sūziŝimden:

1. **sūziŝimden:** +im, +den

Kıt'a 7

Mısra: 1

Yanma, yakma. II Yürek yanması.

Sūziŝimden ol gül-i zībâyı āgāh itmeyüñ

Kim bu peygām-ı ciger-süz-ı elemle şolmasun

2.2.22.Ş

şa 'bānuñ:

1. şa 'bānuñ:

Gazel 46

Mısra: 10

Şaban ayı.

Rüzedārān-ı hevāñ içre bu ben bī-ḳadrveş
Ey recep-zādem senüñ bir dāḫī şa 'bānuñ mı var

şād itmiş:

1. şād itmiş:--miş

Gazel 64

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mutlu etmek.

Küçüksü'ya o serv-i bāğ-ı 'işve eyleyüp da'vet
Dil-i maḫzūn-ı zār-ı Ḥāmidī gāyetle şād itmiş

şād olurum:

1. şād olurum:--ur, --um

Gazel 151

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Görsem ne zamān şād olurum ğayr ile yārı
Herkes ḳoparur ḡonceleri olmasa ḫārı

şād ü ḫazīn:

1. şād ü ḫazīn:

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mutlu ve hüznü.

Nik ü bed seyriyle Ḥāmid dil olur şād ü ḫazīn
Ḥāşılı geh müriş-i ğam geh meserretdür nigāh

şād ü hurremde:

1. şād ü hurremde: +de

Gazel 59

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şen ve sevinçli.

Mümtezidür emeli luṭfi ile dil-dāruñ
Şād ü hurremde degülsek bile maḫzūn degülüz

şādi vü endüh:

1. şādi vü endüh:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevinç ve üzüntü.

İdince ma'ni-i in nız be-guzeredle 'amel
Bir oldı şādi vü endüh yanımızda bizüm

şādmān:

1. şādmān:

Gazel 141

Mısra: 1

Sevinçli.

O kākülün ğamı 'ālemde şādmān mı ḳodı
O pençe-i mājeler kimselerde cān mı ḳodı

şāfi:

1. şāfi:

Gazel 113

Mısra: 6

Şifa veren.

'İlācı derd-i hicrānuñ vişāl-i yār imiş ancaḳ
Dil-i bīmāruma şāfi cevāb aldum eṭibbādan

şāhān:

1. şāhān:

Gazel 49

Mısra: 10

Şahlar, padişahlar.

Ḥāmid vişāl için n'ola bezl itse varını
Şāhān o zevke saltanat-ı baḫr ü ber virür

şāhāne:

1. şāhāne:

Gazel 124

Mısra: 10

Harika, çok güzel.

Hülāġüveş yıkar ol şāh-ı ḫüsnüm dilleri Ḥāmid
İder her laḫza taḫrīb-i memālik-ḫāne şāhāne

şāh-bāza:

1. şāh-bāza: -+a

Gazel 92

Mısra: 9

Gösterişli ve şanlı kimse. II Sevgili.

O şāh-bāza şabā söyle diñlesün gelsün
Bir iki nağme-i pür-süz-ı İşfahān buldum

şahenşâh:

1. şahenşâh:

Tarih 1

Mısra: 10

Şahların şahı.

Bulur her emre istiḥdām için bir şāhib-istiḥkāk
O şahenşāh ez-ṭaraf-ı Cenāb-ı Kibriyā mülhem

şāh-ı ‘ādil:

1. şāh-ı ‘ādil:

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adaletli hükümdar. II Sevgili.

Şāh-ı ‘ādil zevk-yāb olmaz gedāya zulmdan
‘Aşıkā cevri ü sitemden eylemez cānāna ḥaz

şāh-ı bahār-ı derd ü ḡamuñ:

1. şāh-ı bahār-ı derd ü ḡamuñ: -+uñ

Gazel 98

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dert ve gamın güzellik padişahı.

Sīnemde her seher açılır şad hezār dāḡ
Şāh-ı bahār-ı derd ü ḡamuñ lālezāriyum

şāh-ı gerdün-pāye vü taḥtı:

1. şāh-ı gerdün-pāye vü taḥtı: +ı

Tarih 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Taḥtı ve makamı gökyüzü olan padişah.

Bu eşnāda ḥuşuşan şāh-ı gerdün-pāye vü taḥtı
Nice ḥayr-ı celīle itdi sevḡ ol ekrem ü a‘zam

şāh-ı ḥüsn:

1. şāh-ı ḥüsn:

Gazel 147

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik padişahı.

Olmakda ber-hevā gice bir şāh-ı ḥüsn için
Her bir şerār-ı āteş-i āhum fişek gibi

şāh-ı ḥüsne:

1. şāh-ı ḥüsne: +e

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzellik sultanı. II Sevgili.

Cismüm nizār dīdelerüm zār ten ḥarāb
Ol şāh-ı ḥüsne ḥāl-i gedādan ḥaber virün

2. şāh-ı ḥüsne: -+e

Gazel 22

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik padişahı. II Sevgili.

Ḡam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şāh-ı ḥüsne
‘Arz-ı ḥāl-in dil-i dīvāne perīşān tahrīr

şāh-ı ḥüsnüm:

1. şāh-ı ḥüsnüm:

Gazel 124

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik sultanı. II Sevgili.

Hülāḡüveş yıkar ol şāh-ı ḥüsnüm dilleri Ḥāmid
İder her laḡza tahrīb-i memālik-ḥāne şāhāne

şāh-ı ḥüsün:

1. şāh-ı ḥüsün:

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik sultanı. II Sevgili.

‘Aşkı ol şāh-ı ḥüsün itdi derūna ithāf
‘Akıbet girdi o gencīneye ol cevher-i şāf

şāh-ı kerbelā’ya:

1. şāh-ı kerbelā’ya: +y, +a

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kerbelā şahı, Hz. Hüseyin.

Rūḥum eylerdi fiḡān ol vaḡ‘a-i cān-süz için
Ḥalk şāh-ı Kerbelā’ya tutmadan mātem henüz

şāhid-i rif’at:

1. şāhid-i rif’at:

Kaside 2

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Yüce şahid. II Allah.

O nîk-ḥaşlet ü ef'âla itse 'arz-ı cemâl
Hemişe şâhid-i rif'at zamânıdır demidür

şâhî-i dehr:

1. şâhî-i dehr:

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünyanın şahı, padişahı.

Dil büse-ḥ'âh-ı gerden-i sîmîn-i yâr olup
Şan bir fakîr şâhî-i dehr iltimâs ider

şâhîn bakışlum:

1. şâhîn bakışlum: +lu, +m

Gazel 19

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şahin bakışlı.

Dâm-ı zülfinden o şâhîn bakışlum 'acebâ
Ne zamân murğ-ı dil-i zârımı eyler âzâd

şâh-süvâr:

1. şâh-süvâr:

Gazel 88

Mısra: 4

Ata pek güzel binen, pek iyi binici. II Sevgili.

'Uşşâkuñı pâ-mâl idecek mertebe sürme
Ey şâh-süvâr eşheb-i nâzı çekerek gel

şâh-süvârum:

1. şâh-süvârum: +um

Gazel 21

Mısra: 5

Ata iyi binen(sevgili).

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pişinde piyâde yürür 'uşşâk-ı dil-fikâr

şâhum:

1. şâhum: +um

Gazel 10

Mısra: 9

Şah,sultan, padişah (sevgili yerine).

Ḥışm ile olma şâhum tîğ-i nîgeh keşide
İtme dil-i nizârum gel pâre pâre rahm it

2. şâhum: +um

Gazel 31

Mısra: 6

Şah, sultan, padişah(sevgili yerine).

Katlûme cellâd-ı ğamzeñ çünki me'mûr olmadı
Zülf-i müşğînünde şâhum şekl-i tuğrâluğ nedür

3. şâhum: -+um

Gazel 143

Mısra: 3

Padişah, hükümdar. II Sevgili.

Baḥş itse dil femûnden âzürde olma şâhum
Dîvâne hiç ketm-i râz-ı nihân bilür mi

şâ'irüm:

1. şâ'irüm: +üm

Kaside 2

Mısra: 41

Şiir söyleyen veya yazan kimse.

O şâ'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlîke
Virilse destüme hüccet zamânıdır demidür

şâluñ:

1. şâluñ: +uñ, +ı

Gazel 144

Mısra: 4

Şal.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atduğda sîm gerdenuñe zerd şâluñı

şâm itdi:

1. şâm itdi: -di

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akşam etti, akşamı etti.

Buldı zuhûr ḥattı ile mihr-i ruḥı zevâl
Şâm itdi şubḥımız yine baḥt-ı siyâhımız

şâm ü seher:

1. şâm ü seher:

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akşam ve sabah.

Ebruvânuñ ğamıyla şâm ü seher
Çekdüğüm kıvıms-ı derd ü ḥasretdür

2. şām ü şehir:

Beyit 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akşam ve sabah.

Gisularuñ hayâli ile fikr-i gerdenüñ
Şām ü şehir çıkar mı dil ü dîdeden senüñ

şāmdan:

1. şāmdan: +dan

Gazel 129

Mısra: 2

Akşam.

Dil o murğ-ı beste-pâdur kākül-i dil-dârda
Şāmdan āgāz ider feryâda sünbül-zârda

şāmumı:

1. şāmumı: +ı

Gazel 112

Mısra: 6

Ben(vücüttaki).

Ey şüh giriftâr olalı zülfüne gönülüm
Fark eyleyemem şāmumı aşlâ seherümünden

şāne:

1. şāne:

Gazel 111

Mısra: 8

Tarak.

Şad-päre oldı reşk ile bulmuş diyü gönül
Gisü-yı dil-rübâya takarrubla şāne şān

şarâb-ı hoş-güvârından:

1. şarâb-ı hoş-güvârından: +ı, +n, +dan

Gazel 56

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Lezzetli şarap.

Şafâ-yı meykede inkâr olunmaz
Şarâb-ı hoş-güvârından geçilmez

şarâb-ı kevser'ün:

1. şarâb-ı kevser'ün: + üñ

Kaside 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kevser şarabı. II Cennette bir havuzun adı.

Rüz-ı mahşer mührüñ açdukda şarâb-ı Kevser'ün
İtme ben teşne-dili Allâh için mahrûm-ı cām

şarâb-ı leb-i la'l-i yâr:

1. şarâb-ı leb-i la'l-i yâr:

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yakut dudaklarının şarabı.

Ser-mest olan şarâb-ı leb-i la'l-i yâr ile
Meyyâl-i nüş-ı bâde-i gül-gün olur mı hîç

şarâbuñda:

1. şarâbuñda: +uñ, +da

Gazel 37

Mısra: 9

Mey, hamr, şarap.

Sâkıyâ neş'e yok şarâbuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hâletdür

şâyândur:

1. şâyândur: +dur

Gazel 113

Mısra: 7

Yakışır, yaraşır, değer.

Saña gencîne-i dâr-ı hüsn ü ân dirlerse şâyândur
Femüñ bir hoşkâdur kim pür-derünü dürr-i yektâdan

şâyân-ı hezârân:

1. şâyân-ı hezârân:

Gazel 82

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bülbüllere yakışır.

Çavs-i şun'-ı hâzret-i Hâk'dur egerçi kaşlaruñ
Lîk şâyân-ı hezârân el-amândur gözlerüñ

şâyân-ı peh pehsün:

1. şâyân-ı peh pehsün: +sün

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şımartmaya değer.

Begüm sen bir gül-i bâğ-ı behâ şâyân-ı peh pehsün
Degülsün lâıyık-ı bezm-i gedâ şâyeste-i şehsün

şâyân-ı rûfû:

1. **şâyân-ı rûfû:**

Gazel 114

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yama yapmaya uygun.

Dest-i cevruñle girîbân ki taḥammûl çâk çâk

Oldı olmaz mı daḥi ey şûḥ şâyân-ı rûfû

şâyân-ı vaşluñ:

1. **şâyân-ı vaşluñ: -+uñ**

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vuslata lâyıḳ, vuslata değ̃er.

Şâyân-ı vaşluñ ‘aşık-ı maḥzûn olur mı hîç

Dil-ḥ’âhuñ olmayan saña maḥrûn olur mı hîç

sâved:

1. **şâyed:**

Gazel 69

Mısra: 10

Ola ki, olur da.

Kaşr-ı dil-i vîrânuñı ez-behr-i meremmât

Şâyed yapalar var der-i mi ‘mâra ne mâni’

2. **şâyed:**

Gazel 122

Mısra: 9

Belki, ola ki, olur da.

Rûzgâr ile maḥv olur şâyed

Şimdîlûk bir ğubâr var dilde

sâveste olmaduk:

1. **şâyeste olmaduk: --ma, --du, --k**

Gazel 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yakışmak, uygun düşmek.

Bir kerre bûs-ı pâyüñe şâyeste olmaduk

Ey mâh-ı burc-ı ḥüsn güzâr itdi bunca ‘îd

sâveste-i şehsûñ:

1. **şâyeste-i şehsûñ: +sûñ**

Gazel 83

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Padişahlığa yakıştır. II Sevgili.

Begüm sen bir gül-i bağ-ı behâ şâyân-ı peḥ peḥsûñ
Degûlsûñ lâyıḳ-ı bezm-i gedâ şâyeste-i şehsûñ

sâveste-i ta ‘zîr olur:

1. **şâyeste-i ta ‘zîr olur: -ur**

Gazel 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tekdir etmeye yaraşır.

La ‘lin öpdükçe n’ola zühâddan çeksem ‘itâb

Bâde-nüşân-ı heves şâyeste-i ta ‘zîr olur

şeb:

1. **şeb:**

Gazel 22

Mısra: 5

Gece.

Ġam-ı zûlfiyle bu şeb kılmış o şâh-ı ḥüsne

‘Arz-ı ḥâlin dil-i dîvâne perîşân taḥrîr

2. **şeb:**

Gazel 62

Mısra: 4

Gece.

Ben de yansam n’ola nâr-ı ğam-i ruḥsârûñ ile

Cismini her şeb ider sûzişe pervâne heves

3. **şeb:**

Gazel 85

Mısra: 5

Gece.

Nâ-gâḥ bezm-i ḥâşımuḫı rûşen it bu şeb

Ey mâh-pâre muntazır-ı peygâm olma gel

4. **şeb:**

Gazel 89

Mısra: 7

Gece.

Her şeb tâ-be-seḫer-i hecîrûñ biñ kerre

Ḥ’âbdan âh-ı cihân-sûz ile bî-dâr olurum

5. **şeb:**

Gazel 97

Mısra: 7

Gece.

Bu şeb miḥmân idi kaşr-ı derûnumda ḫayâl-i yâr

Ḳuşûrum var ise ‘afv it diyü çok i ‘tizâr itdüm

6. **şeb:**

Gazel 118

Mısra: 5

Gece.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemüñ
Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

şeb midür:

1. **şeb midür:**

Gazel 52

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece midir?.

Derûnı cây ideli fikr-i zülf ü ruhsâruñ
Zamânımı bilemem şeb midür nehâr mıdur

şeb ü rûz:

1. **şeb ü rûz:**

Gazel 58

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Eylerüm 'azm-i dekâkîn-i tabîbân şeb ü rûz
Ararum derd-i dil-i zârıma dermân şeb ü rûz

2. **şeb ü rûz:**

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Eylerüm 'azm-i dekâkîn-i tabîbân şeb ü rûz
Ararum derd-i dil-i zârıma dermân şeb ü rûz

3. **şeb ü rûz:**

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Zülf-i dil-dâr mıdur ahterümüñ hükmi midür
Nedür âyâ bu perîşâni-i sâ mân şeb ü rûz

4. **şeb ü rûz:**

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Nev-nihâlum beni zâr itme ki her bâr maţar
Yağsa püsîde olur bîh-i nihâlân şeb ü rûz

5. **şeb ü rûz:**

Gazel 58

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Seyr-i çeşmân-ı siyâhuñ için ey nûr-ı başar
Âhuvân deşt-be-deşt olmada püyân şeb ü rûz

6. **şeb ü rûz:**

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Hâmidâ nâr-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cân ü dil tûn-şîfat olmada süzân şeb ü rûz

şeb ü rûzânı:

1. **şeb ü rûzânı: +1**

Gazel 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Hâlık-ı 'âlem-i lâ-yüs'elü 'ammâ yef' al
Böyle dem dem şeb ü rûzânı küçüldür büyüdür

şeb-i bî-dâr:

1. **şeb-i bî-dâr:**

Gazel 139

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Uyanık, uyumayan, uykusuz.

Nûr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebûduñ gamıdur
Eyleyen tâ-be-seher her şeb-i bî-dâr beni

şeb-i deycür-nişîn:

1. **şeb-i deycür-nişîn:**

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karanlık gecede bulunma, oturma.

Göñül endîşe-i gîsû-yı dil-ârâdan geç
Şeb-i deycür-nişîn olma o sevdâdan geç

şeb-i hicrânda:

1. **şeb-i hicrānda:-+da**

Gazel 88

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesi.

Çaldık şeb-i hicrānda çeküp bunca emek gel
Bir gün görelüm bir daği ey mihr-i felek gel

şeb-i hicrānuḡda:

1. **şeb-i hicrānuḡda: +uḡ, +da**

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesi.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuḡda
Çār-deh sâlde bi'llāh bu bārān bir olur

şeb-māndegān-ı derd-i hicrāna:

1. **şeb-māndegān-ı derd-i hicrāna: +a**

Gazel 83

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ayrılık acısı ile gecesi olmayan. II Gecesi gündüzü
birbirine karışmış olan aşık.*

Görünmezsuḡ velī şeb-māndegān-ı derd-i hicrāna
Güzelsuḡ āsmān-ārā-yı ḡsūn ü ānsuḡ mehsuḡ

şeb-nem:

1. **şeb-nem:**

Gazel 60

Mısra: 9

Çiğ tanesi.

Ol āftāb-ı ḡsne çü şeb-nem kapılmağa
El-kışsa ḡmidā sebeb oldu nigāhımız

şeb-pere:

1. **şeb-pere:**

Gazel 84

Mısra: 3

Gece kuşu. II Yarasa.

Olmasun mı murğ-ı dil çün şeb-pere nā-bīn-i rüz
Dā'imā zerrīn külāh içre nihāndur perçemūḡ

şeb-tā-seher:

1. **şeb-tā-seher:**

Gazel 63

Mısra: 10

Geceden sabaha kadar.

Ben şanurdum gāhi meyl-i ḡ'āb ider kūyında dil
Fikr-i zülfiyle meger şeb-tā-seher bī-dār imiş

2. **şeb-tā-seher:**

Gazel 131

Mısra: 8

Akşamdan sabaha kadar.

Gözüm nūrı hemān ḡ'āb-ı girān-ı nāza meyl ider
Bu ben dil-ḡastesin şeb-tā-seher bī-dār gördükçe

şefkat:

1. **şefkat:**

Gazel 88

Mısra: 11

Merhamet, acıma.

Ey seng-dil it ḡāmid-i müştākuḡa şefkat
Hecrūḡ anı bī-tākat ü tāb eyledi pek gel

şefkat it:

1. **şefkat it:**

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Acımak.

Şefkat it giryeme ey meh şeb-i hicrānuḡda
Çār-deh sâlde bi'llāh bu bārān bir olur

şefkat itmezsiḡ:

1. **şefkat itmezsiḡ: -mez, -siḡ**

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Acımak.

Vādi-i hecrūḡde kaldum āşiyān-ber-ser çü Kays
Ḥālūme hiç şefkat itmezsiḡ bu Leylāluḡ nedür

şehā:

1. **şehā:**

Gazel 14

Mısra: 6

Ey şah, ey sevgili.

Nāle vū āh ile zār eylemede hecrūḡile
Bulunur mı bu ḡuluḡ gibi şehā bir iki üç

2. **şehā:**

Gazel 23

Mısra: 5

Ey padişah, ey sevgili.

Darb eyledükçe hançeriñi tiz çek şehâ
Hün-ı dil-i nizâr anı zîrâ ki pâs ider

şeh-i 'ālî-nazar:

1. şeh-i 'ālî-nazar:

Nazm 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüce değerdeki sultan.

Şeh-i 'ālî-nazar 'Abdû'l-Hamîd-i memleket-pîrâ
Bu cādan feth-i bâba eyledi çün himmet-i vâlâ

2. şeh-i 'ālî-nazar:

Tarih 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüce değerdeki sultan.

Şeh-i 'ālî-nazar 'Abdû'l-Hamîd-i a'del ü ekrem
Odur dil-mürdegân-ı pençe-i âlâma 'İsâ-dem

şeh-i bî-dād:

1. şeh-i bî-dād:

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Acımasız padişah. II Sevgili.

Derünuñ seng-i hârâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dād
Beni rahm eylemezsün künc-i gâmda zâr gördükçe

şeh-i hüsn ü behâ:

1. şeh-i hüsn ü behâ:

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Paha biçilemeyen güzellik sultanı. II Sevgili.

Ol şeh-i hüsn ü behâ itdi beni nefy-i ebed
Düşmen-i dünüñ söziyle kişver-i âlâma dek

şeh-i mülk-i behâ:

1. şeh-i mülk-i behâ:

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Paha biçilemeyen şeylerin padişahı. II Sevgili.

Ey şeh-i mülk-i behâ emr ile virsünler emân
Hâmidüñ aldı dilüñ bunca zamândur gözlerüñ

şeh-i mülk-i şafâ:

1. şeh-i mülk-i şafâ:

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zevk ve safa mülkünün şahı.

Ey şeh-i mülk-i şafâ başuñ içün irsâl it
Reh-zenân-ı gamuñ ayağına fermân-ı feraḥ

şeh-i rûh-ı cihân:

1. şeh-i rûh-ı cihân:

Tarih 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Cihan padişahının ruhu.

Recâ idüp şeh-i rûh-ı cihân 'Abdû'l-Hamîd Hân'a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ'if zam

şehlâluk:

1. şehlâluk:

Gazel 31

Mısra: 2

Elâ göz. II Elâ gözlü kadın.

Kâkül-i ham-der-hamuñda sünbülâsaluk nedür
Çeşm-i hün-rîz-i kebûduñda o şehlâluk nedür

şeh-per-i zülfüñle:

1. şeh-per-i zülfüñle: +üñ, +le

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kuş kanadı tüyü (gibi olan) saç.

Şeh-per-i zülfüñle dâ'im rüyuñ eylersün nihân
Pâdşâhum görmedi devründe bir gün 'aşıkân

şehr-i kübrâdur:

1. şehr-i kübrâdur: +dur

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Büyük olan şehir.

Tahtgâh-ı şâh-ı gam bir şehr-i kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mü giyâhumdur benüm

şeh-süvârâ:

1. şeh-süvârâ:

Gazel 149

Mısra: 6

Ey iyi at binicisi. II. Sevgili.

Ārzū-yı pāy-māluñla ğam-ı ebrūlaruñ
Şeh-süvārā kâmetüm ğam kıldı âhîr pül gibi

şeh-süvâr-ı nâzum:

1. **şeh-süvâr-ı nâzum:** -+um

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Naz atına binen sevgili.

Râh-ı cefâda pâ-mâl itme semend-i nâza
Ey şeh-süvâr-ı nâzum ben hâksâra rahm it

şeh-süvâr-ı işve:

1. **şeh-süvâr-ı işve:**

Gazel 61

Mısra: 4

Nazlı, işveli binici.

Sürme semend-i nâzuñı süy-ı cefâya gel
Ey şeh-süvâr-ı işve fezâ-yı vefâda gez

şeh-süvârum:

1. **şeh-süvârum:** +um

Gazel 38

Mısra: 6

Ata iyi binenlerin şahı. II Sevgili.

Fezâ-yı sînemi cevlangâh-ı esb-i nâz eyler
Benüm bâzi-i rumħa mübtelâ bir şeh-süvârum var

şeker-ħande-i la'lini:

1. **şeker-ħande-i la'lini:** +i, +n, +i

Kıt'a 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının tatlı gülüşü.

Ağyâra şeker-ħande-i la'lini ki gördüm
Hurma gibi her 'azmüm o ğayretle yarıldı

şekl-i siyehkâruñdur:

1. **şekl-i siyehkâruñdur:** +uñ, +dur

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Günaha koyan şekil. II Sevgilinin fitnelik yapıp âşığı
yoldan düşüren kaşları(şekli itibariyle).*

Vaşf-ı ebrû-yı kemân şekl-i siyehkâruñdur
Satrhâ kim yazılır şafha-i divân şaf şaf

şekl-i tuğrâluk:

1. **şekl-i tuğrâluk:**

Gazel 31

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tuğra şekli.

Ķatlûme cellâd-ı ğamzeñ çünkü me'mûr olmadı
Zülf-i müşğînünde şâhum şekl-i tuğrâluk nedür

şekve:

1. **şekve:**

Gazel 122

Mısra: 5

Şikâyet.

Eylemem yohsa şekve çün diğerân
Bir degül ğam hezâr var dilde

şem:

1. **şem:**

Gazel 140

Mısra: 5

Mum. II Işık.

Zülfin o ğonce-femûñ hufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabâ mahrem-i esrâr idi

şem'î:

1. **şem'î:**

Beyit 7

Mısra: 2

Mum.

Peyğâm-ı ruħat k'ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem'î şevved u şu'le dihed ber-ser-i ħâkem

şem'-i fûrûzân:

1. **şem'-i fûrûzân:**

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlayan mum.

Olsa 'âşıkla n'ola sîne-be-sîne cânân
Gice pervâne ile şem'-i fûrûzân bir olur

şemîm-i hâl-ı ruh-ı yâre:

1. **şemîm-i hâl-ı ruh-ı yâre:** +e

Gazel 106

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağındaki benin güzel kokusu.

Şemīm-i hāl-ı ruḥ-ı yāre Ḥāmidā sa'y it
Gelür dimāğa za'îf olsa kuvvet 'anberden

şemīm-i sünbüle:

1. şemīm-i sünbüle: +e

Gazel 142

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu sünbül. II Güzel kokulu saç.

Olsa Ḥāmidveş n'ola mā'il şemīm-i sünbüle
Ḥ'ābda bir kez gören zülfi perîşānum seni

şemm-i gül ü sünbilden:

1. şemm-i gül ü sünbilden: +den

Gazel 40

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gül ve sünbülün kokusu. II Sevgilinin kokusu.

Ferāğāt eyledüm şemm-i gül ü sünbilden ey Ḥāmid
Benüm bir verd-i bāğ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

şemm-i gül-i rüyına:

1. şemm-i gül-i rüyına: +ı, +n, +a

Gazel 109

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül yüzünün kokusu.

Ḥāmidā şemm-i gül-i rüyına ḥaṭ mānī' olup
Cāme-i şabr-ı dil-i zārumı çāk itdi diken

şems ü kamer:

1. şems ü kamer:

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Taḥta-i lāciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

2. şems ü kamer:

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Ḳubbe-i lāciverd-i çarḥ içre
Gördüñüz mü nedür bu şems ü kamer

3. şems ü kamer:

Kıt'a 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Kīse-i lāciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

4. şems ü kamer:

Kıt'a 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Tekye-i lāciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer

şerār-ı âteş-i āhum:

1. şerār-ı âteş-i āhum: +um

Gazel 147

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Āhun ateşli kıvılcımı.

Olmaḳda ber-hevā gice bir şāh-ı ḥüsn için
Her bir şerār-ı âteş-i āhum fişek gibi

şerār-ı nār-ı āhumdur:

1. şerār-ı nār-ı āhumdur: +um, +dur

Gazel 93

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ah ateşinin kıvılcımları.

Çarḥı zeyn eyler kevākib şanma Ḥāmid giceler
Ber-hevā olmuş şerār-ı nār-ı āhumdur benüm

şerbet-dih:

1. şerbet-dih:

Gazel 75

Mısra: 2

Şerbet veren. II Sevgili.

N'eyleyüm ḥāṭır-ı mecrūḥum için merhem yok
Fehm idüp nabzumu şerbet-dih olur ādem yok

şeref-i yūsuf'a:

1. şeref-i yūsuf'a: +a

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yusuf peygamberin şerefi.

Olma âzürde-i mekr-i rüfekâ kim zîrâ
Bâ'îş oldu şeref-i Yûsuf'a keyd-i ihvân

şerha vü sūrāh:

1. şerha vü sūrāh:

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yara ve delik.

Hezārān şerha vü sūrāh peydā oldu sīnemde
Nigāhuñ tır midür hañçer-i bürrān mıdur bilmem

şerm ü hacāletden:

1. şerm ü hacāletden: +den

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Utanma.

Gerçi alı al olur şerm ü hacāletden ruñuñ
Lık 'āşıkdan begüm ma'sūka 'ādetdür nigāh

şermsār itme:

1. şermsār itme: -me

Nazm 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Utandırmak, mahcup etmek.

Beni İlāhi cehāletle şermsār itme
Kitāb-hāne-i 'irfān içinde h'ār itme

şeş-der-i cihānda:

1. şeş-der-i cihānda: +da

Gazel 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Altı kapılı dünya.

Bu şeş-der-i cihānda bir ehl-i sūkūn yok
Āyendedür kimi kimisi de güzervedür

şevd u şu'le:

1. şevd u şu'le:

Beyit 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gece parlaklığı, gece ışığı.

Peygām-ı ruḥat k'ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem'î şevd u şu'le dihed ber-ser-i ḥākem

şevk-ı dil-i şikestem:

1. şevk-ı dil-i şikestem: +em

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zevki kırılmış gönül.

Bir iki üç dakika benümle yürise yār
Şevk-ı dil-i şikestem o sâ'at füzūn olur

şeydā:

1. şeydā:

Tahmis 1

Mısra: 16

Aşktan aklını kaybetmiş, divâne, düşkün, şaşkın.

Gelüñ inşāf idelüm cümleden a'lā mı degül
Beni pür-neş'e görüp her dem şeydā bilmeñ

şeydā olmamak:

1. şeydā olmamak: -ma, -mak

Gazel 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşktan aklını kaybetmemek, divâne olmamak.

Dil viren 'āşık saña mümkün mi şeydā olmamak
Āḥizān-ı 'aql ez-serdür o zülf ü ḥāl ü ruḥ

şeyh:

1. şeyh:

Gazel 32

Mısra: 1

Yaşlı adam, ihtiyar. II Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse.

Şeyh destār-ı perīşānı küçüldür büyüdür
Güyyā kubbe-i eyvānı küçüldür büyüdür

şevhe:

1. şeyhe: +e

Gazel 71

Mısra: 11

Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse. II Sevgili, dost.

Söyleyüñ şeyhe ki meydāna teveccüh kılsun
Ṭalga tevḥīdine āmāde mürīdān şaf şaf

sevtāna:

1. şeytāna: +a

Gazel 124

Mısra: 4

*Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan,
insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe
yönelten cin, İblis.*

Saňa ben zârî ğamz eyler imiş dâ'im rak'ib ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytāna

şifâ-yâbter:

1. şifâ-yâbter:

Gazel 140

Mısra: 3

Şifâ bulan, iyileşen.

Keşret-i tedbîr ile oldı şifâ-yâbter
Pister-i ğamda gönül hecr ile bîmâr idi

şikâr:

1. şikâr:

Gazel 52

Mısra: 8

Av, sevgili, güzel.

İçüp rak'ib köpek gibi mest olunca dimiş
O âhu-beççeyi şayd eylemek şikâr mıdur

2. şikâr:

Gazel 30

Mısra: 4

Av. II Sevgili, güzel.

Zamânlar oldı ki şahrâ-neverd-i ümmîdüm
Bizüm de dâmımuza belki bir şikâr gelür

şikâr itmekdür:

1. şikâr itmekdür: -mek, -dür

Gazel 59

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Avlamak.

Makşad ol gözleri âhüyı şikâr itmekdür
Hâmidâ yohsa 'abeş 'âzîm-i hâmun degülüz

şikârı:

1. şikârı: -+ı

Gazel 151

Mısra: 6

Av. II Sevgili.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

şikârum:

1. şikârum: -+um

Gazel 38

Mısra: 10

Av. II Sevgili.

Olinca murğ-ı dil âvîhte-pâ zülfine yârûñ
Dimiş kim dâm-ı âlâma girifte bir şikârum var

şikâvet:

1. şikâyet:

Gazel 117

Mısra: 10

*Bir kimseden veya bir şeyden hoşnut olmadığını
söylemek.*

Haşdur sebep siyâhî-i bahta degül ruhuñ
Gülden şikâyet eylemem ammâ dikenden âh

şikâvet-nâmemûn:

1. şikâyet-nâmemûn: +m, +üñ

Gazel 118

Mısra: 5

Şikâyet mektubu, şikâyet yazısı.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemûñ
Her ser-i satırında yazdum mâr elinden âh âh

şikenli:

1. şikenli: +li

Gazel 26

Mısra: 10

Kıvrım. II Saçın kıvrımı.

Hemîşe bağ-ı cemâli ol âfetûñ Hâmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fâm virür

şikest:

1. şikest:

Gazel 6

Mısra: 10

Kırmak.

O bâde-i nâz ile mest seng-i cefâ atup be-dest
Câm-ı dili kılsa şikest bî-çâreden çıkmaz şadâ

şikest itdûn:

1. şikest itdûn:

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Kırmak.

Kāse-i ƣalbūmi bir rŭtbe ŧikest itdŭn kim
Ėayrı ey seng-dil olmaz o pezîrāy-ı kenād

şimdi:

1. şimdi:

Gazel 15

Mısra: 5

Şimdi, bu an.

Mŭbtelādan mŭctenib bir ŧŭha dŭşdi şimdi dil
Gizlemek ‘aşkı belā vŭ āşikār itmek de güç

2. şimdi:

Gazel 22

Mısra: 2

Şimdi, bu an.

İdeli vaşf-ı haţ-ı ‘arız-ı cānān taħrîr
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistān taħrîr

3. şimdi:

Gazel 29

Mısra: 10

Şimdi, şu an.

Ėarħ-āb-ı dîde bîh-i nihāl-i merām-ı dil
Şimdi ŭmîd-i hāţır-ı zārum ŧemerdedŭr

4. şimdi:

Gazel 73

Mısra: 5

*İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an anlamlarında
zaman zarfı.*

Bir zālīmŭn maħabbetine dŭşdi şimdi dil
İnşāfı yok mŭrŭvveti yok hiç amānı yok

5. şimdi:

Gazel 106

Mısra: 2

Şimdi, şu anda.

Zebŭn olup elem-i ebruvān-ı dil-berden
Dil-i nizār yatur şimdi zaħm-ı hañçerden

6. şimdi:

Gazel 108

Mısra: 11

Şimdi, şu anda.

Benŭm keyfiyyetŭm yār ile Hāmid şimdi dillerde
Ziyāde söylenŭr Leylā vŭ Mecnŭn dāsītānından

7. şimdi:

Gazel 150

Mısra: 12

Şimdi, şu anda.

Ėamuñla itmiş idi dil nice memālik geşť
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyāra daħı

8. şimdi:

Gazel 153

Mısra: 2

Şimdi, şu anda. II Artık.

Fezā-yı sîne fîkr-i ‘arızuñla dāĖ dāĖ oldu
O şahrā şimdi güller virdi bir ma’mŭr bāĖ oldu

9. şimdi:

Gazel 153

Mısra: 6

Şimdi, şu anda.

Gŭl-i şad-berg-i kāmı bizlere dŭşvārdur teşmîm
Bu gŭlzāruñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāĖ oldu

10. şimdi:

Gazel 156

Mısra: 1

Şimdi, şu anda.

Beni bŭlbŭl gibi giryān ider bir Ėonce-leb şimdi
Pŭr oldu gŭş-ı ‘ālem nāle vŭ zārumla hep şimdi

11. şimdi:

Gazel 156

Mısra: 2

Şimdi, şu anda.

Beni bŭlbŭl gibi giryān ider bir Ėonce-leb şimdi
Pŭr oldu gŭş-ı ‘ālem nāle vŭ zārumla hep şimdi

12. şimdi:

Gazel 156

Mısra: 4

Şimdi, şu anda.

MuĖaddem cevruñe gerħi ‘adŭlar bā’iş olmuşdı
Bu hecre bilmem ey gŭl-çehre kimlerdŭr sebeb şimdi

13. şimdi:

Gazel 156

Mısra: 6

Şimdi, şu an.

Gönül bir meh-cebîn-i mihr-i ruhsârûn hevâsıyla
Gezer divâneveş şahrâ-be-şahrâ rûz ü şeb şimdi

14. **şimdi:**

Gazel 156

Mısra: 8

Şimdi, şu anda.

Senûn kârûn degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammûlden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

15. **şimdi:**

Gazel 156

Mısra: 10

Şimdi, şu anda.

Daḥi ḥaṭ almadı mâh-ı ruḥın çün hâle âgûşa
'Ayıbdur büse ol âfetden ey Ḥâmid taleb şimdi

16. **şimdi:**

Kıt'a 1

Mısra: 3

Şimdi, şu anda.

Zemîn-i ma'rifete şimdi sāye-güster olan
Nihâl-i ḥâme-i mevzûn-ı müşg-bârıdır

şimdicek:

1. **şimdicek:**

Gazel 35

Mısra: 8

Şimdi.

Yâr-ı ğâr-ı ğam-güsâr ü hem-dem idi bir zamân
Şimdicek bî-çâre gönüm lîk bir âfetdedür

şimdilük:

1. **şimdilük:**

Gazel 122

Mısra: 10

Şimdilik.

Rûzgâr ile mahv olur şâyed
Şimdilük bir ğubâr var dilde

şimşad ü hoş-reftâr:

1. **şimşad ü hoş-reftâr:**

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yürüyüşü güzel olan sevgilinin boyu.

Cüy-ı eşküm sū-be-sū eyler gezüp gülzârda
Bir boyı şimşad ü hoş-reftâr elinden âh âh

şinâ:

1. **şinâ:**

Gazel 107

Mısra: 9

Yüzme, suda yüzme.

Miyân-ı lücce-i ğamdan şinâ ile Ḥâmid
Hezâr şükr ola Ḥaḥḥ'a kenâra geldüm ben

şinâ ider:

1. **şinâ ider:--er**

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüzmek.

Gîsû-yı yâre kendüyi kim mübtelâ ider
Deryâ-yı fikret-i siyeh içre şinâ ider

şirîne:

1. **şirîne: +e**

Gazel 140

Mısra: 11

Tatlı, hoş, güzel (sevgilinin dudağının tatlılığı bağlamında).

Bir lebi şirîne dil vâlih ü hayrân olup
Tîşe-zen-i sîne-i vâsi'-i kuhsâr idi

şirîn-lebe:

1. **şirîn-lebe: +e**

Gazel 43

Mısra: 12

Tatlı dudaklar.

Bugün bir âhenîn mîṭn gördüm dest-i Ḥâmid'de
Yine var ise bir şirîn-lebe küh-ken olmuştur

şîşe:

1. **şîşe:**

Nazm 7

Mısra: 2

Şişe. II Gönül.

Dil eyleyerek kâkülûñ endîşe kırıldı
Sünbüllerûñ efzûn gelüp şîşe kırıldı

şışede:

1. şışede: +de

Gazel 105

Mısra: 9

Camdan yapılmış, ağzı dar uzunca kap.

Şışede âteş-i süzendeyi hıfz itmekdür
Eylemek zâr-ı ğam-ı 'aşkı derûn içre nihân

şışeger:

1. şışeger:

Gazel 32

Mısra: 6

Şişe, kadeh yapan.

Yapmağa hâzime'i rande göre sa'y eyler
Şışeger cām-ı dırağşanı küçüldür büyüdür

şışe-i fikre:

1. şışe-i fikre:

Gazel 46

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Fikrimin şışesi.

Hâmid endişeñ ruḥ-ı cānān mıdur āyā yine
Şışe-i fikre nihāde verd-i ḥandānuñ mı var

şışe-i ümîd-i dil-i nâ-kesâne:

1. şışe-i ümîd-i dil-i nâ-kesâne:

Gazel 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Alçak gönüllerin ümit şışesi.

Sen şışe-i ümîd-i dil-i nâ-kesâne zîb
Olmağ hemîşe ey gül-i ra'nâ neden revâ

şışesi:

1. şışesi: +sî

Gazel 68

Mısra: 9

*Şişe, cam sırça. II Dil bağlamında cam gibi hassas
ve kırılğan kalp.*

Seng-i ğamla münkesir oldukça ḳalbüm şışesi
Hâmidâ itmek revâ mı sâki-i devrâna ḥaz

şivekârda:

1. şivekârda: +da

Gazel 134

Mısra: 4

Şiveli, işveli, cilveli.

Kaldı nigâh-ı ragbeti bî-çâre gönülümün
'Âlem esîr-i kâküli bir şivekârda

şivekâre:

1. şivekâre: +e

Gazel 10

Mısra: 1

İşveli, cilveli[sevgili].

Ey âh itme te'sîr ol şivekâre rahm it
Bağışla ol per'iyi 'uşşâḳ-ı zâra rahm it

şiveler:

1. şiveler: +ler

Gazel 123

Mısra: 10

Naz, işve.

Yeter düşvâri-i âlâm-ı 'aşkuñ Hâmid-i zâra
Kerem ḳıl ez-ser-i nev ḥayret-efzâ şiveler itme

şöhretdedür:

1. şöhretdedür: +de, ++dür

Gazel 35

Mısra: 1

Herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsârûñ yine şöhretdedür
Nâmı vardur âb-ı ḥayvân gerçi kim zulmetdedür

şol:

1. şol:

Gazel 73

Mısra: 8

Şu, işaret sıfatı.

Meksûr-ı seng-i ğamdur añun kâse-i dili
Şol 'âşıkuñ ki nâle vü âh ü fiğânı yok

2. şol:

Gazel 155

Mısra: 2

Şu, o, işaret zamiri.

Bûs-ı leb-i la'lûñe ḳandur beni
Şol keremi it ki utandur beni

şol kadar:

1. şol kadar:

Nazm 6

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Şu kadar, pek çok.

Şol kadar zahm-güşâ oldu dile gâmezleri
Bakan elbette anuñ yarasına rahm eyler

şu:

1. şu:
Gazel 52
Mısra: 1
Şu, işaret sıfatı.

Şu râğı geşt iden ol şüh-ı şivekâr mıdur
Ya âftâb-ı ziyâ-bağş-ı her diyâr mıdur

şu'arâ:

1. şu'arâ:
Gazel 22
Mısra: 7
Şairler.

Şu'arâ itseler ol serv-kadûñ vaşfiyla
Leb-i cûlarda sezâdur nice dîvân tahtır

şu'arâlar:

1. şu'arâlar: +lar
Gazel 148
Mısra: 1
Şairler.

Yine vaşf-ı leb-i yâre şu'arâlar düşdi
Bülbülânunñ diline gonce-i ahmer düşdi

şüh:

1. şüh:
Gazel 14
Mısra: 2
İşveli, cilveli sevgili.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haftâ bir iki üç
Yeter ey şüh yeter cevri ü cefâ bir iki üç

2. şüh:
Gazel 26
Mısra: 3
İşveli, cilveli güzel.

O şüh cânım alur dest-i cevri ile güyâ
Ne dem ki hânde-künân ellere selâm virür

3. şüh:
Gazel 63

Mısra: 5
İşveli, cilveli II Güzel.

Bir haftâ-âver şüh seyr itdüm zamânıyla veli
Büyü 'âlem-gîr bir ra'nâ gül-i bî-hâr imiş

4. şüh:
Gazel 109
Mısra: 7
İşveli, cilveli dilber. II Sevgili, güzel.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Aşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

5. şüh:
Gazel 112
Mısra: 5
İşveli, cilveli. II Sevgili.

Ey şüh giriftâr olalı zülfüne gönülüm
Farq eyleyemem şâmumı aşlâ seherümünden

6. şüh:
Gazel 114
Mısra: 6
İşveli, cilveli güzel. II Sevgili.

Dest-i cevriñle girîbân ki taahammül çâk çâk
Oldı olmaz mı dağı ey şüh şâyân-ı rûfû

7. şüh:
Gazel 117
Mısra: 3
İşveli, cilveli güzel. II Sevgili.

Ağyâra va'deler virüp ey şüh vaşl için
Almağ revâ mıdur niçe biñ kerre benden âh

8. şüh:
Gazel 130
Mısra: 9
İşveli, cilveli dilber, güzel. II Sevgili.

O şüh kâkülünü kıldı üstüvâr-neverdi
Yapıldı murğ-ı dile âşyân murâdumca

9. şüh:
Gazel 140
Mısra: 14
İşveli, cilveli güzel. II Sevgili.

Hâmid-i âzâdenünñ var idi bir dil-beri
Gâyet ile şüh idi lîk sitemkâr idi

şûha:

1. şûha: +a

Gazel 15

Mısra: 5

Cilveli, neşeli, şen sevgili.

Mübtelâdan müctenib bir şûha düşdi şimdi dil
Gizlemek 'aşkı belâ vü âşikâr itmek de güç

2. şûha: +a

Gazel 30

Mısra: 14

İşveli, cilveli güzel, dilber.

Nigâh-ı hasret ü 'arz-ı mahabbet ey Hâmid
O şûha eyleme eller yanında 'âr gelür

3. şûha: -+a

Gazel 121

Mısra: 4

İşveli, cilveli güzel. II Sevgili.

Hezâr bâr haţab-h'âr iken rakîb-i himâr
Yine ol şûha varur irtikâbı seyr eyle

şûh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra:

1. şûh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra: +a

Gazel 102

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zulmeden vefasız güzel.

Ağyâra lutf u 'âşık-ı zâra cefâ ider
Bir şûh-ı bî-vefâ-yı sitemkâra hasretüm

şûh-ı cefâ-cüy-ı sitem-h'âh:

1. şûh-ı cefâ-cüy-ı sitem-h'âh:

Gazel 115

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cefâ ve sitem eden güzel.

Hâmid gibi kim görse cemâlün olur 'âşık
Ey şûh-ı cefâ-cüy-ı sitem-h'âh nedür bu

şûh-ı cefâkâr:

1. şûh-ı cefâkâr:

Gazel 21

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet eden sevgili.

Tâbi' olup efsûs ki igvâ-yı rakîbe
Bir file değışdi beni ol şûh-ı cefâkâr

şûh-ı cihân:

1. şûh-ı cihân:

Gazel 48

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Eyler bu gönül âh ü figân bunca zamândur
Rağm eylemez ol şûh-ı cihân bunca zamândur

şûh-ı dil-ârâdan:

1. şûh-ı dil-ârâdan: +dan

Gazel 113

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzel.

Temennâ-yı rehâ itmezdim ol şûh-ı dil-ârâdan
Eger şahrâya Mecnûn düşmeseydi 'aşk-ı Leylâ'dan

şûh-ı dil-âver:

1. şûh-ı dil-âver:

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yiğit, yürekli şah, padişah.

Esb-i nâzı râhda üftâdegânun üstine
Zerreves rahm itmez ol şûh-ı dil-âver başdurur

2. şûh-ı dil-âver:

Gazel 148

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yiğit, yürekli padişah. II Sevgili.

Leşker-i haţt-ı siyehkârına mağlûb oldu
Eşheb-i nâzdan ol şûh-ı dil-âver düşdi

şûh-ı dil-firîb:

1. şûh-ı dil-firîb:

Gazel 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül aldatan işveli güzel.

Bilmem ne meşreb olduğın ol şûh-ı dil-firîb
Geh cevri ü gâh nâz ü sitem geh vefâ ider

şûh-ı havvât:

1. **şüh-ı hayyât:**

Gazel 72

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İşveli, cilveli terzi. II Sevgili.

Hâmidâ geydûrür agyâra o şüh-ı hayyât

Nâ-güşâde yakası tâze kabâ-yı eltâf

şüh-ı kec-küle:

1. **şüh-ı kec-küle:**

Gazel 95

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kûlahını eğri giyen dilber.

O şüh-ı kec-küle Hâmid yanumdan gâ'ib oldukça

Miğâl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

şüh-ı musavverler:

1. **şüh-ı muşavverler:-+ler**

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Resim yapan güzel II Sevgili.

Kıl kalemle nedür ey şüh-ı muşavverler 'aceb

Zebrden nakşuñı her şafha-i dîvâra gârağ

şüh-ı neccârum:

1. **şüh-ı neccârum: +um**

Gazel 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Marangoz (gibi)sevgili.!

Eşkümün ey şüh-ı neccârum güzergâhında tâ

Böyle bünyâd itdigün kâşâne deryâluğ nedür

şüh-ı sitemkâr:

1. **şüh-ı sitemkâr:**

Gazel 112

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zulmeden sevgili.

Terk ideli Hâmid beni ol şüh-ı sitemkâr

Dünyâya nigâh eylemez oldum kederümünden

şüh-ı şivekâr:

1. **şüh-ı şivekâr:**

Gazel 52

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İşveli sevgili.

Şu râğı geşt iden ol şüh-ı şivekâr mıdur

Ya âftâb-ı ziyâ-bahş-ı her diyâr mıdur

şühsuñ:

1. **şühsuñ: +suñ**

Gazel 126

Mısra: 9

İşveli, cilveli güzel. II Sevgili.

Bî-bedel bir şühsuñ hûbân içinde hâşılı

Hûsn ü ân olmaz begüm sende olan ân üstine

şühuñ:

1. **şühuñ: +uñ**

Gazel 53

Mısra: 9

Neşeli, şen kadın, sevgili.

Ne hâşiyet var o şühuñ ruñında ey Hâmid

Ki bir nigâh ile biñ çeşm-i 'âşıkân açılır

2. **şühuñ: +uñ**

Gazel 108

Mısra: 3

Neşeli, şen kadın, sevgili.

Hağ-âverlûk deminden şor o şühuñ evvelün bilmem

Taşarruf ehlin istifâr iderler hep zamânından

3. **şühuñ: +uñ**

Gazel 122

Mısra: 7

Neşeli, şen kadın, sevgili.

Âb ü tâbı tehî mi ol şühuñ

Mâye-i âh ü zâr var dilde

şu'le-i nâr-ı dilüm:

1. **şu'le-i nâr-ı dilüm: +üm**

Gazel 152

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönlün ateşinin alevi.

Olur içdükçe şahbâ şu'le-i nâr-ı dilüm berter

Müfid olmaz şuyuñ hiç sîne-i süzâna ey sâkî

şümâra:

1. **şümâra: +a**

Gazel 107

Mısra: 2
Hesap etmek.

Bu rüzgāra dilā āh u zāra geldüm ben
Telâṭum-ı ğam-ı dehri şümāra geldüm ben

şüphesiz:

1. **şüphesiz:**
Gazel 47
Mısra: 2
Kuşkusuz.

‘Adū ki nā‘il-i teşmīm-i ‘ārız-ı gül olur
Tenūr-ı ğamda gönül şüphesiz yanar kül olur

şürûhı:

1. **şürûhı:** +ı
Gazel 36
Mısra: 2
Şerhler. II İzahlar, açıklamalar.

Kitāb-ı ‘aşkuñ efendi hezār mücmeli var
Şürûhı ile bu dil-sühtede mufaşşalı var

2.2.23.T

tā:

1. tā:

Gazel 2

Mısra: 5

Kadar, dek, değin.

Neşr idüp nûkhet-i gîsûsını tā Çîn ü Haṭā
Kılduñ 'aṭṭārları kârdân âvâre şabā

2. tā:

Gazel 31

Mısra: 9

Kadar, değin, dek.

Eşkümüñ ey şüh-ı neccārum güzergāhında tā
Böyle bünyād itdigüñ kâşāne deryāluḡ nedür

3. tā:

Gazel 31

Mısra: 11

Değin, dek, kadar.

Zā'il olmaz neş'esi dilden begüm tā rûz-ı ḡaşr
Ḥasb-i ḡāl-i 'anberîñüñde feraḡ-zāluḡ nedür

4. tā:

Gazel 45

Mısra: 5

Değin, dek, kadar.

Tā cezb idince bir dili 'arz-ı cemāl ider
Evvel 'ayān şoñra sitemger nihān olur

5. tā:

Gazel 98

Mısra: 12

Kadar, değin, dek.

Çekdüm ezel se sāğar-ı şahbā-yı derd-i 'aşk
Tā rûz-ı ḡaşr Ḥāmid anuñ neş'edāriyum

6. tā:

Gazel 125

Mısra: 1

Değin, dek, kadar.

Hecr-i ruḡuñla zār iderüm tā seher gice
Mu'tādıdur hezāruñ ider nāleler gice

7. tā:

Gazel 125

Mısra: 6

Değin, dek, kadar.

Bir mähı cüst-cü iderüm ḡadadur diyü
Tā şubḡ olunca meş'al-i āhumla her gice

8. tā:

Gazel 155

Mısra: 10

Değin, dek, kadar.

Derdini şor Ḥāmid'üñ ey mäh-rū
Bir şeb tā şubḡ boşandur beni

ta'ab çekme:

1. ta'ab çekme:--me

Gazel 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yorgunluk, sıkıntı, zahmet çekmek.

Ta'ab çekme merāmuñ bendeñe iḡsān-ı digerse
Göñül bir nīm-nigāh-ı luṭf ile memnūn olur cānā

ta'accüb kılmañ:

1. ta'accüb kılmañ: -ma, -ñ

Tahmis 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Şaşırmaq.

Zevḡumı bezm-i firāḡında ta'accüb kılmañ
İçdügüm ḡün-ı ciger bāde-i ḡamrā mı degül

ta'aşşub:

1. ta'aşşub:

Gazel 88

Mısra: 7

Kendi dinini çok üstün tutarak başka dinden olanlara düşman olma. II. Aşkı her şeyden üstün tutmayanlara düşmanlık etmek.

Şüfî bu ta'aşşub saña bir fā'ide virmez
Gel meclise bir dem sürelüm gel a eşek gel

tāb-āveri-i sîne:

1. tāb-āveri-i sîne:

Gazel 136

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kalbin dayanması, gücü yetmesi.

Buña tāb-āveri-i sîne ne mümkün Ḥāmid
Müjeler tîr-i belā ḡavs-ı ḡazā iki ḡaşı

tābe-i hicrānda:

1. tābe-i hicrānda: +da

Kıt'a 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılgā kadar.

Tābe-i hicrānda ben olayum tefide tek
Ol elā gözler sirişk ile dem-ā-dem tulsun

tā-be-key:

1. tā-be-key:

Gazel 5

Mısra: 3

Ne zamana kadar, niceye dek.

Dil bezm-i ğamda tā-be-key itsün fġān ü zār
Meksūr-ı seng-i hecr ola mīnā neden revā

tā-be-seher:

1. tā-be-seher:

Gazel 139

Mısra: 4

Sabaha kadar.

Nūr-ı 'aynum ol iki çeşm-i kebūduñ ğamıdur
Eyleyen tā-be-seher her şeb-i bī-dār beni

tā-be-seher-i hecirūñ:

1. tā-be-seher-i hecirūñ: -+üñ

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık sabahına kadar.

Her şeb tā-be-seher-i hecirūñ biñ kerre
H̱'ābdan āh-ı cihān-süz ile bī-dār olurum

tāb-ı ğamdan:

1. tāb-ı ğamdan: -+dan

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam ateşi.

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

tab'-ı gūyāsı:

1. tab'-ı gūyāsı: +sı

Tahmis 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Gücünü söyleyen.

Tab'-ı gūyāsı mı yok bülbul-i şeydā mı degül

tāb-ı mülden:

1. tāb-ı mülden: +den

Gazel 132

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şarabın ışığı, harareti.

Ruḥun ḥoy-gerde görsek tāb-ı mülden ol mehūñ Ḥāmid
Kenār-ı la'line emvāc-ı baḥr-i ḥüsñ ü ān gelse

tabi' olup:

1. tabi' olup: -up

Gazel 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Birinin arkası sıra giden, ona uyan.

Tābi' olup efsūs ki iġvā-yı rakībe
Bir file deġişdi beni ol şūḥ-ı cefākār

tabībā:

1. tabībā:

Gazel 3

Mısra: 5

Ey doktor. II Ey sevgili.

'Abeş endīşe-i tedbire tabībā düşme
Nā-pezirā-yı devādur dil-i bīmār-ı hevā

tabīb-i cānum:

1. tabīb-i cānum: +um

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cān doktoru. II Sevgili.

Daḥı nāz itmede teşrīfe tabīb-i cānum
Dil ise oldu düşüp pistere bīmār-ı firāk

2. tabīb-i cānum: +um

Gazel 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Canın doktoru. II Sevgili.

Oldum nice zamāndur maḥmūm-ı nār-ı hicrān
Bul ey tabīb-i cānum bu derde çäre rahm it

ṭabīb-i dil ü cān:

1. ṭabīb-i dil ü cān:

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Canın ve gönlün tabibi (olan sevgili).

Hāme bir elde bir elde varaḳ eyler zannum
O ṭabīb-i dil ü cān derdüme dermān taḥrīr

2. ṭabīb-i dil ü cān:

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Canın ve gönlün tabibi(doktoru) .

O ṭabīb-i dil ü cān zerreveş idrāk itmez
Derd-i bīmār-ı ḡam-ı firḳate dārū nedür

ṭabīb-i hastegān-ı ehl-i dīn:

1. ṭabīb-i hastegān-ı ehl-i dīn:

Kaside 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Din ehli hastalarının doktoru. II Sevgili, dost.

Ey ṭabīb-i hastegān-ı ehl-i dīn it der-cezā
Hāmid-i bīmārı dārū-yı şefā'atle be-kām

ṭabīb-i nāzumı:

1. ṭabīb-i nāzumı: +um, +ı

Beyit 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Naz doktoru. II Sevgili.

Zelū-yı dem-keş-i ḡamla vücūdum oldı nizār
Ṭabīb-i nāzumı āḡāh idüñ amān zinhār

ṭabībüm:

1. ṭabībüm:-+üm

Gazel 7

Mısra: 7

Hekim, doktor, sevgili.

Ṭabībüm ḥāṭır-ı mecrūḥuma merhem-zen-i vaşl ol
Esīrān-ı 'ilel zīrā ki muḥtāc-ı devādur hep

2. ṭabībüm: +üm

Gazel 8

Mısra: 1

Hekim, doktor, sevgili.

Ṭabībüm vaḳt-i istiḡnā degüldür luṭf ü iḥsān it
Gelüp derd-i dil-i bīmārıma vaşluñla dermān it

3. ṭabībüm: +üm

Gazel 101

Mısra: 8

Hekim, doktor. II Sevgili.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībüm ḥasretüñle ḥaste vü bīmārdur göñlüm

tābī'-i devrān:

1. tābī'-i devrān:

Gazel 74

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyaya dahil olmak.

Rāst-revlik bize güç geldi peşimān olduḳ
Bozduḳ ol ṭavrı yine tābī'-i devrān olduḳ

ta'bīr olur:

1. ta'bīr olur: -ur

Gazel 34

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Tabir edilmek, yorumlanmak.

Rü'yet-i yāḳūt-ı sürḥ itmek menāmında kişi
Leblerin taḳbīle bir meh-peykerüñ ta'bīr olur

tābiş-i mülden:

1. tābiş-i mülden:-+den

Gazel 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlayan şarap.

Kızarduḳca gül-i nev-ḥız-i rüyuñ tābiş-i mülden
Fiḡān-ı 'andelīb-i ḥāṭırum efzün olur cānā

taḡlar:

1. taḡlar: +lar

Kıt'a 6

Mısra: 4

Dağ. II Taş.

Ferhād gibi itmediler 'arbede yoḥsa
Kuhsār-ı maḥabbetde ne taḡlar ḳoparıldı

taḡyīr olur:

1. taḡyīr olur: -ur

Gazel 34

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Başkalaştırma; değiştirme, bozma.

Şâf-diller zerreveş renciş ile tekdîr olur
Âb-ı pâke düşse ger bir kaçre hûn tağyîr olur

tahammül:

1. **taḥammül:**
Gazel 114
Mısra: 5
Dayanma, katlanma, sabır.

Dest-i cevriñle girîbân ki taḥammül çâk çâk
Oldı olmaz mı daḥi ey şûḥ şâyân-ı rûfû

tahammül evlesün:

1. **taḥammül eylesün:--sün**
Gazel 41
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Dayanma, katlanma, kaldırma.

Tâkat ü tâb-âver olmak mümteni'ken kühlâr
Bâr-ı hicrâna taḥammül eylesün mi düşlar

tahammül eyleyen:

1. **taḥammül eyleyen: -y, -en**
Gazel 40
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Dayanma, katlanma, kaldırma.

Cefâ-yı yârveş düşvâr miḥnet yokdur 'âlemde
Taḥammül eyleyen merdâne taḥsîn ü pesendüm var

tahammül idemez:

1. **taḥammül idemez: -emez**
Gazel 44
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Dayanmak, katlanmak.

Dil taḥammül idemez keşret-i âlâm ü ğama
Kosalar küzeye ger âb-ı firāvân dökilür

tahammülden:

1. **taḥammülden: +den**
Gazel 156
Mısra: 8
Yüklenme, bir yükü üstüne alma. II Dayanma, katlanma, kaldırma.

Senûñ kârûñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

tahammül-süz:

1. **taḥammül-süz:**
Gazel 122
Mısra: 11
Sabrı, dayanmayı yakan.

Hâmidâ çün cevri taḥammül-süz
'Azm-i terk-i diyâr var dilde

tahammülüm:

1. **taḥammülüm: +üm**
Gazel 110
Mısra: 3
Dayanma, katlanma.

Yok rûze-i 'asîr-i firâka taḥammülüm
Ebrûlaruñ hilâlûñi göster ba'îdden

tahayyülât-ı fem-i yâr-ı cân:

1. **taḥayyülât-ı fem-i yâr-ı cân:**
Gazel 133
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin can veren ağzını hayâl etme.

Taḥayyülât-ı fem-i yâr-ı cân var bende
Açılmaduk nice râz-ı nihân var bende

tahliş ider:

1. **taḥliş ider: -er**
Gazel 103
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kurtulma.

'Arza kıl ḥatt-ı ruḥuñ her hafta dest-i berbere
Hârdan taḥliş ider dâmân-ı verdi bağbân

tahrîb-i memâlik-hâne:

1. **tahrîb-i memâlik-hâne:**
Gazel 124
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kölelerin evlerini tahrip etmek. II Âşıkların gönül evini yıkmak.

Hülâğüveş yıkar ol şâh-ı ḥusnüm dilleri Hâmid
İder her laḥza tahrîb-i memâlik-hâne şâhâne

tahrîk:

1. tahrik:

Gazel 112

Mısra: 1

Kışkırtma.

Tahrik ile müjganuñı dūr itmede çeşmüñ
Kaşd itmege neşter mi bilürsün cigerümden

tahrik iden:

1. tahrik iden: -en

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tahrik etmek, harekete geçirmek, kışkırtmak.

Hâşılı sevdâmuñı her şeb tahrik iden
Çeşm-i fiten-cü ile zülf-i siyehkâr idi

tahrik ider:

1. tahrik ider: -er

Gazel 75

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Harekete geçirmek.

Gerçi çok kâkül-i müşgîn-i perîşân vardur
Böyle sevdâları tahrik ider perçem yok

tahrik itme:

1. tahrik itme: --me

Gazel 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kımıldatma, kımıldatılma.

Dil düşer 'arızına zülfini tahrik itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânı şaķın nâra şabâ

tahrir:

1. tahrir:

Gazel 20

Mısra: 7

Yazma, kaleme alma.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayänen tahrir
Fâş oldı olacak râz-ı nihânım Câvîd

2. tahrir:

Gazel 22

Mısra: 1

Yazma, kaleme alma.

İdeli vaşf-ı haţ-ı 'arız-ı cânân tahrir
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistân tahrir

3. tahrir:

Gazel 22

Mısra: 2

Yazma, kaleme alma.

İdeli vaşf-ı haţ-ı 'arız-ı cânân tahrir
Baña dirlermiş ider şimdi Gülistân tahrir

4. tahrir:

Gazel 22

Mısra: 4

Yazma, kaleme alma.

Hâme bir elde bir elde varaķ eyler zannum
O taḫîb-i dil ü cân derdüme dermân tahrir

5. tahrir:

Gazel 22

Mısra: 6

Yazma, kaleme alma.

Ėam-ı zülfiyle bu şeb kılmış o şâh-ı hüsne
'Arz-ı hâlin dil-i dîvâne perîşân tahrir

6. tahrir:

Gazel 22

Mısra: 8

Yazma, kaleme alma.

Şu'arâ itseler ol serv-ı kadûñ vaşfiyle
Leb-i cûlarda sezâdur nice dîvân tahrir

7. tahrir:

Gazel 22

Mısra: 10

Yazma, kaleme alma.

Kilk-i kudretle senüñ Hâmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i maḫfûz üzere Hazret-i Yezdân tahrir

tahrir ü kayda:

1. tahrir ü kayda:

Gazel 96

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yazıp kaydetmek.

Tahrir ü kayda vaşf-ı ruḫ-ı al-ı dil-beri
Evrâķ-ı gülden olmalı bir defter isterüm

tahsin ü pesendüm:

1. **taḥsîn ü pesendüm: +üm**

Gazel 40

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik ve beğenilme.

Cefâ-yı yârveş düşvâr miñnet yokdur 'âlemde
Taḥammül eyleyen merdâne taḥsîn ü pesendüm var

tahta-i lâciverd-i çarḥ içre:

1. **tahta-i lâciverd-i çarḥ içre:**

Kıt'a 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Feleğin lacivert renkli tahtasının içi (gökyüzü bağlamında).

Tahta-i lâciverd-i çarḥ içre
Bildiñüz mi nedür bu şems ü kamer

tahte's-serâda:

1. **tahte's-serâda: +da**

Gazel 45

Mısra: 10

Toprak altı.

Ḥâmid netîce mücib-i 'izzetdür ihtifâ
Tahte's-serâda sîm nihân zer nihân olur

tahtgâh-ı şâh-ı gam:

1. **tahtgâh-ı şâh-ı gam:**

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam padişahının tahtının bulunduğu yer.

Tahtgâh-ı şâh-ı gam bir şehir-i kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mû giyâhumdur benüm

takar:

1. **taḥar: -ar**

Kıt'a 4

Mısra: 4

Takmak II Kuşanmak.

İki altûnidur zen-i dehrün
Birin aḥşam taḥar birini şehir

takarrubla:

1. **taḥarubla: -+la**

Gazel 111

Mısra: 8

Yaklaşma.

Şad-pâre oldu reşk ile bulmuş diyü gönül
Gîsü-yı dil-rübâya taḥarubla şâne şân

takat:

1. **taḥat:**

Gazel 150

Mısra: 3

Güç, kuvvet.

Cihân figânuma taḥat ne-y-âver olmuş iken
'Acebdür itmedi te'sîr kalb-i yâre daḥi

takat ü tâb-âver olmak:

1. **taḥat ü tâb-âver olmak: -mak**

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güçlü kuvvetli olmak.

Takat ü tâb-âver olmak mümteni'ken kühlâr
Bâr-ı hicrâna taḥammül eylesün mi düşlar

takat-rübâ-yı 'âşıkândur:

1. **taḥat-rübâ-yı 'âşıkândur:--dur**

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Âşıkların güç aldığı.

Âh kim taḥat-rübâ-yı 'âşıkândur gözlerün
Ḥayret-efzâ-yı dil-i bî-çâregândur gözlerün

takbîl:

1. **taḥbîl:**

Gazel 121

Mısra: 7

Öpmek.

Dil-i fütâde leb-i yâri eylemiş takbîl
Ḥarîk-i 'âde olan feth-i bâbı seyr eyle

takbîle:

1. **taḥbîle:**

Gazel 34

Mısra: 12

Öpmek.

Rü'yet-i yâkût-ı sürḥ itmek menâmında kişi
Leblerin takbîle bir meh-peykerün ta'bir olur

2. **taḥbîle:**

Gazel 135

Mısra: 5
Öpmek.

O serv-kāmetūn taḳbīle pāyın reh-güzārında
Revān itdūm dü-çeşm-i ḥasretūmden eşk-i Ceyhūn'ı

takrİR:

1. takrİR:

Gazel 128

Mısra: 3

Anlatmak, ifade etmek.

Ma'rifet takrİR ile nā-kābil-i idrākdür
Bā'is-i taḥşīl-i gün-ā-gün-ı şan'atdur nigāh

takrİRde:

1. takrİRde: +de

Gazel 138

Mısra: 3

Anlatmak.

Yāre takrİRde lerzende-dehensin derdūn
Ey dil-i zār saña lāḥıḳ olur 'ār gİbi

ṭaleb:

1. ṭaleb:

Gazel 156

Mısra: 10

İsteme. II Dileme.

Daḫi ḥaṭ almadı māh-ı ruḥın çün hāle āgūşa
'Ayıbdur büse ol āfetden ey Ḥāmid ṭaleb şİmdi

ṭaleb-kārī-i dārū-vı etİbbādan:

1. ṭaleb-kārī-i dārū-yı etİbbādan: -+dan

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tabipten ilaç istemek(sevgiliden).

Sen dilā ḥaste-i teşvİR-i maḥabbetseñ ezel
Gel ṭaleb-kārī-i dārū-yı etİbbādan geç

ṭalğa:

1. ṭalğa:

Gazel 71

Mısra: 12

Dalga.

Söyleyūn şeyḫe ki meydāna teveccūh kılsun
Ṭalğa tevḥİdine āmade mürİdān şaf şaf

ta'lim-i cefāyı:

1. ta'lim-i cefāyı: +y, +ı

Gazel 137

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kederi, sıkıntıyı öğrenme.

Ol tıfl-ı nev-āmūz-ı debistān-ı leṭāfet

Ta'lim-i cefāyı dile lā lā ile geçdi

tamām:

1. tamām:

Gazel 99

Mısra: 1

Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Dil ğam-ı 'ārız-ı āluñ ile ḥūn oldu tamām

Düşdi ser-pençe-i müjġāna zebūn oldu tamām

2. tamām:

Gazel 99

Mısra: 2

Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Dil ğam-ı 'ārız-ı āluñ ile ḥūn oldu tamām

Düşdi ser-pençe-i müjġāna zebūn oldu tamām

3. tamām:

Gazel 99

Mısra: 4

Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Yaluñız Ḳays degöl çok kişi Leylā diyerek

Sālik-i semt-i beyābān-ı cūnūn oldu tamām

4. tamām:

Gazel 99

Mısra: 6

Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Āh-ı ıstābl-ı tevaḳḳufda ḳalup pā-beste

Esb-i kām-ı dil-i bİ-çāre ḥarūn oldu tamām

5. tamām:

Gazel 99

Mısra: 8

Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Nazarum nāgeh bir āfet-i delāke düşüp

Cān ü dil sūḫte-i āteş-i tūn oldu tamām

6. tamām:

Gazel 99

Mısra: 10

Tamamen, bütünüyle, baştan başa.

Çü perî gâh nihân gâh 'ayân itdi yüzün
Hâmid'ün mihr-i dili böyle füzûn oldı tamâm

7. tamâm:

Tahmis 1

Mısra: 22

Tamamen, bütünüyle.

Hâmidâsâ vatanın terk idüp ey serv-i hırâm
'Aşk ile oldı anuñ hâl ü dil-i zârî tamâm

ta'n iderse:

1. ta'n iderse: -er, -se

Gazel 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayıplamak, kınamak.

Begüm kim ta'n iderse Hâmid-i gam-h'âre 'aşkuñla
Cemâlün aña bir kez 'arz idüp bî-hûş u hayrân it

tanzîr iderse:

1. tanzîr iderse: -er, -se

Gazel 121

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Benzetme, benzetilme. II Bir şiirin mânâca, şekilce
benzerini yapma.*

Bu nazm-ı pākūñi tanzîr iderse ey Hâmid
Kelâm-ı Nâşid-i hâzır-cevâbı seyr eyle

tarâvet-yâbi-i verd-i ruh-ı âlün:

1. tarâvet-yâbi-i verd-i ruh-ı âlün: +üñ

Gazel 95

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kırmızı yanağından tazelik alan kırmızı gül. II
Kırmızılık ve canlılık bakımından sevgilinin yanağından
kırmızılık ve feyiz alan kırmızı gül.*

Tarâvet-yâbi-i verd-i ruh-ı âlün için ey meh
Mişâl-i ebr-i nîsân sâkib-i bârân olur çeşmüm

tard itdi:

1. tard itdi: -di

Gazel 121

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak, kovmak.

Gelince 'aşıkı tard itdi bağ-ı kuyından
Rakîb-i tığî-i nev-intisâbı seyr eyle

tarfetü'l-'ayn:

1. tarfetü'l-'ayn:

Gazel 82

Mısra: 7

Bir göz açıp kapayıncaya kadar olan an.

Tarfetü'l-'ayn içre biñ dil cezb ider her küşeye
Bü'l-'aceb fettân ü şehhâr-ı cihândur gözlerün

tarh-ı teklif itmeyen:

1. tarh-ı teklif itmeyen: -me, -y, -en

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tertip ve düzeni teklif etmeyen.

Dilde sultân-ı gamuñ bağrum kebâb eyler müdâm
Tarh-ı teklif itmeyen mihmân elinden el-ğıyâs

târ-ı gîsü-vı zerdüñ:

1. târ-ı gîsü-yı zerdüñ: +üñ

Gazel 106

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Altın saçların teli.

'Îzâr-ı üzre olan târ-ı gîsü-yı zerdüñ
Gören kıyâs ider elbet keşîdedür zerden

târîh-i ra'nâsuñ:

1. târîh-i ra'nâsuñ: +suñ

Tarih 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Güzel tarih.

Çıkup hep sâha-i nazma didüñ târîh-i ra'nâsuñ
Du'a ile seni yâd eylesünler her zamân her dem

tarîk-i 'aşkı:

1. tarîk-i 'aşkı: +ı

Gazel 78

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Ben tarîk-i 'aşkı bir pîre su'âl itdüm didi
Sâlikâna hâ'il olmaz kimse bağ-ı kâma dek

tasarruf:

1. **taşarruf:**

Gazel 108

Mısra: 4

Bir şeyi dilediği gibi kullanma yetkisi, kullanım.

Haş-âverlûk deminden şor o şûhuñ evvelûñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

taşdî' eylemezdüm:

1. **taşdî' eylemezdüm:** -mez, -düm

Kaside 2

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Baş ağrıtmak, can sıkma.

Serûñ bu mertebe taşdî' eylemezdüm lîk
Hücûm-ı ceys-i tabî'at zamânıdır demidür

taşdık:

1. **taşdık:**

Kaside 1

Mısra: 5

Onaylamak.

Eyleyüp taşdık peygamberlûğün dirler idi
'Azm-i rāh itdükçe eşcār ile ahcār es-selām

tās-ı vārūnı:

1. **tās-ı vārūnı:** +u, +n, +ı

Gazel 135

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ters gökyüzü.

Yine derd-i firākuñ rûtbe sînem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu tās-ı vārūnı

taşraya:

1. **taşraya:** -+y, -+a

Gazel 16

Mısra: 12

Dışarı.

Çekme gam bir gün olup baħr-ı şafā gavvāsı
Hāmid iħrāc iderüz taşraya mercān-ı feraħ

taş-ı men ez-bām:

1. **taş-ı men ez-bām:**

Gazel 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Lâkin ben sabah vakti ?.

Rāz-ı 'aşk-ı dilümi eyledi fehm ol bî-dād
Dostlar n'ışliyeiüm taş-ı men ez-bām üftād

taşvîr için:

1. **taşvîr için:**

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anlatmak, resmetmek için.

Seni taşvîr için itse idi nezzāre
Düşürüp hāmesini vālih olurdu Bihzād

tathîr ider:

1. **tathîr ider:** -er

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Maddi ve manevi olarak temizlemek.

Olur dil keşret-i giryeyle gıldan Hāmidā hālî
Rehi tathîr ider çirk-âbdan âb-ı firāvān bil

tavāf:

1. **tavāf:**

Gazel 142

Mısra: 3

Etrafını dolaşmak.

Eylemekden fāriğ oldum Ka'be-i küyuñ tavāf
Bî-ħuzûr eyler diyü feryād ü efgānum seni

tavattun eylese:

1. **tavattun eylese:** -se

Gazel 106

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yerleşmek, yer edinmek.

Tavattun eylese bir dilde fikr-i müjgānuñ
Olur mı farkı anuñ hiç ğılāf-ı neşterden

tavri:

1. **tavri:** -+ı

Gazel 74

Mısra: 2

Eda, hareket, suret, tarz.

Rāst-revlik bize güç geldi peşimān olduķ
Bozduķ ol tavri yine tābi'-i devrān olduķ

tāze:

1. t    :

Gazel 72

Mısra: 12

Yeni, körpe.

H  mid   geyd  r  r agy  ra o Ő   -ı   ayy  t
N  -g    de ya  sı t     kab  -yı el    f

2. t    :

Gazel 74

Mısra: 7

Yeni, canlı.

O meh    t     g  l-i '  r   -ı   lu  n göreli
Başladuğ söylemege bülbül-i n  l  n oldu  

3. t    :

Gazel 86

Mısra: 4

Yeni, taze. II Yeni a  mı .

Bu         sirişk-i d  de v     h-ı dil      r hep
Virür b   -ı cem  li her fa  lda t     sünbül g  l

4. t    :

Gazel 92

Mısra: 4

Yeni, canlı.

Per      m bir iki da'vet ile z  hir olup
Hem  n ki meclisüme geldi t     c  n buldum

teberd  r  na:

1. teberd  r  na: +a

Tarih 1

Mısra: 24

Baltacılar.

Ki ez-cümle özüne ile K  l  r u Seferliye
Ağayan-ı ğalatayla teberd  r  na yek-ser hem

tebh  r:

1. tebh  r:

Gazel 96

Mısra: 2

Bu  u haline getirme. II Tütsüleme, t  ts  lendirme.

Te  m  m-i     l-i gerdenu   ey dil-ber isterüm
Teb    r i    n dim    -ı dili 'anber isterüm

teb-i hicr  n-ı c  n-s  z  na:

1. teb-i hicr  n-ı c  n-s  z  na: +a

Gazel 91

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılı  n can yakan harareti.

  tar tıfl-ı dili giry  n    z  r H  mid'i her r  z
Teb-i hicr  n-ı c  n-s  z  na nevbet yok m   s  lt  n  m

teb-i t  r  k-i fir  ku  nda:

1. teb-i t  r  k-i fir  ku  nda: -u  , -+da

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılı  n harareti yolu.

Koma ten  a teb-i t  r  k-i fir  ku  nda dili
R    n it d  dem  zi mihr-i cih  n  m C  v  d

tebr  d:

1. tebr  d:

Gazel 151

Mısra: 7

Soğutma, soğutulma.

Benden o kadar itdiler ol gönceyi tebr  d
Eyy  m-ı zemist  n Ő  nurum fa  l-ı bah  r  

tebr  de:

1. tebr  de: -+e

Gazel 12

Mısra: 13

Soğutma, soğutulma.

Y  rdan sa'y ider a  b  b beni tebr  de
Dimede   ays'a nedür f  'ide Leyl  'dan geç

tecelli:

1. tecelli:

Gazel 36

Mısra: 3

*Hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde il  hi
sırların ayan olması. II Görünme, belirme, kader.*

  ud   tecelli [ile] eylesün m  c  z  tu  n
Ne     ri bulunur fikr  m   n ne evveli var

ted  rik    nesak-ı bezmde:

1. ted  rik    nesak-ı bezmde: +de

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eğlence meclisinin tedarik yolu.

Tedārik ü nesak-ı bezmde kuşūr itme
Bu demler ‘ayş ile ‘işret zamānidur demidür

tedbīrine:

1. **tedbīrine:** +i, +n, +e

Gazel 54

Mısra: 5

Tedbir, önlem.

Eṭibbā-yı zemāne ser-te-ser tedbīrine ‘āciz
Felekler başum üzre ‘illet-i devvārdur sensiz

te‘emmül:

1. **te‘emmül:**

Gazel 86

Mısra: 6

İyice ve etraflıca düşünmek.

Görince düşmenüñ ser-pençe-i miñnetde baħsīde
Mükāfāt ü cezāyı eylemezseñ ger te‘emmül gül

te‘essüf:

1. **te‘essüf:**

Gazel 1

Mısra: 5

Eseflenme, kederlenme, tasalanma; acıma.

Görmesem çekmem te‘essüf ba‘d-ez-īn peymānemi
Virdi ‘aşk-ı dil-rübā bir gūne keyfiyyet baña

te‘essüf itme:

1. **te‘essüf itme:** -me

Gazel 39

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eseflenme, kederlenme.

Bu devre-i belā-yı meşakḳat gelür geçer
Fülkūñ te‘essüf itme selāmet gelür geçer

tefīde:

1. **tefīde:**

Kıt'a 7

Mısra: 3

?

Tābe-i hicrānda ben olayum tefīde tek
Ol elā gözler sirişk ile dem-ā-dem tolsun

tehī:

1. **tehī:**

Gazel 38

Mısra: 2

Boş, yalnız.

Firāvāñ bülbuli bir nev-resīde gül‘‘izārum var
Benüm bu bāğ-ı ‘ālemde tehī mi āh u zārum var

2. **tehī:**

Gazel 54

Mısra: 8

Boş, yalnız.

Ruḥ-ı āl ü siyeh zülfüñ ile hem-reng ü hem-būdur
Gül ü süñbül tehī mī zīver- i destārdur sensiz

3. **tehī:**

Gazel 122

Mısra: 7

Boş.

Āb ü tābı tehī mi ol şūḥuñ
Māye-i āh ü zār var dilde

4. **tehī:**

Gazel 26

Mısra: 7

Boş, boşuna.

Tehī mi mürtekib-i nūş-ı cām-ı şahbāyam
Eliyle sāki-i gül-çehre baña cām virür

teh-i ābdadur:

1. **teh-i ābdadur:** -+da, -+dur

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Suyun dibi.

Sākiyā fīkr-i ruḥuñ kim dil-i bī-tābdadur
Gör ki ol āteş-i pür-şu‘le teh-i ābdadur

tek:

1. **tek:**

Gazel 1

Mısra: 9

Gibi.

Olmayam rāh-ı temennāda ḳadem-āzürde tek
Ḥāmidā itmek ne lāzım cūyveş sür‘at baña

2. **tek:**

Gazel 18

Mısra: 10

Yeter ki, yalnız.

İrsāl-ı nâmeden sebebi icinâbumuñ
Tek görmesün cemâlini ol mehveşüñ berid

3. tek:

Gazel 88

Mısra: 6

Yalnız. II Yeter ki.

Dil çifte-ḥor-ı eşheb-i ta'n olmağa rāzı
Sen 'arşa-i ümmîd-i dil-i zâruma tek gel

4. tek:

Kıt'a 7

Mısra: 3

Tek, yalnız.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefide tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem tolsun

tek ü tenhâ:

1. tek ü tenhâ:

Gazel 151

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tek başına, yalnız.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârı

tekdîr olur:

1. tekdîr olur:--ur

Gazel 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kederlendirme. II Keder verme.

Şâf-diller zerreveş renciş ile tekdîr olur
Âb-ı pâke düşse ger bir kaṭre ḥün taḡyîr olur

tekrâr-ı niyâz eyleme:

1. tekrâr-ı niyâz eyleme: -me

Gazel 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tekrar tekrar yalvarma.

Yâre tekrâr-ı niyâz eyleme Ḥâmid rehde
'Arz-ı hâl-i dil-i âzürde-i hicrân bir olur

tekrîm-i mihmân it:

1. tekrîm-i mihmân it:

Gazel 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Misafirine saygı göster.

Seyâhat eyleyüp dil 'âlemi 'aşkuñla âḥir-kâr
Vaṭan-gîr oldı küyuñda varup tekrîm-i mihmân it

tekye-i lâciverd-i çarḥ içre:

1. tekye-i lâciverd-i çarḥ içre:--+re

Kıt'a 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün lacivert tekkesinin içi.

Tekye-i lâciverd-i çarḥ içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kâmer

tekzîb itdi:

1. tekzîb itdi:--di

Gazel 89

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yalanlamak.

Ḥaṭ gelüp 'âkıbet ey meh seni tekzîb itdi
Gülşen-i ḥüsnde dirdüñ gül-i bî-ḥâr olurum

telâṭum-ı ğam-ı dehri:

1. telâṭum-ı ğam-ı dehri: +i

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyadaki birbiriyle çarpışan acılar.

Bu rûzgâra dilâ âh u zâra geldüm ben
Telâṭum-ı ğam-ı dehri şümâra geldüm ben

telden:

1. telden: +den

Gazel 84

Mısra: 10

Tel. II Sevgilinin saçı.

Nâle vü feryâd ider diller derûnında müdâm
Murgı çok bir telden örme âşiyândur perçemüñ

telef-i nefse sebeb:

1. telef-i nefse sebeb:

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nefsi yok etmeye, öldürmeye sebep.

Olma mağrūr za'īfī-i 'adūya kaṭ'a
Nīşterden telef-i nefse sebeb kan dökülür

telhī-i zahm-ı deşne-i ebrū-yı yārdan:

1. **telhī-i zahm-ı deşne-i ebrū-yı yārdan:** +dan

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kaşlarına susamış yaralı ve gamlı(âşık).

Telhī-i zahm-ı deşne-i ebrū-yı yārdan
Ağyār bī-ḥabermiş oradan ḥaber virün

temāşā:

1. **temāşā:**

Gazel 5

Mısra: 2

Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Seyr-i ruḥuñla kām ala a' dā neden revā
Eller bu gülsitānı temāşā neden revā

temāşāya:

1. **temāşāya:** -+y, -+a

Gazel 95

Mısra: 7

Seyretme, izleme.

Temāşāya senüñ ey nev-nihāl 'işve-i reftāruñ
Nigāh-endāz-ı şahn-ı gülşen ü bostān olur çeşmüm

2. **temāşāya:** +y, +a

Gazel 127

Mısra: 2

Seyretme, izleme.

Gelüp güftāre meclisde leb-i cānān açıldukça
Temāşāya kapanmaz dīde-i giryān açıldukça

temāşā-yı cemālin:

1. **temāşā-yı cemālin:** +in

Gazel 108

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) cemālinin seyri. II Sevgilinin güzel yüzünü seyretmek.

Temāşā-yı cemālin giceler terk itdüm ol māhuñ
Ḥalāş olmak için çarḥ-ı berīnūñ imtinānından

temāvül itmedi:

1. **temāvül itmedi:** -me, -di

Gazel 150

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Meyletme. II Bir yana veya bir kimseye fazla taraftarlık ve sevgi gösterme.

Miyāne-gerd-i yem-i hecr-i yār olup Ḥāmid
Temāvül itmedi keşti-i dil kenāra daḥi

temeldür:

1. **temeldür:** +dür

Gazel 152

Mısra: 1

En önemli, belli başlı. II Esas.

Temeldür çün binā-yı neş'eye peymāne ey sākī
Esās-endāz-ı şevk ol ḥātır-ı virāne ey sākī

temennā-yı rehā:

1. **temennā-yı rehā:**

Gazel 113

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dilek bolluğu.

Temennā-yı rehā itmezdüm ol şūḥ-ı dil-ārādan
Eger şahrāya Mecnūn düşmeseydi 'aşk-ı Leylā'dan

temīz-i ḥuşb-i gülşenden:

1. **temīz-i ḥuşb-i gülşenden:** -+den

Gazel 70

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin sıkıntılarının temizliği, güzelliği. II Sevgilinin eziyetlerine rağmen, bulunduğu yerin bir gül bahçesi gibi olması.

Ḥat-ken-i ruḥsāruñ olsam ben n'ola mū-çin ile
Bāğbān itmez temīz-i ḥuşb-i gülşenden ferāğ

temlike:

1. **temlike:** -+e

Kaside 2

Mısra: 41

Mülk olarak verme.

O şā'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlike
Virilse destüme ḥüccet zamānidur demidür

ten:

1. **ten:**

Gazel 79

Mısra: 3

Beden, cisim, gövde, vücut.

Cismüm nizâr dîdelerüm zâr ten harâb
Ol şâh-ı hüsne hâl-i gedâdan haber virûn

tendîse:

1. **tendîse:**

Beyit 6

Mısra: 2

?

Bîmnâk itmege 'uşşâk-ı sitem-h'ârı rakîb
Bâğ-ı vaşla dikilür her gice tendîse gibi

teng gelür:

1. **teng gelür:** -ür

Gazel 149

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dar gelmek, küçük gelmek.

Sâha-i sîmîn-i kâğıd baña Hâmid teng gelür
Her ne dem sürsem kümeýt-i hâmeyi düldül gibi

tenhâ:

1. **tenhâ:**

Gazel 20

Mısra: 3

Yalnız, tek.

Çoma tenhâ teb-i târîk-i fîrâkuñda dili
Rûşen it dîdemüzi mihr-i cihânum Cāvîd

ten-i hâmid'de:

1. **ten-i hâmid'de:** +de

Gazel 54

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hâmid'in vücudu.

N'ola itse tevakkuf her kademde reh-rev oldukça
Ten-i Hâmid'de her müy-ı sebük-ber bârdur sensiz

tennür-ı dilde:

1. **tennür-ı dilde:** +de

Gazel 50

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül tandırı.

Geh geh görünmedükçe gelüp ol perî-'izâr
Tennür-ı dilde âteş-i hasret füzün olur

tenüm:

1. **tenüm:** +üm

Gazel 93

Mısra: 3

Beden, vücut.

Tahtgâh-ı şâh-ı gam bir şehri kübrâdur tenüm
Eşk âbum dîde çâhum mü giyâhumdur benüm

tenür-ı ğamda:

1. **tenür-ı ğamda:** +da

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam fırını.

'Adû ki nâ'il-i teşmîm-i 'arîz-ı gül olur
Tenür-ı ğamda gönül şüphesiz yanar kül olur

terbiyetle:

1. **terbiyetle:** +le

Gazel 97

Mısra: 2

İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme.

O mâhuñ fikr-i ruhsârıyla sînem dâğdâr itdüm
Zemîn-i pür-giyâhı terbiyetle lâlezâr itdüm

tercîh idüp:

1. **tercîh idüp:** --üp

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğ tutma, yeğleme.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

tercîh itseler:

1. **tercîh itseler:** -se, -ler

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tercih etmek, yeğlemek.

Ey perî âyîne-i ruhsârıñ erbâb-ı nâzar
N'ola tercîh itseler hürşîd-i raşşân üstüne

terden:

1. **terden:** +den

Gazel 25

Mısra: 7

Yaş, ıslak.

Eger berg-i gül-i ra'nâ-yı terden hâme-püş olsañ
Bu reftâr u leâfette seza-yı serv-i kıddüñdür

terğib-i zevkuñ:

1. **terğib-i zevkuñ:** +uñ

Kaside 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Neşeyi istemek, arzu etmek.

Seni bu mertebe terğib-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misuñ ki ne hâlet zamânıdır demidür

terk eyledi:

1. **terk eyledi:** -di

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bırmak, vazgeçmek.

Beni terk eyledi ol mâh gayra meyl idüp Hâmid
'Aceb neyle tesellî eylesem bu kalb-i mañzûnu

terk ideli:

1. **terk ideli:** -eli

Gazel 112

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Terk etmek, bırmak.

Terk ideli Hâmid beni ol şûh-ı sitemkâr
Dünyâya nigâh eylemez oldum kederümden

terk idüp:

1. **terk idüp:** -üp

Tahmis 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Terk etmek, bırmak.

Hâmidâsâ vañanın terk idüp ey serv-i hırâm
'Aşk ile oldu anuñ hâl ü dil-i zârı tamâm

terk itdi:

1. **terk itdi:** -di

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bırmak, ayrılmak.

Terk itdi hânesin dil oldu muķım-i küyuñ
Mehcür-i bî-nevâ-yı dâr ü diyâra rahm it

terk itdüm:

1. **terk itdüm:** -düm

Gazel 108

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Terk etmek, vazgeçmek.

Temâşâ-yı cemâlin giceler terk itdüm ol mâhuñ
Halâş olmak içün çarh-ı berînüñ imtinânından

terk-i diyâr itmek:

1. **terk-i diyâr itmek:** -mek

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Memleketi terk etme, gurbete çıkma.

Emr-i müşkil şabr-ı cân-süz-ı cefâ-yı dil-rübâ
Fâriğ-i seyyâhveş terk-i diyâr itmek de güç

terk-i sohbet-i cân-bağş-ı yâr itmek:

1. **terk-i sohbet-i cân-bağş-ı yâr itmek:** -mek

Gazel 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin can bağışlayan sohbetini terk etmek.

Gerçi terk-i sohbet-i cân-bağş-ı yâr itmek de güç
Çâk çâk-ı perde-i nâmûs u 'âr itmek de güç

terk-i tahşil-i kemâl:

1. **terk-i tahşil-i kemâl:**

Gazel 70

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Olgunluk tahsilini terk etmek.

Eyleme bir lahza Hâmid terk-i tahşil-i kemâl
Mâhir olmaz gül ider bedâ' itdügi fenden ferâğ

tertib-i divân it:

1. **tertib-i divân it:**

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Divânı düzenle.

Saňa lâıyık budur yek-rüz-ı çār-dehde ey meh-rū
Berāy-ı intizām-ı ‘aşıķān tertīb-i dīvān it

tertīb-i şafā-bahş-ı çerāğān-ı şeb eyle:

1. tertīb-i şafā-bahş-ı çerāğān-ı şeb eyle:

Nazm 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Safā veren şenlik gecesi düzenlemek.

Sākī beni de dāhīl-i bezm-i tarab eyle
Tertīb-i şafā-bahş-ı çerāğān-ı şeb eyle

ter-turup olsa:

1. ter-turup olsa: -sa

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yaş, ıslak, rutubetli olmak. II Taze olmak.

Ter-turup olsa n’ola her bār bāğ-ārā-yı hūsn
Dīdeden çıkmaz hayāl-i kākūlūñ sūnbūl gibi

tesellī eylesem:

1. tesellī eylesem: -se, -m

Gazel 135

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Teselli etmek, avutmak.

Beni terk eyledi ol māh gayra meyl idüp Hāmid
‘Aceb neyle tesellī eylesem bu qalb-i mahzūnu

te’sīr:

1. te’sīr:

Gazel 10

Mısra: 1

Kıymet, değer vermek.

Ey āh itme te’sīr ol şīvekāre rahm it
Bağışla ol perīyi ‘uşşāķ-ı zāra rahm it

2. te’sīr:

Gazel 150

Mısra: 4

İşleme, dokunma, içe işleme.

Cihān fiğānuma tākat ne-y-āver olmuş iken
‘Acebdür itmedi te’sīr qalb-i yāre daħi

teskīn:

1. teskīn:

Gazel 151

Mısra: 3

Sākīn kılma, yatıştırma, yatıştırılma.

Cūş-ı yem-i hicrānı biraz olsa da teskīn
Fūlk-i dil-i meşhūn-ı elem bulsa kenārı

teslive-bahş:

1. teslive-bahş:

Gazel 2

Mısra: 2

Teselli eden, avutucu, avundurucu.

Gūzer eylerseñ eger kākūl-i dil-dāre şabā
Kerem it teslive-bahş ol dil-i gam-h’āre şabā

teşmīm:

1. teşmīm:

Gazel 153

Mısra: 5

Koklatma, koklatılma.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvārdur teşmīm
Bu gülzāruñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāğ oldı

teşmīme:

1. teşmīme: +e

Gazel 154

Mısra: 6

Koklatma, koklatılma.

İdeli verd-i ruħuñ gülşen-i hūsn içre zuhūr
Almadum destūme teşmīme gül-i ra’nāyı

teşmīm-i hāl-i gerdenuñ:

1. teşmīm-i hāl-i gerdenuñ: +üñ

Gazel 96

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gerdanındaki ben’in kokusu.

Teşmīm-i hāl-i gerdenuñ ey dil-ber isterüm
Tebhūr için dimāğ-ı dili ‘anber isterüm

teşne-dili:

1. teşne-dili: +i

Kaside 1

Mısra: 16

Can ve gönülden istekli. II Gönlü susamış.

Rüz-ı mahşer mührüñ açdukda şarāb-ı Kevşer’üñ
İtme ben teşne-dili Allāh için mahrūm-ı cām

teşrīfden:

1. **teşrifden:** +den

Gazel 142

Mısra: 1

Şerefleendirme, şeref verme. II Gelmesiyle bir yere şeref verme.

Bezmi kimdür men' iden teşrifden cânım seni
Söyle kim döndürdi bizden mäh-i tabânım seni

teşrife:

1. **teşrife:** +e

Gazel 76

Mısra: 7

Gelmesiyle bir yere şeref verme, şerefleendirme.

Dağı nâz itmede teşrife tabîb-i cânım
Dil ise oldu düşüp pistere bîmâr-ı firâk

tevbeler itdüm:

1. **tevbeler itdüm:** -düm

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz. (Tövbe etmek, bir daha yapmayacağına söz vermek.).

Tevbeler itdüm ise cürm ü hañā bir iki üç
Yeter ey şüh yeter cevri ü cefā bir iki üç

tevcîhe:

1. **tevcîhe:** -+e

Gazel 62

Mısra: 7

(Bakış, nazar vb. ile) Bir kimseye hitap etme. II Yönelme.

Ruhı yanında ne lâıyık gele tevcîhe nigāh
Mihre bak itme şaķın sāğar-ı raķşāna heves

teveccüh:

1. **teveccüh:**

Gazel 71

Mısra: 11

Çevrilme, yönelme. II Güler yüz gösterme, yakınlık duyma, sevgi.

Söyleyün şeyhe ki meydāna teveccüh kılsun
Tālga tevḥidine āmade mürīdān şaf şaf

teveccüh iderdün:

1. **teveccüh iderdün:** -dün

Gazel 147

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yakınlık duyma, hoşlanma. II Yönelme.

Evvel bize teveccüh iderdün melek gibi
Döndün raķbe meyl idüp āḥir felek gibi

tevḥidine:

1. **tevḥidine:** -+i, -+n, -+e

Gazel 71

Mısra: 12

Bir sayma, bir olarak bakma, birliğe inanma. II Allah'ın birliğine inanma.

Söyleyün şeyhe ki meydāna teveccüh kılsun
Tālga tevḥidine āmade mürīdān şaf şaf

tıfıl:

1. **tıfıl:**

Gazel 49

Mısra: 1

Küçük çocuk. II Toy, deneyimsiz.

'Uşşāka giderek o tıfıl būseler virür
Zirā nihāl-i taze yetişdükçe ber virür

tıfl-ı dil:

1. **tıfl-ı dil:**

Gazel 55

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Yūsufāsā tıfl-ı dil düşmişdi çāh-ı miḥnete
Pir-i Ken'ān olmadan Ḥāmid esir-i gam henüz

2. **tıfl-ı dil:**

Gazel 34

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Eylemezseñ ihtiyāruñla sezā-yı vaşl anı
Tıfl-ı dil ebrūlaruñ derdiyle āḥir pīr olur

3. **tıfl-ı dil:**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Zerreves neydüğini tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol gonce-dehen ḥāre gārağ

4. tıfl-ı dil:

Gazel 147

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Pistānların mekiden için tıfl-ı dil müdām
Mihr-i gamuñda giryeler eyler bebek gibi

tıfl-ı dili:

1. tıfl-ı dili: +i

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Tutar tıfl-ı dili giryān ü zār Hāmid'i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-süzāna nevbet yok mı sultānum

tıfl-ı endek-sāle-i bī-fikr:

1. tıfl-ı endek-sāle-i bī-fikr:

Gazel 43

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Fikirsiz yaşı küçük çocuk.

Çerāğ-ı 'aşk ile ol tıfl-ı endek-sāle-i bī-fikr
Serā-yı hātır-ı vīrānuma āteş-zen olmuştur

tıfl-ı işve:

1. tıfl-ı işve:

Gazel 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz çocuğu. II Gönül.

Ol tıfl-ı işve keşt-i nāza süvār olup
İtmek sirîşk-i çeşmümi deryā neden revā

tıfl-ı nāz-perverdün:

1. tıfl-ı nāz-perverdün: +üñ

Gazel 47

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nazlı çocuk.

Füleys-i kāküli ol tıfl-ı nāz-perverdün
Sürerse bāğ-ı melāhatda reşk-i sünbül olur

tıfl-ı nev-āmüz-ı debistān-ı leāfet:

1. tıfl-ı nev-āmüz-ı debistān-ı leāfet:

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik okuluna yeni almış genç.

Ol tıfl-ı nev-āmüz-ı debistān-ı leāfet
Ta'lim-i cefāyı dile lā lā ile geçdi

tığ-i cevherdār-ı dīni:

1. tığ-i cevherdār-ı dīni: +i

Kaside 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Din kılıcı.

Ehl-i küfrün rişte-i tākātluñ kat' eyledün
Tığ-i cevherdār-ı dīni idüp iḥrāc-ı niyām

tığ-i cevruñ:

1. tığ-i cevruñ: +üñ

Gazel 139

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sitem, cefā kılıcı.

Senden ey gamzesi ḥün-h'ār cüdā olmaz dil
Tığ-i cevruñ ile isterseñ iki yar beni

tığ-i müjgān:

1. tığ-i müjgān:

Gazel 126

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kirpik kılıcı.

Tığ-i müjgān ü kemān ebrūlarıñla dem-be-dem
Kaş idersün murg-ı perrān-ı dil ü cān üstine

tığ-i nigh:

1. tığ-i nigh:

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcı.

Ḥışm ile olma şāhum tığ-i nigh keşide
İtme dil-i nizārum gel pāre pāre rahm it

tıglerdür:

1. tıglerdür: +dür

Gazel 126

Mısra: 6

Kılıç. II Kirpik.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmānı üzre ol mehūñ
Tiglerdür vaz' olınmış vezne mizān üstine

tir:

1. tir:

Gazel 41

Mısra: 8

Ok.

Herkese bir günedür feyz-i tecelli-i Hudā
Olmaz eşcār-ı digerden tir illā gūşlar

2. tir:

Gazel 90

Mısra: 6

Ok. II Sevgilinin yan bakış oku.

Hezārān şerha vü sūrāh peydā oldı sīnemde
Nigāhuñ tir midür hançer-i bürrān mıdur bilmem

3. tir:

Gazel 100

Mısra: 12

Ok.

Atup hadengümi der-pey revāne olduḡda
Hezār tir bulındı kemānımızda bizüm

tırāş itdi:

1. tırāş itdi:--di

Beyit 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saç veya sakalı kesmek.

Kıyās itdüm ki toḡdı perde-i şeb çāk olup hırşīd
Bugün haṭṭ-ı 'izār-ı dil-beri berber tırāş itdi

tir-i āh:

1. tir-i āh:

Gazel 61

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Āh oku.

Ol kaşları kemāna aman olma muntēhī
Ey tir-i āh Ḥaḡḡ'ı severseñ hevāda gez

tir-i belā:

1. tir-i belā:

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Belā oku.

Buñā tāb-āveri-i sīne ne mümkün Ḥāmid
Müjeler tir-i belā kavı-ı kazā iki kaşı

tir-i dil ü cāna:

1. tir-i dil ü cāna: +a

Gazel 137

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Can ve gönül kalcı.

Zahm-ı müjeñi çekmege bā'ış kaşuñ oldı
Ol tir-i dil ü cāna begüm yā ile geçdi

tir-i ğamzeñves:

1. tir-i ğamzeñves:

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ok gibi bakışlar.

Tir-i ğamzeñves bulunmaz bir hadeng-i cān-sitān
Cüst-cū olınsa yek-ser leşker-i Tātar'da

tırves:

1. tırves:

Gazel 20

Mısra: 16

Ok gibi.

Kılma endāhte-i sahne-i pehnā-yı firāk
Tırves Ḥāmid'i ey kaşı kemānum Cāvīd

2. tırves:

Gazel 122

Mısra: 2

Ok gibi.

Fıkr-i müjgān-ı yār var dilde

Tırves ber-güzār var dilde

tışe-zen-i sīne-i vāsi'-i kuhsār:

1. tışe-zen-i sīne-i vāsi'-i kuhsār:

Gazel 140

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Daḡın geniş göḡsündeki külünk.

Bir lebi şırīne dil vālih ü hayrān olup
Tışe-zen-i sīne-i vāsi'-i kuhsār idi

tiz:

1. tîz:

Gazel 23

Mısra: 5

Tez, çabuk.

Darb eyledükçe hançeriñi tîz çek şehâ
Hûn-ı dil-i nizâr anı zîrâ ki päs ider

toğdı:

1. toğdı:--dı

Beyit 4

Mısra: 1

Doğmak(güneş).

Kıyâs itdüm ki toğdı perde-i şeb çäk olup hırşîd
Bugün haţt-ı 'izâr-ı dil-beri berber tırâş itdi

tokınmış:

1. tokınmış: -muş

Gazel 154

Mısra: 13

Dokunmak, değmek, el sürmek, temâs etmek.

Bezmd e la'l-i leb-i yâre tokınmış Hâmid
Görmesün ğayrı gözüm câm-ı neşât-efzâyı

tokunmadı:

1. tokunmadı: -ma, -dı

Gazel 150

Mısra: 8

Değmek, dokunmak.

Dimâğ-ı âlemiyân mest olurdu ammâ kim
Şabâ tokunmadı ol zülf-i müşg-bâra dahî

tolaşur:

1. tolaşur: -ur

Gazel 20

Mısra: 9

Dolaşmak.

Rûy-mâl-i kademüñçün tolaşur gülşende
Nice demdür bu benüm eşk-i revânım Cävîd

tolsun:

1. tolsun: -sun

Kıt'a 7

Mısra: 4

Dolmak, etrafı kaplamak.

Tâbe-i hicrânda ben olayum tefîde tek
Ol elâ gözler sirişk ile dem-â-dem tolsun

tolu:

1. tolu:

Gazel 16

Mısra: 10

Dolu.

Şunmadı sâķî-i devrân bize bir kerre dirîğ
Mül-i neş'eyle tolu sâğar-ı rahşân-ı ferağ

tu:

1. tu:

Beyit 7

Mısra: 1

Sen.

Peyğâm-ı ruḥat k'ez tu resed ber-dil-i çäkem
Şem'î şev ed u şu'le dihed ber-ser-i ḥâkem

2. tu:

Gazel 9

Mısra: 3

Sen.

Tu yek 'izâr-ı dil-efrûz-ı âteşin dârî
Dil-i sipihr-i çehârüm zi-reşk süzân'est

tûde-ber-tûde:

1. tûde-ber-tûde:

Gazel 122

Mısra: 4

Yığın yığın üstüne.

'Ârız-ı âteşini fikriyle
Tûde-ber-tûde nâr var dilde

tulû':

1. tulû':

Kaside 1

Mısra: 3

Doğma, doğuş.

İtmeseydi mihr-i ruḥsâr ü meh-i cebheñ tulû'
Ḥalk olınmazdı semâvât ü zemîn ü şubḥ u şâm

tulû'-ı mihr-i nebâhat:

1. tulû'-ı mihr-i nebâhat:

Kaside 2

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Şanlı güneşin doğuşu. II Sevgilinin gelişi.

Cebîn-i rif'at ü mecdinden itse vakt-i seher
Tulû'-ı mihr-i nebâhat zamânıdur demidür

tulû' uñ:

1. **tulû' uñ: + uñ**

Gazel 104

Mısra: 2

Doğma, doğuş.

Seyr iden ruhsârûñ ey tûfî-zebân âyînen
Zann ider mihrûñ tulû' uñ bî-gümân âyînen

tünd-bâd-ı ğamla:

1. **tünd-bâd-ı ğamla: -+la**

Gazel 41

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gam rüzgârı.

Mâcerâ-yı dîde 'âlem-gîr olur eylerse ger
Tünd-bâd-ı ğamla deryâ-yı sirişküm cûşlar

tün-sıfat:

1. **tün-sıfat:**

Gazel 58

Mısra: 10

Gece yüzlü, gece sıfatında.

Hâmidâ nâr-perest bir büt-i muğ-beçe için
Cân ü dil tün-sıfat olmada süzân şeb ü rüz

türâb ü seng-i ğamı:

1. **türâb ü seng-i ğamı: +ı**

Kaside 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam taşı ve toprağı.

Türâb ü seng-i ğamı kıl imâta sîneñden
Kudüm-ı şâdiye hürmet zamânıdur demidür

turma:

1. **turma: -ma**

Gazel 152

Mısra: 11

Durmak, beklemek.

Hele sen Hâmid-i mağmûm u zâra câm şun turma
Budur ancak devâ-yı ter ğam-ı devrâna ey sâķī

turur:

1. **turur: --ur**

Gazel 71

Mısra: 1

Durmak, kalmak.

Pîş-i sultânda turur çünkü nedimân şaf şaf
Dizer 'uşşâķı ser-i küyına cânân şaf şaf

tutalum:

1. **tutalum: -alum**

Gazel 81

Mısra: 4

Varsaymak, farzetmek.

Nikât ü ma'ni-i ter olmayınca nazmuñda
Ne fâ'ide tutalum Enverî imiş laķabuñ

tutar:

1. **tutar: -ar**

Gazel 91

Mısra: 9

Tutmak. II Elinde bulundurmak.

Tutar tıfı-ı dili giryân ü zâr Hâmid'i her rüz
Teb-i hicrân-ı cân-süzâna nevbet yok mı sultânım

tûfî-i tab'-ı pāküm:

1. **tûfî-i tab'-ı pāküm: +üm**

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temiz, saf yaradılışlı papağan. II Âşık.

Tûfî-i tab'-ı pāküm olursa n'ola hamûş
Güftâr-ı şekkerîn-i leb-i yâra hasretüm

tutılsa:

1. **tutılsa: -ıl, -sa**

Gazel 132

Mısra: 6

Tutulmak, kapılmak, yakalanmak.

Göñül püyendegî-i deşt-i h'âhişden halâş olsa
Tutılsa dâm-ı ümmîde hüma-yı 'izz ü şân gelse

tutişdurdı:

1. **tutişdurdı: --dı**

Gazel 3

Mısra: 4

Yakmak.

Sâķiyâ câm-ı meye pâre-i yah vaz' eyle
Yakdı ben hâķı tutişdurdı meded nâr-ı hevâ

tütiyâ:

1. tütiyâ:

Gazel 28

Mısra: 6

Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu.

'Uşşâk 'uyûn-ı hasrete ben hâk-ı pâyınuñ
Ba'de'l-vefât 'izâmuñ ezûp tütiyâ ider

2. tütiyâ:

Gazel 154

Mısra: 12

*Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu. II
Güzelin ayak tozu.*

Dîdeden Kays revân eyler idi hûn-ı sirişk
Tütiyâ gibi çekûp hâk-ı reh-i Leylâ'yı

tüti-zebân:

1. tüti-zebân:

Gazel 104

Mısra: 1

Papağan dilli.

Seyr iden ruhsâruñ ey tüti-zebân âyînen
Zann ider mihrüñ tülû'uñ bî-gümân âyînen

tüti-zebânum:

1. tüti-zebânum: +um

Gazel 20

Mısra: 12

Kuş dili.

Âteş-i 'aşkı ile sen de bir âyîne ruhuñ
Bilürüm sülhtesüñ tüti-zebânum Cävîd

tutmadan mâtem:

1. tutmadan mâtem:

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mâtem, yas tutmak.

Rûhum eylerdi figân ol vaq'a-i cân-süz için
Halk şâh-ı Kerbelâ'ya tutmadan mâtem henüz

tutsa:

1. tutsa: -sa

Gazel 106

Mısra: 4

*Tutmak. II Sarmak, her tarafa yayılmak(koku
bağlamında).*

Gül-âb içinde gelür müşge hiddet-i nûkhet
Cihânı tutsa n'ola-büy-ı kâkülüñ derden

2. tutsa:--sa

Tahmis 1

Mısra: 24

Tutmak, yakalamak.

Olmak âvâre revâ mîdur o hoş şavt-ı kelâm
Gülşen-i küyuñ Rûhî n'ola ger tutsa makâm

tutuşdı:

1. tutuşdı: -dı

Gazel 101

Mısra: 3

Yanmak, ateş almak. II Acı çekmek.

Tutuşdı sînem içre çü behâ-yı derd-i hicrânüñ
Dirîğ itfâsı bir nâ-kâbil âteşzârdur göñlüm

tutuşsun:

1. tutuşsun: -sun

Tarih 1

Mısra: 36

Tutuşmak, yanmak.

Muhaşşal Hâmid a'dâlarinuñ hâne-i cismi
Tutuşsun muhterık olsun mişâl-i sîne-i magrem

tüvân:

1. tüvân:

Gazel 57

Mısra: 9

Güç, takât.

Tüvân ne-yâver-i bād-ı şabâ iken kâddi
O nañl-ı nâza varur kendimüzi bâr idertüz

tüvânda:

1. tüvânda: +da

Gazel 87

Mısra: 7

Güç, kuvvet, takat.

Tüvânda mür ile yeksânsın nezd-i İlâhî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendüñ Süleymân bil

2.2.24.U

[u]:

1. [u]:

Gazel 133

Mısra: 4

Ve.

Hemîşe menzil-i murgân-ı ğam gönül dirler
Harâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

uçurmakmış:

1. uçurmakmış: -ur, -mak, -mış

Gazel 108

Mısra: 10

*Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla
havada düşmeden durmak, havada yol almak. II Gitmek.*

O meh zülfün perîşân itmege bâ'îş nedür bildük
Gönül murgın uçurmakmış murâdî âşyânından

uğrasa:

1. uğrasa: -sa

Gazel 120

Mısra: 5

Karşılaşmak, maruz kalmak.

'Uşşâk 'aceb midür kara sevdâya uğrasa
Çeşmün siyâh zülf siyâh ebruvân siyâh

'ukdehâ-yı kâkülün:

1. 'ukdehâ-yı kâkülün: +üñ

Gazel 64

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saçların düğümü.

Cihân-gîr oldu murgân-ı dil ü cân ebrveş nâgeh
Meger kim 'ukdehâ-yı kâkülün cânân güşâd itmiş

umûrında:

1. umûrında: +ı, +n, +da

Gazel 47

Mısra: 10

İşler.

Qüyûd-ı dehrden âzâde olmaz ey Hâmid
O kimseler ki umûrında nâ-tevekkül olur

û-râ:

1. û-râ:

Gazel 9

Mısra: 10

U: o, -ra: belirtme hal eki, u-ra: onu.

Be-Hâmid 'arza kuni ger hilâl-i ebrüyet
Dileş be-ân-dem û-râ fidâ vü qurbân'est

urdum:

1. urdum: -dum

Gazel 130

Mısra: 2

Vurmak.

Felek ne virdi baña bir kemân murâdumca
Ne urdum 'ömrüm içinde nişân murâdumca

urursuñ:

1. urursuñ: -ur, -suñ

Gazel 156

Mısra: 8

Vurmak.

Senüñ kâruñ degüldür 'aşk müşkilterdür ey zâhid
Taḥammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

uşanduk:

1. uşanduk: -duk

Gazel 108

Mısra: 2

Bıkmak, istememek.

Gubâr-ı maḳdemin söyler dimez hiç gîsuvânından
Şabâ itsün uşanduk muṭribuñ biz işfahân'ından

'uşşâk:

1. 'uşşâk:

Gazel 28

Mısra: 5

Âşıklar.

'Uşşâk 'uyûn-ı ḥasrete ben ḥâk-ı pâyınıñ
Ba'de'l-vefât 'izâmuñ ezüp tütüiyâ ider

2. 'uşşâk:

Gazel 71

Mısra: 7

Âşıklar.

'Azm ider küyına 'uşşâk fedâ-yı ser için
Çekilür ḥâniḳaha reme-i qurbân şaf şaf

3. 'uşşâk:

Gazel 120

Mısra: 5
Âşıklar.

‘Uşşāk ‘aceb midür kâra sevdāya uğrasa
Çeşmün siyâh zülf siyâh ebruvân siyâh

‘ușşāka:

1. ‘ușşāka: +a
Gazel 91
Mısra: 7
Âşıklar.

Oluþ hüsnüñe mağrūr iltifāt itmezsün ‘ușşāka
Senün gibi cihānda hiç bir âfet yok mı sultānum

2. ‘ușşāka: -+a
Gazel 153
Mısra: 9
Âşıklar.

Elin öpdürmege meclisde nâz eylerken ‘ușşāka
Gelüp haþ Hāmidā gördün mi muhtāc-ı ayâg oldu

3. ‘ușşāka: -+a
Gazel 49
Mısra: 1
Âşıklar.

‘Ușşāka giderek o tıfıl būseler virür
Zirā nihāl-i tâze yetișdükçe ber virür

‘ușşākı:

1. ‘ușşākı: -+ı
Gazel 71
Mısra: 2
Âşıklar.

Piș-i sultānda tırur çünki nedīmān şaf şaf
Dizer ‘ușşākı ser-i küyına cânān şaf şaf

‘ușşāk-ı belā-keşden:

1. ‘ușşāk-ı belā-keşden: -+den
Gazel 115
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Eziyet ve sıkıntı çeken âşıklar.

‘Ușşāk-ı belā-keşden idüp nefret ü i ‘râz
Ağyāra begüm muttaşıl İbāh nedür bu

‘ușşāk-ı dıgerān:

1. ‘ușşāk-ı dıgerān:
Gazel 147

Mısra: 19
Kelime Tipi: -
Diğer âşıklar.

‘Ușşāk-ı dıgerān ile Hāmid var ol ‘ayār
Sür seng-i küyına ruḥ-ı zerdün mehekk gibi

‘ușşāk-ı dil-figār:

1. ‘ușşāk-ı dil-figār:
Gazel 73
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönlü yaralı âşıklar.

Cānānesinden ayrılan ‘ușşāk-ı dil-figār
Beñzer o küşteğāne ki ruh-ı revāmı yok

‘ușşāk-ı dil-figārda:

1. ‘ușşāk-ı dil-figārda: +da
Gazel 50
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gönlü yaralı âşıklar.

Dil-berde her ne rütbe ki behcet füzün olur
‘Ușşāk-ı dil-figārda hayret füzün olur

‘ușşāk-ı dil-figārına:

1. ‘ușşāk-ı dil-figārına: +ı, +ñ, +a
Gazel 80
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Gönlü yaralı âşıklar.

Dün çemenzārda ‘ușşāk-ı dil-figārına hiç
Kımadı nazraya āhūlara yir gānzelerün

‘ușşāk-ı dil-fikār:

1. ‘ușşāk-ı dil-fikār:
Gazel 21
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gönlü yaralı âşıklar.

Her cânibe kim ‘azm ider ol şāh-süvārum
Pişinde piyāde yürür ‘ușşāk-ı dil-fikār

‘ușşāk-ı perīşān-hāl:

1. ‘ușşāk-ı perīşān-hāl:
Gazel 4
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Perīşān, dağmık hāldeki âşıklar.

Hevâ-yı Leyli-i zülfüñle 'uṣṣāk-ı perîṣân-ḥāl
Miṣâl-i Ḳays âḥîr 'âzîm-i hāmûn olur cânâ

'uṣṣāk-ı sitem-ḥ'ârî:

1. **'uṣṣāk-ı sitem-ḥ'ârî: -+ı**

Beyit 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Âşıkların sitem dikenleri.

Bîmnâk itmege 'uṣṣāk-ı sitem-ḥ'ârî raḳîb
Bâğ-ı vaşla dikilür her gice tendîse gibi

'uṣṣāk-ı zâra:

1. **'uṣṣāk-ı zâra: +a**

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayan âşıklar.

'Uṣṣāk-ı zâra zülf-i dü-tâdan haber virüñ
Maḥsûd-ı müṣḡ-i Çîn ü Ḥaṭâ'dan haber virüñ

2. **'uṣṣāk-ı zâra: -+a**

Gazel 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen âşıklar.

Ey âh itme te'ṣîr ol şîvekāre rahm it
Bağışla ol perîyi 'uṣṣāk-ı zâra rahm it

3. **'uṣṣāk-ı zâra: -+a**

Gazel 54

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ağlayan âşıklar.

Bezimde şavt-ı ney 'uṣṣāk-ı zâra ey ḳadi mevzûn
Delinmiş bağı çün âvâze-i bîmârdur sensiz

'uṣṣāk-ı zârî:

1. **'uṣṣāk-ı zârî: +ı**

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İnleyen âşıklar.

Ruḥuñ güṣâd idüp 'uṣṣāk-ı zârî söyletme
O gülde bûy-ı vefâ yok hezârî söyletme

'uṣṣākına:

1. **'uṣṣākına: +ı, +n, +a**

Gazel 83

Mısra: 3

Âşıklar.

İder 'uṣṣākına ḥübân-ı diger geh vefâ geh cevır
Niçün dil-ḥastegâna bî-vefâsın böyle her gehsün

'uṣṣākuñ:

1. **'uṣṣākuñ: +uñ**

Gazel 116

Mısra: 9

Âşıklar.

Figânını çıkaran el-ḥazer ki 'uṣṣākuñ
Ḥüseynî perdesine Ḥâmid-i aḥsendür bu

'uṣṣākuñı:

1. **'uṣṣākuñı: +uñ, +ı**

Gazel 88

Mısra: 3

Âşıklar.

'Uṣṣākuñı pâ-mâl idecek mertebe sürme
Ey şâh-süvâr eşheb-i nâzî çekerek gel

usûl:

1. **uṣûl:**

Gazel 57

Mısra: 11

Tarz, yöntem.

Uṣûl ile boşanur Ḥâmidâ dil-i şeydâ
Ne dem ki beste-i zencîr-i zülf-i yâr iderüz

utandur:

1. **utandur: -dur**

Gazel 155

Mısra: 2

*Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma
düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak.*

Bûs-ı leb-i la'lüñe ḳandur beni
Şol keremi it ki utandur beni

uyan:

1. **uyan:**

Gazel 48

Mısra: 4

Uyanmak.

Der-ḥ'âb gam ü miḥnet ü endüh u belâsuñ
Ey dîde-i baḥt-ı dil uyan bunca zamândur

uyandır:

1. **uyandır:** -dur

Gazel 155

Mısra: 6

*Uyanmak, uyku durumundan çıkmak. II Gerçekleri
anlar, kavrar duruma gelmek.*

H`āb-ı girān-ı gam ü endūhdan
Pekçe çal ey sâ`at uyandır beni

uyma:

1. **uyma:** -ma

Gazel 124

Mısra: 4

Aldanmak, kanmak.

Saḥa ben zārı ğamz eyler imiş dā`im raḳīb ammā
Kerem kıl ey ferīşte-behçetüm gel uyma şeytāna

‘uyūn-ı ḥasrete:

1. **‘uyūn-ı ḥasrete:** +e

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözlere hasret(sevgilinin gözleri).

‘Uşşāk ‘uyūn-ı ḥasrete ben ḥāk-ı pāyınuñ
Ba‘de’l-vefāt ‘izāmuñ ezüp tūtiyā ider

‘użvı:

1. **‘użvı:** +ı

Gazel 36

Mısra: 5

Organ, vücudun müstakil parçası.

Be-cā her ‘użvı o āhū-yı deşt-i nāzuñ līk
Ḳarārım aldı iki dīde-i mūkahḥalī var

2.2.25.Ü

ü:

1. ü:

Gazel 37
Mısra: 10
Ve.

Sākıyā neş'e yok şarābuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hāletdür

2. ü:

Gazel 77
Mısra: 5
Ve.

İster dög ister öldür ü ister hālāş kıl
Çün çāker-i hārīde-i dīnāruñum senüñ

3. ü:

Gazel 92
Mısra: 12
Ve.

O mäh-pāreye kerrātla nigāh itdüm
Velī ne femden eşer var ü ne miyān buldum

4. ü:

Gazel 94
Mısra: 3
Ve.

Bu kad ü bu ruḥla bāğ-ı hüsnde
Bir nihāl-i verd-i aḥmersüñ begüm

5. u:

Gazel 102
Mısra: 3
Ve.

Ağyāra luṭf u 'āşık-ı zāra cefā ider
Bir şūḥ-ı bī-vefā-yı sitemkāra ḥasretüm

6. ü:

Gazel 116
Mısra: 6
Ve.

Güdāz iden dilümi püte-i cefālarda
Bu bī-amān ü bu zālīm bū-semendür (?) bu

7. ü:

Gazel 126
Mısra: 7
Ve.

Tīg-i müjgān ü kemān ebrūlaruñla dem-be-dem
Kaşd idersüñ murg-ı perrān-ı dil ü cān üstine

8. ü:

Gazel 133
Mısra: 6
Ve.

Ümīd ü ye'sden āzādeyem bi-ḥamdi'llāh
Ne bīm-i zillet ü ne kayd-ı nişān var bende

9. ü:

Gazel 150
Mısra: 9
Ve.

Gehī 'itāb ü gehī nāz ü gāhī ḥışm itdüñ
Begüm ne ḳaldı cefādan bu ḥāksāra daḥi

10. ü:

Gazel 150
Mısra: 9
Ve.

Gehī 'itāb ü gehī nāz ü gāhī ḥışm itdüñ
Begüm ne ḳaldı cefādan bu ḥāksāra daḥi

11. ü:

Kaside 1
Mısra: 4
Ve.

İtmeseydi mihr-i ruḥsār ü meh-i cebheñ ṭulū'
Ḥalk olunmazdı semāvāt ü zemīn ü şubḥ u şām

12. ü:

Gazel 28
Mısra: 8
Ve.

Bilmem ne meşreb olduḡıñ ol şūḥ-ı dil-firīb
Geh cevır ü gāh nāz ü sitem geh vefā ider

üç:

1. üç:

Gazel 50
Mısra: 5
Üç, ikiden sonra gelen sayı.

Bir iki üç daķıķa benümle yürise yār
Şevķ-ı dil-i şikestem o sā'at füzün olur

2. üç:

Gazel 14

Mısra: 1

Üç kere.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haķā bir iki üç
Yeter ey şūh yeter cevr ü cefā bir iki üç

3. üç:

Gazel 14

Mısra: 2

Üç kere.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haķā bir iki üç
Yeter ey şūh yeter cevr ü cefā bir iki üç

4. üç:

Gazel 14

Mısra: 4

Üç kere.

Dergehünde dil ü cān bir de bu bendeñ kāfı
Şıķlet-i ğayra ne hācet nüdemā bir iki üç

5. üç:

Gazel 14

Mısra: 6

Üç tane.

Nāle vü āh ile zār eylemede hecrüñle
Bulunur mı bu ķuluñ gibi şehā bir iki üç

6. üç:

Gazel 14

Mısra: 8

Üç tane.

Fırķat ü cevr ü sitem cānuma geçdi sāķī
Cām şun baña be-ķavl-i hūkemā bir iki üç

7. üç:

Gazel 14

Mısra: 10

Üç tane.

Böyle bir bezm görilmiş mi 'aceb k'anda ola
Yār ü 'āşık ķadeh-i neşve-fezā bir iki üç

8. üç:

Gazel 14

Mısra: 12

Üç tane.

'Aşķuma oldu bu eşyā-yı şelāşe bādī
Çeşm ü hāl-i siyeh ü zūlf-i dü-tā bir iki üç

9. üç:

Gazel 14

Mısra: 14

Üç tane.

Olsa lāyık bu nev-icādıña pey-rev Hāmid
Mīr Nāşid gibi pākīze-edā bir iki üç

üftād:

1. üftād:

Gazel 19

Mısra: 2

Düşmüş, düşkün, biçare. II. Âşık.

Rāz-ı 'aşķ-ı dilümi eyledi fehm ol bī-dād
Dostlar n'ışliye-yüm taş-tı men ez-bām üftād

üftāde:

1. üftāde:

Gazel 105

Mısra: 13

Düşmüş, düşkün. II. Âşık.

Olur üftāde zemīne gidüp 'aķlı serden
Hāmid-i zār seni görse efendüm ne zamān

üftādegān-ı 'aşķı:

1. üftādegān-ı 'aşķı: +ı

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşķın düşkünleri.

Üftādegān-ı 'aşķı gehī pāy-māl için
Ādetdür esb-i nāzı gönül dil-berāne rān

üftādegānuñ:

1. üftādegānuñ: +uñ

Gazel 24

Mısra: 7

Düşkünler, biçareler. II. Âşıklar.

Esb-i nāzı rāhda üftādegānuñ üstine
Zerreves rahm itmez ol şūh-ı dil-āver başdurur

üftādeñ:

1. **üftadeñ: +ñ**

Gazel 117

Mısra: 2

Düşkün, zavallı. II Âşık.

İtse ne dem şudür pür-âteş dehenden âh
Üftadeñ eyler ey gül-i ter bil ki senden âh

ülfet eyleme:

1. **ülfet eyleme: -me**

Gazel 85

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dostluk kurmak.

Cânâ 'adûlarumla meded hem-dem olma gel
Kemlerle ülfet eyleme lûtf it kem olma gel

ülfet eyleyüp:

1. **ülfet eyleyüp:--y, --üip**

Gazel 85

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dostluk kurmak.

Hâmid gibi bir âfet ile ülfet eyleyüp
Ey dil esîr-i kâkül-i ham-der-ham olma gel

ülfetden:

1. **ülfetden: +den**

Gazel 37

Mısra: 7

Ahbablık, dostluk.

Garažuñ gaynılarla ülfetden
Baña ey bî-vefâ eziyetdûr

ümîd:

1. **ümîd:**

Gazel 18

Mısra: 1

Ummak, ümid etmek.

Çâh-ı elemenden itmez idüm ben necât ümîd
Ger olmasa nihâyet-i leyl-i siyeh sefid

ümîd ü ye'sden:

1. **ümîd ü ye'sden: +den**

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Umut ve keder.

Ümîd ü ye'sden âzâdeyem bi-hamdi'llâh
Ne bîm-i zillet ü ne kayd-ı nişân var bende

ümîd-i hâtır-ı zârum:

1. **ümîd-i hâtır-ı zârum: +um**

Gazel 29

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlayan gönlün ümidi, isteği.

Ğarķ-âb-ı dîde bîh-i nihâl-i merâm-ı dil
Şimdi ümîd-i hâtır-ı zârum şemereddür

ümîdüñ kesme:

1. **ümîdüñ kesme:--me**

Gazel 6

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Umutunu, ümidini kesme.

Ey Hâmid-i şâhib-emel rabt-ı dile virme hâlel
Hâķ'dan ümîdüñ kesme gel vâsi'dür elţâf-ı Hudâ

ümm ü ebüñ:

1. **ümm ü ebüñ: +üñ**

Gazel 81

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Anne ve baba.

Senüñ gibi güzel evlâdı perveriş kılmış
Ğaraż mı idi 'aceb Hâmidâ'ya ümm ü ebüñ

ümmîd-i vişâl eylemenüñ:

1. **ümmîd-i vişâl eylemenüñ: -me, -nüñ**

Gazel 59

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşmayı ümit etmek.

Ğayrı ümmîd-i vişâl eylemenüñ 'âlemi yok
Dûrdan seyr ü temâşâsına me'zûn degülüz

ünsiyyet:

1. **ünsiyyet:**

Gazel 1

Mısra: 4

Alışkanlık, ahbablık, arkadaşlık.

İmtizâc-ı âteş ü kibrît ger kâbil ise
Eylemek nâ-ehl ile mümkündür ünsiyyet baña

üsârâ:

1. **üsārā:**

Gazel 34

Mısra: 14

Esirler.

Zülfine dil-bestesin çün kaşlarından kıl hâzer
Hâmidâ zirâ üsārâ tu‘me-i şemşir olur

üsti:

1. **üsti:**

Gazel 136

Mısra: 2

Üst, üzeri.

Şanma zülf ü haatını ‘arızınuñ perde-keşi
Ebrdür işte bahâr üsti kapatmış güneşi

üstine:

1. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 24

Mısra: 7

Üzerine.

Esb-i nâzî rāhda üftādegānuñ üstine
Zerreves rahm itmez ol şüh-ı dil-āver başdurur

2. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 126

Mısra: 1

Üzerine, hakkında.

Olsa her beytüm ‘aceb mi rüy-ı cānān üstine
Haşr ider güftārını bûlbûl gülîstān üstine

3. **üstine:** -+i, -+n, -+e

Gazel 126

Mısra: 2

Üzerine, hakkında.

Olsa her beytüm ‘aceb mi rüy-ı cānān üstine
Haşr ider güftārını bûlbûl gülîstān üstine

4. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 126

Mısra: 4

Üzerine, hakkında.

Ey perî âyîne-i ruhsāruñ erbāb-ı nāzar
N’ola tercîh itseler hırşîd-i raşşān üstine

5. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 126

Mısra: 6

Üstüne, üzerine.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmānı üzre ol mehûñ
Tîglerdür vaz’ olınmış vezne mîzān üstine

6. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 126

Mısra: 8

Üstüne, üzerine.

Tîg-i müjgān ü kemān ebrûlaruñla dem-be-dem
Kaşd idersûñ murg-ı perrān-ı dil ü cān üstine

7. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 126

Mısra: 10

Üstüne, üzerine.

Bî-bedel bir şüh-suñ hûbān içinde hâşılı
Hüsñ ü ān olmaz begüm sende olan ān üstine

8. **üstine:** +i, +n, +e

Gazel 126

Mısra: 12

Üstüne, üzerine.

Hāk-pāyuñdan alup Hāmid gubār itmek için
Acıluş şeyyāhves gitmiş Şîfāhān üstine

üstüme:

1. **üstüme:** +ü, +m, +e

Gazel 78

Mısra: 11

Üzeri. II Benlik, beden, maddi varlık.

Üstüme Hāmid hücüm itdükde kelbāsā raķīb
Kefşümi ilķā idüp sür’atle çıķdum bāma dek

üstüvār-neverd:

1. **üstüvār-neverd:**

Gazel 130

Mısra: 9

Sağlam bir şekilde yol alan.

O şüh kākülini kıldı üstüvār-neverd
Yapıldı murg-ı dile aşyān murādumca

üzere:

1. **üzere:**

Gazel 22

Mısra: 10

Üzerine, üstüne.

Kilk-i kudretle senüñ Hâmid'e 'aşkuñ itmiş
Levh-i maḥfûz üzere Hazret-i Yezdân tahrîr

üzre:

1. üzre:

Gazel 62

Mısra: 10

Üzere.

Bâ'is-i rahmet olur fikri ile ey Hâmid
Eyledük biz de nesaḥ üzere bu dīvâne heves

2. üzre:

Gazel 126

Mısra: 5

Üstünde, üzerinde.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmânı üzere ol mehûñ
Tiglerdür vaz' olunmış vezne mîzân üstine

3. üzre:

Gazel 127

Mısra: 6

Üstünde, üzerinde.

Gel ey gül penbe-i âlûde-i dühn-i mürüvvet baş
Fezâ-yı sînem üzere zaḥm-ı hun-efşân açıldukça

4. üzre:

Gazel 138

Mısra: 7

Üzere, üzerine.

Yâri nezzâre murâd üzere ne mümkün ki rakîb
Hâ'il-i pîş-i nigâh olmada dîvâr gibi

2.2.26.V

va‘deler virüp:

1. va‘deler virüp: -üp

Gazel 117

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vaat etmek, söz vermek.

Ağyāra va‘deler virüp ey şūh vaşl için
Almak revā midur niçe biñ kerre benden āh

va‘d-i vişālinden:

1. va‘d-i vişālinden: +i, +n, +den

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma, buluşma sözü.

Āşık-ı ğam-ḥ‘ārına va‘d-i vişālinden dönen
Bir felek-meşreb meh-i tābān elinden el-ġiyās

vādi-i hecründe:

1. vādi-i hecründe: +üñ, +de

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık vadisi.

Vādi-i hecründe qaldum āşiyān-ber-ser çü Qays
Ḥālūme hiç şefkat itmezsiñ bu Leylāluḡ nedür

vādi-i ṭavr ü ḥarekātum:

1. vādi-i ṭavr ü ḥarekātum: +um

Tahmis 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Hāl ve hareketler vadisi.

İsmümi defter-i erbāb-ı ḥıreddeden silmeñ
Seyr idüp vādi-i ṭavr ü ḥarekātum gülmeñ

vāfir:

1. vāfir:

Gazel 64

Mısra: 2

Fazla, çok.

Benümle dün biri Mecnūn-ı ser-gerdānı yād itmiş
Beni tercīḥ idüp bir digeri vāfir ‘inād itmiş

vā-hayfā:

1. vā-hayfā:

Gazel 153

Mısra: 7

Eyvah, yazık!

Nigāh-ı ḥasret-i pey-der-pey-i ‘uşşāka vā-hayfā
O sulṭān-ı serīr-ārā-yı beḥcetden yasağ oldu

vā‘iz:

1. vā‘iz:

Gazel 40

Mısra: 5

Dini öğütlerde bulunan.

Kaçan bir naḥl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā‘iz
Saña gel hücreme bār olmam oğlum cüz‘i pendüm var

2. vā‘iz:

Gazel 78

Mısra: 3

Vaaz eden, dini öğütlerde bulunan kişi.

Mübtelāyum pendün ey vā‘iz baña kār eylemez
Seyr-i bağ u sāz ü maḥbūba mey-i gül-fāma dek

vak‘a-i cān-süz:

1. vak‘a-i cān-süz:

Gazel 55

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can yakan olay.

Rūḥum eylerdi fiğān ol vak‘a-i cān-süz için
Ḥalk şāh-ı Kerbelā’ya ṭutmadan mātem henüz

vakārından:

1. vakārından: +ı, +n, +dan

Gazel 56

Mısra: 6

Ağırbaşlılık, temkinlilik.

Ḥudā nā-dāna devlet virmesün hiç
Edāsından vakārından geçilmez

vākıf-ı esrār:

1. vākıf-ı esrār:

Gazel 63

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sırlara vakıf olan II Tas. Yaratılış sırrına vakıf olan.

Dillemiş ağyār berk-i gönceveş la‘l-i lebin
Bilmez idüm nā-sezālar vākıf-ı esrār imiş

vakti:

1. vakti:

Gazel 44

Mısra: 4

Zaman, vakit.

Bî-hude eyleme ta'cîl berây-ı maṭlab
Vaḳtî geldükde olur bâr-ı dıraḥtan dökülür

vakt-i istiḡnâ:

1. vakt-i istiḡnâ:

Gazel 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gösteriş zamanı.

Tabîbüm vaḳt-i istiḡnâ degüldür luṭf ü iḥsân it
Gelüp derd-i dil-i bîmârıma vaşluñla dermân it

vakt-i seher:

1. vakt-i seher:

Kaside 2

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Seher vakti.

Cebîn-i rif'at ü mecdinden itse vaḳt-i seher
Ṭulû'-ı mihr-i nebâhat zamânıdır demidür

vakt-i seherde:

1. vakt-i seherde:

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Seher vaktinde.

Senden peyâm-ı zülfini ey bād-ı tîz-rev
Vaḳt-i seherde Ḥâmid-i şeydâ recâ eder

vaktüm:

1. vaktüm: -+üm

Gazel 137

Mısra: 1

Vakit, zaman.

Vaḳtüm heves-i vaşl-ı dil-ārâ ile geçdi
'Ömrüm benüm eyvâh ki ḥulyâ ile geçdi

vâlih olurdu:

1. vâlih olurdu:

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şaşakalmak, şaşurmak.

Seni taşvîr içün itse idi nezzâre
Düşürüp ḥâmesini vâlih olurdu Bihzâd

vâlih ü hayrân olup:

1. vâlih ü hayrân olup:--up

Gazel 140

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aklî gidip şaşkın olmak.

Bir lebi şîrîne dil vâlih ü hayrân olup
Tîşe-zen-i sîne-i vâsi'-i kuhsâr idi

var:

1. var:

Gazel 2

Mısra: 4

Var: Var, yokun karşısı.

Mû-be-mû yokla girihhâ-yı ser-i zülfini bak
Var mı âzâdegi-i murğ-ı dile çâre şabâ

2. var:

Gazel 6

Mısra: 1

Gitmek.

Var söyle ey bād-ı şabâ ol yâr-ı cân-ı bî-vefâ

3. var:

Gazel 12

Mısra: 8

Gitmek, ulaşmak.

Zînete şarf-ı nigâh eylemez erbâb-ı kemâl
Yûri var nev-hevesüm aṭlâs u dîbâdan geç

4. var:

Gazel 63

Mısra: 1

Var, mevcut.

Söylenürdi bir zamân küyında sarık var imiş
Ol meger âgyârdan bir mürtekib bî-'âr imiş

5. var:

Gazel 69

Mısra: 10

Gitmek, ulaşmak.

Kaşr-ı dil-i vîrānuñı ez-behr-i meremmāt
Şāyed yapalar var der-i mi 'māra ne māni'

6. var:

Gazel 72

Mısra: 6

Var, yokun karşıtı, elde bulunan şey.

'Acebā gird-i cihān-gîr-i ğam-ı devrāndan
Var mı bir hātır-ı āzāde bir āyinesi şāf

7. var:

Gazel 89

Mısra: 6

Var, mevcut, canlı.

Merhem-i zaḥm-ı derûn eylerûm āḥir seni ben
Bu cihān içre ne dem sağ olurum var olurum

8. var:

Gazel 92

Mısra: 12

Var, bulunmakta.

O mäh-pāreye kerrātla nigāh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyān buldum

9. var:

Gazel 97

Mısra: 8

Var, bulunmakta.

Bu şeb mihmān idi kaşr-ı derūnumda ḥayāl-i yār
Kuşūrum var ise 'afv it diyü çok i 'tizār itdüm

10. var:

Gazel 100

Mısra: 1

Var, bulunan, yokun karşıtı.

O ḥāşiyet mi var eşk-i revānımızda bizüm
Zuhûr-ı mîve ide büstānımızda bizüm

11. var:

Gazel 122

Mısra: 1

Var, bulunmakta.

Fikr-i müjgān-ı yār var dilde
Tırveş ber-güzār var dilde

12. var:

Gazel 122

Mısra: 2

Var, bulunmakta.

Fikr-i müjgān-ı yār var dilde
Tırveş ber-güzār var dilde

13. var:

Gazel 122

Mısra: 4

Var, bulunmakta.

'Ārıẓ-ı āteşini fikriyle
Tüde-ber-tüde nār var dilde

14. var:

Gazel 122

Mısra: 6

Var, bulunmakta.

Eylemem yoḥsa şekve çün digerān
Bir degül ğam hezār var dilde

15. var:

Gazel 122

Mısra: 8

Var, bulunmakta.

Āb ü tābı tehî mi ol şūḥuñ
Māye-i āh ü zār var dilde

16. var:

Gazel 122

Mısra: 10

Var, bulunmakta.

Rūzgār ile mahv olur şāyed
Şimdilük bir ğubār var dilde

17. var:

Gazel 122

Mısra: 12

Var, bulunmakta.

Hāmidā çün cevri taḥammül-süz
'Azm-i terk-i diyār var dilde

18. var:

Gazel 133

Mısra: 1

Var, mevcut.

Taḥayyülât-ı fem-i yār-ı cān var bende
Açılmadıḡ nice rāz-ı nihān var bende

19. var:

Gazel 133

Mısra: 2

Var, mevcut.

Taḥayyülât-ı fem-i yâr-ı cân var bende
Açılmaduk nice râz-ı nihân var bende

20. var:

Gazel 133

Mısra: 4

Var, mevcut.

Hemîşe menzil-i murğân-ı ğam gönül dirler
Ḥarâb olmuş [u] bir âşiyân var bende

21. var:

Gazel 133

Mısra: 6

Var, mevcut.

Ümîd ü ye'sden âzâdeyem bi-ḥamdi'llâh
Ne bîm-i zillet ü ne kayd-ı nişân var bende

22. var:

Gazel 133

Mısra: 8

Var, mevcut.

Ḥudâ dili kıra sevdâdan eylesün maḥfûz
Ḥayâl-i kâkül-i 'anber-feşân var bende

23. var:

Gazel 133

Mısra: 10

Var, mevcut.

Pür itme penbe-i ğafletle gûş-ı idrâki
Ki nâ-şenide nice dâstân var bende

24. var:

Gazel 133

Mısra: 12

Var, mevcut.

Çi sûd o ğonce-i bâğ-ı cemâl gûş aşmaz
Mişâl-i murğ-ı çemen biñ zebân var bende

25. var:

Gazel 133

Mısra: 14

Var, mevcut.

Derûndan ğamı sa'y eyle men'e ey Ḥâmid
Bu şeb o âfet-i devr-i zamân var bende

26. var:

Gazel 138

Mısra: 10

Var, bulunmakta.

Bildüğüm gerçi hezâra çıkar ey ğonce-dehen
Ġayr-ı ma'lûm daḥi bendelerün var gibi

27. var:

Gazel 139

Mısra: 10

Gitmek, ulaşmak.

Ḥadden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Şehri yâre niyâz ile şabâ var beni

28. var:

Gazel 147

Mısra: 19

Gitmek, ulaşmak.

'Uşşâk-ı dîgerân ile Ḥâmid var ol 'ayâr
Sür seng-i kûyına ruḥ-ı zerdûn mehekk gibi

29. var:

Gazel 150

Mısra: 2

Var, bulunmakta.

Kelâm-ı refteyi añma bu dil-figâra daḥi
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra daḥi

30. var:

Gazel 150

Mısra: 14

Var, bulunmakta.

Niyâz ü girye vü âh olmadı müfid-i vişâl
Bu emr-i müşkile âyâ ki var mı çâre daḥi

31. var:

Gazel 36

Mısra: 6

Var, bulunan.

Be-câ her 'użvı o âhû-yı deşt-i nâzuñ lîk
Ḥarârum aldı iki dîde-i mûkahḥali var

32. var:

Gazel 36

Mısra: 1

Var, bulunan.

Kitāb-ı ‘aşkuñ efendi hezār mücmeli var
Şürūhı ile bu dil-sūhtede mufaşşalı var

33. var:

Gazel 36

Mısra: 2

Var, bulunan.

Kitāb-ı ‘aşkuñ efendi hezār mücmeli var
Şürūhı ile bu dil-sūhtede mufaşşalı var

34. var:

Gazel 36

Mısra: 4

Var, bulunan.

Ḥudā tecelli [ile] eylesün mücāzātuñ
Ne āhırı bulunur fikrümün ne evveli var

35. var:

Gazel 36

Mısra: 8

Var, bulunan.

Vücūd-ı ‘āşık-ı zārı mişāl-i nāl eyler
Ḥayālī müriş-i miñnetdür öyle bir beli var

36. var:

Gazel 36

Mısra: 10

Var, bulunan.

Bu zīb-i tāze yetişmez mi bāğ-ı ḥüsine kim
Kirās-ı leb gibi bir dāne-i muḥaşşalı var

37. var:

Gazel 36

Mısra: 12

Var, bulunan.

‘Aceb mi berter olursa behāsı ol servün
Ki kāmetin de yeşil bir kabā-yı muḥmeli var

38. var:

Gazel 36

Mısra: 14

Var, bulunan.

Bu kūh-ı hem-ser-i eflāk-ı ‘aşkuñ ey Ḥāmid
Ne nerdbānı nüzüle ne rāh-ı esheli var

39. var:

Gazel 38

Mısra: 1

Var, bulunan.

Firāvān bülbüli bir nev-resīde gül ‘izārum var
Benüm bu bāğ-ı ‘ālemde tehī mi āh u zārum var

40. var:

Gazel 38

Mısra: 2

Var, bulunan.

Firāvān bülbüli bir nev-resīde gül ‘izārum var
Benüm bu bāğ-ı ‘ālemde tehī mi āh u zārum var

41. var:

Gazel 38

Mısra: 4

Var, bulunan.

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fikr-i ruḥsāruñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

42. var:

Gazel 38

Mısra: 6

Var, bulunan.

Fezā-yı sīnemi cevlangāh-ı esb-i nāz eyler
Benüm bāzi-i rumḥa mübtelā bir şeh-süvārum var

43. var:

Gazel 38

Mısra: 8

Var, bulunan.

Şabā kat ‘ideli peygām-ı zūlf-i ‘anber-eşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde qarārum var

44. var:

Gazel 38

Mısra: 10

Var, bulunan.

Olinca murğ-ı dil āvīhte-pā zūlfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma girifte bir şikārum var

45. var:

Gazel 38

Mısra: 12

Var, bulunan.

Ol ebrûsı kemānuñ nāvek-i müjgānıdır zannum
Dimiş kim Hāmid-i dil-süfte de bir ber-güzārüm var

Mısra: 12
Var, bulunan.

46. var:

Gazel 40

Mısra: 1

Var, bulunan.

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

Ferāgāt eyledüm şemm-i gül ü sünbül den ey Hāmid
Benüm bir verd-i bāğ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

53. var:

Gazel 46

Mısra: 1

Var, bulunan.

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrānuñ mı var
'Âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sāmānuñ mı var

47. var:

Gazel 40

Mısra: 2

Var, bulunan.

Beni eyler şıyānet tāb-ı ğamdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

54. var:

Gazel 46

Mısra: 2

Var, bulunan.

Bir benüm gibi esîr-i derd-i hicrānuñ mı var
'Âşık-ı miñnet-keş-i ber-geşte-sāmānuñ mı var

48. var:

Gazel 40

Mısra: 4

Var, bulunan.

Ne lāyık āsiyāb-ı ārzülarda ğubār olmak
Bu 'ālemde benüm bir tane göñlüm bir de gendüm var

55. var:

Gazel 46

Mısra: 4

Var, bulunan.

Farţ-ı sevdā levnüñi ey dil siyeh-fām eylemiş
Bir cefākār āfet-i zülf-i perîşānuñ mı var

49. var:

Gazel 40

Mısra: 6

Var, bulunan.

Kaçan bir nañl-ı nāza rāst gelse dir imiş vā'iz
Saña gel hücreme bār olmam oğlum cüz'i pendüm var

56. var:

Gazel 46

Mısra: 6

Var, bulunan.

Ol mehün ey dil ğubār-ı pāyuñ eylersin taleb
Lāyık ol iksîre ammā çeşm-i giryānuñ mı var

50. var:

Gazel 40

Mısra: 8

Var, bulunan.

Sürülmez ğāvşeng-i sa'y ile kūy-ı dil-ārādan
Raķīb-i ğāv-sîret n'eyleyüm dostlar nejendüm var

57. var:

Gazel 46

Mısra: 8

Var, bulunan.

Bāb-ı 'iklîm-i derūnumdan duñul itmekdesin
Bilsem ey serdār-ı ğam destüñde fermānuñ mı var

51. var:

Gazel 40

Mısra: 10

Var, bulunan.

Cefā-yı yārveş düşvār miñnet yokdur 'ālemde
Taħammül eyleyen merdāne taħsîn ü pesendüm var

58. var:

Gazel 46

Mısra: 10

Var, bulunan.

Rüzedārān-ı hevāñ içre bu ben bî-kadrveş
Ey recep-zādem senüñ bir dāñi şa'bānuñ mı var

52. var:

Gazel 40

59. var:

Gazel 46

Mısra: 12

Var, bulunan.

Hâmid endîşeñ ruh-ı cânân mıdur âyâ yine
Şîşe-i fikre nihâde verd-i hândânun mı var

60. var:

Gazel 38

Mısra: 8

Var, bulunan.

Şabâ kat' ideli peygâm-ı zülf-i 'anber-efşânun
Ne şabrum var ne sâmanum ne bir yirde qarârum var

61. var:

Gazel 53

Mısra: 9

Var, bulunan.

Ne hâşiyet var o şûhuñ ruhında ey Hâmid
Ki bir nigâh ile biñ çeşm-i 'âşıkân açılır

var idi:

1. var idi:

Gazel 140

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Vardı.

Hâmid-i âzâdenun var idi bir dil-beri
Gâyet ile şûh idi lîk sitemkâr idi

var iken:

1. var iken:

Gazel 33

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Varken.

Cânibümde benüm ol çeşm-i mûkahhal var iken
Hâmidâ fehm idemem dîde-i âhû nedür

2. var iken:

Gazel 104

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Varken.

Var iken Hâmid nigâh itmeme gül-i ruhsâr-ı yâr
Ger görinse çeşmüme bâğ-ı cinân âyineden

3. var iken:

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varken.

'Andelîb-i bâğ-ı aşkuñ var iken lâyıķ mıdur
Zîb-i destâr itmek a'dâ verd-i hândânun seni

var ise:

1. var ise:

Gazel 43

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Varsa, var ise.

Bugün bir âhenîn mîtin gördüm dest-i Hâmid'de
Yine var ise bir şîrin-lebe kûh-ken olmuştur

2. var ise:

Gazel 43

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Varsa.

Remâd itdün derûnum pûte-i gamda yakup cismüm
Senün ey sîm-ten var ise qalbün âhen olmuştur

3. var ise:

Gazel 136

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İhtimal ki, galiba.

Göremez mışlını bir kimse cihân içre meger
Görilür var ise âyinede ol mâhuñ eşi

var mı:

1. var mı:

Gazel 121

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Var mıdır?.

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîğ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

2. var mı:

Gazel 151

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Var mıdır?.

Âhû gibi şahrâlara düşmüş tek ü tenhâ
Şayd eylemenin çâresi var mı o şikârî

varak:

1. varak:

Gazel 22

Mısra: 3

Yaprak, kitap yaprağı.

Hâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O tabîb-i dil ü cân derdüme dermân tahîr

varanlara:

1. varanlara: -an, -lar, -a

Gazel 141

Mısra: 5

Varmak, gitmek.

İder varanlara bir vaz'-ı nâ-be-câ elbet
Raķîbî kûyına bilmem ki dîdebân mı kodî

vardum:

1. vardum: -du, -m

Gazel 56

Mısra: 3

Varmak, gitmek, ulaşmak.

O bî-raħmuñ seħer kûyına vardum
Göñüller âh u zârından geçilmez

vardur:

1. vardur: -+dur

Gazel 75

Mısra: 5

Mevcut, evrende veya düşünce de yer alan, yok'un karşısı.

Gerçi çok kâkûl-i müşgîn-i perîşân vardur
Böyle sevdâları tahîr ider perçem yok

2. vardur: +dur

Gazel 54

Mısra: 1

Var, bulunan.

Derûn-ı sînede fikr-i dehânuñ vardur sensiz
O nûkte söylenilmez kimseye esrârdur sensiz

3. vardur: -+dur

Gazel 35

Mısra: 2

Var. II Bulunmakta.

Hat ne rûtbe gelse ruhsârûñ yine şöhetdedür
Nâmı vardur âb-ı hayvân gerçi kim zulmetdedür

4. vardur: -+dur

Gazel 60

Mısra: 4

Var. II Bulunan.

Görmezse başınuñ eger evvelce çâresin
Vardur raķîbe eyleyecek bir külâhımız

varını:

1. varını: +ı, +n, +ı

Gazel 49

Mısra: 9

Varlık, mal mülk. II Âşıkların sahip olduğı her şey.

Hâmid vişâl için n'ola bezl itse varını
Şâhân o zevke saltanat-ı baħr ü ber virür

varsa:

1. varsa: --sa

Gazel 154

Mısra: 4

Var, mevcut.

Keşret-i meşk ile çekdüm ğam-ı ebrûlarını
Bir çeker varsa şalâdur o demirden yâyı

varup:

1. varup: --up

Gazel 4

Mısra: 11

Varmak.

Varup zânû-be-zânû ğayrılarla şöhet itdükçe
Derûnı Hâmid-i bî-çârenüñ mahzûn olur cânâ

2. varup: --up

Gazel 8

Mısra: 8

Ulaşmak, varmak, gitmek.

Seyâhat eyleyüp dil 'âlemi 'aşkuñla âhîr-kâr
Vaţan-gîr oldu kûyuñda varup tekrîm-i mihmân it

3. varup: -up

Gazel 92

Mısra: 6

Varmak, ulaşmak, gitmek.

Akardı kûyına eşküm hayâl-i zülfi ile
Varup o qaraları baħr-ı bî-kerân buldum

4. **varup:** -ur

Nazm 3

Mısra: 3

Varmak, gitmek.

Mülk-i şafâ-yı hâtırı zabt eylesün varup
Dest-i niyâz-ı Hâmid-i zâra berât vir

varur:

1. **varur:** -ur

Gazel 27

Mısra: 6

Varmak, gelmek, ulaşmak.

Ne zamân eylesem ağıyar ile perhâş u cedel
Varur anlar ile ol âfet-i devrân bir olur

2. **varur:** -ur

Gazel 57

Mısra: 10

Varmak, ulaşmak.

Tüvân ne-yâver-i bād-ı şabâ iken kıddi
O naḥl-ı nâza varur kendimüzi bār iderüz

3. **varur:** -ur

Gazel 121

Mısra: 4

Varmak, ulaşmak.

Hezâr bār ḥaṭab-ḥ'âr iken raḳīb-i ḥimâr
Yine ol şūḥa varur irtikâbı seyr eyle

vaşf -ı tîğ-i ebruvânuñ:

1. **vaşf -ı tîğ-i ebruvânuñ:**

Gazel 146

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kaşlarının ve kirpiklerinin vasıfları.

Vaşf -ı tîğ-i ebruvânuñ yazmadan maḳtûl olup
Ḥâmemeñ sevdâ ile maḥlûṭ aḳar dâ'im demi

vaşf ü beyân eyle:

1. **vaşf ü beyân eyle:**

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anlatıp özelliklerini söylemek.

Ey şabâ vaşf ü beyân eyle bu ben miskîne
Çîn-i zülfinde olan râyiḥa vü bü nedür

vaşf-ı dehenüñ:

1. **vaşf-ı dehenüñ:** +üñ

Gazel 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağzının özellikleri, vasıfları.

N'ola vaşf-ı dehenüñ itsem 'ayânen taḥrîr
Fâş oldu olacaḳ râz-ı nihânum Câvid

vaşf-ı ebruvânuñ:

1. **vaşf-ı ebruvânuñ:** +um, +ı

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kaşlarının özellikleri.

Kıl vaşf-ı ebruvânuñı dirseñ lisân ile
Ben idemem o râları ancaḳ kalem biltür

vaşf-ı ebrü-vı kemân:

1. **vaşf-ı ebrü-vı kemân:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keman kaşların vasıfları.

Vaşf-ı ebrü-vı kemân şekl-i siyehkâruñdur
Satrhâ kim yazılır şafḥa-i dīvân şaf şaf

2. **vaşf-ı ebrü-vı kemân:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keman kaşların vasıfları.

Vaşf-ı ebrü-vı kemân şekl-i siyehkâruñdur
Satrhâ kim yazılır şafḥa-i dīvân şaf şaf

3. **vaşf-ı ebrü-vı kemân:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keman kaşların vasıfları.

Vaşf-ı ebrü-vı kemân şekl-i siyehkâruñdur
Satrhâ kim yazılır şafḥa-i dīvân şaf şaf

vaşf-ı ḥaṭ-ı 'ârız-ı cānân:

1. **vaşf-ı ḥaṭ-ı 'ârız-ı cānân:**

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin vasfı.

İdeli vaşf-ı haṭ-ı 'arız-ı cānān taḥrīr
Baḥa dirlermiş ider şimdi Gülistān taḥrīr

vaşf-ı leb-i yāre:

1. **vaşf-ı leb-i yāre:** +e

Gazel 148

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının özellikleri.

Yine vaşf-ı leb-i yāre şu 'arālar düşdi
Bülbülānuñ diline gonce-i aḥmer düşdi

vaşf-ı ruh-ı al-ı dil-beri:

1. **vaşf-ı ruh-ı al-ı dil-beri:** +i

Gazel 96

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül alan güzelin kırmızı yanağının vasıfları.

Tahrīr ü kayda vaşf-ı ruh-ı al-ı dil-beri
Evrāk-ı gülden olmalı bir defter isterüm

vaşf-ı zülfine:

1. **vaşf-ı zülfine:** +i, +n, +e

Gazel 34

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçın özellikleri.

Eylesem āgāz vaşf-ı zülfine aḥşamdan
Şubḥa dek şöḥbet pey-ender-pey sürer zencīr olur

vaşfını:

1. **vaşfını:** +i, +n, +t

Nazm 5

Mısra: 3

Nitelik, özellik.

Sīb-i zekān ü ḥāl-i ruḥı vaşfını ey dil
Güş itmesün a' dā dehene alma ḥab eyle

vaşfiyla:

1. **vaşfiyla:** +i, +y, +la

Gazel 22

Mısra: 7

Vasfi, özellikleri ile.

Şu 'arā itseler ol serv-ḳadūñ vaşfiyla
Leb-i cūlarda sezādur nice dīvān taḥrīr

vāsi' dūr:

1. **vāsi' dūr:** -+dūr

Gazel 6

Mısra: 12

Geniş, açık, bol. II Allah'ın adlarından biri.

Ey Ḥāmid-i şāhib-emel rabṭ-ı dile virme ḥalel
Ḥaḳ'dan ümūdūñ kesme gel vāsi' dūr elṭāf-ı Ḥudā

vaşl:

1. **vaşl:**

Gazel 117

Mısra: 3

Kavuşma.

Ağyāra va' deler virüp ey şūḥ vaşl için
Almaḳ revā mıdur niçe biñ kerre benden āh

vaşldur:

1. **vaşldur:** -+dur

Gazel 66

Mısra: 1

Kavuşma II Vuslat.

Vaşldur 'arż-ı vedād eylemeden yāre ḡaraż
Bir devādur bu revişden dil-i bīmāra ḡaraż

vaşluñla:

1. **vaşluñla:** -+uñ, -+la

Gazel 8

Mısra: 2

Kavuşma.

Ṭabībüm vaḳt-i istiḡnā degüldür luṭf ü iḥsān it
Gelüp derd-i dil-i bīmārıma vaşluñla dermān it

vatan-gīr oldu:

1. **vatan-gīr oldu:** -dı

Gazel 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vatan tutmak, vatan edinmek.

Seyāḥat eyleyüp dil 'ālemi 'aşkuñla āḥir-kār
Vatan-gīr oldu küyuñda varup tekrīm-i miḥmān it

vatanın:

1. **vatanın:** +ın

Tahmis 1

Mısra: 21

Vatan, yurt.

Hāmidāsā vatanın terk idüp ey serv-i hırām
‘Aşk ile oldu anuñ hāl ü dil-i zārı tamām

vaż’ eyle:

1. **vaż’ eyle:**
Gazel 3
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Koymak.

Sākıyā cām-ı meye päre-i yağ vaż’ eyle
Yağdı ben hākı tūtışdurdı meded nār-ı hevā

vaż’ olunmış:

1. **vaż’ olunmış:** -ın, -mış
Gazel 126
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Koyulmak.

Kaşlaruñ şandum görüp çeşmānı üzre ol mehūñ
Tığlerdür vaż’ olunmış vezne mīzān üstine

vaż’-ı eserdedür:

1. **vaż’-ı eserdedür:** +de, +dür
Gazel 29
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Eser koyan.

Āvāredür kimi kimi kesb-i hünerdedür
Neşh itmede kimi kimi vaż’-ı eserdedür

vaż’-ı nā-be-cā:

1. **vaż’-ı nā-be-cā:**
Gazel 141
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Uygunsuz, münasip olmayan vaaz.

İder varanlara bir vaż’-ı nā-be-cā elbet
Raķıbi kūyına bilmem ki dīdebān mı ķodı

vehle:

1. **vehle:** -+le
Gazel 6
Mısra: 4
Yüz, surat, çehre.

Maşşuş cevır itmek baña bir vehle düşmez aña

vefā:

1. **vefā:**
Gazel 83
Mısra: 3
Sözünde durma, sevgisini yerine getirme.

İder ‘uşşākına hūbān-ı diger geh vefā geh cevır
Niçün dil-ḥastegāna bī-vefāsın böyle her gehsün

vefā ider:

1. **vefā ider:** --er
Gazel 28
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Vefā göstermek.

Bilmem ne meşreb olduğıñ ol şūḥ-ı dil-fırīb
Geh cevır ü gāh nāz ü sitem geh vefā ider

ve’l-ğıyās:

1. **ve’l-ğıyās:**
Gazel 11
Mısra: 9
Medet, aman!.

El-ğıyāsu ve’l-ğıyāsu v’el-ğıyāsu ve’l-ğıyās
Ḥāmidā bir āfet-i devrān elinden el-ğıyās

v’el-ğıyāsu:

1. **v’el-ğıyāsu:**
Gazel 11
Mısra: 9
Medet, aman!.

El-ğıyāsu ve’l-ğıyāsu v’el-ğıyāsu ve’l-ğıyās
Ḥāmidā bir āfet-i devrān elinden el-ğıyās

ve’l-ğıyāsu:

1. **ve’l-ğıyāsu:**
Gazel 11
Mısra: 9
Medet, aman!.

El-ğıyāsu ve’l-ğıyāsu v’el-ğıyāsu ve’l-ğıyās
Ḥāmidā bir āfet-i devrān elinden el-ğıyās

veli:

1. **veli:**
Gazel 63
Mısra: 5
Velâkin, ammâ, fakat.

Bir ḥaṭ-āver şūḥ seyr itdüm zamānıyla veli
Būyı ‘ālem-gır bir ra’nā gül-i bī-ḥār imiş

2. velî:

Gazel 83

Mısra: 5

Lâkin, amma.

Görünmezsün velî şeb-māndegān-ı derd-i hicrāna
Güzelsün āsmān-ārā-yı hüsni ü ānsuñ mehsuñ

3. velî:

Gazel 92

Mısra: 12

Lâkin, amma, fakat.

O mäh-pāreye kerrätla nigāh itdüm
Velî ne femden eşer var ü ne miyān buldum

4. velî:

Gazel 27

Mısra: 1

Velâkin, amma, fakat.

Hüb bisyār velî sen gibi cānān bir olur
Kevkebün gāyeti yok mihr-i dırāḡşān bir olur

velî-i ni‘metin:

1. velî-i ni‘metin:

Tarih 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Birine, etkisi yaşadıkça sürececek bir iyilik ve bağışta
bulunan kimse.*

Velî-i ni‘metin her lahzada bir hayra sevk eyler
O ser-tāc-ı hayır-ḡāhān-ı ‘ālem ‘ārif i mülhem

verd ü ‘anberdür:

1. verd ü ‘anberdür: -+dür

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül kokusu.

Nazra-i ibāha mazḡardur o zülf ü ḡāl ü ruḡ
Müşg-i ezfer verd ü ‘anberdür o zülf ü ḡāl ü ruḡ

verd-i bāḡ-ı behcet-i kākül-kemendüm:

1. verd-i bāḡ-ı behcet-i kākül-kemendüm:

Gazel 40

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesinin kemendi olan gül saçlar.

Ferāḡāt eyledüm şemm-i gül ü sünbül den ey Ḥāmid
Benüm bir verd-i bāḡ-ı behcet-i kākül-kemendüm var

verd-i ḡandānum:

1. verd-i ḡandānum: +um

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gülen gül. II Sevgili.

‘Andelīb-i bāḡ-ı ‘aşkuñ var iken lāyık mıdur
Zīb-i destār itmek a‘dā verd-i ḡandānum seni

verd-i ḡandānuñ:

1. verd-i ḡandānuñ: +uñ

Gazel 46

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gülen gül.

Ḥāmid endişen ruḡ-ı cānān mıdur āyā yine
Şīşe-i fikre nihāde verd-i ḡandānuñ mı var

verd-i ruḡuñ:

1. verd-i ruḡuñ: +uñ

Gazel 154

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanaḡmın gülü. II Sevgilinin yanaḡı.

İdeli verd-i ruḡuñ gülşen-i ḡüsni içre zuhūr
Almadum destüme teşmīme gül-i ra‘nāyı

verd-i sürḡ-fām:

1. verd-i sürḡ-fām:

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırmızı kadehte şarap.

Hemīşe bāḡ-ı cemāli ol āfetün Ḥāmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürḡ-fām virür

2. verd-i sürḡ-fām:

Kaside 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırmızı kadehte şarap.

Bülbülān-ı gülşen-i dīni n’ola mest eylese
Çün hoyuñdan āferīde oldu verd-i sürḡ-fām

verd-rü:

1. verd-rü:

Gazel 114

Mısra: 1

Gül yüzlü.

Hār ile hem-bezm idi gülşende lîk ol verd-rü
Şadme-i bād-ı hāzān ile ne o kaldı ne bu

vesilesiz:

1. vesilesiz:

Gazel 110

Mısra: 7

Vesile, sebep.

Olmaz güşāde perde-i maṭlab vesīlesiz
Fehm it bu remz-i dil-keşi ḳufl ü kilīdden

v'ev:

1. v'ey:

Kaside 1

Mısra: 2

Ve bağlacı ile ey nidā ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.

Ey gubār-ı maḳdemi kuḥl-ı dü-çeşm-i ḥāş u 'ām
V'ey vüçüd-ı eşrefi bādī-i eflāk ü nizām

vezā'if:

1. vezā'if:

Tarih 1

Mısra: 26

Vazifeler, görevler.

Recā idüp şeh-i rūḥ-ı cihān 'Abdü'l-Ḥamīd Ḥān'a
Ramazāniyye nāmı ile itdürdi vezā'if zām

vezān:

1. vezān:

Gazel 12

Mısra: 5

Esen, esici.

Gülşen-i 'ömre vezān olsa gerek bād-ı ecel
Güş-ı cān aşma hezāra gül-i ra'nādan geç

vezān-ı bād:

1. vezān-ı bād:

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Esen rüzgar.

Huşül-ı maṭlab için bir mu'ın lâzımdur
Vezān-ı bād ḳafādansa bād-bān açılır

vezne:

1. vezne:

Gazel 126

Mısra: 6

Ölçmek, tartmak.

Ḳaşlaruñ şandum görüp çeşmānı üzre ol mehūñ
Tiglerdür vaz' olınmış vezne mīzān üstine

vir:

1. vir:

Gazel 24

Mısra: 11

Vermek.

Düşmen-i bed-gūya dā'im vir cavāb-ı nīkter
Nefḥa-i murdārı zīrā büy-ı 'anber başdurur

2. vir:

Nazm 3

Mısra: 1

Vermek, bağışlamak.

Yā Rab bu küşte-i ḡama nevdan ḥayāt vir
Baḥr-ı siyāh-ı derd ü elemden necāt vir

3. vir:

Nazm 3

Mısra: 2

Vermek, bağışlamak.

Yā Rab bu küşte-i ḡama nevdan ḥayāt vir
Baḥr-ı siyāh-ı derd ü elemden necāt vir

4. vir:

Nazm 3

Mısra: 4

Vermek, bağışlamak.

Mülk-i şafā-yı ḥātırı zabṭ eylesün varup
Dest-i niyāz-ı Ḥāmid-i zāra berāt vir

vīrān iden:

1. vīrān iden:--en

Gazel 93

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yıkma, harab etmek. II Kalbi kırmak.

‘Aşk-ı cân-süz-ı dile bādī nigāhumdur benüm
Hānemi vīrān iden kendi sipāhumdur benüm

2. **vīrān iden:--en**

Gazel 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yıkmak, harāb etmek. II (Gönlü) çok üzmek, kalbi kırmak.

Cevr ile gönlüm yıkan cānān elinden el-ğıyās
Hāneler vīrān iden sultān elinden el-ğıyās

virdi:

1. **virdi: -di**

Gazel 130

Mısra: 1

Vermek, bağışlamak.

Felek ne virdi baña bir kemān murādumca
Ne urdum ‘ömrüm içinde nişān murādumca

2. **virdi:--di**

Gazel 153

Mısra: 2

Bitki ve ağaç, ürün üretmek.

Fezā-yı sīne fikr-i ‘arīzuñla dāğ dāğ oldu
O şahrā şimdi güller virdi bir ma‘mūr bāğ oldu

3. **virdi:--di**

Gazel 1

Mısra: 6

Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Görmesem çekmem te‘essūf ba‘d-ez-īn peymānemi
Virdi ‘aşk-ı dil-rübā bir güne keyfiyyet baña

vird-i mükerrerdür:

1. **vird-i mükerrerdür: +dür**

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tekrar eden virdler, dualar.

Hāmid-i zāruñ zebānında be-ihlāş-ı derūn
Rūz u şeb vird-i mükerrerdür o zūlf ü hāl ü ruh

vird-i zebān it:

1. **vird-i zebān it:**

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek.

Hemān vird-i zebān it kākül-i Leylā-yı şeb-günü
Murāduñ da‘vet ise bezm-i ‘aşka rūḥ-ı Mecnūn’ı

virdüm:

1. **virdüm: -dü, -m**

Gazel 96

Mısra: 5

Vermek. II Bağışlamak.

Virdüm nihāl-i kāma dü-çeşmümle bunca āb
Ammā bedel o şulara andan ber isterüm

virilmedi:

1. **virilmedi:--il, --me, --di**

Gazel 130

Mısra: 12

Vermek. II Sunmak, takdim etmek.

Bir ‘andelīb-i nevā-senc-i sīne-sūzum līk
Virilmedi baña bir gülsitān murādumca

virilse:

1. **virilse:--il, --se**

Kaside 2

Mısra: 28

Vermek. II Bırakmak, bağışlamak.

Maḥall-i şemse-i kapuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zīnet zamānıdır demidür

2. **virilse:--il, --se**

Kaside 2

Mısra: 42

Vermek. II Elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine erişirmek, iletmek.

O şā‘irüm ki benüm mülk-i nazmı temlīke
Virilse destüme ḥüccet zamānıdır demidür

virme:

1. **virme: -me**

Gazel 6

Mısra: 11

Vermek. II Getirmek.

Ey Hāmid-i şāḥib-emel rabṭ-ı dile virme ḥalel
Ḥaḳ’dan ümīdün kesme gel vāsi’dür elṭāf-ı Hudā

virmeden:

1. **virmeden:--meden**

Gazel 66

Mısra: 8

Vermek II yüz vermek(sevgilinin âşığa yüz vermesi, iltifat etmesi).

Zerreves neydüğünü tıfl-ı dil idrâk itmez
Böyle yüz virmeden ol gönce-dehen hâre gârağ

virmesün:

1. **virmesün: -me, -sün**

Gazel 56

Mısra: 5

Yüklemek, hamletmek.

Hudâ nâ-dâna devlet virmesün hîç
Edâsından vakârından geçilmez

virşünler:

1. **virşünler: -sün, -ler**

Gazel 82

Mısra: 9

Bırakmak veya başışlamak.

Ey şeh-i mülk-i behâ emr ile virşünler emân
Hâmidûn aldı dilûn bunca zamândur gözlerûn

virûn:

1. **virûn:--ûn**

Kaside 2

Mısra: 31

Vermek. II Ulaştırmak.

Meh ile mihre virûn bir peyâm gelsünler
O rûkn-i devlete hîdmet zamânıdır demidür

virür:

1. **virür:--ür**

Gazel 49

Mısra: 1

Vermek, başışlamak.

‘Uşşâka giderek o tıfıl bûseler virür
Zîrâ nihâl-i tâze yetişdükçe ber virür

2. **virür:--ür**

Gazel 49

Mısra: 4

Vermek.

Hasret-keş-i nezâre-i rûy-ı şafâ olur
Ehl-i dilûn derûnına her kim keder virür

3. **virür: -ür**

Gazel 49

Mısra: 6

Vermek(Emir, hüküm vermek bağlamında).

Meh-tâb zevkuñ eylemeden fâriğ oldı dil
Seyr-i ruhuñ sineñ gice hük-m-i kamer virür

4. **virür: -ür**

Gazel 49

Mısra: 10

Vermek(zevk vermek).

Hâmid vişâl için n’ola bezl itse varını
Şâhân o zevke saltanat-ı bahr ü ber virür

5. **virür: -ür**

Gazel 86

Mısra: 4

Vermek. II Çiçek vermek bağlamında.

Bu hâşiyet sirişk-i dîde vü âh-ı dilûndür hep
Virür bağ-ı cemâli her faşîlda tâze sünbül gül

6. **virür:--ür**

Gazel 26

Mısra: 10

Vermek. II Sunmak.

Hemîşe bağ-ı cemâli ol âfetûn Hâmid
Şikenli sünbül ile verd-i sürh-fâm virür

virürdi:

1. **virürdi: -ür, -di**

Tarih 1

Mısra: 5

Vermek. II Bir şey üzerinde etki yapmak (hayret vermek bağlamında).

Kemâl-i re‘y ü idrâki virürdi anlara hayret
Aristo vü Felâtûn olsalar mevcûd der-‘âlem

virürseñ:

1. **virürseñ: -ür, -señ**

Gazel 72

Mısra: 8

Vermek. II Şarap vermek.

Haşre dek keyf ile sâkî yaturum mest ü hârâb
Bir içim bâde virürseñ baña bâ-sâğar-ı nâf

vişâl:

1. vişāl:

Gazel 26

Mısra: 1

Sevgiliye kavuşma.

Baňa vişāl ile her kim ki bir peyām virür
Dil-i şikeste vü âşüfeme nızām virür

2. vişāl:

Gazel 49

Mısra: 9

Sevgiliye kavuşma.

Hāmid vişāl için n'ola bezl itse varını
Şāhān o zevke saltanat-ı baħr ü ber virür

vişāl-i vār:

1. vişāl-i yār:

Gazel 113

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma.

‘İlācı derd-i hicrānuñ vişāl-i yār imiş ancak
Dil-i bīmāruma şāfī cevāb aldum eṭibbādan

vızlar:

1. vızlar: - la, -r

Gazel 147

Mısra: 17

Vızıldamak, vızıldama sesi.

Vızlar zebūn-ı pençe-i ‘aşkuñ olup gönül
Bir ‘ankebütuñ ağızına düşmüş siñek gibi

vü:

1. vü:

Gazel 102

Mısra: 8

Ve.

İtdüm zemīn-i ḥ‘āhişe naḥl-ı ümmīdi ‘arz
Maḥşūlın eller aldı vü ben bāra ḥasretüm

vücūd-ı ‘āşık-ı zārı:

1. vücūd-ı ‘āşık-ı zārı: +i

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnleyen āşığın vücudu.

Vücūd-ı ‘āşık-ı zārı mişāl-i nāl eyler
Ḥayālī mūrış-i miḥnetdür öyle bir belı var

vücūd-ı eşrefi:

1. vücūd-ı eşrefi: +i

Kaside 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şerefli vücut, şerefli beden. II Sevgilinin, habibin
vücûdu, insanların en şerefisinin vücûdu.*

Ey gubār-ı maḥdemi kuḥl-ı dü-çeşm-i ḥāş u ‘ām
V’ey vücūd-ı eşrefi bādī-i eflāk ü nızām

vücūd-ı hāmid’i:

1. vücūd-ı hāmid’i: +i

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hamid'in vücudu, bedeni.

Vücūd-ı Hāmid’i hep pāre pāre itmelidir
Şabā açup ol iki gül-‘izārı söyletme

vücūd-ı mekremet-ālūdını:

1. vücūd-ı mekremet-ālūdını: +i, +n, +ı

Kaside 2

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

*Şerefli, izzetli beden (Hz. Muhammed bağlamında).
II Sevgili.*

Vücūd-ı mekremet-ālūdını elemelerden
İlāhī ḥıfz u ḥırāset zamānıdır demidür

vücūdum:

1. vücūdum: +um

Gazel 78

Mısra: 7

Beden, vücut. II Varlık, varoluş.

Muḥterik oldı vücūdum nār-ı ğayretle rakīb
Ol perīyi eylemiş da‘vet idüp ḥammāma dek

2. vücūdum: +um

Gazel 107

Mısra: 8

Vücud, beden. II Âşığın bedeni.

Bu çār-sūda murādumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şıdka vücūdum ‘ayāra geldüm ben

3. vücūdum: +um

Gazel 112

Mısra: 3

Vücut, beden. II Âşığın vücudu.

Hâk olduğı demde reh-i 'aşk içre vücüdüm
Ey bād-ı muhālif beni ayırma yerümden

4. **vücüdüm:** +um

Gazel 127

Mısra: 8

Vücut, beden. II Âşığın vücudu.

O kân-ı behcet-i sîm-âb-ı cismüñ bezm-i vaşlında
Olur lerzân vücüdüm şöhet-i hicrân açıldukça

5. **vücüdüm:** +um

Beyit 2

Mısra: 1

Vücüt, beden. II Âşığın bedeni, vücûdu.

Zelû-yı dem-keş-i ğamla vücüdüm oldı nizâr
Tabîb-i nâzumı âgâh idüñ amân zinhâr

vücûduña:

1. **vücûduña:** +uñ, +a

Gazel 50

Mısra: 4

Vücut, gövde.

Düşüñdan it figende bu bār-ı 'alâyıkı
Hıffet gelüp vücûduña rāhat füzün olur

vülûc-ı şâh-ı beşâret:

1. **vülûc-ı şâh-ı beşâret:**

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Müjdecî şaha yaklaşma, yanaşma. II Sevgiliye yaklaşma.

Ğubâr ü gerdüñi cārûb-ı sa'y ile pāk it
Vülûc-ı şâh-ı beşâret zamānıdur demidür

2.2.27.Y

ya:

1. ya:

Gazel 12
Mısra: 18
Ve yahut.

İmtizâc-ı şürekâ çünki maḥabbetde muḥāl
Ya 'adūdan ya begüm Ḥāmid-i şeydādan geç

2. ya:

Gazel 12
Mısra: 18
Ve yahut.

İmtizâc-ı şürekâ çünki maḥabbetde muḥāl
Ya 'adūdan ya begüm Ḥāmid-i şeydādan geç

3. ya:

Gazel 57
Mısra: 8
Ya ... ya ... Birinden birinin olacağı sanılan iki iş
için kullanılan bir söz.

Dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı 'aşk olduk
Neticesi ya ziyân eylerüz ya kâr iderüz

4. ya:

Gazel 57
Mısra: 8
Ya ... ya ... Birinden birinin olacağı sanılan iki iş
için kullanılan bir söz.

Dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı 'aşk olduk
Neticesi ya ziyân eylerüz ya kâr iderüz

5. ya:

Gazel 33
Mısra: 2
Yahut, veya.

O dil-ārâ revîş-i bâ'is-i yâ hû nedür
Ya iki kıvılcı-ı kâzâ nāmına ebrû nedür

6. ya:

Gazel 52
Mısra: 2
Ya da, yahut, veya.

Şu râgı geşt iden ol şüh-ı şivekâr mıdır
Ya âftâb-ı ziyâ-baḥş-ı her diyâr mıdır

7. ya:

Gazel 65
Mısra: 4
Nida, ey.

Yusufâsâ 'âzım-ı hāmūn iken itdi süķūt
Eyle ya Rab gönlüm ol çāh-ı zenaḥdāndan ḥalāş

8. yâ:

Gazel 72
Mısra: 3
O halde, öyle ise.

O elif-kāmet o ebrūları yâ rām olmaz
'Aşık-ı zār aña 'arz itse daḥi şan'at-ı kâf

9. yâ:

Gazel 73
Mısra: 10
Yay, ok atılan yay. II Sevgilinin kaşı.

Sinem çü lālezār iken dāghā ile
Ḥāmid de dirmiş ol kaşı yâ 'aşk nişanı yok

10. yâ:

Gazel 76
Mısra: 11
Yay, ok atılan yay.

Yine ey kaşları yâ hem-çü kemān kıldı dü-tüy
Kāmet-i Ḥāmid-i gam-ḥ'arı yetiş nār-ı fīrāk

11. ya:

Gazel 90
Mısra: 2
Ve yahut.

'İzāruñ mihr-i enver mi meh-i tābān mıdır bilmem
Lebūñ reşk-āver-i yāķūt ya mercān mıdır bilmem

12. yâ:

Gazel 115
Mısra: 2
Yahut, veya.

Kākül mi 'izāruñdaki ey māh nedür bu
Yâ sūnbül-i jülīde mıdır āh nedür bu

13. yâ:

Gazel 137
Mısra: 8
Yay, ok atılan yay.

Zahm-ı müjeñi çekmege bā'is̱ kaşuñ oldı
Ol tır-i dil ü cāna begüm yā ile geçdi

14. yā:

Gazel 147

Mısra: 11

Yay (Sevgilinin kaşı bağlamında).

Bir kaşı yā hadeng-i gam-ı cān-sitān ile
Kıldı delik delik dil-i zārum elek gibi

15. ya:

Tahmis 1

Mısra: 2

Yahut, veya.

Halk-ı 'ālem aña hep 'āşık-ı şeydā mı degül
Nāz ü ref-tarı ya reşk-āver-i Tübā mı degül

yā rab:

1. ya rab:

Gazel 114

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Āteş-i qahrūñla eyle kabrini nār-ı caḥīm
Kim ise āl-i Resūl-i Ekrem'e ya Rab 'adū

2. yā rab:

Kaside 2

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

O ber-güzide-i şāh-ı cihāndan yā Rab
Nihān-ı vech-i küdret zamānıdur demidür

3. yā rab:

Nazm 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Yā Rab bu küşte-i gama nevden ḥayāt vir
Baḥr-ı siyāh-ı derd ü elemden necāt vir

yā rabbi:

1. yā rabbi:

Nazm 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Bu ben bī-çāreye luṭf u 'ināyet eyle yā Rabbi
Rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle yā Rabbi

2. yā rabbi:

Nazm 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Bu ben bī-çāreye luṭf u 'ināyet eyle yā Rabbi
Rehā-yāb-ı belā vü derd ü miḥnet eyle yā Rabbi

3. yā rabbī:

Nazm 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

'Ömürlerdür ki ben esb-i gam-ı devrāna pā-mālem
Yed-i kudretle ref-i ḥāq-ı zillet eyle yā Rabbī

yād eylesünler:

1. yād eylesünler: -sün, -ler

Tarih 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Çıkup hep sāḥa-i nazma didūñ tārīḥ-i ra' nāsuñ
Du'ā ile seni yād eylesünler her zamān her dem

yād evlevüp:

1. yād eyleyüp: -y, -üp

Gazel 95

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Anmak.

Ruḥuñ yād eyleyüp dil dem-be-dem giryān olur çeşmüm
Budur ḥavfım ki ey gül-çehre bir gün kan olur çeşmüm

2. yād eyleyüp: --y, --üp

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anmak.

Ruḥuñ yād eyleyüp ḥūn-ābe-i ḥasret doker çeşmüm
Figāna başlayup bülbül gül ü reyḥān açıldukça

yād itmiş:

1. yād itmiş: --miş

Gazel 64

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Anmak, hatırlamak.

Benümle dün biri Mecnûn-ı ser-gerdânı yâd itmiş
Beni tercîh idüp bir digeri vâfir 'inâd itmiş

2. yâd itmiş: -miş
Gazel 64
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Anmak, hatırlamak.

Hele ol lebleri çün berg-i gonce nev-nihâl-ı nâz
Şeher ben bülbül-i âşüfte-hâl-i zârı yâd itmiş

yağsa:

1. yağsa: -sa
Gazel 58
Mısra: 6
Yağmak(yağmurun yağması bağlamında).

Nev-nihâlüm beni zâr itme ki her bâr maţar
Yağsa püsîde olur bîh-i nihâlân şeb ü rûz

yahud:

1. yahud:
Gazel 100
Mısra: 6
Veya.

O gonce-fevzde hulkı midur bu bî-raḥmi
Eğer mi yok yahud âh u fiğânımızda bizüm

yakası:

1. yakası: -+sı
Gazel 72
Mısra: 12
Giysilerin boyna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası.

Hâmidâ geydûrür agyâra o şûh-ı ḥayyâţ
Nâ-güşâde yakası tâze kabâ-yı elţâf

yakdı:

1. yakdı:--dı
Gazel 55
Mısra: 1
Ateşe vermek, yakmak, dağlamak.

'Aşk yakdı cânım icâd olmadan 'âlem henüz
Sîneme dağ açdılar nâ-büd idi merhem henüz

2. yakdı:--dı
Gazel 3
Mısra: 4
Acıtmak, incitmek.

Sâkıyâ cām-ı meye pâre-i yah vaz' eyle
Yakdı ben ḥâkı tûtişdurdı meded nâr-ı hevâ

yakdukca:

1. yakdukca: -dukca
Gazel 124
Mısra: 2
Yakmak, yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak. II Ateşle yok etmek.

İşitdürme gice feryâduñı ol mâh-ı tâbâna
Sükût it nâr-ı ğam yakdukca cismüñ hem-çü pervâne

yakıcı:

1. yakıcı: -ıcı
Gazel 125
Mısra: 8
Yakan.

Ḳâl itdi pûte-i ğam-ı 'aşk içre göñlümi
Bir sırma saçlı cân yakıcı sîm-ber gice

yakma:

1. yakma: -ma
Gazel 154
Mısra: 2
Yakmak, ateşlere vermek. II Üzmek.

Çıkup 'arz itme şehir ol ruh-ı müsteşnâyı
Yakma âteşlere gel mihr-i cihân-ârâyı

yakup:

1. yakup: -up
Gazel 43
Mısra: 5
Yakmak, ateşe vermek.

Remâd itdûñ derûnum pûte-i ğamda yakup cismüm
Senûñ ey sîm-ten var ise ḳalbûñ âhen olmışdur

yākūtdan:

1. yākūtdan: +dan
Gazel 41
Mısra: 10
Yakut taşı.

Oldı rîzân nazrada ḥün-ı sirişküñ güşına
Eyledüm âvîḥte yākūtdan mengüşlar

yaluñuz:

1. yaluñuz:

Gazel 99

Mısra: 3

Yalnız, sadece.

Yaluñuz Kays degül çok kişi Leylâ diyerek
Sâlik-i semt-i beyâbân-ı cünûn oldu tamâm

yanar:

1. yanar:--ar

Gazel 47

Mısra: 2

Yanmak.

‘Adû ki nâ‘il-i teşmîm-i ‘ârız-ı gül olur
Tenûr-ı gamda gönül şüphesiz yanar kül olur

2. yanar: -ar

Gazel 2

Mısra: 8

Yanmak. II Aşk ateşiyle yanmak.

Dil düşer ‘ârızına zülfini tahrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânı şakın nâra şabâ

yandı:

1. yandı: -dı

Gazel 134

Mısra: 10

Yanmak, çok acı, elem çekmek.

Âh eyledüm seher gam-ı hâlîyla Hâmidâ
Yandı derûnî lâlelerüñ lâlezârda

2. yandı:--dı

Gazel 144

Mısra: 8

Yanmak, tutuşmak. II Elem, acı çekmek.

Sen bir meh-i sipîhr-i behâsın ki reşk ile
Mihrüñ derûnî yandı görünce cemâlünü

yandur:

1. yandur: -dur

Gazel 155

Mısra: 8

*Yanmak, ateş durumuna geçmek, tutuşmak. II Çok
üzülmek.*

Cem‘ ola eṭrâfuma pervâneğân
Ol kadar ‘aşkuñ ile yandur beni

ya‘ni:

1. ya‘ni:

Gazel 86

Mısra: 10

Yani, şöyle ki.

Bulandı cûylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-ḥamdi‘llâh yetişdüñ geldi ya‘ni devr-i bülbül gül

2. ya‘ni:

Gazel 92

Mısra: 2

Yeni.

Saňa gözüm gibi bir iki merdümân buldum
Nihâl-i kıddüñ için ya‘ni bâğbân buldum

3. ya‘ni:

Gazel 111

Mısra: 2

Yani, sözün kıyası.

Ḥayfâ ki mâ‘il oldu yine bir cüvâna cân
Şıgırmaz femine ya‘ni o râz-ı nihâna nân

4. ya‘ni:

Tarih 1

Mısra: 13

Yani, sözün kıyası, sözün doğrusu.

Semiyî-i faḥr-ı ‘âlem ya‘ni Âga-yı Meḥemmed kim
Gelür cûşa hemîşe baḥr-ı elṭâfî mişâl-i yem

ya‘ni ki:

1. ya‘ni ki:

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kıyası, şöyle ki.

Pervâneym çerâğ-ı şeb-i târa ḥasretüm
Ya‘ni ki mâh-ı ‘ârız-ı dil-dâra ḥasretüm

yanımızda:

1. yanımızda: +ımız, +da

Gazel 100

Mısra: 10

Sağ ve solun ortak adı, yön, taraf, cihet.

İdince ma‘ni-i ñ nîz be-guzeredle ‘amel
Bir oldu şâdi vü endûh yanımızda bizüm

yanında:

1. **yanında:** +ı, +n, +da

Gazel 124

Mısra: 8

Yan, iki şeyi mukayese ederken kullanılır.

O rütbe eşküm efzûn oldu kim derd-i firâkuñla
Yanında ey dūr-i baħr-i melâhat heft deryâ ne

2. **yanında:** +ı, +n, +da

Gazel 30

Mısra: 14

Yan. II Yakın, taraf.

Nigâh-ı ħasret ü 'arz-ı maħabbet ey Hâmid
O şûha eyleme eller yanında 'âr gelür

3. **yanında:** ++ı, ++n, ++da

Gazel 33

Mısra: 7

Yan. II Taraf.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rüd nedür nehr nedür cû nedür

4. **yanında:** +ı, +n, +da

Gazel 62

Mısra: 7

-e göre. II Kıyasla.

Ruħı yanında ne lâyıķ gele tevcîhe nigâh
Mihre baķ itme şaķın sāğar-ı raķşâna heves

yansam:

1. **yansam:** --sa, --m

Gazel 62

Mısra: 3

Küle dönmek.

Ben de yansam n'ola nâr-ı ġam-i ruħsârûñ ile
Cismini her şeb ider sūzişe pervâne heves

yanuma:

1. **yanuma:** ++um, ++a

Gazel 6

Mısra: 6

Taraf, yakın.

Kâr itdi fırķat cânuma raħm eylesün efġânuma
Bir laħza gelsün yanuma derd-i dile kılsun devâ

yanumdan:

1. **yanumdan:** +um, +dan

Gazel 95

Mısra: 11

Taraf, yakın, civar.

O şûh-ı kec-küleħ Hâmid yanumdan ġâ'ib olduķca
Mişâl-i Mevlevî ârâmsız gerdân olur çeşmüm

yanuña:

1. **yanuña:** +u, +ñ, +a

Gazel 88

Mısra: 9

Kat, taraf, yakın.

Çağurma raķıbi yanuña ey bere-i nâz
Eyler saña ol gürg-i belâ hîle vü dek gel

yapalar:

1. **yapalar:** --a, --lar

Gazel 69

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Kaşr-ı dil-i vîrânuñı ez-behr-i meremmât
Şâyed yapalar var der-i mi'mâra ne mâni'

yapar:

1. **yapar:** -ar

Gazel 32

Mısra: 7

Yapmak.

Kef-i şâbûn ile ħammâmda yapar şanma ħabâb
O perî siħr ile pistânı küçüldür büyüdür

yapdı:

1. **yapdı:** -dı

Gazel 29

Mısra: 11

Yapmak.

Bilmem ne yapdı eylemedüm ħayliden su'âl
Ĥâmid-i dil-i şikestemüz ol sîm-berdedür

yapıldı:

1. **yapıldı:** --ıl, --dı

Gazel 130

Mısra: 10

Oluşturmak. II Meydana getirmek.

O şûh kâkülünü kıldı üstüvâr-neverd
Yapıldı murġ-ı dile âşyân murâdumca

yapmağa:

1. yapmağa: -mag, -a

Gazel 32

Mısra: 5

Yapmak.

Yapmağa hâzime' i rande göre sa'y eyler
Şîşeger cām-ı dırağşanı küçüldür büyüdür

yâr:

1. yâr:

Gazel 21

Mısra: 1

Sevgili.

Bâzîçe-i şatranca ser-âgâz idicek yâr
At gibi koşup seyre gelür der-'akab ağıyâr

2. yâr:

Gazel 21

Mısra: 10

Sevgili.

İklîm-i dil-i Hâmid'i yek-hamlede 'aşkuñ
Ferzâne-reviş zûr ile zabt eyledi ey yâr

3. yâr:

Gazel 32

Mısra: 14

Sevgili, dost.

Gâh bahtum açılır geh kapanur meclisde
Yâr kim dîde-i fettânı küçüldür büyüdür

4. yâr:

Gazel 50

Mısra: 5

Dost, sevgili.

Bir iki üç dakîka benümle yürise yâr
Şevk-ı dil-i şikestem o sâ'at füzûn olur

5. yâr:

Gazel 64

Mısra: 5

Sevgili II Dost.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pâreyi zannum kenâd itmış

6. yâr:

Gazel 108

Mısra: 11

Sevgili. II Dost.

Benüm keyfiyyetüm yâr ile Hâmid şimdi dillerde
Ziyâde söylenür Leylâ vü Mecnûn dâsitânından

7. yâr:

Gazel 131

Mısra: 2

Sevgili.

Alur deste eţbâ nabzını bîmâr gördükçe
Ele almaz dil-i bî-tâbum ammâ yâr gördükçe

8. yâr:

Gazel 138

Mısra: 1

Sevgili.

Açılır ellere ol gönce-dehen yâr gibi
Ruqabâdan niceler mahrem-i esrâr gibi

9. yâr:

Gazel 145

Mısra: 9

Sevgili, yâr.

'Azm itdi gülsitâna be-şad nâz egerçi yâr
Dil-ğastesine bir gül-i ra'nâ getürmedi

yâr ü 'âşık:

1. yâr ü 'âşık:

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgili ve âşık(seven).

Böyle bir bezm görilmiş mi 'aceb k'anda ola
Yâr ü 'âşık kadeh-i neşve-fezâ bir iki üç

yaralıdur:

1. yaralıdur: +lı, +dur

Gazel 119

Mısra: 6

Dert, üzüntü, acı.

Getürme hâtırına mâ-cerâ-yı Ferhâd'ı
Derûnı yaralıdur kühsârı söyletme

varasına:

1. **yarasına:** +sı, +n, +a

Nazm 6

Mısra: 4

Yara. II Üzüntü, acı, dert.

Şol kadar zahm-güşâ oldu dile gamzeleri
Bakan elbette anuñ yarasına rahm eyler

yârdan:

1. **yârdan:** -+dan

Gazel 12

Mısra: 13

Sevgili.

Yârdan sa'y ıder aḥbâb beni tebrîde
Dime de Ḳays'a nedür fâ'ide Leylâ'dan geç

yâre:

1. **yâre:** -+e

Gazel 66

Mısra: 1

Sevgili, yâr II Dost.

Vaşldur 'arz-ı vedâd eylemeden yâre ğaraḡ
Bir devâdur bu revîşden dil-i bîmâra ğaraḡ

2. **yâre:** -+e

Gazel 138

Mısra: 3

Sevgili, yâr.

Yâre taḡrîrde lerzende-dehensin derdün
Ey dil-i zâr saña lâḥıḡ olur 'âr gibi

3. **yâre:** +e

Gazel 139

Mısra: 10

Sevgili, yâr.

Ḥadden efzûn ise de cürmüm eger 'afv itsün
Seḡeri yâre niyâz ile şabâ var beni

4. **yâre:** +e

Gazel 27

Mısra: 9

Sevgili, yâr.

Yâre tekrâr-ı niyâz eyleme Ḥamid rehde
'Arz-ı ḥâl-i dil-i âzürde-i hicrân bir olur

yâri:

1. **yâri:** -+i

Gazel 138

Mısra: 7

Sevgili.

Yâri nezzâre murâd üzre ne mümkün ki raḡîb
Ḥâ'il-i pîş-i nigâh olmada divâr gibi

2. **yâri:** -+ı

Gazel 151

Mısra: 1

Sevgili.

Görsem ne zamân şâd olurum ğayr ile yârı
Herkes kıparur ğonceleri olmasa ḡarı

yâr-ı cân-ı bî-vefâ:

1. **yâr-ı cân-ı bî-vefâ:**

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vefasız sevgili.

Var söyle ey bād-ı şabâ ol yâr-ı cân-ı bî-vefâ

yâr-ı ğâr-ı ğam-güsâr ü hem-dem:

1. **yâr-ı ğâr-ı ğam-güsâr ü hem-dem:**

Gazel 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vefalı dert ortağı ve gam arkadaşı.

Yâr-ı ğâr-ı ğam-güsâr ü hem-dem idi bir zamân
Şimdicek bî-çâre gönlüm lîk bir âfetdedür

yarıldı:

1. **yarıldı:** -ıl, -dı

Kıt'a 6

Mısra: 2

Parçalanmak, yarılmak.

Ağyâra şeker-ḡande-i la'lini ki gördüm
Ḥurma gibi her 'azmüm o ğayretle yarıldı

yârümden:

1. **yârümden:** -+üm, -+den

Gazel 13

Mısra: 8

Sevgili.

Bâġ-ı melâḡat içre görüñ feyz-i eşkümi
Yârümden özge kâmet-i mevzûn olur mı ḡıç

yâruñ:

1. **yārūñ:** +üñ

Gazel 76

Mısra: 9

Sevgili. II Dost.

Seyl-i kahrūñ ile hedm eyle İlähî yārūñ
Māni'-i 'azm oluyor küyına dīvār-ı firāk

2. **yāruñ:** +uñ

Gazel 38

Mısra: 9

Sevgili.

Olnca murğ-ı dil āvīlhte-pā zūlfine yāruñ
Dimiş kim dām-ı ālāma girifte bir şikārum var

yasağ:

1. **yasağ:**

Gazel 153

Mısra: 8

Yasak. II Engel.

Nigāh-ı hasret-i pey-der-pey-i 'uşşāka vā-hayfā
O sulţān-ı serīr-ārā-yı behcetden yasağ oldu

yāsemenden:

1. **yāsemenden:** +den

Gazel 117

Mısra: 6

*Yasemin, beyaz veya sarı renkli bazen pembe çiçek
açan bir ağaç ve bu ağaçcığın güzel kokulu çiçeği. II.
Sevgili.*

Haţ sāyesi degül de nedür gerdenündeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

yaşına:

1. **yaşına:** +ı, +n, +a

Gazel 136

Mısra: 7

Yaş, doğuştan beri ölçülen zaman.

On iki yaşına girdükde idüp 'arz-ı cemāl
Baħr-ı hicrāna düşen 'āşika seyr it dü şeşi

yatmış:

1. **yatmış:** -mış

Gazel 105

Mısra: 1

Yatmak, uyumak.

Bün-i pāyında gice yatmış idüm girye-künān
Kaṭı boy çekdi o demden berü ol serv-i revān

yatur:

1. **yatur:** -ur

Gazel 106

Mısra: 2

Yatmak.

Zebün olup elem-i ebruvān-ı dil-berden
Dil-i nizār yatur şimdi zaħm-ı hañçerden

yaturum:

1. **yaturum:** -ur, -um

Gazel 72

Mısra: 7

Yatmak, II kendinden geçmek.

Haşre dek keyf ile sākī yaturum mest ü harāb
Bir içim bāde virürseñ baña bā-sāğar-ı nāf

yāvi:

1. **yāvi:** -+ı

Gazel 154

Mısra: 4

*Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş,
eğri ağaç veya metal çubuk.*

Keşret-i meşk ile çekdüm ğam-ı ebrūlarını
Bir çeker varsa şalādur o demirden yāy

yazar:

1. **yazar:** --ar

Nazm 8

Mısra: 1

Yazmak, resmetmek.

'Āşık ki haṭṭ-ı 'ārız-ı cānān okur yazar
Fenn-i kūsūf-ı mihr-i dirahşān okur yazar

2. **yazar:** --ar

Nazm 8

Mısra: 2

Yazmak, resmetmek.

'Āşık ki haṭṭ-ı 'ārız-ı cānān okur yazar
Fenn-i kūsūf-ı mihr-i dirahşān okur yazar

3. **yazar:** --ar

Nazm 8

Mısra: 4

Yazmak, kaleme almak.

Gīsū-yı leyl-i renginün evşāfın ol mehūñ
Ehl-i sūhan da yazsa perişān okur yazar

yazdum:

1. yazdum: -du, -m

Gazel 118

Mısra: 6

Yazmak, kaleme almak, söylemek.

Ben bu şeb âlâm-ı zülfinden şikâyet-nâmemûn
Her ser-i satrında yazdum mâr elinden âh âh

yazılır:

1. yazılır: --ıl, --ur

Gazel 71

Mısra: 6

Yazmak, yazma işi.

Vaşf-ı ebrû-yı kemân şekl-i siyehkârûndur
Satrhâ kim yazılır şafha-i dîvân şaf şaf

yazmadan:

1. yazmadan: -madan

Gazel 146

Mısra: 7

Yazmak, yazıya geçirmek, kaleme almak.

Vaşf -ı tîğ-i ebruvânûn yazmadan maqtûl olup
Hâmemûn sevdâ ile maḥlûṭ akar dâ'im demi

yazmadı:

1. yazmadı: --ma, --dı

Gazel 32

Mısra: 15

Yazmak.

N'eyleyem yazmadı gönlümce muşavvir Hâmid
Dâ'imâ kâmet-i cânânı küçüldür büyüdür

yazsa:

1. yazsa: --sa

Nazm 8

Mısra: 4

Yazmak, kaleme almak.

Gîsû-yı leyl-i rengînûn evşâfın ol mehûn
Ehl-i sülhân da yazsa perîşân okur yazar

yed-i kudretle:

1. yed-i kudretle: +le

Nazm 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kudret eli. II Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.

'Ömürlerdür ki ben esb-i gam-ı devrâna pâ-mâlem
Yed-i kudretle ref'-i ḥâk-ı zillet eyle yâ Rabbî

yed-i üstâddan:

1. yed-i üstâddan: +dan

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Üstadın eli.

Pâk olur lâ-büd çıkan kâlâ yed-i üstâddan
Ḥaṭ-ber-âver dil-berûn 'aybını berber başdurur

yek:

1. yek:

Gazel 9

Mısra: 3

Bir, tek.

Tu yek 'izâr-ı dil-efrûz-ı âteşin dârî
Dil-i sipihr-i çehârûm zi-reşk süzân'est

yek-büse:

1. yek-büse:

Gazel 110

Mısra: 1

Tek öpücük.

Yek-büse aḥz idüp dil o sâk-ı sefidde
Almış naşîbini hele naḥl-ı ümîdden

yek-dü:

1. yek-dü:

Gazel 74

Mısra: 4

Bir iki.

Dâr-ı fânîde neden fîkr-i qarâr dâ'im
Yek-dü rûz eyleyelüm farz ki mihmân olduk

yek-ḥamlede:

1. yek-ḥamlede: +de

Gazel 21

Mısra: 9

Tek hamlede, tek harekette.

İklîm-i dil-i Hâmid'i yek-ḥamlede 'aşkuñ
Ferzâne-reviş zûr ile zabṭ eyledi ey yâr

yek-re'vine:

1. yek-re'vine: +i, +n, +e

Tarih 1

Mısra: 16

Tek fikir, tek düşünce.

Budur ol şâhib-i fikr-i dağık ü hürde-tedbîr
Olur yek-re 'yine bi'llâh güşâde şad-hezârân fem

yek-rûz-ı çâr-dehde:

1. **yek-rûz-ı çâr-dehde:** +de

Gazel 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Geçici dolunay.

Saňa lâyıq budur yek-rûz-ı çâr-dehde ey meh-rû
Berây-ı intizâm-ı 'âşıkân tertîb-i dîvân it

yek-sândur:

1. **yek-sândur:** +dur

Gazel 41

Mısra: 5

Bir, eşit.

Nezd-i merdân-ı hâkikat-bînde yek-sândur
Ehl-i fakr-ı jendedârân ile dîbâ-püşlar

yeksânsın:

1. **yeksânsın:** +sın

Gazel 87

Mısra: 7

Bir, beraber.

Tüvânda mür ile yeksânsın nezd-i İlâhî'de
Sen isterseñ serîr-i devlete kendüñ Süleymân bil

yek-ser:

1. **yek-ser:**

Gazel 86

Mısra: 9

Hep, bütün.

Bulandı cûylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi'llâh yetişdüñ geldi ya'ni devr-i bülbül gül

2. **yek-ser:**

Gazel 129

Mısra: 8

Bir baştan bir başa.

Tîr-i gamzeñveş bulunmaz bir hadeng-i cân-sitân
Cüst-cû olınsa yek-ser leşker-i Tâtar'da

3. **yek-ser:**

Tarih 1

Mısra: 24

Bir baştan bir başa.

Ki ez-cümle Hâzîne ile Kîlâr u Seferliye
Ağayan-ı Ğalaṭayla teberdârâna yek-ser hem

yem:

1. **yem:**

Gazel 33

Mısra: 8

Deniz.

Eşküm ol rütbe füzûn oldu ki yanında anuñ
Yem nedür rûd nedür nehr nedür cû nedür

2. **yem:**

Gazel 42

Mısra: 1

Yem, yiyecek.

Eller akan sirişkümü kûyında yem bilür
Ol gül-'izâr 'aceb bu ki mânend-i nem bilür

yem-âşnâ-yı mahabbet:

1. **yem-âşnâ-yı mahabbet:**

Gazel 147

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Denizde yüzme sevgisi.

Sâhil-nişîn-i vaşluñ olup gayrılar beni
İtdüñ yem-âşnâ-yı mahabbet semek gibi

yemi:

1. **yemi:** +i

Gazel 146

Mısra: 10

Hayvan yiyeceği. II Kuş ve balık tutmak için tuzağa bırakılan, oltaya takılan yiyecek veya yiyecek görüntüsündeki nesne.

Şanma Hâmid dâm-ı zülfinde nümâyân hâller
Şayd-ı murğ-ı cân için yir yir feşân itmiş yemi

yerümden:

1. **yerümden:** +üm, +den

Gazel 112

Mısra: 4

Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı alan.

Hâk olduğu demde reh-i 'aşk içre vücudum
Ey bād-ı muḥâlîf beni ayırma yerümden

veşil:

1. yeşil:

Gazel 36

Mısra: 12

Yeşil(renk).

‘Aceb mi berter olursa behâsı ol servûn
Ki kâmetinde yeşil bir kabâ-yı muhmeli var

yeşillenür:

1. yeşillenür: -len, -ür

Gazel 98

Mısra: 7

*Sarı ile mavinin karışımından ortaya çıkan, bitki
yapraklarının çoğunda görülen renk.*

Bir gün olur yeşillenür ‘avn-ı Hudâ ile
Rûy-ı zemîn-i kâm-ı dilûn eşk-bâriyum

yeter:

1. yeter: -er

Gazel 13

Mısra: 3

Yeterli.

Fikr-i vişâl ü bîm-i firâkuñ yeter sebeb
‘Âşıkların ‘abeş yere Mecnûn olur mı hiç

2. yeter: -er

Gazel 59

Mısra: 9

Yeter, yeterli.

Âsiyâb-ı gam ü âlâmı yeter döndürdün
Gayrı inşâf felek biz har-ı tâhûn degülüz

3. yeter: -er

Gazel 123

Mısra: 9

Uygun, yeterli.

Yeter düşvâri-i âlâm-ı ‘aşkuñ Hâmid-i zâra
Kerem kıl ez-ser-i nev hayret-efzâ şîveler itme

4. yeter: -er

Kaside 2

Mısra: 47

Yeter, yeterli.

Dırâz itme yeter gayrı Hâmidâ sühanı
Du‘â karîn-i icâbet zamânıdır demidür

5. yeter: -er

Gazel 14

Mısra: 2

Yeter, kâfi !.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haţâ bir iki üç
Yeter ey şûh yeter cevır ü cefâ bir iki üç

6. yeter: -er

Gazel 14

Mısra: 2

Yeter, kâfi !.

Tevbeler itdüm ise cürm ü haţâ bir iki üç
Yeter ey şûh yeter cevır ü cefâ bir iki üç

yetiş:

1. yetiş: -iş

Gazel 76

Mısra: 12

Yetişmek, ulaşmak. II Büyümek.

Yine ey kaşları yâ hem-çü kemân kıldı dü-tüy
Kâmet-i Hâmid-i gam-h‘ârı yetiş nâr-ı firâk

yetişdi:

1. yetişdi: -di

Gazel 112

Mısra: 8

Büyümek, olgunlaşmak.

Bu mısra‘ ile fâhr iderüm kıddini görsem
Bir serv yetişdi eşer-i çeşm-i terümden

yetişdükçe:

1. yetişdükçe:--dükçe

Gazel 49

Mısra: 2

Yetişmek, büyümek.

‘Uşşâka giderek o tîfil bûseler virür
Zirâ nihâl-i tâze yetişdükçe ber virür

yetişdüñ:

1. yetişdüñ: -dü, -ñ

Gazel 86

Mısra: 10

Ulaşmak, ermek.

Bulandı cûylar baş virdi Hâmid goncalar yek-ser
Bi-hamdi‘llâh yetişdüñ geldi ya‘ni devr-i bulbül gül

yetişdür:

1. yetişdür: -dür

Gazel 152

Mısra: 4
Ulaştırmak.

Sürilsün baḥş-i la'lüm bezm-i meyde dā'imā dirsün
Hemān şahbā yetiştür cām şun rindāna ey sākī

yetiştirme:

1. yetiştirme: -mez
Gazel 36
Mısra: 9
Yetiştirmek, büyütmek.

Bu zīb-i tāze yetiştirme mi bāḡ-ı ḥüsnine kim
Kirās-ı leb gibi bir dāne-i muḥaṣṣalā var

yezid:

1. yezid:
Gazel 115
Mısra: 9
Yezid, zalim komutan. II Sevgili.

Ey azlam ü bī-raḥm Yezid itdigün ef'āl
Ferzendine Zehrā'nuñ a güm-rāh nedür bu

yıkan:

1. yıkan: -an
Gazel 11
Mısra: 1
Bozmak, parçalamak. II Tarûmâr etmek.

Cevr ile gönülüm yıkan cānān elinden el-ğıyāş
Ḥāneler vīrān iden sultān elinden el-ğıyāş

yıkar:

1. yıkar: -ar
Gazel 124
Mısra: 9
Yıkmak, harap etmek.

Hülāḡüveş yıkar ol şāh-ı ḥüsnüm dilleri Ḥāmid
İder her laḡza taḥrīb-i memālik-ḥāne şāhāne

yıllarca:

1. yıllarca:
Gazel 90
Mısra: 7
Senelerce, çok uzun zamandan beri.

Ḳarār eyler pey-ender-pey gelür yıllarca bī-teklīf
Gamun şāḡib-serā-yı dil midür miḥmān midur bilmem

yine:

1. yine:
Gazel 25
Mısra: 4
Tekrar.

Eger bāzāra çıksaḥ şad-tüy-ı gencīne-i Kārūn
Yine Yūsuf-cemālüm nā-behā-yı serv-i ḳaddūndür

2. yine:
Gazel 35
Mısra: 1
Tekrar.

Ḥaṭ ne rütbe gelse ruḥsāruñ yine şöhetdedür
Nāmı vardur āb-ı ḡayvān gerçi kim zulmetdedür

3. yine:
Gazel 35
Mısra: 6
Tekrar.

Dīdeden cism-i laṭīfūñ ḡayliden itdi nihān
Ol perī-şüret yine ḡannum budur da'vetdedür

4. yine:
Gazel 43
Mısra: 12
Tekrar.

Bugün bir āhenīn mītīn gördüm dest-i Ḥāmid'de
Yine var ise bir şīrīn-lebe kūh-ken olmuştur

5. yine:
Gazel 46
Mısra: 11
Tekrar.

Ḥāmid endīşeñ ruḡ-ı cānān midur āyā yine
Şīşe-i fikre nihāde verd-i ḡandānuñ mı var

6. yine:
Gazel 51
Mısra: 10
Yine, tekrar.

Bir zamān Ḥāmid ile baḡş-i lebūñ eyler idük
Yine ey ḡonca-dehen baḡşimüz ol bābdadur

7. yine:
Gazel 60
Mısra: 8
Yine, tekrar.

Buldu zühür haṭṭ ile mihr-i ruḥı zevāl
Şām itdi şubhımız yine baḥt-ı siyāhımız

8. yine:

Gazel 64

Mısra: 6

Yeniden, bir daha, tekrar.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pāreyi zannum kenād itmiş

9. yine:

Gazel 74

Mısra: 2

Tekrar, yeniden.

Râst-revlik bize güç geldi peşimân olduk
Bozduk ol tavrı yine tâbi'-i devrân olduk

10. yine:

Gazel 76

Mısra: 11

Yeniden, tekrar.

Yine ey kaşları yâ hem-çü kemân kıldı dü-tüy
Kâmet-i Hâmid-i gam-ḥ'arı yetiş nâr-ı firāk

11. yine:

Gazel 111

Mısra: 1

Yeniden, tekrar.

Ḥayfâ ki mâ'il oldu yine bir cüvāna cān
Şıgmaz femine ya'ni o rāz-ı nihāna nān

12. yine:

Gazel 121

Mısra: 4

Tekrar.

Hezâr bâr ḥaṭab-ḥ'âr iken rakīb-i ḥimār
Yine ol şūḥa varur irtikābı seyr eyle

13. yine:

Gazel 135

Mısra: 3

Yine, tekrar.

Yine derd-i firākuñ rütbe sīnem çāk çāk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu tās-ı vārūnı

14. yine:

Gazel 137

Mısra: 9

Yine, tekrar.

Çün mihr iderek 'ālemi rūşen yine Hâmid
Ol serv-i revân cāme-i dibā ile geçdi

15. yine:

Gazel 148

Mısra: 1

Yine, tekrar.

Yine vaşf-ı leb-i yāre şu 'arālar düşdi
Bülbülānuñ diline gonce-i aḥmer düşdi

16. yine:

Gazel 150

Mısra: 12

Yine, tekrar.

Ġamuñla itmiş idi dil nice memālik geşt
Çekildi şimdi yine gitdi bir diyāra daḥi

yir:

1. yir:

Gazel 32

Mısra: 11

Yemek.

Gāḥ yir rişvet-i ḥabbāz gehi seng-i ta'n
Kādi-i ehl-i ṭama' nānı küçüldür büyüdür

2. yir:

Gazel 80

Mısra: 6

Yer, mekân. II Sevgilinin bulunduğu yer.

Dün çemenzārda 'uşşāk-ı dil-figārıña hıç
Komadı nazraya āhūlara yir gamzelerüñ

yir yir:

1. yir yir:

Gazel 146

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yer yer, ara ara.

Şanma Hâmid dām-ı zülfinde nümāyān ḥāller
Şayd-ı murğ-ı cān içün yir yir feşān itmiş yemi

yirde:

1. yirde:

Gazel 25

Mısra: 5
Yer, mekan.

Beni ağyāra pā-māl itdüren çün sāye her yirde
Hıram-ı dil-pesendünle edā-yı serv-i kıddündür

2. yirde:-+de

Gazel 38

Mısra: 8

Yer. II Mekân.

Şabā kat' ideli peygām-ı zülf-i 'anber-efşānuñ
Ne şabrum var ne sāmānum ne bir yirde kararum var

yoḥsa:

1. yoḥsa:

Gazel 59

Mısra: 12

Yoksa, aksi halde.

Maḫşad ol gözleri āhūyı şikār itmekdür
Hāmidā yoḥsa 'abeş 'āzim-i hāmūn degülüz

2. yoḥsa:

Gazel 122

Mısra: 5

Yoksa.

Eylemem yoḥsa şekve çün digērān
Bir degül ğam hezār var dilde

3. yoḥsa:

Gazel 141

Mısra: 9

Yoksa.

Ruḥuñda ḥāl-i mu'anber mi yoḥsa meşşāte
'Arūs-ı kām-ı dil-i Hāmid'e nişān mı kodı

4. yoḥsa:

Kıt'a 6

Mısra: 3

Yoksa. II "Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz.

Ferhād gibi itmediler 'arbede yoḥsa
Kuhsār-ı maḫabbetde ne tağlar kıparıldı

vok:

1. yok:

Gazel 27

Mısra: 2

Yoktur.

Hüb bisyār velī sen gibi cānān bir olur
Kevkebūñ ğāyeti yok mihr-i dıraḫşān bir olur

2. yok:

Gazel 65

Mısra: 7

Yok, mevcut olmayan(şey).

İtmege āyā ki bir şāḫib-şecā'at yok midur
Ben zebūnı pençe-i ālām-ı devrāndan ḫalāş

3. yok:

Gazel 73

Mısra: 1

Yok, bulunmayan.

Bir dil ki zülf-i yārda añun mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tã'ire kim āşiyānı yok

4. yok:

Gazel 73

Mısra: 6

Yok, bulunmayan.

Bir zālīmūñ maḫabbetine düşdi şimdi dil
İnşāfı yok mürüvveti yok hiç amānı yok

5. yok:

Gazel 73

Mısra: 6

Yok, bulunmayan.

Bir zālīmūñ maḫabbetine düşdi şimdi dil
İnşāfı yok mürüvveti yok hiç amānı yok

6. yok:

Gazel 75

Mısra: 1

Yok, bulunmayan.

N'eyleyüm ḫāṭır-ı mecrūḫum için merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-dih olur ādem yok

7. yok:

Gazel 75

Mısra: 2

Yok, bulunmayan.

N'eyleyüm ḫāṭır-ı mecrūḫum için merhem yok
Fehm idüp nabzumı şerbet-dih olur ādem yok

8. yok:

Gazel 75

Mısra: 4

Yok, bulunmayan.

Bülbülânun eşer-i eşk-i dem-âlûdından
Gönce-i reste çok ammâ femûnâsâ fem yok

9. yok:

Gazel 75

Mısra: 6

Yok, bulunmayan.

Gerçi çok kâkül-i müşgîn-i perîşân vardır
Böyle sevdâları tahrîk ider perçem yok

10. yok:

Gazel 75

Mısra: 8

Yok, bulunmayan.

Kime 'arz eyleyeyüm derd-i derûnum âyâ
Baña hem-derd olur 'âlemde bir ehl-i gam yok

11. yok:

Gazel 75

Mısra: 9

Yok, bulunmayan.

Dilde dâğum yok dîdede hûn-ı eşküm
Sâyesinde benüm ol serv-i revânun nem yok

12. yok:

Gazel 75

Mısra: 10

Yok, bulunmayan.

Dilde dâğum yok dîdede hûn-ı eşküm
Sâyesinde benüm ol serv-i revânun nem yok

13. yok:

Gazel 75

Mısra: 12

Yok, bulunmayan.

Seyf-i zer-kağza-i ebrûsı ile ey Hâmid
Hâtırur olmaya mecrûh benüm bir dem yok

14. yok:

Gazel 100

Mısra: 6

Yok. II Eser, iz yok bağlamında.

O gönce-fevzde hulkı midur bu bî-raḥmî
Eşer mi yok yaḥud âh u fiğânımızda bizüm

15. yok:

Gazel 101

Mısra: 2

Yok, bulunmayan.

Maḳarr-ı keşret-i efkâr-ı zülf-i yârdur gönlüm
Maḳal yok ibreyi ilkâya şan bâzârdur gönlüm

16. yok:

Gazel 107

Mısra: 7

Yok, bulunmayan.

Bu çâr-sûda murâdumca bir mümeyyiz yok
Mehekk-i şidḳa vücûdum 'ayâra geldüm ben

17. yok:

Gazel 110

Mısra: 3

Yok, bulunmamakta.

Yok rûze-i 'asîr-i firâka taḥammülüm
Ebrûlarun hilâlünü göster ba'idden

18. yok:

Gazel 119

Mısra: 2

Yok, bulunmayan.

Ruḥun güşâd idüp 'uşşâk-ı zârı söyletme
O gülde büy-ı vefâ yok hezârı söyletme

19. yok:

Gazel 121

Mısra: 6

Yok, yoktur.

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîğ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

20. yok:

Tahmis 1

Mısra: 25

Yok, bulunmamakta.

Tab'-ı güyâsı mı yok bülbül-i şeydâ mı degül

21. yok:

Gazel 29

Mısra: 3

Yok, bulunmamakta.

Bu şeş-der-i cihānda bir ehl-i sükūn yok
Āyendedür kimi kimisi de güzerdedür

22. yok:

Gazel 37

Mısra: 9

Yok, bulunmayan.

Sākıyā neş'e yok şārābuñda
Bu ne keyfiyyet ü ne hāletdür

23. yok:

Gazel 37

Mısra: 12

Yok, bulunmayan.

Bir güle mā'ilūm ki bülbüline
Luṭfi yok cevri bī-nihāyetdür

24. yok:

Gazel 73

Mısra: 2

Yok, bulunmayan.

Bir dil ki zülf-i yārda añun mekānı yok
Beñzer o murğ-ı tã'ire kim āşiyānı yok

25. yok:

Gazel 73

Mısra: 4

Yok, bulunmayan.

Cānānesinden ayrılan 'uşşāk-ı dil-figār
Beñzer o küşteğāne ki rūḥ-ı revānı yok

26. yok:

Gazel 73

Mısra: 6

Yok, bulunmayan.

Bir zālīmūñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşāfi yok mürüvveti yok hiç amānı yok

27. yok:

Gazel 73

Mısra: 8

Yok, bulunmayan.

Meksūr-ı seng-i gāmdur añun kāse-i dili
Şol 'āşıkuñ ki nāle vü āh ü figānı yok

28. yok:

Gazel 73

Mısra: 10

Yok, bulunmayan.

Sīnem çü lālezār iken dāghā ile
Hāmid de dirmiş ol kaşı yā 'aşk nişānı yok

29. yok:

Gazel 91

Mısra: 5

Bulunmayan, mevcut olmayan.

Bilür yok qādr-i mir'āt-ı cemālūm ḥayf dirmişsin
Bu 'ālem içre bir ehl-i başīret yok mı sultānum

yok mı:

1. yok mı:

Gazel 91

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yok mu?.

Bahār oldı çemenzāra 'azīmet yok mı sultānum
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sultānum

2. yok mı:

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yok mu?.

Bahār oldı çemenzāra 'azīmet yok mı sultānum
Bu demlerde bizümle 'ayş ü 'işret yok mı sultānum

3. yok mı:

Gazel 91

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yok mu?.

Helāk oldum ğam-ı hecrūñ ile inşāf it inşāf it
Derūnuñda senūñ āşār-ı şefkat yok mı sultānum

4. yok mı:

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yok mu?.

Bilür yok qādr-i mir'āt-ı cemālūm ḥayf dirmişsin
Bu 'ālem içre bir ehl-i başīret yok mı sultānum

5. yok mı:

Gazel 91

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Yok mu?.

Olup hüsnuñe mağrūr iltifāt itmezsün 'uşşāka
Senün gibi cihānda hiç bir āfet yok mı sulṭānum

6. **yok mı:**
Gazel 91
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yok mu?.

Ṭutar ṭıfl-ı dili giryān ü zār Ḥāmid'i her rüz
Teb-i hicrān-ı cān-sūzāna nevbet yok mı sulṭānum

yok vire:

1. **yok yire:**
Gazel 146
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hiçbir gereği ve yararı olmadan.

Giceler ey bülbül-i dil nāle vü feryād idüp
Ḥ'ābdan yok yire bī-dār itme ol gonce-femi

yokdur:

1. **yokdur:-+dur**
Gazel 1
Mısra: 2
Yoktur, bulunmamaktadır.

Künc-i 'uzletdür serāy-ı vāsi' -i devlet baña
Ḥalkdan yokdur nihān olmağ kadar 'izzet baña

2. **yokdur:-+dur**
Gazel 40
Mısra: 9
Yok, bulunmayan.

Cefā-yı yārveş düşvār miḥnet yokdur 'ālemde
Taḥammül eyleyen merdāne taḥsīn ü pesendüm var

yokla:

1. **yokla:**
Gazel 2
Mısra: 3
Değerini araştırmak.

Mū-be-mū yokla girihhā-yı ser-i zülfini bak
Var mı āzādegi-i murğ-ı dile çāre şabā

2. **yokla:**
Gazel 101
Mısra: 7
Yoklamak, kontrol etmek, gözden geçirmek.

Gelüp bir kerre nabzuñ yokla engüşt-i nevāzişle
Ṭabībüm ḥasretünle ḥaste vü bīmārdur gönlüm

yüregüm:

1. **yüregüm: +üm**
Gazel 140
Mısra: 8
Kalp, gönül.

Her ne zamān bezmde mest-i mey-i nāz olup
Baña nigāh eylese yüregüm oynar idi

yüri:

1. **yüri:**
Gazel 12
Mısra: 8
Yürümek, gitmek.

Zīnete şarf-ı nigāh eylemez erbāb-ı kemāl
Yüri var nev-hevesüm aṭlās u dībādan geç

2. **yüri:**
Gazel 94
Mısra: 9
Yürümek, gitmek.

Zīver-i engüşt-i rağbet ol yüri
Bir müşa'şa' pāk cevheresün begüm

yüri var:

1. **yüri var:**
Gazel 123
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Haydi git!.

Güzār-ı 'ömrümün fikriyle ben mağmūm iken her gāh
Yüri var bir ṭarafdan sen de ey sā'at ḥaber itme

yüridükce:

1. **yüridükce: -dükce**
Gazel 94
Mısra: 11
Adım atarak gitmek, ilerlemek.

Yüridükce sebz-gün cāmeyle sen
Mevce-i deryā-yı aḥdarsuñ begüm

yürise:

1. yürise: -se

Gazel 50

Mısra: 5

Adım atarak ilerlemek, gitmek.

Bir iki üç dakika benümle yürise yâr
Şevk-ı dil-i şikestem o sâ'at füzûn olur

yürür:

1. yürür: -r

Gazel 21

Mısra: 6

Yürümek.

Her cânibe kim 'azm ider ol şâh-süvârum
Pişinde piyâde yürür 'uşşâk-ı dil-fikâr

yüsufâsâ:

1. yüsufâsâ:

Gazel 55

Mısra: 13

Hız. Yusuf Peygamber gibi.

Yüsufâsâ tırl-ı dil düşmüşdi çâh-ı mihnete
Pîr-i Ken'ân olmadan Hâmid esîr-i gam henüz

2. yusufâsâ:

Gazel 65

Mısra: 3

Hız. Yusuf Peygamber gibi.

Yusufâsâ 'âzım-ı hâmun iken itdi sükût
Eyle ya Rab gönlüm ol çâh-ı zenahtândan halâş

yüsuf-cemâlüm:

1. yüsuf-cemâlüm: +üm

Gazel 77

Mısra: 10

Yusuf yüzlü.

Biñ cânım olsa maqdemüñe eylerüm nişâr
Yüsuf-cemâlüm öyle harîdârûñum senüñ

2. yüsuf-cemâlüm: -+üm

Gazel 25

Mısra: 4

Yusuf yüzlü. II Güzel yüzlü sevgili.

Eger bâzâra çıksañ şad-tüy-ı gencîne-i Kârûn
Yine Yüsuf-cemâlüm nâ-behâ-yı serv-i kıddüñdür

yüsuf-ı erîke-i mısr-ı behâ vü nâz:

1. yüsuf-ı erîke-i mısr-ı behâ vü nâz:

Gazel 117

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mısırın paha biçilemeyen naz tahtının Yusufu.

Ey Yüsuf-ı erîke-i Mısr-ı behâ vü nâz
Delv-i dili düşürdüm o çâh-ı zekândan âh

yüsuf-ı mısr-ı behâ:

1. yüsuf-ı mısr-ı behâ:

Gazel 129

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mısır'ın paha biçilemeyen Yusuf'u (Hz. Yusuf).

Mâlik olsamdı saña ey Yüsuf-ı Mısr-ı behâ
Baña olmazdı 'adıl efrûzî-i dînârda

yüsuf-ı mısr-ı behâsîñ:

1. yüsuf-ı mısr-ı behâsîñ: +sîñ

Gazel 129

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mısır'ın paha biçilemeyen Yusuf'u (Hz. Yusuf).

Yüsuf-ı Mısr-ı behâsîñ saña nâ-zîbendedür
Gezmek ey cân-ı 'azîzüm sük ile bâzârda

yüsuf'umdan:

1. yüsuf'umdan: +um, +dan

Gazel 132

Mısra: 8

Hız. Yusuf.

Sirişk-i dîde-i Ya'kûb-dil bir dem sükûn bulsa
Peyâm-ı şıhhat alsam Yüsuf'umdan kârbân gelse

yüsufveş:

1. yüsufveş:

Gazel 116

Mısra: 3

Hız. Yusuf gibi.

Hezâr diller içinde kem oldı Yüsufveş
Göñül çekil ne bakarsuñ çeh-i zekândur bu

yüz:

1. yüz:

Gazel 66

Mısra: 8

İltifat.

Zerreveş neydüğünü tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol gönce-dehen hāre ğaraž

yüz tutavor:

1. **yüz tütayor:**--ayor

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüz tutmak, bir şey olmaya meyillenmek. (Yok olmaya yüz tutmak) bağlamında.

Haṭ-ı 'izārı görindi mi hicābı seyr eyle
Zevāle yüz tütayor āftābı seyr eyle

yüzin:

1. **yüzin:** +i, +n

Gazel 99

Mısra: 9

Yüz, sûret, çehre. II Sevgilinin yüzü.

Çü perī gāh nihān gāh 'ayān itdi yüzin
Hāmid'ün mihr-i dili böyle füzün oldı tamām

2.2.28.Z

zabıt:

1. zabıt:

Gazel 67

Mısra: 1

Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

İtse ‘aceb mi dilleri ol dil-rübā zabıt
Eyler nice memāliki bir pādşā zabıt

2. zabıt:

Gazel 67

Mısra: 2

Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

İtse ‘aceb mi dilleri ol dil-rübā zabıt
Eyler nice memāliki bir pādşā zabıt

3. zabıt:

Gazel 67

Mısra: 4

Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

Mihre nigāh ‘ayb olur itmek o rinde kim
İtmiş bezimde bir kadeh-i ğam-zidā zabıt

4. zabıt:

Gazel 67

Mısra: 6

Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

Sen eyledükçe ğayrılara âşnā nigāh
Kendin nice ider bu dil-i mübtelā zabıt

5. zabıt:

Gazel 67

Mısra: 8

Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

Sevdā-yı rāme düşmüş ‘aceb dil ol āfeti
Bir pādşāhı hīç ide mi bir gedā zabıt

6. zabıt:

Gazel 67

Mısra: 10

Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

Ġavvāş-ı baħr-ı ‘aşk olalı Hāmid eyledüm
Bir gevher-i yegāne-i ‘ālem-behā zabıt

zabt eyledi:

1. zabt eyledi: -di

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İdaresi altına alma, kendine mal etme.

İklīm-i dil-i Hāmid’i yek-ħamlede ‘aşkuñ
Ferzāne-reviş zūr ile zabt eyledi ey yār

zabt evlesün:

1. zabt evlesün: -sün

Nazm 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sıkı tutma, idaresi altına alma.

Mülk-i şafā-yı ħātırı zabt evlesün varup
Dest-i niyāz-ı Hāmid-i zāra berāt vir

zāğ:

1. zāğ:

Gazel 153

Mısra: 6

Karga. II Rakip.

Gül-i şad-berg-i kāmı bizlere düşvārdur teşmīm
Bu gülzāruñ hezār-ı nağme-senci şimdi zāğ oldu

zāhid:

1. zāhid:

Gazel 97

Mısra: 5

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse). II Rakip.

Faķať sen düşmedüñ efkār-ı zülf ü gerdene zāhid
O fikr-i müriş-i sevdāyı ben leyl ü nehār itdüm

2. zāhid:

Gazel 156

Mısra: 7

Çok, aşırı sofı; kaba sofı. II Dindar olmayıp dindar görünen kimse.

Senüñ kārūñ degüldür ‘aşk müşkilterdür ey zāhid
Taħammülden urursuñ gerçi kim meclisde kab şimdi

zāhidüñ:

1. **zāhidūn:** +ūñ

Gazel 51

Mısra: 4

Çok, aşırı sofı; kaba sofı.

Nazarı 'āşıkūñ ebrū-yı siyeh-kārdadur
Zāhidūñ dīdeleri küşe-i mihrābdadur

zāhir:

1. **zāhir:**

Gazel 117

Mısra: 6

Açık, aşına, görünür.

Hať sāyesi degül de nedür gerdenūñdeki
Mümkin midür bu zāhir ola yāsemenden āh

zāhir olup:

1. **zāhir olup:** -up

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Perīveşüm bir iki da'vet ile zāhir olup
Hemān ki meclisūme geldi tāze cān buldum

zāhm-güşā:

1. **zāhm-güşā:**

Nazm 6

Mısra: 3

Yara açan.

Şol kadar zāhm-güşā oldu dile gānzeleri
Baķan elbette anuñ yarasına rahm eyler

zāhm-ı hançerden:

1. **zāhm-ı hançerden:** +den

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hançer yarası.

Zebūn olup elem-i ebruvān-ı dil-berden
Dil-i nizār yatur şimdi zāhm-ı hançerden

zāhm-ı hun-efşān:

1. **zāhm-ı hun-efşān:**

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kan saçan yara.

Gel ey gül penbe-i ālūde-i dūhn-i mürüvvet baş
Feżā-yı sīnem üzre zāhm-ı hun-efşān açıldukça

zāhm-ı müjeñi:

1. **zāhm-ı müjeñi:** +ñ, +i

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kirpiklerinin açtığı yara.

Zāhm-ı müjeñi çekmege bā'is kaşuñ oldu
Ol tır-i dil ü cāna begüm yā ile geçdi

zāhm-ı sīneyi:

1. **zāhm-ı sīneyi:** -+y, -+i

Gazel 63

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Göğüs yarası.

Hāmid ebrūdan bilürdüm ben bu zāhm-ı sīneyi
Kaşd iden ammā ki cāna gānze-i hūn-h'ār imiş

za'īf olsa:

1. **za'īf olsa:** -sa

Gazel 106

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz olmak.

Şemīm-i hāl-ı ruḥ-ı yāre Hāmidā sa'y it
Gelür dimāğa za'īf olsa kuvvet 'anberden

za'īf-i 'adūya:

1. **za'īf-i 'adūya:** +y, +a

Gazel 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zayıf, güçsüz düşman.

Olma mağrūr za'īf-i 'adūya kať'a
Nışterden telef-i nefse sebep kan dökölür

zā'il itmez:

1. **zā'il itmez:** -mez

Gazel 40

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sona eren. II Geçen, geçmiş olan.

Beni eyler şıyānet tāb-ı gāmdan bir efendüm var
Serümden zā'il itmez sāyesin serv-i bülendüm var

zâ'il olmaz:

1. zâ'il olmaz: -maz

Gazel 31

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Geçmemek, sona ermemek.

Zâ'il olmaz neş'esi dilden begüm tâ rûz-ı haşr
Hasb-i hâl-i 'anberînünde feraḥ-zâluḥ nedür

zâlim:

1. zâlim:

Gazel 93

Mısra: 6

Zulm eden, zulm edici(sevgili).

Böyle ser-keş bî-vefâ bî-raḥm 'âşık-küş iden
Kanlı zâlim hep seni baht-ı siyâhumdur benüm

2. zâlim:

Gazel 116

Mısra: 6

Zulm eden, zalim. II Sevgili.

Güdâz iden dilümi pûte-i cefâlarda
Bu bî-amân ü bu zâlim bû-semendür (?) bu

3. zâlim:

Gazel 121

Mısra: 6

Zulm eden, zulmedici (sevgili).

Didüm icâzet-i bûs-ı dehân var mı bize
Dirîḡ yok didi zâlim cevâbı seyr eyle

zâlimüñ:

1. zâlimüñ: -+üñ

Gazel 73

Mısra: 5

Zulmeden II Sevgili.

Bir zâlimüñ maḥabbetine düşdi şimdi dil
İnşâfı yok mürüvveti yok hiç amânı yok

zam:

1. zam:

Tarih 1

Mısra: 26

Üzerine bir şey ekleme, katma.

Recâ idüp şeh-i rûḥ-ı cihân 'Abdü'l-Ḥamîd Ḥân'a
Ramazâniyye nâmı ile itdürdi vezâ'if zam

zamân:

1. zamân:

Gazel 30

Mısra: 10

Zaman, vakit.

Dirîḡ gitmedi sevdâ-yı zûlf ü ruḥsârı
Zamân geçer bu kadar leyl olur nehâr gelür

2. zamân:

Gazel 63

Mısra: 1

Zaman, vakit.

Söylenürdi bir zamân küyında sarık var imiş
Ol meger aḡyârdan bir mürtekib bî-'âr imiş

3. zamân:

Gazel 150

Mısra: 2

Zaman, vakit, süre.

Kelâm-ı refteyi aḡma bu dil-figâra daḡı
Zamân var ey meh-i burc-ı behâ bahâra daḡı

zamândur:

1. zamândur: -+ı, -+dur

Gazel 10

Mısra: 7

Vakit.

Oldum nice zamândur maḡmûm-ı nâr-ı hicrân
Bul ey ṭabîb-i cânüm bu derde çâre raḡm it

zamân-ı rif'atında:

1. zamân-ı rif'atında: -+ı, -+n, -+da

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zamanın yüceliḡi.

Ġurür eyler zamân-ı rif'atında ehl-i câh ammâ
Olur şâḡib-i tevâzu' itdükçe bâlâdan

zamânıdır:

1. zamânıdır: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 1

Zaman, vakit.

Göñül bu ḡam ne meserret zamânıdır demidür
Şafâ-yı kalb ü şetâret zamânıdır demidür

2. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 2

Zaman, vakit.

Göñül bu ğam ne meserret zamānıdur demidür
Şafā-yı kalb ü şetāret zamānıdur demidür

3. **zamānıdur:**

Kaside 2

Mısra: 4

Zaman, vakit.

Türāb ü seng-i ğamı kıl imāta sīneñden
Ḳudüm-ı şādiye hürmet zamānıdur demidür

4. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 6

Zaman, vakit.

Ġubār ü gerdüñi cārüb-ı sa'y ile pāk it
Vülüc-ı şāh-ı beşāret zamānıdur demidür

5. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 8

Zaman, vakit.

Pür eyle sāġarı şahbā-yı nāb-ı şād ile
Ki inṭifā-yı ḥarāret zamānıdur demidür

6. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 10

Zaman, vakit.

Tedārik ü nesak-ı bezmde kuşūr itme
Bu demler 'ayş ile 'işret zamānıdur demidür

7. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 12

Zaman, vakit.

Çü Ḳays-ı serseri şahrā-neverd-i 'aşk olma
Ḳu'ūd-ı künc-i ferāġat zamānıdur demidür

8. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 14

Zaman, vakit.

Şafā için çü müneccim dem ihtiyār itme
Anuñ hemān ki bu sā'at zamānıdur demidür

9. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 16

Zaman, vakit.

Seni bu mertebe terġīb-i zevkuñ aşluñ 'aceb
Bilür misuñ ki ne ḥālet zamānıdur demidür

10. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 18

Zaman, vakit.

Añılmaz ism-i küdüret serā-yı şāhıde
Bu ḥın def -i ḳasāvet zamānıdur demidür

11. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 20

Zaman, vakit.

Nedür bu sūz u sükutuñ mişāl-i pervāne
Açıl çü bülbül-i şoḥbet zamānıdur demidür

12. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 22

Zaman, vakit.

Saḥa netice ḥamūşī degül sezā vü revā
Senā-yı kân-ı 'ināyet zamānıdur demidür

13. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 24

Zaman, vakit.

Sütüdekār-ı silaḥdār-ı şāh-ı 'ādil kim
O kenz-i re'feti midḥat zamānıdur demidür

14. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 26

Zaman, vakit.

Budur o mihr-i ziya-baḥş-ı burc-ı devlet kim
Gören dir anı izā'et zamānıdur demidür

15. **zamānıdur:** -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 28

Zaman, vakit.

Maḥall-i şemse-i қаpuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zīnet zamānıdır demidür

16. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 30

Zaman, vakit.

Aña nemārık-ı zer-tār ü pūd-ı nevler ile
Döşense qasr-ı sa'adet zamānıdır demidür

17. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 32

Zaman, vakit.

Meh ile mihre virün bir peyām gelsünler
O rükn-i devlete ḥıdmet zamānıdır demidür

18. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 34

Zaman, vakit.

O nık-ḥaşlet ü ef'āla itse 'arz-ı cemāl
Hemīşe şahid-i rif'at zamānıdır demidür

19. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 36

Zaman, vakit.

Şokılsa cānib-i destār ü re's-i devletine
Gül-i ḥadıqa-i 'izzet zamānıdır demidür

20. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 38

Zaman, vakit.

Cebīn-i rif'at ü mecdinden itse vaqt-i şehir
Ṭulū'-ı mihr-i nebāhat zamānıdır demidür

21. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 40

Zaman, vakit.

Serün bu mertebe taşdı' eylemezdüm lık
Hücüm-ı ceys-i tabī'at zamānıdır demidür

22. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 42

Zaman, vakit.

O şā'irüm ki benüm mülk-i nazmı temlīke
Virilse destüme ḥüccet zamānıdır demidür

23. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 44

Zaman, vakit.

O nāzımum ki baña ser-fürü iderlerse
Ser-ā-ser ehl-i belāgat zamānıdır demidür

24. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 46

Zaman, vakit.

Bu nev-kaşīdeden a'lāya kimse kādir ise
Baña o demde ḥasāret zamānıdır demidür

25. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 48

Zaman, vakit.

Dirāz itme yeter gayrı Ḥamidā sūḥanı
Du'ā qarīn-i icābet zamānıdır demidür

26. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 50

Zaman, vakit.

O ber-güzīde-i şah-ı cihāndan yā Rab
Nihān-ı vech-i kūdūret zamānıdır demidür

27. **zamānıdur**:

Kaside 2

Mısra: 52

Zaman, vakit.

Vücūd-ı mekremet-ālūdını elemelerden
İlāhī ḥıfz u ḥırāset zamānıdır demidür

28. **zamānıdur**: -+ı, -+dur

Kaside 2

Mısra: 54

Zaman, vakit.

Be-ḥaḳḳ-ı bā' is-i kevn ü mekân ü mevcûdât
O nîk-ḥüya selâmet zamânıdur demidür

zamânımızda:

1. **zamânımızda:** +ımu, +da

Gazel 100

Mısra: 14

Zaman, devir, çağ.

'Aceb mi itmeseler ragbet ehle ey Hâmid
Ḳadir-şinâs mı ḳaldı zamânımızda bizüm

zamânından:

1. **zamânından:** +ı, +n, +dan

Gazel 108

Mısra: 4

Zaman, devir.

Ḥaṭ-âverlûk deminden sor o şûḥuñ evvelüñ bilmem
Taşarruf ehlin istifsâr iderler hep zamânından

zamânıyla:

1. **zamânıyla:** -+ı, -+y, -+la

Gazel 63

Mısra: 5

Zamanında, bir zamanlar.

Bir ḥaṭ-âver şûḥ seyr itdüm zamânıyla veli
Büyü 'âlem-gîr bir ra'nâ gül-i bî-ḥâr imiş

zamânlar:

1. **zamânlar:** +lar

Gazel 30

Mısra: 3

Çok zaman.

Zamânlar oldı ki şahrâ-neverd-i ümmîdüm
Bizüm de dâmımuza belki bir şikâr gelür

zamânımı:

1. **zamânımı:** +um, +ı

Gazel 52

Mısra: 6

Zaman, vakit.

Derünü cây ideli fikr-i zülf ü ruḥsârûñ
Zamânımı bilemem şeb midür nehâr midür

zann eyledüm:

1. **zann eyledüm:** -dii, -m

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Zannetmek.

Zann eyledüm görince serin ü miyânını
Bir âb-ı şâfdur seri zîr-i kemerdedür

zann ider:

1. **zann ider:** -er

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sanmak, zannetmek.

Seyr iden ruḥsârûñ ey tûṭî-zebân âyîneden
Zann ider mihrûñ ṭulû' uñ bî-gümân âyîneden

zann idüp:

1. **zann idüp:** -üp

Gazel 139

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zannetmek, öyle sanmak.

Ḥasret-i ḳaddüñ ile bâğda zâr itdükçe
Murğlar nûşa gelür zann idüp enhâr beni

zann itme:

1. **zann itme:** -me

Gazel 18

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak.

Ref' -i niḳâb-ı rüyunuñ endîşesin raḳîb
Zann itme Hâmid ider çhibbâya der kilîd

zannum:

1. **zannum:** +um

Gazel 22

Mısra: 3

*Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme,
bu yolda verilen hüküm, sanı.*

Hâme bir elde bir elde varak eyler zannum
O ṭabîb-i dil ü cân derdüme dermân taḥrîr

2. **zannum:** +um

Gazel 38

Mısra: 11

*Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme,
bu yolda verilen hüküm, sanı.*

O ebrûsı kemânuñ nâvek-i müjgânıdur zannum
Dimiş kim Hâmid-i dil-süftede bir ber-güzârum var

3. **ẓannum:** +um

Gazel 64

Mısra: 6

Sanma, sanı, sezme.

Dil-i işkeste-i seng-i cefâyı deste almış yâr
Yine ol kâse-i şad-pâreyi ẓannum kenâd itmiş

4. **ẓannum:** +um

Gazel 83

Mısra: 9

Sanma, sanı, sezme.

Budur bir naḥl-i nâz ü mâ'il-i reftârisuñ ẓannum
Ki zîrâ Ḥâmidâ her bâr her dem mâ'il-i rehsuñ

5. **ẓannum:** +um

Gazel 35

Mısra: 6

Sanma, sanı, sezme. II Şüphe, işkil.

Dîdeden cism-i laṭîfuñ ḥayliden itdi nihân
Ol perî-şûret yine ẓannum budur da'vetdedür

zânû-be-zânû:

1. **zânû-be-zânû:**

Gazel 4

Mısra: 11

Diz dize.

Varup zânû-be-zânû gayrırlarla şoḥbet itdükçe
Derûnı Ḥâmid-i bî-çârenüñ maḥzûn olur cânâ

zâr:

1. **zâr:**

Gazel 79

Mısra: 3

Ağlayan, inleyen.

Cismüm nizâr dîdelerüm zâr ten ḥarâb
Ol şâh-ı ḥüsne ḥâl-i gedâdan ḥaber virüñ

2. **zâr:**

Gazel 131

Mısra: 10

Ağlayan, inleyen, zayıf, dermansız. II Âşık.

Derûnuñ seng-i ḥarâdan mı bilsem ey şeh-i bî-dâd
Beni raḥm eylemezsın künc-i ğamda zâr gördükçe

zâr eylemede:

1. **zâr eylemede:** -me, -de

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sızlanmak.

Nâle vü âh ile zâr eylemede hecrüñle
Bulunur mı bu kuluñ gibi şehâ bir iki üç

zâr iderüm:

1. **zâr iderüm:** -er, -üm

Gazel 125

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Hecr-i ruḥuñla zâr iderüm tâ şehir gice
Mu'tâdîdur hezâruñ ider nâleler gice

zâr itdükçe:

1. **zâr itdükçe:** -dükçe

Gazel 139

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zâr etmek, ağlamak.

Ḥasret-i kıddüñ ile bâğda zâr itdükçe
Murğlar nûşa gelür ẓann idüp enhâr beni

zâr itme:

1. **zâr itme:** -me

Gazel 58

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlatıp inletmek.

Nev-nihâlüm beni zâr itme ki her bâr maṭar
Yağsa pûsîde olur bîḥ-i nihâlân şeb ü rûz

zârı:

1. **zârı:** +ı

Gazel 124

Mısra: 3

Ağlayan, inleyen.

Saḥa ben zârı ğamz eyler imiş dâ'im raḳîb ammâ
Kerem kıl ey ferîşte-behçetüm gel uyma şeytâna

zâr-ı ğam-ı 'aşkı derûn:

1. **zâr-ı ğam-ı 'aşkı derûn:**

Gazel 105

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlayan kederli gönüldeki aşk.

Şişede âteş-i süzendeyi hıfz itmekdür

Eylemek zâr-ı ğam-ı 'aşkı derûn içre nihân

zarrdur:

1. **zarrdur:** +dur

Gazel 109

Mısra: 5

Zarar.

Nef'i zarrdur getüren hâfır-ı mazlûmâna

Dostuñ[un] kıdrını bilmege sebebdür düşmen

zârum:

1. **zârum:** +um

Gazel 134

Mısra: 8

Ağlayan, inleyen.

Bülbül benümle kendüyi hem-nâle şanmasun

Ben her faşıl-da zârum o faşl-ı bahârda

zâtın:

1. **zâtın:** +ı, +n

Tarih 1

Mısra: 31

Kimse, kişi, şahıs. II Saygıdeğer kişi.

Hudâ bu nev'e hayrâta muvaffak eyleyüp zâtın

Mekîn itsün anı kâşâne-i iclâl-da her dem

zâtını:

1. **zâtını:** +ı, +n, +ı

Tarih 1

Mısra: 18

Kendi.

İdelden per dedâr-ı şarh-ı 'avn-ı Hâzret-i Mevlâ

Hârîm-i rif'at ü ikbâl ü mecde zâtını mahrem

zebân:

1. **zebân:**

Gazel 133

Mısra: 12

Dil.

Çi sūd o ğonce-i bağ-ı cemâl gūş aşmaz

Mişâl-i murğ-ı çemen biñ zebân var bende

zebân-ı fem-i kilik-i 'arîfân:

1. **zebân-ı fem-i kilik-i 'arîfân:**

Gazel 53

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ariflerin kaleminin ağzındaki diller.

Ne dem zebân-ı fem-i kilik-i 'arîfân açılır

Dehân-ı nâyje-i çeşme-i beyân açılır

zebân-ı hezâr:

1. **zebân-ı hezâr:**

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bülbül dili.

Dil zebân-ı hezâr bilse n'ola

Bülbül-i gülşen-i mahabbetdür

zebân-ı zehr-i düşmenden:

1. **zebân-ı zehr-i düşmenden:** +den

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Düşmanın zehirli dili. II Rakip.

'Aceb mi ihtirâz itsem zebân-ı zehr-i düşmenden

Kişi itmez mi Hâmid isti'âze mâr gördükçe

zebrden:

1. **zebrden:** - +den

Gazel 66

Mısra: 6

Yazı.

Qıl kalemle nedür ey şūh-ı muşavverler 'aceb

Zebrden nakşuñı her şafha-i dīvâra ğaraż

zebün:

1. **zebün:**

Gazel 106

Mısra: 1

Güçsüz, çaresiz, aciz.

Zebün olup elem-i ebruvân-ı dil-berden

Dil-i nizâr yatur şimdi zağm-ı hançerden

zebün oldı:

1. **zebün oldı:** +dı

Gazel 99

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çaresizleşmek. II Yenilmek.

Dil ğam-ı 'arız-ı âluñ ile hûn oldu tamâm
Düşdi ser-pençe-i müjgâna zebûn oldu tamâm

zebûnı:

1. zebûnı: -+ı

Gazel 65

Mısra: 8

Zayıf, güçsüz, âciz.

İtmege âyâ ki bir şâhib-şecâ'at yok midur
Ben zebûnı pençe-i âlâm-ı devrândan hâlâş

zebûn-ı pençe-i 'aşkuñ:

1. zebûn-ı pençe-i 'aşkuñ: -+uñ

Gazel 147

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Aşkın zayıf pençeleri.

Vızlar zebûn-ı pençe-i 'aşkuñ olup göñül
Bir 'ankebütüñ ağzına düşmiş siñek gibi

zehr:

1. zehr:

Gazel 135

Mısra: 4

Zehir. II Öldürücü sıvı.

Yine derd-i firâkuñ rütbe sînem çâk çâk itmez
Eger pür olsa içsem zehr ile bu fâs-ı vārûnı

zehrâ'nuñ:

1. zehrâ'nuñ: + nuñ

Gazel 115

Mısra: 10

Zehra.

Ey azlam ü bî-rahm Yezîd itdigüñ ef'âl
Ferzendine Zehrâ'nuñ a güm-râh nedür bu

zekan-ı yâre:

1. zekan-ı yâre: -+e

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin çenesi.

Dil düşse bakarken zekan-ı yâre ne mâni'
Habs olsa ol âvâre biraz gâra ne mâni'

zelîl itme:

1. zelîl itme: -me

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanılma! Hor görme! Hakir görme!.

Sa'y eyle cem'-i mâla zelîl itme kendüñi
Rûzî ise sa'âdet ü devlet füzûn olur

zelû-yı dem-keş-i ğamla:

1. zelû-yı dem-keş-i ğamla: +la

Beyit 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kederle soluk alan.

Zelû-yı dem-keş-i ğamla vücûdum oldu nizâr
Tabîb-i nâzumı âgâh idüñ amân zinhâr

zemîne:

1. zemîne: +e

Gazel 105

Mısra: 13

Yer, yeryüzü.

Olur üftâde zemîne gidüp 'aqlı serden
Hâmid-i zâr seni görse efendüm ne zamân

zemîn-i h'âhişe:

1. zemîn-i h'âhişe: +e

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İstek meydanı.

İtdüm zemîn-i h'âhişe nañl-ı ümmîdi 'arz
Mañşûlın eller aldı vü ben bâra hasretüm

zemîn-i ma'rifete:

1. zemîn-i ma'rifete: -+e

Kıt'a 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Marîfet zemini, marîfet dünyası.

Zemîn-i ma'rifete şimdi sâye-güster olan
Nihâl-i hâme-i mevzûn-ı müşg-bâridur

zemîn-i pür-giyâhı:

1. zemîn-i pür-giyâhı: +ı

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bitkilerin çok fazla bulunduğu yer.

O mâhuñ fıkır-i ruhsarıyla sînem dâğdâr itdüm
Zemîn-i pür-giyâhı terbiyetle lâlezâr itdüm

zemzemi:

1. **zemzemi:** +i

Gazel 146

Mısra: 4

Kâbe civârındaki meşhur kuyu.

Ka'be-i dil madreb-i pây-ı hayâlûñdür senûñ
Ben dü-çeşmümden revân itsem 'aceb mi zemzemi

zenahdānuñ:

1. **zenahdānuñ:** +uñ

Gazel 37

Mısra: 13

Çene.

Dil zenahdānuñ ideli me'vā
Melce'üm ka'r-ı çāh-ı miñnetdür

zencir olur:

1. **zencir olur:**--ur

Gazel 34

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zincir olmak. II Birbirine geçmek.

Eylesem āgāz vaşf-ı zülfine aḥşamdan
Şubḥa dek şoḥbet pey-ender-pey sürer zencir olur

zen-i dehrûñ:

1. **zen-i dehrûñ:** +üñ

Kıt'a 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feleğin takısı. II Gece ve gündüz.

İki mir'âtıdur zen-i dehrûñ
Birin aḥşam aşar birini şehir

2. **zen-i dehrûñ:** +üñ

Kıt'a 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feleğin takısı. II Gece ve gündüz.

İki altınıdır zen-i dehrûñ
Birin aḥşam taşar birini şehir

zer:

1. **zer:**

Gazel 45

Mısra: 10

Altın.

Ḥâmid netice mücib-i 'izzetdür ihtifâ
Taḥte's-şerâda sîm nihân zer nihân olur

2. **zer:**

Gazel 110

Mısra: 10

Altın.

Eş'âr-ı 'aşra nisbet ile nazmı Ḥâmid'üñ
Mümtâzdur o mertebe ki zer ḥadidden

3. **zer:**

Gazel 144

Mısra: 3

Altın.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atduḡda sîm gerdenuñe zerd şâluñı

zerd:

1. **zerd:**

Gazel 144

Mısra: 4

Sarı.

Şandum çekildi micmere-i sîme zer kenâr
Atduḡda sîm gerdenuñe zerd şâluñı

zerd-ebruvân:

1. **zerd-ebruvân:**

Gazel 144

Mısra: 11

Sarı kaşlar.

Der-pîş-i dîde baña o zerd-ebruvân gerek
Ben n'eyleyüm felek senûñ altın hilâlünü

zerden:

1. **zerden:** +den

Gazel 106

Mısra: 10

Altın.

'Îzâr-ı üzre olan târ-ı gîsü-yı zerdüñ
Gören kıyâs ider elbet keşidedür zerden

zerre:

1. zerre:

Gazel 65

Mısra: 2

Pek ufak parça.

Dil nice olsun ğam-ı ruhsâr-ı cânândan ħalâş
Zerre olmaz pençe-i ħurşîd-i raĥşândan ħalâş

zerreves:

1. zerreves:

Gazel 24

Mısra: 8

Zerre gibi.

Esb-i nâzî rāhda üftādegānuñ üstine
Zerreves raĥm itmez ol şüh-ı dil-āver başdurur

2. zerreves:

Gazel 31

Mısra: 7

Zerre gibi.

Ġonce-i la‘lūne söz yok şormam andan zerreves
Bülbül-i ‘aşķuñda ammā kim bu gūyāluĥ nedür

3. zerreves:

Gazel 34

Mısra: 1

Zerre gibi.

Şāf-diller zerreves renciş ile tekdîr olur
Āb-ı pāke düşse ger bir kaçre ħün taĥyîr olur

4. zerreves:

Gazel 66

Mısra: 7

Zerre gibi.

Zerreves neydüĝini tıfl-ı dil idrāk itmez
Böyle yüz virmeden ol ĝonce-dehen ħāre ĝarāz

5. zerreves:

Gazel 80

Mısra: 12

Zerre gibi.

Ĥāmidî nîm-nigāhuñla be-kām itdüñ çün
Ġörmesün zerreves ‘ālemde keder ĝamzelerüñ

6. zerreves:

Gazel 33

Mısra: 9

Zerre kadar, az miktarda.

O şabîb-i dil ü cân zerreves idrāk itmez
Derd-i bîmâr-ı ĝam-ı firķate dārü nedür

zerrîn:

1. zerrîn:

Gazel 84

Mısra: 4

Altından yapılmış, altın sarısı.

Olmasun mı murĝ-ı dil çün şeb-pere nâ-bîn-i rûz
Dâ‘imā zerrîn külâĥ içre nihāndur perçemüñ

zevâl:

1. zevâl:

Gazel 60

Mısra: 7

Zail olma, sona erme.

Buldı zuhûr ĥatt ile mihr-i ruĥı zevâl
Şām itdi şubĥımız yine baĥt-ı siyāĥımız

zevâle:

1. zevâle: +e

Gazel 121

Mısra: 2

Zâil olma, sona erme.

Ĥať-ı ‘izârî ĝörindi mi ĥicâbı seyr eyle
Zevâle yüz tutuyor âftâbı seyr eyle

zevkda:

1. zevkda: +da

Gazel 134

Mısra: 1

Zevk, eğlence.

Sen ĝayrırlarla zevkda semt-i Ĥişâr’da
Ĥalmaĥ revâ mı ben a begüm intizârda

zevke:

1. zevke: +e

Gazel 49

Mısra: 10

Zevk, neşe, haz.

Ĥāmid vişāl içün n’ola bezl itse varını
Şāĥān o zevke saltanat-ı baĥr ü ber virür

zevk-ı āb-ı revān:

1. zevk-ı āb-ı revān:

Gazel 143

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hayatın zevki, neşesi.

Meyl ide mi kenār-ı cūy-ı sirişk-i çeşme
Ol serv-i nāz zevk-ı āb-ı revān bilür mi

zevk-ı germ-ābe:

1. zevk-ı germ-ābe:

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sıcak su hamamının zevki.

Rakīb-i zişt-tenle eyleyelden zevk-ı germ-ābe
Derūnum āteş-i cān-sūz-ı ğamla külhen olmuşdur

zevk-i seyr-i cūy-bār:

1. zevk-i seyr-i cūy-bār:

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Akarsuyu seyretmenin zevki.

Görüp eşk-i firāvānum geçerken reh-güzārından
Dimiş ol serv-kāmet zevk-i seyr-i cūy-bār itdüm

zevkumı:

1. zevkumı: -+um, -+ı

Tahmis 1

Mısra: 19

Zevk, eğlence.

Zevkumı bezm-i firākında ta‘accüb kılmañ
İçdügüm hūn-ı ciger bāde-i hamrā mı degül

zevkuñ:

1. zevkuñ: +uñ

Gazel 49

Mısra: 5

Zevk, eğlence.

Meh-tāb zevkuñ eylemeden fāriğ oldı dil
Seyr-i ruhuñ sineñ gice hūkm-i kamer virür

zevk-yāb:

1. zevk-yāb:

Gazel 68

Mısra: 3

Lezzet alan, zevk bulan.

Şāh-ı ‘ādil zevk-yāb olmaz gedāya zulmdan
‘Aşıka cevri ü sitemden eylemez cānāna hāz

zevrağ-ı nāz ü sitiğnāya:

1. zevrağ-ı nāz ü sitiğnāya: -+a

Gazel 12

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Naz gemisi.

Zevrağ-ı nāz ü sitiğnāya süvār olduğça
Hūn-ı nā-ka‘r-ı sirişküm gibi deryādan geç

zeyn eyler:

1. zeyn eyler: -r

Gazel 93

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Süslememek.

Çarhı zeyn eyler kevākib şanma Hāmid giceler
Ber-hevā olmuş şerār-ı nār-ı āhumdur benüm

zeyn itdi:

1. zeyn itdi: --di

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süslemek.

Hezārān dāğ ile zeyn itdi sīnem fikr-i ruhsāruñ
Begüm bir seyre lāyık nev-demīde lāle-zārum var

zīb:

1. zīb:

Gazel 5

Mısra: 9

Süs, bezek.

Sen şīşe-i ümīd-i dil-i nā-kesāne zīb
Olmağ hemīşe ey gül-i ra‘nā neden revā

zībā:

1. zībā:

Gazel 83

Mısra: 7

Güzel, süslü, gösterişli.

Bu zībā ‘arız u bu kākül-i zer-tār ile cānā
Felekde āftāb-ı ‘ālem-ārāya müşebbehsūñ

zi-bārān'est:

1. zi-bārān'est:

Gazel 9

Mısra: 6

Yağmurdur.

Ruh'et zi-girye-i men reng ü büy-ı hoş yâbed
Demidegî-i gül ü lālehā zi-bārān'est

zīb-i āgüş evlemekmiş:

1. zīb-i āgüş evlemekmiş: -mek, +miş

Gazel 142

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kucak süsü yapmak.

'İllet-i hecrüñ devāsından peyām aldum hele
Zīb-i āgüş evlemekmiş derde dermānum seni

zīb-i destār itmek:

1. zīb-i destār itmek: -mek

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sarığa süs yapmak.

'Andelīb-i bāğ-ı aşkuñ var iken lāyık mıdur
Zīb-i destār itmek a'dā verd-i hāndānum seni

zīb-i nā-sezā:

1. zīb-i nā-sezā:

Gazel 41

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yakışmayan süs.

Mū-miyānuñ kılma zīb-i nā-sezā āgüşlar
Olmasun pür penbe-i peygām-ı gāmla güşlar

zīb-i tāze:

1. zīb-i tāze:

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Canlı süs.

Bu zīb-i tāze yetişmez mi bāğ-ı hüsüne kim
Kırās-ı leb gibi bir dāne-i muhaşşalı var

zi-girye-i men:

1. zi-girye-i men:

Gazel 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sahibiyim.

Ruh'et zi-girye-i men reng ü büy-ı hoş yâbed
Demidegî-i gül ü lālehā zi-bārān'est

zimām virür:

1. zimām virür: -ür

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(Eline) yuları vermek.

Süvār-ı eşheb-i nāz olsa pāy-māla beni
Raķīb o demde gelür destine zimām virür

zīnet:

1. zīnet:

Kaside 2

Mısra: 28

Süs.

Maḥall-i şemse-i kapuṭına olup mümkün
Virilse mihr ile zīnet zamānıdur demidür

zīnet ü fer virmez:

1. zīnet ü fer virmez: -mez

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Süs, parlaklık ve ışık vermek.

Çarḫ-ı ümmīdimüze zīnet ü fer virmez mi
Görinüp bir gice āyā meh-i tābān-ı feraḫ

zīnete:

1. zīnete: -e

Gazel 12

Mısra: 7

Süs, bezek.

Zīnete şarf-ı nigāh eylemez erbāb-ı kemāl
Yüri var nev-hevesüm aṭlās u dībādan geç

zinhār:

1. zinhār:

Gazel 137

Mısra: 3

Sakın! Sakın ha! Aman!.

Zinhār gönül 'aşka heves eyleme zîrâ
Her sâ'ati Kays'un ğam-ı Leylâ ile geçdi

2. zinhâr:

Beyit 2

Mısra: 2

Sakın, sakın ha, aman!

Zelû-yı dem-keş-i ğamla vücûdum oldı nizâr
Tabîb-i nâzumı âgâh idüñ amân zinhâr

zîrâ:

1. zîrâ:

Gazel 7

Mısra: 8

Çünkü.

Tabîbüm hâtır-ı mecrûhuma merhem-zen-i vaşl ol
Esîrân-ı 'ilel zîrâ ki muhtâc-ı devâdur hep

2. zîrâ:

Gazel 24

Mısra: 12

Çünkü.

Düşmen-i bed-güya dâ'im vir cavâb-ı nîkter
Nefha-i murdârı zîrâ büy-ı 'anber başdurur

3. zîrâ:

Gazel 34

Mısra: 14

Çünkü, onun için ki.

Zülfine dil-bestesin çün kaşlarından kıl hâzer
Hâmidâ zîrâ üsârâ tu'me-i şemşîr olur

4. zîrâ:

Gazel 41

Mısra: 16

Çünkü, onun için ki.

Nâsdan hıfz it lisân-ı dahlı râhat-cüy ise
Hâmidâ zîrâ selâmet-yâb olur hâmüşlar

5. zîrâ:

Gazel 45

Mısra: 4

Çünkü, onun için ki.

Dendânlaruñ femûñden 'ayân olsa n'ola
Zîrâ derûn-ı dürcde gevher nihân olur

6. zîrâ:

Gazel 49

Mısra: 2

Çünkü.

'Uşşâka giderek o tıfil bûseler virür
Zîrâ nihâl-i tâze yetişdükke ber virür

7. zîrâ:

Gazel 68

Mısra: 6

Çünkü, onun için ki.

İltifât it 'aşka 'azm eyledükce küyuña
Dil-nüvâziden gelür zîrâ begüm mihmâna hâz

8. zîrâ:

Gazel 83

Mısra: 10

Onun için.

Budur bir naḥl-i nâz ü mâ'il-i reftârisuñ zannum
Ki zîrâ Hâmidâ her bâr her dem mâ'il-i rehsuñ

9. zîrâ:

Gazel 105

Mısra: 3

Çünkü, onun için ki.

Olma âzürde-i mekr-i rüfekâ kim zîrâ
Bâ'is oldı şeref-i Yûsuf'a keyd-i ihvân

10. zîrâ:

Gazel 105

Mısra: 8

Çünkü.

İtme da'vet o perî-çehreyi giryeyle gönül
Med'uvvuñ bâ'is olur meksîne zîrâ bârân

11. zîrâ:

Gazel 109

Mısra: 3

Çünkü.

Emrüñi eyleme nâ-ehle sipâriş zîrâ
Âlet-i kâviş-i çâha bedel olmaz süzen

12. zîrâ:

Gazel 137

Mısra: 3

Çünkü, onun için ki.

Zinhār gönül 'aşka heves eyleme zîrā
Her sâ'ati Kays'ın ğam-ı Leylā ile geçdi

zîrā ki:

1. **zîrā ki:**

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çünkü, onun için ki.

Darb eyledükçe hançeriñi tîz çek şehā
Hûn-ı dil-i nizār anı zîrā ki pās ider

zi-reşk:

1. **zi-reşk:**

Gazel 9

Mısra: 4

Kıskandıran.

Tu yek 'izār-ı dil-efrûz-ı âteşin dārī
Dil-i sipihr-i çehārüm zi-reşk sūzān'est

zîr-i fesden:

1. **zîr-i fesden: +den**

Gazel 109

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başındaki fesin altı.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Aşık-ı mücrimi ber-dāra gerekmez mi resen

zîr-i kadem-i tıfl-ı dile:

1. **zîr-i kadem-i tıfl-ı dile: -+e**

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayak altındaki gönül çocuğu. II Aşık.

Gülşen-i vaşl-ı dil-ārāda gezerken nā-gāh
Batdı zîr-i kadem-i tıfl-ı dile hār-ı firāk

zîr-i kemerdedür:

1. **zîr-i kemerdedür: +de, +dür**

Gazel 29

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kemerin altı.

Ẓann eyledüm görince serin ü miyânını
Bir āb-ı şāfdur seri zîr-i kemerdedür

zîr-i külehden:

1. **zîr-i külehden: +den**

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Külâhın, fesin altı.

Şabā büy-ı laṭîfün sākinān-ı Çîn'e 'arz itsün
Çıkar zîr-i külehden zülf-i müşğünün perîşān it

zîver- i destârdur:

1. **zîver- i destârdur: +dur**

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Elbise süsü.

Ruḥ-ı āl ü siyeh zülfüñ ile hem-reng ü hem-bûdur
Gül ü sünbül tehî mî zîver- i destârdur sensiz

zîver-i dūs:

1. **zîver-i dūs:**

Gazel 154

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Omuzun süsü.

Elem-i manşıb-ı devletden olur āzürde
Zîver-i dūş kılan cāme-i istignāyı

zîver-i engüşt-i rağbet:

1. **zîver-i engüşt-i rağbet:**

Gazel 94

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Parmağının süsüne rağbet edilen.

Zîver-i engüşt-i rağbet ol yûri
Bir müşā'sa' pāk cevhersün begüm

zivāde:

1. **zivāde:**

Gazel 108

Mısra: 12

Çok, fazla.

Benüm keyfiyyetüm yār ile Hāmid şimdi dillerde
Ziyāde söylenür Leylā vü Mecnūn dāsitanından

zivān eylerüz:

1. **zivān eylerüz: -r, -üz**

Gazel 57

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Ziyan etmek, kaybetmek.

Dükân-güşâ-yı ser-i çâr-süy-ı 'aşk olduk
Neticesi ya ziyân eylerüz ya kâr iderüz

ziyâret idüp:

1. ziyâret idüp: -üp

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Birini veya bir yeri görmeye gitmek.

Mezâr-ı Kays'ı ziyâret idüp dimiş Leylâ
Maḥabbetüñle senüñ bunca nâm ü şân buldum

ziyâ-vı mihr-i enver:

1. ziyâ-yı mihr-i enver:

Gazel 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneşin parlak ışıkları.

Derd-i âh-ı sîne-i süzânı sāgar başdurur
Zulmet-i leyli ziyâ-yı mihr-i enver başdurır

zühhâddan:

1. zühhâddan: +dan

Gazel 34

Mısra: 3

Zahidler, çok aşırı sofular; kaba sofular.

La'lin öpdükçe n'ola zühhâddan çeksem 'itâb
Bâde-nüşân-ı heves şâyeste-i ta'zîr olur

zuhûr:

1. zuhûr:

Gazel 30

Mısra: 11

Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

Recâmuñ itdi şabâya zuhûr âşârı
Meşâm-ı câna şehir bü-yı zülf-i yâr gelür

2. zuhûr:

Gazel 154

Mısra: 5

Görünme, meydana çıkma.

İdeli verd-i ruḥuñ gülşen-i ḥüsn içre zuhûr
Almadum destüme teşmîme gül-i ra'nâyı

zuhûra getüren:

1. zuhûra getüren: -en

Beyit 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkaran. II. Doğurmak, dünyaya getirmek.

Ey Mesîḥâ'yı zuhûra getüren Meryem'den
Eyle iḥrâc dili çâh-ı 'amîk-ı ğamdan

zuhûr-ı mîve:

1. zuhûr-ı mîve:

Gazel 100

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkan meyve.

O ḥâşiyet mi var eşk-i revânımızda bizüm
Zuhûr-ı mîve ide büstânımızda bizüm

zuhûrumdan:

1. zuhûrumdan: +um, +dan

Gazel 103

Mısra: 8

Görünme, ortaya çıkma.

Qışşâ-ı Mecnûn'ı nazm itmezdi erbâb-ı süḥân
Ger zuhûrumdan ḥaberdâr olsalardı bî-gümân

zülûf:

1. zülûf:

Gazel 120

Mısra: 6

Saç.

'Uşşâk 'aceb midür kara sevdâya uğrasa
Çeşmüñ siyâh zülûf siyâh ebruvân siyâh

zülûf ü ḥâl ü ruḥ:

1. zülûf ü ḥâl ü ruḥ:

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saç, ben ve yanak.

Nazra-i îbâha mazhardur o zülûf ü ḥâl ü ruḥ
Müşg-i ezfer verd ü 'anberdür o zülûf ü ḥâl ü ruḥ

2. zülûf ü ḥâl ü ruḥ:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saç, ben ve yanak.

Nazra-i ibāha mazhardur o zülf ü hāl ü ruḥ
Müşg-i ezfer verd ü 'anberdür o zülf ü hāl ü ruḥ

3. zülf ü hāl ü ruḥ:

Gazel 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saç, ben ve yanak.

Birisi hem-reng-i la'l ikisi hem-reng-i midād
Lāyık-ı tahrīr-i defterdür o zülf ü hāl ü ruḥ

4. zülf ü hāl ü ruḥ:

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saç, ben ve yanak.

Dil viren 'āşık saña mümkün mi şeydā olmamak
Āhizān-ı 'aql ez-serdür o zülf ü hāl ü ruḥ

5. zülf ü hāl ü ruḥ:

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saç, ben ve yanak.

Hāmid-i zāruñ zebānında be-iḥlāş-ı derūn
Rüz u şeb vird-i mükerrerdür o zülf ü hāl ü ruḥ

6. zülf ü hāl ü ruḥ:

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saç, ben ve yanak.

Dil-berān-ı ğayrda seyr itmedüm emsālını
Cümleden behcetde berterdür o zülf ü hāl ü ruḥ

zülf ü hatını:

1. zülf ü hatını: +ı, +n, +ı

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin)saçları ve yüzündeki ayva tüyleri.

Şanma zülf ü hatını 'ārızınıñ perde-keşi
Ebrdür işte bahār üsti ğapatmış güneşi

zülf-i:

1. zülf-i: +i

Gazel 44

Mısra: 9

Saç.

Zülf-i keser olsa olur hün-ı sirişküm rızān
Hāmidā olsa şikest riştesi mercān dökülür

2. zülf-i: -+i

Gazel 94

Mısra: 1

Saç. II Sevgilinin saçı.

Öyle bir zülf-i mu'anbersuñ begüm
'İtr ile güyā mu'aṭṭarsuñ begüm

zülf-i dil-berden:

1. zülf-i dil-berden: +den

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Dil-i nizāra su'āl itme zülf-i dil-berden
O murğzār-ı giriftār-ı mārī söyletme

zülf-i dil-dār:

1. zülf-i dil-dār:

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Zülf-i dil-dār mıdur aḥterümüñ ḥükmi midür
Nedür āyā bu perişāni-i sāmān şeb ü rüz

zülf-i dü-tādan:

1. zülf-i dü-tādan: +dan

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Büklüm büklüm zülüfler. II Sevgilinin büklüm
büklüm saçları.*

'Uşşāk-ı zāra zülf-i dü-tādan haber virüñ
Maḥsūd-ı müşg-i Çın ü Ḥaṭā'dan haber virüñ

zülf-i müşg-bāra:

1. zülf-i müşg-bāra: +a

Gazel 150

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Misk kokan saçlar.

Dimāğ-ı ālemiyān mest olurdu ammā kim
Şabā toḳunmadı ol zülf-i müşg-bāra daḥi

zülfi müşğînün:

1. zülfi müşğînün: +în, +üñ

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Misk kokulu zülûf.

Şabâ büy-ı laîfün sâkinân-ı Çîn'e 'arz itsün
Çıkar zîr-i külehden zülfi müşğînün perîşân it

zülfi müşğînünde:

1. zülfi müşğînünde: +în, +üñ, +de

Gazel 31

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Siyah saç.

Katlûme cellâd-ı ğamzeñ çünkü me'mûr olmadı
Zülfi müşğînünde şâhum şekl-i tuğrâluğ nedür

zülfi müşğînüñle:

1. zülfi müşğînüñle: +în, +üñ, +le

Gazel 86

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Misk kokulu saç.

Saňa kim dirse sünbül zülfi müşğînüñle hem-büdur
O jâj-ğâyı istihzâ it ey jülîde-kâkül gül

zülfi perîşân:

1. zülfi perîşân:

Gazel 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dağınık saçı.

Ebrveş rûyına kim zülfi perîşân dökülür
Dîdelerden boşanur eşk çü bârân dökülür

zülfi perîşânım:

1. zülfi perîşânım: +um

Gazel 142

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dağınık olan saç.

Olsa Hâmidveş n'ola mâ'il şemîm-i sünbüle
H'abda bir kez gören zülfi perîşânım seni

zülfi pür-çînine:

1. zülfi pür-çînine: +i, +n, +e

Gazel 71

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım saçlar.

Zülfi pür-çînine rabt olsa 'aceb mi diller
Bend olur silsileye Hâmid esîrân şaf şaf

zülfi şeb-rengün:

1. zülfi şeb-rengün: +üñ

Gazel 127

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gece renkli (siyah) zülûf.

Ruñundan sen de ref' it zülfi şeb-rengün şehir ey mäh
Çekilüp perdesi âyîne-i devrân açıldukça

zülfi semensâdan:

1. zülfi semensâdan: -+dan

Gazel 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yasemin kokulu saçlar.

İtmeden ebhire-i 'aşk dimâğın muhtell
O cefâ-pîşeden ol zülfi semensâdan geç

zülfi siyâhuñ:

1. zülfi siyâhuñ: -+uñ

Gazel 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah zülûf, saç.

Cemâl-i mehveşün seyr eyleyen meftûn olur cânâ
Düşüp zülfi siyâhuñ kaydına Mecnûn olur cânâ

zülfi siyekâr:

1. zülfi siyekâr:

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kötülükler yapan zülûf.

Hâşılı sevdâmuzu her şeb tahrîk iden
Çeşm-i fiten-cü ile zülfi siyekâr idi

zülfi yârda:

1. zülfi yârda: -+da

Gazel 73

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sevgilinin saçı.

Bir dil ki zülf-i yârda aňun mekânı yok
Beñzer o murğ-ı tã'ire kim aşiyânı yok

zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan:

1. **zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan:-+dan**

Gazel 7
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Gönül alanın (sevgili) sırma saçları.

Esüp mahşüd-ı müşg zülf-i zer-târ-ı dil-ârâdan
Beni hâtır-perişân eyleyen bād-ı şabâdur hep

zülfin:

1. **zülfin: +i, +n**

Gazel 109
Mısra: 7
Saç.

Zîr-i fesden niçün ol şüh çıkarmaz zülfin
'Aşık-ı mücrimi ber-dâra gerekmez mi resen

2. **zülfin: +i, +n**

Gazel 140
Mısra: 5
Yüzün iki tarafından sarkan saç.

Zülfin o gonce-femûn hufyeten itdükçe şem
Arada bād-ı şabâ mahrem-i esrâr idi

zülfine:

1. **zülfine:-+i, -+n, -+e**

Gazel 29
Mısra: 5
Saç.

İtdüm şabâyı zülfine irsâl 'ale's-seher
Aşşam irişdi gelmedi güşum haberdür

2. **zülfine:-+i, -+n, -+e**

Gazel 34
Mısra: 13
Saç.

Zülfine dil-bestesin çün kaşlarından kıl hâzer
Hâmidâ zîrâ üsârâ tu'me-i şemşîr olur

3. **zülfine:-+i, -+n, -+e**

Gazel 38

Mısra: 9
Saç. II Sevgilinin saçı.

Olnca murğ-ı dil âvîhte-pâ zülfine yâruñ
Dimiş kim dâm-ı âlâma girifte bir şikârum var

zülfini:

1. **zülfini:-+i, -+n, -+i**

Gazel 2
Mısra: 7
Saç, yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.

Dil düşer 'arızına zülfini tahrîk itme
Yanar ol murğ-ı hoş-elhânı şağın nâra şabâ

zülfüñ:

1. **zülfüñ: +üñ**

Gazel 108
Mısra: 9
Saç.

O meh zülfüñ perişân itmege bâ'is nedür bildük
Gönül murğın uçurmakmış murâdı aşyânından

zülfüñe:

1. **zülfüñe: +ü, +ñ, +e**

Gazel 112
Mısra: 5
Saç. II Sevgilinin saçı.

Ey şüh giriftâr olalı zülfüñe gönülüm
Farq eyleyemem şâmumı aşlâ seherümden

zulmdan:

1. **zulmdan:-+dan**

Gazel 68
Mısra: 3
Zulüm, eziyet.

Şâh-ı 'âdil zevk-yâb olmaz gedâyâ zulmdan
'Aşıkâ cevri ü sitemden eylemez cânâna hâz

zulmetdedür:

1. **zulmetdedür: + de, +dür**

Gazel 35
Mısra: 2
Karanlık.

Hať ne rütbe gelse ruhsâruñ yine şöhrettedür
Nâmı vardur âb-ı hayvân gerçi kim zulmetdedür

zulmet-i levli:

1. **zulmet-i leyli:** +i

Gazel 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gecenin karanlığı.

Derd-i âh-ı sîne-i süzânı sāğar başdurur
Zulmet-i leyli ziyâ-yı mihr-i enver başdurır

.....:

1.:

Gazel 113

Mısra: 4

Okunamadı.

Ġurūr eyler zamân-ı rif atında ehl-i câh ammâ
Olur şâhib-i tevâzu' itdükçe bâlâdan

SONUÇ

Tarihsel süreç içerisinde 13 ve 19. yüzyıllar arasını kapsayan ve yaklaşık olarak yedi yüz yıllık bir geçmişe sahip olan Klasik Türk edebiyatı oluşum ve gelişim aşamalarında içerisinde barındırdığı şair ve yazarların düşünceleri ile şekillenerek günümüze ulaşmıştır.

Hâmîd, 18.yüzyılın önemli akımlarından olan Sebk-i Hindi akımından çok az faydalanırken Mahallîleşme cereyanından fazlasıyla etkilenmiş ve Dîvânına da bunu yansıtmıştır.

Şair Hâmîd, Dîvânı'nda Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaları her ne kadar kullanmış olsa da dili kolaylıkla anlaşılabilir bir dildir. Türkçeye çok fazla önem vermiş ve rediflerinin çoğunu da Türkçe sözcüklerden seçmiştir. Bunun yanı sıra mahallî söyleyişler ve kullandığı Türkçe deyimler de Türkçeye verdiği önemi göstermektedir.

Hâmîd, Dîvânı'nda üç şairin adını anmıştır: Bağdatlı Rûhî, Nâşid ve Fars şairi Enverî. Nâşid (1749-1791), Hâmîd'in çağdaşıdır. Hâmîd, şiirlerinde kullandığı ifadelerden de sürekli Nâşid gibi yeni bir tarzı hedeflediğini belirtmiştir. Kendi şiirinin değerini de ancak Nâşid gibi bir şairin belirleyebileceğini söylemiştir.

Hâmîd, kendini döneminin en önemli şairi olarak görmüş hatta kendi şiiriyle zamanın şairlerinin şiirleri arasındaki farkı altınla demir arasındaki farka benzetmiştir. Tasavvufi terimleri kullanmış, bunun yanında Allah'ın isimlerini sanatlar, mazmunlar vasıtasıyla kullanmıştır. Hâmîd, bazı görüşlerini beyitler içinde açıkça dile getirmekten kaçınmamış, anlamlandırma yapılırken kendi görüşlerinin de yansımalarını vermiştir. Dîvânda peygamber isimlerinden de bahsetmiştir. En çok adı geçen peygamber ise, Hz. Yusuf'tur. Telmihler, mazmunlar ve teşbihler vasıtasıyla da çok farklı şekillerle şiirlerde adı geçmektedir.

Dîvânı'nda Klasik Türk şiirinin önemli unsurlarından olan sevgili-âşık-rakip arasındaki klasik aşk anlayışını da şiirlerinde vermiştir. Âşık, klasik şiirde de olduğu gibi her daim acı çeken, sıkıntılara göğüs geren, sevgili için rakiplerle mücadele eden, sevgilinin isafsızca davranışlarına boyun eğen, gönlü sevgilinin naz okları ile parça parça olmuş kişidir. Âhının dumanı göklere kadar çıkar. Sevgili ise, âşığa sürekli acılar çektirir. Naz bakışının okları ile âşığın gönlünü yaralar ve hiç umursamaz. Üçlünün diğer halkasını oluşturan rakip ise, âşık ve sevgilinin kavuşmaması için elinden geleni yapar ve yollarına türlü engeller koyar. Şair de bunu eserinde ustaca belirtmiştir.

Çalışmamız ile 18. yy şairi Enderunlu Hâmîd'in Dîvânı sözcük bağlamı içerisinde değerlendirilmiş ve şairin sözcük dağarcığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kullandığı tamlamalar, isim, fiil, zamir, zarf, bağlaç, edat, deyim, atasözleri kullanıldığı bağlam

kapsamında anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu anlamlandırmaların hem tarihi sürece hem de klasik edebiyata katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Dönemin yerleşik haldeki inançları, âdetlerinin verilmiş olması ise toplumun yaşamına dair önemli bilgiler elde edilmesini sağlamıştır.

Şairin dillere verdiği önemin örneklerle açıklanması, bir dil mukayesesi gündeme getirmiş ve anlamlandırma işleminin yanında esere hâkim olan diller hakkında bilgi edinilmiştir. Ayrıca dönemin şairleri, padişahları şiirlerde işlenmiş ve onların toplum yaşamına ve zihniyetine etkisi anlaşılmıştır. Divan içerisindeki kelimelere verdiğimiz anlamlara bakıldığında zaman kelime dünyamızın farklı bir boyut kazandığını söyleyebiliriz. Bir mazmunla alâkalı zihnimize yerleşmiş olan temel yargılar bazı anlamlandırmalarda yıkılmış ve o kelimenin veyahut mazmunun anlam bakımından çeşitlendiği görülmüştür.

Bu çalışmada şairin kullandığı 12 adet vezin tespit edilmiştir. Şair, daha çok remel bahri vezinlerinden olan **Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün** ve **Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün** vezinlerini kullanmıştır. İkinci olarak da hezec bahri vezinlerinden olan **Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün** ve **Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün** vezinlerini kullanmıştır.

Yapılan bağlamsal sözlük çalışmaları ile Klasik Türk edebiyatı farklı bir boyut kazanmıştır. Çünkü çalışmaların geneline bakılacak olursa; her biri bulunduğu yüzyılın genel çerçevesini yansıtmaktadır. Bu da dönemlerin her yönüyle detaylandırılmasını sağlamıştır. Bir sözcüğe birden fazla anlam verilmesi ile de bireyin kavram dünyasının genişlemesi hedef alanı olmuştur. Literatüre kazandırılan her bağlamsal sözlük çalışmasının klasik edebiyatın temellerinin daha da sağlamlaştırılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bağlamsal sözlük çalışmaları şairlerin sözvarlığını, dile verdiği önemi, toplumun zihniyetinden yararlanma derecesini de göstermektedir. Ve yapılan bu çalışma ile de hem şairin üslûbu ortaya çıkarılmış hem de atasözü, deyim gibi söz öbeklerinin yalnız kullanılırken kazandığı anlam ve bağlam açısından değerlendirildiği zaman kazandığı anlam ortaya çıkarılmıştır.

Yaptığımız tez çalışması bir kelime anlamlandırma işlemi olmasının yanında; dönemle ilgili tarihî, folklorik ve sosyolojik bir temel oluşturmuştur. 18. yy şairi Enderunlu Hâmid'in eserini ele alma biçimine bakılarak hem eserin anlamlandırılması sağlanmış hem de dönem hakkında bilgiler elde edilmiştir. Yapılan bu tez çalışmamız ve bu alanda çalışılan diğer bağlamsal dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarının edebiyat, dil, üslûp ve bunun yanında tarihî çalışmalara da kaynak olabileceği umulmaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, S. (2009). Necati Bey Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük] (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ağra, C. “Abdülhamid I” , YKY Osmanlılar Ansiklopedisi, C. 1, s. 48-52.

Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil. Ankara: TDK Yayınları.

Akyalçın, N. (2007). Türkçe İkilemeler Sözlüğü. Ankara: Anı Yayıncılık.

Büyük Türkçe Sözlük, (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Cebecioğlu, E. (2014). Tasavvuf Terimleri ve Deyimler Sözlüğü. Ankara: Otto Yayınları.

Ceylan, Ö. (2007). Tasavvufi Şiir Şerhleri. İstanbul: Kapı Yayınları.

Devellioğlu, F. (2010). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat. 26. Baskı. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, C. (2009). Yeni Tarama Sözlüğü. 2. Baskı. Ankara: TDK Yayınları.

Doğan, M. (1986). Büyük Türkçe Sözlük. 3. Baskı. Yeni Şafak Yayınları.

İmer, K. Kocaman, A. Özsoy, A.S.(2011). Dil Bilim Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

İnce, A.(2005). Tezkiretü’ş- Şu’arâ Salim Efendi. 1. Baskı. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

İsen, M. Horata, O. Macit, M. Kılıç, F. Aksoyak, İ. H. (2005). Eski Türk Edebiyatı El Kitabı. 3. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları.

Kanar, M. (2008). Farsça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2013). Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.

Keleş, R. (2016). Divan Şiirinde Ayet ve Hadis İktibasları. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Levend, A. S. (1984). Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar. 4. Baskı. İstanbul: Enderun Kitabevi Yayınları.

Levend, A. S. (1980). Divan Edebiyatı. 3. Baskı. İstanbul: Enderun Kitabevi Yayınları.

Levend, A. S. (1988). Türk Edebiyatı Tarihi. 3. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mengi, M. (2005). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. 11. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.

Mütercim Âsım Efendi, Burhân-ı Katı, (hızl. Mürsel Öztürk, Derya Örs), (2002). Ankara: TDK Yayınları.

Okuyucu, C. (2004). Divan Edebiyatı Estetiği. 1. Baskı. İstanbul: L&M Yayınları.

Onay, A. T., (2013). Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü. (hızl.Cemal Kurnaz), Ankara: Berikan Yayıncılık.

Öztürk, F. (2007). Baki Divanı Sözlüğü [Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pakalın, M. Z. (1993). Osmanlı Tarih Deyimler ve Terimler Sözlüğü I-II- III. İstanbul: MEB Yayınları.

Pala, İ. (2014). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları.

Sami, Ş. (2007). Kamus-ı Türki. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Saraç, M. A. Y. (2004). Klasik Edebiyat Bilgisi-Belâgat. 3. Baskı. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.

Saraçbaşı, E. (2006). Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü I-II. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Şenödeyici, Ö. (2011). Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şentürk, A. A, Kartal, A. (2004). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Şentürk, A. A. (1999). Osmanlı Şiiri Antolojisi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Şükun, Z. (1984). Farsça- Türkçe Lûgat(Gencine-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ). İstanbul: MEB Basımevi.

Tuğluk, İ. H. (2009). "Metin Şerhi İçin Gerekli Bir Kaynak: Resimli Mazmunlar Sözlüğü". Electronic Turkish Studies, 6, 427 - 441.

Tuğluk İ. H. (2010). "Enderunlu Hâmid Dîvânı (İnceleme- Metin)". Erzurum: Salkım Söğüt Yayınları.

Tuman, N. (2001). Tuhfe-i Nâilî (hızl. Cemal Kurnaz- Mustafa Tatçı). C.1. Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Uludağ, S. (2005). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. 2. Baskı. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Uysal, İ. N. (2012). "Ağız Araştırmalarında Bağlamsal Sözlük ve Dizin Kullanımı" . Diyalog, 5,55-62.

Varışoğlu, B. (2005). Necati' nin Gazellerinde Anlam Çerçevesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazım Kılavuzu. (2008). Ankara: TDK.

Yeşilyaprak, Y. (2017). Adli Divanı'nın Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlüğü. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. (2006). Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas- nâmeler. Ankara: Akçağ Yayınları.

Zavotçu, Doç. Dr. G. (2013). Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü. İstanbul: Kesit Yayınları.

Zülfe, Ö. (2015). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınevi.

<chrome://settings/content/siteDetails?site=http%3A%2F%2Fflugatim.com> Erişim Tarihi: 20.04.2019

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts Erişim Tarihi: 20.04.2019

http://www.turkishstudies.net/Makaleler/503051239_142Uysal%20Bozaslan%20Seda_S-2531-2568.pdf Erişim Tarihi: 22.05.2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Betül KARAYIL
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	12/06/1991 Battalgazi-MALATYA
E-Posta	betul.karayil@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul	Mezuniyet yılı
Lise	Malatya Atatürk Kız Lisesi	2009
Üniversite	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	2014
Yüksek Lisans	Adıyaman Üniversitesi	Devam ediyor

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
—	—	—

Yabancı Dil	İngilizce